

42555

T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : 22030-Edirne

T.C.
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

"Şeyh Süleymân Efendî-i Buhârî
Lûgat-i Çağatay ve Türkî-i Osmânî (Cild-i Ewel)"
Adlı Eserin Transkripsiyonu

42555

Danışman
Yard. Doç. Dr. Vahit TÜRK

Hazırlayan
Hüseyin DURGUT

Edirne 1995

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
Giriş.....	v
Metin.....	1
Bibliyografya.....	654

ÖNSÖZ

Çağatay Türkçesine ait dil yâdigarları arasında Çağatay sözlükleri çok önemli bir yere sahiptir. Türk dilinin tarihi gelişiminde Osmanlı Türkçesinden sonra en fazla gelişme imkanı bulan dönem Çağatay Türkçesi dönemidir. Bu dönemin de hakkıyla incelenebilmesini ve tanınmasını sağlayan eserler arasında şüphesiz Çağatay sözlüklerinin değeri çok büyüktür. Özellikle Ali Şir Nevâyî'nin eserlerinin bütün Türk dünyası tarafından tanınmasına ve anlaşılmasına yardımcı olmuşlardır.

Çağatay sözlüklerinin çoğu İran ve Azerbeycan sahasında yazılmıştır. Bunun yanında Hindistan ve Osmanlı sahasına ait olanlar da vardır. Bu sözlüklerden bazıları şunlardır: Abuşka, Bedâ'ül-Lûgat, Fazlullah Han Lûgatı, Kitâb-ı Zebân-ı Türkî, Senglah, Hulâse-i Abbâsî, El-Tamga-yı Nasirî, Feth Ali Kacar Lûgatı ve Şeyh Süleyman Efendi Lûgatı. Dil tarihimiz açısından çok değerli olan bu sözlükler hakkında yeterli çalışmaların yapıldığını söyleyebilmek güçtür. Bizim üzerinde çalıştığımız Şeyh Süleyman Efendi Lûgatı da ihmâl edilmiş eserlerden biridir. Eser yabancı Türkologlar tarafından ele alınmış fakat yeterli tetkik yapılmamış hatta Martin Hartmann¹ tarafından haksız yere şiddetle tentkit edilmiştir.

Biz bu çalışmamızda eserin transkripsiyonunu yaptık. Bu sûretle eserin, aslına sâdik kalarak yeni Türk alfabesine kazandırılmasını amaçladık. Eserin imlasında tam bir tutarlılık olmadığı için bir takım güçlüklerle karşılaştık. Eserde, kelimelerin Türkçe karşılıkları yanında Arapça ve Farsça verilmiş ve bir çok şairden alınan beyitlerle zenginleştirilmiş olduğunu gördük. Yer yer Moğolca kelimelere de yer verildiğini gördük. Ayrıca eser, Çağatay döneminin son döneminde ve yerini yavaş yavaş Özbekçe unsurlara bırakmaya başladığı bir dönemde yazıldığı için Özbek şivesinin özellikleri de kendisini göstermiştir. Bütün bu özellikleriyle beraber eser Türk dili tarihi açısından çok önemlidir.

¹ Der Islamische Orient, IV, s. 105

Yazar, aslında eserini iki cilt olarak yazmayı düşünmüş ve ikinci ciltte Orta Asya Türklerinin halk edebiyatını ve Mâverâ'ün-nehr tarihine dair bir çok belgeyi yazacağını söylemiştir. Fakat bu ikinci cilt bugüne kadar ortaya çıkmamıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken benden yardımlarını esirgemeyen tez hocam Yard. Doç. Dr. Vahit Türk'e teşekkürlerimi sunarım,

Hüseyin DURGUT

GİRİŞ

Türk dilinin Çağatay dönemi hakkında bugüne kadar bir çok tezler ileri sürülmüş fakat bu dönem hakkında kesin bir ittifak sağlanamamıştır. Genel anlamıyla Orta Asya Türk yazı dilinin gelişmesindeki üçüncü devreye verilen isimdir. Harezmi Türkçesinin devamı olarak Timurlular devrinde oluşan Çağatay Türkçesi, özellikle Ali Şir Nevâî'nin eserlerinde klasik şeklini almıştır. Türlü yerli ağızlardan bir takım öğeler alan Çağatay Türkçesi, Orta Asya Türk devletlerinde yazı ve diplomasi dili olarak kullanıldığı gibi, Avrupa Rusyasında yaşayan Türkler arasında da yazı dili olarak 19. yüzyıl sonlarına kadar yaşamıştır. Daha sonra yavaş yavaş yerini Özbek şivesine bırakmıştır. Fuat Köprülü'ye göre Çağatayca, kelimenin en geniş mânâsı ile , "Moğol istilâsından sonra Cengiz çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altın-Ordu İmparatorluklarının medenî merkezlerinde XIII-XIV. asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. asırda klasik bir mahiyet alarak zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir".¹ Yine Köprülü'ye göre Moğol istilasından sonra teşekkül eden üç büyük Türk edebî lehçesi (Osmanlı, Azeri ve Çağatay) edebiyatlara adasında , Osmanlı Edebiyatından sonra en ehemmiyetlisi ve en zenginidir.² Çağatay dönemi ile ilgili bir çok görüş farklılıkları vardır. Biz burada Çağatay dönemi ile ilgili kısa bir bilgi vermek istedik.

Doğu Türkleri arasında muhteşem bir Çağatay edebiyatı gelişirken aynı yüzyıllarda batıda Osmanlı Türkleri arasında da muhteşem bir Osmanlı edebiyatı vücûda gelmiştir. İşte bizim tezimizin konusu olan Şeyh Süleyman Efendi Lügatı bu iki Türkçeyi birbirine yakınlaştırmayı ve Çağatay Türkçesini Osmanlı Türklerine öğretmeyi hedefler. Kitabın önsözünden öğrendiğimize göre Şeyh Süleyman Efendi, Çağatayca'yı dünyada bulunan ana lisanlardan biri ve Osmanlı Türkçesinin aslı ve kaynağı olarak değerlendiriyor. Ayrıca yazar, Osmanlı hanedanının kaynağını da Orta Asya'ya bağlıyor. Orta Asya Türklerinin edebiyatlarını Osmanlı Türklerine öğretmeyi hedefliyor. Eserin

¹ Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları 2, sayfa 82.

² Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları 2, sayfa 83

şındaki manzum Çağatay Mukaddimesi'nde Çağatay dilinin, Osmanlı dilinin ki şekli olduğunu söylüyor ve bu iki lehçenin birliğini iddia ediyor:

"Bol eser Şeyh Süleymanındur
Bu kitab ve Lugat anıngdur
İsmi Türkî-i Çağatay Lugatı
Kadım Osmanlı lisanıdur atı
Çağatay Türklerin aslıdur
Halife-i rûy-ı zemîn neslidür".

Peki bu değerli eseri vücuda getiren Şeyh Süleyman Efendi kimdir? zarımızla ilgili olarak kaynaklarda pek fazla bilgi verilmemiştir. Kendisye ilgili geniş bilgiyi eserinden öğrenebilmekteyiz. Şeyh Süleyman Efendi 1821-22 arında Orta Asya'da dünya gelmiştir. 1847 yılında ise Orta Asya şehbenderi atıyla İstanbul'a gelmiş, aynı zamanda "Özbekler Tekkesi" şehliğini omuştur.³ Abdülhamid'in elçisi sıfatıyla Türk-Rus savaşı sırasında, Hindistan'ı, anistan'ı, Hive'yi ve Türkmenistan'ı dolaşmıştır. Bir görüşe göre bu seyahatin acı Osmanlı Devleti için İslam dünyasından yardım toplamaktır.⁴ Şeyh leyman Efendi, Orta Asya'dan döndükten sonra Macaristan'a gönderilen bir ette de yer almıştır. Burada Şeyh Macarlar tarafından coşkuyla karşılanmış itibar görmüştür. Mukaddimededen anlaşıldığına göre bu olaydan sonra eseri zmaya karar verdiği anlaşılıyor.

"Macaristan'ı tamamen kördüm
Gülbaba türbesine yüz sürdüm
şark elsinesining talibi köp
Çağatay Türkîsining râgıbı köp
Eski Osmanlı lisanı dirler
Çağatay Türkî-i zebânı dirler
Asyadan kelişim anladılar
Çağatay bildigim tinlediler
Köp kep urmakga talaşlaşdılar
Bol lügat üzre kingeşdiler
Anın üçün manga ragbet keldi
Bir lügat bitimega gayret keldi".

met Caferoğlu, Türk Dili Tarihi, s. 228

ni Özcan. "Özbekler Tekkesi Postnişini". Tarih ve Toplum, Nr. 100 Nisan 1992

Şeyh Süleyman Efendi eserini 1298 (1882) yılında yazmıştır. Eser üç yüz yirmi sayfadan ibarettir ve üç kısımdan meydana gelmiştir. Birinci kısım "Mukaddime" kısmıdır. Burada eser ve yazarı hakkında bilgi verilmektedir. İkinci kısım "Kavâid" kısmıdır ve burada da Çağatay Türkçesinin imlâ, ses ve şekil özelliklerinden bahsedilmektedir. Üçüncü kısım da "Lûgat" kısmıdır. Bu bölümde madde başları Çağatayca olarak verilmiş ve Osmanlıca olarak çok geniş bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca çeşitli şairlerden alınan örnek beyitlerle zenginleştirilmiştir.

Ahmet Caferoğlu eser hakkında şu yorumu yapmaktadır: "Taşdığı Lûgat-i Çağatay ve ve Türki-i Osmânî adına rağmen içerisine aldığı malzeme, Şeyh Süleyman Efendi'nin mensub olduğu Özbek şivesine göredir. Kaynakları muhtelif Çağatayca metinlerden alınmıştır. Orta-Asya dervişlerinin canlı şivelerinden de alınanları vardır. Eser, şüphesiz faydalıdır, fakat öz be öz Çağatayca sayılmaz"⁵ Biz bu yorumun özellikle son bölümüne katılıyoruz. Eser, Nevâyî dönemi Çağatayca'sından farklıdır. Bunun nedeni eserin yazılış tarihinin Çağatay döneminin sonlarına rastlaması ve yerini yavaş yavaş Özbek unsurlarına bırakmaya başladığı bir dönemde yazılmasıdır. Eserde kesin bir imla tutarlılığı yoktur. Mesala, "tanrı" kelimesi kimi yerde "tengri" şekliyle yazıldığı gibi, bazen de "tingri" şekliyle yazılmaktadır. Aynı durum zamirlerin yazılışında da göze çarpmaktadır. "men" "min", "mening" "mining" gibi. Hal eklerinin yazılışında da bir takım tutarsızlıklar göze çarpar. "şehlerga" "şehlerge", "tarafdın" "tarafdan" gibi. Aynı kelimelerin aynı sesi veren değişik harflerle yazıldığı da göze çarpar. Mesala "ton" kelimesi hem "tı" ile hem de "te" ile yazılmıştır. Ayrıca bazen çekim eki almış kelimelerin de madde başı olarak yapıldığı göze çarpar. Song, songgi gibi. Bunlar gibi daha bir çok imlâ değişiklikleri eserin çevirisinde güçlükler açmıştır. Biz kelimeleri olduğu gibi çevirmeye gayret ettik. Ayrıca Arapça'dan geçen kelimelerdeki hemzenin telaffuzunun zor olması nedeniyle genelde iki vokalin arasına hemze yerine -y- getirilmiştir. Eserde karşımıza çıkan bir diğer güçlük de Arap alfabesinin özellikle vokallerin yazımında ortaya çıkardığı güçlüktür. -e- > -i- değişikliği Çağatayca'nın en önemli özelliklerinden biridir. Türkçe'de içinde "e" bulunan bir çok kelime Çağatayca'da "i" ile yazılır: men > min , kel - > kil- vb. Burada ki ses, büyük ihtimalle -e- ve -i- nin ikisinden de farklı yarı açık bir -e- yi temsil

⁵Ahmet Caferoğlu, Türk Dili Tarihi, s.228

eder. Fakat bu kesin olarak ispat edilemez. Ayrıca bunu kesin olarak tespit etme Arap alfabesinde elverişli değildir. Bu nedenle biz bu eserde harfi nasıl gördüysek öyle çevirdik yani "ye" ile yazılanları "i" okuduk ve -i- transkripsiyonunu tercih ettik.

Eser üzerinde yapılan çalışmaların en önemlisi Ignaz KUNOS tarafından yapılanıdır. Kunos, eseri 1902 yılında kısaltılmış olarak Almanca tercümesi ile Budapeşte de yayınlamıştır (Şejx Sülejman Efendi's Çağatay-Osmanisches Wörterbuch). Daha sonraları Vambéry tarafından Keleti Szemle dergisinde ikinci defa neşredilmiştir. Bunların dışında eserle ilgili olarak ciddi bir çalışmaya rastlayamıyoruz. İhtiyaç duyulduğunda eserin Osmanlıca aslından faydalanmıştır.

Türk dili tarihinde büyük önem taşıyan fakat çok fazla üzerinde çalışılmayan Çağatay dönemi ile ilgili çalışmaların artması ve bütün Çağatay lugatlarının tercümelerinin yapılması Türkoloji için çok büyük kazanç olacaktır.

METİN

lūgat-i

çagatay ve türki-i 'osmani

cild-i evveli lūgati hāvi ve cild-i s̄anisi asyā-yi vustā akvāminin
edebiyāt ve durūb-ı emsāliyle aḥvāline dāirdir.

der'aşr-ı

"sultān 'abd-ül-hamīd han gāzī"

eser

şeyḥ sūleymān efendi-i buḥārī

cild-i evvel

ma'ārif nezāret-i celīlesi cānibinden takdīr ve tahsīn kılınmıştır.

imtiyāz ve hukūkı mü'ellifine 'āiddir.

İstanbul

(mihrān) matba'ası - bab-i 'āli caddesinde numara 7

1298

bismillah-ir-rahman-ir-rahım

"mukaddime"

hamd ü sipās-ı firāvān ol ḥallāḳ-i cihān ve tertib-fermā-yı kevn ü mekān ḥazretlerine olsun ki nevf-i insānı şeref-i nuṭḳ ile maḥlūḳāt-ı sâ'ireden mümtāz buyurdu. ve şalavat-üs-selām-ı bî-pāyān ol nebî zî-şān ü efşah beni 'adnān efendimiz ḥazretlerine olsun ki aḳtār-ı 'ālemi şa'şā'a-i nūr-ı imān ile tenvîr buyurdu.

amma ba'dü erbāb-ı lügāt 'indinde ma'lum olduğı vechile çağatay lisānı dünyāda bulunan ana lisānlardan biri olub asyā-yı vustānîñ 'umūm ahālisi bununla mütekellimdir. işte bu cihetle lisān-ı mezkūruñ ehemmiyeti der-kārdır. bi-l-ḥuşûş lisān-ı türki-i 'osmānîniñ aṣl u me'ḥazı olmak münāsebetiyle memālik-i maḥrūse-i şāhānede ta'allūm ve i'tinaya şāyān olduğı muḥtāc-ı beyān ve izāh degildir.

fi-l-aṣl buḥārā ahālîsinden olub müddet-i medīdedenberü memālik-i 'osmāniyyede mütemekkin olarak ḥasb-el-imekān iki memleketin dahi lisānına vukūf-ı 'ācizānem olduğundan vaṭan-ı şānî ahālîsine yād-gār-ı 'ācizāne olmak üzere vaṭan-ı ewel lügatını cem' ü tertib eyledim. her yirde olduğı gibi bu lisān erbābı dahi ṭavā'if-i muḥtelifeye münḳasım olub her biriniñ kendüsine maḥşûş elfāz ve ta'birātı var ise de bu ḥaḳîr en mu'teber şu'arā ve üdebā 'indinde müsta'mel olan lügatın siḥḥatını ve şüret-i istimālîni mübeyyen meşāhîr-i şu'arā āşārından bir beyt ile istiḥād eyledim.

memālik-i 'osmāniyyede apuşka ismiyle marūf bir çağatay lügat kitabı mevcut ise de pek muḥtaşar olduğundan işbu eṣer-i 'ācizānem vüsāt ve mükemmeliyyeti cihetiyle erbābı 'indinde mazḥar-ı ḥüsn-i kabul olacağı e'azz-i me'müldür.

çağatay lisānında mevcūd müellifāt-ı keşîreden meşhūr "mîr 'alişîr nevāyi" ve "ḥüseyin bayḳara" ve "mîr ḥaydār" ve diğere bazı üdebanın āşārları

memâlik-i 'osmâniyyede daħi marûf ve mütedavil olduğından işbu telif-i 'acizânem anlarıñ fehm-i mezâyâ ve keşf-i ğavâmızına medâr-ı küllî olacağı meczûmdur.

mâverâ-ün-nehrde özbek, türkmen, kazak, moğol, kırgız, kıbçak ve kılmaq gibi çağatay lisâniyla mütekellim olan bi-l-cümle ahâlî beyninde müstâmel bir çok durub-i emşâli daħi teksîran li-fâide 'ilâve eyledim. mütâlâasından malûm olacağı vechile el-yevm 'osmânli lisânında mevcut olan durub-ı emşâliñ ekşeri çağataycadan menkûldür. ekşer luğat kitâblarında olduğı meşellü çağatay lisânında şarf u-uşul terkîb ü telaffuzuna dâir bâzı kavâid daħi 'ilâve kılındı.

bâlâda beyân olunduğı vechile maķâm-ı istişhâdda irâd olunan ebyâtîñ mensûb oldukları yüzden mütecâviz şuarâ-yı benâmın muhtaşaran terceme-i hâlleriyile ğazel ve nât-ı şerif ve kaside gibi bazı âşâr-ı mütebereleri daħi zamîmeten derc olundu.

işbu luğat kitâbı ile der-dest tertîb olan defter-i sânisiniñ münderecâtını mübeyyen çağatay lisâni üzere bir muķaddime-i manzûme daħi ilhâk idilmişdir.

işbu eşer-i nâçizânem halife-i zamân hâmi-i 'ilm ü 'irfân nâşir-i 'adl ü ihsân sultân-ül-berreyn ve-l-bahreyn hâdim-ül haremeyn-üş-şerifeyn-pâdişâh-ı gerdün-veķâr ve şehri-yâr-ı bülend iktidâr-üs-sultân ibn-üs-sultân-üs-sultân 'abdülhamîd han ğazî huldullâh melike efendimiz hazretleriniñ zamân-ı saltanat-ı pür-mes'adetlerinde şahîfe-pîrâ-yı zuhûr olmağla teyemmünen nâm-ı nâmî-i hümâyunlarıyla tevşih kılındı her ne ķadar 'abd-i kemîneniñ buna istidâdı yok ise de lütfen ve merhameten melhûz-ı lihâze-i mülükaneleri buyurulur ise mazbût-ı âşâr-ı selef ü 'abd-i kem-bizâaları daħi hâiz-i nâşib-ı faħr ü şeref olacağı âşikârdır. ve min-allâh-üt-tevfik ve hüve-l-müste'ân fî küll-i hâl ü an.

Şeyh Süleymân.

"mukaddime-i çağatay"

ḥamd-i bī-ḥadd ü senā-yi bī-aded. ol ḥazret-i aḥad-i kadīm. ve samed-i vācib-üt-tāzīmğa kim vücūd-i mükevenāt anıñ kabza-i kudretide irür. nazm: ol teñgri atı bile bu nāme. kim birdi cihānnı intizāme. dānā-yi zamīr-i mürğ ü māhī. binā-yi serāyir-i kemā-hī baḥşende-i rızq-ı ins ü cān ol. kayyūm-ı ḥudā-yı lā-mekān ol. settār-ı 'uyüb-ı cürm-i 'isyān. 'allām-ı ğuyüb-ı rāz u pinhān. taş batnide birdi ruzi-i mür. nisānda dürr itdi qatre-i yamğur. toquz felek eylegen mu'allak. yir merkezin eylegan mu'allak. ḥallāk-ı cihān ḥudā-yı ekber rezzāk-ı kerīm-i bende-perver. cell-i celāle ve 'āmm-ı nevāle. bāde-l-ḥamd ve-t-taḥiyye ve-s-salavātü 'alā resūlunu muḥammed ve āle ve aşḥābe ve etbāa ḥayr-ül-beriyye-daniş aşḥābınıñ dikkat pesend kāşifleriga ve biniş erbābınıñ fiṭrat-bülend vākıflariga kim elfāz ü maāni raḥa şāhidleriniñ muşāṭalarıdurlar. zamāyir-i ḥürşid nazāyir-i enver ve ḥāṭir-ı 'atır muṭahhirleriga vāziḥ ve hüveydā irür kim ḥazret-i kadir bī-çün ve ḥālik-i kāf u nūn beni nev'-i insān vücūdiniñ aḥsen-üt-takvim-i sūrile cemī maḥlūkātın müsteşnā ve ve mümtāz ḥalk eyleyüb (ve leqad keremna beni ādem) ḥitābı birle teşrifine müşerref ve ser-efrāz eyledi. ve kemāl-i kudretidin beni nev'-i beşeriniñ ṭabāyī' ve mizāc-ı şekl ü şemāyildin mezāhibde elvān ü envā-i muḥtelifede farīk farīk ve ḥayl ḥayl her biriga bir nev' imtiyāz birib her ṭāife ve firқанing bir 'alā-hide özge lisān ile ğuyā ve ḥusūsā ewelīn ve āḥirīn ḥalkıdın enbiyā 'aleyhim-üs-selāmniñ pişvā ve reh-nümā eyleyib her birlerin bir cemāat-ı ümmetğa irsāl itdi. ve ḥazret-i ḥayr-ül-beşer seyyid-ül-mürselīn ve ḥatim-ün-nebiyyin şalli allāhü 'aleyhi ve sellem efendimizniñ raḥmetü lifālemin kilub (levlāke lemā ḥilqat-ül-eflāke) ḥitābiga müşerref eyleb sultān-ül-enbiyā itmişdür kim sāyir enbiyā aleyhim-üs-selām ol sāhib-üt-tāc ve-l-mirācniñ vücūd-ı mesūd-ı yek-tā ve zāt-ı behbūd-ı bī-hemtālariga müfteḥir ve mübāhī-dürler ve ümmetlerniñ daḥi cemī-i ümmemdin müsteşnā ve mümtāz dimişlerdür. ve 'ālem-i imkān zabt ü siriştesi üçün ekālīm-i seb'aniñ her cihātında ālā ve evsāṭ ve ednā ḥākim ve ḥükümrānlar. ve 'ākil ü 'ādil dānā sultānlar ḥalk eyleyüb nüsk ve nizām-ı 'ālem ve cāhil ü süfehā zamān ve bī-ḥayred yaḥşı ve yaman ferīkiga ve fūnūn-ı ğarībe ve

sanāyi-i 'acibe imtiyāzın ol gürūh ve ālā-şükūh pesendīdeniñ yed-i iktidār ve kabza-i ihtiyārlarığa koymuş kim cādde ve menzilet kāide ve kânūn 'orf ve rūsūm umūrlarından ezhār ve cārī eyleb'ālem ve ādemğa rabt ü intizām birmişler kim kūrūn-ı māziyeden tā hālāğaça 'amelğa kilür. fe-ammā uşbu tavayif-i bergüzide nice sınıf ile mümtāz ve nice kabayil ile fark olunmuşdur. bu fakīr-i hakīr niyāz-mend-ı dergāh-ı bārī. el-hāc şeyh süleymān-i buhārī bir köp tevārīh ve 'adedsiz silsile-nāmeler görmüş ve deşt-i bi-pāyānlarda gezib nihāyetsiz tavayif ve kabāilin içlerinde yürmüş tabāyi' ve ıstīlāhātından vukūf peydā kalarak yāfeş aleyh-is-selāmning zuhūriyla ibtidāsından oguz hanğaca etrāk aqvāmınınğ ewelği nuhustīn biyik sahib-kırān hanıdur kim türk kabāyili ve aqvāmı özbekiyye ve çağatay tavayifininğ hāş ve 'amiyyga ibtidā-yı islāmiyyet andın şāyīdür. ve ol han-ı 'ālī-mekān zamānından çingiz han devletininğ kuyaşı yetti iklīm-i baħr ü berriga pāş olgunca ve andın tabāvān-ı sa'ādet tūvāmūn nice nice tācdār-ı bi-hemtā sultānlar ve nāmdār-ı şecāat-āşār hükümranlar ekālīm-i sebāğa hükümran ve fermān-fermā bola gilmişler. uşbu muāsır ü devrān-devlet-i āl-i 'osmāniyāna mātūf ve münhaşır olunmuşdur. hakīkaten bu hānedān-ı zev-il-ihtişām pāk-i necātdın silsile-i ensābı batnen bāde batn türk tayfesine mensūb olunub menşā ve 'urūcları daħi māverā-ün-nehr ekālimi kim el-hāl asyā-yı vustā nāmiyla marūfdur. mevātın-ı kadimeleri olduğundan elyevm-i memālik-i şāhāne ve kalem-rev-i hüsrevānede istīmāl olunan lisān-ı 'osmāniyye lisān-ı çağatayiden yāni māverā-ün-nehr memālikleride el-hāl istīmāl olunan lisāndan münşāib olundığı bolsa hem mā-hezā mezkūr lisān-ı 'osmāniyye tahvīl ile şive ve elfāzca beyninde çoħ çoħ muğayeret ve tefavütler zāhir ve şārihdür. türk aqvāmı bir kaçça kabāyil ve 'aşāyire tefāriķ ve münşāib olundığı gibi her kavim ve kabayilninğ daħi ıstīlāh ve tabirātları birbirlerine mütefāvit ve mütehālif olub lisān-ı çağatayininğ bāzen ıstīlāhātları el-yevm hem istīmālden meskūt kalmakdadur. pādişāh-ı felek dest-gāh-ı kām-kār ve şehen-şāh-ı mülk-i kadr-i mādelet-şīār nāşır-ül-mille ve -d-dīn mürevvic-üş-şer'ül-*metīn* bāis-ül-emn ve-l-amān şāhib-ül-'adl ve-l-ihsān ibn-üs-sultān (es-sultān 'abd-ül-hamīd han gāzi) huld-ul-lāh meleke efendimiz hāzretlerininğ 'aşr-ı maārif hāsr-ı hüsrevāneleride çün erbāb-ı fazl ve hūner-i ziyāde olmak sebebidiñ envā-ı kerem-i 'amīme ve eşnāf-ı nīme celīle eltāf ü ināyet-i bi-gāyāt-i seniyyeye müstağriķ ve ser-efrāz olmakdadur. bu hayr-hāh kadīmi ve rizā-cūy-ı samīmi dāilerine mūcib-i şevķ ü gayret olub elyevm māverā-ün-nehr yani asyā-yı vustāda mütedāvil ve müstāmel bulunan ve lisān-ı 'osmānide tağayyūr ve tebdīl kılığan lūgatları cem' eylemek bu şeh-r-yār-ı kerīm-ül-aħlāķ ve pādişāh-ı

‘amīm-ül-eşfākniŋ zamān-ı rāhat tūmānlarığa kim ḥalāyık mehd-i āsāyiş ve mesned-i rāhatdadurlar. bu dūdman-ı pāk-nihād ecdād-ı ‘izām vācib-ül-ikrāmları mevātın-ı ašliyyede istīmāl olınan lisān-ı māneviyyeleriğa tekellüm idilen lisān ve lügata vukūf itmeklige māyil bulunan ekābir ü éázım-ı eşraf ve aqvāmğa bir tühfe-i şāyeste olmak ümmidi birle uşbu şahāyif-i raqam-zede (lügat-i çağatay ve türki-i ‘oşmāniyye) ğa mevsūm itildi. ve yūzdin mütecāviz asyā-yı vustā şūārā-yı be-nāmınıŋ āşarlarıdın luğatlarğa şevāhid ve mişāl kiltürdim. ve ikinci defteriğa māverā-ün-nehr yaŋi asyā-yı vustā özbek kabayilleri barlas, moğol, tatar, niküz, kaŋlı, kıtgan, çimbay, çopot, muncır, ayaklı, topaklı, yüz miŋ uyğur, kışlak, hitay, kıpçak, kırğız, kazak, karaikalpak, saray metin, solduz, kurlas, kongurat, kezeki, mangit, arlas, taraklı, abaklı, eçemili, arab, ırğız, durman, nayman, kıra saldı, onçelayir, arğın, alçın, urmak, tavuduk, kecik kalmak, karluk, kilci, böyrek, ediret, kıyat, fiŋli, özarlat, çoplacı, kuşcı, otacı, oymadit, arğit, misid, merkit, burkut, öglen, üysün, tatar yabu, timebdin, arlat ve kitkalan ve çöpleci karı ve bile, ve yabu, koladçı, ğacar, ve bedi as, cayurğan, ve kilci, ilçi, bayat, buyadat, türkmen, küday teki, ağar, curat oğlan, nobay. ‘alā heze-l-kıyas toksan iki uruğ u tire özbekler içide söylenilmekde olğan çağatayī durūb-ı emsālleri ve ḥurūf-ı heycā tertibile sebt eyledim. ve bālāda zikri kiçğan yūzden mütecāviz asyā-yı vustā şūārā-yı benāmınıŋ āşar-ı ber-ğüzideleri-din birer nāt ve kaşāyid ve ğazel ve taḥmīs ve baḥr-i tavīl gibi eşarlarıdın daḥi derc kılıldı. manzūme olan muqaddime-i kemerānemde zikr olundığı gibi lāzım-ı melzūm elfāzlar ve çağatayī lisānı üzere bāzi ‘ahid-nāme ve yallığ ve inşā ve ol hevāliniŋ ‘ādāt ve etvārı ve ḥükümdārlarıŋ mansıb ve rütbeleri ve memālikler ile fersaḥları ve çağatayī ilm-i ḥāl ve kavāidler ile bāzi āşar-ı müfide-i meydān-ı intişāre važ itmek üzere ‘aciz-āne sebt-i defter kıldım. ümmidim oldur ki manzūr-ı ulū-l-ebşār olup maqdūr-ül-beşeriyye bu yitiştürğan evrāk ü zuhūra kılğan bolğan ḥatā-yı ‘aciz-ānemniŋ lütf-i iḥsān aşḥābı faşāḥat ve inşāf erbābı perde-i islāḥ ilen mestūr eylemek merhametiyle ser-efrāz eyleğaylar. āmin yā-rabb-ül-‘ālemīn.

- temmet -

"müellifin manzûme-i çağatayî mukaddimesi"

hamd cenâb-ı bārî. ve nât-ı hazret-i peygamberî. elkâb-ı çehâr-yâr-ı
'izâm. ve âl-i aşhâb-ı kirâm medh ü sitâyîş-i pâdişâh-ı 'aşr. (sultân 'abd-ül-hamîd
han gâzi). ve tercüme-i hâl-i müellif. ve sebab-i telîf-i kitâb

*bismillâh-ir-raḥmân-ir-raḥîm	* matla'-ı ewel kūrân-ı kerîm
*ḥamd olsun tenḡri bî-hem-tāḡa	*ol ḥudâ-yı eḡad-ı yek-tāḡa
*kıldı ol'izzî dānâ bînâ	*bizi âdem ḡaylîdin müsteşnâ
*dîn-i islâmı o ḡallâḡ-ı kadîr	*itdi bizlerḡa naşib ü taḡdir
*şükr kim bizleri bînâ itdi	*ümmeḡ-i ḡas benî nâ itdi
*yalkab ol servere ümmeḡ kıldı	*sünnî vü ehl-i cemâat kıldı
*ḡadî-i şer'-i resûl-üs-şakaleyn	*seyyid-i'âlem ü şâh-ı kevneyn
*şer' ile'âlemi pür-nür itdi	*raḡmeti birle bütün nür itdi
*bâde izân ümmete aşhâb-ı kirâm	*şer'-i peygamberi itdi ilâm
*yiti iklimde bi'avn-i bārî	*tün kün baldı şeriât-ı carî
*âl-i aşhâbı kuyaş tik tâbân	*birdi islâma şeref tâ bu zamân
*bu zamânınḡ hem uluḡ sâhibi bar	*cıḡalıḡ'âdil-i deryâ dili bar
*cümle'âlemḡa bütün reh-berdür	*ḡalef ü nâyib peygamberdir
*ḡazret-i (abd-ül-hamîd) ḡandur bol	*dehr-ara ḡüsrev-i sultândur bol
*böyle sultân-ı maârif-perver	*böyle şâhen-şeh-i ferruḡ-aḡter
*bu kibi'âdil-i ferḡunde nijâd	*bu kibi şâh-ı merâhim muḡad

- *mundin padişāh-ı tali'i öng
 *şer' ve fażl ü hüner ve'ilm ü kemāl
 *sāyesinde hem'ārif oldı
 *keremi cafer birmekdin hūb
 *bay yaŋlıg yürür'aşırında gedāy
 *cümledin bende-i nāçizi min
 *mini hem köp yire memūr itdi
 *hem sefāretle seyāhāt kıldım
 *künk deryāsıdın hem itdim'ubūr
 *azm-i'anber ser ü lāhur itdim
 *bir nice rāşū köteldin aşdım
 *yaşılıg birle hem ülfet kıldım
 *aşurı rūmı riāyet eyleb
 *lütf ü enām firāvān itdi
 *şir-dil-ğan digeni itdi refik
 *hoş kılık birle uzalturdi mini
 *bāmyān butlarıŋ astı bilen
 *aybek ve harme vāşil oluban
 *kābil ve belh ve hiratı kizdim
 *hive vū baħr-i hāzarda yörüdüm
 *türkmeniŋ hālını bir bir bildim
 *kaderim iltti buħārāya kadar
 *çün buħārā ara dahil oldum
 *körüşüb eyledi çābük mihmān
 *bir nice kün yanında turdum min
 *şadr itib rütbe ve yarlıg birdi
 *kitme kayıtmāga itdim takrır
- *kelmemişdür ne kelür mündin soŋ
 *muniŋ'aşırında irür māl-ā-māl
 *köp kişi ehl-i maārif boldı
 *adl ü dādı keremindin merğüb
 *bir gedāy dürridür hātem-i tāyī
 *bir duā güy-i sihr-i hizi min
 *köp köp ikrām ile mesrūr itdi
 *hind ü ser-hindi ziyāret kıldım
 *dehli ve akrede kezdim baħzūr
 *pindi yoluyla pişāver kitdim.
 *kābiliŋ kurğanına yetişdim.
 *tiŋ turub yanında şöbet kıldım.
 *bī-nihāyet maŋga hürmet eyleb.
 *hilāt ü at ü zer ihsān itdi.
 *ta buħārāya tik kıldı terfik.
 *köp`atā birle uyalturdi mini.
 *hinduğuş tağlarıŋ üsti bilen.
 *taş kurğan ile hulumu körüben.
 *mülk-i İrān ve kelatı kizdim.
 *aħel ve mervde köp olturdum.
 *cins ü miqdārını defter kıldım.
 *yörüdügim yer ne kadardur ne kadar.
 *hükümdārniŋ kaşıda olturdum.
 *itdi köp tenge ve tilā ihsān.
 *yaşılıg birle tik olturdum min.
 *nice kün orun könlig birdi.
 *çāresiz birdi maŋga ruħsat emir.

*tinc deryā-yı amudin öterek
*rūma kayıtmaklığa mâyil oldum
*şur deryāsına kirdim nāçār
*mülk-i bağdad ile'avdet itdim
*bir zamān yeşreb ve bathāda yürüb
*yağşı bir sâat-i eşref buldum
*böyle bir kişver-i akdes yoktur
*keliben hizmetim ifâ itdim
*munda bazı yire azâ boldum
*bir seyâhat yine çıkdı başıma
*milletiñ nāmına kitgin didiler
*bir nice zât ile yoldaş oluban
*tuna nehridin ötüb kittikler
*yola çıkmış idiler halk tamām
*körüşüb peşte sarı kittik biz
*o yığın ve uğrı vey el-hâl
*körüben bizleri bolgaç hayrān
*her kim 'osmānlı diyen kıçkırışar
*cümle bir bir kiliben il öpdi
*macaristānı tamāmen kördüm
*şark elsinesiniñ tālibi köp
*eski 'osmānlı lisānı dirler
*asyadan kelişim añladılar
*köp kep urmakğa telaşlaşdılar
*anın üçün mañga rağbet keldi
*hem heves eyler idi bazı kesān
*topladım min ne kadar olsa katı

*kābil ve hind yolını tutarak.
*rîr ile menbeîye vâsil boldum.
*mihnetim yolda kiden oldı duçār.
*kūh-i çenberdin hiçāza kitdim.
*mışırda bir nice künler oturub.
*istanbulğa müşerref boldum.
*bu kibi şehr-i mukaddes yokdur.
*nige memūr isem icra itdim.
*fağrı hizmetlere hem-pā oldum.
*yalbarıb koymadılar hāhişime.
*macara tiz yuri yitgin didiler.
*birçe mebūs idi sırdaş oluban.
*segdin şehrine tā yettikler.
*böyle bir gulğule-i hāş u'avām.
*miñglik ādemli yire yettik biz.
*şurada söylemegim emr-i muhāl.
*macar 'osmānlı diyen itdi fiğān.
*türk dip kite kiçik haykırışar.
*türk dip alkışla kıyāmet kopdı.
*gūlbaba türbesine yüz sürdüm.
*çağatay türkisiniñ rāğıbı köp.
*çağatay türkî zebānı dirler.
*çağatay bildigimi tiñlediler.
*bol luğat üzre kiñgeleşdiler.
*bir luğat bitimeğa gayret keldi.
*mihter ü gihter ilen nev'-hevesān.
*çağatayda mütedāvil lüğatı.

- *bir mişāl her luğata kiltürdüm *şāirinġ ismi bilen bildürdüm.
- *toksan iki uruġı yād itdim *tire ve cinsini tādād itdim.
- *yine bir kaçca dūrūb-ı emsāl *şarf-ı lafz-ı çağatay mesel tital.
- *farz-ı'ayn ve tutuġ ve cora sözi *öşük ve hoşuk ve kim rabġūzī.
- *çaġatayca ġazel bir kaçca nāt *anlarınġ içleride köp bu lüğat.
- *hiveden belh bedaşşān kaçca taş *yāhūd özbek kaçca tire kaçca baş.
- *meselā merv buhārā arası *nice fersah kaç ağaçdur қarası.
- *asyāda nice şāir bolsa *çaġatay lafzına māhir bolsa.
- *yarlıġ ü nāme ve inşāsı bilen *çaġatay resmīninġ imlāsı bilen.
- *hükümdārān'amelin bilmek üçün *sıġavul āyīnin örgenmek üçün.
- *kime dirler yasavul ve қaravul *kime dirler bekavül ve kitavul.
- *bedirқа қaysı ve kim aқ öyli *қаtaġan nidür kimdür lūlī.
- *bir bir altınca tizildi hemesi *cild-i şānīde yazıldı hemesi.
- *'(naқşı) bitidim bu yosun üzre kitāb *yārab olsun bu luğat her yire bāb.
- *bol eser şeyh süleymāninġdur *bu kitāb ve luğat anıġdur.
- *ismi (türkī-i çağatay luğatı) *(қadīm'osmānlı lisānı)dur atı.
- *çaġatay türklerin aşlıdur *halife-i rūy-ı zemīn neslidür.
- *yani bu silsilenin tāc-ı seri *çıġalıġ hūsrev-i vālā güheri.
- *hazret-i (ābd-ül-ḡamīd) sultāninġ *bu uluġ hūsrev-i alī-şāninġ.
- *necl ü emcādını yārab şad it *ömr ile şevketini müzdād it.
- *şeh-i şöhetle muammer bolsun *haşm ü ādāsı mükedder olsun.

- temmet -

"kavā'id"

türk akvāmınıñ aşl u menşeî ve kaç kabâile münkasım oldığını beyân ve ta'dād eyledikten soñra lisân-ı çağatayîye dair bazı málumât ile usûl ve kavâidini bildirmek için izâhât-ı âtiye ibtidâr kılındı.

lisân-ı türki-i çağatayîye ta'alluk eyleyen kavâid ve zavabıt içinde cāy-i mülâhaza bazı şeyler vardır ki anları vârid-i hâtır itmek lâzım gelür. meşelâ türân-ı zemînde ikâmet eyleyen özbekler ve ahâli-i mâvera-ün-nehr bazı kelimâtı kâf-ı 'arabî ile tekellüm eyleyüb ehl-i hârezm ve türkmenler hemân lafzı kâf-ı 'acemî-i fârisî ile telaffuz idiyorlar. faqat buralarına dañi ziyade diqqat itmek lâzım gelüb ancak imlâ-yı kelimât-i türki nezdinde şurası muqarrer ve muhaqqıqdır ki resm-i hat zebân-ı türkiye hâş olub tahriri dañi takririne muṭabıqdır. lakin kitâbetde bazı hurûfât vardır ki telaffuz olunmuyor. ne gibi "elif" beyân-ı fetḥa ve "vāv" beyân-ı zamme ve "ya" beyân-ı keşredir. bazı isimleri bu kâide ittirâd itmez. meşelâ (tüfenkci) mânâsına olan (mergin) gibi. (ve sancak ve sancara ve ğayra) gibi. bundan mâ-adâ bâzen "dāl" ve "tâ" yek-digerine tebdil olur. faqat bu dañi muṭtarid degildir. mişâl "dimek" ve "itmek", "dimēk" ve "itmēk" gibi ki burada tebdil câiz degildir. "ğayn" ve "kâf" ve "hâ" hurûfunıñ yek-digerine tebdili mümkündür. Faqat bu dañi muṭtarid degildir. (yıgmak): cem' eylemek. (ve sıgmak) sıgmak (yağmak) yağmak ki "ğ" ile her dâim yazmak lâzım gelür. (yıkmaq) harâb itmek (ve sıkmaq) sıkmaq ve (yakmaq) yakmaq ve (yakın) yakın ve karîb elfâzınıñ hilâfına ki bunları her dâim (k) ile yazmaq icab ider. ve bazı elfâz dañi vardır ki: meşelâ (kar çığay) kırğı ve kargavul, yâbânî tavuk. ve (tozğunğ) siyâh kargâ ve (tozğalan) aşub gibi. bunların evsatında bulunan "ğaynı" tebeddül

itmek cayız olub, (korku) havf (ve uyku) h̄āb (ve tokuz) tokuz (ve çakın) berk elfāzı dāimā "kāf" ile yazmak lāzım gelür ve maāhāzā lisān-ı etrāk ve rūm ve īrānide bāzen kaf-ı arabī "dāl"e bedel-i istimāl olunuyor. meşelā (itken) iden mānāsına (ve itkey) idey mānāsınadır. ve bu cümleden olarak "sīn" şād-ı mühmeleye ve tā-i karşıt tā-i hattīye veya "dal"e tebdil olur. mesela (tūrlüg) dürlüg, dürlü gibi ve tutluğ ve (tutluğa) gibi. ve (tağ) tağa ve (at) ada ve isim. ve (su) şuya. ve (asıg) aşın nef. ve (sasıg) şaşın, fenā kokulu ve müteaffin gibi. (vāv veya) yā-yi hattī bulunan ekşer hurūfda tahrīr idilmez. mişal (almas) ve (tutmas) almaz ve tutmaz gibi. ve bāzen zā-i hevvez ile yazılır. Meşelā (itkez) iderüm ve iderüz (diyorlar) gibi. ve yine bāzen kelimelerin āhirine gelen "kāf" ğayna tebdil olur. (yağ) ve (yık) harāb it, (yağ) ve (yığ) cem' it emirleri daħi her vakit "ğayn" ile yazılmak ve hākezā kelimelerin āhirinde "elif" ve "ha" harfleri yekdigesine bedelden istimāl olunuyor. mişal (idē) ve (ide). huzūrudur berāber ve (yanımğa) ve (yanımğā) yanıma, cānibime ve (inçē) ve (inçe) bu kadar gibi. fakat (mañga) baña ve (siñge (saña ve (özge) başka ve ğayr ve (bizge) bize. bunlar yalnız "elif" ile yazılır.

ve tenge ve tenge (asyā-yı vustā sikke ve nukresi) ve (etke) ve (enge) lālā ve dāye gibi. hā-yı hevvez ile yazılır. ve (üstine) ve (üstine) üzerine lafzı her iki tarzda yazılır. ve yine "ğay" ve "gey" de "yā"nın zikri veya ħazfi caiz olub (iyki) iki ve (yiti) yedi ve (tokuz) tokuz. ve yine lisān-ı türkide her fiilde şīğaniñ aşlı emirdir ve sair şīğaların 'alāmeti aña mülhak olub ifāde-i mānāyı teceddüd ider. mişal (al) ve (kit) gibiki irāde-i maşdarda (mağ) ve (mek) 'alāmet maşdarları aña iltihāk idilüb (almağ) ve (kitmek) "almak" ve "gitmek" gibi. fil-i māzīnin bināsı (di) ve (ti) olub bu iki kelimeleri emriñ āhirine ilhāk idildikde māzī ħāsil olur, (aldı) ve (kitti) gibi. fil-i muzārīn bināsı "dur" ve (alar) lafzının 'ilāvesiyle ħāsil olur. mişal (alar) (aladur) ve kiter kitedür. (ğan) ve (ken) lafzı muzārīye mülhak oldığı vakt mānī-i maşdarī ve mānī-i mefūl ħāsil olur. mişal (durarğan), alarğan ve kiterken gibi ve yine istimāl-i şīğa "kāf" veyā "ğayn" ile olur. mişal (kılmak) ve (kılgay) ve yine (bilmek) ve (bilgey). bunlarıñ her ikisi semāa mevkūfdur. kıyās ile bilinmez ve muzārī' şīğası zamāyir-i muttaşıla ile mānī-i maşdarī ifāde eyler. mişal (barurı) yani gidişi ve yine (barurnın) gibi zamāyir-i munfaşıla maşdarı beyān itmez. ne gibi (barur min) yañi gerilim. ve "mim" zamīr-i mütekellim vahide cem' oldığı hāde mānī-i muzārī ifāde eyler. mişal (baruram) yañi geliyorum ve eger hurūf-i muzārī yañi rā-i mazmūme veya meksūre "mim" ile mürekkeb oldığı hāde mānī-i maşdarı ifāde eyler. mişal

(barurum) ya'ni giderim. ve (çekerim) yani çekerim. ve eger rā-i meftūḥa ile mürekkeḥ olur ise muzārī ifade eyler, misal (baruram) yani giderim ve yine şıyağ ḥālī. meşelā (aḳara) ve (töküle) maşdar ma'nāsındadır. (yani aḳarmak ve tökmek), (aḳan) ve (töken) hem lafz-ı maşdardır ve bāzen fāil ve bāzen mefūl ma'nāsına gelür, misal (saçḳan) saçan ve kilgen (gelen ve gelmiş ve gelmek) gibi. (çıkmas) fi'l-i muzārī' ve menfī ḡāyibdir. (ya'ni çıkamaz fakat her vakt ki lafz-ı mezkūr "līg" ile manzūm ve mürekkeḥ olur ise maşdar menfī ma'nāsına kelür.) (çıkmaslīg) ya'ni (çıkılmazlık) gibi. ve "miş" lafzı daḥi 'alāmet-i müfred-i māzī muḡāyebdir. ve key daḥi bāzen 'alāmet-i mefūl ve bāzen māzī mechūl ve bāzen daḥi buna yā-yi maşdar mülḥaḳ oldığı vakt maşdar ve ism-i maşdar ma'nāsına istīmāl olunur. mişāl (asrayışı) (ya'ni muḡāfaza idici) ve yasayışı (ya'ni imāl kılıcı) gibi. ve bu tarīḳa daḥi mefūliyeten kināyedir. ve "lā" ve "vāv" ve "rā" ḥarfleri bir fi'līn āḥirine gelür ise gerek kelimāt-ı cāmide-i türkıde veya lisān-ı türkıde istīmāl olunan elfāz-ı müştereke olsun. mişāl "başlamak" (başlamak) ve "tişlemek" (dişlemek) gibi. ve elfāz-ı müşterekeye mişāl (gümarlamak) ve (güzārlamak) edā itmek. ve heveslanmak (heveslenmek) ve yohlanmak (yola tmak) ve (ürkürmek) ve muḡaramak (maḡzūn olmak) ve sebteremek (divāne olmak) ve kenderamak (müte'affin olmak) gibi. ve infīāl bābınıñ bināsı bunlarıñ bāzen "lām" ile istīmāl ve telaffuz itmek ile olur. (mişāl tutulmak) yıbarılmak (gönderilmek) gibi. ve bāzen daḥi "nūn" ile olur. (baḡlanmak) ve görünmek gibi. ve bāzen daḥi gerek "lām" ile ve gerek "nūn" ile istīmāl olunuyor. mişāl (yasalmak) ve yasanmak ya'ni yapılmak. fakat yapılmış nesne başkası tarafından icrā idilür ise "lām" ile ve kendi nefsinde icrā idilmiş olur ise "nūn" ile istīmāl itmelidir. ve bāzen daḥi binā-yı infīāl "lām"sız daḥi istīmāl olunur. mişāl (eyrilmek) ve eyrimek gibi (egrilik). ve ḥākezā "nūn"suz daḥi istīmāl cāizdir. mişāl (ḳalınmas ve ḳalmas) (ḳalınmaz ve ḳalmaz) ve bāzı kelime daḥi "lām" ve "nūn" ile istīmāl olunuyor. ḳutalmak ve talınmak (ḳurtulmak ve ıztırāb itmek). bāb-ı mefāileniñ 'alāmeti "şın" ḥarfiniñ kelimeye daḥil ve 'ilāve idilmesi ile olur. mişāl uruşmak ya'ni (uruşmak) gibi ve bāzen daḥi fi'līn kendisinde "şın" ḥarfi mevcūd olur. mişāl (tütüşmek) (tütüşmek) ki tüşmek maşdarından münşakkıdır. her fi'l-i lāzımıñ 'alāmeti her sīgada muḡtelifdir. mişāl (ḳutulmak) (ḥafāş olmak ve tunḳarılmak) ve (toymak) ve ḳoyḡarmak gibi. ve ḥākezā ta'addiniñ nihāyetleri maşādırdır. veya kesr ile. (ve tur) tā-i ḳarşit ile gelür. mişāl urmak ve urdurmak ve tutmak, tutturmak (ve uçramak ve uçratmak) gibi bāzen iki "tā"niñ iltikāsı vukū' buldığı ḥālde bir "tā" ḥazf idilür. misal (tatmak ve taturmak) ve (yatmak yaturmak) gibi. fakat bāzen "tā"yı ḥazf itmek cāiz degildir. mişāl

(atmak ve atturmak ve toyur ve toyutturmak) gibi. ve bâzen "dāl" ve "tā" "dur" ve "tur"dan hâzif olarak f'il-i emriñ harf-i âhiri maẓmûm olub rā-i mühmele ile munzamm olur. mişāl (aşmak ve aşurmak) ve kaçmak ve kaçurmak gibi. fakat bâzen "dur" ve "tur" lafzı kelimenin eczāsından olub ol vakt hâzif cāiz değildir. mişāl (tuturmak) ve todurtmak ve alturtmak) gibi. f'il-i müte'addi ekser evkâtda iki binā üzerine yapılır. mişāl (olturmak) "oturmak" ve (olturtmak ve olturgurmak) ve körmek ve (körsetmek ve körgüzme) gibi. ve bazen her iki 'alâmet müte'addi bir sîgada gelir. mişāl (tigürmek ve tigürütmek) gibi. bu cümleden olarak maşdar-ı muzâf tazmîr-i mütekellim-i vahide meksûr olur ise mişāl (almakım ve kilmekim) gibi. bunlar ol vakt ma'nâ-yı maşdarî ifâde eyler. ve "ğayn"ın zammıyla mişāl (almaqum) gibi. muzâri-i menfî ma'nâsına gelür. maşdarîñ nihâyetleri "kâf" ve "kâf" ile oldığı bilmek dañi semâi olub 'âdet ve istîmâl-i lisâna mevķûfdur. fakat bununla beraber bunlar iştikâk iden sîgalar kıyâsıdır. etrâk ve irân ve asyâ-yı vustâ ahâlisi o kadar maşadırın "kâf" veya "kâf" ile münteñi olmasını ziyade diğķat itmezler. ne gibi, irmek (irmek ve yitüşmek, irmek) dañi istîmâl olınıyor. etrâk-i rûm harf-i maşadırı gerek nihâyeti "kâf" olsun ve gerek "kâf" ile olsun ħîn-i izâfede ya bâzi ħurûfa munzamm oldığı ħâlde taħfîf için anı hâzif iderler. mişāl (almak ve almas) (almak ve almaz) ve almadın (almadın) ve kilmek (gelmek) ve kilmesi (gelmesi) ve kilmedin (gelmedin) gibi. ve yine mâzî mütekellim ma'a-l-ğayrda dañi "kâf" ve "kâf"-ı maşdar hâzif olınıyor. misal eyledük ve yığladuk (ağladuk) gibi. fakat bunlara "kâf" ve bî-"kâf" maşdarı munzamm olur ise ma'nâ-i maşdar ħâsıl olur. (mişāl eyledükim ve ağladuğım) gibi. ve eyzân (tökdük) ve (tökdükce) ve alduk ve alduğın. binâ-yı isim maşdar için gelür. ve bâzen dañi bu "tā" ile gelür. unut ve uyat (ħacâlet) gibi. ve bâzen "kâf" ve "ğayn" ile gelür. buyruk (fermân) ve aldağ (karîb) ve bâzen dañi "kâf" ile gelür. mişāl bilik (dâniş) ve tilük (dilek) gibi. ve bâzen "şin" ile gelür. mişāl (uruş) (cenk) ve (yürüş) (reftâr) ve bâzen ya "mim" mişāl elüm ve yolum gibi ve bâzen "nûn" veya "cim" ile gelür. mişāl söğünc (düşnâm) ve sağınc (endîşe ve ħayâl) gibi. ve bâzen dañi "lâm", ve suyurğal (bahşîş ve ihsân) veyâ sal (şaf ve muntaẓam) ve bâzen "nûn" ile mişāl yığın (cemîyyet) veyâ "ğayn" (yağmur) ve bâzen "gu" ile mişāl yarığ (tefrîk) ve soruğ (soruş) ve alğ (ağz) ve birğ (viriş) ve bâzen dañi muhtelifle ile (alğ birgü "alış biriş" aliğ satığ "alış-satış" kılığ "kılış") gibi. ve bâzen dañi (ğur ve gür ile, çıkğur) gibi. mâzîniñ 'alâmetleri "di" ve "ti" dir. mişāl aldı. ve kitti gibi. ve yine (diler ve tiler) mişāl (aldılar ve kittiler) gibi "dîng ve duñg ve tiñg ve tünğ dañi 'alâmet-i mazîdir. aldıng (urduñg ve kittiñg ve tuttuñg gibi) ve yine diñgiz ve diñgler

(düñgüz ve düñgler ve tinğiz ve tinğler ve tünğüz ve tünğler) dañi 'alāmet-i māzīdir. mişāl (aldüñgiz ve aldünğlar) ve (urduñguz ve urduñglar) ve (kittiñgiz ve kittiñglar) ve (tuttuñguz ve tuttuñglar) gibi. eyzan "dim" ve "dum" ve "tim" ve "tum" mişāl (aldum ve urdum) ve (kittim ve tuttum) gibi. ve "duḡ ve tuḡ" ve "dük" ve "tük" mişāl (alduḡ, sattuḡ kildük ve kittük) gibi. ve "ban" misal aluban (alarak) ve "ib" mişāl alıb ve kitib gibi. bunlar cümlesi 'alāmet-i māzīdir. māzī ile muzāri arasında müştereke istimāl olunıyor. elfāz "miş" mişāl (almış ve alınmış) ve (urulmuş ve aladurmuş) ve (uradurmuş) gibi. ve şāniyen "ğan" ve "ken" mişāl (açılğan ve tütken ve yaşurulğan ve alurğan ve aladurğan ve kilürgen ve yaşurtuzğan ve yaşunadurğan ve bütkerilürken ve bütkeriledürken) gibi. bāzen muzāri-i menfī māzī-i menfī mañāsına gelür. mişāl (barılmaydur) ve (açılmaydur) gibi. her vakt kim muzāri māzī ile rabṭ olarak istimāl olunuyor ise hikayet-i ḡāl-i māzī ḡāsil olur. mişāl kilür irdi ve kiledür irdi. muzāriñiñ 'alāmetleri iki nev' olub biri "rā" dır. mişāl alur ve çiker ve ister ve yuvar (yitivirüdür) ve diger 'alāmet-i dañi ("dur"dur) mişāl aladur ve kiledür gibi. bundan mā-'adā "dur"un mā-ḡabline "ya" ḡarfi'ilave ile olur ki (isteydür "istiyor") ve diydür (diyor) ve yiydür (yiyor) ya aḡirin şibāiyle ve yāniñg birisiniñ isḡātiyla mābeyn-i muzāri'da ve ḡayre elfāz-ı müşterekede "ḡay" ve "gey" ve "sün" ve "dik" mişāl (alḡay ve kilgey) kilsün ve "kiddik" gibi ve bāzen fīl-i emriñ müfred-i muḡayeb ifādesi çıkar, emriñ aḡirine fetḡa gelür ise mişāl tişe ve tarıla (yani zirāat idile) ve bu sīḡa hem mānā maşdarı ve ḡayib ve ḡālī ifade eyler. ism-i fāilin 'alāmeti "ḡucı" ve "güci" olub bunlar emriñ aḡirine ilḡaḡ idilür. mişāl (alḡucı ve kilügüci) (alıcı ve gelici) gibi. ifāde-i istidāmetde ism-i fāilleriñ aḡirine "ğan" ve "ken" geliyor. misal (tutağan ve capagan ve külegen ve kisegen) "caḡ" dañi 'alāmet-i ism-i fāildir, mişāl yasancaḡ açar lafzı müştereken fīl-i muzāri'dan olub ism-i fāil maşdar mañāsına dañi gelür bālāda zıkr olunan (ğan ve gen) 'alāmetleri "digen" ve "bizgen" gibi ism-i fāile şāmil oldıḡı gibi maşdar ve māzī ve mefūl mānāsına dañi gelür. etrāk-i rüm bunı taḡfif iderek ḡılğanı "ḡıla" ve eylegeni "eyleyen" diye istimāl idiyorlar. müfred-i muḡāyib açmas bolsa lafzı gibi bāzı kelime māñi-i fāil-i menfīyi ve maşdar-ı menfīyi ifāde eyler. bundan mā-'adā (ḡur ve gür) 'alāmetleri mişāl uçḡur (yani uçur) ve (ötkür ve uyḡatmaḡur) dañi māñi-i ism-i maşdarı ifāde eylediḡı gibi māñi-i fāil-i menfīyi dañi beyān eyler. "ḡun" ḡāf-ı fārisi ile "ḡün" misal ḡadḡun (ve ötkün ve çanḡun) bāzen çayḡunci hem bu māñāyı ifade eyler. ism-i mefūlün 'alāmetleri zirde beyān olunanlardır. ewelā bazı efāl-ı dālle mefūl mānāsına gelür. mişāl sınıḡ ve bitig gibi (mektüb). şāniyen "miş" ve "ğan" ve ḡāf-ı fārisi ile "gen" lafzlarının fīl-i emriñ aḡirine ilḡaḡ

itmek ile olur. mişāl olmiş ve olğan ve ölgen. şālisen "ğun" ve kâf-ı fārisī ile "gün" lafzlarının emr-i file ilhākıyla olur. mişāl yorğun ve sürgün gibi. nisbet mânāsında olan elfāz-ı dālle bunlardır (lığ ve luğ) ve kâf-ı tāzī ile "lik" ve "lük" elfāzı otalık ve büyüklük ilā-hāzihī ve bāzen daħi yā-yi nisbet tuhrānī gibi ve bāzen maşdarı büzürgī gibi. ve bāzen daħi zū ve zā zā-māl ve zū-māl (yani şāhib-i māl) gibi. zebān-ı türkide esās şıyağ olan fīl-i emre bāzen "ğıl" ve "gil" lafzlarına aña ilhāk iderek, mişāl "kıl" kılğıl, ve "kit" kitgil gibi. ve bāzen "ğıl" ve "gil" in "lām" ını "nūn" a tebdil iderek; tilegin ve tilegil gibi. ve bāzen daħi fīl-i emriñ ahirini mażmūm iderek; barur ve ahtarur ve bar ve ahtar gibi. tinnin ve cem'i emir "nūn" ve "kâf" ile olur, mişāl körünğ ve körünğiz ve körünğler ve tutunğlar gibi. burada nihāyet getirilen "lar" ve "kağ" ile olur, mişāl körünğ ve körünğiz ve körünğler ve tutunğlar gibi. burada nihāyet getirilen "lar" 'alāmet-i cem'i ğayibdir. kâf-ı tāzī ile "dik" ve "tik" ve "sun" ve "ğay" ve kâf-ı fārisī ile "gey" fīl-i emr-i muğāyibe mülhak oldığı vakit māni-i istikbāli ifāde eyler. mişāl asra ve asradik (yañi asrañ) ve elfāz-ı mezbūreniñ sâyirlerinden daħi meftūh-ül-öñir olan fīl-i emir kâf-ı tāzī ve kâf-ı fārisī lafzıyla māni-i istikbāli ifāde eyler. meselā yaraşda yaraşgir en bolğay diye istimāl idilür. lisān-ı türkide 'alāmet-i nehy mīm-i meftūhadır. misāl bar, barma ve bāzen dahi (barmağil ve barmagil) diyorlar ve bāzen daħi "lām" "nūn" a mübeddel olur, barmagil mânāsına barmağın gibi. ve almağil mânāsına olan almağın. ve yine 'alāmet-i nehy mīm-i meftūhadır. misāl (kilmemek ve almadı ve kilmedi) gibi. ve yine "maydur" lafzı daħi 'alāmet-i nefydir. mişāl kilmeydür ve bāzen 'alāmet-i mütekellim-i vaħde "men" lafzıdır mişāl (kitmen ve kitmem ve kitemen) ve idemen ve itemen gibi. ve "menem" lafzı bāzen 'alāmet-i mütekellim-i nehy için gelür. mişāl sayman gibi. ve lafz-ı (mes min) misal itmes min (itmem) ve (almas ve kılmas) lafzları bāzen işbāt için ve bāzen nehy için gelür. mişāl olması gibi. 'alāmet-i hāl feth-i āhirdir. mişāl küle ve bu dahi tekriren daħi bāzen istimāl olunuyor. mişāl küle küle ve bāzen yā-yi sākinedir. mişāl oynay oynay ve tekrir ve bāzen daħi yā-yi mażmūmedir (oynayu) gibi. ve bāzen yā-yi meftūhadır (ağlaya ağlaya). 'alāmet-i mezküreden başka kâf-ı fārisī ile (gec ve ğac) maħz ve çün mânāsına olan (algac ve yitgec) gibi (zebān-ı oşmānide "cağ" ve "cek") gibi (alıcak, satacak) ve kâf-ı fārisī ile (ğay ve gey) lām-ı tālil mânāsında olub hattā 'ibāresi mukābilindedir. (kitğali yitgeli) gibi. (ve ğu ve gü) kâf-ı fārisī ile hāşıl-ı maşdar nañāsındadır, mişāl (alğü ve birgü) gibi. ve "man" lafzı daħi fīl-i nefyden alāmet-i mütekellim vaħdedir, mişāl (alman) gibi. ve "mas" dahi fīl-i nefyden 'alāmet-i müfred-i muğāyibdir dir. mişāl (almas) gibi. (ğuca ve ğunca) ve kâf-ı

farısı ile (güce ve günce ve gence) ila mañāsına olub vezn ve miqdāri ifāde eyler, mişāl (uşalğunca) gibi. ve hēkezā kâf-ı farısı ile (gülük) ve kâf-ı tazī ile (külük) kâbiliyet mañāsına gelür. mişāl (alguluğ ve kiygülük) gibi. ve āhirleri kâf-ı tazī ile gelen (ġu dik ve kü dik) kâbiliyet ve mümāselet mañāsında istīmāl olunur, mişāl (argu dik ve iggü dik). (ġum) ve kâf-ı fārisi ile (güm) ve kilgümdür ve kâf-ı fārisi ile (gümiz) 'alāmet-i mütekellim-i vāhidedir. (algum ve algumlar kilüm ve kilgümdür) (ġumız) ev kâf-ı fārisi ile (gümiz) 'alāmet-i mütekellim ma'a-l-ġayrdır. mişāl (algumuz ve algumuzdır) ve (kilgü ve kilgümiz)dir. kâf-ı fārisi ile (ġunġ ve ġünġ) 'alāmet-i müfred-i muḥāṭabdır, (algunġ ve kilgünġ) gibi. kâf-ı farısı ile (ġunġuz ve ġünġüz) 'alāmet-i cem'i muḥāṭabdır. mişāl (algunġız ve itkünġüz) gibi (ġusı ve kâf-ı farısı ile ġüsü) 'alāmet-i müfred-i muġāyibdir. mişāl (algusı virgüsü) gibi (zebān-ı 'osmānide "alsan ve gelsen") istīmāl olunur. (ġu sılar) ve kâf-ı fārisi ile (ġüsiler) 'alāmet-i cem'i muġāyibdir. (algusılardur ve kilgüsilerdür) gibi. ("salar" 'alāmet-i cem'i muġāyibdir kitseler) gibi. (ve "sam" 'alāmet-i mütekellim-i vāhidedir, kitsem) gibi. ve "saḵ" kâf-ı tazī ile "sek" 'alāmet-i mütekellim-i ma'a-l- ġayrdır. mişāl (kitsaḵ ve kitsek) gibi. kâf-ı fārisi ile "saġ" 'alāmet-i müfred-i muḥāṭabdır. mişāl (kitsenġ) "saġız" daḥi 'alāmet-i cem'i muḥāṭabdır, mişāl (kitsenġız) lafz-ı mezkūr bir de 'alāmet-i mütekellim ma'a-l-ġayrdır. mişāl (kitsenġız) kâf-ı fārisi ile "lınġ" 'alāmet-i mütekellim ma'a-l-ġayrdır, misal (alalınġ) mütekellim vāhde ve müfred-i muḥāṭabaların 'alāmeti "mīm" ve yā-yi sākinedir, mişāl (alay ve alamin) (inġ ve inġız ve inġlar) 'alāmet-i cem'i muḥāṭabdır. mişāl (alınġ ve alınġız ve alınġlar) gibi. "durġan" ve "dürġen" (alarġan) gibi, (alıcı ve alan) mañāsına istīmāl olunur. (sem) mañā-i fā-yi şartdır, "eger" mañāsına (kidsem). "mīm" 'alāmet-i zamir-i mütekellimdir (elim) gibi (ve mız) daḥi zamir-i mütekellim-i ma'a-l-ġayrdır, (açmaġmız) gibi (inġ) 'alāmet-i müfred-i muḥāṭabdır (basınġ) gibi. cem'i muḥāṭab ve emr ü nehy 'alāmetidir. mişāl (alınġ ve almanġ) gibi. (inġız ve inġüz) zamir-i cem'i muḥāṭabdır. mişāl (başınġız ve közinġız) gibi. ("ya" ve "sı") lafzı daḥi her ikisi 'alāmet-i müfred-i muġāyibdir. mişāl (başı ve başısı) gibi. "lar" 'alāmet-i cem'dir. mişāl (yaḥşılar) gibi ve "mizler" lafzı 'alāmet-i cem'i muġāyibdir. mişāl (kitdiler) gibi. ve 'alāmet-i cem'i muḥāṭab daḥi olabilür (irünġler) gibi. (min yani ben ve sin yani sen) ve (biz yaḥi biz, siz ve alar, anca . yaḥi bu kadar) (ol ve şol) yani (o ve şu) ve (uşal yani o ve bu, hün yani çün ve muñga) ve ḥuruf-ı rabṭ nün-ı sakin olub (ve ni) daḥi kâf-i sākine ile ḥarf-i rabṭdır. (şununġ ve mininġ) gibi. 'ibārenin ibtidāsında (ni) mañā-i istifhām içündür (ni didi) nininġ mişl-i nün-ı sākine gibi kaf-ı sākine ile ḥarf-i rabṭdır. (ġa ve ġā) ve kâf-ı fārisi ile "ge" lafzları ḥarf-i muttasıldır.

(kitmengâ) gibi. (üçün) lafzı lâm-ı tâlil ma'nasınadır. kitmek üçün gibi. (ile ve ilen ve bile, bilen ve birle ve birlen) ke, fe, sâ, ma'a ma'nasınadır. mişâl filan ile gibi ve hâkezâ (ve dır ve dür) lafzı harf-i râbıţadır, filan dür gibi. (idinġiz ve idünġiz) (idinġler ve idünġler) hem rabıţ için gelür. mişâl (öyle idinġiz) timul lafzı elvânîñ ahirine getürüldiġi vaķıt yarım renk ma'nâsını işâr ider. (aġtimul ve yaşıltimul) gibi, yani (aġrak ve yeşilrak) ve kâf-ı tâzî ile dik lafzının muħaffefi bulunan "k" harfi intihâ ma'nâsına gelür. mişâl filan şehre dik. (raġ ve reg) ziyâde bir tafsil, ifâde eyler. (yaġşıraġ ve yaġşırak ve yaġşirek) gibi. ve "ġi" ve "ki" yâ-yi nisbet ma'nâsına gelür, (andaġı ve kiġeki) gibi. ve (duruķ) lafzı âlet ma'nâsına istimâl olunuyor. mişâl boyunduruķ (şiyâr) ve öngündürük (pamuk aleti) (la ve lan) lafzı mâiyyet ma'nâsına gelür (ikevle ve ikevlen) (iki ilen) caķ ve cek âlet ma'nâsınadır (elimcaķ ve yargucaķ (el deġirmanı) ve silkincaķ (tâviz ve hamâil) ve caķ bażen 'alâmet-i ism-i fâil olur, yasancaķ (zîb ve zînet) ve "ar" lafzı mezîden şan ve tezyîn ve beyân için gelür (birer ve üçer) gibi. ve iken ve irken harf-i zâide cümlesindedir. (dür ve tür) daġı ġurûf-i zâidedendir. mişâl (yaladursız) (kılatursız). "tük" lafzı daġı ġurûf-ı zâidedendir. (imiştük) gibi. "cı" lafzı daġı ġurûf-ı zâidedendir. mişâl (min yılcılık) yañi (bin yıllık). "sı" lafzı daġı ġurûf-ı zâidedendir (artuksı yañi artuķ ve ziyâde. ve "şı" lafzı daġı ġurûf-ı zâidedendir. mişâl (ķuruşmak) yañi ķurımaķ ve ķurutmaķ ve (yaruşmaķ) lafzı yañi (yarumaķ) ve rüşen olmaķ gibidir.

- temmet -

luġat-i

ĉaġatay ve tűrki-i 'osmānī

cild-i evveli luġātı hāvī ve cild-i sanīsı asyā-yı vusṭā aġvamınnı
edebıyyāt ve durűb-ı emsālııle aġvālinden bāhısdır.

eşer

ŝeyġ sűleymān efendī-i űzbekī el-buhārī

cild-i evvel

maārif nezāret-i celīlesi tarafından taġdīr ve taġsīn olunmuşdur.

der'asr-ı

sultān 'abd-űl-hamīd ġan ġāzī

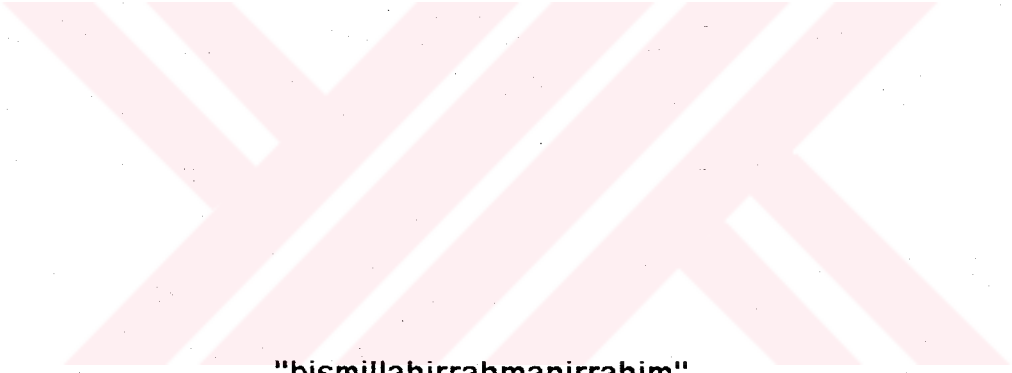
istanbul

(mıhrān) maṭbaası - bāb-ı 'ālī caddesinde numara 7

1298

elif

(a, e, o ö, u, ü, ı, i)

"bismillahirrahmanirrahim"

a :harf-i nidā ve ta'accüb olub "ay" ve "ya" gibi müsta'meldir. muhafifiniñ ahirine 'alāmet-i cem' olan "lar" lafzı getirilerek ism-i işāret yerine istimāl olunur. "alar" yani "anlar" gibi

-"mişal"-

"a nigārim hem kiçiksin hem çocuk"

"zulm itersin teñgridin korkmay niçük"

uurtmak :İnbāt itmek bitirmek. nebātatı vücūda getürmek. ber-pā itmek.

uurmak :nābit ve peydā olmak. tuhm ve sāire nümüw itmek.

aba, aba :ced. baba. büyük amuca

- "mişāl"-

"eyleyen yiti ataŋg çekmey ilik"

"yiti abamız kaşıda bendelik"

ābādān, ābdān : güzel, eyü, mefmūr, tūvānā gösterişli, nikū-hal

- "mişāl"-

"bu yetmes mü devriŋde ey nev-civān

ki il ve ulus barçası ābdān"

ābādānlig : māmūriyet, güzellik. mevfūr.

abağa, abaka : amuca, amm. hūlāgū haniñ büyük oğlunuñ ismidir.

abakü : yan, taraf, cihet, kenār.

abamak : men ve dirīg itmek. bırakmak, kaçırarak, gürizān itmek

abdıramak : korkmak. hafv ve telāş ve halacana düşmek, sendelemek.

ebrış : alaca beneklü at, esb-i hāldar. yahūd mutlak atdır.

- "nevāī"-

"ni ebrışdür ki segirtmiş yine meydānga ol meh-veş

kızıl ak gül bile yıldın meger halk oldu ol ebrış"

ebergine : bir nevi ādi kapu, ağaç ve sāireden māmūl.

ebre : cāme ve libāsiñ kumāşı ve yüzi.

ebre astar : pamuksuz olarak sāde kumaş ve astardan māmūl cübbe ve entāri.

ebregine : ādi ve tekellüfsüz cāme, uruba.

ebsem : sākit, uslu, mebhūt. asemm, hāmūş.

ebsem olmak : kalakalmak, sākit olmak.

- "nakşī"-

"her kimi körseŋg tevāzū kıl ham ol

kepkep urmakdın uyalgın eksem ol"

ebsem itmek : susdurmak.

ebsik : körpe, yavru, hayvân beçesi. mu'allel'ayb-nâk.

ablağ ve ablağ : ağı ağı ve karası kara olan şey.

ablağ at : siyâh ve beyâz nişânelü at

âbile : kabarcık, üfürülme, mîh, çivi. kable, ispermenin bir nevi.

ebu : peder. vâlid. cedd.

abuşka : er, zevc, şevher.

"hamse-i nevâi"

"bir yandın oğul gam şikenci
bir yandın abuşka derd ü renci"

ebūgin : cedd. büyük baba. dede

abuncan : kıpçak sahrâlarında vakı' bir tağın ismidir.

"yâr"

"abuncan tağdın sini aşursam
ulus körmes alıs yirde yaşursam"

ebil sebil : bi-kes. şâhibsiz. bî-mürebbi. ser-sân.

"hindî"

"felek-i kec-i rüying cefâsını kör
dehli halkını kıldı köp ebil ve sebil"

ap : âdât, tekîd ve mubâlağadır.

âp : ansızın, birden bire, bağıteten gibi.

ap ağı : büsbütün beyâz, parlak.

"hikmet"

"başım toprak özüm toprak cismim toprak"

hak vasliga yiter min dip ruhum mustak
koydum yandim bolalmadim hergiz apag
sebnem bolub yir astiga kirdim muna."

apā, apa : büyük hemşire, abla.

aparmak : götürmek, aşırmaq, alub varmaq, gürizan itdirmek.

"mişāl"

"kiçme namerd köprisinden
koy aparsun su seni"

apaq çapaq : sulh u salah, teccid-i münasebet, kelevil, barışık.

"mişāl"

"apaq çapaq oldılar
birbirisin buldılar"

apak : ziyadesiyle ak ve beyaz.

apakkinə : çokca ve güzelce beyaz.

"mişāl"

"mekke de bir cāy bar yalpak kine
hüdayım oğul birsün apakkinə"

eprik : eski, atık. münderis. ihtiyar ve müsinn.

epkin : sisam yağının siyah tortısı. siyah iplige ve harire dahi
diniür.

epem gümecı : ebe gümecı, hibazı, petirk. gül poğacası. kızgın kumda ve
kor ateşte pişmiş hamırsızdır ki gümac ve güme dahi
dirler.

at : feres, esb. ad, nām, şöhet, neñg.

"nevāi"

"bu gülşen içre ki yokdur beka kelende sebāt"

aceb saādet irūr çıksa yaħşilik bile at"
"çün perı vü hūrdur atıŋ bigim
sūrāt içre divdūr atıŋ bigim
her haddiŋi kim ulus andın kaçar
nātūvān cānım sarı atıŋ bigim"

- "maħdūm kulı" -

"derd yüregiŋde ot bolur
söz bu cihānda at bolur"

ata : peder, vālid, baba, müsinn, iħtiyār, muħterem adam,
seyyid ata ve peder ata gibi.

- "mişāl" -

"ata anan ölse ölsün
kader-dāniŋ olmasun"

ata big : pādişāh lālası, mürebbi, nāzır-ı devlet. asyā-yı vustāda
büyük bir rütbedir.

- "ħamse-i nevāi" -

"hem ol ferħādġa irdi ata big
görüb ferħād ħōd anı ata dik"

atar tutar : şiddet, ħiddet, debdebe, zorbalıķ, redd ü bedel, top
edevātından bir ālet ismidir.

ataş : adaş, semmī, hem-nām

ataġ : nām-zed, ahd olunan şey, menzūr, nezr, vađ, ħisse
kısmet.

ataġlamak : peymān u nezr ve vağ itmek, nişānlamak

ataġlanmak : ittisām olmak, nişānlanmak, menzūr olmak

ataġlıġ : adaklı, yavuklı, nāmzed olmuş kız, tenzīr idilmiş şey

- "h̄amse-yi nevāī"-

"mihr-i zūlfığa kōngli bağlıg idi
gūyiyā bu aᅇga atağlıg idi"

ātala : bulamaç aşı, harīre

- "mūnis"-

"yahşıdur şāh kurs u şerbetidin
fakr içre atala ve umaç"

atalık, atalıg : babalık, übüvvet, mürebbi, peder makāmında, pādişahın tutduğı ve pederi gibi itimād itdiği ādem. türkistānda bir rütbedir. atalıg ahaliniñ arz ve dādını istima iderek pādişāha teblig ve arz itmege ve babalıg sıfatıyla müşfikāne hāl ve keyfiyyetlerinden āgāh ve haberdār olmaya mēmūrdur.

- "nakşī"-

"emīr lūtfını teᅇgri kōrdi lāyık
tile ve ibn-i kılıc oldım atalık"

atalınlıg : adaklu, nāmzed, menzūr, yavuklu.

atamak : ad komak, telkib ü vaż'-ı ism itmek, nişānlamak.

- "nevāī"-

"atab kōb pīre zāli hale anı
ana dib dilet-ül-muhtale anı"

at boğzı : at yemi

etrek : iranin şimālinde kabayil-i türkmeniyye içinde vākī' bir nehriñ ismidir ki "yumut" kabilesi orada sākindir.

- "koşuk"-

"etrek boyundaki birçe türkmānlar
dōstum haber birgün amān isenmey."

atsız	: yāfeş hāfidlerinden ve tatar hanıñ büyük oğlu ve hārezmiñ bir hükümdarı ismidir. adsız-bī-nām u nişān. bī-esb-i süvārī.
itsiz	: zāif, lāgar kak.
atğı, atğu	: kolan, mekik, ayıl, mekü.
atğuci	: tüfenk ve sebkan ve sapan ve kemān ve felāhān-endāz ve nişāncı.
atğulamak	: tır-endāzlık itmek, irmā itmek.
atğulanmak	: müdāhale ve ta'arruz itmek, atılmak
atğunca	: sabaha dik, ta-seher.

- "nevāi" -

"vaşl-ı bezmide nevā kadrin nevāyi bilmeding
gice firkat içre tañg atğunca efgāndur sezā"

atıkmak	: hayır ve duā ve alkış itmek.
atkımak	: alkışlanmak.
atkamak	: kīrāat ve tilāvet itmek, bir şeyi ezberden okumak.
atkulaş	: harb, cidāl, mudārebe, remy.
at kulağı	: marul-mānend bir nev' giyāh ismidir.
ateklü	: adlu, be-nām, meşhūr.
atke, atake	: atalık, babalık. asyā-yi vustāda bir rütbedir.
atkelik	: hükümet, derebeyi, riyāset.
atlamak	: sıçramak, 'ubūr itmek, yirinden birden bire kalkmak, tesmiye itmek. ad komak.
atlanmak	: ata binmek, sefere çıkmak, düşmān üzerine asker sevk itmek. ad ve nām kazanmak, şöhret peydā itmek, mevsūm olmak.
atlanur ayacı	: sefere giderken at üzerinde içilen şarab ve gayr nesne.
atlıg	: adlu, meşhūr, nām-dār, mevsūm. atlı, süvārī

atlıg :adlu, meşhūr, nām-dār, mevsūm. atlı, sūvārī
atmak :irmā ve endāht itmek. şafaq sökmek, taᅅg atmak.
atmaça :toᅅana müşābih bir nev' şikār kuşı bāşe. bir nev' top oyunu.

- "mişāl"-

"atmacaᅅgı sen maᅅga toᅅrı lab at
toᅅtamiş min atacak sin bat bat"

otun :bi-l-vāsita 'afy olunmak, ᅅabūl-i safh.

- "türkmān"-

"hicriᅅ ᅅltürmaᅅga ᅅaşd itdi mini
vaşlıᅅ ile otunum al otunum"

atız :tarla kīt'ası, mezra'a, kölçe.

atış tutuş :atar dutar, redd ü bedel, gır ü dar.

atışlıg :tır-endāzlıᅅda māhir.

atıg :sūti ve yoᅅurtı içine atarak ᅅalkadıkları küçük yayık ve
küpi.

atıᅅmak :kesb ü istihār itmek. nām ve şöhret ᅅazanmak.

etik :ᅅizme, ᅅıkme, müze.

- "nevāi"-

"altun isirᅅa ki ᅅulak aᅅritur
zer-hal etik türke ayak aᅅritur"

[edike mūrācaat itmeli]

atıl :rusyada vāᅅi volᅅa nehri.

atım :menzil, bir oᅅ atımı gibi yir. mutād.

acamlı :tavayif-ı özbekiyyeden bir ᅅabile ismidir.

ecinne urmak :ziyān-zede olmak.

acı :mama, büyük valide.
acıtmak :telh-nāk itmek, cān-sūz ve merāretlü ve şedid olmak.
ağrıtmak, tefcī itmek, cefā ve eziyet virmek.
acırganmak :acıyub merhamet ve inşāf itmek, himāyet ve şıyānet itmek.
-"nevāi"-

"ol dem acırgındı bir ehl-i kabūl
kim bu kişiler irür irkin fuzūl"

acırga :yabān turbı, fācil, cır, acırık
acışmak :gidişüb kaşınma ile harāretlenmek
açığ :acı, mer, sert, telh-nāk, dert, keder, elem, veca.
-"hikmet"-

"tilim açığ dilim katığ özüm zālim
kurān okub amel kılmay yalğan alim"

açığı kilmek :taralmak, hişm ve ğazāb itmek, kahırlanmak. hank.
-"hikmet"-

"her kişiniñ açığı kilgende ni kılmak kirek
tursa oltursa taharet kılsa ol itmek kirek"

acıglanmak :gücenmek, münfāil ve rencide olmak.
acıglanturmak :gücendirmek, iğzab itmek.
acığlıg :merāret, sertlik, telhī, kudūret, ğayz, hişm, ğazab.
acığmak :ağrımak, elem virmek.
acımak :acı ve merāretlü olmak.
aça :vālide, māder, müsınne hatun.
açar :miftāh, kilid, anahtar.
açar :turşı, ekşiyle terbiye olmuş meyve ve sebzevāt.

açak :kucak, aġuř, kenār.

- "nakşi" -

"olub rāhda bir birine dūçār
açaklaşdılar yıġlab ol iki yar"

açamalı :hiyar turşısı. asyā-yi vustāda bir kabile ismidir.

eçireřmek :ayrılmak, cūda dūřmek. perākende olmak.

açrıġ :çayır, merc, çemen-zār

açmalık :sabun. kir ve pās açan şeyler

açuk :mekřuf, meftūh, gūřāde, āřikār, hüveydā, bī-hayā.

açun :bu'ālem, bu dūnyā, dehr.

- "lütfi" -

"sin dik açunda bir közi 'ayn-ı belā kıanı
mindik anıġ cefāsı bile mübtelā kıanı"

eçe :alçı, ahek, eje. vālide, māder.

açır, açar :hamām otı.

açıġ bař :bařı bozuk, ġayr-ı muntazam, bī-evzā ġürūh ser-bürehne.

āh :harf-i nidā, efsūs, derd, źucret, řūr u figān, inkıbāz. bāzen
āferin manāsına müstāmeldir.

ahta, ahte :ıġdiř at, hādım, ġasiyy, tavāřı.

ahtatmak :ıġdiř itmek, enetmek.

ahtacı :baytar, seyis. celū-dar.

- "miřāl" -

"baġ ara çünki kirdi ol maħzūn
ahtacı iligide idi ġül-ġūn"

ahtarışmak :tefaħħus ve taħarri idinmek. țaraf țaraf aktarmak.

ahtamak	:enemek, ihsā ve imāl itmek.
ahtık	:torun, nebîre, hafîd.
aħçe, akçe	:afganistân kıtasında belhe karîb bir memleket ismidir. pelūs ve pâreye dahi itlāk olunur.
aħsadurġa	:egerin arkasındaki baġı ve tokası, kancuġa, tirkeş bendi. mintikat-ül-kemān, şadakin baġı.
aħsak	:topal, aksak, leng, aşec.
aħsum	:atış, ġamle. ser-hōş, mest.
aħsumlamak	:ġamle ve şavlet itmek. serhōş olmak, bed-mestlik itmek.

- "nevāi" -

"şafaġ-ġün mey sarı çok kol uzatıb
cū aħsumlab kuyaş cāmin uşatıb"

aħel	:etrek ve ġürgen tarāflarında kabāyil-i türkmāniyyeden teke tükmanlerinin oturduġı yerdir ki kızıl avrat ve köktepe ve aşkābād tābir olunur. bir nev dil ġastalığı, dil kabarcığı, nokta.
aħlat	:mezbele, ġas ü ġaşāk süpründisi.
aħlav	:oklaġu, mihlāc, oklak.
āħūr	:istabl, töyle, se'yis-ġāne.
aħund	:efendi, ġāce, müderrisin ve okumuşlara maħsūs ünvändir.
ad	:tel, yüksek yir, tepe, bülendî.
ada	:ata, cezîre. fedā, ifnā. ġitām ve tamām mānāsınadır. gerçe daha çok mānāsı varsa da bu kadarla iktifā olundu.

- "mişāl" -

"ne kirişme vü edādur saġga kim esir olur ġalk
dil ü can adaġg bolsun bu kirişme vü edāya"

adaşci	:kılāġuz, belîd, delîl, reh-nümā, rehber.
---------------	---

adaşmak :yolu gâib itmek, şaşırmaq, sehv ü hatâ itmek. müşâreketle tağannî ve terennüm itmek.

- "mişâl" -

"adaşib toğrı yoldın cep tüşüb min miñge rāhat
hemeniñg hâli tinc ve yaşşıdur miñge ferâgat yok"

adağ, adak :sâhil, kenâr. nezr. mevsim, faşl. ata, cezîre, hisse, kısmet. arave. türkistânda vâkıf endican şehrinin ism-i kadîmidir.

- "mişâl" -

"yüz iki yüzce kişi birle kazak
ki yiri hârezm idi gâhı adak"

adağlıg :namzed olmuş kız, nişanlı. menzûr, mevûd. atağlıg.

ader :tepe, toprak yığındısı, bülendî.

adra :aveh yerde toplanmış toprak, yassı tepe.

adras :harîrden mensûc bir nev' kumâşdır, ekser buharada nesc olunur.

adun :ilki, hergele, reme-i esb.

adunci :ilkıcı, ilkiyi meraya götüren râî. reme-i esb. udi yılı, yahni sâl-i gāv.

adır :boş ve nâ-mezrû tarla. yüksek yer.

adırğan :tel, püşte, tepe.

edik :çizme, çekme, müze

[ötüke mürâcaat itmeli]

arâ, ara :orta, miyân, hengâm, esna, mâbeyn.

- "âgehî" -

"reşkidin gül ot bolur sünbül ol otğa örtenür"

göl yüzinge bağı ara kılsağı mutarra kākülünğ"

- arabek** : nisā tāifesiniñ burunlarına geçürdikleri halkadır.
- aral** : araları yakın atalar, ata. bir kabîle ismidir.
- aral tıngizi** : ceyhun ile seyhunıñ mansıb oldığı ħārezm kıfasındaki cesim göl. aral deñizi.
- aralaş** : karma, karış, pıç-der-pıç, maħlūt.
- aralaşmak** : karışmak, girişmek. kendisini ortaya atmak, sirkeleşmek.
- aralamak** : ara idüb ayırmak, aralık itmek, tefriķ ve cüdā itmek.
- aralığ** : aralu, aralanmış, vāsıta, fāsıla, miyān, mesāfe. tar yol. ara mánāsında daħi müstāmeldir.
- aramak** : yoklamak, tefak্কud ve tecessüs itmek.
- aran** : ağıl. aħur. kuş ve şikār ħayvānlarıniñ reh-güzārlarında konılan ve çakılan sıħ ve kazıklar. hevāsı mütedil yer.
- aravul** : hengām-ı seferde ordu piş-dāri, talīā kılaguz, sipāh.
- arayıcı** : cüyende, mütelāşī.
- arayıcı yılduz** : ferqadan yıldızları, dübb-i asğariñ iki parlak yıldızlarıdır ki bunlara bažen "ak at" ve "boz at" daħi dinilür.
- erbāb** : maħalle ve karye iħtiyārlarının başı, muhtar. kethudā. bažen rüesā ve ricāl-i devlete daħi itlāk olunur.
- arbağ** : yılanı koğugundan çıkarmak için ve yāħūd ısırıldığı yere zehirin sirāyetini men' itmek üzere okudukları efsūna dinilür, nireng, efsūn, hizbe, efsāne.

- "mişāl" -

"zülfi sevdāsı da bilmesler nevāi nüktesin
kim cünün güftāridur yāħūd yılanıñ arbağı"

arbağcı : efsūnkār, sāhir.

arbamak : efsūn okumak, hizbe itmek nasihat ve pend virmek.

arık : orak, tırpan.
arpā, arpa : ince, barık, arpa, şair. ilm. arpa han bin mengü han.
arparğan : arpaya şebih bir nebāt ismidir. sumetre dañi dirler.
art : geçid, tar yol, ard, taht.

- "mişāl" -

"artıngda bñd ü at bar
düşmen kaşına bat bar"

artamak, artanmak : asmak. tecāvüz itmek. kať-ı menāzil ve tayy-i mekān
itmek.

- "nevāi" -

"tiñgiz eyleben kať u tağ artanıb
yürür irdi yol rñm 'azmi kılıb"

artmak : yük. denk. bār.
artmak : tahmīl itmek, yükletmek, efzün ve zāid olmak. ardına
sırtına koymak. fazla gelmek, bakı kalmak.
arturmak : tezyid ve tevfir ve tekşir itmek.
artuk : fazla, artık. azā-yı bedende ziyāde bir'uzv bulunmak.
artuqsı : artığı, fazlası, ziyādesi.

- "mişāl" -

"yüz üzre ħāl-i siyāhın ni ħoş yaraşıbdur
ki dağdın tapar artuqsı zıb ü fer-lale"

artukmac : kendi nev ve cinsinde kıymetde biraz ziyāde takdīr olunan
şey.

artılmak : öteye berüye koşmak kalkmak, sendelemek.

- "nevāi" -

"yüz körür her kirpigimge artılıb bir kaťre yaş
şñh yaşlar dik ki oynarlar çıbuk merkeb kılıb"

- arca** : çam ağacı gibi bir nev' kökulu ağac.
- arcın** : inkisām-ı mülk ve vilāyet. bazı yerlerde tūmān dahi dinilür. kaza ve liva ma'nāsınadır.
- ard, art** : sırt, zahr, pūşt, arka, taht
- arduc** : ürs, 'arar, ardıc.
- ardlaşmak** : ard arda ata binmek. yol gitmek.
- ārzū adı** : bir nev'sürūd ve şarkıdır ki kabāil-i türkmeniyye içinde okunılır.
- arzuk** : degeriñ üzerine konılan hāşā.
- arzımak** : degeri ve kadr ü kıymeti olmak, bahāsi olmak, lāyık ve şāyeste olmak.
- "mişāl"-
- "şād anı bil dehrde kim gam yimes
dehr işi çok gam yigeli arzımas"
- er sarı** : tāife-i türkmeniyye içinde bir kabīle ismidir. mervşāh-ı cihānda ekşeri amuderya ve ceyhun kenārlarında meskūndırlar.
- arsun** : kazganiñ dibini kazacak âlet, kargıc dahi dirler.
- arş** : araba okı. bir qarış.
- arşun** : arşın, üç qarışdır.
- arşunlamak** : mesāha, endāze itmek.
- ertuğrul** : selçuk pādişāhlarından bir pādişāh ismidir. cedd-i āl-i 'osmān.
- arğa ve argav** : akar su, dere, çay.
- argac** : pud, sabil, bezek üstüne atılan atkı ki kemik ipliği ve arkağ dahi dirler.
- argamak** : sarmak, argaclamak.

arġamcı :yüki deveye tahmîl ider iken kullanılan halat.

- "allâh yâr"-

"yaman hatun şeyâtin kâncısudur
kuluñg bağlaġucu arġamcısudur"

arġadal :bed haslet. zişt, huysuz âdem. taġ beli, geçidi. dâm,
duzak.

arġadallıġ :geçidi, duzakı çok yer. huysuzluk.

- "nevâ'î"-

"zülfiniñ her çinide yüz fitnedür dîn ehliġa
arġadal içre karakçı eylegen yañlıġ kemîn"

arġadamak :mekr ü firîb itmek, aldatmak.

- "nevâ'î"-

"min bî-dil sañga cân oynamak birle baray dir min
belî sin tıflnı bu hudâ birle arġaday dir min"

arġmak :yürüyici, kuvvetlü, pür-zür at.

- "mişâl"-

"kalmak alġan karımas.
arġmak miñgen hârimas"

erġuşenk :mûsiki fenninde bir uşıldür. bir nev'oyun ve sâz.

erġün, erġanün: bir nev' rübâb ve tanbûra nevinden sâz ismidir. arġun. kılıc
arslan nâm-ı pâdişâhın oġlıyla hulâġû hanın oġlı aġa hanın
oġlı ismidir.

- "nakşî"-

"def ve cenk ü kemân ve erġanun ġânün ve sañtura
celâcîn ve rübâb ü ġajek ve nâkûs ve tanbura"

arġıt :tâife-i özbekiyyeden bir kabîle ismidir.

argış :galle muâmesi, ticâreti

arka ve arka :sirt, püşt, akab ard, nesil.

arkagılça :bir nevi kızıl geyik.

arkalanmak :zahîr, hâmi bulmak, tekye itmek, himâye bulmak.

arkaluc :hammâl semeri.

arkan :urgan, halât, rismân-ı büzürg.

- "hikmet" -

"ol kaysering mâlige kuduğın su alurğa
kırk tüpe nîk yükündin arkan kılğan irdi ya"

arkış :kârbân, kâfile.

arkudak :ikiz, tevem, tevemân, çift.

erk :sarây, hâkim-nişin, kafa, bālâ hisâr, iç kalâ. qasr, erike.

- "nevâ'î" -

"ni kurgan bir hasın ü beyrek kurgan
felek hisnini erkidin yaşurgan"

erkeş :telâtum, mevc, talğa.

erkeç :üc dör yaşındaki keci, teke. süri. ulus rêisi, serke.

ergin :mücerred, bî-kâr, irginlik, tecerrüd, uzbe. ser ü âzād.

ergene :tağ beli, kemeri. teñg. țar.

ergeneķon :türkistânda bir tağ ismidir, kayan, niküz ol tağın deresinde
meskûn idiler ve sivenc han kapusını sedd itmiş idi, bir
müddetden sonra seddi bozub'âleme münteşir oldılar.

- "mişâl" -

"irgeneķon bir deredür teñg ü țar
kayan niküz bir kaça yıldur yatar"

erke :nâz, istignâlî, istignâ ile terbiye olmuş.

- "nevā'ī" -

"olma kemini takma hicrāṅğa ey sultān-ı hüsn
katl-i hükmi itse şeh ni irki bar cellādning"

ārmān ve ārmāne: ḥasret, maḥsad, ārzū, çāre.

- "nevāyī" -

"sin salub ḳol boynuma ki min salub boynungğa ḳol
sağ vü sol devrān sürüb ölsek ni ārmān ikimiz"

ārmānlig : ārzū-mendlik, taleb, iştiyāk, ḥāhiş, temennā.

- "mişāl" -

"karlık derd-i bī-dermāndur āḥir
bu iş könglümde köb ārmāndur āḥir"

armağan : hediye, piş-keş, tuḥfe, yād-gār, ber-güzār ir.

- "mişāl" -

"yüz urdı çarḫ dergehiga tehniyet üçün
iligide devlet ebedī armağan irür"

armak : zāif, nā-tüvān, ḥaste olmak.

ernek : kaba, ḳalın bez.

arn : şu, cūy, ırmaḳ.

arna : cedvel, deryā, nehirden ayrılan bir ḳol şu.

ernek : parmakların ucu, ser-engüşt ḥārezmde bir taḡ ismidir.

arındak : şarkı, türkū, bir nev' māni.

erendük : örgüç, kūh-ı deve.

arucan : kayat tarafından türkistānda bir kabīle ismidir.

erük : eşvātdandır. ḥumārı baḡrıtmak için ḳullanılır. yūḥe
maḳāmında daḥi istīmāl olunur.

- "naḳşī" -

"zāhidi kördiler riyādur işi"

mey-perestler aᅇga didi erük"

erüksün	:askeriñ ordunuñ kondığı maᅇal. bir nevf'erik.
arun	:iyü, şāf, pākize.
arı	:zenbūr. temiz. pāk, şāf. belī
arış	:naccār ve maraᅇoz dükkāni, nisācet dest-gāhı üstüne atılan arᅇaccdır.
arıᅇ ve arık	:cedvel, ᅇark. zāif, zebūn, düşkün. şāf, pākize, müberrā, tāhir.

- "mişāl"-

"uzakıᅇ kızlarıᅇiᅇ rengi sarıᅇ
gözidin yaş akadur mişl-i arıᅇ"

- "diᅇer mişāl"-

"nūr bahridin arık zātıᅇiᅇ durur dürr-i yetim
min nitib itey anıᅇiᅇ dik gevher atın mevātın"

arıtmaᅇ	:temizletmek. tāᅇhīr, tanzīf itmek. kaldıрмаᅇ.
erik	:henüz olmamiş zerdālū.
arılmaᅇ	:şifā-yāb olmaᅇ. ᅇastalıᅇdan kalkmaᅇ.
arıᅇliᅇ	:tahāret, nezāfet, nüzhet. zāfiyet.
arıᅇliᅇ şu	:bir cedvellik su.
arıᅇiz	:pīs, murdār, pelīd.
arıᅇlamaᅇ	:zāif ve lāᅇar olmaᅇ, zebūnlaşmaᅇ.
arımam	:temizlenmek. pākize olmaᅇ, ᅇastelikden şifā-yāb olmaᅇ.

- "mişāl"-

"perde ᅇicābını yüziᅇiᅇdin art
şaf ara sor ilᅇe öziᅇiᅇni tanıt"

arınmaᅇ	:yıkānmaᅇ, temizlenmek, tebriye itmek.
az	:azıcık, cüzice.

āz	: kalīl, kem, endek, nādir.
azaltmak	: tenzīl, tenkīs, taklīl itmek.
azalmak	: taklīl ve tenākus itmek, kesilmek.
azağlak	: dere otuñ koğusu. celcelān.
azbuy	: halecān, talās.
azatmak	: kīse.
azıtmak	: tezyīn, tanzīm, tertīb itmek. arayış virmek. yoldan şaşırmak.

- "nevāyi" -

"ürküreb yoldın atı çıkğan imiş
bir iki kul ile azıtkan imiş"

azırğanmak	: az saymak, hakīr tutmak, az görmek.
azgaşmak	: yoldan şaşmak, azmak.

- "mişāl" -

"mübārek oğlı bir kün azgaşib rāh
'acāyib susağında kördi bir çāh"

azgına, azgine	: cüzice, cüzī, azıcık.
azgürmak	: azdırmak, hadden geçürmek, igvā itmek. başdan çıkartmak.
azgün	: fāsī, ser-keş, güm-rāh, hadīd, tuğyān, şerr.
azgünlüğü	: güm-rāhlık, yaramazlık, haşarılık.

- "sūfi" -

"hālika könglümde dünyā-yı denī
min irür min bendelerniñ azgünü
gerçi bendeñ munda bolsa rü-siyāh
yüzlerin aq eylegil maşşer küni"

azgünlaşmak	: azgünlük, itmek.
--------------------	--------------------

azgurdunġ	:azdırdınġ.
azgic	:azlık, Őekāvet, tarik-i Őevābdan 'udul itmeklik, bir nev' sarmaşık nebāt.
ezgil	:muŐmula.
azlıġ	:nedret, killet, azlık.
azmak	:baŐdan ıkılmak. yoldan ŐaŐmak, 'isyān ve Őekāvet itmek, gümrah olmak. zebūn ve nahif ve lāgar olmak.
azmaŐmak	:aziŐmak, yolu ġāib itmek. kendi bildigine gitmek.
ūzn	:dudak, kenār, yan, taraf.
ūznā	:geid, tar yol.
azva	:sabır ve taħammul.
azuġ ve azuka	:taām, ġızā, zahire, zād.
azuġlamak	:taām yidirmek, ġızā virmek.
azuġlanmak	:azuġa almak, geinmek, taġazzī, ta'ayyūŐ itmek.
azuġlıġ	:muhsin, mutim, mūnīm, ġanī.
azıkmak	:azmak, yolu ġāib idub serseri geub tolaşmak.

- "mūnis" -

"vaŐlınġ haremi sarı mini başla hızır dik
kim hicr ġamı bādiyeside azıkıb min"

- "nevā'ī" -

"geri kucim yokıdın atı yetiŐib likin
hūŐ u kōnġlüm yok ucun hey nefis andın azıkıb"

as	:kaġum. sibiryā tarafında bir vilayet ismidir. degirman manāsına daġı gelur. as lafzı emirdir, "as" demektir.
as as	:kara sevdā'illeti, mālihulyā
es	:koġu, rāyiġa, 'itir, nūkhet.
assiz	:hayf, efsūs.

- "hikmet" -

"kul hāce ahmed nāshih bolsañg öziñge bol
āshiq bolsañg candin kiçüb bir yolu ol
nādānlargā assız sözüñg kılmas qabūl
muhkem bolub yir astığığa kirdim muna"

asabqur : kuzi kızartması.

asav : mütevahhiş, rām olmayan at.

- "mūhis" -

"miñseng ey şāh felek merkebini kün yañlıg
bolma mağrūr ki ol esheb irūr asru asav"

espere : türkištānda bir qaryenin ismidir.

ast : alt, zīrīn. pest

- "mişāl" -

"sizi min ni ayta min oşsata min
kızgine memecikiñg yumşata min
kızgine memecikin yumşatmasam
parmakim taş astida uşata min"

astıg : aşkı. kadınlarıñ saçlarına taqdıqlar iziyet. avk. kulak
küpesi.

astılağı : bir nevi destār ve imāme.

astın : pesīn, tahtānī. sifle. alt. hareket-i kesre.

ascem : tāife-i özbekiyye içinde bir kabīle ismidir.

asr : hareket-i kesre.

asrār : eyü, ālā, güzel. beng, rāz

asr ağamağı : gizli, muhāfaza itmek.

asraguci : nigeħ-bān, hāmi, hāfız, hāris

asragulıg : hıfz olunmağa ve saklanılmağa sezā-var.

- "mişāl" -

:muğçe dik can bile gül dik min asradım sini
gül bolib açıldııngda yad itkey sin mini"

asralmak	:korulmak, saklanılmak, mahfuz olmak.
asramak	:beslemek, hıfz, himāye, vikāye, sıyānet itmek, korumak.
asramış	:zabt, idāre, himāye; nigeḥ-dārlik
asırğa	:küpe, gūş-vāre
esregiş	:rahm, merḥamet, hıfz, sıyānet.
asru	:çok vāfir, ziyāde, mebzul.

-"nevā'ī"-

"munı bil kim cihān fānīdür asru
ḥaḳıḳat ehli zindānidur asru"

esrük	:sarḥōş, mest, medhūş
üsrümek	:eyzan

-"nevā'ī"-

"asru yalğan vādesi kim köymiş irdi cānımı
ingiben bir kice tüştü ilgime esrükğine"

asğaz	:fāydesiz.
asğuruk	:aksırık, 'atse.
eslem	:at ve devābb.
islenmek	:vedā itmek, istizān, taḥsil-i ruḥsat itmek.
asaıkoymak	:sallatdırmak; asılı bırakmak

-"nevā'ī"-

"ger kuyaş zengīn felek reftārlıg raḥşıngga ay
kim tüzer ol zeng-i nevḥıng nāmesin efğan ara"

asmak	:āvıhte, tālik itmek, asmaı, ıldırmak.
asma	:asma ve asılı turan şeyler.

esen : saḥīḥ, sālīm, saġ, saġlam.

- "allāhyār"-

"veli ümmet eger ġavṣ-ı zemāndur
esen getmegi āḥirdir ġümāndur"

esenlik : sıḥḥat, āfiyet, ten-dürüstlük, şafvet.

eskine : nicār āleti ve esbāb-ı münbit-kārı.

eske : türkistānda bir rütbe ve bir kıyeniñ ismidir.

esbiz : yazık, ḥayf, efsūs.

asıġ : nef, fāide, temettu, ticāret

- "nevā'ı"-

"bu dava dest-ġāhın bir zemān yıġ
çü dāvā içre mana yok ni asıġ"

aşıġlıġ : kārlu, menfaātlü, fāidelü.

- "mişāl"-

"irür bir levḥ-i sīm üzre yazıġlık
tapar sin div boynıda asıġlıġ"

asıġlanmak : kār, intifā, ticāret itmek.

ısıġ : sıcak, harāretlü

- "maḥdüm kulu"-

"çölde açlık meşakḳatin körmeyen
öyde ısıġ nāniñ ġadrin hiç bilmes"

aş : taām, ġıda, ve pilava daḥi dinilür.

- "nevā'ı"-

"neket ayāġıġa urub taşını
şeh başıġa tökti ısıġ aşını"

aş aş : müacciz ve mutasaddıādem, şılkın aş aş daḥi yazılır.

aşatmak	: yidirmek, itām itmek, oçulmak.
aşamak	: eyzan
aşar	: deve sürisi
aşarrak	: hadden tecāvüz itmek.
aşarı	: pek çok, pek ziyāde
aşam ve aşama	: tabaka, mertebe. ekl ü şurb. pirinc halīmi.
eşter kerden	: derin ve münḥanī cedvel.
aşıtmak	: oçulmak, saḥk itmek, sürmek
asıc	: tencere, kazan.
aşkiş	: alkış. ḥayır duā
aşpimān	: türkištānda bir ḳarye ismidir.
eşkek	: kürek, yahı mutlak ḳayıkcı küregi. -"nevā'î"- "baḥr-ı eşk içre iki göz boldılar zevrak mişāl iki saf kirpikler eşkekler bolubdur her taraf"
aşkü	: toprak tencere
eşki	: uzmuş, çıkmış, büyük diş
aşamak	: yemek, ekl ü taām itmek.
aşlatmak	: itām etmek, aş ve taām yidirmek. ağac aşlamak, peyvend.
aşlar	: ḥayvānlara su virmek üzere ḳuyuların yanı başına ḳonılan taş veya ağacdan māmül büyük ḳabile ve tenekeye dinilür.
aşlamak	: itām itmek, yemek virmek.
aşlığ	: mekūlāt, ḥavāyic, levāzim, zaḥire.
aşlığcı	: erzāk mültezimi, zaḥire mütēahhidi, ordu vekilḥarcı.
aşnamak	: yonali yonila, oçalana oçalana köhne ve efsürde olmak.
aşula	: türkü ve şarkı gibi bir şavt ve nağmenin ismidir.
aşuk	: mekik, káb, aşık.

- "allāh yār" -

"yumağ iki ayağın farz irür hem
iki aşuğnı hem kılmak aᅇga zamm"

aşuğturmak : ta'cīl itmek.

aşuğluk : diz kapığı, diz ağırsakı

aşuğmak : acele ve şitāb itmek.

- "nevāyī" -

"her kimse ki eylemez aşuğmağnı hayāl
yaprağnı ipek kılmur çiçek bergini yāl"

ağ : ak, sefid, nesc. dām. minik şeyler. şebīke.

ağa : büyük efendi, ser-kār, büyük karındaş, bir maᅇall-i
maᅇşūs. bir cemāa ser-āmedī. elᅇāb.

- "nevāyī" -

"şāhı ki atuᅇᅇ aᅇga aᅇadur
ol saᅇga atadur ve aᅇadur"

ağarmak : beyāz ve sefid olmak.

- "mişāl" -

"saç u şağalıᅇ aᅇardı közleriᅇ firūze dik
kol ayağıᅇ kıbkızıl ᅇamadanda pişken kūze dik"

ağalığ : büyüklük, uᅇuvvet, birāderlik. şehr-i senber ve nasefde
büyük bir rütbedir.

ağa örke : ağac ve çividen māmūl bir nevi alaçuk, ᅇar-gāᅇ.

ağ öy ve ak öy : alaçuk. asyā-yı uvstāda ᅇabāilīᅇ iskān itdikleri bir nevi
çadırlar yani kebtēka.

- "nevāyī" -

"gerçe tūn boldı ᅇalk-ara perde
tiktiler ak öy ve serā-perde"

ağ bāzergān : hīle ve telbīsdən hālī kārṽān.

ağ başlıg : iḥtiyāre ve müsınne ḥatun

ağ boğa, tağ boğa : öküz ve cāmīse mānend bir nevi yabānī büyük koyun.
cingiz ḥanın aḥfādından birisiniñ ismidir.

ağ pādīšāh : türkistānda rusya imparatorını bu ünvān ile yād iderler. aḳ
daḫi telaffuz iderler.

ağac ve yığac : şecer, dirāḫt. menzil, mesāfe, fersaḫ.

- "maḫzum kulu" -

"ābādı ḥarābī deryāsı düzü

yüz kırk altı miñ ağac yoldur bu dünyā"

ağac kazgan : ağac kaḫan, ḫara.

ağac kavunı : turunc bādrenḡ.

ağace : lisān-ı çağatayīde bazı ünvānlarā teñisinde "mim" harfi
ilāve idilerek bu şüretle beg ḥatunlarına bikem ve ḥan
zevcelerine ḥanım dinildiği gibi bazı ünvānlara daḫi "ce"
harfi ilāvesiyle ağadan ağaca dinilmiştir. ağaca ḥanım ve
ḥatun māñasınadır. kaşğar memālikinde ziyāde
müstāmeldir.

ağtimul : aḫa māyil, aḫlu

ağçıl : beyāza māil, aḫlu. girān. sengin.

ağırku : kekik, haḫik

ağırman : ağır, vaḫārlu, baḫi, tenbel, şaḫil, renc.

- "mişāl" -

"ağrımen hergiz siniñ tik yardın

ḫōş kılıklıg naznın dildārdın"

ağruk : iḫmāl, iḫkāl. dirhem gibi bir vezndir.

ağritmak : icā ve ilām itmek.

- "mişāl" -

"düstlar bu bivefā dünyā ve mālümülk üçün

bir birini ağrıtıb nā-şād kılmak arzımas"

ağrılı :derd, renc, neca', ağrı.

- "mişāl"-

"ol sanavber-i dil-rübāniñ temürin
ey hakīm āheste tut ağrılıdur"

ağrıgu :derd-nāk, ğam-nāk, elemlü, āzārlu.

ağriken :elem, veca', derd, ğam.

ağrımak :acımak, mużtarib olmak, derd ve renc çekmek.

ağzımak :akıtmak, tökmek, tamlatmak, çekiden. yaş ağzımak, yaş
tökmek. giryeye ve nāle itmek.

agsakal :maħalle ve ķarye ve esnāf ihtiyarlarının başı. kethüda,
muhtar.

- "nevā'ī"-

"agsakalığa güler halk zihī rüsvālık"

ağsu, aķsu :türkistānda kaşğara tābi bir şehir ve nehriñ ismidir.

ağ sünĝek :mehtāb giceleri. çocuklarıñ oynadıkları bir oyundur. bir
kemik parçasını uzak atıyorlar, ilk önce kim bulur ise
arkadaşının arkasına binüb bir maħall-i mutayyene kadar
getüriliyor. ol maħalle daħi böyle derler.

ağlık :beyāzlık, bir nevi düzgün ğāliye-i sefid. ğāze.

ağmak :tayerān ve urüc ve şuüd itmek her yaña kayub
debelenmek. meyl.

ağnamak :gülmekden bayılmak, telbet itmek. debelenmek kendinden
geçmek, ğiliden.

- "nevā'ī"-

"hārā tibid ayakĝung yok sevdā ger yüz yıl
gök atlası üstide cismiñgi yatıb ağanat"

aġu : zehir, semm.

- "rācī" -

"ihsān itseñġ kılmaġıl minnetdin ilni **telh̄kām**
bolġay mūbezil aġu salıb birse kiři nān üstine"

aġuz : nehr, dehān, fem. henüz toġuran hayvānıñ ilk virdiġi sūti
ve palası

aġulamak : tesmīm itmek, zehirlemek.

aġunanmak : mesmūm olmak, zehirlenmek.

aġır : şaķil, girān, şemīn.

aġır satkıcı : bahālu nesnelere satıcı.

aġırlamak : tevķir ve tażim itmek. birini izāz ve ikrām itmek ciz virmek.

aġırlamıř : izāz, ikrām, hürmet, cehiz virmiş.

aġıl ve ayıl : mandıra. tavara ve koyun sürüsü toplanub yuvarlak tırdıġı
hālde etrafına çekilen muhavete, hatire, havli. kuş-i
kamer.

aġılanmak : kuş-i kamer. hālelenmek. cevāle.

aġımtul : aķa māil, aķlu, beneklü, ber.

aġır : buġara civarında meşhür bir karıye ismidir.

āfet : bürüzen-geşt, zī-kıfayet, heyet şekil.

āfed : bürüzen-reft, ahd, mīřāk.

afer : duā gitürmek.

efsem : sākit, hāmūř, uřlu.

afşar : tāife-i etrākdan bir kabīle ismidir.

afaķ : toġrı. küçük.

afak : bürüzen-rıfķ, vařřī, yabānī.

aflic : fālic.

afacan	: ھاşarı, āfetcan, yaramaz.
aķar ve aġar	: tāife-i etrākden bir kabīle ismidir.
aķarı ve aķarı	: deve yūnūnden māmūl bir nevi ince aba.
aķbaş	: berehne-ser. mışır darısı. cevārī.
aķtepe	: tūrkistānda bir maħal ismidir.
aķsarāy	: emir timuruñ pāy-ı tahtı ve maħall-i vilādeti olan şehr-i sebzde yaptıġı refi bir bināniñ ismidir.
aķ raħt	: pamuķdan māmūl bir nevi ķumāş.
aksac	: buħārā muzāfātında bir ķarye. bir ķuş ismidir ve beyāz olmuş sac.
aķsamak	: topallamak, aġsamak, bir ayaġı kıřa olub da bir yana ziyāde temāyūl iderek yūrimek.
aķsırmak	: añsırmak, aťse urmak.
aķsanķar	: beyāz sanķar. sultān maħmūd selķūkiniñ ūmerāsından birisiniñ ismidir.
aķsu	: aġsu, kaşġarda bir şehir ismidir.
aķsum	: aħsum, ħamle.

- "nevāyi" -

"mey iķsenġ olmaġıl aķsum ki pīr-i deyr didi
ki bu iş oldı bizniġ deyr ara kimesne yazuķ"

aķsın	: řūħ ve cılf at. yaramaz, ħayāsız. ھاşarı, bī-bāk ādem.
aķiř	: aġızdan tereşşuħ ve seyelān iden şu. cereyān, seyelān. ve rīk-i revān.
aķ ķuyruķ	: ķayniñ bir nevi, dūnbe.
oķlaū	: oķlaġu, miħlāc.
aķlımak	: cereyān ve seyelān ve seyl itmek.

- aķ mescid** :türkistānda taşkende tābī'bir Őehiridir. ruslar elyevm prufeski tevsīm itmişlerdir. seyħun ve sir deryāsı kenārındadır.
- aķuŐaķ** :yüregiñ ortası. pirinciñ ufantısı görmek. beyāz aĝa. ĥāce saray.
- aķuķmak** :bayılacak derecede ķahķaha ile gülmek.
- aķızmak** :aķıtmak. cārī itmek. yaŐ aķızmak isāle-i dumū'itmek.

- "Őūfi" -

"ħālīķa tōkdim'ibādet Őāsını
sin tüzersin bendeniñg kāsını
kullarıñg bulĝansa'ıŐyānla yıĝa
aķızıvırsın maĝfiret deryāsını"

- aķın** :ĝalebelik. 'asker, keş, cereyān yeri.
- aķıncı** :keŐe mēmūr. 'asker bölügi. ĝāret-ger, istilā-ger. baŐıbozık sipāh.
- egek** :dörpü, miŐķāl, sūhān, ege.
- ekel** :çekik dik. çelik ve çomaķ oyunu.
- ekeçi ve ekeçe** :abla, büyük hemşire, aĝaca. burada "çe"tenis için getirilmiŐdir. eke.

- "nevāyi" -

"ni cān fedā ki ata ve ana aĝa ekeci
eyā ĥabīb bu barca muħabbetiñge fedā"

- egrım** :burun, kūŐe, muħaddeb, muķawes.
- egrımcı** :añız, Şaman Şapı, ucu. yayın kirişinden parmaķları muħāfaķa itmek üzere parmaķlara geçürilen ĥalka.
- ekiz** :yetim, öksüz, bī-kes, tevem, çift.
- egleşmek** :oķurup ārām itmek
- eglemek** :tevķif ve iķād itmek.
- eglenmek** :çarĥ evirmek, tedevür itmek. çevirilmek. fir Őolayı dönmeķ.

- aku** : şahış, ādem, insān.
- eke ve aka** : büyük birāder, aġa, büyük ġardaş.
- egitmek** : getürmek. alub varmak, irişdirmek.
- egirmi** : ufaġ çivi, lüfçe, desār, mihçe.
- al** : koyu penbe rengi. ġuzūr, ind, nezd. firib, ġudta . yer, çamur, toprak. türk padiřāhlarıniñ tamġaları.

- "allāh yār" -

"eger zebġ itseler ġaytarmaġay baş
kürnmes bas aynıñg aldanda bir maç"

- "nevāyi" -

"ġanlar ile ārızını al itib
yüzide köz mürd mini ġāl itib"

- ala ve ele** : nīm-renk. ġāldār. beneklü, menġuş şey. baraş-simā.
- alabas alapke** : ördeġiñ envādır, baġırtlaġ.
- alabuġa** : eyzān.
- alabula** : muhtelif-ül-levn. ġariřık ve bulaşık.
- alataġ** : türkistānda ve anaġoluda vāġıf bir taġın ismidir.
- ala toġan** : ġurābın bir nevidir. zāġ ve ġarġa.
- ala çapġun** : döne döne esen, yaġan boran. ġar ve yaġmur furtunası.
bora.
- alaçuk** : türkistānda ve anaġoluda ġabāiliñ mesken ittiġāz itdikleri
kebtekeler ve obalar.
- alaça** : pek ġariřık naġıřlu bir nevi iplik ġumāř. ablaġ, abraġ.
- alaca serçe** : bir nevi çil renklü serçe.
- alaçı** : ġātil, çellād, öldürici, cān alıcı.
- alar** : zamīrdır, yāni anlar. iřān.
- alartmak** : ġiddet ve ġayzdān ġözi tīrelenmek.

alaşa :sirt, zahr, arka, pest.

-allāhyār"-

"vücudüñg ħirmeni ayırmış alaşa
alaşa kelgen olturmas telāşa"

alaşmak :intiḥāb. tefrīk itmek, seçmek, ayırmak, güzide itmek.

alafahta :ḥaḥ uran, kızıl kumrunuñ bir nevi.

alak bulak :mümelātdandır. şūrīde, qarışık, bulaşık.

ala karak :nīm-res pamuk ğozası, küresek.

ala karga :ġurāb-ül-beyn, hekke ve akke, zāġ

alaşsamak :yekdigerine qarışub kalkışmak. işyan itmek. derhem olmak.

alakmak :karışmak, kalkışmak, işyān itmek.

ala kurgan :herat şehriniñ bālā ħişarına dinür.

ala keleng :sin neviden küçük bed-büy bir cānāvardır.

alamak :yersiz, işsiz. bī-ḥānūman.

alaman :başıbozuk asker, ġayrı muntazam.

alaman, alahan:bī-ḥānūman, yersiz, işsiz.

-"nevāyi"-

"ḥanümāndın ayırıp kılġanda tofraġ içre ḥabs
kılma lütfüñg min alaman ve alahandın cüdā"

alamancı :ġāşib, ġāret-ger, şakī, yağmā-ger.

alanc :ilk defā tevzīc idilen ḥātun.

alangırat :büyük fāre ve sıçan.

alang :arḫlarıñ iki kenārına ve sāir maḥallerde tepeler gibi +
mutavel tümüslenüb toplanan toprak.

-"mişāl"-

"kāim ol çikkeli her kice riyāzet ey şeyḫ
ḥāñḫāh içre şışub yatma anıñg dik ki alañg"

alav	:leheb, alev, zebāne, āteş.
avlavlamak	:telhīb itmek, alevlemek, şûlelenmek.
alavlanmak	:harāretlenüb iltihāb itmek. hiddet ve ğaẓab ile nehīb itmek.
alay bozan	:karabina tûfengi ve şemhāl.
ala yuntlu	:elbisesinde iki renk olan at şāhibi, esb-i ablak
albak	:ziynet için dāmene hāşiye tarzında tikilen parça. zih ve kenar.
albastı	:umma, ummacı, böcü ider şey. muhawif ve mehīb nevi perî.
albutu	:ziynet, tāc, zīb-i kemer.
alburğa	:kulak küpesi, halka, asırğa.
alp	:pehlivān, bahadır. secî, kahramān.
alp arslan	:selatīn-ı selçūkiyyeden bir padişāh ismidir.
altan	:kırimda padişāh olub da hān balıqda oturana bu unvān virilür idi.
altav altavla	:altışar ve altısı da birden.
altabı	:tilki büyüklüğünde bir hayvāndır, derisinden kürk yaparlar, pāçe.

- "nevāyi" -

"rūşen eyler şûle üstidin körüngen dūdni
dilberim eyiñni rā altabı bile başı da kiş"

altılık	:ciger. şuş.
altmış	:sittīn, şast. türkistānda tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir. tāliā askerlerine unvāndır.
altut	:şūriş, inqilāb, qarışıklıq.
altun	:tilā, zer, zeheb.
altun bilge	:mensūr, fermān, yarlıq, padişāh-ı türkiyye.

- altun tamğa** : türk hükümdârlarının mühür ve tuğrası.
- altun muğ** : zer-beft, dîbâ-yı tîlâ.
- elçin** : tavâif-i etrâkiden bir kabîle ismidir. tağ eteği, bir nevi şahin gibi şikâr kuşu endaze, gez. zirâ.
- alçı taşı** : kevkeb-ül-arz, seng-i dirahşân.
- alçı** : âhek, eje, cibs.
- ālçı** : alıc. aşık oyunu. ıstîlâhında beg gelürse alçı olur. tağın çıkması. üstün, gâlib.
- alçık** : cāsūs, ayâr, hafîye.
- aldab soldab** : yâni aldadarak ve yalvararak.

- "mişâl" -

"ruy-maliñgi dalğa sal
saçnı ovlab bilge sal
alğan yariñg yaş iken
aldab suldab yolğa sal"

- aldaramak** : bî-hadd sıyumat. meczüb olmak. ıztırâb itmek.

- "nevâyî" -

"bir kadeh mey birseler veh gâyet iflâs-ı dîn
nice lâî kıymeti tapқан gedâ dik aldaray"

- aldaşmak** : yek dîgerine firîb virmek. muhâyile ve muhadiâ itmek.
- aldağ** : firîb, âl, huda , hîle, nîreng.
- aldağcı** : firîb-ger, hilekâr.

- "mişâl" -

"hîlesi çok alı ve aldağı köb
mekr ü degâtunı bile boyı çöb"

- aldağuc** : firıbcılık, cāblusluk.
- aldamak** : âl ve firîb itmek, hilâf söylemek.

aldamcı :firibci, had ʿa-kār, mekkār.
aldgin :had ʿa, h̄ile, mekr, aldanmış.
algıt :düzgün, ğāze, sefide.
alġu birgü :alış-viriş, alım-satım, dād ü sitād.
alġut :ahāliden hükümet tarafından toplanılan zahire ve ğala ve harc.
alġuci :alıcı, müşteri, t̄alib. avcı olan kuş. k̄atil.
-"lütfi"-
"dīn ü dil ve ʿakıl boldı yağmā
cān alġuci ol karakıngızdın"

alġur :çābük, t̄iz, t̄ünd. alıcı.
alġulıġ :alınacak şey. alınmaġa şāyeste.
-"nevāyi"-
"şabr u karār u h̄usnı almaġlıġın nidür
ey cānlar āfeti saġga cānimdur alġuluk"

alġun :tepe, tel, küçük taġ
alġuncak :māşe, ḡirā, dest-penāh.
alġın :cemiyet, toplanmış, enbūh.
alkab :koç, taġ koçu, aygır, koyun.
alkamak :hayır duā itmek. taḥsīn ve sipās itmek.
-"nevāyi"-
"sin de nāz oldı nevāyi de niyāz irmes ʿaceb
kim sin anı kargāġan sayısını ol alġamış"

alkışlamak :alkış itmek, teşvīk itmek. duā ve şenā itmek.
-"maḥzūm kuli"
"yaḥşī söze kulak saġın
seher vaḳti bīdār bolġın
yaḥşılardın alkış alġın"

ömrüñg artıb ziyād kalsun"

alla : çocuğu uydurmak ve ninni için söylenen türkü.

- "mişāl"-

"alla disem uyku kelür
kādır igem raḥmi kelür"

algin : küng, ebkem, lâl.

- "āgehī"-

"āş bezmi mey-i ḥumārı bile
tilim algin kulağım itdi kürenk"

ellig ve eli : ḥamsin, pencāh, elli. eldivān, behte ön. şāhib-i dest ve kavm.

- "nevāyī"-

"tün itegi balçığ olub alı ol
alı ol amma anıñg emiyde gül"

almalıg : türkistānda şimāl cihetinde uygur kabilesi ve moğollarının şehridir.

almaskurmak : bağdaş kurmak. çār-zānū oturmak.

alımcaq : iki renklü, dü-renk.

almıl : egerin. esbābı. levāzımāt-ı zeyn.

alıncaq : üçüncü peder, cedd, baba.

alincil : cengiz ḥānıñ üçüncü ceddı kabal ḥānın ismidir.

alanca : türk ibn-i yāfeş ibn-i nūḥ aleyh-es-selāmın oğlunuñ ismidir.
tatar ḥān ve moğol ḥān alanca ḥānıñ oğlıdır.

elengü : āteşin pertevi şulesi, ḥarāreti.

alnıda : indinde, nezdinde, ḥuzūrunda.

- "mişāl"-

"sākī edeb şartını āmāde tut
alnıda tokuz yükünüb bāde tut"

aluc :erik. yabānī muāttar bir meyvedir.

elüs :hāl, kesb, iş, şugl.

aluğ :budalā, meczūb, mevnūn. beyni oynamış.

-"nevāyi"-

"benefşeniñ nice bolmış dimāği munca aluğ
ki hāttinga siniñ ol hind yı irür mayruğ"

elünk :oğun şapı. çüb-i fir.

alya :bir nevi meyvedir.

elis :uzak, bāid, dūr

-"mişāl"-

"elis tağdan aşurmalı
kırk kişiye tapşurmalı
düşmen görse yaşurmalı
yığla mekin çeki çeki"

alışmak :müavāza ve bedel itmek. mūnis olmak. dostluğ itmek,
mübādele, münāhabe itmek.

alığ satıg :alış virşi, ahz ve ātā

-"nevāyi"-

"alğalı dünyā arūsın ey ki satıñ naqd-i cān
ömr satib merg alib bol niçük alıg satıg"

elig :el, yed, dest. iki renklü. kudret. iktidār, kuvvet.

alin :pişānī, cebīn, cebhe. sütlü meme.

alinī :aşağı, tahtānī, pestī

aluğ :maās, ve zıka. alacak, ulūfe, pencāh

-"mişāl"-

"bu mehd alvancığa kılğan nigāriş
bu yañlıg kışsağa birdi güzāriş"

em :devā, ilāc, dermān. teymürden māmūl şiyār āleti. ferc.
hindistānda bir nevi leziz meyvenin ismidir.

amac :hedef, nişāne.

- "kāmīl" -

"sin bolub tīr-i tāne āmacı
tapdı eltāf şāhini rāci"

em ağacı :şu tolabını ve degirmānı çevirmek üzere hayvānıñ başını
bağladıkları ağac.

em otu :bir nevi giyāh ve devā.

aman kara :bir nevi ağacdır.

emcek :emcik, şedy, pistān. meme.

- "mişāl" -

"ol engiñni men itib oñşatamen
taş tik emcekiñni yumşatamen"

emreli :taife-i türkmāniyyeden bir kabīle ismidir. harezmdede
meskūndurlar.

egmek :emek, sây, cehd, renc, zaħmet ve emeklemeklik.

- "nevāyi" -

"yirde yūri alması da bişik
verziş kılıban kiçikdin emgek"

emeklemek :emeklemek.

emlük :şigiri sağmak için ölmüş tananıñ derisini şamān ile
toldirub yanına koyduklar işey. ve şūret.

emenk :küçükce. aşlı moğol lisānından méhūzdur, emen hūş
dimek olub āhirindeki "kaf" dahı harf-i taşgīrdir.

amüderya :ceyḥun nehridir. pamir tağlarından zühür iderek bedehşān, belḥ ve buḥārā muzāfātiyla ve ḥarezmi iskā ve irvā itdikden sonra aral deñizine müntheḥi oluyor. amüya deryā daḥi dinilür. seyḥun ile birleşür.

amidun :zinde, diri, ḥayy.

an, and :mefāsil, bend. boğum.

ana :vālide, māder. işte buracıḳda dimekdir. ana gidiyor, ana görüneli gibi.

enetmek :igdiş, aḥte itmek.

enemek :ḥayvāni iḥşā itmek.

enbür :ker peden, ḳışac, ekü yerine daḥi mustāmeldir.

anage, anaga :vālide maḳamında. ögey māder. dāye. ḥükümdarın vālideliği, mürebbiye. sūt ana ve dāyesi. atage gibi ise de ḥatun olmak şarttır.

enbe :hindüstānda bir nevi tatlu ḳoḳulu meyve ismidir.

- "nevāyi" -

"taşlar saz aytıb aydı maḳbül
nice de enbe nice de tanbül"

ant :and, ḳasem, ahd, peymān, sevgend.

ant içmek :āhd, peymān itmek. yemīn ve sevgend itmek.

antlaşmak :āhdleşmek, muāhede itmek.

- "mişāl" -

"her kişi ant içdi şerāret bile
kiḳb ise def'oldı kefāret bile"

entü tay :tatlu, şirīn, ḥalavetlü.

ança, ança :ol ḳadar, o rütbe.

ançılayın :anıñ gibi, ancınan.

anda : bir kabîlenin diğ̃er kabîleden kız alması, şıhriyyet, uhuwet.
orada.

- "hikmet" -

"derviş men dip t̃aat kıılır halk içinde
riyā kıılıb yūğürüb yūrūr anda munda"

andağ : oradaki.

andağ ve andağ: öyle, o mertebe, o derece.

-hamse-i nevāyi"-

"ki mülki andağ ve ayini mundağ
sipāhī andağ ve temkīni mundağ"

endican : ferğana kıtāsında meşhūr bir belde ismidir. nām-ı kadīmisi
adağdır.

andcūy : afgānistān kıtāsında herata karīb bir şehir ismidir.

andūz : pīl-gūş, rasen dinilen ağac, yañi ardıc nevinden çalı. arça.

andık : kurd ve keftardan türeyen hayvān.

endib : belāhet, beladet, idraksizlik, fütūr-i akl.

- "mişāl" -

"sākīyā mey hiddetidin aklımız endibdür"

andına : oradan, o yerden.

andız, atız : çalılık, tarla ve parça yer.

angış : düzgün.

angāl : avda müstāmel bir nevi büyük ok.

ankara : okun ucu. bir memleket ismi.

ankut : sūrḥāb, kızıl. kazdan büyük bir kuş.

ang : derk, fehm. akıl, zihin, müdrike.

angmak : zihne getürmek, zıkr, tezekkür ve yād itmek.

anğa	: aña
anğaça	: aña kadar ol vakte kadar.
engek	: çene, zenehdān, çene.
engdemak	: kemīn, müterāşşid olmak. paylamak
engdenmek	: eyzan

- "nevāyī" -

"halvetde anğa bu nevhalar iş
engdib anası keminde irmiş"

anğgit	: düzgün, ve gāze, sefide.
anğlak	: zevk, zekāvet, idrāk, tefhīm, ferāset.
anğlamak	: idrāk, teferrūs, fehm itmek-ḥāṭıra getürmek, yādlamak.
anğlatmak	: tefhīm, tālīm şerḥ ve beyān itmek.

- "mişāl" -

"tapsa her kim perveriş kim şūr sudın māh u sāl
kayda mümkün anğlağay keyfiyyet-i āb-ı zülāl"

anğsız	: ağılsız, müdrikesiz-bağteten.
anğsızın	: taşavurda yogiken bağteten zühūr itmek.
egizmek	: iḥāṭa itmek, eṭrāfını çevirtmek.
enāyi	: avanaḳ, ahmaḳ. sözü rābiṭāsız ve şebātsiz adam.
anğız	: atsız, ḥāşılātı henüz biçilmiş tarla.
anlidevr	: öğlenin ikincisi olan namāz. 4. asr-ı evel.
anmacı	: dellāl, carcı, münādī
anın	: anıñ için.

- "nevāyī" -

"anın bu cihetdin ḥatā eyledi
ki şeh buyruğının ibā eyledi"

enük :vuḥūş yavrusı, ve tanası.

anıkmak :büyüme, neşv ü nemā bolmak. kesb-i iktidar ve tecessüm itmek.

- "nevāyī" -

"kiçik igeç iti nefsing anıkmadın öltür
ki öltürür sini çünkim ewelâ ol bed-ḥū"

anık :muḥakkak, yakın, şübhesiz, gerçek.

ayn :bozulmayan top kumaş ve emtiâ.

av :şayd, şikār. bir av, bir nefer, bir şahış, birisi

- "nevāī" -

"skender safiyydin bir av sürdi raḥş
anıñg dik ki tüşkey çaķındın dirahş"

eve ve beke :cedd, dede, baba, büyük peder.

ovalanmak :devr itmek, çarḥ urmak. dönme, yumalamak.

obā ve oba :küçük ḥayme, ḥar-gāh, mebiṭ ve çader ḥalkı, cemaāt.

oban :aygır, deve. buḥārā muzāfātında bir ziyāret-gāh mevkiin ismidir.

obay cobay :burada orada. perākende ve perişān.

öblik :ḥaste, mañiz, bīmār.

öbücin :ḥastelik, illet, maraz, bīmārlik.

ubusun :uluf, ḥaşış.

übük :başlarında tāc olan kuşlar ve hüdhd.

öp :pūs, ḳable, buse.

- "mūnis" -

"dil-rubāliḡ kör közüb kirkil ḳoca ḡam içre kim
carmaşıb bilinḡga her dem şol ve sāḡinḡnı öpey"

opā ve opa :riye, şüş. öfke

öpçin :esliha ve siper, zırh.

öpçinlik :zırhlı, sāvit.

- "nevā'î" -

"ve lîkin uşbu peyker pay tā fark
bolub ot dik teymür öpçin arağrak"

öpremek :silinmek, nāydīd olmak, mahv olmak.

öprük :cüff, mukāār, çökük, oyuk.

öprümek :kuyu çökmek, batmak.

öprülme :oyulmak, çökülmek.

öpke :riye, şüş. öfke.

öpkelenmek :tarılmak, hiddet ve ğāzab itmek.

opmak :setr ü ihfā itmek, kapamak.

oputmak :kapatmak, pinhān itmek.

öpmek :būs u leşm ve taḳbīl itmek.

öpüşmek :birbiri ile muānaḳa ve muşāfaḳa itmek.

- "ğāyib" -

"yarimiñ ħālin sorayın
bir kaçça öpüş bireyin
toğunca yüzün köreyin
dardime dermānı kiltür"

opücin :hastalık, illēt, marāz, bīmārlık.

ot :āteş, nār. nebāt, ulūf çayır. aḡu, zehr, semm. gec
mānāsına daḡi gelür.

-"nevā'ī"-

"beḳā ser-çeşmesi zulmetde dirler yok ki ol zulmet
skender āhı otidın yığınğandır ḥarmāndür"

öte : māverā, öte taraf ve o yan.

o tayka ve o tayan: öte taraf, karşı, ol cānib.

otarcı : tevāif-i özbekiyyeden bir kabīle ismidir. ordu vekīlḥarcı,
alay emīni.

o tarıdın beri : öteden berü. min-el-ḳādīm.

otag ve otav : ota, ḫārem, ḥar-gāh, çāder, kitka.

-"mūnis"-

"çarḫ-ı gök ḥar-gelidin bolmas idi hiç ğam
bezm-i mey tutsaḳ ikevlen ḳuruban bir aḳ otav"

otağa : tāc ve muḫārebe esnāsında başa naşb eyledikleri tüg ve
cıga.

-"mūnis"-

"baş üzre otağanğda gevher mū iken āyā
ya ayga ḳıran itgen aḫter mū iken āyā"

ötek : yabancı, ecnebī, ğarīb. miyān orta. öteki, berüki.

öteki kün : geçen gün, rüz-ı güzeşte.

ötemek : ödemek, ifā, edā itmek. cevāb virmek.

ot ağası : taşlı otaḳ ağası olub, ḳazaḳ ve ḳırgız rüesāsına dinilür.
ḫāne başı.

oturak : maḫall-i iḳāmet. oturacaḳ yer. menzil. nişimen, āram-gāh,
mütekāid.

oturur : geçid. türkistānda bir mevki ve termiz şehrine daḫi dinür.
bir kabīle ismidir.

ötürü :berāber, ve muḳābil, ve muvācehe.

- "nevā'ī" -

"anda bitib kim buluman ötürüsi
her nice köz salsa baḳa körgüsi"

ötrük :yalan, kızb, aracıf.

utḡatmak :utanmak. ḥicāb, şerm, ḥayā itmek.

- "nevā'ī" -

"yar irni bile kılmaḡız ey ḳand-ı şekker-laf
çün āb-ı ḥayāt utḡanıb andın yaşunubdur."

utḡuzmak :elinden düşürmek, ḡāyib itmek. yeñilmek, yütülmek.

- "nevā'ī" -

"gel ol oyunḡa çün heves körgüzüb
cibidaḡı ḥırdaların utḡuzub"

ötkermek :ötürmek, geçürmek. imrār-ı icrā itmek. ezberden oḡumak.
teşyī-ı ebād itmek. ve kitāb-ı muḳābele eylemek.

- "nevā'ī" -

"köp ey gül urma bülbül canıḡa bī-dād ḥarıḡ kim.
sin ve min dik gül ve bülbül ni köp ötkerdi bu büstan"

etkeri :sebeb ve illet için bir şeye rāci ve müteāllik. ecl, sebeb,
dāir.

ötkerişmek :ötüşdirmek, geçişdirmek.

ötkenmek :imrār-ı eyyām itmek. yaşamak. taḳlīd ve reḳābet itmek.

- "nevā'ī" -

"kametiḡḡa serv taḳlīd eyleben tabtı şikest
bu sezādur kim yine serv-i sehīḡa ötkenür"

ötḡür :ḥadīd, sedīd. gecici, seri. ḳatı, keskin, fız.

ötgüzmek :geçürmek, aşurmak. irsāl itmek.

- "nevāyī"-

"genc-i ümīd birle ömrin ötgüzib
her dem ol vīrāne bir yanın kızıb"

ötgün :ābir. āmir. mü'essir. oḡuñ teymür yeri.

- "nevāyī"-

"tīr-i bārān-ı ḡaminḡ cān u könḡüldin ötti
allāh allāh ni belā boyaḡın ayırmış ötgün"

ötgünci :yol geçen. ābir. revende.

ötge :hırs, dübb, ayu, ayık.

ötleş :taraf, yan, kısım, kıṭ'a tabaḡa, meretebe, az az, endek
endek.

- "mişāl"-

"ḡam u derd zindānı içre könḡülke
tüşüb ötleş ötleş giriftārlıḡ"

otlaḡ :ulūf-zār, merā, çerā-gāh, çayır.

otlamak :āteş yaḡmak, āteş urmak, ālavlamak, tutuşdırmak,
āteşlemek.

otlamak ve otḡarmak: irā ve rāī itmek, çerā itdirmek.

ötlegü :bir nevi şikār kuşu, kemerkes, uşak kapan.

otluḡ :çerā-gah ālevlenmiş, āteşli, āteşin.

- "āḡehī"-

"cānım örtendi siniḡ otluḡ cemaliḡi körüb
könḡlüm içre tüşdi ot ruhsār-ı āliḡi körüb"

otlukāni :sebirke dinilen giyāh ismidir, yorunca.

utmak :toz ḡoparmak. ḡālib, muzaffer olmak. yenmek. kıllarını
gidermek üzere bir deriyi āteşe tutmak.

- "mişāl"-

"otur çarhdın rifatı yapasın
yitür dehrğa ādliniñg sāyesin"

ötmek : aşınmaq, geçmek. şavmaq, āfv itmek. elhān ü tağannī
itmek. ötürmek, geçürmek, aşdırmak.

- "rācī"-

"dimen ol ay hicrānidātı nev öter ay ve yılıñg
tün kün çeker min tinmeyin efğanlar efğan üstine"

ötme : ötüş, lahn, tağannī. tāze buğdāy şapları ki āteşde bişürilir.

ötücü : kırkıcı, berende, kesici, kat idici.

otur : hayme, har-gāh, mebīt, bedevī.

oturgü : nişimen-gāh, arām-gāh, hāzırlanmış hayme ve kitka.

otuz altı : hutūt, karn.

- "nevāī"-

"kıl nevayīni hem ol haṭṭ bile āzīm yārab
kim bire ve yanıdın ayrıldı otuz altı hutūt"

otuz iki : tavāif-i etrākiden bir kabīle ismidir. ve dişleriñ mecmūından
kināyedir. āded.

ötüzmek : geçivirmek, bırakıvirmek, salıvirmek.

- "nevāyī"-

"şaçıb yüz nev güldin dāne anda
çü satı kām koymay yāne anda
ötüzmev vaḳtidin bir laḫza sūyin
tama ēyleb bu şūdın āb-ı ruyın"

ötüşmek : sūrūd-ı elhān-ı tağannī itmek.

ötük : cizme, edik, müze. ve hikāyat kitābı. çekme. baḫşiş.

- "nevāyī"-

"halka-i zerrīn kulağ arayışı
king ötüğ oldı ayāğ āsāyişi"

ötükci : kunduracı, cizmeci, keşş-düz.
otun : odun, ḥaṭab, ḥayzūn, ḥīme.
ötünc : ödünc, qarż, borc, viresi.
ötünmek : iltimās, ricā ve niyāz itmek. istirḥām eylemek.
uc, öc : sār, nakm. mükāfāt. nevk, nihāyet, müntehā

- "misāl" -

"şehir içre yürütmes bizi yariṅg ḳahri
terk idelim ol mahiṅg ucıtdan şehri"

uçā : pūşt, zahr, penāh, melce, arḳa. büyük, kebīr.

- "nevāyi" -

"nidi olça ol ḥān ḳapası idi
ki toḳuz miṅg atniṅg uçası idi"

ucar : bir nevi ḥaṭab. pazar. mühlet. üçer üçer. tāyyur, sefine ve
keyme. uçurma, bād-berg.

ucarak : uc ve kenār ve yüksek maḥall bālā-ter.

ücergü : eger üzerine ḳonılan yastık.

uçāş : nizā, ādāvet, mübāheşe, cidāl. bülend ve pūşt. birbirisine
serd söylemek.

uçāşmak : bahşe ṭutuşmak, iddiāya düşmek. muḥāşeme ve ādāvet
itmek.

- "nevāyi" -

"aḡziṅg bile piste uçāşur paclıgıdın veh
bilmen ki uşal aḡzı acuk ḳayda bu tübdür"

ocag : ocak, āteşdan, heyet, ḥaneṭ. bir kabīle ḥalkı. aḣḥāb-ı
cünḥa gerdānlarına aḣdıḳları zincir. vaḳt.

uc ağac : dār ağacı, şalb āleti ve maḥalli buḥārā muzāfatında bir
mevkiin ismi.

o caḡalak : bir nevi giyāh ismidir. yorunca.

ucağ :tekye, taht şadr, tavan ve tam, hevdec. pīş-gāh, bālā.

üçegü :üçüncü sivmin.

üçeleşi :üçisi de

uçan :sefîne, gemi perende.

- "mişāl"-

"atam git digende gitmeğay idim
malniñg şirniñliğıniñ tatmağay idim
uçanda altı ay yatmağay idim
ezelde kısmetim suğa ğarğ oldu."

üçev :üçü de, üç aded, üç nefer.

- "mişāl"-

"çıkıb şehzāde birle şāh ikevele
vezir kārđān birle üçevle"

üçreşmek :mülākāt ve tesādüf itmek, rāst gelmek.

- "mişāl"-

"hoş tırur bir tıre şāmi iki yāri üçreşib
tanuşub birbirlerin muhkem coşub yiglaşib"

ucramak :tesādüf itmek, rāst gelmek.

ucru :soñ vaqitler, muahhar zamān. ucır dağı dirler. fāl-nik.

ucğur :seri-üs-seyr, tayyār ve iç don bağı.

üç kat :bir nevi mücevvef ağac iki üç kat kabuğı vardır. se tabağa.

uçkalatmak :mülāyimāne ve tarz-ı muhibb-ānede muāmele itmek.

üç kolık :bir nevi üç dilli, oğdır. se şāhe.

üç peymān :türkistān bir belde ismidir. aşpeymān.

uçkun :şerāre, kığılcım. āteş gemisi.

- "nevā'ī" -

"yiti dūzah anda bir uçkun kibi
sikiz uçmaq anda bir şu-derün kibi"

uçkunluk : şerāre-paş, serī-üs-seyr.

uçkusu : uçub gitmeli demek. kuş uçmaq.

- "mişāl" -

"ol perī uçkusu rānālīqdın
ādemi muncā bulur murañā"

öçki : keçi, büz, serke, oğlaq.

- "nevā'ī" -

"turfе saqalın aşıban kölkü dik
iki yığac üzre çikib öçkü dik"

- "mişāl" -

"süti öçküniñ şire cān bulub
aniñ qatresi dürr-i gālñan bolub"

uclamak : adāvet ve şekāvet, izhār itmek, muhāşeme eylemek.

üclib : cüll ve çuval tikdikleri kalın iplik

uçma : uçurum, cer. bād-berg sefine.

uçmaq : cennet, firdevs, behişt.

üçmek : tayran pervāz itmek, göz qoymaq. yürek çarpmaq.
sönmek.

- "nevā'ī" -

"köz bile köñglü mana bolmış güyiā vasliñ çağı
kim közümniñ uçmağı tiz oldı köñglüm şalmağı"

öçmek : sönmek, muntafi olmak, kül olmak.

uçman : şalıncaq, alvanc, dölāb, çarh-ı felek.

uçgürmek : perrān itmek. dilmek. dīvār ve yarudan düşürmek. terkīş itmek.

ucur : fālīñ rāst gelmesi. işābet-i şād, bereket. fāl-i hayr. vaqt-i hengām.

öçürmek : itfā itmek. söndürmek.

- "āgehī" -

"cān u tenim elem otıga köydi ser-be-ser
ol ot ni iltifāt şöyidin öçürmeding"

- "diger mişāl" -

"ahı yili tofrağın öçürse
eşki şuyidin otın öçürse"

ucuz : āhūn, erzān, rahīş.

ucuzlamak : erzān olmak. fiyātı eksilmek.

ucuğ : tebḥāle, ümm-üş-şübyān hasteligi. gözde olan ḥāl ve nişāne. şavāif-i etrākden bir kabiledir. muāyene ve teftīş.

ucurma : bād-berg, uçurtma, tayyāre.

öçük : ḥāmūş, yarım sönmüş mum ve āteş, efsürde. silinmiş yazı.

- "mişāl" -

"bolub pervāne dik etrafıga cem
veli ol yatıb andağ kim öçük şem"

uçun : lān, ez-behr. sebep beyān ider, içün. bu dünyā, dār-ı dünyā.

- "nevāyī" -

"mindin ayrılğan belā vü der üçün mü yiglayın
ya aṅga kim barıban ağıarla katıldı yār"

oca : türkistānda vāķı bir şehriñ ismidir.

üç yıldız : mīzān yıldızları. terāzū, kulac, bir iki gez. bir kārī.

oḡraġ : esvāb, libās, eşyā.

oḡşatmak : tensīb, lāyık, revā görmek, beñzetmek.

- "lūtfī" -

"pençe-i ḡurşid ayakıñg pençesidin farkı bar
ḡaysı nādān oḡşatur cānā yüziñge māñni"

oḡşaş : mānend, mişl, şebīh, beñzemek.

oḡşamak : beñzemek, memāşil olmak, taltif etmek. medḡ ü senā
kılmak. misās etmek.

oḡşuş : köşk, torun, yāni bir yaşındaki deve yavrusı.

uḡlamak : uyumak, tenewüm etmek. nāim, rākid bī-ḡaber olmak.

- "ḡikmet" -

"ḡālikımdın ḡaber yitdi şākir boldum
her kim söġdi belki tipti şābir boldum
bu ālemde hiç uḡlamay ḡāzır boldum
ḡāy u heves mā vü minlik kitti dostlar"

ödek : tażmīn, ödeyiş, cezā.

ödlek : maḡcūb, ḡāif, yüreksiz.

ödem : ḡāne, ev. dīvār, büyüť.

ödür : yevm, rüz, gün, nehār.

or : ḡandek, şehir ve ḡalā vīrānesi. öñi ḡendekli ḡabya, burc ve
bārū, şadr, bālā, mürtefi maḡalli yoġuş ve senger ve
tümsek, or begi ḡalā-ban.

- "nevā'ī" -

"ḡirāmi orke çıkmakda tutun dik
igirmek vakti deşt üzre koyun dik"

ora : tāliā, uzakda ḡalan kol. ḡıfz-ı ḡālle için, yerde ḡazılan
maḡzen, ve anbār zemīni.

ura : harf-i nidā, ta'acüb ve taḥsīn için müstâmeldir. at köstegi.
fıkr ü hayāl.

oratlaşmak : askerlerin kondukları mahalde yekdigerlerini tanımak üzere bağışmaları. hīn-i nüzülde askerler yekdigerlerini çağırışmak.

oratlama : lâ-yâni söz söylemek, taḥmīn. keşf-i taşvīr-i mesele itmek.
ḥaşv ve lağv demek.

urar : dögmek, daḥb itmek. zeiri biçmek.

- "misāl" -

"mezra-ı dehrğa saç lûtf eyle iḥsān tuḥmi
her ne ikseng anı ok çünkim urar sin âhir"

uraz : saâdet, baht, iḳbāl, tecellī.

orak : tırpan. türkiştānda bir rütbedir.

orak kuşu : cırtlak. ocağ çekirgesi.

oramak : toplamak. orakla biçmek, ḥaşad.

oran : şıfat, pīşe, kesb. mikyās, ölçi, tenāsüb. oran iki kâideye münḥaşır olub biri her tāifeniñ kendisine maḥşūş olarak bellediği oran, digeri bütün ordunun intihāb eylediği orandır. muḥārebe eṣnāsında herkes kendi kavmini bununla bilürler imiş.

urbağ : ḥamīr sulu düşdigi vakt kabına yapışmamak üzere serpilen un.

urbarmak : tük çıkmak. nebātāt nümüv itmek.

oram : soḳaḳ, mahalle, fārisi-güzer.

ört : nār, saİR, zehir, aḡu. ḥākister, ḥarīḳ.

- "nevāyi" -

"yolum üzre menzil çü bu tört idi
çıkarım bilin ile kim ört idi."

orta : vasat, miyān, beyn, âdl.

ortancı	: tavaşşuṭ, miyāncı, kılavuz.
ortacağlıg	: ḥadd-i vasat, muādil.
örtmek	: yakmak, iḥrāk itmek, kavurmak.
örtmek	: yakılıb kavrılmak. ḥiddetlenmek.

- "nevā" -

"bārdur nevāyi ni kes aşk içre andağ kim ḥası
çün örtediñg anı besı dūzahka köydürme yana"

ortuk	: yanık, mahrūk, suḥtel
örtük	: kapak, liḥāf, ser-puş, gıṭā.
orçın	: sancağ, hindistānda pergene, horosan ve buḥārāda ṭuman, fārs içinde pāye ve zeyne ve nerd-bān, ordu ve ḥaymegāh-ı selāṭine itlāk olunur.
ordu	: āskerin kondığı maḥall, kosun, leşker, ḥarem-i selāṭin.
orda	: selāṭin ḥarem-ḥānesi, erige.
orda bigi	: ḥarem kethudāsi, ḥarem ağası, nāzır.
örs	: sendān, selvi ağacı, varça.
örse	: cāhil, nādān, muānid, gāzab idilmiş.

- "mişāl" -

"ḥudā örse kişini saḥt urğay
sağarga yatğu tik yek laḥt urğay"

urus	: rus ve rusyalı, moskof, islav.
orgacı ve orgucu	: tişi, müennes, mādē, zevce.

- "allāh yār" -

"tecerrüddin kaçınma ey vefādār
yamañ orgacığa bolma giriftār"

orguşeng	: fenn-i mūsıkada bir nev sürüddur. şarkı, türkü.
----------	---

- "nevāyī" -

"veh ki ol ay ḥasreti derdi ve dāg fūrḳati
hem irür cānimğa orguṣeṅ ḥayātım āfeti"

örk : tamar, rīşe, tınāb.

"maḥzūm ḳulı"

"kimdedür bir yir ve köging ḳutı
ay ve kün yulduzıṅ örki kimdedür"

örge : çāder, ḥayme, hār-gāh. süreyyā, pervīn.

örgerim : ḳalā ḥandeki, istiḥkām

örgetmek : tālīm, tedrīs itmek, alışdırmak.

- "nevāyī" -

"bir āh ile kül boldım ey çarḥ tileb ḥapıb
ferḥād ile mecnunğa āşıklıḡ işin örget"

örgesün : ḥar, tiken, cengel. muḡaylān.

ürkek : ḥāif, ḳorḳaḳ ve ḥaṣy. tersende.

örgemci : ānkebūt, örümcek, akāşe.

- "nevāyī" -

"dostıṅ allıda yir dik pest-i ḥayber ḳalāsı
düşmenıṅ defıḡa örgemci öyi ḥıṣn-ı ḥaṣīn"

ürgen : urḡan, ip, ḥalaḥ, arḡamcı.

örgenmek : öğrenmek, alışmak, tāllüm itmek, ezberlemek.

ürkev : pervīn yıldızalrı, ülker, süreyyā

ürgenc : ḥive ḥānlıḡında yengi ve köhne ürgenc nāmıyla iki şehriñ
ismidir. ḥarezmi ve ḥıvaḳ daḡı dirler.

örgüc : kūhān-ı şütür. burunda olan yumru. atın yalı. ser-şāne.
burc.

ürkürmek : örüklemek, ḥam olmak.

- "nevāyī" -

"bulut eyler ruṭūbet ol şıfat fāş
ki nergis ũrkũrer şalıb kavī baş"

örkũlmek : dŕrt tolaşmak, devrān-ı cevelān itmek. mũnkalıb olmak.
dŕnmek.

- "emīr" -

"aşkı sıdın ũrkũley kŕp zũr iken
pīrimiz nakşībend velī pũr-zũr iken
pīr işāret bolsa kaşıngdın sini
ũrkũley yũz katla başıngdın sini"

örkũn : tũfān, furtına, telātum, emvāc.

- "nevāyī" -

"derd kŕr kim isterse kilmek ğamım sormakĝa yar
rāzi irmen kim sirişkim seyliniĝ bar ŕrkũni"

ũrkũnc : havf, dehşet, telāş.

ũrkmek : suũd itmek, çıkmak, urũc itmek.

- "nevāyī" -

"ki ũrleb çarḥ taķıĝa minerler
ki inişleb yiti birge inerler"

ũrgũt : semerkānd civārında bir şehir ismidir.

ŕrmek : nesc itmek, rũfũ itmek, ve peyvend.

ŕrmek : deve yũnũnden mensũc bir nev'ābā.

urmak : etrākden bir kabīle ismidir. çarb itmek.

- "nevāyī" -

"mũezzin kabe taķı ũzre ğũl-baĝ şamed urdı.
berehmen dir eyvānıda aheng-i sanem çıktı"

urma : ısıcak sudan çıkub da soĝuk suya girerken bedeninin
ũzerine çıkan kabarcıklar, abile esperme, bāfte.

ürmeyten :türkistānda vākī bir karye ismidir.
orun :ivaz, bedel, cāy, mekan, mahall. rütbe sâhibine maḥsūs olan makām-ı teşrîfât.

- "mūnis" -

"öyle bî-pervā irür siṅg kim kaşîṅgga yalvarib
her nice hâlimni arz itsem biri tutmas orun"

örnek :nümüne, örnek, nüṣṣa, mişāl. sûret, resim, kılık.

ornatmak :oturtmak, temelleşdirmek, ornaşdırmak, yerleşdirmek, cabca koymak.

- "mişāl" -

"iki yandın kol ḥamayil bîreg bîreg andağ çekib
kim yine birbirdin ayrılmas mesellg ornaşib"

ornamak :yer itmek, oturmak, cāy-gîr olmak.

urunmak :öteye berüye kendini atmak, çabalamak. telvase itmek, sendelemek.

urnukmak :ale-l'acele fevrâ iş görmek, fücâeten olmak. bağıteten bir işe tutulmak.

- "mişāl" -

"işîṅgga itme tecîl-i âfeti devr
hem urnukmak şeyâtin sanâtı devr"

oru :zirâat için saklanmakda olan tohumun muhafazası çün kazılan yer.

orut :yurt, arām-ı mahall, menzil, merhale.

orutmak :nüzûl itmek, mekân-ı intihâb itmek. dinlenmek. meks, arām itmek.

uruş :muḥârebe, mürâzeme, mücâdele, cenk, dögüş, uruş.

- "misal" -

"cihan ili ger uruşsun ve ger yaraşsunlar
ki ni uruşım alur birle bar ni barışım"

uruşmak :dögüşmek, muhārebe, münāzāa itmek.

- "mişāl"-

"çarhım tınāb taşlaydur
bir belāni başlaydur
kündeşliği korusun
künde uruş başlaydur."

urug :tohm. cins, şülāle, āl, şûbe, tîre.

- "allāh yār"-

"uruğluğ men dime taŋgla uruğ bar
hisab u nāme vü vezn ü soruğ bar"

uruk kayaş :kısım, akraba, taallükāt. cemāāt.

- "mişāl"-

"örükler rengi tām altun āyārı
mezesidür aseldin köp evtārı"

urum :fenn-i āskeriyyede meleke ve mahāret. nasārānıñ bir
firqası.

urumcı :faķır, sāil, gedā.

- "mişāl"-

"urumcı dik dolaşma der-be-dersen
kanāāt eyle dāyim kām-versen"

öründlemek :intihāb ve tayīn itmek, ayırmaq, seçmek.

orunduk :eğerin esbabı. levāzımāt-ı zīn, cebdük.

- "mişāl"-

"atı irdi çü-şarşar-ı tiz-reftār
orunduğığa cevher irdi har-vār"

örüng :parlak, lāmi hāymeniñ ortasındaki delik, revzen.

orunlu :hafid, torun. nesil. ŧāhib-i maḳām ve rütbe. bedel ve ivāz.

ora :sütün, yerden ḳazma anbar, ümerā ve reng.

ora tepe :buḥārānīn semerḳand tarafında hocanda ḳarīb bir ŧehriñ ismidir. esterüşen.

üri :ḳuyruḒı ḳalkık ḥayvān.

öz, uz :ic, maḒz, cevher, ḳalb, fasīḩ, māhir. aḳrabā, bildik, āşinā. ḳat ve ḳoparmak. tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.

- "nevāyi" -

"ey köngül ümīd-i yādın gülşendür andın öz
hem tama ŧimşādın hem lāle ve reyḩāndın öz"

uzatmak :teşyi. taḳdīm ve imāle, istidbār itmek.

uzagu kün :geçen gün, rüz-ı güzeşte, deyrüz.

uzak :bāid, dūr, ırak.

- "mişāl" -

"dostlar maḩbūbdın tüştüm uzak ve hem ırak
yandı cānım ortadı hicrān ve hem dert-i firāk"

uzak agrı :verem ḩasteligi kesel-i, sell.

özek :bir ŧeyiñ içi, çekirdek, göbek, deniziñ ŧadāsı. cerāḩet.

uzalış :kesilmeyüb uzalmak. bir duziye gitmek. bir minvāde cereyān itmek.

- "ḩikmet" -

"uzalışdurımı ulaşturḒın
yaḩsılarga yandaşturḒın"

uzamak :uzun olmak, baş ḳaldırmak, boyun sümmek.

- "nevāyi" -

"közüñg ki lāle vü nesrīn üze uzalayatur
ḩinā çiçekleri üzre meger Ḓazāle yatur"

ozan :māni tarzında vezinsiz bir nāme ve terāmedir ki karahan ve oğuz hān hikāye ve distānında söylerler.

ozancı :davul ve def çalarak ozan yañi māni ve şarkı okuyan ādem.

üzdürme :nehrin derin yerine atları üzdürerek geçerler. cirit ve yığın yarışdan geçmiş ve üzmüşe itlāk olunur.

üzre :üzerine, üstüne.

- "emir" -

"hāl-i anberiniñ mü şekkerin, beling üzre
ya meger çebın kondı şevk birle bāl içre"

uzganmak :uzlaşmak, muşālehe ve müsāleme itmek, yerişmek.

özge :başka, diger, bigāne, ağıyar.

- "nevāyi" -

"özgeniñ hüsniñ temāşā eylese çıksun közüm
kayşı bir köz hem siniñ hüsniñ temāşā eylese"

özgece :başkaca, ayrıca.

- "mūnīs" -

"sādeligdin revzen anglab sin anı ay bağban
köz açıbdur gül temāşāsıgā dīvār özgece"

özgü :kendisine maḥşūş, zāt-ı huşūşı.

- "nevāyi" -

"tanglası il kiliş özgü hālīga
bakıb ol pür reng ile eşkālīga"

özgün :suların tuğyān ve feyzānı, taşkın.

üzgi :nerd-bān, merdivān, zīne, pāye.

özlemek :kendisine taleb ve hāhiş itmek. ārzū ve temennī eylemek.

özlük :kendilik, zātiyyet, huşūşıyyet.

- "nevāyī" -

"öziden özlügi dağı ilette
özidin öz hayālin eritti"

üzlik : sekāk, bir nev' nebāt ismidir, sipend, üzerlik, hezārā-
sipend. nebātāt özi.

uzmak : gecüb uzadub givşetmek. kenden.

üzmek : dermek. kırmağ. kökünden çıkartmak. üzmek.

- "mişāl" -

"füsün-riştesin ser-be-ser üzgenin
tılsımatnıng fethi körgüzgenin"

üzük : hātem, engüşter, haymeyi örten keçe, nemed.

- "nevāyī" -

"tutay cihānda süleymān sini veya cemşid
ni munğa cām-ı vefā eyledi ni anğa üzük"

üzülüş kint : buhārā muzāfatında gacdivāna qarīb bir qarye ismidir.

uzun : derāz, tavil, bülend, resā.

uzun isek : bir nev' lüb, oyun. hırsenk.

özi dikge : kendi gibiye, özi gibiye.

us ve as : ākıl, zekā, ferāset, hūş, idrāk.

usal : fenā, kötü, kuşūr, nokşān, mühmel, zāyi.

- "nevāyī" -

"çü bardı kişi sürgeli şerh-ı hāl
ki öz hidmetin niçün itmiş usal"

üst : fevğ, bālā. yüz, rüy.

- "mişāl" -

"sebze-i haṭṭıng sevādı laī-i handān üstiğa
hızır güya sāye salmış āb-ı hayvān üstiğa"

üstelemek : teraḳḳī, tevaffuḳ itmek, geçmek.
üsten : cedvel, ırmaḳ, nehir.
üsti : türkiṣtānda ceyḫun kenārında vākī bir ŧehir. fevḳı, yuḳarusı.

üstideki : üzerindeki, fevḳındaki.

- "naḳṣī" -

"lebiṅg üstideki ḫāliṅg körenler ḫayrāndur
ki bir hindū kılib mesken kenārcāh-ı zemzemde"

üstün : üzeri, fevḳ, ḫareket-i fetḫa.

ösrük : mest, ser-ḫōṣ, sekrān, med-hūṣ.

- "nevāyī" -

"bir kün mini ol kātīl-i mecnūn-ṣiar öltürgüsi
ösrük çıḳıḫ cevlan kılib dīvāne-vār öltürgüsi"

üsrümeḳ : mest olmaḳ, azmaḳ, bī-hud olmaḳ.

usluḳ : ṣūriṣ, iḫtilāl, ıfsād, fitne.

usmaḳlamak : perde arḳasında kendisini iḫfā itmek, gizlemek, pinḫān olmaḳ.

usmaḳ : ūstüḫānuṣmaḳ, yani eti kemikten ḳoparmaḳ. ṣoymaḳ, pūst-kenden.

üsmek : yivmek, ādet itmek. nümüw itmek.

- "nevāyī" -

"didi bilürem nedir devāsi
uṣ yazılı yandadur dūāsi"

üsüb : büyüümüṣ, nümüw itmiṣ, uzamiṣ.

- "bayḳara" -

"ol zümrüd ḫattı ki çıḳmıṣ lāl-i ḫandān üstine
sizey devr kim üsübdür āb-ı ḫayvān üstine"

usun	:şu, āb, mā', ol cānib.
uş	:türkistānda bir şehir ismidir. O gibi ism-i işāretdir. tāk, asma.
uşatca	:ol kadar, şol kadar.
uşanda	:orada, hemān yerde, hehnā.
uşandañaca	:oraya degin.
uşandak	:öylece, anĩ gibi, ilā-āhire.

- "hikmet" -

"vay uşandag dervişlerdin penāh birgil
ol nādānya ülfet kılmay cānım algit"

uşalmak	:ufalmak, uvalmak.
uşaltmak	:parça parça itmek. taqsīm ve teczī itmek.

- "mişāl" -

"sākī ayak kiltür ve tut bizge bat
āhd-ı başın tevbe ayagın uşat"

uş munca	:bu kadar, ol kadar.
uşatmak	:teczī itmek, uvatmak, ufatmak, karmak.
uşağ	:ufak, çocuk, hizmetkār, hurd ve rīze.

- "maḥzūm kulı" -

"gāfil ādem uşak döşek kār bile
ömür oti nime kılib yatıb sen"

uşaklamak	:teczī itmek, ufatmak, rīze rīze itmek.
uşal	:o, şu ve ol. bāde ve gāibe işāretdir.

- "allāh yār" -

"ḥalīl-allāh için yandırdılar nār"

kadem koymay uşal ol boldı gül-zār"

uşatmak : hiss ve hareketden kalmak na-tüvān ve zāif olmak.
üşbülk : düdük, nāy, mizmār, ıslık, hişteek.
uştulum : sitem, zulm ve tāaddī hīle.

- "misāl" -

"ol kılıban uştulum hayl-i rīv
hayl-i şeyātīn özi o sāde dīv"

uşka : er, zevc, şevher, apuşka.

uşlamak : tutmak, aḥz, girift, hıfz, kabz itmek.

- "misāl" -

"yol bilen baraturgan ārābedür
yār bilen uşlasalar çārem nidür
yār bilen uşlasalar ḥālīm ḥarāb
ortadaki ğarağgülerçe kāredür"

uşmak : tecemmu itmek, yığılmak, izdiḥām, taḥaşşüd itmek.

uşmunca çağlık : bu kadar, bu miqdārda, bu ölçekde.

uşukmak : tēcīl, ācele itmek, sūrāt.

- "nevāyi" -

"didiler ol şūḥ her dem uşukub öydin çıkar
cān işi çıkmağğa her dem iztirāb oldı yine"

uşul : uşal.

- "nevāyi" -

"lākin uşul çehre-yi uşşāk-süz
kim anğā her lemādur āfāk-süt"

uşuluk : gümān, farz, taşavvur, zann.

uşundi : hücüm-ı nāgehānī, bağteten tasalluḥ, añsızın, birdenbire hücüm.

uşlan :ümerā tarafından sipāh ve ahāliye virilen tāām ve ziyāfet.

- "mişāl"-

"tabaqları tapıb etbāk-ı çarhdın tertīb
şabāh ve tün çikilür de uyuşğa uşlanı"

uţ ve öt :manda. öte il, sāl-ı türkânın ikinci senesidir. baķar.

oĝ :alaçukun fevkānı çöpleri.

uĝan, uĝun :şāhib. nāzır. allāh, ĥudavendigār, rab.

- "nevāyi"-

"bu kün yüz şükr kim kıldı uĝanı
sini miñg anca kim bolĝay gümānım"

avĝan-şal :afĝanlara dinilür. aşlı afĝān-şiar olmalıdır.

oĝrı :sāriķ, ĥırsız, düzd.

- "mūnis"-

"anıñ ilidin niçe o başlar
ki oĝrılık üçün қоşub başlar"

oĝrılık :sirķat, ĥırsızlık.

- "ĥaclet"-

"gūşe tutgen ĥāl imes ol қаş müşĝin üstine
oĝrıdur hind mülkindin kilür çin üstine"

oĝrıncā :gizlice, ĥafiyen, pinhānı.

oĝlaķ :keçi yavrusı, küçük ĥayvān, olaķ.

oĝluķ :ĥendeķ ve қalānīñ etrafında olan or.

oĝlan :çocuk veled, ferzend, beçe. moĝolī şehzadelerinin
tūnvānıdır.

- "mişāl"-

"encüm kibi yüzleri dirāşşān
şaf şaf oturub қız ve gem oĝlan"

oĝru	:hevān. tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.
uĝur	:şād, bereket, işābet, fāl-i hayr.
uĝurluk	:sādiyyet, bereket.
oĝurlamak	:çalmak, sirkat itmek, düzdī-kerden.
oĝurlayan	:hırsızca, hırsız-vārī, düzd mesellü.
uĝurmak	:işābet itmek, rāst gelmek, muvaffak olmak.
oĝuz	:şāf, pāk-tıynet, sāf-derūn. şahrāī.hüsrev bin kara hānīn ālemidir. hānān-ı türk boĝa mensūb ve kabāil-i türke ilk ewel vazī-i isim iden bu zāt olub tariḥ-i etrāk daḥı anıñ esatirinden başlar.

- "bābūr nāme"-

"atımdur oĝuz bilingler āyān
nāmımdur hüsrev bilingler yakīn"

oĝuş	:ḥafid, nebire, torun.
oĝulcamak	:täzīm ve tekrīm, ḥürmet ve riāyet itmek.
uĝun	:uĝan gibi. ceñab-ı vācib-ül-vücūdñ ism-i şerīfidir.

- "mişāl"-

"yalĝuz ne bu kim ḥaşlet-i pākün cihetidin
ḥursend ḥalāyıkdur ve ḥoşnūd uĝundur"

oĝulduruĝ	:balık yumurtası.
öfke ve öbke	:kahır, ĝayz, ḥışm, tehewür. ses.
öfkelig	:maĝzūb, ḥışmlu, tāñif.
oĝ	:çabuĝ, tiz. tır. naĝd. mevcūd, bi-tamām. çok. ḥayme çatısı, araba oĝı.

- "mişāl"-

"dād-geri şarḥ cihān-dārlik
nusretdin ilge kim āzārlik
adidin oĝ mülk bulur pāy-dār"

her işiñg adliñgdin olur nām-dār"
"kemān zulmğa ey kim cefā oğını kırmuşşın
haber-dār ol iziñge bardurur yüz nāvek-i dil-dūz
"oğnın ger tizligidin çoşan fūlāddın ötse
öter kūh-ı felekdin āh oğı çün berķ-i ālem-sūz"

- oğ yılı** :tir-mār, engerek.
oğar :küleng, turna, bütimāra daħi itlāk olunur.
oğra :bāde, kadeh, bir nev çār-payī illeti.
oğramak:atlar su ve yem için kişnemek.

- "mişāl"-

"yirgi titretür irdi kişnemeği
felekdin hem kiçerdi oğramağı"

- oğlamak** :oğ yağdırmak, çok atmak, bir tarafa fırlamak.
oğlav :oğlağı, mihlāc.
oğumak :ķirāat, tilāvet itmek. mūtālāā ve taħşil itmek.
oğınmak :nefes urmak çığrılmak, kığrılmak. tevsim olmak.
oğunturmak :oğutdurmak, çığrıtdırmak.
öñ :insāniñ bedenindeki kıllar. tekye. piş. nezd.
öget :hem-vār-ı reftār, yavaş gidiş.

- "mişāl"-

"ne bolğay bu cesāret birle āşıqlarını öltürmek
ki bu türlü fedāylarğa ögetiñg irür cellād"

- öğertmek** :öğretmek, tālim, ifhām, tedris itmek.
ögelke :piş-keş, hediye, armağān.
ögey :ügey.
ögey ata :rabb, ügey baba.

ökte :zür. kâtil. kuvvetlü, bahâdır, pehlivân.

öktelik :beyhüdelik, lüzümsuzluk. kuvvet, iktidâr.

- "nevâyi"-

"yok irse saᅇga ökte söz yok idi
ni bolsa biziᅇg şaridin oᅇ idi"

ögetey :cengiz ᅇaniᅇ oᅇlidir.

öktek :targın, ᅇazab-nāk, anıf. müānid, bed-ᅇışm.

- "mişāl"-

"isteyormın lāl-i ᅇandāndın ilāc-ı hicri
korkamın ögtek dürür ol kōzleri cellāddın"

öktem :nām-dār, meşhūr, mārūf. bahâdır, kuvvetlü.

ökçe :müstaᅇkem, sağlam. kem-cürêt, korkak. ᅇāif, tobuᅇ, akab,
pāşne.

ökçelemek :tepelemek.

ökçeletmek :tepelenmek.

ökre aşı :rişte aşı ve şariyye.

üksek :mürtefi, yüksek, bülend.

öksümek :azalmaᅇ, tedennī itmek.

öksülmek :eyzan.

- "nevâyi"-

"yir yüzün yamᅇur suyu birle yudı
kir ü çirki ol yumaᅇdın öksüdi"

ükmek :toplamak, cemᅇ itmek, yıᅇmak.

- "nevâyi"-

"ᅇanımet kōrdi her yan haddin efzūn
ükülgen her ᅇaraf yüz genc-i kārūn"

üklen :ᅇavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.

ökülmek	:müctemi olmak, yığılmaq.
ükmüş	:toplanmış, cem olunmuş, yığılmış.
üğü	:yuhu. cad. gice gülahı. su almak için şuyı deldikleri yer.
ögüt	:naşihat, pend.
ögütlemek	:vâz ve naşihat virmek.
ögür	:dört yaşlu kışrak. alışık hayvân.
ögürfe	:bel kemigi, fıkarât-ı püşt.
ökürmak	:döndürmek, igermek, çevirmek, kaytarmak.

- "emîr" -

"leb ökür tekellümğa zülfiñgi perîşân kıl
kand kıymetin sindür narh-ı anber erzan kıl"

ügürmek	:üfkürdemek, cigerden ağlamak. nevha-ger.
---------	---

- "nevâî" -

"işim tağ üzre her yan eşk-i seyle bîni sürmekdür
firâk-âşübıdın her dem bulut yanğlıg ügürmekdür"

öküz	:gāv, sevr. pend, naşihat. sāl-i türkânîñ ikincisi, yâni ödi ili.
------	---

öküz gözi	:arnıka dinilen giyâh ismidir.
-----------	--------------------------------

öküzmek	:naşihat virmek. beyân-ı réy itmek.
---------	-------------------------------------

üküş	:keşir, vâfir, çok ziyâde, aşurı.
------	-----------------------------------

- "nevâî" -

"her biri zâti yüz garâib eyle
cilve kılğay üküş acâyib eyle"

ögütmak	:tahn itmek, salâye itmek.
---------	----------------------------

ükülgen	:toplanan, harmen olan, cem olan.
---------	-----------------------------------

- "nevâî" -

"ükülgen nafedin har-vâr har-vâr
tökülgen müşg-i hod enbâr enbâr"

ökmağ : yumşatmağ.

ögün : ğayr, başqa, dīger.

- "lütfi" -

"vaşlıngdın ögün hiç nime hağdın tilemes min
yārab ki icābet ola bu bende duāsı"

- "dīger" -

"dimey ki lütfini cevrini dağı mindin ögün
berr ü hayālīga ötkürme nā-gehān yārab"

ökünç : nedāmet, peşimānlık.

ökündürük : pamuķı dānesinden ayırmağ için kullanılan ālet, hallācı,
çıkırık.

ügündüre : ökuzi darb için istimāl olunan ignelü degnek, halle-çüb.

ökünmek : peşimān, nādim olmağ.

evgirtmek : beşigi şallamağ. tahrik itmek.

avıl : ilātin cemīyyetle mesken eyledikleri mağall. қарые.

"yaşalıbdur avılda her şarı
kurulub dağı orda bāzārı"

ol : ism-i işāret, bāide ve ğāibe işāretdür. ıslak, göl, deryā.
tāze ve ter. emr-i merden ol mañāsına.

ula : tepe, küçük tağ, tell.

ölet : hastalık, vebā, şalgın, hayvān kırğını, kolera.

üleş ve ülüş : müfreze, bölük, hisşe, pāy, kısmet.

ulaşmak : vuşul, bālig olmağ, yetişmek, peyvend itmek.

üleşmek : taşsim itmek, bölüşmek, paylaşmağ.

ulağ ve ulak : bār-gir. şu mecrāsı. nāve

- "mūnīs" -

"ḥarīm-i kūyiñge yitsem eger yıraḳ irmes
ki 'aczim oldı yolunda ḳavī ulaḡ bañga"

avlaḳ : şikār-gāh, şayd-gāh.

ulaḳmak : şaşmak, yoldan çıkmak, ḳalālet.

- "mişāl" -

"ağyār sözine baḳmas irdiñḡ
efsūnı bile ulāḳmas irdiñḡ"

ulaḳlamak : yolu şaşırmak, adaşmak.

- "mūnīs" -

"tēmīn ulaḳıb dest-i cūnūn sarı çıḳub min
dil-i şūr-şidin 'akl-ı bināsını yıḳub min"

ulalmak ve ulḡaymak: aẓīm, büzürg olmak, pīr ü muam̄mer olmak.

ulamak : bend, aḳd itmek talşıḳ, tavsīl itmek, baḡlamak.

ülemek : uzun uzun dehşet-engiz bir tarzda kilābīñ ürmesi,
sinlemesi.

ulanmak : bulaşmak, derde giriftār olmak.

- "ḥikmet" -

"ta kişi derd çıkmeyin bilmes devānıñḡ ḳadrini
her kişi derdḡa ulandı özge dermān aḡtarur"

öltmek : cizme bamaḳı, pence, sergi.

- "nevāyī" -

"ötük öltengi tahta nāleyn añga
bolub bir ḳadem ornı kevneyn añga"

ült : kırmızı, sūrḡ, düzgün lāl.

ülteş : komşu, hem-sāye, cīrān.

olturguzmak : oturtmak, iclās, ikād, iskān itmek.

- "nevā'ī" -

"temāmīga şāyeste yir körgüzüb
niçük kim irür lāyık olтурguzub"

olturmak : bir yerde sākın, muķim olmak.

öltürmek : öldürmek. ihlāk, ifnā itmek.

- "ħaclet" -

"kırk kün ħālīng mudur yüz üzre yā şevket bile
öltürübdür hīnd şāhı taht-ı sīmīn üstüne"

olturuşluk : olturuşlu, yerleşmek, oturan. şābit iskān idilmege şālih mevķı.

olta : kullāb, şaşt. karmak, ğolta ve kanca. kalmak.

olça : ol kadar, emir çekmek ve mīzān itmek. çok, bisyār, asra

- "nevā'ī" -

"umūride olça ğarāibdür der
ki ol işte köprek acāibdür der"

olcar : ğaber, ğādise, asker yigmak.

- "nevā'ī" -

"çirikge eyleben mīād ve bolcar
tevacı her taraf yitkürdi olcar"

ölceş : moğollarda cārī bir uşul-i tazīmdir: bir dizini yere vaż ile bir elini daħi başına koyarak ħürmet idecegi ademin dizini pūs itmekden ibāretdir.

ölçek : vezin, keyl, mesāha. müsāvī. mutābık.

- "nevā'ī" -

"çıdar min her nice zaħm urşa ol kātıl velī bolmas
çıdamak ger birin öz'uzvı da kılşa kişi ölçek"

- olcamak** : yağma etmek, ganîmet almak, tarâc etmek.
- ölcemek** :ölçeş uşûlini icrâ etmek. bir büyüğe hediye ve piş-keş takdîm etmek.
- ölçemek** :ölçmek; mesâha, endâze etmek. tınâb ve dönümi ve arâzî hudûd erbaâsını bildirmek.
- olcay** :meymenet, saâdet, ikbâl.
- olcayto** :sâhib-i meymenet. argun bin abakay bin hülâgû hanın oğlının ismidir.
- ölceyiş** :ölçeş uşûlünü icra etmeklik. hediye ve armağan takdîm etmeklik.
- olcalamak** :târâc ve gâret etmek. nehb ve yağma eylemek.
- olcum** :örtü, lihâf, pûşiş.
- ulğamak ve ulğaymak**: büzürg ve pîr ve muâmmar olmak, büyümek ve çok yaşamak.

- "nevâyi"-

"ötüb 'aşk içre 'ömrüm zâhidâ koy zühd irşâdın
kişi mundağ uluğ san'atnı ulğalganda öğrenmes"

- ulğatmak** :pîrleşmek, yaşlanmak, ihtiyarlanmak.
- ulğaymak** :büyütmek, kemâle iriştirmek.
- ülke** :memleket, diyâr, yer, hıtta.

- "nevâyi"-

"yüz kişi reşk itgüce cergem kanı
miñg yigit atlanguca ülkem kanı"

- ülgen** :büyük 'azîm, cesîm, uluğ, kemâle irmiş, bâliğ, reşid.

- "mahzum kuli"-

"ol nedir kim ülgen deryâ başıldı
yüz ondört yirden anğa köpri taşıldı"

ölgün	:ölü ve ölmüş, meyt, mürde, bî-cân
ölkü	:mîzân, terâzû, vezin ve ölçmek.
ölkü ceyan	:burc-ı mîzân.
ülkür	:ülker yıldızları, şüreyya, pervîn yıldızları.
ölküş	:pejmürde, efsürde, şolmuş, zâyil olmuş.
ölkük	:ıslak, mertüb, nemli.
ölmek	:ölmek, terk-i hayât itmek. öltürmek, ihlâk, ifnâ itmek.
öleñg	:çâyır, çimen. bir nev'şarkı.

- "nevâyi" -

"gök öleñg etrâfıda her gûne-verd
encüm ile dâire-yi lâciverd"

ölütme	:tertib-i yaş itmek, ıslatmak.
ulus	:faşiretiñ büyüğü, cemââ, kabîle, tâfife. her ulus nice ile ve her il nice oymağa ve her oymak nice boya ve tire ve uruğa münkasımdır.

- "lütfi" -

"ey ecel âsûde kıl hicrân belâsıdın mini
bir yolu kutkar ulusniñg mâcerâsıdın mini"

ülüstük	:bismil. nîm-keş, nîm-cân.
ülüş	:hisşe, parça, denk, pây, bölük, adak.

- "mişâl" -

"getür saķi çikib yıǵlar üçün ün
minge toy ülüş bir cām-ı gülgün"

ülüşmek	:kelbleriñ yek digerine ürmesi.
uluğ	:büyük, kebîr, celîl, aźâm, ecell.

- "süfi" -

"yolıda bol anıñg yolu bile bol"

mübârek kutlu yoldur bu uluğ yol"

uluğ beg : asyâ-yi vustâ hükümdârlarından ve timuruñ ahfâdından
olub semerkânda zîc ve raşad bünyâdiyla kesb-i şöhret
itmişdir.

uluğluk : büyüklük, 'azamet.

uluglanmak : tekebbür, tâzîm. ihtişâm etmek.

ölüg : ölü, meyt, çenâze, kiveşk, bîm-dâr.

- "nevâyî"-

"ölügni kişi defn itebilmes veli hergün
yüz tiğ kılur defn-i közüñg bolğalı cellâd"

ölüm : mevt, ecel, deve sütiniñ köpügi.

ölümlüg : ölümlü. vâcib-el-kaatl. ölümlüg dünyâ, dâr-ı fenâ.

ulumak : ulalmak, büyümek. ürümek.

- "nevâyî"-

"ey nevâyî ölme kim añğlab ol aynıñg küyıda
itleri her dem ulub bir nevha tüzdi bu kice"

ölüng : okiñ çöpi ve destesi.

olılık : heyêt, mevcûdiyyet, varlık ve tûvân-gerlik.

uğan : tañrı. bîr ve bâr. izzî. perverd-gâr. kird-gâr.

- "mûnîs"-

"yalğuz ne bu kim haşlet-i pâki cihetidin
hürsend-i haşşıkdur ve hoşnûd-ı uğandır.

- "lutfî"-

"ol âdemğa vedîât kıldı nûrını uğan
uşbu sözni bilmegenler boldı merdûd u la'îñ"

oma ve omaca : oma kemigi, üstühân, mafsal-rân. müdever şeylere dinür.

omac : oğmac. tarhânaya meşâbih bir nev'âşdır.

- "mūnīs" -

"faqr içredür selâtin kandin taāmiden hūb
ehl-i h imemge tuzsız omac ile atala"

omag : nesil, şūbe, āl, uruk. aşlı kemik mānāsınadır.

- "nevāyī" -

"cefānı cānga talay aldıngız alay mu bolur
sizing omakda yigec resmiŋgiz bolay mu bolur"

umak : etrākden bir kabīle ismidir. uymak dağı dirler.

umaklanmak : cesāretlenmek. cūrēt peyda itmek, tehewürlenmek.

umalmak : muāllak asmak. muāllak turmak. çerāg-pāye.

umanc : tama. ümīd, intizār, tevakkūf.

uminmak : tama itmek, beklemek, ummak, müterassid olmak.

ümkü : hulkūm, boğaz, gülü.

ummak : ümīd itmek, irticā itmek, beklemek.

- "mişāl" -

"bu ne fikr ve bu ne kiŋeş bu ne hāl
ummak olmaz bu işe emr-i muhāl"

umuduk : hengām, şikār ve seferde ve ciritde ve kökvereyde giyilen
şalvār.

on, ün : daqīk. ard. deh. aşere. nāle, feryād, fiğān, āh, e o ĩn.

- "nevāyī" -

"on tolun aynıŋ kırağrdın çü aldıŋ on hilāl
kirdi tü firākke hilāl açtı tolun ayge cemāl"

onamak : bir işe rāzı olmak. begenmek, tercih itmek.

- "nevāyī" -

"müesser olmadı cān birmek ve lebin öpmek
nidin ki kalmadı cānım anı onatkunca"

onaman :rāzī olamam, kabūl idemem.

- "mişāl"-

"tamuġ otıġa onab hhicriñg otıġa onaman
başım barurġa çıdarmin firākıñga çıdaman"

onan :sadākat, şihhat, toġrılık, istikāmet, rāstlık.

ün tartmak :teve, teferrüd itmek. āh çekmek. buġday taħn itmek nāle.

- "nevāyī"-

"nevāyī oldı ger pervāne köydi bülbül ün çıkdı
olar ger yaħşidurlar aşk ara min hem yamañ irmes"

öntüc :ödünc, viresi, karz, borc.

öntücmek :ödünc pāre almak, istidāne, istikrāz itmek.

üncü :incü, dürr, merdārīd, lülü.

oncud :taleb, ödünc, borc, karz.

oncu :cerrāh, tabīb, hekīm, nevħacı.

ondaġ :o minvāl, öyle, o rütbe.

- "naķşī"-

"ondaġ mundaġ kişige süvenmeginiñ böyniñi
bu temās pūciñ yitke ķaddin toldurmasın ķoyniñi"

ündemek :sadā çıkarmak. dāvet itmek. nidā ile çağırmaq.

- "nevāyī"-

"cihān-geşte misāfirler ni ünder
sürer bu tüşüñg ahvālin serāser"

ürdüci :münādī, cārcı, dellāl. pādişahiñ cülüsini ġalka nidā-yı
bülend ile ilān idici.

ündür :yüksek, bülend, refī. çirkīn, ayb-nāk. bī-ķadr, bī-rütbe.
emr-i ez-rüyāniden.

- "nevāyī" -

"eylemek pest-cürm gabrānı
ündür itmek sipihr hāzrānı"

ondurmak : dindirmek, teskīn itmek, taḥfif itmek.

ünzel : yalan, kızb, dürüg.

ongatı : ehven, erzān, ucuz, raḥiṣ.

onқан : at ve eşek yavrusı ve tanası.

öng : öñ. sağ taraf, yemīn. pīş. toğrı, müstakīm.

- "nevāyī" -

"rāstlar mēmenīdür dir tözür ewel seri kām
kim ki ol igri қadem urdı işi kilmedi öng"

öngemet : tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.

öngarmak : işi toğrıya çevirmek iyüye döndürmek. tanzīm ve taḥvīl
itmek.

öngalmak : sıḥhat bulmak. fetḥ ve zafer bulmak. ifākat itmek.
toğrılanmak.

öngay : kolay, sehīl, āsān. vezn, keyl, ratl. müşterī, bercīs.

- "lütfī" -

"öngay barı ravza içre nergis
çün lütfī irür közüng kayıtlı"

öngsol : cep-rāst, yemīn yesār, sağ sol.

- "mişāl" -

"veh nitey cān u köngül boldı esīr ü bende
biri oñ kākūliga birisi sol kākūliga"

öngkol : sağ el, dest-i rāst, yed-ül-yemīnī

öngmek : nābit olmak, büyümek, neşv ü nemā bulmak. muvaffak,
dest-res olmak.

öngü : mu'annid, muşirr. ğaddār. muḥīl. şalkın.
öngülük : inād, işrār, sitem, hîle, setîre.
öngüt : tavâif-i etrâkden bir kabîle ismidir.
üngürtmek : yıkmak, göreşde yıkub basmak.
öngür : dâmen, giribâ, yaka, etek.
öngülmek : eyüye çevirmek. hūblıġa tahvîl itmek.
onlamak : faşere'adedini ikmâl itmek. on on olmak. feryād ü figân
itmek.

önmek : taẓîf itmek. izdiyād itmek. terakkî itmek. öngmek.
uva ve huva : ârî, belî, evet, nîme gibi lafz-ı taḥsîn ve taḳdîrdir.

ovad : arkasını çeviren ḥayvân.

ovadyu : ḥayvânîñ yan tarafına düşmesi, bî-mecâl kalması.

ovanmak : bî-ḥiss ve ḥareket olmak, nâ-tüvân.

avuc : kef, yed, müşt, avuc.

avuc oyunu : tek mi çift mi oyunu, ve keçe oyunu dahi dirler.

- "mişâl" -

"keçe ilmekde mening̃ kaysi ilmegimde mining̃"

avuk : ḥaymeniñ k iriş ağaçları.

avul : avil.

avunmak : mütesellî olmak, göñül aldatmak.

- "mişâl" -

"bu fermândın sınık̃ könglüm sivindi
bu mânâlık̃ avuncaḳdın avundi"

avutmak : göñli mütesellî itmek, aldatmak, ümîd ile vakit geçürmek.

öy ve öyi : ḥâne, ev, beyt, ḥayme. mände, endîşe, fikr. ḥayâl konaġı.

- "nevâyi" -

"çarḫ bir öydür işi bolmak̃ aning̃ her dem nekün"

düşman yahşı ikâmet mundağ öyde ittifâk"

uya :küçük hemşire, kız kardeş, uht. sinekli.

uyat :hayâ, hicâb, şerm, 'ayb, kabâhat.

- "mişâl" -

"yūsuf egerçe hüsn-i ezeldin yegânedür
lâkin cemâliñg ayı kaşıda tapar uyat"

uyatlıg :utanışlı, şerm-gin, 'ayblu.

- "mişâl" -

"min ki bezi ü sahâda atlıg min
bolsa yüz munca hem uyatlıg min"

uyatmak ve uyalmak: utanmak, maħcûb olmak, hacâlet çekmek, hicâb
itmek.

öyez :sivri sinek, har-meges, zebâb, peşe.

oyag :uyanmış, bîdâr, müteyakız o taraf.

oyakmak :şems, nücûm, gurub itmek, batmak.

- "mişâl" -

"ey müdâm ay ve künile bele toğan uyagan
evilmedik kutbla şâbitsin ve seyyâre köngül"

öyek :sincâb, karnınıñ ve boğazınıñ altındaki deri altı ayı.

öyegü :pehlu kemikleri, kaburga, bakın.

uyalmak :uyatmak, hayâ itmek, hicab itmek.

- "meşreb" -

"fes ü destâr ve misvâkiñgga köp gurra hevâ
'ibâdet kıl uyal hâllâkdın hergiz riyâ kılma"

oyan :atıñ cılavı. deveniñ bir nevi. taraf, cihet, o yan bu yan, o
taraf bu taraf, o cānib bu cānib, orada burada.

- "hikmet" -

"o yan bu yan yügürdi ol yigit ni sorardı
hiç nişâne tapmadı hayrân bolub qaldıya"

- öydecı** : edeb, şavm ve şalavâtı talım için karyelerde gezen talebe-yi'ulüm. cerr.
- oydak** : nem-nāk, bataklı, etrâfı çalılı çimen ve çâyırlı yere dinür. zih-keş.
- oyrat** : tavâif-i etrâkden bir kabîle ismidir.
- oyruk moyruk** : müteakıben, yek digerinin izince mütevâliyen. peyderpey.
- öysek** : bir şeyiñ künh ve mâhiyetini añlamaksızın bilâ tasavvurâni taşdıq iden âdem.
- oyşun** : tavâif-i etrâkden bir kabîle ve bir giyâh. bir giyâh ismidir. yevşen.
- oygatmak** : uyatmak, ikâz itmek, bîdâr itmek.
- oyğanmak** : uyanmak, tayakkuz itmek.
- oygag** : bîdâr, müteyakkız, haberdâr, âgâh.
-"nevâyi"-
"cilve kıldı nazar fezâsığa
nevm ü uygaglıg arasığa"
- oyğanmağur** : uyanmamış. bî-haber, gâfil.
- uygur** : tavâif-i etrâkden bir kabîle ismidir. uyar ve uygun şey.
- uyku ve uyhu** : uyku, nevm, hâb, gaflet.
-"münis"-
"meşaffa'arızınğ mihri bile zülfinğ hevâsıdın
mañga mümkün imes kündüz karar ve geceler uyku"
- öyke** : ögke, öfke, şüş, riye.
- öykelemek** : tarılmak, ögkelenmek, öpkelenmek, hışm-gin olmak.
- öykin** : riye, şüş. öpke.

üygü	:gaflet, tenbellik, kāhillik, bī-pervālık.
öykünmek	:taklīd itmek, etvārını deġişmek, başka kıyafete girmek.
öyl	:hıta, memleket, ülke, vilāyet, sancak.
oylac	:tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir.
oylama	:meşveret, şūrā-yı meclis, kiġes, istişāre.
öyleşmek	:düşünüşüb taşınışmak.
oylanmak	:tefekkür, teemmül, mülāhāza itmek, düşünmek, taşınmak.
öylenmek	:evlenmek, tezewüc, teehhül, hāne-dār olmak.

- "maḥzum kulı"

"kethudalık közel yoldur

kaygı kaldıran oldur

yigitlik bir kızıl güldür

solay disen öylengin"

üylüşmek	:uyuşmak, kāhil olmak, ġaflet itmek.
uyluk	:rān, faḥz, sān, but.
öylük	:sāhib-i hāne, evli, evlenmiş, müteehhil, ked-hüdā.
öyle	:ögle, nişf-i rüz, vakt-i zuhr, namāz-ı pişin. moġolca şuġl ve kār dımehtir. fikr ü endişe.
oymak	:yüksük, engüştāne. şime faşla. kazmak, delmek.
uyamak	:afġanistān taraflarında bir kabīle ismidir.
uyamak	:tab'iyet itāāt itmek, birülük itmek, nāim-i ġāfil, bī-hüş olmak.
oyma	:hık, meşk, oyulmuş şey, kırba.
oynaş	:faşık, dil-dāde, şevherenden ġayrı.

- "mişāl"-

"uynaşı birle kılor her dem şefā

hatun ammā bī-vefādur bī-vefā"

oynaşmak	:döslük itmek, mülāabe ve taşşuk eylemek.
----------	---

oynak : oynarşı, mafsal, boğum, kemigin eşdiği yer.
oynamak : hareket, rakş, yürek itmek, helecān, galeyān itmek.
meľabe.

- "nevāyī" -

"şūh iki gazālinġni nāz uykusıdın uyġat
ta uyġuları kaçsun gül-zār içide oynat"

örflemek : intiġāb, güzide. naşb itmek. seçmek.

uyuz : cereb, ġārış, kutur. geçme, ger'illeti.

oyuş : ġavġacı, nizācı, cengere, cencāl.

oyuk : oyulmuş mahall, kevlenmiş, maġāk, şikāf.

uyuġmak : süti uyutub yoġurt yapmak. katık. mas, çaġrat.

- "mişāl" -

"tıķıban puġte kıldı muġkem anı
uyukınıġ aġızlarını yañı"

uyġuşmak : kāhil olmak, uyuşmak.

oyun : hareket, rakş, lehv, lúb. kısmet, ġişşe şikār. bâzi.

- "kāmīl" -

"kāh oynab ki külüb cānım alur da isterem
tanguca bir laġza tinmey nice meydān oynasa"

uyundi : da'vet olunmayarak ziyāfete giden sümsük. şalkın, ārsız.

öyük : delik, maġāre.

ay : şeh. māh. argun ġān bin ġara ġāniñ oġlı ismidir.

aya : el içi, ve ayak tabanı, ortasındaki düzlük. amuca. muşattāh
şeylere itlāk olunur.

ıye ve iyge : aşıl, ıge, mālık, ikem, mulı sahib. rabb, tañrı.

- "şūfi" -

"kılır āgāh kılan kılmışlarığa
yitüşmes 'aķıl iygemniñ işleriğa"

ayaz ve ayas : şāf, şeffāf, aylu giceniñ soġuġı. sultān maħmūd
sebektekiñ maħbūbı ve vezīri ismidir.

ayaġ : kadem, ġam, pā. kadeħ, piyāle, kāse. nihāyet. pāye.

- "nevāyi" -

"minidin ehl-i yañlıġ mey pür-mest it
tulaçini ayaġlar birle mest it"

ayaġcı : sāki.

- "misāl" -

"ayaġcı kerem kıl şarāb-ı necāt
ki kılmış mükedder mini ħādişāt"

ayaġlıġ : ayaklık. cub-bāz, cān-bāz nalını.

ayaġmak : afitāb, māh, nücūm-ı ġurūb itmek. batmak

- "nevāyi" -

"ay ayaġġac yaña köñlümni bozub yaġuzluġum
tīre şamīm endūhidin yıġlarım köp derd ile."

eyege : rezāī ana, sūt ana, anage.

eyegü : pehlū kemikleri, kaburġa.

iyelemek ve iygelemek: tesāhib itmek, temellük itmek, şāhib ve mālik olmak.

iygelenmek : sāhiblenmek, mürebbilenmek.

ayaġu : nāmat tahririnde kullandıkları med. nota, laħn, āheng,
nāme, sūrūd, üleñ.

- "mişāl"-

"ayağū barcağa ferhād ḥāli
sūrūd ol ḥaste-i nāşād ḥāli"

ayamak : dirēg itmek, esirgemek, muḥāfaza itmek. kıymamak.

- "nevāyi"-

"bir naẓar kördüm kul oldum āyā min
ol sebebdin cān u dildin āyā min"

ip : naḥ, şap. mahāret. bir işi yoluna koamak. kesrenin işbāıyla
lāyık. sezāvār, münāsib zī-bende, şāyeste.

- "allāh yār"-

"didi sevben tamadin bolmağay dib
alıb birgil dimekni körmedim ip"

iper kuruğı : semerkand tarafında bir karye ismidir.

ipar : müşg. ūd. anber, hoş-būy, muattar olan şeyler.

aybaltu ve aybalta : teberzīn, teber. ḥükümdārların māiyetinde bulunan
sāhib-i rütbe memūrların elde tutdukları bir nev' baltaadır

ipek ve ifek : ibrişim, ḥarīr.

ipgin : bir nev siyāh kumāş ve siyāh iplik.

iplemek : inşād-ı ihdās itmek ve münāsib iş görmek

iplicek : āarak muaddini rişte illeti.

ipitmek : şu tokundurmak tartıb, teblīl itmek. ıslatmak.

ipik : tāk, tepe, tepelik, tēc-ı hurūs.

ipitlemek : işlanmak ve merṭūb olmak.

ibin : parlak, lāmi, dirahşān.

ipimek : hareket ve cūnbüş itmek.

it : köpek, kelb, seg, sāl-i türkān dāiresinin on birinci yılıdır. it.
laḥm, et.

- "mişāl"-

"ey raķib özni ańǵa tutsańǵ hem it
bizge raķm eyleb anıńǵ kũyidin it
gerçe bar dũzaķca aŗkıńǵ řuseli
bizni öz iling bile ol şarı it"

it üzümü

: ĩneb-üz-zı̄b, rabraķ.

- "nevāyī"-

"ķābilǵa terbiyet turur ol nev-akım gũher
tüşse necāset içre yuǵay kimse anı pāk
ger it üzümüǵa ķiři mey birle birse su
bu terbiyet bile ķıla alǵay mu anı tāk"

it baraķ

: oǵuz ģāna taǵallũb iden ģũkũmdārĩn ismidir.

it balıǵı

: talģ. kefel-ķır balıǵı.

it ģıyārı

: ķitāt-ũl-ģıyār. ebũ ceħl ķarpuzı. ģazal.

it dirseǵı

: arpacıķ gibi bir ķıban.

it burnı

: nesrĩn toģumı.

ite salmaķ

: dũrtmek, redd, nahz. def'itmek. ģirũ kaķmaķ.

itek

: zeyl, dāmen, etek, aǵız kenārı, leb.

- "nevāyī"-

"cihān řuǵlı ger dike silkib itek
tũtub iki ilgimge iki sũńgek"

iteklemek

: itege bir şeyi toldurmaķ, etek sallayub yellemek,
eteklemek.

itelǵũ

: ģarģ. bir nev'řikār ķuřıdır.

- "mişāl"-

"imes mũĵġān ve ķası kũz ũze eyleb hevā-yı şayd
ħũmũl-ı āħũ ũze pervāz kũrgũzgen itelǵũdũr"

itelik :dāmenin̄ ḥaṣyesi, dāmen, etek, zeyl, zih cāme. idelüm mānāsına.

- "miṣāl"-

"kilingler yüz kişi muni itelik
urub çapıb ötüb özdin kitelik"

itertmek :şaḡḡ, fekk itmek. parça parça, pāre pāre, bölük bölük
itmek.

ifka :pazar ḡurılan maḥall, panayır yeri, bāzār cāyi.

aytkuci :muḥbir, meddāḥ, çok söyler ādem. sāzende ve efsāne-gū,
baḥşı ve āşıḡ.

itgü :ḡāyib, zāyi` olan şey, çalınmış esbāb ve emvāl.

aytmak :söylemek, dimek, inṣād itmek. nuṡk, irād itmek.

- "miṣāl"-

"demi yok ya veh ayturdın ḡarāriḡ
cünün ilginḡdin almış ihtiyariḡ"

itmek :ḡāib, zāyi, nāydīd olmaḡ dürtmek. mefḡūd itmek.

itmek :itmek, ḡılmaḡ, yapmaḡ, kerden

itmek :ilerü sürmek, yürütmek, itelemek.

itürmek :itgürmek, mefḡūd olmaḡ, ḡāyib ve zāyi` itmek. def, ref
itmek. keskin itmek, biletmek.

- "miṣāl"-

"itürdüm āh ile aḡyārını ol yüz hevāsıdın
anıḡ dik kim kişi ṡudın kitergey ḡāṣni dem birle"

itük :edik, çizme, mūze.

itükci :edikci, kunduracı.

iti bölek :ebu ceḥl ḡavuni, her kökünde ḡırḡ elli dāne peydā olub
cevizden ziyāde büyümez, ḡazel, hindvāne.

itik :ötgin, keskin, bürrān, sert. tiz. ḡāyib, zāyi.`

- "nevāyī" -

"kōnġlüme sancargā ey gül kılma müjġānıġnı tiz
kim yitgen niġ ignesin hācet imes kılmaġ itik"

itiklemek : dürtmek, kaġmak, tesrī, tācīl itmek.

- "nevāyī" -

"itikleb irdi nevrüz öz yürüşin
işitti nā-gehān atlar tavüşin"

aytım : sūrūd, türkü, şarkı, öleġ, āşık, bahşı, varsakı.

iç : derün, kalb, dil, emr-i nüşiden.

- "nevāyī" -

"firāġ-ı nişleri veh ki yana raġm itmey
nefs nefsi nıke mecrūh içimge şancılasız"

içan : buġdayı bir yan iderek döküb tatlı ile ġarışdırarak yedikleri
bir nev taām. laġm, köfte, macün.

ice : vālide, māder, ana, nine, büyük hemşire, abla.

icek : emā, baġırsak, rüde, aġşā.

icergü : ġısā, tegeletü, eger esbābı.

içgirmaġ : gegirtmaġ, haġek.

içkınmaġ : müteāccib, müteġayyir olmaġ.

- "nevā ī" -

"iligdin içkınıb balġını şaldı
teġiz ġab parmaġın tişledi ġaldı"

içke, aşlı inçke : nāzik, ince, bārīk. ġayāl. nāl.

içgereki : içerüdeki, derünundaki, vaşatındaki.

içkü : meşrübāt, müs kirāt.

- "miṣāl"-

"bolub hūṣ aṅga zāyil içkülüg dik
yatıb bir tahta üstide ölüg dik"

- içkülüg** : meṣrūb içilmege ṣālih. ser-ḥoṣ, içici.
içküylik : muṣāhib, maḥrem, serdān, ḥādīm ağası.
içke : peder, ata, vālide.
içki : keçi, büz, serke, oğlak, derūnī.

- "miṣāl"-

"gülyazı çöl yerde nitib yürür
içki minib tivesini yitib yürür
bitmesek şor taqlardın oğ yay itib
toğmasak keyiklere atib yürür"

- içmek** : postin, kürk.
için : içlü, içkin.

- "nevāyi"-

"cān u köngül nice didi asrayı özni kilgec oğ
veh yana kuzğalaştılar körgec anı için ara"

- id** : koğu, rāyiḥa, itir, būy. işı gibi ṣāhib, mālik.
ideci : ordu vekil-ḥarcı hergele mēmūrı, başiboş ḥayvānātīñ
muḥāfaza mēmūrı, pādecı sırtmac.
id ağacı : buḥūr için yaqdıkları koğulu ağac. sūnbül, arca.
idgü : ferāsetlü, fehmlü, zekāvetlü.
idleme : koğumaq, istiṣmām itmek, bū-kerden.
idmük : ḥāl, ben, min.
idi kut : ṣāhib-i sāādet, devletlü.
idin : haymeniñ taraftahtānisi, cāderin aṣağı kanadı.
idi : ṣāhib, mālik, ige.

idiş : evāni, zarf, kab.

-"nevāyi"-

"sākiyā cini idiş birle tekellüf kılma kim
bī-tekellüflarga hoşraqdur şürāhidin sebū"

āydın : nūr, zav. aşı ay ve tün ya'ni aylu gicedir. mehtāb, rūşen.
mübārek. bāḥir, ziyā-dār.

-"sūfi"-

"körünġ kim tābisi ḥurşid kaydın
kiceler aldı kaydın āy aydın"

aydınlık : tam bacası, pencere, tümlük, revzen.

ir ve ayr : erkek, merd, ir kişi, recül, apışka, zeker. ālet. recūliyyet.

-"sūfi"-

"atānġ irdür sin hem ir dik kılık kıl
yamanlık eylegenge yaḥşılık kıl"

irlik : merdlik, cömerdlik, ḥamiyyet, şecāat, sinn-i būluġ,
recūliyyet.

-"mişāl"-

: kimge zūr u pūr-dil olsa bilme ir
ḥışm ni kim yutsa ḥalq ir anı dir"

irag : uzak, bāid, dūr , taġ keçisi. geçid.

ayran : çalab, dūġ, mezik.

iran : hür ādem, irenlik, recūliyyet, āzādlik. acem memāliki.

-"nevā'i"-

"bilgil āyā kasib şāhib-i'ıyal
kim saġga irlik ve ĩrānlık helāl"

ir evvel : tālia, mukaddimet-ül-ceyş, piş-cenk.

ireyiş : aşığı maḥall, pestānı, alçaq mevki.⁺
irte : önce, muḳaddim, irken, şabāḥ, yarın, ferdā.

- "nevāyi"-

"barıñ köñgöl bile cān kim vedañgız kıldım
firāk ger bu turur irte künni kic kılasız"

irtegi : kadīmī söz, efsāne, hikāyet, kıssa, dāstān.

irteng : ol şabāḥ, irken, pigāh, ol rüz

- "mişal"-

"irteng bile kilgey sin bizge selām birgey sin
tañg vaqtinde turuban yaḥşı kılık kılğaysın"

ayırtgu : temeyyüz, fark, tefriq, tıb. pākize.

irton : iç don, izār, işten, sirvāl.

ircaytmak : gülerken dişlerini göstermek, tebessüm, ḥande.

irzir : imtinā muvaffakiyyetsizlik, bacarılmamak, ḥaqqından
gelinmemiş.

irse : ḥarf-i şarḥ, farz ve ihtimāli ifāde eyler fil ile ḥarf terkibidir.
irmes, irseniñ nefyidir.

- "mūnis"-

"eger ir irseñg ay mūnis talāk itgil öziñgden kim
üküş mekkāre-i pūr-fenn cihān muḥtālesin kördim"

irgamak : sıçramak, ḥız itmek, atlamak.

irgatmak : kımıldatmak, taḥrık itmek, dirpetmek.

- "nevāyi"-

"yir kice kündüz ölügler dik yatıb
ol şanem ḥāliğa başın irgatıb"

irganmak : kımıldanmak, dirpenmek, hareketlenmek.

irgak	:karmağ. kullāb, ğolta, şast
irgi	:bir nev söğüt, çüb-ı bīd. tal.
irkulağcı	:ūd-üs-şalīb köki
irk	:intihāb, kudret, ihtiyār. kalānıñ ortasındaki yüksek yer. bāfā-ħişār. ħükümdārıñ sarāyı, erk. -"nevāyi"- "nice efgāndın itse ağızını birk yoğ irdi nāle çıkmekde aña irk"
irkec	:keçi aygırı. henüz manāsına fiilleriñ āhirine ilħāk olunur. kilmes irgec, yāni henüz gelmezden demek.
irkeşmek	:bir maħalle birikmek, cem'olub turmak. pey-revlik itmek, arğa sıra gitmek.
irkek	:erkek, recül, merd. sürüd. rütbe, mertebe. ğayr-i mütahil ādem. dil-āver. secī.
irken	:er kişi, mücerred, tecerrüd. imiş, hest. ol vaqt.
irkmek	:birikmek, yığılmak, idħāl olmağ, toplanmağ, müctemi olmağ.
irkilik	:dostluğ. bed-ħüyluğ.
irke	:ğunc, delāl, nāz, istignā ile terbiye olmuş. batt, ördek, mürğ-ābı.
irkişink	:tesbīħ dānesi. senced ve ħurma çekirdegi gibi bazı şeyleriñ dānesi. çigit, igde.
irkin	:istifhām için fiilleriñ āhirine gelür. -"mişāl"- "kölmekke irkinür il bir söz ki dise mecnūn ol sözni cem', kılsa kölmekni eyler efrüz"
irkincek	:bir tarafa ağımağ, temāyit itmek, terāzū ve yükiniñ ağır tarafı.
irkinke	:alacukun kebetka baş tarafında olan çöp.

irmüt	:tavaif-i etrakden bir kabile ismidir.
ayrılmış	:suların ve yolların mahall-i inşiaı.
ırmacuk	:küçük ırmak, cuy, çay. yap.
ırmak	:ırmak, nehir. nev-hane, erne.
ayırma	:fekk, şakk, tefrik itmek, cüda eylemek.
ayrışma	:ayrılışmak, birbirinden vaz geçmek, bigane olmak.
irmek	:vasıl, nail olmak, mazhar olmak.

- "mişāl"-

"işitmiş irdi aniñg vaşfını hem
güzin-i ferhādga irken ni hem-dem"

irin, irn :alt tudak, leb-i pāyān, şefe.

- "nevāyi"-

"şerbet yaḥyā-ül-izam irni mey nābindadur
kaş kab ḳosin ittiḥādı kaş mihrābindadur"

- "diger"-

"safḥa-i hüsnüñgde cān-baḥş irniñg ey sīmīn beden
oḥşaşur kim eylegey isa ḳuyaş içre vaṭan"

irnek :cevāle, çit, muḥawete, ḥalka, irkeñg.

irvam ve irum :fenn-i askeriyyede mahāret ve meleke. manevr muāallimi,
ḳumandān-ı leşker.

oyruk :biḡāne, müferriḳ, ayrı, cüdā, sivā, başḳa, ḡayr. ḥayvānı
semirtmek için virdikleri lapa ve ardab.

ayruḳtı :ferd, infirād, inzivā, vaḥdet, yegāne, tenhā.

ayrum :girdām, külek, temewüc.

irdik :ḳavi, ḳalın, yoḡan, ḡavs.

ayrı ve ayrıc :iki ülgencli deve, dü-kūhāne. aşḫāb-ı cūnhāniñ gerdānına
asdıḳları köstek. başḳa, ḡayr, cüdā. çatal aḡac, dü-şāhe.

- "misāl"-

"kādīr mevlām yürüğe ot tüşdi
yūsūfımı mendin cūdā eyleme
dünyāda ayrılığ bir yamān işdür
öz başınga mini gedā eyleme"

iriş : bezin boydan boya giden cüzgi telleri, mestüt.

irişmek : arğadan yitüşmek. vuşul, bülüğ olmak. itāat itmek. nāil olmak, mazhar olmak.

irig : yoğan, cesīm, büyük, hacmlü, cüsseli, zūr.

- "haclet"-

"tamā-ı dendānını tiz eylemekke hırs esbābın
irig suhan idi zāhid anı misvāke döndürdi"

irikmek : katı, sünūhet olmak, pekimek. erken kalkmak. uşanmak, bırmağ, teneffür, istikrāh itmek.

- "nevāyi"-

"bir kün irikib meh-i müeddeb
tüşti başıga hevā-yı mekteb"

irim : beşāret, tefe ül, ümīd, fāl-ı hayr, nīk-niyyet, uğur.

irimek : erimek, māyi ölub ağar olmak, inhilāl itmek, mağv.

- "allāh yār"-

"nem-i çeşm ü reng gāhī ğam u hasretim güvāhı
çığı birse gögsim āhı irimes müseñg hāre"

irin : egerin keçesi, bir nev' çizme.

irincek : tenbel, kāhıl, mütekāsıl, levend, bī-pervā, ağır.

iring : olgun yaraların şığı, cerāhetden çıkan fesād ve cirek.

iringlemek : münfesih olmak, irin tolub birikmek; çirk ve kır terāküm itmek.

iz :pey, e₂ser, nişāne, naqş-pā.

- "mişāl"-

"koy kiledür kızı bilen
bir biriniñ izi bilen
menim yarım oynab çıkar
hem-sāyeniñ kızı bilen"

izi :allāh, hūdā, hālik.

- "mişāl"-

"uğan izim cevr ü cefā şalgay başka
her ni kilse āciz bende körer irmiş"

izlemek :peye düşmek, tecessüs itmek, tekāpū itmek, cüst-cū eylemek.

- "meşreb"-

"ümidiñg üzmeğil mendin şefi-i ruz-ı maşşer men
peyember idiler ruz-ı cezā ümmetni izler men"

izci :izle giderek sarıķı bulıcı, iz-kāşif, ayak naqşını tanıyıcı.

izmek :ezmek, yaşlatmaq. saħk itmek; ħall itmek kemküm itmek, salāye eylemek.

izme :bir nev taāmdir. lapa gibi şoķman. lāfazān, beyhūde-gū. şalkın, şelāyiñg.

is :hūş, aķıl. koķu, rāyiħa, ternek zeng. būy.

- "mişāl"-

"urunub anca sur u şā b kıldı
ki zā f eyleb isi āzıb yıķıldı"

islemek :kulaķ virmek, istimā itmek, işgā eylemek.

ispir :bāz, bir nev şikār kuşıdır. sāyis, celūdar. baytar.

istemek :istemek, taleb ve ārzū ve hāhiş ve temennā eylemek.

- "nevāyi"-

"bu nev'isteydür imdi rāy-ı ālı
ki kılğay fikriniġ dīvān ħayālī"

ısıtmaq : ısıtma tutmaq, teşehhun itmek, ħummā olmak.

- "mişāl"-

"şām-ı hicrandın kutulğunca ısıtım mihr dik
eşķ seylin aķızib titreb' izār-ı zerd ile"

ısıtma : ısıtma, ħummā ve receh, bızgek, kızek.

isti ot : fülful, siyāh biber, merç.

ısırmak : yemek, dişlemek, ısırmaq, geziden.

- "mişāl"-

"her ki nitük yıġdı aniġ dik koyar
artuġ isurğān kuşar itler toyar"

isre : bu tarafda, bu yanda. hareket-i kesre. zir, taht.

isri : bir nev vezndir, şarkı, türkü.

isiz : uyku, nevm, hab, rü ya, ma na, tüş. hayf, efsus.

- "ħikmek"-

"vah-ser-tā isiz ömrüm zāyi ötti
tevbe kılmay ecel kilib yaķam tuttu
kimge aytıb kimge yıġlay bāşım ķattı
ötken ārif irenler ni sürüġ dōstlar"

iskuci : cāsūsī, āyārī, ħafīye, vākīā-nūvīs.

iskermek : ħayāline getürmek, aķıl ve ħuşına getürmek. ķabül itmek.
dāħil-i ħesāb itmek, taħattür.

- "mişāl"-

"kiçe külbemga kilseng müdde i men ini iskerge"

tolun ay seyr iter de it hüredin kayda pervāyi"

iski :köhne, fersūde, atık, sābık, kadīm.

- "nevāyī"-

"mey kitür aymāğ ki yüz hayret-ārā kalmış meşih
bū el-acebler kim bu iski dır-hafā şeydedür"

iskirmek :köhne ve fersūde olmak.

- "nevā ī"-

"işve-gerler dağdın cān perdesin kör āh kim
bu harīr iskirdi zālīm şāhlar tamgāsıdın"

iskilmek :paçavra olmak, efsürde olmak.

isletmek :issa getürmek merṭüb itmek, nem-nak kılmak, haviletmek,
koçulatmak.

islermek :teslīm, tevdī, taksīm, tevzī itmek.

islamak :koçulamak, istimā itmek, kulak şalmak.

- "nevā ī"-

"tiler min işlab islab gābgābıñni
ki öpsem ārızıñgi ki lebiñni"

islanmak :işlanmak issa getürülmek, nem-nāk olmak, merṭüb ve āb-
dār olmak.

ıslık :şafir, kuşların elhāni, ıslık, būğ, sūr-nā, zurnā, işpülük,
ker-nā. heştek.

ismek :esmek, vezān olmak, hūbub itmek.

- "nevāyī"-

"huşuşā kim fenā destidin isgey
uşol tofrağ etrāfiga şarşar"

isen :şāğ, sālīm, sahih, āfiyet, sağlam.

isenlik :şihhat, āfiyet, şafvet, selāmet, ten-dürüstlük.

isnemek :taḥawül, teb itmek, esnemek, hamyaze çekmek, genişmek.

ısrıġan otı :küzne dinilen bir neḅnebāt ismidir.

ısrıġanmak :kızarmak, utanmak, ḥarāretlü olmak, ḥicāb itmek, ḥacil olmak.

- "miṣāl"-

"alıb kildi anı öz mesnediġa
ısrıġandurdu lútf-ı bī-ḥaddiġa"

ısrıġa :küpe, ḥalka, ġusvāre.

- "miṣāl"-

"altun ısrıġa ki kulāġ aġritur
zer-hāl ötükdür ki ayāġ aġritur"

ısrıġemek :bir ādeme āṭifet itmek, bir şeyi korumak, sıyānet itmek ve-
kāye itmek, bir nesne birisinden diriġ itmek.

ısrıġ köli :türkistānda dest-i kıpçāġda vākı bir göli ismidir. etrāfında
ılıcalar ve hammām-ı kudret pek çokdur. ısrıġ köli daġı
dirler.

ısrıġ :ḥāl, tebḥāle, ben, men.

ısrıġmak :teṣaḥḥun itmek, ısıcaġlanmak, germ olmak.

ısrıġ :amel, ṣuġl, kār. rezm, ḥarb, ṣulḥ, fi'l.

- "mūnīs"-

"köñlüme küynun ṣarı barmaġdur ısrıġ
müddeiġa ānı kaytarmaġdur ısrıġ"

ısrıġ :cüre, çift. refik, mānend, ṣebih, muādil, koṣa, dü-gāne ve
emr-i ez-tabiden.

- "nevāyi"-

"bili tāri hicridin cismim bolubtur tāri dik
ey felek raḥm it bu iki riṣteni birbirge ısrıġ"

işek : eşek, himār, merkeb, har.

- "nevāyi"-

"denilerge bir öke zer-feşāndur
işek eliğa tökmek zāferāndur"

işemek : givşeyüb yayılmak, tebewül ve şāşe itmek, simek, tış itmek.

işenmek : inanmak, itikād, taşdıq, itimād itmek yaqın ve bāver eylemek.

- "hikmet"-

"ey mü'minler tā'at kılıb tayanmañlar
emānetdür aziz cañğa işenmeñler
harām harış yıgmiş malğa kıvanmañlar
māllarınġni qarış atlıg yılan kılur"

işanılmak : mu'temed ve mu'teber tutmak, pesend-i dil-nişin itmek.

işanmağur : münkir, inanmaz, mu'ānid, kangır.

işenmegin : inanmağın, qabül ve taşdıq itmegin, bāver eylemegin.

- "misāl"-

"işenmegin dostuñğa
şaman tıkar postungga"

işten ve işton : içdon, sirvāl.

- "misāl"-

"köñlek ve iştonığa lāyık degil
her ni bāhā birle muvāfıq degil"

işterk : telātum, mevc, tūfan, furtına, taşkın.

işkırmak : safir urmak, ışlık çalmak, heştek urmak, bug çalmak.

- işkırık** : yağmurla rüzgar ile çağan yıldırım. şimşek, berk parıldısı, yıldırım.
- iş kor** : maḥall-i ḥarb, meydān-ı rezm, cenk-gāh, muḥārebe yeri. meydān ve ma'roke cidāl, mevkī-i kār-zār, cāy-ı kıttāl.
- işkırınḡ** : kara soḡuk, bürüdet-i şedīde, sermā-yı saht, ḡāyet hanek.
- iş küc** : kār u bār, umūr u meşāḡil.
- işki** : bir nev'kamuş ve ney.
- işgin** : aḡar şū. raḥvān yürür at, yorḡa.
- işlemek** : a'māl itmek, meşḡul olmak, bir şeyi bir şeye bend, rabṭ itmek.
- işlek** : seri, selīs, tecribelü, imtiḥān olunmuş.
- işilgen** : şuḡl, ḥaml, işlenmiş.
- işmek** : kazmak, tirmiklamak, burmak. rabṭ itmek, meşdūd itmek.
-"mişāl"-
"bili tarı hicridin cismim bolubtur tar dik
ey felek raḥm it bu iki rişteni birbirge iş"
- işner** : parlak, lāmi, dirahşān, ziyā-dār, münever. yıldız böceği.
-"mişāl"-
"sin ki yok sin māh-rūlar cilve eylerler velī
kice işner kırt közi dik mihr çıkıkkac bilgüdü.""
- işnemek** : parıldamak, rüşen, münever olmak, pertev-endaz olmak, çakmak, çakın işnemek. yıldırım çakmak, şa'şā'alenmek.
-"mişāl"-
"ol çibin kim közge altun yaḡlıḡ işner ḥilāti
köpregi bil kim necāset üzedür ārām aḡa"
- işenc** : i'timād, i'tikād, taşdik, bāver.

- "allāh yār"-

"hālīkā k̄āi l min öz noḡṣānıma
köp cefā kıldım özimni cānıma
zāt-ı pakiḡdiḡ ināyet bolmasa
hiç işencim āmel kılḡanıma"

ışık

: lemā, nūr, ziyā, sirāc, rūṣen, aydın, masābiḡ, pertev.

- "naḡṣī"-

"gūlime ṣolḡaç ışık ārızdın
kiti endūh u firāḡım yiridin"

ışık

: der-gāh, bār-gāh, āstāne, ḡapunuḡ ṡaṣru ṡarafı, dervāze.

- "āḡehī"-

"ṣāhlar ḡidmetiniḡ ümīdi bile
ışikiḡ toḡraḡını kıldı maḡarrı"

- "mūnīs"-

"cihān bir ev iken iki ışıklıḡ
biridin kizdim ve çıḡdım biridin"

ışık aḡası

: ḡapucı başı, ḡapu aḡası, teṣrifātcı.

ışigey

: kiçe, nemed, kikiz.

ışın

: yıldırım, ḡaḡın, berk, parlaḡ.

ıḡırlamak

: aḡırlamak, mıḡmān-nūvāzlıḡ icrā itmek. bir ādeme rafet ve
āṡifetde bulunmak.

ıḡırmak

: ḡurūc itmek, çıḡmak, nūmūv ve zuḡūr itmek.

aygır

: ḡar-gele süren ḡayvān, ayḡır, at.

- "miṣāl"-

"urḡacıları reme miṣāli
ayḡır kibi her ṡaraf sürerdi"

oḡmak ve yıḡmak: toplamak, cem' itmek, iddiḡār ve ṡop ve tūde itmek.

ḡırmen, yıḡın.

ıġnak :insān, benī ādem. yıġılmış, toplanmış, gürūh, cem' iyyet, koşun.

ayġur :mülsak, cespence, yapışan. tavā' if-etrākden bir kabīle ismidir.

ıġır :gün-be-gün kesb-i şiddet iden maraž, müzmin hastelik. verem, sill.

ayık :efendi, ayu, hares, adak.

ayġak :nemmām, kötü ādem. beyhūde söz söyleyici, bī-fāide. çapkın. herze-gerd. kızıl ayak, bī-bak.

ıklıġ :bir nev sāz ismidir, ġājek, kemānçe.

ıġ :hiddet, şiddet. tehewür. bir nev fenā hastelik. koku, id. divek, çelik.

ıġe ve ıġem :şāhib, mālik, bānī, mürebbī.

ıġelemek :teseħħub, temellük itmek. şāhib, mālik olmak.

- "mişāl" -

"yıġac gersen bile sökiltürüb
üy ıġesi başladı ġidmet turub"

ıġec :iken mañāsına. imek fil-i nāķışın muzāriidir. efāl-i sāire sīgāsının ezmine-i terkibinde müstahdemdir.

- "lütfi" -

"felāħ ehli ıġec lütfi kametiñni körüb
egerçe bārdı özidin velī şalāħ irdi"

ıġeci :büyük hemşire. abla. ricāl ve küberā meşāhibi, hem-nişini.

ıġer :eger, zin, serc. kişt ve zirāat.

- "ħamse-i nevāyi" -

"hem altun ıġer daġı altun licām
hem altun tākā daġı altun başam"

ıġerci :egerci, serrāc, zin-ger. fellāħ, dihkān.

igergüci : çevirici, çevirdirici, meyker-dandaki döndürici.

- "misāl"-

"deşt üzre igergüci höyünler
āşüb da öyle kim koyunlar"

igerletmek : egerletmek, ata takım urdurmak. ibzāl-i encām ile müheyyā itmek.

igerlemek : egerlemek, ata eger urmak, hayvānı hāzīrlemek.

igermek : eġzāl itmek, egirmik, dönmek, t'ākīb itmek, çarh, gerdiş.

- "misāl"-

"igermekde yoğ çarh-ı devār dik
ki her noğta devrı de pergār dik"

igek : zeķan, zenc. dörpi, igev, suhan.

- "misāl"-

"teşevukıdın irig bendler haşāl itmiş
bu bendni kīse almas kişi igeklerle"

igeklemek : düzlemek, cilā virmek, egelemek, şayķal itmek, perdāz eylemek.

ikegü : ikisi de berāber, ikisi de birlikde.

- "hamse-i nevāyī"-

"ikegü birbiri vaşlın kılib kut
yarasda yandaşib çün dürr ü yāķūt"

ikele : ikisi de, her-dü, ma'a.

- "misāl"-

"ikele kaşlarınıġ ve simesi bar
ikele közleriniġ sürmesi bar"

igelemek : taşahhüb, temellük itmek, istimlāk itmek. şāhib-ı mutaşarrif olmak.

- "mişāl"-

"bariban ewel nuḳūdni igeley
yana hem lāt u menāt şarı kiley"

igelenmek : meḳs, ārām, tevaffuḳ itmek, eğlenmek. dem almak,
istirāhet itmek, ḳonaḳ.

iken : revābıḳda müstaḳdem olub ḳhaber iḳün müstaḳmeldir.

- "nevāyi"-

"yüz'ahd ile meh-veşler köñglümüni alıb imdi
ḳatlı eylediler āhir bed'ahd ikenlerdür"

- "diğer"-

"mecnūn atası iken ni bildi
āh urdı ve aldıḳa yıḳıldı"

ikence : oldukça, oldıḳı ḳadar, mümkün mertebe.

ikenmek : bir şeye temeyyül itmek.

- "mişāl"-

"dōstlar mindin tilemenġ siz daḳı şabr u ḳarār
ol ḳuyaşnı yüzlüġin körgen iken bī-iḳtiyar"

ikev : ikisi de beraber, her-dü bigbar.

- "emīr"-

"ḳadd-i mevzūnuḳa şimşād u şanevber ikevi
biri azadıñg durur ol birisidür saḳḳa ḳul"

ikevlen : ikisi de birlikde, hem/rāh, berāber, çift, cūre, ḳosa, māā.

- "nevāyi"-

"ne ḳoş bolḳay ikevlen mest bolsaḳ vaşlı baḳnıda
ḳolum bolḳay sesing baynıñgda ve āḳzım dudaḳıñgda"

ikevlik : ikilik, işneyniyet, düyi.

igde ve cigde : sancād, igde.

- "mişāl"-

"alma ni birgi kök künh cigde ni birgi dik künh
keyl ikev dost kirelik leylı vü mecnün dik künh"

igdiş : aygırı başka, kısrakı dahi başka cinsinden olan atdan
türeyen at. insan için dahi müstâmeldir. ahta burma at.

igrenmek : teneffür, istikrâh itmek, ictinâb ve perhîz itmek. hüsiden,
hirâs.

ikrenmek : nâle ve feryad itmek. dert ve elem çekmek. ah, enîn itmek.

- "mişāl"-

"kice kündüz ikredi ol yâr için
bî-mürüwet-i şüh bir dil-dâr için"

ikrilik : derd, renc, elem, mişnet, endüh, haste.

igrimci : yayın kirişinden parmaqları muhâfaza itmek üzere
parmağa takılan halka.

igri : egri, kec. bir nev sâz. güleyb, tâb-nâk. büküm, hām.

- "hüveydâ sin"-

"ger elif dik rast bolsañg hiç belâ yoktur sañga
lām-elif dik egri bolsañg her bela bardur sanga"

igrice : bir nev meges ve çebın, siñek.

igrık : şu çivrindisi, girdâb.

- "mişāl"-

"âşğ bahri igrıkige tüşmemiş min çıkku dik
âşğ ol deryâda kıldı esrû ser-gerdân mini"

igrim ve igrem : burc ve bārū, künc. kumşuk. şu çivrindisi, girdâbca.

- "mişāl"-

"hem ıldamlıkda şarşar dik revâne
hem ilanmağda igrimdin nişâne"

iknürek :daha yüksek, daha mürtefî, bülend-ter.
ikletmek :tevaqquf itdirmek, meşgûl ve ser-gerdân itmek, hiyel itdirmek.

iglik :derd-nāk, elem-nāk, gam-nāk, sūz-nāk.

igme :hamīde, egmiş, muḳawes, çarpıḳ.

- "mūnīs" -

"befā oḳların atḡalı cānıma
iki igme kaşınḡ kemāndur kemān"

igmek :egmek, bir şeyi muḳawes, çarpıḳ itmek, bir tarafa mūnhanī itmek, meyl ve kec itdirmek.

ikmek :serpmek. zer, hars, ḡars itmek. yolda bırakıp savuşmak.

- "mişāl" -

"ikti saçıban sirişk-i enbūh
ten mezraī içre toḡm-ı endūh"

igin :igin, arkaniñ egülür tarafı.

- "mişāl" -

"ignige ḳoyub birini ḡāli
andaḳ ki ḳuyaşnı çarḡ-ı zāli"

ikinc :ikinci, dü-yem, işneyn.

ikindi :aşr-ı şānī, namāz-ı asr, namāz-diger.

igne :sūzen, ibre.

- "mişāl" -

"özge yüzge baḳma dib ursa çıkarsa közlerim
igne birle birisin ol birni oymaḳı bile"

igni :egni, astın, yin.

- "mūnīs" -

"tevekkūldin igni zere pūş olub
rızā ḥadı üzre ser-āguş olub

ike :büyük, cesīm, büzürg, azīm. şāhib

igürmek :fermān, fermānlık itmek, ḥükmi nāfiz olmak.

- "ḥamse-i nevāyī" -

"süleymān kim igürdi ins ü cindin
anıñg fermāmı irdi bir nekırdin"

iki :işneyn, dü.

iki abusun :iki hemşire, iki kız qardaş.

iki tivlik yolum :kināye şubḥ-i şādık ve kāzib.

ikide :iki def'a, iki kerre, dūbār.

ikir :yaban mersini. bir nev' beyāz acı ilācdır.

igirmek :ğazel, aḡzāl itmek. iplik ve rişte itmek.

- << nevāyī >> -

"nevāyī rişte-i na'tıñg igirdi köz ucu birle
eger baḡsañg muti' olḡay añga serrāc ile nessāc"

igirme :yigirmi, bist, işrīn. igme.

ikiz :tev'em, tev'emān, çift. cūre, dü-ḡāne, qoşa, birden toḡan i
ki qardaş. asyā-yi vuştāda erbek ikiz qardaşa ḡasan ve
ḡuseyin ve iki ikiz kız qarındāşa faḡma ve zehrā ad qorlar.

- << nevāyī >> -

"yüziñg quyaş mu igin ya quyāş yüziñgmö igin
ki qaysı qaysı iken fark imes niçükke ikiz"

iki vare :ikiye, dü kese, iki nūfūsa.

ikiley :iki def'a, ikişer kerre, ikişer merre.

ikin :acebā, āyā. tuhm, dāne, ikin, meZRū'āt. sebeb, bā'is, illet.

-<< mişāl >>-

"ey köngül göydür tamā tuhmın temennā mezra'ın
bu ikin niçün ki hergiz eylemes dānā pesend"

-"diğer mişāl"-

"könglünge ni işdin ikin bu táb
bu tabıngga ni iş irkin sebeb"

ayl :kolan, ayıl.

il :yıl, ām, sene, sāl. el, yed, dest. halk, gürūh, cemīyyet,
ālem, kabā, il, il. insān, müttefik, muṭī, tābi.

-"mişāl"-

"kil kil ey ay aylalı bir āhd ü peymān ikimiz
olturub il közidin bir yirde pinhān ikimiz"

-"mişāl-i diğer"-

"ikisi çün baldaşib oturdılar
her sarı hayret bile il turdılar"

ilet :illerin oturduğu maḥall. āşāyir, yürükler, kabāyil.

iltur ve piltur :geçen sene, sāl-i güzeşte, ötken yıl.

ilak :göl, aral.

ilek :ilik, öñi illayacak ālet, nīm-ten.

ilemak :elekden keçürmek, kepekden cüdā itmek.

eylemek :eylemek, kılmak, itmek.

-"nevāyi"-

"köz yüzüngdin almasam āyb itme kil ey muğçe
eyley alman didedin gāyib min hayrān sini"

ilan :mā mānāsındadır. mār, hayye. moğolca ciger. sāl-i tünkāp
dāiresiniñ altıncısı.

ilan otı : bir nev giyāh ismidir ve türkistānda semerkānd ile cazağın ortasında bir mevki.

aylanmak : fir tolayı dönme, devr itmek, inalmak, çevrilmek, ihāta itmek.

- "āgehī" -

"kaçan sürse semend ol şehsüvar aylana aylana
barur könglüm anga bi-ih̄tiyār aylana aylana"

aylanma : dönme, çevrilme.

iley : edāt-i 'atfdir, ile mánāsına hużūr, ind, nezd, pīş.

- "misāl" -

"ileyimde kisek kūh-ı belādur
közümge birirsen bir ejderhādur"

ılbaramak : pişmek, yanmak, yakılmak. şuyun harāretinden kabarcık peydā itmek.

- "misāl" -

"kim ki kızık şuga iligin urar
her nice kim ilgi yana ılbaram"

ılbarsun : bir nev ördek, batt, mürġ-ābī.

iletmek : götürmek kaldırub abarmak, naql itmek, irsāl itmek, bīrūn.

- "āgehī" -

"meşkin kaçınıng heyeti ol çeşm-i cellād üstine
katlim için naşş kiltürür nūn iletben şād üstine"

iltüzer : ilet ve kabāil işini yoluna koyıcı. hīve hükümdārlarından birisinin ismidir.

- "misāl" -

"hıvaqdın cāyimğa çıkan baturlar
buḥārā yolunda kaçub ğarḡ oldı"

iltüzer yav bulub kilgen zamānda
amuderya yüzi tilpekke toldı"

ilti :iki biraderiñ zevcesi ve haremı.

iltırmak :parıldamak, dirahşān, pertev-endāz, lemān, şa'sā'a-dār,
berrāq.

iltırırğucı :parlayıcı, ziyā-dār, münewver.

ilçi :sefir. firistāde, resül.

- "mūnīs"-

"ki ilçiyü soñluk yıbarıb turur
bir katdın gerçe barıb turur."

ilçilik :risālet, sefāret.

- "misāl"-

"ilçilig birle seyāhat itdüm
hind ü serhindi ziyāret itdüm"

ilçigen :bamğuli, himār, har, eşek, çemender.

ilçileşmek :yek dīgerine ilçi gönderüb muhābereye girişmek.

ilhan :moğollarıñ hükümdārlarına virdikleri ünvāndır. alem. moğal
hānlarından birisiniñ ismidir, ilhān ibn teñgiz hān.

ildam :seri, çābük, ilerü, tiz, keskin.

- "nevāyi"-

"veh ki silmi naqası ildām durur min haste-hāl
lūtf itib ey sārban fitrākni boynumğa taq"

- "hamse-i nevā i"-

"tapar guy çün çevgāndın ildāmlıq
ve līkin bolur āhir ārāmlıq
munı bil ki her ni ki bār cünbişi
nihāyetğa yitkeç sükündür işi"

- ıldırım** : şimşek, çakın, berç, yıldırım.
ıldız : nebātāt ve eşcār köki. kevkeb, sitāre.
illik : eldiven, dest-i pūşek, behle.
ılğar : müfreze, muhārebeden ol bir tarafa sevç olunan muhāfaza ve ihtiyāt askeri.

- "rācī" -

"yileng atlıg buluban ılğar itib
seher vaḳti sürüb ilcikke yitib"

- ılğarcı** : yağmā-ger, aḳıncı, çapavulcı, tārāc ve talān idici.
ılğarmak : dörtleme gider gibi koşmak. sürmek, saldırmak. lük lük, yort yort.
ılğamak : aḳın itmek, düşmen memleketine sarnak. baḡteten hücüm itmek.

- "mişāl" -

"az kişi birle her taraf kitmiş
haşmi başıḡa ılğaban yitmiş"

- ılğamış** : aḳın, tārāc, şavlet, yağmā, gāret tāz u bāz.
ılğav : metin ve müstakim bir nev degnek. ağır ağac, kızılçık ağacına müşābih.
ılğın : gez, turfa, yulğun.
ılḳ ve ılak : mastakı, sākız, sakıc. bir nev sāziñ ismidir.
ılḳı ve yılḳı : başıboş gezen at, har-gele sürgi, reme, tavar. sāl-i türkān dāiresinin yedinci senesidir.

- "mişāl" -

"at aḅga birür ki yüz ılḳısı bar
sım aḅga birür ki yüz ılḳısı bar"

ilek :kalbur, pervizen, ğırbāl.

ilekci :elek yapan, kalburcı.

ilk :olki, ibtidā ki, muqaddem, birinci.

ilge :insān, il, ben-fādem, nās.

- "mūnīs" -

"şerbet-i kevşer kibi def-i küdüret ilben
āb-ı hayvānınglıg olsun içken ilge hoş-güvar"

ilgermek :zabt, kabz itmek, kavramak, tutmak.

- "mişāl" -

"sañga tikmes ki ilgersenğ yemenni
cirik tartıb tama` kılsañğ ādenni"

ilgeri :ilerü, quddām, kabl, ewel, muqaddem, piş, nuhüst, ibtidā.

- "allāh yār" -

"didi tersā eyā şāh-ı cihāndār
hudādın ilgeri kimdür kıl izhār"

ilgek :tügme, urve, halka, ısrıgā, zencir.

ilkemek :uqde, peyvend, bāğ itmek, bağlamak, bend itmek.

ilkün :il, ālem, insān, gürüh, cemiyet, halāyık, enbüh.

ilküy :izzet-i nefis ile terbiye olmuş ādem. tenbel, gevşek, lāubal,
bī-pervā.

ilgide :elinde, yedinde, destinde. māiyetinde, taşarrufunda.

- "kerāmī" -

"bārı başıda hod-nuşret bolub
barı ilgide tıg-gayret bolub"

ilmak :ğazablenmek. almak, zabt ü kabz itmek. diqqat itmek,
bend itmek.

-“mişāl”-

"gel sarı kılman nazar zībā cemālīng bāride
közge ilman servni nāzik nihālīng bāride"

ilmek :dügme, bāğ, zencir-i bend, ilmek.

ilmes :almaz, begenmez, pesend itmez, şaymaz.

-“hikmet”-

"hayfa ādem öz kadrini özi bilmes
menlik kılib yahşılarnı közge ilmes
irenlerni şöhetige kaçıb kilmes
ol bī-vefā haqqa ne dib vefā kılsun"

ilen :ādāt-ātıdır. bile, şahābet ve veşātet beyān iden mā gibi.

-“mūnīs”-

"gevher-i ikbāl ilen tāciᅇng tapıb zīnet medām
mesned-i devlet saᅇga hem-vāre bolsun cāy-gāh"

eylanmak :eglenmek, mūlātafa, mūlāābe itmek, eldemek.

ılıtmak :tağyir itmek. şıcaq itmek. şuyı āteş üzerinde koyub
bürüdetni biraz azala itmek.

ılıcaq :nīm-germ, ılınmış, ılık, şıcaq. germābe ve āb-ı nīm-germ.

iliş il :ihtiyār ādem, koca ādem, aqsakal, kethüdā, merd-pir.

ilişmek :bend, peyvend olmak, bağlanmak, peyvesten, mūlsāk.

ılığ :nīm-germ, mūlāyim şıcaq. kızgın. ılıca.

-“mişāl”-

"savuğ āhı kim çıkar min germ olub aqmaqğa eşk
çeşmelerde şu bolur ılığ hevā bulğac şavuk"

ilig :el, yed, dest. kol, kulp, mağz, muhğ.

- "misāl" -

"tenga taş ve kolğa tiş zahmi ki şaldı tilbelik
fāş kıldı ilge könleksizidin yenigsiz ilig"

ilig ve ellig : pencāh, hamsīn, elli. eldiven. kabīle-dār.

- "hamse-i nevāyi" -

"yüz ilig qarı ūc-ı rifāt aṅga
yana munca dağı rehāmet aṅga"

iliglemek : el ele kaldırmak, muāvenet itmek. yardım, kömek itmek,
fānet, meded itmek. kollanmak.

ılınmak : soğugı kırılmak, fatir olmak, münkesir olmak, sıcak ve
harāretlenmek.

- "misāl" -

"sāki kıliban' afv günāhımını kadeh tut
mūnis kibi şeyh söziğe ilikub min"

im : koca qarı imi ve devāsi. ūns.

aym : hanım, zādegān kıızı ve haremi. bibi, tutu, bikim, hatun,
bānū.

imes : değıl, yok, lā, hāyır, ni.

- "mūnis" -

"sensiz ey gül-ruh işim cüz nāle vü feryād imes
kim nevid-i vaşlıdın bir lahza kōṅglüm şād imes"

ımak : uymak. çok koyunu ve sürgisi olan köyli, uruk, sūbe, āl. tīre.
kabīle. asyā-yi vuştāda bir kabīle ismidir.

ımanmak : utanmak, hicāb itmek, ihtirāz, ictināb itmek. şerm ü hayā.

- "misāl" -

"ger andın fikir kim kılman sin āhir
atanṅ bula anaṅdın iman āhir"

imçek :meme, pistān, sedy.

-"koşuk"-

"cārbāg içinde piçek
derdiŋ yamānı çiçek
haşşa kuylük içinde
cevlān urar koş içmek"

imdi :şimdi, el-hāletü hāzihi, elān, eknūn.

-"hikmet"-

"hatunı söz başladı iki közin yaşladı
imdi saŋga men bu dem bir söz aytay didiya"

imdigece :şimdiye kadar, bu ana kadar, hāliye kadar, bu vakte dek.

imrağ :maṭlūb, mergūb, maḳbūl, pesendide, şāyeste, sezā-vār,
lāyık, dil-nişin.

imga :tağ keçisi. geçid, dere, der-bend.

imek :zahmet, meşakkat, cehd, saŋ, ikdām.

imes :imez, degil mañāsına.

-"misāl"-

"turrezin leyli açıbdur bil abir-āsā imes
dağını mecnūn kanatmış lāle-ḥamrā imes"

imgek :tāb, cidd ve cehd, renc, ğayret, gūşiş. çocuklar el ile
yürimek.

-"misāl"-

"kadem urdı ve terk-i mehd kıldı
çopub imgek yürürge cehd kıldı"

imgekdāş :emekdāş, hem-pā, hem-rāh, dü-gāne.

imgeklemek :çocuklar el ile yürimek, emeklemek.

- "mişāl"-

imgen : "her zamān közdin yāşım imgeklegen bir başı dik
meyl iter tofrağa veh öltürgüsi bu imgegim"
: bamğulı kadın, avrat, zenn. mü'ennes. mekide şire ve şir-
dāde.

- "nevā'ī"-

imgendim : "firāq-ı tıgı helākidin ança imgendim
ki yitse dāğı ecel ölmemekke örgendim"

imgenmek : zahmet ve meşakkat, dert uc elem çekmek.

- "mūnīs"-

"iltifāt it kāh kāhı nā-tüvān könglimge kim
bol esirin köp gam-ı hirmān bile imgenmesün"

imel : eger, serc, zin.

imeldaş : hem-pā, arkadaş, egerdāş.

immek : imti as. rezā. cezb itmek. mekiden.

imüşmek : depine depine meme, emcek ve pistān emmek.

imükdeş : memedaş, süt kardaş, rezāī.

- "mişāl"-

"sin imkende sādēt dāye boldı
tili çıkkac hüner hem-sāye boldı"

ime : ilāc, devā, çāre, dermān.

imeci : şecāatli koça karı. kār-dīde kadın. kūhen-sāl cādū hatun.
başa kurşun dökici ve bu gibi müdāvā iden acūzelere
dinilür.

imelemek : müdāvāt, muālece itmek. çocukların el ile yürümesi.
kavek. kuzı kuzı. mā.

imiz : sis, dumān, buhār. mekaniden. tuman, buğ.

- "naḫṣī" -

"ger yetimi ḫalsa oğul ya ki kız
özünđ evlāđınđ kibi anı imiz"

imizik : meme ucu tüğmesi. ḫab burunı velvelesi.

imizmek : imizdirmek, sūt virdirmek.

imig : pek karanlu zulmet, dıcur, siyah ve tarık.

in : hayvanların hane ve magarası. koguk, küçük gar. ve kuş
ve tuyurun mekan ve yuvası, ini.

- "mişāl" -

"tar ini sıçgañga şalıb irdi ğam
kuyruğıga bağladı ğırbāl hem"

inetmek : igdiş, āhte itmek.

ineşlemek : inişlemek, inişe temāyül itmek.

inag : yār-ı şādık, hem-rāh, muvāfık.

inak : raḫık, nedīm, muşāhib, mü'temen. müsteşār, müşāvır,
maḫreb-i pādışāh. türkiştanda büyük bir rütbe ismidir.
ḫıdıv.

- "mūnīs" -

"kör ki şāhen-şeh-i ḫarezm-ı ivāż bin ināk
ḫaldı mu körmeyin andın sitem ü zulm ü nifāb"

inek, ineke : küçük birāder ve sūt ninesi, dāye. māde-gāv, inek.

- "ḫamse" -

"inekesi bār irdi atı sūsen
tili tig irdi ğāhı ğāh sūzen"

inal : bamğulı maḫrem-i ḫāş. müsteşār. şehzādre, şeyḫ-i ḫabile,
serdār, emr-i ez-geşten.

inalcık : şehzāde, beg, derebegi. dölāb çıkar.

- aynalmak** : çevrilmek, dönmek. tebeddül, taḥawül itmek, tolaşmak, gerd-geşten.
- inelmek** : temelluk, ziyādesiyle isrār ve iḳdām itmek. ḥuṣūl-i maḳṣad için başından dönmek.

- "kāmīl" -

"kaddi şimşādlar serv-i hırāmaniḡdın inelsün
dehānı gonçeler gül-berg ḥandāniḡdın inelsün"

- inemek** : ḥayvānı ihşā, emā itmek, enemek, āhte.
- inamlı** : şāhib-i ihtiyār, mu'temed, mevsūk, mu'temen.
- inan** : deveniñ dişisi, ervāne.
- inanc** : itikād, itimād, itimān.
- inanmak** : itikād itmek, kānī, kā'il olmak. taşdıḳ, itimād itmek, işanmak.
- inav** : bir nev'at hasteligi. teke türkmānları içinde bir mevki, ismidir.
- inavlı** : avda ḥavyānlara tutmak üzere yerde kazılan ḥandek.
- ince** : nāzik, nārīn, bārīk, raḳīk.

- "maḥzūm kulı" -

"kılıçdın iti dürküb kıldın ince
leng ü levendāndan kiçse kirektür"

- incge** : ince, nārīn, raḳīk, bārīk.

- "meşreb" -

"esrū ḳararak olmasun köp
bisyār incge ve yogan köp"

- incgelik** : hile, ḥadā. nāzīklık, diḳḳat, zekāvet, ferāset, zerāfet.

inckirmek :āheste āheste girye ve nāle itmek, hafif hafif āh ve enīn ile ağlamak.

- "misāl"-

"çarh zulmide ki boğzumnu kırıp yıglar min
ikirür çarh kibi inckirib yıglar min"

incamak :terķik, tevħin itmek, ince itmek

incimek :kōngli qalmaq, teellüm, tekeddür itmek. arzde olmaq, dil-
mānde, űikeűte hātır, renciű.

incü :dürr, lü'lü, mürvārīd. bende, köle memlük.

- "nevāyi"-

"perdeler bir birine aylangan
dürr ü encümdin incü turlangan"

- "diger hātır"-

"tiű üze la'li müdür ya kim letāfet tārıga
hüsn-i ili manzüm itib yāķüt incü üstine"

incülük :esāret, ubüdiyyet, kölelik.

inçi :hanım, irfanlu, zarīf, muhtal kadın.

- "misāl"-

"yana bir nice kün hümāy aldı mülk
ir iller barıb inci qaldı mülk"

inçirmek :ıķlayub űıķlar gibi nefes almak.

inçirmek :derd ile fıķlayub ağlamak.

incik :ķabza, sakt, ferīķ, raħn, incıķ, mu'cez, zevzek, űalkın.

indemek :hānesine çağırmaq, da'vet, celb itmek. firānı ķuűı indeb ele
geçürmek.

- "ħamse"-

"çarla mürāāt ile aűħābnı
inde tekellüf bile aħbābnı"

"-diger"-

"didi ki bir kün kıltıban ceşn-i'âm
indeb idim bâdiye ehlin temâm"

indev :işāret ile da'vet itmek. kabûl için beyun ekmek. sîsâma
beñzer bir nev'danēdir uyuz illetine mübtelâ olan develere
anıñ yağını sürerler.

indirmek :tenzîl. ilķā itmek. aşığı almak. dāvet itdirmek, çağırmaķ.
ķaraya düşürmek.

"-mişāl"-

"indürmesenġ ceybni bezm-i visalinġe
küyin itige ķıl anı hem-ġāne bolmasa"

itķımaķ :ādet itmek, ülfet itmek.

inek :baķar, sığırın dişisi, düzgün, yinek, kül. penbe. māde-gāv.

"-mişāl"-

"inekinġ ay'arızınġ gül saç sünbül
bular şevkidin ıcar tün ü kün mil"

inġek :zeneġdān, çene, mene.

ingen :deveniñ dişisi, tilāk-māde.

inġirenmek :derdle gizlice ağlamak, nāle itmek.

"-nevāyi"-

"içimde yüz başaķ ey gül ni'ayb ingirensen
elem tapar tabanıġa bir öġüd ġār barur"

inġiremek :ġazın ġazın ağlamak, nāle ve nevġa itmek.

"-mişāl"-

"istesem derd ehlidin aşķınġını pinġan eylemek
ķicelerin ingiremekdür ādetim ki singiremek"

ingilemek :téellüm, teğammüm itmek. téewüh, teferrüd itmek. in çekmek.

- "hikmet" -

"ingilegil aşık seherde ol vişal-i yar için
tilbe vü divâne bolgıl lezzet-i didâr için"

ingildemek :ün çekmek, ah, emîn.

ingildü :nâle, feryād, figân, ah, emîn.

- "misâl" -

"ingiledi köp nevhalar itdi hazîn"

ingin :nâfe, müşg, misk, göbek.

ingimek :münhanî olmak, mukavves olmak.

- "atalar darb-ı emsâli" -

"ingikeŋga ingeygil başing yirge yitkünce
kıŋkaygaŋga kıŋkaygil başing gökga tigünce"

ingişmek :temennî itmek, arzu, hâhiş.

intilmek :bükülmek, ham olub bir şeyi almak. gözini saħlab. ahsüm olmak, müldürdemek.

inmek :nüzü, tenezzül, tedennî itmek, itâat itmek.

inmak :müteğayir-i el-ħâl olmak.

inav :lisân ve dil ve zebân hastalığı. atın lisânına çikcek bir nev' marâz. kabâil-i türkmâniyye içinde ahelde aşkâbada qarib deregez memleketi hizâsında bir kalâ ve mevki in ismidir.

- "kerâmi" -

"kildi harezmi şah ez ser-i nev
aheli zabt kildi ta inav"

inukı :acib, garib. misli görilmemiş bir şey.

inuksa :şansız, hadsiz, gayetsiz, nihâyet, bi-payan.

- "allāh yār" -

"kılmışam k̄atīg ikendür t̄aliim inuḡsa ṡūm
hür-hümānīḡ sāyesīḡa bāşım algac boldı büm"

inük : inişli. derende, sibā'īn̄ yavrusı.

ini : küçük kardeş, birāder hürd, üg.

- "mişāl" -

"ki ey cānım t̄apīb cānīḡḡa peyvend
kōḡül taşı ini şākird ü ferzend"

- "diger" -

"ini yaḡlīḡ veya oḡul yaḡlīḡ
şehḡa h̄jmet kılur da ḡul yaḡlīḡ"

initmek : keskin itmek, bürrān itmek, tiz ve tünd itmek.

ayuk ve ayig : ayu, dübb, hirs, ayı.

ivirmek : çevirmek, devirmek, vāj-gūn ve ser-nigūn itmek,
döndürmek.

ivrüşmek : bir şeyin etrāfında dönmek ve tolaşmak, devre kazmak,
h̄afir itmek, ih̄āta eylemek. ḡalā etrāfında evrū hendek.

ivrülmek : bir şeyin etrāfında gezindirilmek, müstedir olmak,
çevirilmek.

- "mişāl" -

"şorgalı kildi ivrülüb başıḡa ḡoldab mini
kim imesdür laḡza-i bāşım üze olturgu dik"

- "āḡehi" -

"ten ü canım hedef eyleb oḡ u t̄aş atsaḡ ey çabük
biri oḡuḡdın ivrulsün biri taşīḡdın eylensün"

ivmek : çabük, acele, şitāb, sür'at itmek.

ivürgeç : çeviricek, gerdānide.

-“ḥamse-i nevāyī”-

“ivürgeç nîzesin devr-i felek-vār
bolub ḳalkān özige çarḥ-ı dewār”

ayığ :dübb, ayu. huş-yār, müsteykız, açık göz, kendine gelmiş.

ayığ otı :bir nev`nebāt ve`ilāc ismidir.

ayıglık :huş-yārlik, ifākat, teyakḳuz.

-“ḥamse-i nevāyī”-

“bir kişi tağ içre pır ayıg tutub
ürketib irdi anı köp ḳan yutub”

ayılmaḳ :teyakḳuz itmek, hūşına ve kendine gelmek, vāḳıf olmaḳ.

ayılınmaḳ :çevirindirmek, döndürinmek, aylandırılmaḳ.

-“mūnīs”-

“şu`le-i ruhsārınḡa könglüm ḳuşı eylenedür
taḡ imes gül şem`ıḡa bülbul eger pervānedür”

ayım :hanım, ḥātun, zevce, avrat, müennes, nisā. işāret, remz.

ayurmaḳ :tefrīḳ, temyіз itmek.

faşlı be (b)

baba :ata, ata, cedd, peder, ebū. deve.

- "mişāl"-

"babam bilinde dūdük
biz hem bir mu'amā didük"

bāb :yümn, saādet. fāl-i hayr. münāsib ve niku. āstāne. murād.
qapu, dervāze ve işik, cihet.

- "naqşī"-

"bitdi naqşı bu yosun üzre kitāp
yarab olsun bu lügat her yire bab"

babay :zūlf, zūlf-i perçin. tāb-dār piçide. cigil, ūqde.

babir :deñiz qaplanı gibi bir sibādır. pek eski köhnemiş, pek
büyük, ŗatıq ve ŗazim. biber.

bat :qabuq, seŗi, zud, tiz, ŗacele, ildām.

- "mişāl"-

"eger ferhādğa zulm itdi hüsrev
ŗvāz baq eyledi qarş-ı sebükrev"

bat bat :qabuq qabuq, tiz tiz, ŗacele ŗacele.

- "nevāyī"-

"baq baq alıb ilgime ol cāmni
sıbkarıb ol bāde-i gülfāmni"

- batraq** : çabukrak, ale-l-acele.
 -"mişāl"-
 "batraq ol kişvergā āzm itmek kirek
 her kayan tartar kazā kitmek kirek"
- batkaq** : çamurluq, bataq yer, lāydān, layqa.
 -"mişāl"-
 "āedsiz girizān olub taq ara
 nicesi tüşüb qaldı batkaq ara"
- batkaqlıq** : çamur terāküm itmiş yer, batacaq çamurlı göl, küzer.
- batmaq** : qarq olmak, ğurub itmek. çökmek. şuya batmaq, ihtitāt
 itmek. ğaqs itmek.
 -"hikmet"-
 "deryāğa taş atmağın batıb kiter
 uzaqqa kız virmegin alıb kiter"
- batu** : kavī, zor, qatı, saht, müstahkem. zeber-dest, verdeş.
- batır** : secī, qahramān, bahādir, cengī, muhārib, pehlivān, cesūr,
 ğayūr, sāff-der, tehemten, batur.
 -"mişāl"-
 "baturlar yigitler kılib intizār
 ki bolğay qaçan haşm ile kār-zār"
- batır başı** : bahādirlerin başı ve ser-āmedi türkistānda bir rütbe
 ismidir.
- baturmak** : müstağreğ itmek, ğats itmek. qahr tedmīr itmek. tesī ve
 təcil itmek. mādūm ve telef ve berbād itmek.
- batuq** : ağır, saqıl, girān, zebīn.
- backır** : becermek ve bitirmek. tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.
- bacanak** : iki kız qardaş zevcleri ve kocaları.
- bāc** : gümrük, rūsūm, virgü, zekāt

- "mişâl"-

"fermāniġa boyun koyuban barca tādıdar
birsün ġazīne-dāriġa her yıl ġarāc u bāc"

- bācbān** :gümrükci, zekātçı, rüsümāt nāzırı.
bāce :deriçe, bād-gır, cāmsız depe penceresi.
bacı :bacı, büyük hamşire, uht, büyük apa, sinġil, haher.
baçın :çin hükümetiniñ pāyitahtı, meşhūr pekin şehri.

- "nevāyi"-

"ey ġüsrev-i cem külāh-ı efridūn-tāc
ihsāniġa şāhlar gedā dik muhtāc
virsün saġa ġāk cihānda ol nev`revāc
kim rüm ġarāc birġay ve bāçin bāc"

- badkan** :büyük kaşık, milāka.
bādrin :ġıyar, bād-ring
bar :vār, mevcūd, būd, hest.

- "mişâl"-

"bār ikendür bir`aceb dīvāne
aşġ meydānında bir merdāne"

- "nevāyi"-

"kim ki anıġ bir melek-sīmā peşives yāri bar
ādemi irse melek birle peşidin`arı bar"

- barıda** :ġuzūrunda, nezdinde, indinde.

- "mişâl"-

"gel sarı kılıman nazar zībā cemāliġ bārida
közge eylemen servni nāzik nihaliġ bārida"

- barça** :cümle, kamu, kaffe, umum, heme, hep.

- "mişāl"-

"bolsun acun içre arıǵ köngli şād
barça ulus üstige sürsün murād"

- barant** : yaǵmā, tārāc, ğāret, ʔalān.
bardak : bardak, ʔıplu şu kāsesi, çömlek, ʔopraq bardak, tunça, ayāǵ.
bardan : büyük zenbil ki anbar maǵāmında müstāmeldir.

- "hikmet"-

"aşǵ bāǵını mevlām aǵǵac miñge tikdi
topraq ʔılıb ħāzır bol dip boynum igdi
bārdan şaffet melāmetniñ oǵı tigdi
peykān alıb yürek baǵrım tişdim muna"

- bars** : arslan, şır, esed, ğazanfer, yulbars. sāl-i türkāniñ üçünci yılıdur.
bars ili : bars yılı, sāl-i türkāniñ üçüncüsüdür.
barış : şulh, şalāh, barışık, aǵd-i müşālaħa, reft ü āmed.

- "mişāl"-

"belā sipāhı ile derd ü ğamda köp urşub
cünün-ārā barışıp ğāh ʔıçırışıp"

- barışmak** : müşālaħa itmek, gelüp gitmek, terk-i adāvet itmek.
barlamak : cüst-cū itmek, tefahhuş ve tefakkuđ itmek. terdüd ve faj ve hāş ve tekāpū.
barlıǵ : varlıǵ, māl-dārılıǵ, servet, sāmān, ğinā, dinc ve tinc.

- "nevāyi"-

"nevāyi eşk ü dürr lālidin ni vaşl tapkay kim
bu devlet bitmedi ʔārūn mişllik bārılıǵlarǵa"

barmak :varmak, muhāfaza itmek. gitmek, sülük itmek, zāhib, azīm olmak.

- "misāl"-

"barmagay ve körmegey ve tutmagay
itmegey ve işlemegey butmagay"

bārī :tañrı teālā, cenāb-i haq. mevcūduq, varlıq.

- "misāl"-

"bitti iqlimde bi-avni-barı
tün ü kün oldı şeriat cārī"

bārī :hep, heme, cümle, kaffe, kamu.

- "misāl"-

"mini ayb itme ki 'ālemde esir oldı bārī
özbek ü tacik ve tarhān ve moğol kakūğa"

- "mūnīs"-

"devletin bārīdadurlar barça 'ālem-āşinā
kayıtğac devlet cihānda tapılır kim aşinā"

barıca :hepsi, kaffesi, cümlesi, umūma

barış :gidiş, reftār. müşālaḥa, barış giliş, reft ü āmed. azīmet ve avdet.

- "āgehi"-

"baş çıkarmay külbesidin tünekleb ölmek vehmidin
münkaḥi bilgil bolubdur ila ara barış kiliş"

bastuk :bir nev meyve şurūbı.

basruk :basturuk. rüzgār ve ḥarāretten atları muhāfaza için
üzerine başdıqları keçe ve cul. alaçuğun eṭrāfına çikilen
nemed ve kigiz.

basğun :basmaq, ağır, sengin, girān. gālib. hücūm-i nāgehānı,
şabhūn. paḥş.

- başak** : nezāret, icbār, muhāfaza zābit, muhtesib.
- başık** : merdivān, misād, süllem, nerd-bān. zīne ve pāye
- başlayış** : ğalebe, tefavuk, alta almak, çigneyiş, zīr-pā itmek.
- basmak** : çignemek, pāy-mal itmek, istilā ve hücūm itmek, ğālib gelmek, paḥs-kerden.

- "naḫṣī" -

"küzüm üzer ayak bas külbe didemni it rüşen
gubār-ı ḥāk-i, payiṅ dideme kehl-i süleymān"

- basturmak** : baştırmak, teskīn, itfa itmek, tefavuk, galebe itmek.
- basılmak** : çiginelmek, maġlūb, pā-māl olmak. sükūnet bulmak, zīr-dest.

basın : başma, maṭbū bez ve maṭbū 'at-ı sāire. cit, tokuma.

basırğanmak : uykuda ḥāb-ı perīṣāndan korkub kalkmak. ağırlık başub muḫtarīb olmak, ağır uyku görmek.

baş : ser, kelle, reīs. ibtidā, bedān, menşen. depe, top şey, kelle. āmir, reīs, ser-kerde, muḫaddem. fehm, zekā, dimāġ. birinci, ewel, nuḫust.

- "mūnīs" -

"yeter başıma hicriṅ tigi ve ğam taşları bat bat
ne boldi vaşlıdın merhem yitürseṅ zaḫmime geh geh"

başcı : yol gösterici, kılaguz, reh-nümā, rehber, delīl, piş-rev, serdār, öne düşmek.

- "mişāl" -

"ḥāce ni başladılar uy şārı
ki nihān irdi meh-i ruḫsārı"

baştuban : baş iaşağı, nigūn, ser-zīr, ser-pāyān.

başarmak : bacarmak, mübāder itmek, muvaffak, muzaffer olmak, baş itmek, tesviye ifā itmek. yoluna koymak.

başak :sünbüle, hūşe, ekin başı ok.

- "nevā'ī"-

"nevāyī encümen-i şevk-ı cān-ārā tüzseñg
anıñg başaqlıg okın şem'ı encümen kılğıl"

başakcı :hūşe-çin, ok ucu imāl iden usta, peykān-sāz

başsız :tertıbsız, bī-nizām, evbāş, bī-ser, başı bozuk, hōd-rū.

başsızlık :bī-başlık, evbāşlık tertıbsızlık, perīşānlık, hōd-rūlik,
réissızlık.

başkarmak :başarmak, bacarmak, ucına varmak, idāre itmek, baş
itmek, ihtidā itmek, yol göstermek.

- "mūnīs"-

"reh-i zalālet-ārā mūnīs urdı pāy-ı cehalet
hidayetiñg çemeni şarı başkar anı hūdāyā"

başkaru :kulaguzıyla berāber gitmek, birlikte yol almak, delil ve
rehberle bir şarı ve bir şarafa gitmek.

- "mişāl"-

"elegil ver bolsa mecnūn şivesi bī-ihtiyār
koymayın öz ihtiyārıga bu şarı başkaru"

başga ve başka :ayrı, ğayrı, diğer, cūdā, tefriķ.

- "edā"-

"kōñglüm imdi çün başga tüşdi aşk sevdāsi
başka bār u yoğdın kıc nağd-i dāğ sāmān"

başkalıg :ayrılık, ihtilāf, muğāyeret, cūdālık.

- "mişāl"-

"yarnı kördüm kıpkızıl gül yüzleri
sürme sürmiş sipsiyāhdur közleri
yüz ü közi āfetidin başkaca
öltüredür tatlı tatlı sözleri"

başkıyan : deve üzere yüklenen top âletidir.
başlamak : mübâşeret, bed'an, mübâderet, sürû, ağâz.

- "mişâl" -

"yandılar şehir sarı yol başlab
bir iki iski kiygülük taşlab"

başlatmak : iftitâh itdirmek, ibtidâ kıldırmak, beda' ve mübâşeret
itdirmek.

başlayış : beda' idişi, emr idişi.

başlangıç : başla dinilmiş, beda' idinilmiş.

başlıg : re'îs, âmir, ser-kerde, kumândar, riyâset, başlu, depelü.
ligâm ve licâm. serdâr, serkerde.

başmak : na'lîn, ayakkağı, çepik, keş ve kösele.

başmakcı : kavâf, pabüşci, kunduracı.

baş ülkü : niş-ün-nehâr, mîzân yıldızlarının burc ve işâreti. kıştaş.
terâzü.

baş minlik : enâniyyet, ser-keşlik. 'abâ, inâd, hod-rây, men menlik.

bağ ve bağü : bâğ, gülistân, çâr-bâğ, bend, kayd, şargı, çenber, püpek,
kemer ve kemerçe. bun ve rişe ve peyvend, âkd. küre.

- "emîr" -

"çigil çigil ger heyn-i targe kilidin açib
köngül kuşını ayağığa kıldı bâğ tarağ"

bağlıg : merbût, muâkked, müteâllik, mesdûd, mevķuf, mekfül.

- "mişâl" -

"irniñ kuludur ni şeker ey cân bili bağlıg
gül dağı yüzüñg bendesidür tonı yamağlıg"

bağ bırak : kılaguz, rehber, delil, bend, lifâfe, şargı, piçide.

bağam : tekye ağacı, direk, destek, teme, metânet, temel.

baġan :kuzı, ħadde irmemiş yavru ve kemāle irmemiş bere, ve toklu.

bagane ve bagne:kuzı derisi, bere, rusya ve ĩrānda ħara gōli tesmiye iderler. ĩrānlarınıġ başlarına giydikleri ħalpaħ budur.

- "miřāl" -

"bāřına bōrk koyubtur bāġne
bir siyāh āt ũze kāfirce ġunne"

baġday :iniş, meyelān, nũzũl, pestĭ, hũbũt.

baġrın :tarak, řāne, muşt.

baġrı ħara :dil-i siyāh, mũkedder, me'yũs. bir nev' ħuř ismidir.

baġıřlamak :baġıř itmek, in'ām, ātiyye, iġsān itmek. āfv, lũtf itmek, ma'zũr tutmak.

baġıřlaycı :āfv idici, gũnāhını geċici, ġafũr, raġĭm.

baġlaġuluk :baġlanılmıř, merbũt, mu'akġid, mesdũd, bend olunmuş.

baġlamak :bend, rabt, ākd, zābt itmek.

- "mukbil" -

"ol perĭ āseri baġladı ħār-āyine
ġũsnige dōrt yanıdın boldı dũċār āyine"

- "diġer nevāyi" -

"yalanġ cismim kōrũb anċa belā taşını yaġdurdinġ
ki zaġmim baġlanandın imdi irmestũr tenim' ũryan"

baġlama :ũċ kirişli bir nev' sāzdır. bend ve rabt itme.

baġlan ħaz :kırmızırak ħazın bir nevidir.

baġıltak :bir nev' ħaftān, elbise ve deglek. ħabā ve aba, ħekmen.

baġır :ciger, kebed. ħaġırmak ve řadā itmek. ve ħabāil-i tũrkmeniyyede ařħabāda ħarĭb bir kōy ismidir.

- "miřāl" -

"giyāh irmes ki āřħ ehli řehĭdin baġrıda ħalġan
şecer irmes alarınıġ cismi hicr oltıġa ħařřalġan"

- bağırtlak** : seng-hār kuşı. toşbağa, seng-puşt.
- bağırdak** : beşikdeki şabîlerin şardıklar bend, bağıldak, bildemcik, miyân-bend.
- bağırsak** : bağırmak, rûde, maşarın, emâ.
- bağırmak** : bağırmak, haykırmak, náre itmek. çağırmak, ögürüb böğürmek.

- "mişāl"-

"bir bağırsa āleme dehşet kilür
haykırursa cümleye vahşet kilür".

- bağırişmak** : bağırişmak, haykirişmak, kıçkirişmak.
- bağış** : bağdaş, dizlerin bükülmesi. murabbâ ve çār-zānū. haymelik hālâtlar. şavlet ve şatvet.

- "nevâyî"-

"kıldı bağışrah oturub bünyād
şeh duāsın ki çarh-ı köhne nihād"

- bağındaş** : dizlerin yukarusı, bağdaş, şan, rān.
- bağınmak** : barış, müşālağa itmek, dōst olmak.
- bakmak** : bakmak, nazar, nigāh itmek. tābi, mülhāk olmak.

- "nakşî"-

"vāde-i vaslîngla bir eyyām kandurdiŋ bizi
baka baka bakmadın āhir uşanturdiŋ bizi"

- bakturmak** : bakdırmak, göstermek, manzūr itdirmek, nigāh-künāniden.
- bağışmak** : bağışmak, baka kalmaq, taħassür itmek. umūma bakmaq.

- "āgehî"-

"yüz nazargā özgeler kâni imes
āgehîga bes dūrür bu bağışîng"

bakınmak :bakınmak, eṭrāfa müteḥayyirāne nigāh-ı istigrāb itmek.
bakmak.

baköy :büyük, büzürg, cesīm, `azīm, fāḥim, ḥıdīv, kavī.

baka çanak :kaplumba, seng-puşṭ, taş baġa.

bakır :bakır, nuḥāş, mis, jengār, cengār.

bakış :bakmaḳlık nazar temāşā-gāh, nigāh...

- "mişāl"-

"ġam çiker de bitmedi yalguz başım
dōstlar uşbu işimge bākışiṅg"

bakışlıġ :nazar-gāh ve cāy-ı teferrüz, seyrān-gāh, temāşā yeri.

- "āmīr"-

"bir bākışiṅga cümle-i cānāne taşadduḳ
şehlā közgiṅge`ākil ü ferzāne taşadduḳ"

bākūri :bir neṽ nişadar, devā ve ilāc, dermān, dārū.

bāl :asel, engebīn, şehd. cenāh. yürek, ḳalb.

- "sūfi allāh yār"-

"anıṅ ḥükmündedür idbār-ı iḳbāl
tikendin gül çıkarur zehirdin bāl"

bala ve bele :yavru, çocuk, beçe, tıfl, veled, şabī.

- "mişāl"-

"kim ki öylendi mübtelā oldı
balası başıġa belā boldı"

bala caġa ve bele caġa :çoluḳ çocuk, ḥurd ü rīze. oġlan uşaq.

balalamak :yavrilamak, yavrı toġurmak, çocuk toġurmak.

-“mişāl”-

"çok bolur irdi balalab zevk-nāk
mūr balasın kıllur irdi helāk"

balār :direk, amūd, kırış, sūtūn, tirek, tirsek.

-“allāh yār”-

"balargā tekye kıllmaqlık haṭādur
haramdur kim ki bu işni aytatdur"

balāḳ :içdonūn aşağısı, paçası. baldırak, ayağı çıplak, hafī. saḳ.

baltu :balta, teber, fes.

-“mişāl”-

"her nice ki bolsa taşı ḳatayı
baltular ile anı uşatayı"

balciġ ve balcaḳ:çamur, tıyn, lāyi, kil.

-“nevāyī”-

"gam yok ki gūyi gerdin közlerdin āh ucurdu
kim eşk-i balciġ itken bir kūşede ḳalıbdur"

baldāḳ :kılıcı kulaġınıñ ḥalkası, ḳulp, şap.

baldur :paça, sāk, bāldır, bacāḳ, şan, rān, pāy-çe.

balduz :baldız, zevce hemşiresi ve kızkardeş.

baldır ḳara :pensiyavşān ilācı.

baldırġan :bir nev nebāt ismidir.

bāliş :yastık, bālīn. māhde. ve moġol lisānında meblaġ, naḳd.
altun bālişi 2000 dīnār olub, gümüş bālişi 200 dīnārdır.

-“mişāl”-

"bālişler birib kılda iser zer
gedā ve faḳır oldılar behrever"

- balğa ve balka** : bir nev teber ve balta, ufağ çekuç, bir tarafı baltalu teberzīn.
- balğamak** : kazmak, işmek, hafır itmek, kavīden kenden.
- balğıçın** : turna envāından bir tayrdır. bütīmār daği dirler.
- bal kabağı** : kabağın bir nevidir. bal kedū, pelū-gehv.
- balkan** : şarp müselsel tağ. büyük balkan, küçük balkan türkistānda kabāil-i türkmeniyeye şahrālarında iki tağ ismidir.
- balıg** : balıq, māhi, semek, moğolca şehir ve vilāyetdir, hān balıg gibi.
- banmak** : ıslatmak, şu komak, şulu şeye başmak, teblīl-i terīt itmek. ibitmek.
- bāver** : halağ, ip, cüll, rīsmān, argamcı, arkın.
- bāverci** : aşçı, āş-peş, tabbāh.
- bāverçilik** : āş-peşlik, aşçılık, tabbāhlik.
- "mişāl"-
- "toyda bekevül idi bāverciler
kuşlara aşlar götürüp aşçılar"
- bavlı** : tālīmlü, terbiyelü, señ-ül-hareket. irkellik, nāz ile perverde olmuş.
- bay** : zengin, tüvān-ger, gani, māl-dār, sāhib-i şervet.
- "mişāl"-
- "mecmū-i big ile ve bayğa hem
şahne timeyin ve gedāyğa hem"
- bay bay** : hāy hāy ve peh peh gibi kelime-i taḥsīn ve āferīndir ki bey bey daği istīmāl olunur.

- "mişāl"-

"bey bey ne 'acāyib iş kılıbsen
kitken kişini alıb kilibsen"

- bay birdi** : yutuldı, bāy-dād, bī-sermāye kalmak.
bay oğlı : kura, virgü, salǵu. efendi-zāde. bir kuş ismidir.
bay beçe : bay oğlı, bāy-zade. özbekler kadınlara bāy biçe dağı dirler.

- "mişāl"-

"hāy hāy öleñg cān öleñg penāh birgin yār yār
bāy beçeǵa dāima şafā birgin yār yār"

- bay hātūn** : baykış, cuǵz, hafc, kuşu kuşı, bāy oğlı.
baydaǵ : sürgi, ħar-gele, reme, gele, baydağ. bir kuş ismidir. ciriş,
cirid. pāy-geh.
bayır : şahrā. taşra ve beyābānda yüksek yer.

- "mişāl"-

"yıkıldı at ile boydan boyǵa
bayurǵa tüşti bir sıçkan oyǵa"

- bayrı** : emekdār, kadīmī, eski ħidmetçi. köhne, atık.

- "mişāl"-

"bu işige her levendi tütma
bu bayrı kuliñg bilib unutma"

- baysun** : türkistānda belh ile semerķand beyinde bir belde ismidir.
baygazi : yabānī, şahrāyī, rustāī, kūhī. ħorāsān tarafında bir
maĥallin ismidir.

- "nevā'ī"-

"aǵziñg bile tıñlıķ talaşur piste uyalmas
ol aǵzi açuķ baygazınıñg puçlıǵın kör"

- bayka** : düğün, toy, sur, velime ve sünnet cemīyyeti.

- baykuş** :cuğz, hafc, ögü, kuğu kuşu, bāy oğlu.
bayılmak :ğaşy itmek, bī-ğod olmak, ziyāde kendinden gitmek.
bağılmak, bend.

- "mişāl"-

"ilm-i nazar içre közüm deryā eger bolmaydurur
köfrig kāmışıdın közüm yüz üze şalı bāylamış"

- baymak ve bayırmak**: tağannī itmek, zenginleşmek, tūvān-ger olmak. efsūn.
ile aldatmak, hadāa, nīreng.

- bayıtdar** :ağurlı, meymenetlü, bereketlü, saādetlü, kademlü.

- birton** :kürk ve kürke kaplanmış esvāb. ve postun.

- bebek** :göziñ bebegi, merdümek, karr-ül-ayn, merdüm.

- bet, bit** :çehre, beñiz, yüz, rūy, vech, rūh, āriz, reng. kehle,
müteāffin böcek. şubuş, kımil.

- beter** :fenā, yamān. kende, ebter. bed.

- "mişāl"-

"āh yıl yıldın beter ak boldı renc ü fūrkatım
rahm kıl bu katıg ahvalimğa ey tersā civān"

- bahta** :pamuk, mamuk. türkistānda kadīm ve meşhūr bir şehir
ismidir. penbe.

- bitimek** :yazu yazmak. taħrīr, terkīm itmek.

- bitik** :mektüb, varāka, pusula, muħarrerāt, senedāt.

- "nevāyī"-

"skenderğa yazğanlar irmiş bitik
birevni yıbarğan imişler itik"

- bitikci** :yazıcı, kātıp, dīvān, haṭṭāt.

- bitüy** :birbirine yapışmış, vaşl, peyvest

- bağşı** :sāzende, muğannī, āşık-meşreb, koşuqçı..

- "mişāl"-

"sartğa gerçi yubarur baħşılar
türk ile hem yaħşı barur baħşılar"

- bada balğa** : kılağuz. mühtedī. rehber, delil, yol gösterici.
badak : müte'āffin bir hayvān ismidir, uzun tügli köpek.
badnus : sırtlān envāından bir hayvān ismidir. hurus.
baranğar : ordunun meymenesi, sağ cenāhı, pīş-dārı.
birāğu : sağır, küçük, şabī, tıfl.
bertās : memlūkiyyet, esāret, abıdiyyet, kölelik, ğulamī, bendġi.
bertik : kemik, istihān, āzm.
berk : kavī, mefīn, rasīn, katī, sert, müstaħkem, sağlam.

- "mişāl"-

"min bulardın bil yırağ kul min allah mevlağa
kurşatıb kulluğ kurını berk tutar min yrlıġın"

- bürkut** : heykel. büt-hāne. bürküt koşı. asyā-yi vuştāda bir kabīle ismidir.
barlas : semerğanda qarīb bir memleket. tavā'if-i özbekden bir aşiret ismidir. çengāver, sipeh-dār, sālār.
burunduğ : egeriñ örtisi, zīn-pūş. köp, çok.
barı : cümlesi, hepsi, hemesi, kāffesi.

- "mişāl"-

"biri ejdehā biri şir-i jiyān
biri bebr biri hüner bir demān"

- biz** : biz, miz, ğadūd.
bizek : ziynet, ārayış, tezyibat, zībāyiş.
bizenġ : sülünüñ dişisi, yaban tavuğı, kırğavul.
basāğa : merkad, mezār- laħd, kabr.

- "müşerref" -

"basağalar ziyâret eyleyen ibret temâşa kıl
gedâ vü şahıñı yir astıgâ yeksân kılar irmiş"

- bestan** : kapsul, patka, patisko, eczâ.
- beş arık** : ferğanaya karib bir mevzi ismidir. beş ırmağ.
- beşir** : amuderya verâsında karşı cihetinde ir şarı türkmeni
kabileleriniñ meskeni, beşiri kilimi meşhûrdur.
- başık** : güneş, afitâb, şems, mihr, hurşid, kuyaş.
- bağırmaq** : bağırmaq, çağırmaq, haykırmak, nâre itmek.
- bağnaq** : moğollarıñ külâhlarına ve libâslarına tıkdikleri bir nev
dantela ve nişandır.
- bağincak** : etek, dizleriniñ alt tarafı.
- bağalan** : türkistânda belhe karib bir şehir ismidir.
- baqam ağacı** : tir-hün dinilen bir nev ağacdır ki andan boya yaparlar.
- baqa** : kurbağa, zafza, kurbağa.
- big ve beg** : büyük, âmir, azimüş-şân.
- big börki** : bir nev pek renklü ve koçulu gül ismidir. başa konılan
mizin kalpağdır.
- bekävül** : destür-sâlâr, caşnî-gır, vekılharc, divan bigi.

- "nevâyi" -

hidmet-ârâ bâr idi bir kul aña
pâye-i hidmetde bekevül aña"

- bekter** : bir nev silâh ve bektürme.
- bekre** : bir nev küçük balıqdır, mâhi.

- "kâmil" -

"ger olsa mestliğ dürrini tapmaq maqsadıñg ey rind
kirib köknar deryâsiğâ çümgil eyle kim bekre"

bekmez :koyulmuş şire, düşāb, şirini.

beklemek :intizār çekmek, hıfz, hırāset itmek. yoluna bakmak, tevaḳḳuf itmek. düdük zimāre.

belban :bir nev āheng ve sūrūd.

belbeli :ikāmet, cāy-gir olmak. beytütet itmek.

beltute :muḳim olmak, cā e-nışın.

balçık :çamur, lāy, bataç, tıyn.

- "kerāmī"-

"uçar gerdi duran leged-kubidin
bolur balçık ol suniṅ āşūbıdın"

bılışıldamak :yāve söylemek, boş boğazlık itmek. saçma ve beyhūde söylemek.

belke :deve yavrusı, küçlek, tılakca.

bellür tağı :türkistānda ferḡana ile kaşḡarın arasında bir tağ ismidir.

belen :keklik, kebg.

bedi :eved, naām, arı, hūh.

benek, beng :hāl, yüzde olan leke. esrār, haşış. menig.

- "misāl"-

"açun nık ü bedidin bolma dil-teng
cihān bir rengdür çün neşe-i beng"

benāres :hindistānda bir şehir ismidir. harirden beyāzi ḡālib bir kumāş. bī-kaşab, nev-res.

benāyī :güzel, nefis, ālā, birinci, zarif. buhārāda bir nev kumaşdır. yaḡşī. nişān ve ālāmet. diḳḳatli.

banduḳ :tüfeng, miltık, turfan.

benāyir :afganistanda savad civārında bir mevki ismidir. bir nev rāyihālī birinc ki benāyiri tabir iderler.

bengzemek : müşāhebet, taklīd, mūmāsīle itmek. şebīh, nazīr, ādil olmak.

bengzeş : müşāhebet, muṭābaqat, mānend, hem-reng, yek-sān, hem- tā.

bengiz : yüz, cemāl, çehre, levn, bet, ruḥ.

- "misāl" -

"beḡgizi anīñ şarḡarīb āşık kibi
ḡaste dil-i suḡte-i vāmıḡ kibi"

bengi : serseri, nişamend, tiryāḡı, esrārkeş.

- "mişāl" -

"ākıl ü huşyār bolsaḡ ḡam yime
bengi vü tiryāḡını ādem dime"

bu : bu, ḡāzıra ḡarīb ve mārūfa işāretidir.

bubu : fülful, biber, merç, ḡalanfur. o o, şu şu.

- "mişāl" -

"bubu bir yār bī hem-tā
ḡulām kemteri men men"

bubacık : bebek, mürdümek. ḡurret.

büt : faḡz, rān, şan. maḡbūb, başuḡ. büt, büt-perest.

- "fużūlī" -

"büt-ı nev-resim namāza nice küḡe rāḡīb olmuş
bu nedendür allāh allāh buta secde vācib olmuş"

buta : yavru, bāla, beçe. bik, bigāne.

- "rabḡūzī" -

"buta ṡoḡdı ol tivedin barca ḡavmi kördiler
nevbet ile şu ulaşdı içdi kendü ḡişşesin"

büte ve bütün :bütün, kâmil, yekpâre, tamâm, yeklaht, bilâ-noqşân.

- "muqabbil"-

"tartıban tîğ-ı cefâ bağrımın yüz çâk eyledi
bardı ol kim dirler idi il mini bağı bütev"

bute :deste, nebâtâtın reyâhîniñ ve fidâniñ dibi. rîşe ve filiz. bun, tûbâ, kök.

- "mişâl"-

"hargüşlar amda çabük ve tiz
her bute tûbidin eyleben hîz"

büte :kuyumcı ve zer-gerniñ güdâz nâmında istîmâl itdikleri yarım yumurta şeklinde kil hükmünden bir nev' kâlib.

- "meşreb"-

"kâr-ı düşmen bizge bolmas hîle-sâz
büte-i düşmeñge tabğan biz güdâz"

butramak :perîşan, perâkende olmak.

- "mişâl"-

"cihânad butratıp seyyâhlarnı
tiñgizlerge şalıb mellâhlarnı"

butraşmak :dağılmak, her tarafa yayılıb perîşân, muźmañill olmak.

- "nevâyi"-

"taşlab ki saçıñg ördiñg açğanda perîşân kı
afâk-ı sevâdide cân râyihesiñg butrat"

butraq :perîşân, muhtel, perâkende.

bütkermek :inbât etmek, tekmiil, istikmâl etmek. yâreyi bağlamak. yarın ağzı kavuşmak.

bütge ve bütege: bir nev' alef ismidir. mide, kursak.

- "miṣāl"-

"isteben kilse yana kögsüm şikāfın tapmağay
veh ki bir merhem koyub ol çāk-i kögsüm bütgerü"

bütem : genç deve, ve bala, yavru.

bütmek : nābit, peydā olmak. tohum ve sāire baş çıkarmak.

- "rācī"-

"neẓāre kılğıl ateşin ruhsarı birden kāmetin
ger körmesin gül bütkenin serv hirmān üstine"

bütün : bütün, tamām, yekpāre, yek laht.

- "naqṣī"-

"ta ki ārām itdi dil yarin vefasidin bütün
çiktim il men cümle ālem dil-rübāsından bütün"

bucağ ve buçağ : küşe, zāviye, künc, inzivā, kenāre, ceyt. bu ān, bu vaqit.
kard, sikkīn.

- "hāzık"-

"kolumnu zūlfine urdum kice kim uygandı
didim tarāğ kılur min didi bucağ tarāğ"

buçkak : kenāre çekilmek, münzevī ve münhenī olmak.

böcek : haşerāt, mü'ezziyāt, kurt, möçek.

- "miṣāl"-

"böceksiz yir bolmas
mürīdsiz pīr olmas"

bücür : çiçek bozuğı. ufağ tefek. büyük küçük kabarcık. kutur.

buçurğa : buçurğad. ırğad āleti.

buçuk : picuk. burnunda bir ayıbı olan ādem. merd-kār ve müzd-
ver ve hamal edevāti. nişf, nīm, yarım.

- "mişāl"-

"bir buçuk yıldur saña hizmetde men
kice kündüz dāima itmekde men"

- "diğer mişāl"-

"ata oğlı künde bolsa bir çocuk
başdın ayrılmas burun bolsa buçuk"

bucul : aşıq, becil, kemik parçalar ile oynanur bir zar oyunu,
kumārbaz oyunu. tobuq, uc, aşıq oyunu. elci, hara, pūke,
ceke namlarıyla kumār ve oyun iderler. ala daği
mūstaʿmeldir.

boĥanĥu : boĥmaq yeri, mafsal, ukde, bend, köstek, zencir.

boĥaq : zahm ve yāreleriñ üzerlerine bağlanan bāĝ ve bend.

boĥsamaq : iztirāb ve ĥelecān ile boĥuna boĥuna ağlamak.

- "mişāl"-

"hicr-i endūhıde boĥsab min bile alman nitey
mey ilācımdur koyub deyr-i fenāĝaʿazm itey"

boĥar : bend, köstek, zencir, selāsil, ĝull.

- "mişāl"-

"ilige tūşeni getirdi bir bir
boynunda boĝa ve ayakda zencir"

budaĝ : aĝaciñ dal olacaq sürgüni ĥabbçe, çubuk, şāĥce.

budal : maĥall, mevki. aĝacları budarken yere düşen sürgünleri.
ĥam, çem.

budalmaç : bir şeyi uzun ve nāzik itmek. budalmaç, budamaç, pīrāste
itmek.

budamaç : buĝdamak, aĝaclarıñ dalını, budaĝını, butalarını kesmek,
şāĥlarını doĝrı ve āreste itmek.

budanur : üçüncü cedd, baba. budancaq, āreste ve pīraste olacak.

-“mişāl”-

“būdelmegen yığaç birgey meyve az
dihkān bolsañg tarabturgin kış yaz”

buday : özbeklere mahşūş bir şarkıdır. öleñg maqāmında, hazīn
hazīn.

bodur : kışa, boysuz, butları kışa, bacağısız, kūteh ve kelteh, nākış,
alçaq.

bödrüme : başı aşağı gelmek, ser-nigūn olmaq, vājgūne, çepe.

budene : bildircin, beydane.

-“mişāl”-

“gül yazı yatğan yeri hisset olur
çile kırse nertiveler mest olur
karı ölse ol hūdānıñg hastıdur
yigit ölse bülend tağlar pest olur”

bur : çukur yer, delik, dişik, tarla, tebeşir. kır at. alçı taşı, ahek,
şüre.

burdağ ve budag: semiz, ferbiş, semīn. burdağı. sukūm, bisleme.

-“mişāl”-

“burdaki at koyunlar bī-āded
piş-keş kelgāngā ni san ve ni hadd”

boragan : kısırga, şedīd, fırtına, külek, telātum. dalğa.

börek : bōrk, tüpi kalpaq. kış ve sincāb ve kākūm bōrki. mizın
külāh

-“mücāhid”-

“keşmiri fūte gülleri ni dal kiltürüb
iki kaş üzre kırmızı bōrkin kıya, kurub”

burtağ : bozuk, nā-hem-vār, perīşān, tertıbsız, karışık.

- "nevā'ī" -

"köz aç eşk-i nedāmet saç öz ahvaliñgga bārdur
tünüñg tīre közüñg hıyre yoluñg burtağ atıñg aksağ"

börte :yük, bār-gīr, yabu, kiracı hayvānı, paltar atı.

borc, burc :biber, fūlfūl, küngüre, borc ve barı, gūşe, merc. siyah
biber. qarz, deyn, mürcel.

- "misāl" -

"kişmişe hem-rāh kılıñg morc-ı siyāh
uğur içre yancıñgta olsun tebāh"

burçak :nohuda mānend bir habbedir. bekrek, kadane.

bürçek :lūle, gulule, saç, cād, gīsū, kākūl, turre ve mergūle.

burçalık :şahrāyı lāle, yābānī şakāyık ve şağn-ı destī, piyāz, şakākıl.

- "misāl" -

"atınız zād-ı rāhı amāde
burçalıklar açıldı şahrāde"

burçgın :siyāhrağ, müjgānalrı siyāh ve gözleriniñ beyāz yeri siyāh
olan.

burçek :celban, keşır bir otdur.

burçın :āhūnuñ ve ördegin dişisi. bāzen buldırcın ve budāne ve
ritişke daħi itlāk iderler.

burdamak :semiz, ferbih ve semin olmak. perverde ve perveriş idilen.

- "misāl" -

"ketekde kalan burdağan makiyan
ni mālūm uçmakğa şu duzyan"

börsü :penaleşmiş, füsürde olmuş. yazda biçüb, kışda
hayvānlara yidirilen uluf ve yorunca toplanmış ot giyāh,

bīde. dalğa kenāre atmış olan k̄amış ve levha dahi itlāk olunur.

-"miṣāl"-

"mürük oldı ve kavunlar pörsidi
köpligindin hırs u kurt ve it yidi"

borsuk : ney gibi bir giyāhdır, aşkar, revdağ, vaşak, sege müşābih derisi siyāhlı ve beyāzlı bir neṣ hayvān ki andan kürk yaparlar.

buruş : pīç, çīn. küre, halka, t̄ab, ukde, bend, meḡgüle, cād, halka. gūş-vāre.

burgū : mişkab, dilme āleti, permi, örme tığı, sime, harbīnīn ḡci. karın ve yürek ve hāmilenīn derd ve burması. t̄ac ve külāh ve kemer düğmesi. t̄ab.

burgūt : baykuş ve bürküt ve büm ve cuğz ve bay oğlu. tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir.

burkutlık : deyr, şavmāa, büt-hāne, āteş-gede, cāy-ı şanem. bir kabīle.

börk : külāh, töpi, kalpak ve külāh-kış, kaqum.

-"nevāyi"-

"yārab bu ne keldür kim başıga çiçek sançar
ki igri koyar börkin ki biliñge itek sançar"

bürgē ve bürge: pire. geyik, bargūt. bürge.

bürke : nikāb, lihāf, perde, hicāb, çeşm-bend, burkā, yüz örtüsü, peçe.

bürkemek : başına bir şey örtmek, peştemāli telfif itmek, bürümek, çevirmek.

-"miṣāl"-

"bağ-ı etrāfıda ağzıñdın kızarıb sarğarıb
ğonçe zengāri libāası birle başın bürkedi"

bürküt :bir ne'cesim şikâr kuşu, 'ukâb. lihâf, lifâte.

- "mişâl"-

"kirdi bürküt ortağa yani'ukâb
didi ey kuşlar ara mâlik rikâb"

burla :yüzük, bühür, nigîn, engüşterîn, hâtem.

burılğun :burulmuş, bükülmüş, ham ve muqawes olmuş.

- "mişâl"-

"kâkûliñni burmağın ey serv-i nâz
pîc tâb itme mürüvvet kıl biraz"

burmak :bükmek, teftil, bürmek, pîçiden.

burma :burulmuş, mûsluk, bend-kîse. kapçak, burğu, permi.

burna :ibtidâ, muqaddim olan, ewelâ, ilk nuhust.

- "mişâl"-

"iş küni koyğanda'add ü sarı yüz
töre bile burna yasalıñni tüz"

burnaşmak :yek digerine taqaddüm etmek. çalışmak, geçirmek.

buruk :sancı, halecân, ârmân, vecâ-ı kulunc ve burma. sūfiyyeden bir zâtiñ ismidir.

burut :biyig, şevârib, muy-ı leb, müzellef, bıyık.

- "mişâl"-

"köp şerâret sûretidür mislikurt
sillesi se pîh efgâni burut"

burulday :küçük perende, ufağ tayyūr, rîze canâverler.

burun :enf, binî, ewel, aqdem, nuhust.

- "mişâl"-

"ki burun sal iki kolığa şikâl
eyle kim turğay öz yiride gazâl"

burunđı : ewelki, muqaddimki, s̄abikī, gećenki, eski.

- "misāl" -

"zīb ü ziyinet füzün burundın köp
"ayş ü işret burunđı kündin köp"

buruncak : bürüncek, ince bez, lihâf, patıska, dülbend.

burunduruk : deveniñ ve yaramaz hayvānlarıñ burnuna taqarak
çekdikleri halka, toğnak.

böri : kurt, kürk, z̄āb, bũğ, nefir, ker-nāy. kök ve arı. bir nevlü b
ismidir.

- "misāl" -

"eger kavī böri haylī māfidür
yakın bil ki çüpānğa it hālīdür"

burya : haşir, ferş.

- "hüveydā" -

"tevāzu-ı pişe kı her kimni körseñğ bīd mecnūn dik
kāmışını körmediñğ mü baş kötürdi burya boldı"

boz : bez, kirbās, koyu renk, gök rengi, nīle renk, kır rengi.
ferāsetlü, fehmlü ādem, müdrik. cāmid, yah, emr-i harāb-
kerden.

buzāđu : sıđır yavrusu, gūsala dana ve buzađu. cevāne.

buzāđu başı : akrebe mānend bir hayvān, dana burnı, çoñguz. hūnefān,
kemivsek.

buzav burnı : tınraqlara çıkan zahm, nāsūr yarası.

buz tağı : türkistānda bir silsile-i cibāldır.

- "misāl" -

"iserdin burūdet bile zemherir
bolub irdi yüz birle āhen-pezir"

bözci : nessāc, kirbās-bāf, bezci, bāfende.

bozacı	:tavāif-i türkmāniyyeden bir kabīle ismidir. bozā-fürüş.
bozboğa	:demirkazık yıldızıdır, kutb-ı şimālī.
bozruk	:burunduruk, boyunduruk. kuş ağacı.
bozruğan	:çomak, tokmak, gürz, küdünk, kütük, verziş kütüğü ve künde ağacı.
bozgunc	:yabānī kabuklı fıstık. boya için daği istimāl iderler.
bozlag	:sülünün duraciñ dişisi. yabanī tavuk, kırğavıl.
buzlamak	:deve yavrusunu çağırmaq. soğukdan buzlamak. yavrulamak.
buzagulamak	:inek ve emsali yavrulamak.

- "misāl" -

"cefa taşın sınık köksige ursa
butam diyip ğāh buzlab ğāh öğürse"

bozmaq	:cerh, ebtāl. mahv, kalb itmek. lağv, fesh, terkīn itmek. berbād idüb harāb itmek.
bozuğ	:muhattel, harāb, vīrān, muđill, fāsīd, meksūr, ğayr-i muntazam. bir nev ^t tanbūradır, kopuz gibi.

- "nevāyi" -

"nā-taᅅg eger okı vīrān köᅅgölğa rağībdur
koruk nihāl bozuğ bağ ara münāsībdür"

büzük	:esās, temel. in, koğuk, āşiyāne.
bosağa	:ätebe, ışık ve kapunuñ alt tarafı, āstāne, menkele, cenāb, bāb.

- "misāl" -

"bu bādedin aᅅga hem bir ayak tut
bosağasın öpüb mindin kulak tut"

bostağan	:büyük kadeh, ratl, ayağ, kāse-çūbin.
-----------------	---------------------------------------

- "mişāl"-

"helāl ana sūti dikdūr ger ol kuyaş tutsa
tapuğ kılib bükünüb bustağan içinde kırmız"

- bosraq** : bir neṽ helvādır.
- büskürmek** : püskürmek, bir şeyin üzerine şu püfkürmek, girü defitmek.
- busmak** : dām, hīle, tertīb, itmek, infīāl idüb siyetmek. firār, muhāceret itmek. kemīn kurmak, puşmak.
- busu** : kemīn-gāh, puşu, kemīn, bekme.

- "mişāl"-

"busuda idi nice atlıg hemān
adev sarıga koşdılar bī-kemān"

- bosun** : bit, kehle, müteaffin, haşerāt, kımıl, böcek, kurt.
- boş** : boş, hālī, kof, ecvef, koğuk, mağak, kölük, sāde. gayr-i mezrū sürülmemiş tarla. aylak, gevşek, işsiz.
- buşar** : iztirāb, helecān, telāş-ı serāsime, acele-kār.
- buşak** : idik ve yitik at, nümāyiş atları, alay ve donanma atları. deste bağlanmış buğday hūşesi.

- "mişāl"-

"kitālardaki kitgen buşak atlarğa
kolıñ yışınğ hān aḥmedi mindürünğ"

- boşamak** : tahliye ve hali olmak, boş ve işsiz olmak, ayrılık ve cüdā olmak.
- boşanık** : vāhī, pūc, sebk-mağz. bī-māl. gāfil, bī-hayr, süst, kāhil, bī-kār u bār, bī-mağz.
- boşnak** : bir kabīle ismidir.
- boşganc** : ecinne. ziyān, ifrit, guzguz.
- buşk** : sarık, sele, imāme, destār, pūşk.

boşmak : teskīn-i atş itmek. telezzüz itmek. gevşemek. muẓtarib olmak.

- "mişāl" -

"ni bāk-i şāf köngül sarı çarh salsa küdüret
zülāl-i közgüsini sāye kılğalı boşmış"

boşanmak : ayrılık, münfekk olmak, cüdā olmak. muṭāllika.

buşurğanmak : telīm, tefcī itmek, ıztırāb virmek, keder virmek.

- "mişāl" -

"buşurğatmay salıb barğanlarığa
icāzet birdi hem kalğanlarığa"

buşukmak : mütéaffin olmak, helecān itmek, zucret çekmek, mağmūm olmak.

buğ : duman, buhārāt, islim, ker-nāy. lihāf. ağacların kabuğı.
sūr-nāy, boru. tuman. dem. ıslık. nefir.

- "mişāl" -

"zeyl ü zeng ü buğ ü nākūsa kıyās itmenğ munı
hōş nevāddur hōş sadā hōş nāme hōş āvāzni"

boğa : sığır ayğırı, tosunuñ büyügi. hayvānların vaqt-i izdivāci.
kayd ve zencir, güll, işkil, kişen. cengiz hānın sekizinci
ceddi boğa hān.

boğaça : boğuca, boğaz, gırtlak, hulkūm, nāy-ı gülü, taşak.

boğak : hafakān, ihtināk, gönül sıkılmak, boğuk. kemend, halka,
külāde, pāy-bend.

boğagu : buğav, bend, köstek, zencir, dest-pend.

boğcama : boğça, büyük boğcama ve lihāf, cārşaf ve çāder-i şeb,
mizīn ve mükellef örti. düğün için kurulan çāder. yataklık,
cāme-i hāb.

- "mişāl"-

"teh-be-tehdür boğca buğ-ı cāmeler
bī-āded kim hāb-ı zer bağt cāmeler"

- boğcı** : yayın k̄uşelerini taḥkīm için bağlanan ip, bağ, kiriş.
buğdak : ağaclarıñ kabarmış olan yeri ve dal çıkarak maḥall, budak
giriş ve uk̄de-i nebātāt.
buğdayık : hūma kuşu, ankā, simurg.
buğday : gendüm, ḥabb. altıncı burūca itlāk olunur, sūnbüle.
buğday başı : hūşe, deste, vaşak, sūnbüle.
buğra : aygır, iki kūhenli ner deve, iki hörgüşli şütür.

- "mişāl"-

"her tivedin buğrı bolmas ner bolmas
her ādemdin seyid bolmas ir bolmas"

- boğra** : şériyye, rişte aşına beñzer bir nev taāmıdır, ubra, un āşı ve
āş-ı ārd tesmiye iderler.

- "mişāl"-

"āş-ı boğra isteyen āḥşāmge kalmay olaman
ubra tiz kiltürmeseñg bir bir şaçıñgı yolaman"

- boğım ve boğum**: bend, giriş, uk̄de, peyvend, büküm.

- "mūnīs"-

"bolsa tenide boğum nişānı
kiskin ḥattıñga yeter ziyānı"

- boğmak** : tażyk, taḥnīk itmek, sıkmak, boğmak.

- "mişāl"-

"yolıda āsān ölüm ister irseñg
zülfi tāriğa asıl yoksa boğul"

- boğmak** : boğum yeri, bend, ḥalka, fāsıla, uk̄de.

boğma :boğundi. boğuk ses. ihtināk. harhar, gıffe, emr-i boğma.
boğnak :yağmursuz şedid fırtına. boğuk ses. boğulmak.
boğu :āhū, geyik, ğazāl. boğulmuş.naḥçir. zevāne, kılade. bir kaşaba ismidir.

- "mişāl"-

"gūyiyā saydlardın ol çengel
vākī irdi tola boğu vü mara!"

buğur :buhur deve. iki kūhenli cemel.
buğursıma :deve kızma, dişi deveyi buğura talib itdirmek, alışdırmak.
boğursak bayram ve mübārek gicelerde lokma yerine giçmişlerin rûhuna bişirmiş oldukları müselleş hamirden nev'tāamdır.
boğuz :boğaz. hāmile. geçit. mansıb, köle. nāy.
boğurda :boğurtlak, hancere. bir nev kılkuyruk. hulkūm, kıkırda.
boğuzlamak :zeb, katl. idām ve helāk itmek. boynundan kesmek, öldürmek.
boğuzluğu :hulkūmı, hanceresi, gülüsü, nāy, boğazı.

- "mişāl"-

"yahşı dosta her nimeni içürme
harām hariş boğuzıngdın kiçürme"

boğun boğun kismek: bend bend pārelemek, boğum boğum cüdā itmek.

- "mişāl"-

"boğum boğum boğumındın kiser bu sanın ilgin
yine siniñ iteginiñ gerdidin cüdā bolmas"

buğın :şu gine, bu gine dimektir.

- "mişāl"-

"dostlar tilbeliğim ayıb itmeñg
aldı aklımni meniñ buğnagine"

- buktu** :kemīn, dām, pusu, kemīn-gāh. gizlenmek. pūnhān ve maḥfī durmak.
- bukturmak** :dām, ḥīle tertīb itdirmek. pusdurmak, kemīn kurdurmak. bükürme.
- bukturma** :düşmeniñ zahrine puşuya yatdırılan asker.
- bukçurma** :yayīn kirişi ve zih ve tınābı.
- bukmak** :ka'itmek, pārelemek. tevzī ve taḫsīm itmek. puşmak, kemīn kurmak. şakk ve kesmek.
- bük** :orman. yol. geçid. ağacılık depe. tuğay. çengel, çenglik. emr-i tāften. kemer. gūşe ve kenār. ḥam.
- bükülmüş** :tavlanımsı ip. piçide. rīsmān. yāfte.

- "mişāl" -

"hecr deştide ğamiñg bir kūh-i kāf
bār-fışkındın bükülmüşdür bilim"

- bükē ve bükē** :güreşci, pehlivān, küşfi-gīr.
- bükāvil** :bekāvil, vekīl-ḥarc, kahyā, āş-ḥāne nāzırı.

- "mişāl" -

"seh aldıda ikevi öyle maḫbūl
dīvān bigi biri biri bekāvil"

- büket** :serāb. bend, basten-i deryā.
- büketlemek** :sedd çekmek, tesdīd itmek şu önüne hadd çeküb irkirdirmek, yüksek yere şu çıkarmak.
- bükbüldük** :yoğurt, māşş, corğat, katık.
- böker** :tolar, çürür.
- bögrek** :böğürk, gürde, kilye, böbrek, meymene, meysere. sağ böbrek meymene, sol böbrek meysere
- bögrekci** :muhārebe eşnāsında yemīn ü yesāre tertīb idilen asker ve nizām ve tabur.

bügreymek : inhinā itmek, egrilmek, pīçide olmak, ham olmak.

- "mişāl"-

"çarh-ı seb-i gerdiga gūyā naqd-i ömriñg dūr garaž
tiker aṅga her tün ki iki bögreyib eylenedür"

bögrölce ve bögrülcük: sāmīr. māšī, hareket, yol yürümek.

bögrün : tehī-gāh, egeriñ altı. boş yer, bir mühimme yaramaz şey.
müstedrik.

bükse : bedenin kuşak yerinden yukarı tarafı, kemerin balası.
sīne, zahr.

bükmek : muḳawes itmek. münṭavī, ğazel, teftil itmek. derhem
itmek. pīç ü tāb itmek.

- "mūñis"-

"bār-ı aşkıdın bükülse kāmetim irmes'aceb
kim bu bir yükdür ki ham bolmuş aniñ astında kāf"

buken : bu gün, el-yevm, imruz.

bögütlemek : bükütlemek. aḳar suyun yolını bend ve sedd itmek.
bağlamak. kır dökmek.

bögür : cenb, pahlū. kūh ü kenār. gūr, mezār. yan. çit, hadd.

bögürtken : bögürtlen, şecere-i mūsī. türmūş.

bögürmek : hayvānātın teferrüd itmesi. bağırmaq, dirin ses çıkarmaq,
feryād ve figān itmek.

bükül : eger esbābı, edevāt-ı zīn. ham ve çem olmak.

bükülüm : kıvrılmış tābelenmiş, pīç ü tāb, mūnhānī urma. şikenc, kat,
çin, tolaşık.

bügi : böci, bögü, sihr, efsün, cādū, nireg, albastı, perī-hān.
başçı hātun, babalu, ilm-i raḳḳā. sālūs ve cābulūs.

bügildemek : hafaḳān olmak, yürek çarpınmaq, nefesi sıkılıb helecān
olmak. zīk ü dil-teng.

bol : "bā"nın işbāiyle okunmak üzere vāfir, çok, mol, vāsī ve geniş, zāyid, ferāğ, mebzūl, bereket, keşir.

bol : bu, şu. harf-i işāretidir karibe ve hāzıra. hisse ve şikk ve taksim etmek. pârça ve pâre etmek. ol.

- "allāh yār" -

"ğiybet ve yalğan bile bolsuñg sözüñg
töhmet ve bühtān bile bolğıl özüñg"

bola almak : mümkün olmak, dest-res olmak. muvaffak ve müzahher olmak, ele geçürmek, vücūda gitürmek.

bulaşık : bulanık, ālāyiş. emāre, leke, müleves, ālūde. āmih̄te, karışık, mahluḫ.

bulag : çeşme. bī-kār, ayn, kārız, yenbū, kanāt.

- "āgehī" -

"vişāliñg āhūları rām ise miñge tañg yok
ki iki közdür iki mevalıg-ı butağ miñge"

bulag oti : tere, su kenarlarında neşv ü nema bulan yabancı na na, pūdine ve hūl-büy.

bulamaç : āside ve āşide dinilen unla bulanılmış aş. umac, bulamak.

bulamak : avcı ışığı. bir nev taam.

bulamak ve bılamak : karışdırub müleves etmek. tirelenmek. ifsād etmek.
bulaşdırmak.

bolay : olayım. bunuñ gibi. şūm.

- "mişāl" -

"yügürme cife köp kılmak yıl ve ay
bolay dip bay yasatiñg birmegil bay"

bulbad : eski, virāne ve bozuk. münderis, harab, fersude, köhne, vıran.

bülte : söz, sūhan, güftār, kelām, nuḫk.

bolcar ve molcar: askerî ve ordunun ictimâ idecek maḥall-i mev'udı.
müstahzar, tecemmu', telâkı, verdîş, müsâdef olunacak
yer.

- "mişâl" -

"çü yitük aning car ü bolcariga
şeh-i rum ili birle peykariga"

bolcarlamak : bir araya gelmek ve tecemmu itmek üzere va d virmek.
cem'iyyet ve yığın için bir yere toplanmak.

bolcaş : maḥall-i mev'ud. buluşmak için tayin olunan cāy. va d,
mevķı, cay-i cem'iyyet.

boldurmak : çāre görmek, ḥall ve peydā itdirmek. tevaffuk iderek
mevcūd itdirmek. meydāna çıkarmak. zāhir ve nümāyan
girü kalmaķ.

buldurun : diyet, kışaş, intikām, kıymak.

bulduruk : buldircın, būdāne, ve retişk, bīdāne.

bularmak : tenezzül itmek. kendü rütbesine lâyıq olan vaķarı ber-ṭaraf
itmek. ğayr-ı münāsebet iş görmek.

bulġar : ālūde ve bulamaķ, ve mülewes. tavayif-i etrākden büyük,
kadīm bir kabīle ismidir ki itil ile yabıķ beyninde
mütemekkindirler. ve bir şehir ismi ve ekşerîsi dahi
koştantiniyye mülḥakatında mesken ve mevā eylemişlerdir.
telātine dahi itlaķ olunur.

bulġaġ : inkılāb, şūriş. fitne ve fesād. firelik, keder çarışıklık.

- "mişâl" -

"dime könglüng mülki kay çagdın bu nev olmuş harab
ta bu kişver ehliga tüşmiş firakiġ bulġaġı"

bulġamaķ : telvis itmek, ālūde itmek, bulamaķ, mahlut itmek.

bulġanmak : fasīd ve tīre olmaķ. tekeddür ve teneffür itmek.

- "misāl"-

"āteş-i aşkımı karıştırma
dūd-i āhim cihānı bulğamasun"

bulğaşmak : sarı leke ve ālūde ve mūlewes olmak.

- "misāl"-

"kōzüm bulğandı mevc-i eşkdin vay
kōzūng külekdin ummanda aşub"

bulğancak : tīre, fāsīd, hıyre, lāy-ālāde, bulaşıklı.

bolğan : çay ve ırmak suyu, ve bir nehir ismidir ki bolğa, volğa dahi dirler. ab-ı cuşide. kaynalmış su.

bulğancuğluk : aludelik. inkılab, suriş, ihtilal, keşmekeş, karışıklık.

bulğanuk : mugberr, tīre, revnaksız, muhalif. pertevsiz. gönül alūdeligi. rūz-ı tīre.

bulğavıc : karışdırıcı, ve eylendirici ve çevirici bir alet ile.

- "kerāmī"-

"kerāmı guze-i vasfıngı tirdi avcı birle
yumagi pağasın hem rişteleb algavcı birle"

bolğusı : olucısı, işdeki.

- "āgehi"-

"uşbu ta rıf agehi bes bolğusıdur çayğa
kim tarab-efza-yı bezm hazret-i han oldı çay"

bulğur : burğul. kaynadılub kırılmış ve çatladılmış buğday. nım- kūfte. muqaşşer-i cev-kūb.

bolğun : esir, cāriye, halāyık, cevārı, karnak, köle, doğma, bende. dedek.

bölük : fırka, gürūh, cüz. taraf. hisşe, kıta. başka, ayruca. top ve cem. parça ve pāre. cūdā itmek.

- "mīṣāl̄"-

"bu alemga sin itimad itmegil
hudadın bölük nerse yad itmegil"

bölük : bir alay, fevc. zümre. fırka, güruh, cemaat, taife, enbuh, yığın.

bolmak : olmak, kevn, mevcud, peyda.

- "āgehī"-

"cihan şuhigā asandur egerce aşına bolmak
ve likin songra iş müşkil durur andın cüda bolmak"

bölmek : kısmet, şıkk, kat, fasl itmek. parça ve pare itmek. cüda itmek.

bölekleme : bölüklemek. taksim ve takti itmek. pare pare eylemek. cüda cüda, lahte lahte, ayrı ayrı, denk denk, pay pay.

bölüşmek : bölüşmek, hisse, iktisam itmek; paylaşmak.

bulut : bulut, sehab, ebr. sünger. mığ. deva ve ilac ismi.

bölüş : bı-kes. bölme, iksam, emr-i taksim. görüş. mevcud ve peyda.

bulum : bulgu. vicdan, idrak, irfan. hall, icad. derya. fena.

būm : baykuş, bay oğlu, bürküt.

- "mīṣāl̄"-

"çu bir ikbalsiz min tali im şum
kiçerse ilgime toygun olur bum"

boncuk : moncuk, hırz, minçak, böcek kapı.

bunca : bu kadar, bu rütbe, bu miktar, munca.

buncilayın : bu kadar, bu mikdar, bunun gibi, bu derece

bundur : ahz, kabz, ip, halat, arkan, urgan, argamcı. çemen.

bunğar : bınar. ayn, çeşm. pungar. karız, yenbu, bulag, kanat.

- "hüseyinî" -

"ey hüseyinî çarh zulmi birle bolsa min dagı
eşk tufanı bile gerdun binasın bungtaray"

bunġ : pey, arbun, abone, pişin virilen akçe. inhitar paresi. arbuq.

bonguz : boynuz, karn, şāh.

bönmek : eski, fersude, köhne, harab ve vīrāne, fertūt, münderis.

bunug ve bunuk: teşahhus, hey'et, kıyāfet, şekl ü şemāyil, şūret.

boy, buy : kadd, kāmēt. şūbe, silsile. koqu, rāyīha. is gicesi. bülend, bālā.

- "misāl" -

"boy birmes bir şuva tüşti atı
müselib oldı o demde rāhatı"

boyluġ : uzun, tavīl, medid boy sahibi

boy otı : sūnbile, hilbe, kertene, yabānī na'na, pūdene.

boyamak : telvīn, reng itme. şıbjı tılā itme, elvān sürmek.

- "misāl" -

"vesme bile qaşlarını boyamış
kör iki közlerini sürmelemiş"

boyaġ ve boyak: boya, levn, reng, sıbg.

boyaġcı : boyacı, reng virici, lewān, şabbāġ, reng-riz, nīl-ger.

boyaġlıġ : boyalı, maşbūġ, mülewen, reŋlü.

boyavut : tavaif-i etrākden bir kabīle ismidir.

boy baş : ser-ā-pā, baş ayak, ser-tā-ser. boydaş. saçbaġa ilāve olunan harīr ve gümüşden bir nev' zib ü zinet.

- "emir" -

"sūnbül āhım perīşāndur henüz
saçbaġ ü boydaşdın sini"

- boyça boyça** : boy boy, mütehalif, kametde mütenevî, derece
- böyrekçi** : ordunun kalb-gâhı ile iki cenâhlarının önüne konulan asker ve karmül.
- böyrek** : tavâif-i etrâkden bir kabîle ismidir.
- buyruğ** : emir, hüküm, fermân, yarlıg, irade-i padişah, nafiz, berat.

- "misâl" -

"hükmi cârî öyle dil-efrûz idi
buyruğı bu dehr ara nâfiz idi"

- buyrultu** : hüküm kağıdı, fermâyiş. icrâ-yı aḥkâm-ı eşnâ-yı rahde izzet ü hürmet için virilen ferman tezkeresi.
- boygalmak** : boyalmak, reng ve boya sürmek, şıbg ve levn itmek.
- boygır** : boyalmış, reng olunmuş, sibg ve levn olunmuş.
- boylamak** : boy ile ölçmek, bir boy gitmek. başdan ahire gitmek.
- boynağı** : ser-keş, muhtell, mu'annid, kahil, dürüş ve bed-ḥuy.
- boynuz** : ḥayvânat şâhı, boynus, karn.
- büyü** : bügü, sihir, efsün, çadü, salûs, ve câblûs, perihân. ışık soğuk idici.

- "misâl" -

"sâhiriğâ min âceb yâr oldum
bir büyüciğâ giriftâr oldum"

- buyurmak** : ferman, emir, hüküm, irade itmek. teblig ve sipariş.

- "misâl" -

"buyurmak sendin
yügürmek mendin"

- büyük** : azîm, cesîm, ulu, kebîr, köca, sâl-hürde, iri, kete, uluğ, mehter, ülgen, büzürg.

büyükler : kiramün-nas, kübera, rical, ümera, vükela, şürefa, uluglar, efendiler, sahibler, irenler.

boyun : boyun, unk, gerdan, rakabe.

- "kāmīl" -

"fermanıga boyun koyuban barça tac-dar
birsün hazine-darıga her yıl harac ü bac"

boyun buran : yeşil ve kırmızıya māyil tāclı bir kuş. ve bir ālet. boyun büken. cellād, qaşāb.

boyunġ : kuşların peri ve tüyleri. boy, kāmēt, qadd.

- "mişāl" -

"boyunġnı köster maŋga boy baġlar alay saŋga
min şehr-i şafā kitsem yād-gārım qalsun saŋga"

behrādūn : meymene, ordunuñ saġ cenāhı ve қоşunuñ oñ tarafı ve rāstı.

behlem : toġan, meşhūr şikār kuşlardan bir nevidir. çarh ve ötlegü tesmiye iderler.

behli : toġan. eldiven, dest-pūşk, biley behle. bilegey.

- "mişāl" -

"el-kışşa-i şeh huceste gevher
tartıb iligige behle-i zer"

bey : büyük, ulu, āmir. bir nev' me'şer-gezende. asyā-yi vusṭāda büyük bir rütbe ismidir.

- "mişāl" -

"şükr hārezm-şeh'ināyetidin
'abd-ur-rahmān bahadur oldı bey"

bibi : nine, büyük vālide, hanım efendi. vālidesiniñ anasına ve pederiniñ vālidesine daġı itlāk olunur.

- "mişāl"-

"boldı bibi fāṭıma cüft-i'alī
ol'alī şīr-i hüdādur ey velī"

baya

:ādī. kadīm. bayağı. bayat. sāde, eski, köhnelenmiş,
çokdan kalma, şeb-mānde.

bibi atun

:mu'allime hātun, mekteb hācesiniñ haremi. avukat ve
dāniş-mend.

- "mişāl"-

"naşihat tinglegenler bibi atun
kulak birmes yaman urgacı hatun"

bayat

:eski, kadīm, bir türk aşiretidir. giceden kalmış taām. şeb-
mānde. ilm-i mūsikide bir maqām ve nağme ismidir, nevā
nağamātınıñ mülhakātındandır.

- "mişāl"-

"itdi bu nevātı rāst kıldı
uşşāq okuban bayat kıldı"

bayan

:devā-yı telh ve şīrīn būye ve beyyin şīrīn buyan daḥī dirler.
aşl-ı sūs.

bibek

:bebek, merdümek, kurretil-ayn. serbest. ālūfte, çapkun,
şerāret.

- "mişāl"-

"imes bu hāl ki köz'arızınğa yetkende
kalıb durur yapuşub'ayn şevkıdın bibekim"

bibi ve bibi

:hanım, hātun, bānū, āyım. büyük ana ve nine.

bitçaga

:küçük, çocuk, ufağ, hūrde, hūrd. beçe ve bala. şağır
evlāda itlāğ olunur.

bitükçi

:kātib, yazucu, hattāt, mirzā, nüvisende, dīvān, şāhib-i
kalem.

- "mişāl"-

"bitükçiler bitmek için şaf turub
yazğuçılar yazmağa huff oturub"

bitmek

: nābit, neşv ü nemā bolmaq. yazmaq, bitilmek, bitmek ve
halās olmak, tükenmek, itmām, yapılmak, imāl olmak.

- "lütfi"-

"āriziñg dūrında kördim naqş-ı bismillāhı
hatt ü hālīñge bitibdürler kelām-ullāhı"

bitti

: yazdı, taħrīr ü tarķīm itdi, nüvist ve nüvişt, kitābet-kerd.
itmām ve halās oldı. qalmadı. nümū-dār, zuhūr, peydā.
gögerdi.

bitik

: yazu, mektüb, riķā ve nāme. bitmiş. halās ve nābit olmuş.
ceyhun yañi amuderyā verāsında buħārāya tābī' bir küçük
kal'a ismidir.

- "mişāl"-

"derd-i hicrimni bilgey yusa eşkim şafħanı
ol müsāfir sarı kim gāhī raķam kılsam bitik"

bitmek

: yazmaq, bitmek, taħrīr ve tarķīm itmek. nābit ve peydā
olmaq. il tiyām bolmaq. meydāne gelmek. münüw itmek,
encām ve itmām. zāhir ve nümāyān. tükenmek.

- "mişāl"-

"zūlm ile yitkürgen āzāriñg réāyā köñgliğa
bir cerāħatdur ki bitmez hiç bir merhem bile"

- "diger mişāl"-

"hem uşal tofrağdın saçıb quruttuñg nāmeni
yaz sikiz ol ayğa cismin tofrağ olğandın bitik"

bitimlik

: uşullu, muntazam, müretteb, tertīblü, zībende, yaķışıklı,
tüvānā, bī-ayb ve bī-nokşān.

bıçak

: sikkīn, bıçak, ālet-i ķatī'a, kārđ, bıçkı

- "mişāl"-

"yoğ ise kil kahr birle kögsime
ur pıçak ve ur pıçak ve ur pıçak"

biçek :igne, ibre, sūzen, būgāçe. zīnet, ārayış. sembūsek gibi
içerüsi kabaklı ve küfteli hamīrden dört kūşeli bir nev⁴
çörek.

- "mişāl"-

"yāremi tilgeli başıñg üze biçek mü ikin
biçekde rişte-i cānım yāhūd ipek mü ikin"

biçki :destere, erre, minşār, bürende. kefş-düz ve itekci ve
kunduracıların ālet-i kātī⁴ aları.

biçmek :kesmek, büriden, ictizāz, ihtisād, kaṭı⁴ şakḳ itmek, biçmek.

- "ğarīb"-

"devletliğdin devlet kitdi nevbet raḳıblerga yetdi
sākī⁴ ecel meyin tutdı kefen tonum biçilmes mü"

biçuk ve biçuğ :yarım, nişf, gedik. burnunda saḳat ve illeti olan. ve
burunsuz ve bīnīsiz.

biçin :baçin yāni çin pāy-tahtı hişār, kapu. meymūn, mübārek,
hem-dūne. bī-ukde, büklümsüz. bī-cān.

biçin yılı :sāl-i türkāniñ toközuncı meymūn yılıdır.

bihti :kurutulmuş ve şuyunu çekmiş et, kadīd. kaḳ. basturma,
gūşt-i hūşk-kerde. ğalbūr itmek, elemek, bihtin. bir nev⁴
şütür ve deve.

biħmak :teneffür itmek, biħmak, uşanmak, kelāl ve melāl.

bidev :şoy ve cins at, bedevī, küheylān, esi⁴ arabī. devende at.

- "mişāl"-

"bidev atıñg tārīfini diyelim
her hūneri üç yaşında billüdür
üç yaşından kaḳdem koydı bişine"

elim yetmez igerine billüdür"

bide :kuru'alef, yorunca, sebirke, yoruncğa, at otı, biçilmiş ve tolanmış ot.

bir :bir, vāhid, yek, tek, tāk, yeke, yek-tā. vir, dih, i'tā.

bir bir :bir bir, yek yek, tek tek, ayrı ayrı, cūdā cūdā.

- "mişāl"-

"bedenler yatıb başlardın cūdā
bolub cānları bir biriyğa fedā"

birer :birer, yek-ā-yek, ayrı ayrı, cūdā cūdā.

birerte :bir dāne, yek dāne, yegāne.

bir ev :birisi, bir kişi, bir ādem, bir kimesne.

- "nevā'ī"-

"bir evdin reşk kiltürdüm kiçürmekke hayāl içre
ni utğay hālime ger il bile körsem vişāl içre"

bir dik :berāberce, dāimā, mütevāliyen, bir düziye, bir rengde. bir heyet ve bir türde ve bir tārīķde.

birge :birlikde, müttefiķan, berāberce, müctemian, hemegi, māā.

birgine ve birgına :azcık, biraz, kalil, endek, kem-ter.

- "mişāl"-

"aldı könglümni meniņ birgine dil-bergine
tişi gevhergine lebleri şekkergine"

birin birin :birer birer, yek yek, tek tek, cūdā cūdā. bir yol :bir kerre, bir defā, bir merre, bir mertebe.

bırakmak :bırakmak, irmā ve terk itmek, ferāgat itmek, hālī olmak, şarf-ı nazar, mānden ve güzāştēn.

beyrek : bir nev' kalın bez ve sâ'ir bâfte ve yelken bezi ve sancaqlara konulan parça ve 'alâmet ve kumaş. asyâ-yi vusţâda türbelerin direğine, tuğ ve baydaqlara ve bayraqlara 'alâmet için konulan elvân parça.

bırsarıq : oruc, rûze, şavm.

bayraq : bayraq, sancaq, baydaq, 'alem, yelü.

- "mişâl"-

"sipâhlar ilgide sancaq ve bayraq
yelüler sebz ve pistaki kızıl aq"

birk : katı, saht, sert, muhkem, hıfz u hırâset, asyâ-yi vusţâda leşkerin muhâfazası için bir nev' amel ve tenbîh.

- "mişâl"-

"kiçik muhkem olgac çikib kıldı pest
anıñ dik ki birk olsa mâhî nişest"

birkemek : birikilmek, tecemmu' olmak, toplanmaq, terâkim ve taşaşşud olmak.

birgey : vırsün, 'itâ itsün. te'eyyüd edâ-künende.

- "mişâl"-

"deryâniñ ol yanıdın kildim size
cevre cân bir buse birgeysiz bize"

birkiştürmek : birleştirmek, ilhâk ve cem' itmek, toplaşdırmak. taqsîm ve tevzî ve hışşe itmek, birbirine virmek.

birgü : virgü, şalgıt, alış. mâl-i mîriniñ istifâ ve istihsâli. zekevât, harâc, bâc.

birgüci : virecegi şey.

- "mişâl"-

"birisidin iki kes alsa hısâb
memleket içre tüşer köp inkılab"

birkitmek : sedd ü müstaḥkem itmek. ḥıfz u ḳarr dökmeḳ. bend ve best ve metīn, habs ve ḳapatmaḳ.

- "miṣāl"-

"birkitibdür ki yana kilmegi imkān irmes
kimse andın ḥaberi tapmaḳı āsān irmes"

birkişmek : araşdıрмаḳ. ḳatılaşmaḳ. taḥkīm itmek. toplaşdıрмаḳ ve cemleştirmek, biriktirmek. safı ārāste itmek.

- "miṣāl"-

"aşḳ ārāyiş baḡrıma ursam iḳer min ḳan dāḡı
bil ḳiker min hecr oḳdın birkigen bitken daḡı"

birle ve birle : edāt-ı rabṭdır, birle, ilen, ile gibi, ma' ve bā mánāsına, hem.

- "miṣāl"-

"miniḡ birle hem-rāḥ kiten merd ola
ki ḳaytarsa ḳancık vü nā-merd ola"

beyrem : bayram, ıyd, ḥayāt

- "miṣāl"-

"ḳılsun kerem ḥayy-ı tebārek
bayram ḥaytın saḡa mübārek"

birmeḳ : virmek, tedıye ve ifā eylemek, i'tā itmek, dāden, edā eylemek.

- "miṣāl"-

"allāḥ digin cān birgin
kitman urgin nān birgin"

birü : ḳadīm, atıḳ, eski, köhne, fersüde. ḳadīm-ül-ḥizme, emek-dār, mücerreb.

bīr ü bār : taḥrī, yezdān, ḥaḳ teālā, vācib-ül-vücūd, kird-gār, ḥudāvend, kibriyā, perverd-gār.

- "sūfi"-

"azāzil didi ey perverd-gār
kim üçün halk itibsin bir ü bār
'azāzilğa hudāvend-i cihān-dār
didi kılman sırrı singe izhār"

- birikmek** :birikmek, toplanmaq ictimā ve terākim ve taḥaṣṣūd itmek, birleşmek.
- biriktürmek** :cem ve idḥāl itmek, birikdirmek, topladirmek.
- biri** :kaḍim-ül-ḥizmet, emek-dār, pesendide, mücerreb-ül aḥvāl, eski.

- "mūnis"-

"pādişāhā kıl kerem mūnişğa tā ikbāl ile
tapğay ol biri kuluṅ mümtāzlık akrāniğa"

- biriki** :birisi, beri tarafı ve yanı. viresi, virilecek şey, nesne, borc, karz.

- "mişāl"-

"birikidin sorub çü sūret ḥāl
zāhir aṅlab ki ni dūrür aḥvāl"

- birikit** :birikit, cem ve taḥaṣṣūd, terākim ve toplanmaq.
- biz** :mā, biz. yıldırım, şu'le, aşın, çaqın. biz. in, delik, koğuş.
büz ve kirbās. biz ve der-faş.
- bizek** :ārāyiş, zīnet, zīb. ser-endāz. muraşşa. kaşaba. zīver, ser-rūy.
- bizekçi** :zīnetlendirici, aşkıcı, muşāta-ger, ārāyişci.
- bizeklig** :bezeklü, ārāyişlü, nümāyişlü.
- bizemek** :tecemmül ve tezyīn itmek, tonatmaq.

- "mişāl"-

"ol kaḍd ü yüz hecridin ölsem bizeb gül-berg ile
tofrağımning başı üzre serv ikib mīl eylegil"

bizgek :ışıtma, hummā ve recce, titreme, kaçışatma, teb, lerze.

- "mişāl"-

"korkusıdın turmayub işerdi
bizgekli kişi tik titreşürdi"

bızlavuk :kof ve ecvef kabağ ki çocuklarıñ içine kemik ve daş
parçaları koyarak oynarlar, kabağ oyunu dañi dirler.

bisrik :kutlu deve, şütür-i ner ü zūr.

biş :beş, penc, hamse. bir ilāc ismidir ki parfi, veced ve
erhiṭāyige müşābihdir. zehirli ve semli olur. biş, miş, hem
dirler.

bişer :beşer, pencī, hamsī.

- "nevāyī"-

"havāss-i hamse ile maqşūd olmadı müdrik
köngülni tab iki üç'üzv biş imes bu bişev"

bişevle bişevlesi: beşi de birden, yek-pāre, hemegi, cümlesi.

biş barmak :beş leyfī, 'arefce. çağır dikenı, bir ilāc.

- "mişāl"-

"cinsi birlik herkesiñ bir aklı bar
biş barmak bir değıl köp farkı bar."

bişlemek :beş itmek.

biştug :eyü bişmiş, bişkin, puhte.

biş balıg :türkistānda çine karīb bir memleket ismidir.

biş arıg :türkistānda hoğanda karīb bir mevki'ismidir.

- "mişāl"-

"hākim-i fergāne han-i 'adl-nāk
biş arıgdın ötmeyin oldı helāk"

bışkarmak : düşünmek, tezekkür, tahttūr ve tefekkür itmek. tahtayyül ve endīşe.

bışık : kedi, bise, mışık, hırre, kūrbe.

- "mişāl" -

"piş piş didim pişkerlerim kaçıb kitti
tutay didim turub sıçrab aşıb kitti."

bışık : mehd, gehvāre.

bışimek : şallamak, tertepmek.

beytağ ve beytal : kışrağ at, dişi beytal, biye, māçe, mādyān.

biyig : biyik, şevarib, mu-yi leb. kasd, emel, fikr, azm.

- "mūnis" -

"iki yandın dilāverler çikib tiğ.
kılıban birbirniñ cāniğa biyiğ"

biğlamaş : itmām, ikmāl, encām, nihāyet, gāyet, pāyān, bī-ḥadd.

biğu : toğana beñzer bir nev şikār kuşıdır.

bıķırnat : maşrūf, harc.

bıkın : pehlū ve tiğāh, yanbaş, kaburğa.

- "mişāl" -

"bahadur idi rezmde oldı teng
bıkındın ötüb kitti tīr-tüfeng"

big : beg, āmir, ḥākim, kibār, mutaşarrıf, şāhib, serdār, dere begi.

biyik : büyük, büzürg cesīm, uluğ.

- "mişāl" -

"biyik taht üzre maķām eyledi
vaşiyet işige kıyām eyledi"

biyikāt :büyükler, āmirler. āzāde kız.

bikec :muhtereme hatun, hanım, ayım.

- "miṣāl"-

"dehr-i zālīdın mücerred eyleben kıldım talāk
bulmadım hergiz kıvan kidek cihānda bir bikec"

bigez :ışık, revnak, nūr, dirahşān.

bike ve bike :muhtereme kız, küçük hanım. aşlı beg hatun, henüz
teehhül itmeyen kız, hindiler bikem-şāhib dirler.

- "miṣāl"-

"ışk ki bolsa yaman u yaḥşıdın pāk ey köngül
yok tefāvüt ger bike bolsa ve yāhūd ger mīrek"

bikik :bend, merbūt, bağı.

bikim :bey hatun, hanım.

- "lütfi"-

"rāz-ı dilimi körkli cānānıma aytiṅ
aḥvālīmi ol bikime ve hānıma aytiṅ"

bigin :mānend, gibi, tıbq, meṣel.

- "miṣāl"-

"kim körüb nergis bigin köz birle gül dik yüzlerin
yilge birib 'aql u fehmin mest ü ḥayrān ḳalmadı."

bil :bil, kemer, miyān, kemer-gāh. ince ṭar yirler.

bile ve bile :edāt-ı rabṭdır, ile, ilen gibi, má, bā mánāsına.

biyeli :eldiven, dest-pūşk, behle, bilegey.

bilag :bilegü ṭaşı, meşhed, kırak.

- "miṣāl"-

"bedeni āyine tik şāf turur
bilegi nuḳre-i şeffāf turur"

- bilek** : koluñ nabza yeri, ruşg, mişam, sâ'id.
bilek yüzük : bilezik, mişam, āsāver, dest-bend.
bilekece : mücrimlerin ellerine urılan zencir ve bend-künde ve halka.
bilegi ve bileli : anıñ yanında , müşāhabetde ve māiyetinde berāber.

- "mişāl" -

"kim kilür tācir haṭāyī-zād
bileli bir keniz hūb-nihād"

- bilemek** : keskin itmek, iti itmek, tesnīn, teşhiz itmek.
bilen : bā ve berāber, ile, hem-rāh, māā.
bilev : bilegü ve bileygü taşı, kırak.
bilbağ : kuşak, kemer-bend, fūta.

- "mişāl" -

"bāzār baradur kızgine
bilbağ ālādur kızgine
yüz nāz girişmeler bilen
sevdā kıladur kızgine"

- biltur** : geçen sene, sāl-i güzeşte.
biltirgi : geçen seneki, ötken yıl.

- "nevāyī" -

"ölse dip irdiñ nevāyī tircüzey vaşlım bile
biltur ölgenler bile anı berāber boldı tūt"

- bildürge** : kamçıniñ destegine urılan halka.
bilgāt : ihbārāt, havādişāt.
bilgü : nişān, tamğa, mühür, alāmet.
bilgülük : bellü, mālüm, nişānelü.

- "mişāl"-

"ışık otıdın kulluğunġ dāğını koydum köksüme
özni bu nev'eyledim' ışık ehli içre bilgülük"

- bilgüt** : tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir. bilinmiş ve tanılmış.
bilgürme : eşer, 'alāmet, nişān, emāre, fihrist.
bilgürmek : ifāde, bildirmek, teblīğ, 'lām, işār itmek. tālīmāt virmek.

- "mişāl"-

"zülfi vaşlın istesem ruhsār-ı mihr āfrūzıdın
yoķ'aceb çün yıl kilişi bilgüdür nev-rūzıdın"

- bilmek** : vukūf-'ilm, mārifet-kesb itmek, 'tirāf, hāll ve keşf itmek.
bileng : muştarib. güng, ebsem, lāl, elken.
bile ve bilē : bilen ve bilici, dānişli, ma'lūmātli.
bille : birle, berāberce, maān, hem-rāh.

- "fazīl"-

"gül yüzünġde zülfünġi bāğ ara nūmāyān kıl
lāle bile sūnbülni dāğ itib perişān kıl"

- bili bağı** : toğana mānend bir kuş ismidir. kināyeten ustura ve
süpürgeye daħi itlāk iderler.
bilig : 'ilm, dāniş, fehmi, mahāret, dirāyet, vukūf, ma'lūmāt. nişān,
tamğa.

- "mişāl"-

"bilig şāh eylese hayvānnıġ atın
ni taġ ger kimse tabsa şāh-ı zātın"

- bilimlig** : dāniş-mend, 'ārif, zekī, dānā, hāzık, hūner-mend.
begim ve bigim : ağaçe, hatun, hanım, bibi. tūtī. ayim. hindistānda
hanımlara bigim-şāhib dirler.
binicig : koşucu, at, binilecek at ve hayvān.

- binik tat** : bir neṽ taām ismidir. yemek ve aş ve türlü.
- bingzemek** : beñzemek, şebîh, nazîr, 'adîl olmak, mutābaka memāşile itmek.
- bingiz** : bîz, çuvâl-düz. çehre, yüzün rengi, rûh, cemâl.
-"mişâl"-
"sefere basturuğ ve hem kiñiz al
pāküy-ı mūy-ı cenk ve hem bingiz al"
- bingziş** : şehābet, nazîre, mutābakat, mānend.
- bive** : şeyyibe, tul hatun, āramîl, bî-zevc ve bî-şevher.
-"allāh yār"-
"şikeste bivelerni derdi için
esîr halkını āhı serdi için"
- biye, biye** : kısrak, mādiyān, bitil, urğacı.
- biyik** : büyük, cesîm, büzürg, uluğ, serdār.

fasl-ı pe (p)

pat pat : eṣvātdandır. çābūk çābūk, tiz tize daḥi iṭlāk olunur.
çocuklarıñ daḥi kil ve çamur ile oynadıkları bir lu'bdur.

- "nevāyi"-

"tutub gāhī zeneḥdānın mükerrer eylesem pat pat
körüb güller açılğan bādedin ruḥsār-ı bāğıda"

paçı : piyāde 'askeri ve alman ve sipāh.

paḥsa : çamurdan māmūl dīvār ka'l'a. ve ribāt eṭrāfı. toprak ve tūla
ve sert kil ve çamurdan yapılmış binā.

pādāş : ayak kirāsı, müzd-i pā, pāy-endāz.

- "emīr"-

"külbenı sarı ger kirsengiz cān naḥdidür pādāşingiz
köz eşki birle su sepip müjgān bolur firāşingiz"

pāde : sürgi, ḥar-gele, sığırtmac, öküz ve inek sürisi.

pādeci : sürici, rāī, çoban.

- "sūfi"-

"bu şübheli cihānda bī-şübhe māl kayda
ey pādeci nādān aş-ı ḥelāl kayda"

parḥı : ḥarbe, nīze, sinān, mızrāk.

parlamak : münewver, mütecillī, şa'sa'a kesb itmek, ışıklanmak.

pārū :kürek, bil. kitmān.

- "mişāl"-

"ki balçığ peştesin nāvegi itig bil
veyā pārū bile qar aritur il"

pāze :sapan, fülūk.

pas :zeng, jengār, paslanmış ve lekelenmiş, bī-cevher ve bī-
tarāvet.

petek :paytab, arı kōğanı. muhabbet, mükedder, petek-kefş.

- "mişāl"-

"kōzdin özge yok ayakıngğa münāsib bir kefş
müjedin lîf kılib perdesin itsem petekiñg"

pāku :ustura, mūş.

pāyegeh :misāfirlerîñ kundura çıkardıqları mahall. uzaqtan at
koşturmak. cirit.

petike :kürşak, rūde, muşarrîñ.

petke :şarıq, 'imāme. sevincinden sarıgını göke atmaq. ve havaya
fırlatmaq.

pehte :pamuq, penbe, mamuq.

- "mişāl"-

"tıkıban pehte kıldı muhkem anı
zurūflar anıñg arasını yāñı"

perevlik :esāret, memlūkiyyet, 'ubūdiyyet.

perrān :oq gibi ucucu, tiz, tünd, çabuk.

- "mişāl"-

"oqi kim ol ot birle perrān bolup
'add ü haylīga āfet-i cān bolup"

perpi :yılan taşu cidvār-ı haṭā-yī.

pertel : pırtı, ufağ defek eşyā ve elbise. eştür veyā büyügi, partal.
perzem : bir nev' fāsūlye ve lūbiyā ve bağla.
pervāneci : fermān-ber, mābeynci, ser-ķūrnā, baş vekil ve şadr-ı āzām
ķāymakāmi ve mūāvini.

- "mişāl"-

"arż itdi ve ķulluğın bitürdi
fermāneci yarlığın kitürdi"

perī-hān : cindār okuyıcı, sāhir ve efsūn-ger. def ve çalgı ve gürültü
ile ecinne ve ziyān-zedeyi okuyıcı ve bŷy idici.

- "mağzūn"-

"zŷlfidin 'anber saçar ruhsār otığa ol perī
öyle kim min tilbe çŷn başķar perī-hān" oynamağ "

pest : alçak ve aşag ve pāyān, taht.

- "meşreb"-

"ķaddi ħamlardadur barı ħaķıķat
yağar pest yirge dāim ebr-i raħmet"

piste : fıstık.

- "mişāl"-

"ħŷrmetim bardur yārānlar bīr ŷ bāriņg aldıda
āsmānı pistे puçağığa çakıldım bu kŷn"

peşķāl : yağmur mevsimi, eyyām-ı bahār, rebī, bulutlu hevā.
çocuklarıņ gizlenme oyunınıņ pille ve ana yeri.

peşe : sivri sinek. nāmŷs. göbelek.

- "ħamse"-

"mekr ŷ efsŷn ġāyetiğā yitkŷci
peşe birlen pilni cŷft itkŷci"

pelāl : zaħire gömecek maħall. evre ve anbar zemīni.

- pelpuş** : tonuñ ve destenin ve nevāniñ altına konılan ağaç ve pāyeler.
- peltek** : tım tım, başık söyler, leketlü, kilāletlü, pepe, tıtula.
- pılıқта ve pılıhta**: bir yanı kırılmış yumurta ve bir bölügi ayrılmış pārçe, cüz ve pāre, endek alınmış ve bir miqdārı cüdā olunmuş.
- pencer** : çoğundur dañi dinür, selağ büstāni, pazi, pancar. asyā-yi vuštāda leblebi dirler.
- pendük** : çiçek mağı ve mağ-çesi ve finduğı ve budağ yeri.
- peneh** : küşe ve gizli yer. pinhān olunacak maqām ve cā-yi hum. sünger. düşmen ve zābitdan ihfā olunacak yer.
- penehlemek** : gizlenmek, pināhlanmaq, tesettür itmek.

- "mişāl" -

"dilberim kaydın kilesin rū-yı mālinğ penehleb
min siñge alma bireyim altı bāğni aralab"

- penir** : cübn, penir, lor, pelle, penir-i māye.
- pu** : çü, bu, tek ü pu, cüst-cü gibi kelimesindedir.

- "rāci" -

"yitib bir biriga eyleb tek ü pū
muñga ol yitkirüb tigin aña bu"

- pupamak** : peltelemek, tım tım söylemek, pepelenmek, tıtula söylemek.
- pupuş** : hüdhdü kuşu, puptuş, pāhte.
- pūç** : kof, yaramaz, boş şey, ecvef, hālī ve güvāk.
- pūçlıg** : boşlık, yaramazlık, kof ve ecveflik.
- pūçek** : kalb ve nāsire, pul ve sikke.

- "meşreb" -

"kalender meşrebiñ min iki 'alemni tipib öttüm
behişt ü hür ü gilmānın pūçek pulğa satıb öttüm."

pus :duman, sebsek, küdüret, zeng, paş.

pülemek ve püfleme :nefes itmek ve püfleme, şiddetli nefes ile körüklemek.

pul :pāre, aqçe, fülüs. köprü ve kantara.

- "mişāl"-

"yaratğan tenğriğe kılğıl tevekkül
tama kılma kişidin birgine pul"

piyādelemek :yayan gitmek, meşy itmek, süvārisiz yürümek

piyāzi :navak, peykān, bir nev silāh. dive yūñünden ma mül bir nev kumaş, İrānilerin hāri didikleri. türkmeniyye metāi ve yāftesi.

piç :veled-i zīnā. her şeyin ufağ ve yaramazı. pis, baraş. tolanmış ve bāfte ve tolaşmış. şoba ve bāce ve āteş-dān ve morı.

piralamak :kendisini göstermek, ibrāz ve irā'e itmek. beñzetmek, nümāyiş, meydāne çıkarmak, şibh.

pis :uyuz illeti, baraş, baħk, māhū, miskīn, aylak ādem qaşı ve kirpigi dökülmüş.

- "mişāl"-

"pis illeti ańga oldı tārī
kitdi anıń ildin itibār"

pişmek :taħattur itmek. puhte olmak, maṭbūh, pezende, bişmek.

pişkarmak :tezekkür ve taħattür ve tefekkür itmek.

pişme ve pişi :yağda bişmiş ufağ külçe etmek ve çörek ve koyman, envā-ı loğma.

pişük ve pişik :matbūh, puhte, hāzır tāām, pişmiş.

pişim :bir bişirim, bir kerrede bişecek nesne miqdārı, bir defālık.

pille

:koza, ipek gūzesi, böcek tohumunıñ tıřarı, ipek böcegi.
çocuklarıñ hāne hāricinde oyun maħalli.

faşl-ı te (t)

- tab** : yol. perestiş, ziyāret, pīh, bügek.
- tapu** : sened ve hüccet, sicil, itāat, yirülük. secde idüb baş egmek.
- tabuğ** : ibādet, perestiş. bölünmüş şey. inkiyād, biat, tapu.
-"mişāl"-
"şimşād-ı kāmetiñge bolub bende bağda eyleb tabuğ hemīşe turub bir ayagda"
- tabulgu** : tabulğa, dobulğa ağacı. ilğay ve yılğın, gez.
- tabın** : bir bölük asker, hademe bölügi, hāşşe bölügi. tabın ve tābi, cüz, mülhak.
- tap** : eser, pey, nişān, alāmet. emr-i bulmaq, yāften.
- tapşurmak** : tevdi, ve teslim. sipāriş itmek, emānet virmek.
- tapku** : azar, şetm, takrīat, haqāret.
- tapkur** : arabalar bir birine zencirle kuşadılıb dört vecihlü kalfa şekline girmiş istiḥkām, tabur, müfreze, kāhil, tenbel.
- taplamak** : çignemek, ezmek. şa'ş'a-pāş olmak.
- tapmaq** : bulmaq. perestiş itmek. ğāyibi mevcūd eylemek.
- tapınmaq** : büte tapmaq, b iat ve tab iyyet itmek, tilvāse.

- "miṣāl"-

"oğrı uşal lağm içidin çıkıb
her ne tapıb öyde tamāmın yığıb"

tapışmak : buluşmak. bī'at idişmek, tapılmak. sadākat itmek.

- "nevāyī"-

"şart kıldıñg kim sini min ötürey öltürmediñg
çün tapulmas siniñg sūziñga 'ahd ü peymān kıлмаğıl"

tepircimek : hareket itmek, kımıldamak, cüven-biden.

tepimek : hareket, cünbüş itmek; kımıldanmak.

tat : türk hükümüne girmiş olan kavimlere dinür, t̄acik gibi. bir şeyin lezzetini tatmak. emr-i çeşiden.

- "miṣāl"-

"cevher' irfāndurur sermāye aşı-ı vücūd
sūd tapmassin dimekdin özbek özbek tat tat"

tatkend : türkistānda buḥārā ile semerḳandın beyninde bir ḳazā ismidir.

tatlamak : aramak, aḳtarmak. bir şeye şeker ve ḳand ilāve itmek.

tatar : alnaca ḥan bin kiyük ḥanıñ oğlıdır. moğolī ṭavā' ifinden bir ḳabile ismidir. tataristān ve kıırım ahālisine itlāk olunur.

tatmak : teşewuḳ itmek, zevḳ-yāb olmak, çāşnī almak.

tatu : midilli ve sağır at, ṭay, tati.

- "miṣāl"-

"bedev ve sevḳūm ü tatusı bilen
üştür-i pertel ve yabusı bilen"

tatuğ : tatmak, zevḳ, lezzet, tā'am.

tecenmek : kendini begenmek, tekebbür itmek, naḥvet ve ḡurūr.

tecgin : kibir, ḡurūr, 'azamet, uluḡluḡ, ḥıdıviyyet. cūş.

tācık : yabancı ma'nāsınadır. evā'il-i islāmīn farsdan türke, arabī
karışub ihtidā idenlere yabancı mánāsına tācık ve taçık
dinmiştir. ve şimdiki hālde asyā-yi vuştāda fārisī tekellüm
idenlere tācık ve türkī tekellüm idenlere tat tábīr iderler.

- "mişāl" -

"türk ve tācık özbek ve şahrāyiler
deşt-i kıpçaqda gedāy ve baylar"

taħıl : mezurāt, zaħīre. şulı yer. piriñç. şālī ikmege kābil arāzī.

taħtuq : ğılāf, zarf, kap, kln.

tar : sıq, teng, rīsmān, til, tārīk.

- "lütfī" -

"bir ağız tarlıĝnı sormadı hiç lütfidin
gerçi o piste ağız fikride hayrān boldum"

tartar : dar dar, tek tek, rīşte rīşte. çiker, vezn ider, uruc.

- "mūnīs" -

"şüle tartar bu kiçe āhım felekāya meger
şem'ı nezri iltedür'ısā peyember sarı bil"

tarāĝ : şāne, muşt, tarāq.

taram : pāre, kıta, pārçe, cüz, hişşe, bölük.

taramak : muşt-ı tercil itmek, taralamak, saçı şapamak, şāne itmek.

- "mişāl" -

"sünbülünĝni tarāĝanda gül üze tengdür'arak
kim bulutlıĝ kiceniĝ elbette bolmas şebnemi"

taraycı : ikinci, zerrā, kişt ü kār şāhibi, dihkān, yer ve tarlayı yarıcı,
şapan ile şūd-kār idici, çift ve қоş sürici.

tarevlīk : tarĝnılıq, inķibāz-ı dil, ve zücret, elem ve kederlik.

tarbak : şıçan yuvası, hāne-i mūş, fāre deligi, sıçkan, çıçkan.

- tartağın** :tār-mār, perīṣān, tağınık, perākende, efserde, tarmatağın, darmadağın.
- tart ve birt** :tağınık, perīṣān, yağma ve tārāc, karışık, müşeweş.
- tartmak** :çekmek. elde şallayub atmak. vezn itmek, endāz ve mīzān eylemek. sancıdan hālīne vukuf-ı peydā itmek, keşīden.
- tarıçın tartmak** :dar için tartmak, téve itmek, āh çekmek, iñlemek, ün ve nāle eylemek, efsūs ve nedāmetle nefes çıkarmak.

- "hikmet"-

"medīnege resūl barıb boldı ğarīb
ğarīblikda miḥnet tartıb boldı ḥabīb
cefā tartıb yaratğanga boldı karīb
ğarib bolub akbelerdin aşdım muna"

- tartış** :inkılāb, muānid. çekişmek, vezn itmek. keşme-keş.

- "mişāl"-

"kār-fermā bir ölürse il tartış körmegey
keşme-keşni mülk korgeyni hükümet inkılāb"

- tartışık** :çekişme, keş-ā-keş, muāraza, müdāfa'a. güft ü şinid.

- tartığ** :hediye, pīş-keş, tuḥfe, armağan, yād-ğar, bergüzār.

- "mişāl"-

"tartığı gerçi güreşde az idi
bī-baha bir toygun bir bāz idi"

- targacı** :muhācirin gürūhı, kendi memleketinden diger bir hükümdārın memleketine geçmiş olan kabīle, terk-i diyār idenler.

- targamış** :hicret görmüş, tağılmış, perīṣan olmuş, māl ü mülkünü terk itmiş halk ve ulus, aylat.

- tarkamak** :tağılmak; perākende, perīṣān olmak.

- "mişāl"-

"ger açib itseler gül-geşt ey cān u könğül tarkaᅇg
nidin kim siz bir ay hicri ğamıdın mübtelādur siz"

tarkalmak ve tarkaşmak: müteferriᅇ, perīşān olmak.

- "mişāl"-

"deyr-i ayliᅇ ğacleti ğaddin aşub
şeyhni taşlab uyatın tarkaşıb"

tarkatmak: takşim ve teczi itmek, perākende ve hisşe eylemek, pāy ve bölüklemek.

tarmatmak: tırmaşmak, ürmelmek, güç hal ile kalā ve divāre suūd itmek.

tarnav: cedvel, arık, cūy ve yābçe, nevā ve mizāb, āb-ı rız.

tarig: darı, erzen. tarıᅇnlik, inkıbaz.

- "mişāl"-

"tarig kibi soyulub telᅇ-kāmlig birle
tarig tarig ki yigışturdy altunun tarig"

tarıkmak: münᅇabiz ve mütefeccir olmak, cān sıkılmak, ᅇafekān ve dil-teng.

- "mişāl"-

"min kuşıdur min çemendin çıkmāᅇan
deşt ü vādī seyridin tarıkmāᅇan"

tarımak: pāş itmek, sepmek ve reşş eylemek, efşān ve saçmak.

- "mişāl"-

"arpa tarıᅇ buğday ürey mü ikin
körmedük aşıᅇcı buğday yigin"

taz: ᅇayāsız kadın, zen-i bi-şerm, fāᅇiše. emr-i tāᅇten, koşmak, tarāc, tāz, çap.

tazgel: absem, lāl, elken, künk, pepe.

- tazı** :seg-i şikārī, arabī lisānı, ve hüddāmī ev iti ğurcı.
- tasamak** :armak, içerüsi yanmak, perestiş ve dil-süzlik itmek.
birisiniñ şeref ve revācına ve terakkīsine çalışmak.
- tasğırak** :şarāb kadehi, kāse, piyāle, ayag.
- taski** :seyl, tabanca şipātı, taresgi, tūfān.
-"mişāl"-
"atası bir taresgi urdı aᅇga
men ne kılsam sin kılusın bak maᅇga"
- taslak** :nā-matbū, tasarlanmış, nireng, çıplak.
- taslamak** :fuzūlī iddiā itmek, boş tefāhūr, satmak, özünmek, lâfazan.
bālā birāder.
- tasma** :çeyy-i kayış, çerm-i hām, kulan kayışı, kumar nevinden bir
la'b ki tasma oyunu dirler.
-"mişāl"-
"bu kımar ve bu oyunda butlak
hīlesi tasmasıda dirler halk"
- tasa** :ğuşsa, esef, kaygı, ğam, endūh ve keder.
- tasalanmak** :teessūf itmek, mükedder olmak, zücret ve kasāvet
eylemek, melūl ve maᅇzūn olmak.
- taş** :taş, hacer, seng-báid, dūr, ferseng, fersah, hāric, birūn,
ağac ve çakrım. kelime āᅇirine ilave olur. demür-taş gibi.
-"nevāyī"-
"tāviş kim öy taşdın gelse dir min bağı taşımdur
işikdin sāye kirgeç sağınur miᅇgim kuyaşımdur"
- taş bağa** :kaplubāga, taş bağa, seng-i pūşt, toşbağa.
- taşık** :bir nev' boş yay ve kemān ve kavş.
- taşkarı** :taşru tarafı, hāric, bilād, birūn, taşrı, bere.
- taşkun** :tuğyān, ser-şār, hurūşān, coşan, feyezān, taşmak.

taş kurgan :türkistānda belhe karib bir şehriñ ismidir. kal'a-i sengine dahi itlak iderler.

taşkend :türkistānda meşhür bir şehir-i 'azīmdir. şaş dahi dirler.

taşrābād :buḥārā ile semerkandiñ mābeyninde bir şehir ismidir.

taşlamak :atmak, endāht, irmā, teb'īd, def, t̄ard, redd, ihrāc itmek.

- "mişāl"-

"çü persāhdin ḥaşm boldı nejend
anğa taşladı ile pīçān kemend"

taşmak :tuğyān ve tecāvüz ve izdiyād olmak.

- "mişāl"-

"heme rāḥatım kaşımdın aḳa birdi köz yaşımdın
ki cünün subı başımdın taşa birdi bāre bāre"

taşnu :ayaḳ kapları çıkarılacak maḥall, pāy-geh. kapunuñ içerü tarafı.

taşırғанmak :ḥayvān tırnağı. eşindirüb kenārdan sürtmek. taşırmaq.

taşık :taşkın, cūş u ḥurūş, pevāre.

taşıkmaq :pek ziyāde mecrūh ve mażrūb olmak mużtarib, zaḥm ḥürde.

taşımak :bir yerden çıkarub diger yere getürmek; nakl, ḥamel, göç itmek, taşınmak.

tağ :tağ, cebel, kütel, tepe.

- "mişāl"-

"anı ḡam tağıda āvāre eyleb
kayarı tışesidin pāre eyleb"

tağar :kap, zarf, tūbre, kīse ve ḥālte.

- "mişāl"-

"yaḥşı kaḳıñg māadnı peykend ve aḡar
çār cūyda tağar kübtür kara kölde zağar"

tağaca :hülāgū han ve abağa haniñ ümerāsından birisiniñ ismidir.

tağug :tavuk, decāc, mürğ, hurūs.

tağa :dayı; vālideniñ birāderi, tağayı.

- "mişāl"-

"muniñg ortancı oğlı baykaradur
cindür bol aña ol hem tağadur"

tağ :tek, bir nev'āğac ismidir. yeke, bir, vāhid, yektā, bülend.
eyvān ve kīvāniñ şerefesi. büyük binālarıñ zirvesi ve
bālāsı. pīş-tağ ve revāk daği dirler.

tağır :kağı, kuru, sert yer. kağ. gezerken tağırda iden mağall. ot
bitmez ve taşsız bir mevki. su için çobānların mürācāat
idecek mekāni.

tākā ve taka :nāl, at nālı.

- "mişāl"-

"hem altun iker dağı altun licām
hem altun taka vü dağı altun sitām"

tağavcı :nāl-band, süm-tirāş ve baytar, mīr-āhūr, cülūdār.

tağtuk :liḥāf, ğilāf, zarf. tütün ve tenbeki tāvlesi. tükrük hoğkası,
kāvanūs, tunca, ğülçe.

tağmak :ilişdirmek; şedd, vaşl itmek, bağlamak, ta'lik ve rabt itmek,
aşmak, āvizān, ser-nigün itmek.

taka :kullāb, çengel, şargı, şest, ğulta. münferid, bir tek, takav.

- "mişāl"-

"bir taka kebūter uctı tamdın
başkaları töre kiçti bamdın"

tağı ve tağı :dağı edātdır, yine, çünān ve çünin, hem buni.

tağışmak :ilişmek, merbūt olmak, müşāreket itmek, tokušmak hezi
ve şaka.

taķım :levāzım, āvānī, esvāb, zümre, gürüh. esbāb-hāne, at taķımı, cebduķ.

- "mişāl"-

"bir bedev at maŋga ihsān itdi
taķımı birle dirahşān itdi"

tek :asma, tālār. dirahṭ-ı engür. tek, ferd, yalnız.

tal :çıplak, ārī, dūz, sūkūt. dal, sürgün, şāh, nihāl, bīd. ḥallāf. mecnūn-bīd.

- "mişāl"-

"köŋlüm hemīşe tal kibi titrese ni taŋ
kim vādiŋiz miniŋ bile dāyim ḥallāfdur"

tala :yağma, yeşillik, çāyır. ğats. ğavvās. efkāra varmak, düşünmek. tālān. baīd, def'a, merre, kerre.

talab :ırmak, nehir, çay, havuz. tārāc. ṭalmak. asyā-yi vusṭāda tümen ḥayrābādda bir mevki ismidir.

talabımak :istek itmek, direnmek. kıpırdanmak. tāleb itmek, ilticā ve deḥālet. ibrām eylemek.

talbımak :oynayub sıçraşmak. telāşlanmak, telbāse itmek, çarpınmak, teh tehlenmek.

- "mişāl"-

"kaṭıĝ taş üzre talbınmaķĝa düşdi
sünĝekler cismide sınmaķĝa düşdi"

talaz :gird-bād, kuyān.

talaş :telāş, helecān, acele. yaķa yaķaya tutuşmak. gūşiş. kudurub cenk itmek. dest-be-girībān.

- "mişāl"-

"anda ki ğāzī şeh ferḥunde-baḥṭ
tāc alayın dib talaşur irdi taḥṭ"

talak : tihāl, seperz, isperç, talak, öt.

talamak : tālān itmek. urmaq, çapmaq, gārāt ve çapavul eylemek.

- "mişāl" -

"tilerem'ışk yolu içre sebük-bār olmak
yoq u barın miniñg ey derd ü belā haylī talañg"

tālān : tārāc, yağma, gārāt, nehb. tāz ü bāz ile esir itmek.

talay : çok, keşir, firāvān, bisyār, köp. uzak ve bāid, dur. mechül
ve bilmedik kimesne.

- "mişāl" -

"kaşınğ ki rüm-ı hatenni temām olcaladı
saçınğ hayālide ol kim hatn ilin talagay"

talğa ve talgak : mevc, kūhe-i deryā, telātüm, külek.

talgamak : tefriq itmek, teczi eylemek; perişān, münteşir kılmak.

talğan : yumşak, nerm, mülāyim. meyve. un.

talğan itmek : yumşak itmek, çignetmek. yağa kavrulmuş ve biryān
olunmuş un. talğan.

- "mişāl" -

"alub cūld ve tutub yarmaqğa.....kalğan
digil kim eylemişler tağnı talğan"

talğum : mevc, kūhe-i deryā, girdāb, inqilāb-ı hevā talğa.

talkıc ve talgıc : talıcı, evlān-ı gāvāş, dalıcı ve gattāş, gultacı, garrāk.

telkü : bir nev'şikār kuşıdır. etelkü.

talmak : talmak, ğats, ğavās, ğüte. efkāra varmak. haste ve mariz,
yorgun olmak. mülāhaza ve tefekkür.

- "mişāl"-

"talına talına kollarım taldı
hīve dik ülükde nāzlı yār kaldı
sivib alğan yāri. kimlere bardı
ezelde kısmetim suğa ğarķ oldı"

tale :telāş. qamış ve başqa bunuñ gibi şeylerden kırılıb ayrılan
pelāhte ve pārçe.

- "mişāl"-

"tale tale ney okunuñ köñlümde gūyā sındı kim
yitürülübdür nā-tüvān köñlümde bir bir lāleler"

talıcı, talgıcı :talğıç, ğavwāz, ğūteci.

- "mişāl"-

"kıl üzlüg deştni tayy isteseñg maqşadda āsāyış
ni tañg yetse hārem içre beyābān katıda talğan"

talıkmak :haste ve marız olmak.

talığa :halecān, şitāb, iztirāb.

- "mişāl"-

"bārī ağızda tilbe it dik talın
adede velī it tükidin qalın"

tam :dam, bām-ı hāne, binā örtüsü, saķf. temām. qatre ve
damla. suṭūh.

- "mişāl"-

"yağındın anıñg tamı hem körmegen
çaķın şüle tamığa yefküzmegen"

tamağ :damağ, tamağ, kām, halk, tamaq, boğaz.

- "mişāl"-

"sūz durur kim kiltūrūr dikūci başıġa belā
isteseng rāhat otur tilni tamaġıngā takıb"

tamaġsa : bir nev çivi, mihçe, sıh, mismar. inkisar.

tamcı taşı : katre, tamlā, miqdār, rīze, damla.

- "mişāl"-

"tamcı dik eşkim imes könglüm otı def'i üçün
ki beden külbesini kılġanı vīrān tamadur"

tamşımak : tamlā tamlā su içmek, saġy itmek.

tamlamak : takattūr itmek, sāyi, sızub katre katre düşmek.

tamlā : tamlā, katre, zerre, dāne, damla.

- "mişāl"-

"tam tam tamadur hūn-ı dilim iki közümdin
'ayb eylemeġiz bī-hōd olub kitsem özümdin"

tammak : tamlamak katre ve damla

- "mişāl"-

"nāmedin üni dem tapar irdi
bādenin yaġ hem tamar irdi."

tamur : furūġ, reg. taşın ve ağacıñ yol yol ayruş ve damar. āhıretlik
kardaş. rīşe. kabīle, uruġ, tīre.

tamuġ : cehennem, dūzeġ, saġar, sa'ir.

- "mişāl"-

"ni ki kılıb kaşden anıġ emri yok
uçmaġ ümīdi vū tamuġ bīmi yok"

tamızmak : taktīr itmek, katre katre māyi'i sızdırmak, tamlatmak.

- "nevāyī" -

"cāmğa çün hōd koya almay ağız
puhte bile ağızğa anı tamız"

tamişmak :seyelān itmek, taqattur itmek, damlamak, katre katre nüzül
itmek, tammak.

tan ve taᅇg :şübhe, inkār. ta'accüb, ğarīb.

- "behcet" -

"ey perī-rū āsitāniᅇg üzre kan tōksem ni taᅇg
hatt yazılmaq resm irür şengerfdin bāb üstine"

tansug :tenzū-yi haᅇayī, 'acīb. armağan, hediye, nādīde yād-ġar.
tansūᅇ.

- "behcet" -

"anda ki bu dāyire urdı ᅇayāl
ortaġa kiltürdi bu tansūᅇ mişāl"

tanġu :münkir, dönmiş, 'udül itmiş, taᅇmiş. kızb, dürüg.

tankıldu :taᅇkırdı, inkār itdi, vādesinden döndi, çordı.

taᅇg :seher, şubᅇ, şafaᅇ ve 'aceb. tulū, ewel-i rüz. pegāᅇ.

- "mişāl" -

"medrese küncini ġam ābād itib
taᅇgdin aᅇşamġaca feryād itib"

taᅇg atmaq :şafaᅇ sökmek, şabāᅇ olmak.

taᅇg kalmak :toᅇna kalmak, ᅇayretde kalmak, ta'accüb.

taᅇguklanmak :istiġrāb itmek. maᅇv ve talmaq. toᅇna kalmak, müteᅇayyir.

taᅇgla :yarın, ferdā, ırte, gelecek ġün, yevm-i āyende, ātī.

- "mişāl" -

"iş körgin köp ᅇulukma
līkin iş taᅇglaya burakma"

tanġlaġı kün :ferdāsı, yarınki ġüni, pegāh, yevm-i ātī.

tanġlayın :āle-l-seher, ŗabāhleyin.

- "allāh yār"-

"aydı ġurd ġulaġına baturda āfitāb
kim barsa pestlik bile tanġlaġlu ġıkar"

tanġlamak :ta' yīb, taġbīh itmek, ŗaŗmak, ta'accüb itmek.

tanġlatmak :istiġrāb itmek. ŗaher ve ŗabāha ġarŗu oturmak, tulū'a
ġadar beklemek.

tanġlay :aġziñ yukarusı, kām, tamak.

- "miŗāl"-

"taġlayından ġan alinsun ol atıñ
yaġŗı olmasa anı turmay satıñ"

tanġmak :yük baġlamak, denk yapmak, bār-ı beste, teng. ġift, iŗ,
berāber itmek.

tanġut :ġin taraflarında bir ġabīle ismidir. tunġānī, ġorġut daġı
dirler.

tanġızıtmak :müteaccib olmak, ġayretle baġmak, maġv olub baġa
ġalmak.

tanlamak :tefrīk, tefrid itmek, ayırmak; ġüzīde itmek; cüdā intihāb;
tanıyacak derecede seġmek.

tanmak :inkār itmek, iġrārīñ zıddı, münkir.

- "miŗāl"-

"ġırġ tokuzda iŗġıñ tüşdi köyüb yandım
mecnün-ŗıfat ġayl-i ġiŗdin ġaçıb tandım"

tanuk :ŗāhid, ġuvāh, iŗbāt, bürhān, delīl.

- "miŗāl"-

"ŗāhid-i 'ādil arġa yalġan tanuk
töhmet ider ki direm alġan tabuk"

tanuklamak : itirāf, ikrār itmek; s̄abit olmak, toğrı söylemek, şıdk iderek inkār itmemek.

tanış : bildik, ma'rūf, āşına, dōst, ma'lūm, görölmüş ve ve müşāhede olunmuş, billi, dāniste.

tanımak : bilüb teşhīş itmek, bilmek ve añlamak, añlayub taşdıķ itmek, taḥattür itmek

- "mişāl" -

"hilāl okın tüzüg urmuş köngölge tanma ki bar yayında kirpik ve kaşidin ok ve yāsı henüz"

tanımal : tanılmış, bilinmiş, bildirmek, mücerreb-ül-aḥvāl. sencide. ḥāl-dān.

tav : tav, tab, hengām, fırsat. ba'īd, dūr. tađ. çağ. pīc. su. rādde.

tavır : kab ve zarfın etrāfı ve girdi, muḥit ve ḥalka, dāire, çevre, cewāle.

tavsımak : aşına kadeḥ tenāvül itmek. mesrūr ve şād-mān olmak. birisiniñ ismine müdām ve mey-i nāb içmek. karḳaf.

tavşalmak : ḥaste ve marīz ve bī-dermān, bī-ḥiss ve ḥareket, rencūr ve nā-tuvān, za'if, kesel, derdli.

- "nevāyī" -

"tākatim ger ḳalması tartarğa mihnet tağını ni āceb būyuñgnı ger eflāk çıkse tavşalur"

tavlamak : tava getürmek, çevirmek, terbīt itmek. at ve ḥayvānāta baytarlık eylemek. perhīz ile aşlına ircā itmek.

tavlanmak : tav bolmak, semirtmek. kıvrılmak. betāb itmek. ip ve oti kütletmek, pīc ü tāb.

- "hikmet" -

"ākil irseñg ğarībleriñg köñglin avla
muştafā dik ilni kizüb yetim kāvla
dünyā-perest nā-cinslerdin boyun tavla
boyun tavlab deryā bolub taştım muna"

tavuşmak :itmām ve ikmāl; encām, nihāyet ve ğāyetine irişmek.

tavuş :sadā, nidā, ses, āvāz, şamāta, tabtab, ayak sesi ve sāir nesne.

- "misāl" -

"tavuş kim öy taşidin kilse dir min bağı taşımdur
işikdin sāye kirgeç sağınur min kim kuyaşımdur"

tavuşkan :tavşan, hargūş, erneb.

- "misāl" -

"her büteneñg astidin tavuşkan
sıçrab turuban bolur ğürizān"

tavuşkan kurdı: çil, huffāc, bir nev vahşī yabānī tavuk.

tavuşkan uykusu: müsāmaħa, ihmāl, endişe ve tefekküre talmak. bilerek bildirmemek. nīm-hāb.

tavuşkan yılı :sāl-i türkān dairesiniñ dördüncü yılıdır.

tavuşmak :cesāret ile kıyām itmek, kalkmak, sıçramak, hız itmek, sūrāt ile şallanub gitmek, celd ü çābük, pat pat yürimek.

tavuşmış :emānet, teslīm, tevdi, sipāriş, tapşırmaq, muvakkat bırakmaq.

tavuş :tavuk, dücāce, mürğ-i hānegī. ferruħ.

tavulka :tuğulğa, bahādırlarıñ başına giydikleri pūlātđan savt ve zer edevāti. davulğa.

- "misāl" -

"kümüş dik yaruk cümleñg küpese
baş üzre tavulğanları çerkesi"

tay : midilli, at yavrusu, tatav, tek, denk. deve yükünün bir tarafı, dūnān ve gūnān. kay, lagjiden.

tayağ ve tayak : tayak, tayanacak degnek, 'asā, şopa, keltek. terbiye humcesi. deste. çüp. destek, peşitbān.

- "mişāl" -

"oḡşattı kāmētīngga şanevberni bāg-bān
bī-çāre bilmes irmiş elifdin tayağni"

tayağlamak : tayak atmak, zārb itmek. üstüvar eylemek, pāyende koymak, tayağlamak. urmak, tazīr.

tayamak : destek ve pāyende koymak, yaşdamak, tekye itmek, kuvvet ve metānet virmek. mu'āvenet ve ḡimāyetlendirmek.

tayancak : müttekā, nīze, tekye-gāh, ḡādde ve aśā tutmak, arka virmek.

- "mişāl" -

"maḡga köp zūlmi yük itdiḡ digər bir kimsege itme
ki bir bārī girān hecrīḡ tayanmas kimse bu derde"

taycak : kayacak yer, tayrilecek maḡall, sirilecek yer, lagjāng, taygak. buzlu mevki, yaḡmalik.

tayış : ḡıtay lisānınca muāllim, ḡāce, kātib, mekteb-dār. ehl-i kalem ve dīvān, mīrzā ve nūvisende.

taygac : kayacak sulı ve buzlu maḡall. mūncemid, yaḡalmış, sirilecek mevki. ayak tutmaz arz, sıvışık yir.

taygan : ḡūn-hūr köpek ve neces ḡayvān. rusyada bir memleket derbend ismidir. bender. cebel-i hindukuşuñ fevki. ayak vesm tutmaz kūh.

taygur : çok kayıcı ve tayıcı, kızak ile kayıcı, yaḡmelik-bāz.

- "mişāl"-

"bilgüsiz baħr ü berri āmūynı yaħ kūfrisidin
bā-ħaber yol kiçemeñg atıñg ayagı tayacak"

taylak : iki yaşındaki deve, henüz cihāz koyulmamış büte, dive yavrusı.

taymak : kaymak, taymak. muvāzene, yüki denk denk itmek, sürāt ile takmak ve yüklemek. ilişdirmek. zīc itmek.

- "sūfi"-

"hidāyet yoldın taydıdırma pāyim
zālālet ehlidin kılma ħudāyim"

taymağur : kaymayıcı, taymayıcı. sirilmeyici.

tayıg : kayar mahall, kayar, taygati ve bulak yer, şiltik mevki.

tayılmak : kaymaklık, taymaklık, sirilmeklik.

- "mişāl"-

"kühleride bolsa kimse esīr
tayılğac ayak bolsa ol dest-gīr"

teb teb : eşvātdandır, korkutmak için ve küçükleri kızdırmak için müstāmeldir. çocukların çamurdan itdikleri bir nev'labdır.

tibet : tanħut daħi dinür. çin ve tataristān ve türkistān ve hindistānıñ arasında vāķi bir memleket ismidir; ħotan ve yarkend muħāzīsinde deşt-i pamir ħaddinde ve keşmiriñ şarkındadır; ladağ daħi dirler.

tebsi : sini, la'li, pātnūs, ħarāret-i dil.

tabsırmak : ħarāretten kurımak, ataşānlamak, tudakları kabarmak, āteşlenmek.

tebi : tepi, devābbiñ necāseti, nūri ve ters, gübre. ayru dāneli. sık qar.

tebengü : egeriñ etrāfı ve kenāri. kalıb. kaltak, bellemesi.

- "miṣāl"-

"şeh-süvārımning ayagın öpkeli rāzī idim
ay ile kün her birisi bir tebengü aldıda"

tebe :zirve, top, dümsek, tūde, tel, kūtel, yüksek ve mürtefi'
maḥall, alaṅg.

tebelemek :baş aşağı idüb zārb itmek, ayak altı idüb çignemek.
toplamak, edhār, icmā' itmek. ḥamīr itmek, ayagile kil ve
çamur ve lāy çignemek, tıyn-ı ḥikmet ve fağfūrī ve külāl.

- "miṣāl"-

"kul ḥāce aḥmed nefsinı teptim nefsinı teptim
andın soñra cānānımnı izleb taptım"

tatal ve tatal :baḥr-i ṭavīl. luğaziñ bir nevidir. çistān ve bilmece ve
şebistān-ı ḥayāl gibi muğāleteli bir muāmmā tavrındadır.
tatal daḥi dirler.

- "miṣāl"-

"ne tatal ve ne şeb-istāndur bu
luğaz erbābına āsāndur bu"

tete :pepe, keke, dili elken, tutulub yarım yarım söylemek, tutla
daḥi dirler.

teti teti :eşvātdandır, tavuqları çağırmaq için müstāmeldir, kih kih
gibi.

tetik :tir-endāz ādem, cüst ü çālāk, ḥamle-dār. dilber ve tūvān ve
tinc, deilkanlı kuvvetli

tecen :tağ keçisi ve tekesi. kızgın ve şiddetli ve gāzablanmış
ādem. merv ile aḥel beyninde kabā'il-i türkmeniyeniñ
meşhūr bir beldesidir. deryā-yı tajeñ ma'rūfdur.

tecen çayı :gürgen ve etrāk bālā ābı ve şarkı. deregez kelat memleketi
ḥizāsı ve şimālinde vākı' bir memleket-i türkmāniyye.

taḥaku ve taḥug: taḥuk, dūcāc, mürg, tavuk.

- taḥaku yılı** :sāl-i türkân dâiresiniñ onuncı yılıdır. sāl-i mürğ ve taḥaku ve tavuk.
- taragay** :servi ağacı, toyğar, kavak, tarğay. fâhte kuşu, mūsîçe.
- taranca** :terk, pîc, bî-edeb çocuk, nāmūssuz.
- tereng** :dirin, ‘amîk. girişilmiş def ve tabelk sesi. girilmiş deri.
 -"mişāl"-
 "dâyireni eylediler köb tereng
 hem de muḥeyyâ idi kânûn ve çeng"
- taranggu** :tirek ve ‘arar ve sipidâr ağacı, kavak.
 -"mişāl"-
 "kâmetiñ nâzik ve tûbâ nâzik
 serv-i rañâ ve taranggu rañâ"
- tartmak** :bilmemek, tanımamak, nâ-mâlûm ve mechûl, görülmemiş.
- terçek** :‘arî, ‘uryân, perdesiz, yaşmaksız, bürehne, çıplak, lüç, lüh.
- tarcık** :bahâr’ulûfunden devâbbiñ tokluğı, çemen ve çâyırdan aġnâmiñ semirdiğı.
- tarhan** :‘afv-ı ‘umûmî, imtiyâzlu ve tekâlifden mâfûv olan aýân ve kabîle. tarhan olan âdemden bir şey alınmaz, muḥârebede eline düşürdiğı aġnâmi zabt eyler ve bilâ-ruḥsat ḥuzûra gelür ve tekâlifden müstesna ve berîdir.
- tarhan sıyad** :buḥarâ ḥittasında kara köl mülḥakâtından bir kazâ ismi. ve deşt-i kıpçakda bir kabîledir.
 -"maḥdûm kulı"-
 "ir tarak tarpanuñ vaktidür yârânlar
 menzil irakdur yükler ağırdur
 kiden kaytib kelmes ve baragurdur
 ecel yakañ tutar bir kün tarhan ilmes"
- tarzik** :koyun kuyruğı, dümbe, girt.

ters	:zahr, taklīb, mākūs, püşt, arka, çepe, sergīn, gübre, tizek, bi-l-feth, alçak ve dūn ve hamıyyet ādem.
tersen	:baltanıñ sapı, teberiñ destesi, paltu şopası.
terşış	:irān ve türkistānda vākı' bir şehir ismidir.
torgun	:semiz, tolgun, ferbih, suķūm, semīn, berdākī.
terek ve ticek	:servi, kavak, sepīd-dār.

- "mişāl" -

"terek sarğartıban yüz zarlar dik
sarıg ağrıq bile bīmārlar dik"

türk	:zamme ile aşı olan üç sülāleniñ biridir ki hazret-i nūh 'aleyh-is-selāmiñ evlādı yāfeşe işāretidir; türk anıñ birinci evlādı ve türkistān hanlarının ewelidir. yāfeşe oğlanı hem dirler. şahrā-yı rüstāyī.
-------------	---

- "nevāyī" -

"nevāyī türklerniñ türki tutsa 'ayb kılmān kim
ańga bir türkmen meh-veş gamı muhkem tolaşıbdur"

terkemek	:ihtirāz, ictināb, tebīd itmek, saķınmak. ve nefret itmek, tiksınmek.
tereg	:hām kavun, pişmeş, harbüze, nārsīde bittiñ. şubçe, tere. bir nev' hakāret ismidir.
türkistān	:taşkentin şimālinde rusya cihetinde bir memleket ismidir. hāce aħmed yesevī hazretleri anda medfūndur.
türkmen	:belh ile baħr-i hazer, amu-deryā ile rus ve irān hudūdı beyninde meskūn ve mütemekkin kaba'ile dirler.
türkmenlik	:merv, serşes, etrek, gürgān, tajen, aħel arāzi-i vāsıfasında ikāmet iden teke, yumut, sarıg, salur, ir sarı kabılelerine münhasırdır.
terkinmek	:genişlenmek, bol olmak, vüsatlenmek, ferāh.

terki	:kancuğa, fitrāk, büktürme, igeriñ arkası.
terki bağı	:kancuğa bağı, büktürme bağı ve tasmaı.
terkilmek	:māni olmak, men itmek, yasağ itmek, bırakmak. kadağan. der-bār ve resm. selāmlık ve görünüş. tātıl günü.
tarlan	:büyük bir şikār kuşıdır. bir nev beydā. ve atlarıñ rengi ve lakabı.

- "mişāl" -

"tarlan adlı yay silahlı koç yigit
haber birgil benim yārim kaydadur"

tarmucak	:tere otı, medivens, şebt, kişniş. yoruncaniñ eweli.
terme	:tağlarda toplanub qalaraq göçen ve terākım itmiş berf.
terneg	:bir nev hıyār ve tere ve bādring.
ternüh	:küçük deryā, ırmağ, çay, erne. nev-ḥāne.

- "mişāl" -

"ternüden sögledür şıldır şıldır
ben sanğa aşık boldum nice yıldur"

ternek	:tāze, mütedil, solmamış meyve ve fevākih. gerilmiş tabl ve deri.
tezene	:mızrāb-ı tanbūr ve nāḥūn, sāz ālāti.
teskeri	:igri, mākūs, tersi, nāsāz. toğrı olmayan, çepe, vaj-gūn, yüz üsti.

- "mişāl" -

"ger hind işi teskeri irmes niçün
ısig yirdin savuğ tarāvet kılasın"

tesme	:bir nev la' b, kumar. kayış, ḥalqa.
--------------	--------------------------------------

- "mişāl" -

"aldaturlar bu kımarda herkesi
bir oyundur tesme sende ḥilesi"

tağar	:tekne, çamurdan büyük zarf. askere virilen tayıñāt karavanası, tağare.
tağay	:dayı, vālideniñ birāderi, tağe. -"misāl"- "biri ammu birisidür tağası biri ağa birisi ot ağası"
tağayze	:teyze, hāla, vālideniñ kız kardeşi.
tağmaç	:afganistānda kāfirī tavāyifinden bir kabīle ismidir. tamğa ve gümrük ve zekevāt ve bac çinek. tamğa ve alāmeti ve mührü.
tiftik	:ālā ince keçi kıllı, koyunuñ baharda kırkılan taze yūñi ve tüyi. tibit ve petyi.
tağır	:turş, hāmız, açar, ekşi. kuru yer ve zemīn, saht, kak, kadīd.
tağırmaq	:turşmaq, koğmayarak ekşimek, humūzet peydā itmek. taāmi biraz müteğayyir olmaq.
tağuk	:tağaku, tavuğ, mürğ, ducāc.
tağal	:birisine hoş āmed ve iltifāt iderek kāñi itmek. fevk-el-āde nevāziş. ve politika ve yüzine gülmek.
tek	:edātdir; hattā, dek, tā ki, mağza, gibi, mesel, mānend, anīñ tek, bunuñ tek. til, tağ, bir, yegāne, vāhid, dem ve hāmūş.
tegek	:asma ve hıyār ve kabak emsāliniñ sürdüğü uzun kıllar. yürek beyāre, dal, kol, bilek.
tegemiş	:ta'cīl, şitāb, sür'at, celdī, çābük, tiz, bat.
tegev	:dere suyu, çāyır ve çemenli sulı mağallı, göl. zih-keş.
tektil	:kemer-bend, kuşakı bir tarz-ı zarīf-ānede bağlayub bir ucu bir tarafa şallandırmak, fūte, bilbağ, tekbend.
tegrük	:yuvarlak, müdever, degirmi, tekerleriñ çarhı, toğlak. gārgara, gadrak. teker, cilelik, gerdış.

- tegrümek** :devirmek, döndürmek, çevirmek, eylentürmek, gerdāniden.
- tegürme** :müdever, degirmi, dewār. emr-i digizme, tigizme ve tokundurma. nersān.
- tegişmiş** :selātin huzūruna hediye takdīm eylemek, pīş-keş.
- tekne** :hīve ve hokand taraflarında kadınların başlarına sardıkları beyāz şarık ve şarğı ve kasaba. uzunca yapılan kab, nāve, ağacdan māmūl karavana ve qarasan.
- teke** :keçi, serke, oğlak, büz. teke kabilesi kadīm türkmen aşireti olub ahelde, tajende, pendi, merv, şāh cihān ve serhes taraflarında meskündurlar.
- tegiz** :düz, toğrı, musattah, berāber, rāst, yeksān ve tīre, tüz, hem-vār.
- tekin** :alt, zir, taht, tiki.
-"misāl"-
"gül tikinde oturub her demde sağındım sini
zerre derding olmasun derddin halās itgil mini"
- tala va tīla** :altun, zeheb, sikke-zer, kızıl daği dirler.
- tel** :tepe, yüksek, alaᅇg, bayır, āte, ufaᅇ taᅇ, kütel, kūh-i hürd.
- talac** :şehlā, ahu gözli, hūmār, ser-mest. bādem-çeşm. mestān.
-"mūnis"-
"nergisni oᅇşatur köziᅇge bāᅇ-bāni kör
kıymatı hiç temīz ite almas talacdın"
- talᅇe** :bir nev'acı otdur, kekre ve deltek gibi, talᅇek daği dirler.
- telek** :zahīre gömecek maᅇall, ora, anbar zemīni, or.
- telpek** :börk, külāh, koyun ve kuzu derisinden kavuk. daᅇistan ve türkman ve ᅇārezmilerin başlarına giydikleri kalpak, çevirme.
- talᅇak** :bir nev'urba, cāme, libās, ton, serū-pā.
- talkasa** :ıztırāb, ᅇalecān, serāsīme, dehşet, vesvese.

tılmağ : tilmek, pāre pāre itmek, dilmek, kesmek, dilim dilim itmek.

- "baykara" -

"itleri mecrūh-ı cismimni cevher-bān sūdredi
haste könglüm tılmağıdın kanmadı tıgı anıng"

telken : çūpden māmūl bir nev' aravadır, ğaltek. iş ve dihkān
dübbesi.

talhāk : ıztırāb, halecān, şitāb itmek, te'llüm-āsā.

talamak : ğasb, tārāc, ğāret itmek.

- "mişāl" -

"ata babañ hūneri atmak ve çapmak talamak
sañga kim koydı çūpa tapmak ve tofrağ yalamak"

tilim : şerha, kıfa, parça, dilim, pāre.

tamacamış : ıztırāb, nigerān-ı hāl, zücret, inkıbāz, telāş, vesvese,
sıkılmak.

temür kazuk : teymür kazık, kuṭb-ı şimālī, dimür kazık, kuṭub yulduzı.

temren : peykān, nevk-i tır, ok ucu.

tamğa : tamğa, nişāne, eşer, mühür, sorguc. bālāsı kırmızı ile
yazılır ise al tamğa, yaldız suyuyla altun tamğa ve siyāh
mürekkab ile yazılır ise kara tamğa dinür.

tamak ve tamağ : boğaz, hulkūm, külāh, kalpak, telpek, bork.

temel : koyuk, teme, pāyende, tirsek, metānet.

teme : kilid maḳāmında kapunuñ arkasına konılan ağac, teme,
ālāt-ı sedd. arka virmek, istiḳkām.

tamuğ : cehennem, düzeḡ, sāfir, sağar, berzaḡ.

- "mişāl" -

"bu beske 'ayn-ı ināyet bile közüñ tüşse
tamuğ otıga nevāyī ni sūdreb olurçağ"

- tenbel** :tenkîr, semîn, kâhil, mühmel, üşengen, givşek, levend, semiz. ten-i ferâh, hōş yakmaz, bî-pervā, fāriğ-ül-bāl.
- ten** :sesle akarsu. beden, vücūd.
- tenbük** :büyük çadırın ortasında kurulan küçük hayme, halka ve ağac.
- tenbul** :çüp, püşt, pān. devā.
 -"mişāl"-
 "taşlar sâz itib idi makbûl
 nicede enbüh nicede tenbûl"
- tanba** :tene-dār at takımı. kut virmek.
- tanbalamak** :kapunuñ arkasına tanba urmak, teme.
 -"mişāl"-
 "ni devleti irür ol kim nevâyini dil-dār
 öyigen altıb içi şib ışikni tanbalağay"
- tentik** :deli, dīvāne, budala, avanak, serseri.
- tentegil** :bir nevirikdir ve zerdâli ve gulung, dūce, ālū.
- tankal** :celb, dâvet, istenilmek, ihbâr.
- teneke** :ince mâden levhâ, çinko.
- tenge** :buḥārâ ve asyâ-yi vustâ sikkesi. meskūkât-i nukre. gümüş sim.
 -"şūfi allāh yār"-
 "kalıb men tenge dib aḥvâl-i tenge
 meşakkatler başımğa renge renge"
- tenige** :asyâ-yi vustâda ipek dest-gâhıdır ve müteâddid çarḥ ve edevât ile el fabrikasıdır, ḥarîr dest-gâhı.
- tenğiz** :deñiz, baḥr, deryâ, yemm.

- "nevā'ī" -

"közüm yaşın eritib ger tükenmese tañg yok
'aceb dürür saçiban suyunu kurub teñgiz"

tavaçı : çārçı, münādī, dellāl, muḥbir.

- "mişāl" -

"çerige eyleben miād ü bokar
tavaçı her taraf yegtürdi olcar"

tavar : semürür ḥayvān, tavar, dana, mevāşī. kumaş. ilki sürisi,
çin etması.

tavāşī : ḥādım ağası, ḥāce-i serāy, ağavāt, iç ağası, ḥarem ağası,
gulām-ı aḥte.

- "mişāl" -

"dergāhda köbtürür ḥabāşī
bī-ḥadd ü hisābdur tavāşī"

tuvağ : devābbiñ ayakları, vesm-i esb, 'araqcın, liḥāf, perde. tuyāğ.

- "mişāl" -

"merkebi urdı ay yüziga tuvağ
eyle kim kaldı cebhesi üze dāğ"

tevakün : kartal, bürküt, bay oğlı, karakuş.

tob : yığın, yuvarlak ve mecmū olan şeyler.

- "mişāl" -

"burun andan ki su dühül bolğay
su túbige çumar maḥall bolğay"

tob kazgan : medilçi, topuñ derūnını kazan ālet. top yatan maḥall.
esterābād ile ḥārezm beyninde bir mevki ismidir.

tob toğrı : toptoğrı, túbdüz, tostoğrı, tebtigiz, yayla, hem-vār.

tüb tüz : tobtogrı, tostogrı.

- "mişāl"-

"bircesin top ile kıl āmīhte
bolsa ol havān içinde küfte"

tob tolı : tostolı, ziyādesiyle tolı ve memlū, firāvān.

tupā ve tupa : müdever, kumuslamış şey, toparlarak, mürtefi, tepe, tūde,
elnek, kūtel, tel.

- "mişāl"-

"tupamnı serzeniş iligi tiñg itti bir birle
ki her kişi yetilib kūyide başımğa kaķıb"

toparlama : cem' idüb yuvarlak, tostoparлак itmek, gird-gun eylemek.

toparlan : yumalak, toparlak, cevāneklü, dana, buza ve siğir yavrusı,
topal, leng, aķsaķ, a'rec. müdever. nuķre ve misk hūrdesi.

topaķ : yuvarlak, müdever, lünde, topuķ, bücül, aşıķ. řitā-leng.

topal : a'rec, aķzal, leng, aķsaķ.

- "mişāl"-

"birceni itdi esir ol bed-eşķāl
ķaldıǵı karı hatun kör ve topal"

topalak : toparlak, tombalak, yumalak, küre, müdever, gird.

topalañg : yağmursuz boran, telātum, ķarma ķarıřıķ, topraklı boran,
gird-bād.

- "mişāl"-

"ķuzǵaldı bu kūn cihānda her yan topalañg
il köñglini eyledi periřān topalañg"

tuban ve tutman : ser-nigūn, başı ařaǵı, yüzi koyı, hamīde ķāmet, iniř, māyil,
mūnhenī.

- "nevāyī" -

"yūzi tuban tūşūben merkebiñ izige mülk
yer üzre karşı koyğan kibi gedā-yı telāş"

tupçaq : esb-i 'arabī, semiz at, küheylān, tāzende at, bedev at, esb-i tāzī

tup çımış : hazm, tedbīr, ihtiyāt, istihkām. usta ve dānā, kār-perdāz, dānişmend.

toprag : toprak, hāk, tofrag, türāb, toz.

toprak salmak : gāyib olan bir nesneyi bulmaq üzere atılan toprak, hāk-i pertev.

tüpek : yūñ, peşm, tüy, cūñ, tittik. tibit.

tüpü : qar furtunası, boran, işkirik. qar oyunu.

topurçaq : topçaq at, tepe ve fark-ı ser. talātub furtuna.

- "mişāl" -

"topurçaq ve yed ü atlar yetekde
katar-ı nerler yürüb zīr hātekde"

topurlamak : toparlamak, yuvarlamak, yumağ itmek, yumalak.

topuz : teymür çomak, gürz, demir tokmak. bikçi şopası. demir baş.

- "mişāl" -

"biriniñ ilgide tokmak ve topuz
biri almış ile mızrāk ile gürz"

topuk : güzek-pā, kāb, şitā-leng, lünde kimük, topuk. bir nev'gizli oyundur.

topulğa ve dobulğa: kamçı destesi yapılan ağac. yılğın ve geze müşābihdir. bazıları ilğay ağacı dirler. kırmızıya mā'il sert bir ağacdır. bahadirlarıñ başlarına giydikleri savut edevātından fülād külāh.

topulmak :düşmenin üzerine fevc ile hücum itmek, galebe ile birden dökülmek.

tüpi :araç-çîn, taqye, külâh, küleh-püş.

tübye :şahrâlarda ve çâyırlarda otliyerek semirmiş kısrak, biye daği derler.

tut :meşhür tut ağacı menzile, cāy-gāh. tut, burakma, gir.

tutaş :peyveste, merbût, vāyeste, ber-dūzi, bitişik.

- "mişāl"-

"hüsn dīvānı üze matladur ol peyveste kâş
kâtib taqdîr anıng mişrâların yazğan tutaş"

tutaşturuk :ateşi yakmak için istimâl olınan hâşâk ve sâ'ir, kav, çıra, kibrit, fitil.

- "mūnis"-

"cānınga urdıng âteş-i sūzān tutaşturub
yakdıng sūngeliklerimni ol otğa kalaşturub"

tutaşmak :âteş eşyayı tutub parlatmak, telehhüb itmek, âteş almak. mücādele ve muāraza itmek.

- "mişāl"-

"tapay dib haber uşbu maqsūddın
tutaştı besî kavm ile şohbetim"

tutağan :işirici, kapıcı hayvān, gezend, kapan, duzak, dām. yapışık ot. māşe kīrā. tutıcı ālet.

tutağlaşmak :tutuşmak, giriftār olmak, maħbūt olmak, kayd olmak, ele giçmek.

tutak :rehn, girev, emānet, istidlāl, icār. tutulacak maħall. kabza. fergana zemīnde fürce daği itlāk iderler.

tütek :yolunu bulmak, ser-rişte almak, vāsıta ve ālet ve mürebbi peydā itmek, becermek.

tutam : tutacak yer, k̄ulb, k̄abza. miqyās, dört parmak bir tutamdır.

- "miṣāl"-

"bir tutam feṣ koyma cāhiller kibi
mescide kit bolma kāhiller kibi"

tutamlamak : avuc ile ölçmek , gez ve endāzelem. arşunlamak.

tütsi : duman, dūd, buḥār, duḥān, tütün.

- "miṣāl"-

"ḥas ü ḥār dib yakmağın bildirür
samānning tüti ādemi öldürür"

tutsak : esir, aḥiz, ḥabs, muḳayyed, bendi.

tutgak : vaḏ-ı ḥaml iderken durdurunca giriftār olmak, buruntı.

tutgun : meḥūz, maḥsūf, meksūf, giriftār, münkabiḏ. ay ve güneş
tutulması. kelef, ke. tutulmuş ḡamām, bulut, hevā.
mükedder.

tutka : k̄abza, avuç, deste, tutam, kef, dest.

- "miṣāl"-

"tutḳay mu sinān-ı tiz eliga
seylābıyı sancsar ol balıḡa"

tutkar : cem, enbūh, gürūh, yığın, toplanmış, çokluk, köplük,
keşret. maḥall-i şūra ve kiṅgeş.

tutkavul : geçid, boğaz, tar, dere yol, rāh-i bārik, muḥātaralı derpend
ve ṭariḳ.

tutlukmak : tutgun söylemek, kesāletle laḳırdı itmek. i'tibar-ı mu'āmele
itmek. ele geçirmek. söz tutdurmak. bend ü best itmek.

tutmac : rişte aşı, cūşire, mā-el-şifir, aş-ı ārd, umaç ve bulamak, un
aşı, ubra, şehriye.

tutmak : aḥz, k̄abz, zabt. tevkif. tutacak ālet, ḡira, istilā, ihātā,
istikrā, 'add, ḥisāb.

- "mişāl"-

"ey şeh kerem eyler çağı ting tut yaman ve yahşını
kim mihr nuri ting tüşer viran ü abad üstine"

- tuturğan** : birinc, erz, rüzz, gürünc. dīvzīr.
tuturğun : perde, lihāf, hicāb bürka.
tutuk : laḳveye mübtelā, fālic, tutulmuş zebān-girifte, tutula.
tutukluk : ḥusūf, kūsūf, ağberer, gamām.

- "mişāl"-

"yañgi igende körmedi kim ay tutukluğın
çinni üçün tutar kaşı yārab cibin ara"

- tutum** : ekşi, hāmız, sūmmāk. uşul, kāide, yol, mu'āmele-i
hareket, zükün, kānün. destūr. tütme.
tütün : duman, dūd, duḥān. tütsi, buḥār, büğ.

- "nevāyī"-

"dūd-ı āhım ki yetüşmes çıkıban ebr-i bahār
öyle kim riḫat eyle ebr-i bahāriğa tütün.

- tuti** : nine, bibi. tütī. ece, teyze, māder-i kelān, vālidesiniñ ve
pederiñ anası.

- "mişāl"-

"ay tutı dib yıgladım min şubḥ u şām
rām bolmay olmadı ehl-i merām"

- tuc** : tunc, birinc, mis. yay çilesi ve zih-i kemān.
tucar : bulut, bozuk hevā, mütereşşih hevā. gamām.
tohtamak : turub diñlenmek, pāy-dār olmaḳ, ārām, şabr,
taḳarrür itdirmek, yolundan ala koymaḳ, ḥayvānı
turdurmaḳ.

- "sūfī" -

"namāza nice irmiş müstehabbāt
anı min aytayın könglünde tohtat"

tohtamış : müebbed, müeyyed, pāy-dār, müstaķīm ve s̄ābit. tavāif-i
türkmāniyyeden tekeniñ bir kabilesidir.

tur : yukaru, bālā, şadr-hāne, ser-maħfil, karşı. emr-i tur. piş-
gāh.

- "misāl" -

"karşıda kar yağadur munda kırav
çār kencek rū-mālginem kaldı kirev
çār kencek rūy-malimniñ civanı min
turdaki kara köziñg kurbānı min"

tor : şebeke şeyler, dām, ağ. kemāle irmemiş genc hayvān ve
bala.

tura ve töre : han-zāde, beg-zāde, zāde-gāne ve şehzādelere maħşūs
'ünvāndır. nizām, kânūn, 'ādet.

- "nevāyi" -

"gam gidāsi arasında kanıtur kane ayak
töre āyini bile tamsa tokuz aka otuz"

turalik : turalim, iglenelim. efendilik ve şehzādelik. sebep, illet.
vech. muntazam.

turak : şebāt, sükūnet, mevķi, vakfe, tur. hāl. heyet.

- "naķşī" -

"kice kündüz tiprenüb sim-āb tik
munda yok hecr-gele ārām turak"

turak oti : kengir dinilen otuñ ismidir. şibit ve şivit, kişniş, medyūnes.

taramak : toplanub vücūd bolmak, meydāne gelmek, nümüw itmek,
zāhir olmak.

- "mūnīs" -

"kiyāmından kopar şūriş hīrāmından turar aşub
cihān ehliḡa sin fitne-te-fitne fitne berpā"

- tūrān** :türkistān taḡlıḡı, daḡlık. hōrāsān ve māverā-ün-nehre
tūrān-ı zemīn dirler.
- tört** :dört, çehār, erbaā.
- törtev** :dörder, dört āded, çehār kes, erbaā nefer.
- törtelesi** :dördi de, der-çār, rubāī.
- tört ulus** :tavāif-i etrākden en meşhūr olan barlas, tarḡan ve soldur
ve kayat kabīlelerine dinilür. hind, rūm, irān ve tūrāna daḡı
dirler.

- tört ana** :ümmeḡāt-ı süflī, ānāsır-ı erbaā.
- tört defter** :kütüb-i erbaā-i āsmānī. furkān, incil, zebūr, tevrāt.
- törte** :dördi, çehāri, erbaāsı.

- "nevāyi" -

"isteseng biş kün ferāḡat gerçi kabīn 'ömr irür
dehr-i zālın dört mezheb birle kılḡıl üç ḡalak"

- turtan** :kürk, pōstīn, ḡursak.
- türtmek** :el ve ālet ile sancmak. icbār, ikāz; āzā taḡrīk itmek,
dürtmek, degevirme.
- törtüb** :toplanılecek maḡall, mecmuā, meclis. dört ḡarafīn ādemi.
- türtülmek** :taḡrīk, taḡdīs, arlanmak, sançılmak, degelinmek.
- tortı** :çökelek, çöküندی, rūsüb, şıḡl, pus, usāre, çamur ve dūrde,
lāy, ālūde.
- torsuḡ** :derūnunda ḡımız yapıḡları müşk. mathara, ḡulum, ḡırba,
sanac.
- türşe** :bir nev' miḡyāsdir, fersaḡ gibi, çakrım, āḡac. ḡaş. ferseng,
mīl.

- turgak** :gice karagöli, pāspān, nigh-bān, bekçi ve şeb-gerd. tavāif-i özbekiyeden bir kabīle ismidir.
- turgalan** :halecān, inkilāb, şūriş. iztirāb. keşme-keş.
- torgamak** :toğramak, kıymak, pıçak ile pāre pāre itmek, teke teke kesmek, pāra pāra eylemek, biçmek.
- turgamiş** :devr itmek, ihrāc, ibād, nefy ve sürmek, sürgün, bıdırğa.
- turganı birle** :kāffeten, bi-l-umūm, cümleten, hepsi, hemesi, küllisi.
- turgay** :bir nev' büyük çayır kuşu. emīr timuruñ pederi ismidir. emr-i tursun.
- torgu** :harīr; nefis bāfte; zī-kıymet kumāş. tavāyif-i etrākden bir aşiret ismidir.

- "mişāl"-

"nāmesin cān perdesiyle çırmadım kim'ışk ara
il hisāb algay nişānım yaşıda torgu körüb"

- turguzmak** :ikāmet, tevkiif, rezk, tohtatmak, ikāz itmek.

- "mişāl"-

"imes merd turgannı yıksa kişi
eger kilse koldın yıkılğanı turguz"

- turgun** :bir nev' çayır ve çemen kuşudur, turgay dahi dirler.
- turgı** :serçe, çumçuk; kündüşun irkeki dağsar, dişisi macük. 'aşfūr.
- turka** :bir nev' kitābdır. zāgır ve zāgūn. indev. tarīk.
- turkurka** :siper, kal'a divāri, istihkām, t̄abya. sünger.
- türkān** :kıvrak, kenāri burulmuş şey. türk ve etrākler, yāfeşin nuḥust evlādı, türk oğlan. bikim, gibi ve ayim, ḥanım. türkān ḥatun gibi.
- turlak** :sakalsız, genc, civan, kalender meşreb, emred, delikanlı.
- torlamak, turlamak** :tor ve ağ atmak, devr ider gibi yuvarlamak, örmek, örücü. kapamak. rufū, tayy itmek.

- "mişāl"-

"zâfdın örgemci dāmığa yıqılğac çırmayıb
ol çebîn dik turladı her yan tenimni eylenib"

turluğ ve türlüg: nev' ve elvān, müte'addid, her cins. hicāb, perde, lihāf.

- "mişāl"-

"içkeri ol ay turluğnı kötürmesler nitey
ey şabā firāş bir lütf eyleben ol yan bārī"

turluq : havf, haşar, keder, inqibāz, halecan, elem, dehşet, zücret.

türlüg : dürlü, nev', kısım, cins.

- "mişāl"-

"hikmet bilen çıkıb hotanniñ şāhı
yir yüzüni türlüg elvān eyledi
kökke çıkıb felek encüm sipāhı
başka devrān başka tuğyān eyledi"

- "hikmet"-

"türlüg türlüg 'alāmetler boldı peydā
yüregimde cerāhatlar boldı peydā"

turlıq : işik, der-gāh, āsitāne, bāb, kapu, bār-gāh, hişār.

turma : bir nev' zi-kıymet şal ve kumaş, terme, harīrden māmül
dārāy ve şāhī.

- "mişāl"-

"atlas gerdün bile miñg zib ü fer
turma tonı astıda kök āster
līk uşal turmayı her tarı ile
fakrda yöz mürşid üçün silsile"

turmak : tavaqquf, süküt, ikāmet itmek; kalkmak, kıyām eylemek;
şabr, ārām, şebāt itmek.

türmek : kıvirub devşirmek, katlamak ve bükülme, şarmak, leff
itmek, tehlemek.

turmucak : bir nev' mekûl ve ekşi şahrâyi otdır, şûre, semiz otlı gibi.
turna : mârûf ve meşhûr hevâda saff ve katar olub uçan kuşlar, gürgür, gürek.

- "mişâl" -

"kök yüzünde kaçar uçan turnalar
haber . niring mining yârim âmânımı"

turur : dir mahâsinadır, turur, bamgay, ast.

turuş : mesken, mekân, vakfe, mevâ, sebât, karar, devâm.

- "mişâl" -

"hem turuş fırsatıda mişl-i cibâl
hem yürüş'uctetide çarh-ı mişâl"

turuş ve tonuq : muşaffâ, şeffâf, bî-gubâr, muşaykal ve mücellâ, nâb, bî-dürde, bî-lây, bî-leke.

torum : taylak, iki yaşındaki dive yavrusı, buta, şütür-i dü-sâle.

torun : torun, nebîre, hafîd, nevâde, oğuş daği dinür.

tori : bürce ton, sâf renglü olan. mor ve kırmızı levni. arz ve gabrâ rengi.

- "mişâl" -

"yegemişde tori at ve hem cirend
eylenedür topçak ve hem semend"

tüz : düz, müstakîm, şahîh, toğrı, kuvvet, sabır, istikâmet, musattah-âve, kazâ. ve dürüstî.

- "nevâyi" -

"câde-i şer' bile kim özini tüz kıldı
devlet sermed anğa her sarıdın yüz kıldın"

toz : toz ve toprak, gubâr, küdüret, hurde şeyler, çeng, hâk-bâd, toplang, parça, pâre.

tuz : tuz, milh, nemek. şakaq küşesi. şûr. emr-i kerdin, yap.

- "nevāyī" -

"kaddīng tüz naḥl-i gül-zār-ı ārem tüz
ki tüz eşyāğa bolğay sāye hem tüz"

tüz ağac : uzun, tüz idici, rāst idici, peyvest tüzgüci, bünyād-ger.

tüzetmek : tanzīm, ārāste, tesviye, islāh, tāmīz, tertīb, tezyīn, togrī
itmek.

- "misāl" -

"neyleb tüzetey kadd kim cismim deşgenlerdür
neyleb tüz uraydım kim bağrım da tikenlerdür"

tuzag : tuzak, dām, ağ, şebeke, tor.

- "nevāyī" -

"saçı esiri min öpmey henüz ḥālin veh
ki dāniğa ağız urmay naşşım oldu tuzag"

tüzek : togrı, müştakīm, musattah, rāst.

tozang, tuzang : tozlu maḥall; taşsız, yumşak arz hali şure-zar.

- "misāl" -

"ni bilgey ol kişi kim şehd ü meyni tutmaydur
ki vaşl ü hecr kibi ol çüçükdürür bu açığ
bivār-ı zelil müsāfirge pāye eyler de
kum ü tozang yumşag tağ ü ḥāredür katıg"

tozgak : tavayif-i özbekiyyeden bir aşiret ismidir. tolağ, pāy-tābe,
dolak.

tüzgen : çābuğ, tiz, serī, çalāk, düzici, acele-kār, yapıcı, ammal.

tüzgü : mühr, fekkeyn, ḥātem, engüşter, üzük, yüzük.

tüzgün : düzgün, muntazam, ārāste. aklık, kızılığ, reng-i rüy, gāze,
sürḥī ve sefid.

- "mişāl"-

"riştesi ger üzgün olsa siz üzüng
tüzgün olsun tārse tārı tüzüng"

- tozluğ** : tozlu maḥall, tuzgānī, milḥ ve nemek. mādenī.
tozlanmak : başı üzerine yürümek, mu'alla ḳ gezmek, ayak yukarı,
mufallaḳ, ser-nigün.
tüzlenmek : taḥammül itmek. ḳaldırmak. şabr itmek. berdāş.
tuzluğ : tuzlu, telḥ-nāk, zarf-ı nemek, şūr, mālīh.

- "mişāl"-

"tuzluğ lebiḅdin imdim bir māden-i nemek-dān
ey ḥaḳḳe-i melāhat şūrım oldı dūcne-dān"

- tüzlük** : istikāmet toğrılık, musaṭṭah, āve.

- "mişāl"-

"nīze bolub tüzlükidin ser-bülend
cīrmāş üçün bend ara ḳalīb kemend"

- tuzmak** : eskimek, köhne ve fersūde olmak. devām ve muḳāvemət
itmek.

- "āgehī"-

"serv-i ḳāmetler kiyüb ignige ḥaftān tubtu
tuzmay anıḅ birle hem titrerler andaḳ kim ḳamış"

- tüzmek** : tehiyye, işlah, tertīb, iḥdās, tamīr itmek, tanzīm ve ārāste
eylemek, taşfīf ve teslīk ḳılmak.

- "nevāyī"-

"eger ḥōd-vaşl iḳbāli müyesser bolsa bir sāfat
ferīdūn taḥtı üzre bezm tüzdi cām-ı cem çikti"

- tuzun** : tosun, nigū-nijād, necīb, maḥbūb, dil-ber, sevgili. güzel
evlāda ve sāire itlaḳ olunur.

tüzütmek : düz kaldırmak, tüzetmek, berpā ve bünyād eylemek, yükseke çıkarmak, huşūle getürmek.

tüzüg : tertıblı, muntazam, ārāste, yolunda, münāsib. hūb, nağz, dürüst, güzel.

- "mişāl" -

"birev kim tapsa şehliğdın riyāset
tüzüg bolmas işi kılmay siyāset"

tos : edātdır; tostogrı gibi. ilce tüg. yayıñ lihāfı. toprak, gubār. sirişt, nijād.

- "mişāl" -

"nızesidür çarğda irmes şihāb
tosı kibi yapğan anğā sım-nāb"

tustugan : kāse cübīn, kūze, deste, ibrik-i mey, ayağ, çanāk, sağar, ratl, kadeh, cām.

- "mişāl" -

"helāl ana sütü dıkdür ger özbekim tutsa tubuk
kılib tiz öküb tustugan içinde kıımız"

tusluk : ālī-nijād, necīb, nigū-sirişt. zāde-gān, şāhib-i haslet, zı-şeref.

tusqavul : yol müstağfazı, tarık nıgeh-bāni. şāh-bender, pās-bān, karağul ve qaravul, dıd-bān.

tusmaq : beklemek, pūseklemek, sebāt, qarār itmek. yolunı tusmaq ve sedd itmek.

tusun : yağ, revğan. nigū-nijād, necīb, ālī gevher.

tuş, tüş : muqābil, yan, semt, taraf, vakt-i zahr. düşmek ve nüzül itmek, inmek ve fūrüz. göğüs, sīne.

- "mişāl" -

"hangā meger deşt sarı irdi bezm
atlanıban şehr tuşı kıldı 'azm"

- tüş** :vākıā, ihtilām, rüyā. teşādūf. hab.
 -"mişāl"-
 "didim kim düşde mihrāb içre kördim kāfiri mestī
 didi körgil nevāyī köz açib kim köz ü kaçımdur"
- töşemek** :döşemek; tefrış, temhīd itmek, tayamak, ārāste eylemek,
 libās ve pulās ile tezyīn itmek.
 -"mişāl"-
 "salib bīr-bār ki güncīde tahtı
 töşeb ol taht üze şāhāne rahtı"
- töşetmek** :tefrış itdirmek, yasandırıp tezyīn itdirmek.
- tuşak** :pāy-bend. tuzak, bogav köstek, işkil, kayd.
 -"mişāl"-
 "kendirdin kılmış kuşağı
 işegine lāyık tuşağı"
- tuşancıl** :fuqāb. pāy-bend ve boğa, işkil, kişen, tuşak, duşağ.
- tüşcilik** :cāşt-gāh nā-şitā vakti, zuhr ile fecriñ beyni, tüş vakti.
- tuşşu** :ğasl-ḥāne, ğasl teknesi, ten-şüy. tuşnav, bellāa, taşt
 zemīni. āb-ı rü.
- töşek** :firāş, besāt, mihād, minder. bister, şilte. körpece.
- töşek-ḥāne** :sāndık otası, gencīne, esbāb otası mehter-ḥāne, ümerā ve
 vükelāniñ ḥıfat-ḥānesi ve ser-pāyiri. boğça-ḥāne. ve cāme-
 i ḥāb.
- tüşken** :ḥamāmiñ külhāni ve āteş-ḥānesi, künc.
 -"mişāl"-
 "ser-tā-seri dāğ-dār olmış pīsi tik
 yanmış hemesi külhāne tüşken kişi tik"

- tüşkün** : mecbûz, mübtelâ, üftâde, mağlûb, düşkün. bay virmiş. ve taht divânı. müflis. kuşak, yuf.
- tuşlanmak** : teşādûf itmek, rāstlanmak. telakki itmek. mukābil ve berāber gelmek.
- tüşlenmek** : çāşt-gāhi geçürmek, tüş vaktinde birāzistirāhat iderek yola revān olmak. kahve altı itmek.
- tuşluk** : çāşt-gāh. tenū-mend. vesī-ül-kader. tüş ve nā-şita vakti, kabl-ez-zuhur.

- "mişāl" -

"kabab kurgannı depkur depkur ol hayl
tüşerge kıldılar tuşluk tüşü meyl"

- tüşmek** : süküť, nüzül itmek. işābet, teşādûf itmek, uğramak.

- "mişāl" -

"cehd itib maksūd eger tapsam zihī baht-ı bülend
tapmasam bārī tüşer özrüm uluğlarğa pesend"

- tüşkürmek** : tenzīl, iskāť itmek, ilkā ve indirmek.

- tüşüre tüşüre** : bāzi bāzi, gāh gāh, ara sıra, vakit vakit.

- tüşünmek** : uzun uzadıya beyān, tefekkür, merām ve izhār, mütālāāt itmek. esir-i firāş olmak. dūr ü dirāz tahayyül eylemek.

- toşuk** : bir nev' manzum türkü, şarkı, şahrāyī ve rūs fayilerin ğayr-ı muntazam eşārları, koşuk.

- "mişāl" -

"aňlamayın sözde tuyuk bahrini
kaysı tuyuk belki toşuk bahrini"

- tüşük** : delik, şukbe. saķit. şikāf, tümlük, oyuk. tennūr ve firuna yapışdırılmış ekmek pişmeden düşmesi.

- "mişāl" -

"ey köngülde şehd-lāling ğasretidin yüz tüşük
her tüşükdür şehd zünburi öyi yanğlig çüçük"

tuğ :yüñ ve tuğ hutaz. kıtas kuyrugundan sancak ve bayrak ucuna takılan tüy ve kıl ve peşm.

tuğ bigi :alay bigi, sancak-dār, ser-kerde, tuğ-dārların nāzırları ve büyükleri. asyā-yi vustāda bir rütbedir ki hükümdārın tuğını kaldıracı

- "rabgūzī" -

"dīn-i şerīat rāyetni yahşı kılğan muşafā
küfr ü zulmet tuğlarını yirge çalğan muşafā"

tuğacı :tuğ-dār, sancak-dār. ser-kerde ve şāhib-i rütbe. bir tümen askerīñ kumandanı.

toğarmak :toyurmak. rāhatlendirmek. perverde itdirmek, perveriş.

toğalak :toparlak, müdever, yumru, top şeyi, yumlak, lünde, işti, yumak. küre-i arz.

toğan :ötlekü denilen bir nev' şikār kuşudur, çarh ve carğ.

toğanak :palanka, manışka, halka, gargara. makara. pehlivānlarīñ ayak toladırması, pāy-pīc itmeleri.

toğanġ :bāşeye şebīh bir nev' şikār kuşudur.

toğay :orman, ġābe, bīşe, balkan, çengel, tepe-zār, cegelik.

- "mişāl" -

"çü nādir leşkeri birden körüldi
toğay-zār içre çün pinhān boluldi"

toğdak :yeşil ābī rengde bir nev' kuşdur, toğanġ, lāy-ı hūrek, çaylak, martın kuşı.

toğduy :bir nev' kuş ismidir, toğdak. toğanġ, bāşe. geyik ve tavşan mahallerinde bulunur.

toğramak :teke teke kesmek, pārelemek, pārçe pārçe itmek, dilim dilim eylemek.

tođrı :müstakīm, üstüvar, muḥakkaḳ, şahīh, şādık, ehl-i takvā, rāst, dürüst, 'afif, muḥāzī, mestūr.

tođđan :birāder, hemşire, ıardaş. necīb, şoy kuş. ata bir ana bir ıardaş, ağa ve ini, eke ve öke.

- "mişāl"-

"hāli dilimi ayt gül-i ḥandānımđa
'arızımı yetürgil yana tođđanımgā"

tođđanlıđ :şıla-ı rahm, ūlū-l-erḥām, ḥaḳḳ-ı uḥuvvet, muḥibb, āḫiretlik, iḥvān-ı 'arızī.

- "mişāl"-

"toğanımg ıardaşımg gül yüzli yārim
ıaysı yire kitsem seni unutmam"

toğuşluk :kerīm-üt-tab', necābet, aşālet, muḳbil, sād. zādegān, şoy, cins.

toğlı :toklı, ıuzı, bere, bağne.

toğma ḥan :ḥāne-zād, veled, ibn. köle, 'abd, gulām.

tođmak :tevellüd, tulū, zuḥūr itmek.

- "nevāyī"-

"ıaş u köziŋni münecim çünki kördi bī-nikāb
didi kör kim ıavs burcıdın toğubdur āfitāb"

toğma :bende. mütevellid. ḥāne-gī toğma, büyüme. perverde, yerli ıul, ḥāne-zād köle, 'abid ve cevārī ve ḥalāyık, māder-zād.

- "mişāl"-

"kerem ū hilāt ile şād itdi
bir nice toğmanı āzād itdi"

toğur :ıayma, ḥayme, ḥar-gāh, çādır, kebetıa, otav, ḥāne-i siyāh, alacık. emr-i zāyānīden.

- toğurķanma** :ħayme, ħar-gāh, ħādır, otav, alaķık.
- toğurluk** :ħaymeyi örten keçe ve kekiz ve nemed ve pūşıř.
- toğuz** :şışmış, cevāriħ āşiyāne, şıdāk toķuz. emr-i toğurdurmak.
- toğuş** :tevellüd, tulū, vilādet, netāc. zādelik. mahall-i zāyden.

- "mişāl" -

"niçük kim ħazret-i şāliħ üçün fāş
balalığ tive toğdı ħükmidin taş"

- toğuşlık** :necīb, kerīm-üt-tüb, sáid. beg-zāde, aşıl-zāde, şoy, cins, hāne-dān evlādi.
- toğız** :çocuk, yavrı, bala, veled, beçe, kiçik, bute, ferzend.
- tofrak** :toprak, hāk, türāb.

- "allāh yār" -

"şūfī tofrağın itgeç cān ile cism
niçük kim eyledi dānā-yi her ism"

- tüfkürmek** :tükürmek, tūf, ebzāk, teķaşşu' itmek. tüflemek.
- tüfki** :tükrük, tūfūl, büzāk, tūf, ağızdan atılan tüfki.
- tüfürcük** :tüfkürük, kāğdıık, büzāk, tūfūl, nuħāme.
- tofuk** :yumrı, muħaddeb, tomalic. ħaymeniñ ķabası. tepe, tell-i gird, müdever, bücül-i pā. ğūlik, şitā-leng, topalaķ kimüki.
- toķ** :toķ, açın zıddı, şebān, sīr, doķ. memlū, pūr-ħūrdegī.

- "mişāl" -

"bāde-zān köngül igesi bolasın
mārifet nūrı bile toķ tolasın"

- toķluğ** :hevc' toģunluk, imtilā, sīri ve pūri, erzāni, bereket, raħis, ucuzlık.
- toķaç** :bir nev' etmek, sürme tenebbüh, temel, tütgeç.
- toķal** :ortaklarından küçük. pes-mānde ve ħaķir tutılan ħatun, pālkū, meli, dūn ve ħārişde-zen.

tokamak : tokumak; nesc, isfāk, irmāl itmek, bāften, bāfende.
toktaş : ārām, rāhat, menzil. erk ve bālā-ḥiṣarda sipāh inicek ve binicek yeri.

- "misāl" -

"ağırsın ay ve kündin ey kalem kaş
ki yok anlarda bol turmağ ve toktaş"

toktamak : tohtamak, saklamak, bekletmek, ala koymak.
toktavul : toksavul, mırşeb, müstaḥfaz, hākim-i belde, kütevül, 'ases.
toksabay : alay bigi, şāḥib-i deste, ser-kerde, meşīr. asyā-yi vustāda bir 'amel ve rütbedir. toksaba.

- "misāl" -

"toksaba vü dād-ḥāh kildi
yüz miñg kişiçe sipāh kildi"

toklamak : tokmak, gürz, ālāt-i kūdeng-ger. deste verziş-ger.
tokmar : uci ve nevki teymürden yapılmayan ok, sāde, peykānsız.
tokmak : şopa, kütük, künde, münce. tavāif-i etrākden bir kabīle ismidir. keltek, kūdünġ, ker ālātı. mengene.
tokmak : dokmak, terkīb, tavsīl, dikenci, nessācī, bāfende.

- "misāl" -

"birisi bülbül kibi ḳurān okur
ol biri māñī atıb dükkān tokur"

tokuz : dokuz, nüh, tisā.

- "nevāyī" -

"çıkma tokuz perde kinidinge 'ālem köymesin
altı yiti bürka' algıl saḳla iki üç nikāb"

tokuz ton : bir ağac ismidir. tokuz libās.

toķuş : sadme temāsi, Şiddetle birbirine arpılmak. vasl, resāniden, ihtilāt.

toķulğa : bār-gīr örtüsi, ul, basturuķ, at pelesi, digdige.

toķum : palan, semer.

- "mişāl" -

"taām ol taām illeti maşğadur
işek ol işek toķumu başğadur"

toķumak : toķumak, neśc, alaca, toķuma, bāfte.

- "mişāl" -

"puhte vü hem-vār toķulğan yüzi
körge ni ki vaşfdın artuk özi"

toķunmak : toķuşmak. mes ve teşir itmek, ilişmek, taşaddi ve tasalluť, duhül, taarruz. izāle-i biker.

toķa : eşyā, esbāb. halka. il. at kolanı.

toķa : maķara. rabt idecek kavı bağ. bendeg. āşık ve maşūk.

tük : tüy, yün, saç, kıl, tuzak. şır. riş. müy. hatt, peşm, cünğ.

- "mişāl" -

"ta nevāyī tilbe it dursın siz ey gül-ruķ perī
bir tükün her tük sayı körgil ten-i üryānıda"

tüke, töke : mezār, ķabr, gür-sitan, merķad, türbe. emr-i rihten. tamām.

- "mişāl" -

"ğanīmet bu dem olğın ehl-i sıla
saçınğ akarıb tişleriñg tökele"

tüketmek : düketmek, encām virmek, bitirmek. itmām, nihāyet.

tükenmek : bitmek, inķizā bulmak, encāma irmek.

töke taş : ķabr taşı, levha, seng-i mezār.

- "mişāl"-

"hecr taşın yağdurub kim kayda ölsem ey refik
kabrım üstide töke taşım cüz ol taş itmegil"

- töker taşı** : çağıl taşı, seng-lāh, kırakça, çağıl, seng-i rize.
- tükellemek** : cüst-cū, tefahhus, tefek kud itmek, pejuhış.
- tükel** : teftiş, muâyene, ser-rişteten, tamam almak, tereddüd,
tam, hemegi, cümleten.
- tükelmek** : tamām olmak, encāma irmek, inkıza, bitirmek.
- tükelüli** : cem, cümle, kamu, kāffe, mecmū'ī, büsbütün.

- "mişāl"-

"vā-dirīga muhabbetniñg cāmın içmey
epl-ü'iyāl hānumāndın tükel kiçmey
cürm ü'isyān girihlerin munda çiçmey
şeytān gālib cān birerde şaşdım muna"

- tüken** : dağ, kāffe, tiken, hār.

- "mişāl"-

"āfet'ulfi kibi tikenler
lāleside derddin tökenler"

- tükengenilmek** : bitmek, encāme irmek, hitam olmak, nihāyet bulmak.
- tükeniş** : hadd, itmām, ser-encam, pezirāy-hitām, bitmiş, halās
olmuş.
- tükremek** : kapamak, mesdūd itmek, bir şeyin önüne sedd çekmek,
senger.
- tökme** : ıskat, nişār, isāha, isāle itmek, dökmek, rihten.

- "şūfī allāh yār"-

"alib kolga sinān-ı cān-sitānın
niçeniñ üzdi başın tökdi kanın"

- tökülmek** : mañsib, meskūr, mensūr, rihte, ifāza olmak.

tügmek :bağlamak, boğub'akd itmek.

tügülmek :taakkud itmek, girih ve düğüm, bend.

- "emîr" -

"ûkdeler birle saçınğ nârîn ser-â-ser tügmegil
rişte-i cânımğa yüz yirde girihler tügmegil"

tügme :ukde, girih, bend. düğme.

- "fazlî" -

"lâle-gün kabâçeniñg tügmesün açib gâhî
gül yakasını çâk it gonca bağrını kan kıl"

tüger :pişânesinde beyâz bir nişânesi olan at, kaşka, pişâne-i sefid.

tükürmek :tüfkürmek, tuf itmek.

tüküz ve tekiz :bütün, tam, tamâm, bürnâ, musattah.

- "nevâyi" -

"gülde yok serv kaddi servde gül ruhsarı
serv gül-rüyim irür hüsn tarîkında tüküz"

tögüş :ğavğa, mücâdele, muzârebe, dögüş.

tögüşmek :boğuşmaq, ğavğa, muhârebe, muzârebe, mücâdele.

tögül :değil, leys, ve mâ mahâsinadır.

- "mişâl" -

"ışkı cihânı örtedi bu ni belâ cemâl irür
hadd-i beşer tögül bu kim pertev-i lâ-yezâl irür"

- "süfî allâh yâr"

"bu esâmîni şefî kiltürsün ol
kim ki şekk kiltürse andın sen tönkil"

tügün :düğün, girih, ukde, düğüm, toy, sürür.

- "nevāyī" -

"istememes bolsañg işiñg üzre girih yüzlig kıl
kim yağın riştesiga katresi hōd kildi tūgūn"

- tōgi** : birinc, erz, rüz, girinc, şālī.
- tul** : dul, kocasız qalmış metrūke ve mūnhalle ve mutallāka hatun. erāmil. mātem. hūzn. sığır ve koyun yavrusı.
- tul** : müşābehēt için elvāniñ ağızına ilhāk olunur. ağışimtul, qaramtul, sarımtul gibi yañi sarıya ve aqa, qaraya mānend dimektir.
- tūlek** : perini dōkmüş ve yeni tūy çıkarmış olan hayvān ve kuşlar.
- tola** : tolu, vāfir, meşhūn, mebzūl, memlū, pūr. bisyār.

- "nevāyī" -

"ilge ger curā tutivir qatre
mañga yetkende dūrr koydı tola"

- tolaşık** : dolaşık, egri būgri. pīc ve ham, inīrāc, mūcāad, mültevi, pīçān, kelābe-i bī-ser, melfūf.
- tolak** : tolak, torluk, pāy-i tābe.
- tölek** : tazmīn, tevān, cerīme, tölek.
- tolamak** : tođrı yola sālīk olmak. rucū itmek.
- tölemek** : tazmīn itmek. çıplak olmak. kuşlar mevsiminde tük dōkmek. ziyānde olmak.

- "hikmet" -

"peyember ümmetim dib mihri tōler
‘azāzilni hūdāyim özi qolar"

- tölemiş** : fivaż virmiş, tazmīn, tebdīl, cürme qarışık, tāvān, ödemiş.
- tolan** : odun, haţab, hīme, hīzem, emr-i tolanmak ve eylen ve gerdīden.

tolay :cemf, top, tolay, kesret ve bisyārī ve pūrī. moğol lisānında meşveret ve fitne ve fesād. ve bu isimle haber-dār iylemek. tolamakdan müştakdır. ödmek. hargūş ve ernebe dahi itlāk olunur.

- "sūfī" -

"irür min bendelerini ser-nigūnı
tolay yār ü birāderning zebūnı"

tolgaş :büklüm, pīc, avk, kuyruk.

tolgaşmak :pīçide olmak, dolaşmak.

tolgamak :etrāfına şarmak, ihāta ve iştimāl itmek. pīç ü tāb.

tolgamay :çevirme, devr itdirme, devirme.

- "mişāl" -

"şafaq birle firūzın tolgamay baş
taşib iş başığa aq ve kızıl taş"

tolgandurmak :tolaşdırmak, çevirmek, gird.

- "hikmet" -

"toğuzumda tolğanmadım toğrı yolğa
teberrük dib dırb yördi qoldın qolğa
qıvanmadım bu sözlerge kaçdım çölğa
ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge"

tolğanmas :tolaşmaz, çevrilmez, dönmez, eylesmes, nigerdiden.

- "mişāl" -

"nesimī lāle-rūyum maḥmeliğa meyl kılmās kim
koyun dik reşkdin hāk tenim yüz katla tolğanmas"

tolgama :kemīn ve pusuya yatan asker. gizli. büktürme, pinehlenmek.

tülf :şuğl, kār-bār, melūf -ı kesb, iş.

tolkamak :renc, derd ve elem, keder çekmek.

tolkanmak :derd ve elemden pīçide olmak, rencide, istirāb itmek, halka ve ham-çem olmak.

tolkum :talğa, mevc, kūhe-i deryā, cūş ve taşkınlik.

-“misāl”-

“ışk kim bir baħr-i bī-pāyān irür tūştūng hemān
nice bir gird-ab tolkumlar kōrersen bī-gūmān”

tülkü :tilkü, rūbāh, tilki, karsak.

-“nevāyī”-

“cūnūn zencirde ‘āşık yanıda hīle-ker zāhid
kişi kōrse taşavvur eylegey şīr aldıda tülkü”

tülmeçi :mūnādī, cārcı, dellāl, muħbir, müşewik.

tolmak :tolmak, memlū olmak, pūr, sīr.

-“nevāyī”-

“seng vaşlīng tileb hicrānile tūnler telāş itdim
gāmīng kōnglūmde tolmaklıkde irdi ilge fāş itdim”

tolulmak :tolulunmak, memlūlenmek, sīr ve pūrlemek.

tolnamak :istirāhat itmek, ārām olmak, sūkūnet eylemek.

tolu :pūr, memlū, meşhūn, kūhī, rustāyī ve şaħrāyī, tolu.

-“misāl”-

“meni bir lūtf ile pā-best itting
bir tolu cām birib mest itting”

tolgum :pişānenin iki tarafı, yemīn ve yesārı, kaşlarıñ zū-revmesi.

toluk :tolu, memlū, meşhūn, renc, zaħmet, iş, güç, şugl.

-“misāl”-

“ni kim tola aħadur kōzlerim yaşın kōr kim
tireci kibi ni yanglıg aħar toluk bolsa”

tölük :zahīre, tölek, tazmīnāt, tāvān.

- "mişāl"-

"çemenning her yığacı bir sarıg kuş
bolub bārī tölük eyāmıgā tuş"

tülügüm hey tülüm: şarkı ve türkülerin āhirinde naçarātīñ okudığı maķām ve terennüm.

- "mişāl"-

"türkü sürüdi bile salıb kolum
kılısam aday tülügüm hey tülüm"

tolum, tulum : ğavğa, mücādele, tam ve bütün. çıkarılmış pōst. silāh ve diricik ve müşg, kırba, kübser.

tolun : memlū, meşhūn, leb-ā-leb, pūr-ā-pūr.

tolun ay : tolgun ay, bedr-i kāmīl.

- "nevāyī"-

"on tolun aynıñ kırağıdın cev aldın on hilāl
kirdi tofrağā hilāl açdı tolun ayğā cemāl"

tolunmaq : batmaq; nücūm-ı ğurūb itmek.

töle : kışa, küçük, bodur, kelte, kışka, pekne, kūtāh.

töli : āyine, mirāt, közğü, āynek.

tumağā : şāhīn. kuşların başındaki tāj. ve dobulğa. çerm. deşt-i kıpçakda kazakların başlarına giydikleri kalpak ve kulağın.

- "mişāl"-

"on dört kiçelik ay kibi
özi devletlig bay kibi
tomağalı hümāy kibi
kilür sallana sallana"

tomak : ırmaq, küçük akarsu, çay, yāpçe arık, nehir, cūy.

tombalak :yuvarlak, tos toparlak. lünde, yumağ, gülle, girih, işti, gülek, güzel, yakışıklı, toğlak.

- "mişāl" -

"rabb-ı men ittik duāmız muncalak
bir oğul birgey hüdāyım tombalak"

tümen :on biñ, sancağ, kazā, koyu, dirin, çok ve keşir yerine itlāk iderler. duman, irān şāhlarınıñ bir nev' altun ve sikke ve rütbesidir.

- "mişāl" -

"ötüñg' işret ehligē bizārlarmız
tümen miñg belāga giriftārlarmız"

tümenki :her şeyin aşağısı ve uzağı, asfel ve ednāsı, pāyān.

tümenmek :zengin olmak, şāhib-i servet, agniyā, bay, tüvān-ger ve pul-dār.

- "mişāl" -

"üzi mişl-i aya miñgzer
miñg tümenlik baya miñgzer
kaşı mişl-i yaya miñgzer
yağşı bir serdār kilibtür"

tümpek :egri bügrü, düz ve toğrı olmayan, ham ü çem, piçtāb.

tomruk :maḥbūslarınñ ayaklarına urılan köstek ve bend. ve künde. ve işkil, ve tuzak. ve pāy-bend.

tumşuğ :tümşük, dudak, leb ve lünc. qahir ve tağınlık, āzārmek. burc ve bārū, küşe. burun. künc. papagan gibi bazı kuşların yumru egri qagası.

- "mişāl" -

"tañg bülbüli tumşuğın tutub rast
huffāş kanatlarıñ kilib süst"

tümlük : revzene penceresi, çadırın başındaki açıklık, tımdan açılmış delik ve aydın düşecek mahall.

- "mişāl"-

"bu öyüñg tümlügidin ay köremez
bu öyüñg igesini bay köremez"

tummak : talmak, ğats, ğavş, ingimās, efkāra varmak.

tümmek : toldurmak, memlū ve pūr ve bisyār ve ziyāde itmek.
çümülme.

tumuci : talġic, ğavvās, ğattāş, ğavtacı, çumuşı.

tomuzġan : aşlı tonġuzġandır, yer eşeki, kenbüz, toñuzlan, kenbüsek,
domuzġan, kuñuz, kumudska.

tomuşmak : bir küşede, maġmūm ve mükedder oturmak.

- "mişāl"-

"işret it kim çarh alida tefāvūt yokdurur
hāh-bezm içre semā'it hāh-ı künc içre tomuş"

tün : gice, leyl, şeb, aħşam, tārık, zulmāt.

- "nevāyi"-

"turre kerġūlin açib ruhsār-ı meh-sīmāga saç
tün sevādi'anberin mihr-i cihān-arāġa saç"

ton : ton, libās, uruba, cāme.

- "mişāl"-

"tā kızıl ton içre boldı cilve-ger māhım miniñg
mihr iter her dem şafak hūn-ābı içre ıztırāb"

tonluk : tonluk, libāslik, kumāş ve alaca, dikilecek elbise ve cübbe.

- "envāyī"-

"irür ser-geşte hākīten ara maḥzūn köngül her yan
ton itken dik ḳoyundın cismiġa mecnūn ü ser-gerdān"

tonamak : çaplaḳ ve üryān itmek, lüç ve bürehne, yalanġaçlık.
tüne kün : geçen gün, dī-rüz, rüz-ı güzeşte.

- "mıṣāl"-

"tüne kün kildi gülimgā perī-zād
perīdür yā melek yā ādemī-zād"

tonban : bol ve geniş, ḳısa ve kilte iç tonı, izār, servāl, işten.
tünbek : dūnbek, dönbelek, davul, ṭabl, ḳoltuk nāgaresi.

- "mıṣāl"-

"rādın dib bezmide tünbek üni
berk kebābı otınıñ uḳkunı"

tonpuz : ince ḳamış ki andan ḥaṣır ve borba irmāl iderler, ney,
ḳamış, lās, bānges ağacı.

tunça : ibrik, āf-tābe, ḳumġan, āb-deste, kündük.

tonġuc : ilk toġan evlād, ewel ve nuḥist tewellūd iden, ibtidā
meydāna gelen, velī-āhd.

tonḳtar : keşikci erk, ordu nıgeh-bānı, seferde hükümdārın otaġ ve
ḥaymesiniñ muḥāfızı, asyā-yi vuṣṭāda bir rütbedir, gıce
pās-bānı, bekçi, āmir ata süvār oldıġı hengāmda āvāz-ı
bülend ile duā idici.

- "nevāyī"-

"tonḳtār atda baḥt-ı bīdārınġ
ṣubḥġa tıgrü kim ḥudā yārınġ"

töng : suy incimād ider, ağzı ṭar sıfāl, küze ve desti, suyu ṣoġuk
idici bürādye ve sürāhı, soġuk, serd.

- "mişāl"-

"āh ü eşkidin irür ot ve su içre'āşık
zāhidā ni ğam anġa ger kıziķ olġıl ger toġg"

- töŋgerilmek** : tersine çevirilmek; rücū, 'udūl, taḥawūl, 'aks itmek, dönderilmek, vāj-gūn ve çepe.
- töŋtermek** : itidā itmek, 'avdet, ircā', irāz taķlīb, iāde itmek, çevirmek.
- tonġraġu** : çinġirak, koŋġrak, zengūle, çerēs.

- "mişāl"-

"tonġraġu āvāzıdın maḥmilde yār olmak kirek
köp neşāt-āver kilür ol gül-izār olmak kirek"

- tonġlak** : toŋuk, buzlanmış, toŋuş, yaḥlanmış, müncemid, buz.
- tonġlamak** : toŋmak, üşimek, müncemid olmak, yaḥlanmak.
- tünġlük** : ḥayme başı tarafında dumanı ḥārice çekmek üzere açılan revzene ve tümlük.

- "mişāl"-

"zindān ki tenimdür anda maḥbūs
hem tünġlüki hem işiki medrūs"

- tonġmak** : tonġmak, soġuķdan üşimek, incimād itmek, ziyāde işimek, yaḥlemek.

- "āgeḥī"-

"kildi. saġuk şiddetidin öyle kaķıġ uşbu kış
kim aġız çıġay tonġgub til bolġusu andaķ ki tiş"

- tonġur** : perī, gül umacı, cinn, albastı, alabucı, gaz gaz.
- tonġuz** : toŋuz, doŋuz, çoçķa, hınzır. tavāif-i tatāryādan bir'āşiret ismidir, sal-i türkān dāiresinin onikinci yılıdır.

- "mişāl"-

"seni insān didim onġuz imişsin
beni ādem didim tonġuz imişsin"

- tonğuz balığı** :yunus balığı, delfin.
tonğuzlan :tomuzğan, kunguz, kembüsek.
tonğulmak :mükedder ve mağmūm olmak, toñuklanmaq. kögüs kuwetiyle katılařmaq. ümitsiz olmak.

- "miřāl"-

"tonğulma tengri taķrīridin ey řāh
köz açkunca ni bilgeysin ki nā-gāh"

- tünlamak** :giceyi geçirmek, řabāha kadar oturmaq. gice yol yürimek. kāim ü şeb-zinde-dār.
tönlük :izdiĥām, keřret, vefret, ġalebelik, cumhūr, cemfiyyet, yıġın.
tunmak :tārik olmak, tīreleřmek, karañluleřmek.

- "miřāl"-

"bepr nazarda köz tunar bilmes yüzüñg māhiyyetin
munca rüşen boldı kim oldur dil ü cān örtgen"

- tovun** :henüz toġmamamıř kısrak, beytel, mādiyān tavar.
tuvurluġ :ĥaymenin etrāfına çekilen nemed ve keçe ve otav kigizi.
toy :düġün, sūr, sūrūr, velīme ve sünnet cemiiyeti.

- "ĥālī"-

"körünġ bāded at ile koynı
cihān körmedi mundayın toynı"

- toy kuş** :toydarı kuş, ku, aķ kaz, per-ku.
tüyek :yük, bār, ĥaml, dek. tay.
tüyümek :yükletmek, taĥmīl itmek, bār itmek.
toyġar :tor ağacı. zafer çağır kuşı, torġay.
toyġarmak :toyurmaq. iřbā itmek, sīr eylemek, itām itmek.

- "mişāl"-

"ac toyğarıban yallañğı yaptım
öldüm digirimde sini taptım"

toyğur : tok, şibān, sīr. çabuk toyar ādem. emr-i toydurmak.

toyğun : toykar, aq ve çakır toyğan.

- "mişāl"-

"haylī zulmet renciğa tüşken şafā ehli irür
nitekim tañg toyğunı qaldı sürekkü huffāş ara"

toylamak : toy ve düğün itmek, ziyāfet yidirmek, sūrda itām itmek,
konak idilmiş misāfir ve mihmāna konuk virmek.

toymağur : cū-ül-kelb, dāimī aç, güşene ve gürisne, cū ve yūh. ve
yılmağur.

- "mişāl"-

"bu toymağur köz mañga durur körmegen kibi
ay dik yüzige niçe ki bu mübtelā baqar"

toymak : toymak, şibā, sīr olmak, tok.

tuymak : tuymak, şibā ve sīr olmak. istimā ile bilmek. sezme,
ihtisās itmek.

- "mişāl"-

"toya ketkende toyub kitkiniñg
yeñgi toniñg bolsa kib kitkiniñg"

toydurmak : toyurmak. ihsās itmek. şibā ve sīr itmek.

tuynaq : tuvaq, hāfir, tırnaq zıfr, tuyaq, nāhūn, süm.

- "misal"-

"tuynaq imes inğlesem gümāhī
yoqmış qadem uçığa sipāhī"

töynek : nīm-res kavun ve harbūz. türk. sebce, nīm-hām, kelek.
lāşe.

tüynek : pencere, revzene, tümlük, t̄aqa, şibāk.
tuyuk : ile müseddes, maqşūr vezinde inşā olunan bir nev'eşārdır.
bir lafz ile iki üç mânāya delālet idir.

- "mişāl" -

"farz-ı 'ayn ve tuyuk ü curo sözi
öşük ü koşuk ve kim rabgūzi"

tüyleke : kamçı ucu, tāziyāneniñ nevki, kırbaçıñ bağlanmış başı.

tüyülmek : zāhir ve m̄ümāyan olmak, münkeşif ve fāş olmak,
meydāna çıkmak, tuyulmak.

toyumluk : ğanīmet, menhūbāt. müyemmenūn ve mubārek, zī-ğadr,
kadirli değerli.

tib : t̄ub dahi yazlur, esfel, kök, ğavr, kār, temel, alt. edātdır.
mübālağa için mastāmeldir, tibtik gibi.

- "nevāyi" -

"ki aniñ ğzı tar idi tibtiñ
ağız revzençe tübi öy bile tiñ"

tibit : yumşak tibtik, peşm-i mülayim bir nev keçinin körpe yünü.

- "mişāl" -

"cihanda tevazu kıl ve nerm bol
tibtik mülāyim bolub kerem bol"

tıbraçlamak : hareket, ihtilāc itmek, hiddetden yere urmak, iki yana
çıblamak, döğünmek, şiddetle kızmak.

tibreşlik : ihtilāclu, halecān, iztirāb, şūriş, telāş ve sūse.

tibremek : t̄ubrenmek, kımıldanmak müteharrik olmak. tehezzüz ve
tahr̄ik itmek.

- "mişāl" -

"halāyık içre mümtāz eyel destāmī eyle bārī
civānı birgeli tibretmeseñg leb ger selāmığa"

tibretmek : yerinde oynatmak, kıvıldatmak hareket-i fâhiş.

- "nevāyī" -

"ger nevāyī sāyir irdi hecrdin ğam tağıda
tibretelmes çü hicrânıñı ki koydı ğam tağın"

tibreğ : dümbek gibi bir âlemdir. ufak tabl, darübke, naķāreçe.

tiperlik : bār-gīrleriñ tuynaķıyla debelenmiş yer. puhtelenmiş, pest ve bülend olmuş, süm ve tırnaķ cāy.

tipiñgelenmek : debelenmek, döğünmek, cāynilmek. yençilmek.

tipmek : depmek, hayvān ard ayağıyla urmak. rekz itmek.

- "rabgūzī" -

"tipdi bir iki ayağın tapdı yirde bir kuduğ
boldı zemzemniñ suynı oldı 'ālemğa şifā"

tiben : büyük igne, çuvāl-düz. üç pereli toğrı büyücek yorğan. ve gūrfe ve kınnār ve çādırcı ignesi.

tibengü : egeriñ yan tarafları, etraf ve zihi.

- "rācī" -

"muṭallā koşkun üzengüsi hem
zer-ālūd terlik tipengüsi hem"

tipük : leked, depme, ayak ile urma.

- "mişāl" -

"tapıb teskīn cefā-gerler hücümü
tipükdin tinse köñglüm merzübümü"

tipe : depe, zirve, uc, tell, bülend, kütel, elnek, rās, baş, saķf-ı hāne, emr-i tepgi.

tit ve pit : eşvātdandır. tarma tağın, karma karışık, pāre āpre, reşha reşha, perākendelik, tār u mār.

- "nevāyī" -

"tübi mīhī bile sançıb semekni
titib nevki bile devr-i felekni"

- titretme** : ditreme, lerze. ışıtma ve teb ve rece, hummā, bizgek, sorguc. t̄ac, cıĝa. emr-i ditretme.
- titrak** : başın zirvesi, uci, kelle, rās, t̄ug-i ser.
- titregüci** : urusuñ başına giydikleri t̄ac meşellü miz̄in cıĝa, sorguĝ.
 -"mişāl"-
 "şanem dik kılib hūş kaşdıda güc
 başı üzre yok t̄ac kim titregüc"
- titremek** : irtiaş, irtiāb itmek, lerze-nāķ olmak, mütezelzil titrer, rāşe-i-āzā, kaıı uşümek.
- titmek** : didik didik itmek, lıme lıme eylemek. yün ve keteni kabartmak, pamuķı tuhmundan ayurmak ve siĝmek. cüdā cüdā itmek.
- titeng** : mücevher, zı-kıymet taş, lāl ve yāküt vezümrüd gibi.
- titik** : çalāk, cest, müteharrik, tır-endāz ādem, dilir. kuvvetli, nev-civān, hūş-yār, zür., pişmiş, nevres.
- titiklek** : hiddet, hareket, çalākı. serbest, bı-pervā, maĝrūr. zeberdest. zür-bā.
- tir** : kaymak, tayılmek, laĝjiş-pāy.
 -"sūfi"-
 "uluĝ yolıı koyub ölgünçe ey yār
 kadem koyma tir yirlerge zınhār"
- tir** : hemşire, hāher, abla, uht, kız karındaş. Ğarak, reşĝ, tire.
 -"mişāl"-
 "imes her yān aķar şular bile yir
 ki yir her yān ısıĝdın aķızur tir"
- tire** : şube, āl, kabıle, Ğaşabe, il, tavāyif, uruĝ, tire.
- tireci** : kārız, rüd-hāne, laĝım, şu yolu, naķb.

- "mişāl"-

"ni kim tola akadur kōzlerim yaşın kör kim
tireci kibi ni yaŋlıĝ akar toluk bolsa"

tirek : direk, düz ağac, 'amūdī ağaclar, sūtün kavak ağacı, servi,
sefid-dār, 'arār, sūtum, balar.

tıramak : kavi tayamak, direklemek, diremek, muqāvemet itmek.

- "mişāl"-

"tiĝi kılĝanlar kuruk cismim helāk zāfiyyeti
tenĝa könglümdin tirelgen her taraf peykān körünĝ"

tirbenmek : direktmek, hareket, tezelzil, kımlıdanmak, çünbiden,
sallanmak.

tirsek : dirsek, mirfağ, ārenc, temel, teme.

- "nevāyī"-

"kara kayĝumını iltib kara zülfünĝ için her dem
kara başını tutub avuc kara yirge basıb tirsek"

tirk : muhālefet, muqāvemet, tırk, ĝarām, mızıķı.

tirgek : perestiş, koşa, eger keçesi, tirelecek eşyā, çer gibi.

- "mişāl"-

"derd kör kim diyü şiretler biledür ol perī
gerçi bārāndın melek-ħaylĝa dāyım tirgekim"

tirkeş : marūf, tirkeşdir ve sadağ daħi dirler, oğ ve tirin zarfı,
egeriñ kaşında vaz' iderler.

tirgemek : pürsiş, suāl itmek, dizmek, direği yerine vaz' itmek,
tecessüs eylemek.

tirgeşmek : katar katar yek-digeriniñ akıbince gelmek, terdif itmek, bir
biriniñ izinçe ve ardınça peyveste gitmek.

tirgüzmek : ihyā itmek, cānletmek, imār itmek, diriltmek.

- "mūnis"-

"olar hāletğa yetmiş bin ğamiñg zehrin içib her dem
kil ey 'isā veşim-nūş-ı lebiñg birle mini tircüz"

- tirlemek** : arağ-riz olmak, tereşşüh itmek, tir içinde kalmak, terlemek, hūy.
- tirletme** : bir nev hasteliktir. hummā, ısıtma, tufā, kizeg, sill gibi.
- tirlig** : kazğanı bulayacak āletdir, kef-gir, ve çumuç gibi.
- tirm** : hanım efendi, büyük hatun. teyz. akrābādan meriyy-ül-hātir bānū.
- tirme** : bir nev cānfes ve kumāş, harir, dārāy, tokuma.

- "mişāl"-

"tirme köylik perçe tonlu nāzik yār
sallana sallana kilürse körsem"

- tirmek** : toplamak, cem itmek, tirmek.

- "sūfi"-

"çemende her sarı şebnem imes neşşārīñg üçün
kızıl tabağ üze tirmiş dürür gevher-i lāle"

- tirmamak** : çengel takub çekmek, hırāş itmek, tırnağla yapışmak, taħdiş itmek.

- "mişāl"-

"örgemci şibākka cüllni tirmab
tumşuğını rişte birle cirmab"

- tırmaşmak** : yükseke şarılıb emekler gibi çıkmak, tırnağ ve hancār ile bülend ve bālāya sūd itmek. burc ve bārūyā uruc eylemek.

- "mişāl"-

"kalanı almak için tırmaşdılar
burc ü bārūdun emekleb aşdılar"

tırnak : tırnak, zıfr, tulun, nāhūn, sūm.
tiri ve tirik : diri, post, kabuq, qaşr, cild, ter, arak, sevr.

- "mişāl"-

"atı tiri zahmetidin arıb
azāsı hırāşdın kızarıb"

- "sūfī allāh yār"

"teni tiriñgde tatlıg cān yaratdım
bahāyim kılmadım insan yaratdım"

tirik : bir giyāh ismidir, dermene. tarıq, erzen. tarıq ve tarıg dahi
dinülür, darı, yol, rāh, kânūn, resm.

tirig : diri, hayy, cānlu, zinde, sert, kavī.

- "nevāyī"-

"egerçe öltürüben yüz tirigni gamzesidin
ve lık cān tapıban nüktesi bile yüz ölüg"

tiriglik : dirilik, hayātlik, sertlik, zinde.

- "nevāyī"-

"her kişi bolsa tirig andın yırak
ol tiriglikdin ölüm köp yahşırak"

- "kāmīl"-

"tiriglikde biliñgler yahşı yār u āşinā qādrin
yok irse kılgasız ölgeç peşimān u nedm-i habāb"

tirigli : hayātli ve cānli, zindelik ve dirig, hengāmende.

tiril : diril, hayāt ve cānlu ol. emr-i zinde-şū. titremek.

tiriltmek : tiriltmek, hayāt ve cānlu eylemek. kuvvet peydā itdirmek.
perveriş.

tirilmek : dirilmek, hayāta gelmek, cānlanmak, sertleşmek.

<p>"kul hāce aḥmed gāriet birle ömring otti vāh ḥasretā kozdin tizdin kuvvet kitdi vā-veyletā nedāmetning vaḳti yitti amei kilmay karvān bolib koçtim muna"</p>	:diz, rükbe, zānu	tiz
<p>"didi kim ḥan bir dağı oḡl ayagim topraḡin ey neḡay tizlik bolḡin peštān bolmasun"</p>	- "misāl"	tizlik
<p>"kilur peykānlarning koḡlum ve tin tiz egerce kātre bolmas süle-engiz"</p>	- "misāl"	tiz
<p>"kalın kişi oḡanda cunbīs-nümāy tiring baḡr boldı ḡarrens-nümāy"</p>	- "misāl"	tiring
<p>"alevenüb kunden kune'aşkingdan yāne yāne tēnde tirim kalmadı"</p>	- "misāl"	tirimçi
<p>"eger'atv u çürümüḡ şamil dūrur tirimek manga emr-i muşkil dūrur"</p>	- "misāl"	tirim
<p>:ḥuse, basāk, sāki, cemāat, tir, ḥuy, arak, postim, dirim.</p>	:dirin, amik, çukur, ternek, ur.	:dirin, amik, çukur, ternek, ur.
<p>:toplayıcı, ot biçici, ḡöll u ḡışs, ve ḥas ve ḥasāk ayrıci.</p>	:sindi, koş ve çap, bat.	:sindi, koş ve çap, bat.
<p>:ḥuse-çin, ḡül-çin, saḡn-çin, ḡuze, cevz, ḥubub toplayan.</p>	:tez, şitab, acele, surat, çabuk, celd, bi-l-fevr, eḡān, şimdi.	:tez, şitab, acele, surat, çabuk, celd, bi-l-fevr, eḡān, şimdi.
<p>:ḥasāveçi, nūkan.</p>		

tizmek	: dilmek, şakb u şikâf itmek.
tışlemek	: sırmak, gezipden, dış ile tutmak.
tışkeri	: durulmuş, münkalib, mākūs, vaj-gün, çepe, tersine, tışkeri. "içkeride bir kaça divâne bar" tışkarıda bir niçe biğâne bar" -"naksî"-
tışkari	: tışarı, bîrün, bere. "genc-i temenni şiga birkitdi dış" boldi anğa taş tûbini kazmak iş" -"mîsâl"-
tış sürgi	: dış perdazi, misvāk, dendan pākisi, misvāk.
tış hālî	: tış kālî, asyâ-yi vustâda kâdınların tışlerine ber-mutâd koydukları vesme gibi boya ve reng
tışed	: dışer, dendanlar, sinnler, anab. "uhud tağında peygamber tışni" şehid itti yetmiş kişni" -"süfi"-
tış	: dendan, sinn, nâb, dış. teşrîfât kâidesini icrâ itmek.
tizmek	: dizmek, tanzim ve teslik ve tensik ve tertib itmek, saff itmek, yer yerine kōmak, rişteden geçürmek, şıgavul ve
tizlemek	: tizilmek, tesri ve isticâl itmek, bilemek, carh ve kırak itmek.
tizkinmek	: tiskinmek, hâv u dehsæt. tebûd, tecennüb, ihtirâz, nefret ve istikrâh itmek,
tizgin	: inân, etsâr, lîcâm, ligâm, yeke-celû, gem, yügen.
tizgeek	: bir saff devenin sıraları, katar, irkeşmiş deve.
tizek	: gübre, tersi, tışkı, sergin, nvrî.

tiken	:diken, hār, hāil, gev̄k.
tikleşmek	:kāim tūrmaq, rāst olmaq, beraber, boydaş.
tikek	:asma budakları, tāk, tālar, uzum ağacı.
tik tūrmaq	:rāhat ve sākıt tūrmaq, hāmūş olmaq, toḥa kalmak. -"nevāyi" :"tinglegi keşer uğun dirsen bu kūn mey içmegil" tik tūr ey zāhid nevāyi sen kibi lāsimidür"
tik	:toḡri, rāst, bulend, bālā, bī-hām ve gem, müstakim. :"tik oltuḡaç hevāy kıldı turuz" iterlerdi anḡa bādır du basuz" -"mişāl" zir, taht, tiz, tab'
tik ve dik	:edāt-i sebhedir, gibi meşel mānend, āram, kāim, mefū'
tikilis	:sokülüs, izdiḡām ve galebellik, sık, tārķara bilik, cemiyet.
tikmak	:tikmak, zūr ile sokmak, birleşdirmek.
tiftik	:tiftik, yumşak, yūn tibit, puşm, tūy.
tiga	:sedd, tābya, tikacaḡ ālet, bend tosmak, tiḡ, šāne-i nessac, ālet-i kātā
tigrık	:küçük, tar, şakak, yol, geçid, bogaz, teng ü tar.
tisi	:dişi, mādē, ünşī, māce, mādyān, urḡacı.
tisük	:dilik, şakbe, şikāf, oymak, ḡafr itmek.
- "ḡikmet"	"on sekizde gıl-ten birle şarāb içtim zikrin aytib ḡāzir turub kogşum tiştim rūzi kıldım cennet kızib ḡurlar. kādım ḡāk muştafa cemālını kordüm muna"

tikmek	:dikmek, ḥayāt-ı dikış, düñten, düzende, derzi.
tiklemek	:dikmek, nasb, kâyim, rezk itmek, vaz' ve seb't eylemek. "her negi üksüsenğ alur çagda narñ arz küni barganı bigişer bu garñ" -"misāl"- :toplamak, cem' itmek, terākım ve tahāşşud eylemek, her kaçan çini kadeñ iğre nümāyan oldı gay" "tiğü közlerimge yüz nürü köngülterge sürür" -"misāl"- mülsäk; :degmek, residen, vāsıl olmak, yetişmek, pevesten, "kazādın bolğalı älem bināsı" anğa tigrü ki bolğay intihāsı" -"misāl"- :kadar, ilā, tā, uc, nihayet.
tigrü	:kadar, ilā, tā, uc, nihayet.
tigrçek	:teker, tekerlek, devre, gird-ä-gir, ḥalka, müdver.
tigrnemek	:etrāfını çivirmek, fir tolayı tolaşmak, eylemek. "eyel zencir-i cünün rüsvāsı min kim her zaman tigrme ferhād ü mecnūndın yigilimış bir sürüg" -"misāl"-
tigre	:devre, etrāf, çevre, gird.
tikdi	:keçe ve balğardan māmül çizme, itik, müze, düht. "mujğānıdın kadalgan bağrıda yüz kitendür leyl' gamıda mecnūn divāne-i ikendür" -"misāl"-

-"misāl"-

"bilgeç ol sözni hâtir-i pâki
tikti iki kolin atib hâki"

:dikilmek, ayakda tûrmak, bakmak, kalkmak, râst ve togrî
tûrmak, berpâ, istidân.

-"nevâyi"-

"ey nevâyi say eyle gün vaslî hâsil olmadı
yar lütfîğa tikil imdi vü gayridin tongü"

tikilmek

tigismek

:digismek, tahvil ve tebdil ve tağyir itmek, becayış itmek,
mübadele eylemek.

tikuci

:dikici, derzi, hâyât, düzende, duhên, ulasdırmaq,
bitüsdirmek, döndürmek.

tigürmek

:givirmek, devr itdirmek, eylendirmek, girdândiden.

tike

:teke, keçî erkeki, serke, büzgâle-i ner, kedî.

tike

:pârçe, serhâ, dilim, hâతుların zinet için düğünlerde

tike tike

:pârçe pârçe, serhâ serhâ, boluk boluk, kıta kıta, dilim

tikir

:teker, müdever, devâr, tekerlek, garh, gird.

tikirlek

:garh, dâire, araba devâresi tekerlek.

tikirlemek

:yuvartlamak, müdever şeyi tahvik itmek, dürmek, gevirmek,
tahvil eylemek.

tikirlesmek

:yuvartlanmak, gevirlenmek, döndürülmek, devr olmak.

tigirmen

:degirmen, asiyâ, hâras, as tahüne.

tigirim

:degirmi, müdever, teker, yuvartlak, lünde, top, gird.

tigizmek

:degizmek, tokunmak, isâbet itmek, lems eylemek.

yetistürmek, vaslî ve peyvest ve işâk, resânden,

cespânden.

tikis dikiz, düz, müste'vi, denk, musat'tah, mustakim, togru, müsavi, beraber, hem-var, yek-san, yek-zevl.

tigis dip kar, nihayet, kök, taht ve payan, nisib, pesti, gukur, bih ve riste, bun.

tikis dikis, hay'at: muharebe, tesaduf.

- "misal" -

"bu mi'ad ile cem'eyleb sipah
tikis cabariga birib harc-i rah"

tigis dogus, gavga, isabet, niza, cidal, dest bekr-i-ban, cencal, cenk, har'ise

tikilig dikili, merkuz, kaim rast, berpa, ustuvâr.

tigin

bad-i heva, meccanen, bedava, muft, beles, ol kadar, ol mikdar.

- "misal" -

"sugaca hara bile bunyad anga
koke tigin pare-i pulad anga"

tigid deriden tar tar kesilmis ince kirbag ve licam dikdikleri bir nev' kiris.

til

dil, lisan, zeban, emr-i pare ve dilim eylemek, yassı uzun sey.

- "misal" -

"kongul yapmak cu kilmeydur ilingdin
kongulni yikmaging bari tilingdin"

til

tel, silk, sim, tar, iplik, nah, pare, yarmak, derz, dil, kes, burid.

tilim

dilim, kerç, parçe ve pare, boluk.

tilci

haberçi, casus, talia, hatiye, cansus.

tiler ve tilek

dilemek, taleb, hat'is, temenni, arzu, erca, erman.

		"yüregimni teba 'hicing tile birdi pare pore kime aytayın bu derdimni devā kilay ni gare"	
		- "misāl"-	
tilürmek		ihāle-i nazār itmek, ümid ve hasretle bakmak.	
		- "hikmet"-	
		"netsim mini yoldın urub hār eyledi tilmürtub hālayıkgā zar eyledi zīkr itürmey şeytān bile yar eyledi hazırsın dib netsim basın gaptimmuna"	
tiük		dilik, sākbe, şikāf, revzen, pencere, sürāh, tümük.	
tiik		eşer, iz, nisāne, atır izi, nakş-i pā, ayag kālībı.	
tiig		koyun ve kuz, toklı derisinden küäh, kalpak, bork.	
tilim		şerha, kıta, dilim, kerc, kalem.	
		- "misāl"-	
		"bir tilim nān birdi ol hāletde ol olur hengāmında olmas mey kabūl"	
tilimgac		bir dilimcik, bir az.	
	tilin	dilimmiş, şerhşerha, yassı kesilmiş.	
		- "misāl"-	
		"hāik-i füzūnı idi ve amm-i yol kilgen izi birle tilin idi yol"	
tim ve tüm		kapalı bina, gar-su, bedestan, top şeyi.	
tim tim		tamla tamla, katre katre.	
		- "münis"-	
		"firāking şiddetidin kozlerimdin kan akar tim tim körüb anı rakīb-i kine-ver her dem küler kah kah"	

timarġu

:sāhib-i merhāmet, rahīm, muṣṭik, mükerrerem.

- "mīṣāl" -

"timāġur aġyār-ī zāhir eyleben kōp iztirāb
hecr āra kātīm uġun mendin kōngūl tindurdi kōz

timsi tib

:ōyle mī ōyle degil mī, in mī diger mī. mānend, muṣābih,
ṣebih.

timen

:cuval-duz, cuval-duz, tiveve.

- "mīṣāl" -

"timene bolub kārārī tikiġli
tiveni alib kātārda yitġli"

timak

:men timak, muhalefet, mukāvemmet eylemek, saklamak,
daġıtmak.

- "mīṣāl" -

"tubi mīhi bile sancib semekni
titib nevki bile devr-i feleknī"

timür bas

:bir yere merbüt ve muhtāṣṣ eşyadır ki hāne ve arāzi ile
beraber satılır. kāt-i ālāka.

timür

:demir, hadid, āhen, asya-yi vusṭā hükümdārlarından
meşhūr bir hükümdār ismidir. emir timür köregen.

timürteki

:yöre-i atġanī, piṣe-i ħürde.

timür tiken

:çopan kıldiran, zıfret-ül-acuz, kâlkıdan, bir nev tikenli
ġiyāh, ħār-i maġilan, henüz kanat gıkarımmış kūs yavrısı

timür kazuk

:kütüb-i şimali, cüdeyy, kütüb yıldızı.

timür kanat

:bir nev ördektir. yeni kanat gıkarımmış perende kūs.

- "mīṣāl" -

"timür kanat kūs kibi

tirisi yok müs kibi"

timür kazan	:gevin tencere, dökme rusya kazanı.
timür balık	:seçüklerin ceddlerinin lakabıdır.
timil	:māne, bir nevgem, zevrak, kimi.
tintereklemek	:ayak kayub yere paldır küldür düsmek, ser-san, ser-hös, tinte.
tinc	:dinc, asude, rahat, bi-keder, gamsiz, sag salim, ihtiyacsiz. -"misal"- "katir u mümin sari kilisang saginc ni anga yes ni muning kongli tinc"
tingu	:dimmek, meks, aram, asude, sakin, cayı makarr, istirahat itmek, mola taşı, binek yeri.
tinik	:yatik, sakin, asude, kaim, turu, saf, mürewak, seffat, tonuk.
tiniklamak	:müsaffat, berrak olmak, seffatlik, teressüb itmek, bi-gubar, lekesiz, bi-lay, bi-durde.
ting	:denk, es, beraber, gift, müsavi, yek-san, muvazene, mertebe, ru-be-tu, cura.
tingtes	:arkadas, hem-ta, refik, beraber, hem-sal, cure, ting. -"misal"- "salesiz ol tuhumge dihan sagar suni ting icmez nice yek-san sagar"
tingtasmak	:beraber taksim, muvazine, musavat, olgi, denk itmek.
tinglasturmak	:idi-boy itmek, yek-san, beb beraber, birce, bir müsabih.

tingksamak	:mānend ve müşābih kārib itmek, yek- <u>reng</u> , bir düzey olmasına çalışmak
tinguşturmak	:muvāzene, istibdāl, muāvaza itmek. digiştirme <i>k</i> .
	- "misāl"-
	"maḥya yüz kātia cevr iste kücenmem rāhat-ı cānim min anıḡ hicrini ḡayrining visāline tinguşturmam"
tingilamak	:denk, muvāzene, müsāvī olmak. teneffüs itmek. arām, asayış.
tingri	:taḥri, mevā, rabb, mütēal, vacib-ül-vucud, bir ü bar, yezdan, perverd-gar, kibriya
tingriilik	:ilāhiyet, hüdāyi, samedāni, ceberruti, sebdizi, afeḥinış.
	- "naksī"-
	"ḥamd olsun tenḡriyi bi-hemtaḡa ol ḥüda-i eḥad-i yek-taḡa"
tingilamak	:diḥilemek, istima itmek, külaḡ virmek, işḡa ve ḡuṣ itmek.
	- "misāl"-
	"gerḡi mümkindür maāni angilamak yoksa furkān-ı kerīmi tingilamak"
tingilemek	:denlemek, denk itmek, ḡift ve berāber eylemek, müsāvāt, yek- <u>reng</u>
tingilay	:borunun uci, nevk ent, sur beyni.
tingirmek	:gekmek, muvāzene itmek, takdīr eylemek, keṣf ve tāḥmin ve zann. geḡi, kil, olḡek.
tingu	:üzengli, rikāb, tepengü.
tingiz	:deniz, baḥr, musāttāḥ, müstevi, düz, derya, küzüm, yemm, teḥiz, yek- <u>san</u> , muḥit.
	- "misāl"-
	"başında zaḥmleminḡi kāni tinmesdin bolub aciz felek çakin otıḡa köydürür her dem bolub tenḡiz"

- tınmağur** :bî-karārlik, takatsizlik, arāmsız.
 -"mişāl"-
 "her koruk şāh oldi dest üzre sabādın hulle-pûş
 tınmağur cismim cünün vâdiside üryān henüz"
- tınmak** :dinmek, sâkit, sâkin, râkid, fâz olmak. meñ itmek. arām.
 -"mişāl"-
 "ignem uci sındı dib urdiñg anam yār yār
 imdi kitib baraman tindiñg anam yār yār"
- tındurmak** :dindirmek, teskîn, muṭma'in, asûde itmek. rāhatlendirmek.
 durdurmak.
- tıvramak** :tikmek, sançılmek, yakmak, sokulmak, ḥaliden.
 -"mişāl"-
 "tıvrab ayagiğa anıñg her tiken
 her tiken üstide mükerrer tiken"
- tivrelmek** :burmak. içine batırmak, sokmak, sancmek, ḥalid.
- tivrük** :gird, devr. degirmen taş. etrāf, muḥit, mîl, zevāne,
 münhānî, mesdûd, çakılmış şey.
 -"mişāl"-
 "şebaḥniñg eyle ki aşıkğa mamuğ üstide dâğ
 tivürük ruğalar üstide tikilmiş deremi"
- tivere** :perde bölme, ihāta.
- tive** :dive, şütür, ibil, cemel, tüye.
 -"sufi"-
 "ulug tutmas kiçik dik mezhebin king
 tive taymakı irmes koy bile ting"
- tiyit** :titmek, perakende itmek, perişan eylemek.

faşl-ı ce (c)

ca, ce, çe :gāyet, nihāyet, ilā, tā, encām, ḥadd.

- "mişāl"-

"fāḥtedin kumrı vü bülbülgeçe
belki şecer yafragıdın gülgeçe"

caba :bahş, beleş, caba, müft, kelepür, erzān, raḥîs, bedāva,
tigin.

cābūk :cābūk, çāpūk, tiz, acele, serî, zūd.

- "mişāl"-

"cābūk birgin ḥaber ol nāzenîne
kısun eltāf bu köngli ḥazine"

capkalmak :çabalamak. iztirāb itmek, depelenmek.

car ve cer :sadā, nidā, āvāz, şayḥa, nāra, ses. uçurum yer, ceri.

car çekdirmek :münādî itmek, çağirtmak, dellāl, çerçi.

- "mişāl"-

"çü il fikridin könglini tindürüb
yörüş ḥükmini ilge ceritkürüb"

carlamak :ilān itmek, dellāl çağirtmak, bülend āvāz ile bağirmek,
münādî itmek, çerçi ve muḥbir çıkarmak.

caranġ	:aks-i şadā, car ve dere taġdan ve künbedden bi-l-âks zühûra gelen muhibb ses ve āvāz. car nidāsi.
carcı	:dellāl, münādī, muhbir, ilān. padişahın biāt cülûsını ħalāyika neşr idici, alman.
çaş	:tunc. sād. rûy.
çaş	:tûde, ħarmen, tell, memlû, kevm.
	-"mişāl"-
	"alta koymasın mini baş eylegin ħarmen-i ikbālîmi çaş eylegin"
çala ve çele	:nişf, buçuk, yarım, nim ve nimgāle. ala, ablağ, çile. müselmān.
canlanmak	:istikrāh ile söylemek, zûr ile tekellüm itmek, mızımız.
canak	:üzengi, rikāb, tepengü, zengi.
canķı	:iş, kār, maşlahat, meşveret, istişare, kingeş, şūrā.
cavalatmak	:maşlahat, meşveret virmek, beyān-ı rêy itmek, yoluna komak. ibrāz.
cavruntı	:şencerf, buğdayın içinde bulunan siyāh dāneler, biş-i buġday, lüpek.
cavruncı	:fālcı, müneccim, efsün-ger, cādū, sāħir, fal-bīn, muābbir.
cāhil	:tāze, genc, civān, delikanlı. bī-ilm, bī-behre, cehālet.
cāhillik	:adem-i tāakkul, maşūmiyyet, genclik, şabābet, nādānlik.
caban	:ħafiyen nāmzedi ile kavuşub pederinin ħānesinde ħāmîle kalan kız, buġuz.
cebek	:gerdānlik. heykel. nisā tayıfasının boynuna aşdığı zer ve ziver.
cebe	:cevşen. yörüş, reftār. esliħa-i nāriyye, cib-ħāne, silāh anbāri, mühimmāt-ı ħarbiyye, kumbar-ħāne, zırh.
cet	:alçak, ādem, denī. çingene. ters, pis, bī-meze.

- "mişāl"-

"ayīg lūbidin cetġa kim nān irūr
anı ipke salmak in imkān irūr"

cecek	:küçük ağac, çalı, çırpı, has ü hâşak, gül.
cedde	:inkilâb-ı hevâ, boran, tūfān, deycūr, toplaŋg.
cedde taşı	:yada taşı, yağmur için üzerine efsün okuyub suya atıldıkları bir nev taş. hacet-ül-matar, kaşġar tarafında meşhūrdur.
cerev	:zī-kıymet taş, cevāhir, lāl ve yākūt ve incü gibi.
cer cer	:lāfazanlık. maḥsūlāt-ı arzıyye. cerrār.
cercerek	:orak böcegi. muşluk

- "mişāl"-

"yāve köp ayturda biri cercerek
çarḥ köp urmakda biri ferferak"

ceride	:yüksüz, hafif, asker-i sâde, çöl askeri, koşun, cerig, ceriş.
ceridī	:tavāyif-i türkmāniyyeden bir kabīle ismidir.
ceşte	:bir nev büyük dü-tardır ve sâz; tanbūrdan büyük. asyā-yi vusṭāda meşhūrdur. dü-tar.
ceşn	:toy, ziyāfet, sūr, cemīyyet, düġün, görünüş, velīme ve hitān, şölen.
caga	:hākānlara maḥşūs tāk, sorguc-ı şāhi, iklil, efser.
çaġatay	:cengiz hāniñ üçüncü oġlı ismidir. asyā-yi vusṭāda bir rutbe, lisān-ı çaġatay buna mensūbdur. sekkākī bunun nedimidir, vefātı sene 638.
celāir	:tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir.
celeb	:fāhişe, orospı, kaḥbe ḥatun, lūlī, ġar, şerr-i mūte.
cemce	:bataklık, girec-hāne, lāy-hāne, batkaġ, lāyka.
cencal	:ġavġā, nizā, ceng ü cidāl-ḥarḥişe, ġürülti.

- "mişāl" -

"zūrla tahtesiñg hadd-i mūrūri ötti
sindirib il berāber içde bī-dāvā"

- cencek** : bir nev' ağacdır. āteşde burulmuş kıl ve sāire, pīçide.
cendek : kuşlarıñ ödi. zehre, ot.
cende : dervişlerin giydikleri yamalu hırka, nemed.

- "nevāyī" -

"cende kiydi körgüzüb yüz miñg niyāz
yolğa tüşdi şāh-i rind-i pāk-bāz"

- cenēs** : sivrisinek, peşşe, meges.
cengiz : kavī, gayūr, sert, büyük, büzürg, uluğ. meşhūr cengiz han.

- "mişāl" -

"hem ol dem ki taht üzre kıldı mekān
laķab koydılar añga cengiz han
ki cengiz mānāsı bī-iştihāb
moğol lafzıda kıldı şehlerğa şāh"

- cevatmak** : sabīleri teskīn itmek, aldatmak.
cevāri : mışır darısı, çevāri, beyāz darı.
cevaz : at ve dive ile dönen yağ mengenesi.
cevanğar ve cevanķal: meysere, leşger ve cirigiñ sol cenāhi.
cuvana : gögercin yavrusı. buzağ. gūsāle.
cubur : kıl; keçi ve koyunuñ yūni. izdiñām ve galebelik.
cüci : bağtelen, vehleten gelen misāfir. sivimli çocuk. dil-ber
cüce. tāze.
cudurk : avuc, kabza, keff-i dāst.
cüdiri : ümerā, kibār, ricāl, ileri gelen ağa, beg. rēis.
cör : atmaca kuşı. kanāriya, sāve.

cörge : bir nevi ördektir.

cüre : arkadaş, reffk, eş, dost, çift.

- "mişāl"-

"bir cüre kebūteri uçurdu
perrān uçuban felekde durdu"

cevzbuba : nārcil, hindistān cevizi.

cük : kuşların şiveni, kuşlar leş üzerinde bagrıışmak.

cūġ : boyunduruk agacı, zelve, zevle.

cevgi : çingene, meznik, fāl-bīn, remmāl, sāhīr, cādū-ger.

- "mişāl"-

"āceb telbīs ider mānend-i cevgi
elense bes dūrūr tırnaġı nevki"

cum : kāmīl, tam, bütūn, laht, heme, cümle, leb-āleb, vūfūr.

- "mişāl"-

"dāne tutuban cihān yüzün cum
ol nevi ki kök yüzünü encüm"

cumbak : türkū, şarkı, sūrūd. bilmece, mufammā, luġaz, çistān-ı tital
naġme, hāfız hānede.

cümcī : gömlek, pīrāhen, kūrte, kamīs.

cündük : ġaġa, ġafa, minġār, leb ve lünc, tumşuġ, burun, nūl,
çündük, emizik.

cönk : büyük bār-keş, gemi, sefine. mecmūa. koy, yün, peşm, kıl.

- "mişāl"-

"bu kadar çünki vāye koymış idi
turfe cönki kirāya tutmuş idi"

cünümek : atf-ı inān itmek, bir semte müteveccihen hareket eylemek
gitmek, zāhib olmak, reften.

- cuva** : yabānī soğan, piyāz-ı deşti, başal-ı cebel.
- cuvun** : nehir, ırmak, çay, cūy, mevḥāne, arığ.
- cuya** : büyük ve uzun kayık küregi.
- cuymak** : ber-taraf itmek, izmihlāl ve tahrib ve nā-pedid eylemek, ber-bād etmek.
- ceh** : şebnem, rutūbet, nem, çiy, şeb-rīze.

- "mişāl" -

"ceh gül-zārimnı andağ kıldı şād-āb
bulunmuş irdi yerde katre-i āb"

- cehre** : mahrem, ḥademe, baçı, peş-ḥizmet, nūger, itbā, içgüveyilik.
- cib** : ḥandek, tābya, siper, yerlü kīse, istihkām, or.
- cibar** : rutūbetli hevā, nem-nāḳ, nem-rīze, gamām.
- cibay** : çivi, mihçe, pāre, cerāḥat, kible, mismār, mih.
- ciber** : tağ keçisi, çalaḳ vetitik insan, iş-gūzar.

- "misal" -

"şeh kaşıda bolur irdi her rūz
civer kişi irdi ol dil efrūz"

- cibrik** : paçavra, köhne ve fersūde bez ve başma pârçaları, lete.
- cibe** : esliḥa, kalkan, siper, cibe-ḥāne, bārud-ḥāne.

- "mişāl" -

"cib-ḥāneside yarağlar tel
dārū ile mültaḳi mükemmel"

- cibelemek** : kalkan örtmek, silāḥlanmak, zirḥ.
- cibin** : sivrisinek, zibbān, nāmūs, meges, peşşe.

- "feyzī" -

"felek-i keçer ve lağidin ger kılsaḅ taḅ ırnes kim
hümāğa istihvān taşlab cibiḅa tuḅma ḳand itti"

cıçığ : koyunuñ kuyruğunuñ yağı, dünbe.
ceyhun : irān zemīnile türkistāni tefrīk iden nehr-i cesīm, āmū-deryā.

- "āgehī" -

"cism-i zārım seyl-i eşkim üzre her sarı barur
öyle kim aḡḡay kuruḡ ḡāṣāk ceyhun üstide"

cıda : nīze, ḡarbe, sinān, mızraḡ.

cıdamak : şabr ü tahammül itmek, muḡāvet eylemek, ṭayanmak.

- "nevāyī" -

"cıdarḡa her niçe kim körgüzüb köp sáy tiş kısdım
uşatıb seng şiddetidin ayırdı barça tişdin kış"

ciren keyik : geyik, çiren, ḡazāl, āhū, naḡçır, maral.

- "mişāl" -

"közi ciren karası müşḡ hoten
tamızıb ḡāl-i müşḡin ol ciren"

cırayım : özbeklerin bir nev şarkı ve türkisidir, üleḡ gibi.

cırcır : cırcır, pamuḡı danesinden ayıran ālet, ḡallāc ve ḡallācī.

cırmak : tolanub segirtmek, gird ü ḡün.

cirib : altmış arşun murabbā, şaşt-der-şaşt. tınāb. dönüm, yol.

- "mişāl" -

"mesahāt bile bi-füsün ü firib
bilib sus dik kim irür bir cirib"

cirici : elbīselerini temizleyici, cāme-şūy.

cirig : cesūr, bahādır, gayūr, leşker. cīd. koşun. asker.

- "misāl"-

"leşkeri kitdi tā adağa kadar
çirigi yetdi küh-ı kâfa kadar"

cirmek : büküm büküm olmak, bükülmek, ham ve çem.

cığ, cığı : kâmiş ve haşîrden örme çit, çığ. feryād, figān. sinek girmemek üzere kâmiş ve haşîrden kapı perdesi, ğarīv.

- "misāl"-

"kimge kim dölâb-ı çarhı dik salıb ser-geştlik
boğzın ip birle boğar kılğan sayı feryād u cığ"

cigi cigi : amān amān, dahīlek, mükerrer yalvarmak, ricā, ibrām.

- "misāl"-

"barib aytiñg yār günehime oynamasun cigi cigi
kırmızı fūte bilige bağlamasun cigi cigi"

cıgan : hāla-zāde. müflis, bi-hānumān. celāl-i vaṭan. serv-i āzād. mücerred. bi-taalluq.

cığılduz : pādāvān. aġnām. ğırbāl. anbār-ı ğalle, zenbīl gibi ğāyet büyük.

cıga : cıga, tāj, efser, sorguc.

- "misāl"-

"başıda bolub cıga kim cilve-ger
tala efseriġa birib zīb ü fer"

cıgır : üzerine rüzgār eserek katılanmış kar. āteşe tutularak harāretten buruşmuş olan deri.

cil : çit, tarlaları taqsım tefriq iden dīvār, hāile, kenārı tarla, kayd u ğūl. birisi bir cünha ile mütehem olduġı vaqit istintākda refikını beyān itmege dinilür, cil keşid, cil çekdi.

cilamak : ārzü, taleb, hāhiş itmek; temenni ve tercī eylemek.

cilav : ilerü, ewel. yular, gem, yügen, sāyis, cülūdār, piş-rev.

- "mūnis"-

"çünkü öltürmek için mūnis-i zārīḡnı semend
sürdüḡ ey k̄ātil aḡḡa yetmek için çikme cılav"

cılay : edāt-ı nisbetdir; meşel, miḡdar, gibi bunca.

- "lütfi"-

"lütfi dik hicrān tūnide lāl idim ḡayrān kalıb
gül yüzüḡ kıldı yana bülbül ciley ḡyā mini"

cılayın : bunuḡ gibi, bu miḡdār, bu yaḡlıḡ, bu minvāl.

cilcik : kolūn yukarısı, bālā-yı dest, ketef, şāne, omuz, kürek.

cilim ve çilim : nārgüle, kalyān, ḡokka.

- "mişāl"-

"men yiglab ötey küceleriḡ lāy bola ḡalsun
kāmıḡ kögerib çilimge ney bola ḡalsun"

cıldam : ıldam, çābuk, seḡi, acele, şitāb, bat, tiz, celd, zūd.

cılḡava : başı parlak tüglü bir neḡkızıl ḡurt, börü derisi, kürk.

cılḡu : ḡuşlarıḡ boḡazlarına taḡılan gerdenlik, ḡilāde gibi.

cile : tefakḡud, tecessūs. yayıḡ orta yerine ḡonulan ipek parça
zih. tek ve pūy. erbān, çile.

cilli : celī, cūdā. ḡaḡıḡaten. dīvāne.

ciligār : inān-ı esb, yular, gem, licām, dizgin.

- "mişāl"-

"at üze urgan iḡeri zer-nigār
belki ciligār anga gevher-nigār"

cimçik : serçe, cumcuḡ, daḡser, ḡünciḡk.

- "mişāl"-

"bir ilinde cimçuk bar bir ilinde beydāne
serv-i nāzim oyunda yer yüzünde bir dāne"

cımdıġan	: kuşların tükleri, perleri, kanat.
cimdik	: karha, şikenc. ġamz. cimdiklemek.
cimdimek	: cimdiklemek. ġamz itmek. şaka ve bāzī. birüb almak.
cink	: eş, arkadaş. künc, zāviye, gūşe. denk.
cinli	: dīvāne, budala, aġmak, şaşkın, deli, tentek, mecnūn, cinnī.

- "mişāl" -

"cinnī sen divāne sen yā bengī sen
hem edebsiz. bī-ġayā bürehne-gī sen"

civürtge	: çekirge, cerād, melġ.
civir	: teke, yabānī keçi, serke. soġan, büz.

fasl-ı ce (Ç)

çap	: yağma, ġāret. telbīs, tedlīs. koş. döv, yügür. emr-i kaġ kerden.
------------	--

- "mişāl" -

"yangı büyük bolgan öz ilni çapar
köpek tok bolsa igesini kapar"

çapaġan	: yörük, yolub koşucu, sūrätle giçici.
çapak	: iri pullu yaşşı göl balığı, māġi.
çaplamaġ	: çapalamaġ, iztirāb-ı temel itmek, depelenmek. çalışmak, sây, kūşiş. ezilmek.
çapan	: ton, libās, cāme, cübbe, çekmen.

- "mişāl"-

"kefş irür uşbu yarılmış t̄ābān
h̄ilātım uş iski yamağlığ çapan"

çapavul : adā üzerine sefer etmek. yağma, hücūm, ğāret, tār u mār eylemek.

- "mişāl"-

"askeri deh içre çapavul kılıb
her ne t̄amağ bolsa tenāvül kılıb"

çapçı : hallāc. sūrici, aķıncı, yağma-ger.

çapduğ : intihā, encām. parlak. licām ve ligām-ı esb. at takımı, cabduğ.

- "mişāl"-

"capduğ encām ile yüz atı bar
bay irür mülki vü rābātı bar"

çapğur : boran, tūfān, kar ve yağmur furtinası, şeb-i deycūr.

çapğuramak : kar ve yağmur ile vezān iden rüzgār, boran, tūfān ile karışık.

çapğulaş : dögüş muhārebe, muzārebe, mūcādele, birbirini kırmak, ğavğa.

çapğulamak : muzārebe ve muhārebe itmek, dögüşmek, uruşmak, cenk ve cidāl itmek.

çapğulaşmak : dögüşüb uruşmak, pey-der-pey muhārebe itmek, bir birini urmak ve biçmek.

- "mişāl"-

"iki ulus birbirini çapğulub
tūn kün öltürmey ve turmay taleb"

çapğulaş : kılıç muhārebesi, muzārebe-i seyf. uruşayın, kırayın, çapayın.

çapğun :koşıcı, yörük. evbaş takımı. bî-bāk, serseri, eclāf. boran, tūfān.

- "mişāl"-

"cūdī hanı bil haylidin ün salıb
çemen kişveri sarı çapğun salıb"

çapğuncı :yağma-ger, akıncı, sürici, tārāc-ger.

çapkalmaq :çabalamaq, depelenmek, mużtarib olmak. hayrān ve serāsīme. sây ile çalışmaq, cehd, gūşış.

çapkuramak :çapğuramak, ziyāde yarelemek, pārçelemek. üst üstine çapmak, burakmadan ğaret itmek.

çapmak :atı sürmek, segirtmek, koşdırmak, süratle ilgā itmek, akın eylemek, atla koşmaq, nehb ü ğaret itmek. kılıc ile kat ve pāre eylemek, şimşir-zeden ve seyf-keşiden.

- "mişāl"-

"didi imdi kılınġ ni kim kılur siz
asarsız barça bardır siz bilür siz"

çapuk :kılıc ile urulub küt kalmış ve çapılmış şeyi. acil, serī, celd ü çabük, bat, zūd.

çapuk :yürük. ācil, çābük. dāmen, itek. gird ve etrāf çāme.

çapışmak :muķāraā ve mużārebe, zarb-dīde, mecrūh.

çat :çit, kenar, dīvār. çalı, çırpı, has ü hāşāk, hār ve tiken. gill ü ğışş. çatmaq, giriftār olmak.

çatağ :çatı, binānīn saķfiyesi, bālār. şerīk, sehīm. çatılmış şey, çartağ, çertek, gāze.

çatal :mefrūk, iki başlu, dü-şah, münşakk, cūdā-şüde, çetel.

çatallaşmak :iki başlu olmak. bāis-i tereddüd ve müşkil. şakķīn, terdīd. dü-reh ve dü-ser.

çatala :çetele, çüb-i hatt, dest-i çüb.

çatğal	: tepelü, nā-hemvār, muhaddeb yer, dere ve yüksek yer, alaṅg, rāş, bülend, kütel.
çatlağuc	: sakız ağacınıñ semeri, ilk, maştakī.
çatlamak	: münşakk olmak, yarılmak, ayrılmak, çatlamak, derz ü mayek, rahne ve be-şikeste, pārelenmek.
çatlav	: yaralı ve zahmlı, çatlak.
çatma	: perākende ve perīşān şeylerden kurulma libās, yamak yamak, tike tike. hayme, cūbden örme şayyād ağı, cende ve çār-tek, gāze.

- "mişāl" -

"āvāre azıķıban bī-gümān
boldı birev çatmasığa mihmān"

çatmak	: çöpi çöpe tayamak, ilişdirmek, rabt ve bend itmek, müşādem ve muķarin olmak, düş ve müşādif, rast gelmek.
çatı	: se-pāye, üç ayaklı, sac ayak.
çatıldı	: çatlak, rahne, zel; şikāf, fürce, revzen, tümlük, delik ve şakbe, pencere.
çāder	: hayme, har-gāh, barak, oba, otaķ, alacık. bir nev' serçe kuşı. çatılmış ve kurulmuş otav, ser-endāz. çerģe.
çar	: kumāş, milhāfe, çārşaf, çāder-i şeb, ser-endāz.
çarak	: memnūn, maḥzūz, şād-mān, şād, mesrūr, hürrem, hürsend.
çārşenbihī	: otalık, sevimli hatun, seriyye, gümā.
çarķab	: baş örtisi, kasabe-i ser-pūş. çāder, fercī.

- "mişāl" -

"şafaķdın çün kuyaş zer-riştesıģa çarķab kılmiş
şafaķ-gün kılğalı mihr ehliniṅ engin sebep kılmiş"

çerge ve çerge : fişkirik, fewāre. küçük hayme, çāder. ser, silk, hürmet, riāyet, rifāt. miqdār, mertebe. asker. ilm-i mūsikīden bir makām. rütbe, kadar, menzilet. leşker.

- "mişāl"-

"aṅgladım kılmış közi alğan küngül meylīga kaşd
her tarafdın çerge tüzgen hayl-i müjgān koriṅg"

çarlamak : carlamak, keskin ve berrāk itmek. çağırmaq.

- "hikmet"-

"sen aşlā ğam yime ey bende rabbenā çarlar
şikeste ümmetni taṅla muştafa çarlar"

çarlatmaq : kırğırtmaq, çakırmak, dāvet ve teklif itmek.

- "mişāl"-

"şeh ol fikr eylegeç ildin nihāni
kirüb halvet ara çarlattı anı"

çaruk : çarık, pōstāl, çaruğ, pey-bağ.

çaş : izdiḥām, galebelik, ḥarmen. iztirāb, tūde, āğuş, ḥar-vār, küm.

çaş u beyn : perākende ve perişān, tartar.

- "mişāl"-

"şāhlardur ḥarmen ihsānidin ümid-vār
arı her yirde gedā-ger ğavr iter çaş üstine"

çaşlamak : yığmaq, idḥār itmek, birikdirmek, üst üstine komaq, bālā-yı hem ḥar-vār itmek.

çaşmaq : şaşmaq, istiğrāb, isticāb ve taḥayyür itmek, akıl gitmek, azmaq, yoldan ayrılmaq, ğalat ve ḥatā itmek.

çağ : vakit, zamān, ešnā, sıra, hengām, asır, karn, ân, bu dem.

- "nevāyī" -

"eger kilmese intizārim koyar dāg
ve līk ıztırāb örter ol ay kilür çağ"

çağlıg : elān, bu dem, zamān, vaqit. çağlı meşellü demek, mānend,
bu gibi, o gibi.

- "hamse-i nevāyī" -

"keremiñg genci yüz cihān çağlıg
bahr-i fazlıñg miñg āsmān çağlıg"

çağarak : hayme, kara iv, otav, har-gāh, kebitka, alacık.

çağan : beyāz, sefid. rüz-ı'ıyd, 'aziz gün. kavī ve kalın. ahtarıcı.

çağdavul : cünūd peydāri, ordunuñ arkasınca giden bölük'asker ve
sālār ve sipāh, çendevül, muķābil-i karavul.

çağırmak : bağırmak, nidā itmek, dellāl olmak, tağannī ve nevā itmek,
dāvet eylemek. feryād.

çağrısmak : haykırub bağırmak, münādāt itmek, şiven eylemek, çok
kimesne çağrısmak.

çağla : bir kuş ismidir. çağla ve nişān it, hedefe ok ve nişāneye
tüfeng atmak.

çağlab : sezinib, nişānenib.

- "mişāl" -

"tarab sevdāsın ol kişverde çağlab
meşakkat kārvanı raht bağlab"

çağlamak : vaqti intihāb itmek. kavileşdirmek. mulfāhaza eylemek,
taşavur ve gümān itmek. nişān ve hedefe eyü diķkat
itmek.

- "mişāl" -

"ança ni kim ilten alur çağlaban
birk tañgıb arkasığa bağlaban"

çağlama : âvâz, şadâ, nidâ, ses, çağirmek.

- "mişâl" -

"hiç kim bilmes zâtını
çağlap sorañg atını"

çağlın : kadr, endâze, lâyıq, sezâ-vâr, şâyeste, rüteb.

- "mişâl" -

"koldamış köp yahşî yamanı
bu çağlın âdem dünyâda bolmas"

çağmar : hasîs, bañil, denî.

çağa : körpe, çocuk, küdek, tıfl, yavru.

- "mişâl" -

"köb zamânlar körmedigim kardaşım
kite kiçik bile çağa amân mı"

çağır ve çağır : şarâb, hamr, bâde, mey, arakî.

- "mişâl" -

"çağır kesreti mey bağı dik mañga
hired bülbülin güng ü lâl eyledi"

- "digermişâl" -

"çağırğa tüşkeli yokdur qarâr-ı hâb mañga
çü otka tüştüm imes'ayb-ı iztirâb mañga"

çağırma : şadırvân, sâye-bân, şemsiyye, şâm-yâne, çetr, şekür.

çağar : şerm-pây, kalânîñ hâricine yapılan tabya, istiḥkâm, burc ve bārî.

çağan : teber, balta, paltu, ay baltu.

çağanak : âriş, kavl, liman, körfez, kend.

çakçak : esvâtdandır. çak çak, mulâţifa, lâkırdı, mükâleme, sohbet.
keb.

çakçak kılmak : muhabbet ve mulâţifa itmek, biri biri ile söyleşmek.

çakçalağay : inkılâb, berhem olmuş, divrilmiş.

çakır çukur : itbâdandır. kof ve çukur olan yer, pest ve bülend.

çakmak : râd, şimşek, berk urmak. kazık kakmak, sokmak, ısırmak.

- "mişâl" -

"köz üstide tutub nice yaş ağırilasam
ilge çakar mini ve hem ol hunı yağıdur"

çaknaşık : inkılâb, şüriş, ihtilâl, fitne.

çaknamak : çignemek, münkalib olmak, divrilmek, karışmak.

çaknaşmak : münkalib olmak, karışılmak.

çaknuşturmak : karışdırmak, inkılâb itdirmek, fesâda virmek.

çağa : yavru, çocuk, küçük.

çakışmak : toplu turmak, çitişmek. lâyıq, münâsib gelmek.

çakıl : hişşe, deñizden çıkan ufak taş, çağıl, decgal, ğırbâl-i kebîr.

çakıldak : degirmen benderesi, çarhanın dili. çok söyleyen âdem,
pür-gül.

çakıldamak : çakıl taşları yuvarlan .msı gibi ses çıkarmak.

çakıldı : iki şeyin muşâdemesinden hâşıl olan ses.

çakın : şimşek, berk, ışın, râd.

- "mişâl" -

"yağındın anıñg tamı nem körmegen
çakın şûle tamığa yetkürmegen"

çakınmak : sakınmak, istiâz itmek; ihtirâz, ictinâb eylemek.

- "mūnis" -

"çakın dik dirahşān-ı hāmūş bolğil
kılıb hıyrelik kükreme eyle kim rād"

çalkaldı ve çaykaldı: harekete gelmek, zarf içinde sallanmak.

çal: kır ve boz, kır rengli, akli ve beyāzlı, siyāh ve sefid. kart ve ihtiyāra itlāk iderler. māş ve birinc. ayran ve dūg çalab dahi dirler. has ve hāşāk. dive yavrısı, buta, emr-i zeden ve sirkat.

çalav: nevā, melāhī, āheñg, çalgı, saz. çalav bir nev' pilav gibi tāāmdır, hıvede mārūfdur.

çalar: çibin, meges, sinek, zıbbān.

çalay: mūş-gır kuş. tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir.

çala ve çalpuk: bataklık, çamurlu yer, lāyqa, lāy-dān. egri, ham.

çalt: çābük, çālāk, acil, seri, çeldi.

- "mişāl" -

"tur bu yarlıg bile'azımet it
ketelerni bu toya dāvet it"

çalgu: sāz takımı, āheñg, nevā esbābi, def ve tanbūr.

çalkanmak: şarsılmak, şallanmak. deniz mevc urmak, cūş u hurūş itmek.

- "mişāl" -

"çerig'azm itdi ol yan fevc-ber-fevc
ki çalkattı tiñgiz deryāsını mevc."

çalkaymak: divirmek, arkası üzerine atmak ve yatırmak, yüzi yukarı yatmak, pehlivān ve güreş-gır ameliyatındandır.

çalkubın: arkası üzerine yatan.

çalmak: darb itmek, urmak, düşürmek. gaşb, sirkat itmek. katmak. urub kesmek.

çalışmak : çabalamak, çarpınmak, ic tihād, gūşış itmek. sây ve ğayret eylemek.

çalma : macreh-i destār. egeriñ yanı başına şü içmek üzere aşılı turan kadeh, kâse. fūta, küşti, duzi.

çalıcı ve çalgucu: sâzende. çarpıcı. çaldırmacı.

çalış : sây, kūşış, cehd, ihtimām, ictihād, ğayret.

çalıĝ : seriān, aceleten, çābuk, yürür at.

çalın : çakmak, çakın, rād ü berç.

- "mişāl" -

"köyüg tenĝa yalın urmaĝ ni irdi
mamuĝ üzre çalın urmaĝ ni irdi"

çamur : balçık, kül, lāy, tıyn.

çanak : tabak, toprak kap, kaşa, kâse-i çūbin, ayag.

çanak : üzengi, rikāb, kayış, egeriñ yan tarafları.

çank : hevāniñ bozuklığı ve tireligi, ebr, ğamām, bulut.

çankal : çengel, pençe, çeng, kabza, avuç, keff, havuc.

çañĝ : ceres, cunĝurdaĝ, nakus, zeng, çunĝirak, zengüle, çinĝirak, şakşaķa, çikildaĝ.

- "mişāl" -

"çañĝ ü zeng kūs ü nākūsa kıyāş itmek muni
hōş nevādur hoş sadā hoş naĝme hoş āvāzni"

çañĝa ve çeñĝe: zenaĝdān, zeķan, çeñe, izām, zir-i fem, zenaĝ, hoķķa-i dehān.

çañĝirdı : çanĝirdı, çinĝirdı, cerengās.

çav : yav, düşmen, adū. ses, sadā. yaĝı. ğanīm. türkistānda bir şehir ismidir. kārime aķçe ki üzerinde pādışāhın ismi muharrer olub pul yerine tedāvül olunur.

- "mişāl"-

"tağay murād ölgen soñg vākıf oldı zamāne
çavlar kaytib kittikde batır çıkdı meydāne"

- çavalatmak** : maşlahat virmek, beyān-ı rey itmek, tercih, meşveret, kiñgeş.
- çavçı** : delfāl, pāy-kār, kılavuz, suçı, müşewik, miyāne-rev, rehber, bamğulı. pāşne-pā.
- çavdur** : şāhib-i nāmūs, ırzlı, şanlı. tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir. 'alem-i kiyük han ibn-i oğur han.
- çavdurmak** : kişnemek, sinmek, isinmek, hamyāze.
- çavurtğa** : çekirge, cerād, melaḥ, çekirdge.
- çavurmak** : çivirmek, inıtāf ve taqlīb itmek, divirmek, döndürmek, gerdāniden.

- "mişāl"-

"yār kiledür yanige çavurmağın çevirme
kim kiredür kanige çavurmağın çevirme"

- çavrutmak** : etrafı kuşatmak, maḥşür kılmak, ihātā itmek.
- çevrük** : kaşare, girdāb, girvend, çivrindi.
- çavuş** : serheng, ḥāsekī. bir rütbe ismidir, ser-kerde.
- çevgi** : şādyāne, sūrūr, āyin ve şenlik, nümāyiş. pādişāh bir memleketi tashīr yāḥūd tüşmenine gālib geldigi hengāmda ḥalāyika ilān için atılan top ve urılan kūs tabl ve naqqāre, ker-nāy ve lūleye itlak olunur.
- çavluḳ** : torun, ḥafīd, nebire.
- çavlı** : şāhin ve toğan yavrusı, toğana.
- çavmak** : kesb. iştiḥār itmek, meşhūr ve mārūf, benām olmak.

- "mişāl"-

"dünyāda cüz ḥaydar sāhib-i hüner
kim çavdı munçı tükenmes güher"

çavut ve çavurma: gird-ā-gird, havāle, devr, çevre, etrāfi ihāta. tahta perde.

çavun: nehir, seyl, ırmağ, çay, dere, yağmur, yağın ve kar furtinası.

- "mişāl"-

"dehr bağıda niçün vaşl güli bütsü ne kim
hicr otidur bağını eşk suyudur çavunı"

çay: çūy, ırmağın küçüğü, yāb, arığ ve mārūf olan çay-ı çīnī keh. yeşil, siyāh, tahta. ağ kuyruk şebi, gūre, yange. ağ çapan, ağ per. alma, lunğa, yahek. kırkma.

çayan ve çağan: çiyān, 'akreb, kej-düm, kırk ayak. burc-ı 'akreb. egri kuyruk.

çāy-bār: cūy-bār, rüste, hıyābān, āb-ı muşaffā.

çayır: mefā, merc, ceṛā-gāh, çemen, otlak, acırık, köklem, mīse-zār.

çaykamağ: yıkamağ, ğusl ve pāk itmek, ithār iylemek, temizlemek, şüsten, yumağ.

çaykanmak: iğtisāl ve istihmām itmek, arınmağ.

- "mişāl"-

"bezm içre nvāyi köp yığlar ise ey sākī
hüş iltgüci dārūnı cāmığa anıng çaykat"

çaykun: hevā ve suyuñ çünbüşi, girdāb, kaşare, telātum, emvāc, talğa, tolğum, taşkın, cūş u huruş.

çaylak: hadāih, şūha, ğalvac, ğülhāt, ğāl.

çaglamak: rüyā görmek, uyhuda hezeyān söylemek, düş ve tüş görmek, hāb-dīden.

çaylan: kumlu toprak, rīğ-zār, reml.

çayırgan: koñgrad faifesiniñ hīn-i nüzülünde yek-digerini bellemek için söyledikleri kelām ve tağannī, nidā.

çaymak :hevālanmak, sūūd itmek, hevāya uçmak. dönmek, rücū itmek.

- "mişāl"-

"kice kündüz yığladım men zār zār
vādesinden caymasun ol gül-izār"

çaynamak :çignemek, temēzзуğ ve müsāğ itmek. izmek ve işirmek, kırmağ, yençmek ve pāy-māl eylemek, çiynek, depmek.

- "mişāl"-

"ger ötmek tıfl üçün çaynar anası
revādur ger yana yokdur gızāsı"

çebir :çöp, sāz ve çalidan örülmüş havlı, çapraz-vārī kurulan muhavveta, çit, kenār, parmağlık, kuten, havāle.

çapraşmak :yek-digerine geçmemek, çapraşmak, çapraz-vārī çıkışmak. moğol lisānınca cenāh ve bāl. berāber koşmak.

çibik :tütün içmek için istimāl olunan degnek. dal-ı şāh, hamçe, budak.

çetan :arabanın yanındaki seped kanadı ve tarafeyni.

çetik otl :yorunca, sebirke, bir nev' giyāh, yorınça.

çeç :balık şaydı için bir nev' şebekedir, tor, ağ. sövüt dallarından ve yulğundan örme, çenber-dān, dām.

çeçen ve cacan:ferzāne, zekī. çābük, tiz, hüner-mend, ācil. bir kabīle-i çerākise isme.

- "mişāl"-

"özi āzāde vü tavrı big dik
ne çeçendür ne çābük perig dik"

çetr :şemsiyye, sāye-bān, şegür.

- "mişāl"-

"bolsun anğa çetr'izz ü devleti
başı üzre sāye-bān haşmeti"

- çedik** : nisvāne ve zenneye maḥsūs ayak kapa ve pāpūs, meshī, terlik.
- çer** : genc, bernā, tüvāna, külliye, āri, çırçıplak. ner, zekūr, büz ve cān-ver. bir sāz ismi. şirāze karīb bir karye.
- çerenmek** : çalışmak, ictihād itmek, sây ve ğayret, küşiş, iş-güzārlik.
- çerçi** : pile-ver, hürde-vāt, yaymacı, sergici, besteci.
- çerçici** : pile-ver, ayak tuhafcısı, gezdirmeci, dāne-fürüş, çeşitci, destek-fürüş.
- çerez** : kuru, hafif yiyecek şey; meyve ve fevākih ve yemiş, mevīz, meyiz, zebib.
- çerkes** : maḥrūtiyy-üş-şekl. peykān, nevk-i tīr. dām-ı handek. bir kavm.
- çerge** : göçme çadırı, alaçuk, otav ve hayme, rüstāyī, kara ev, kibetka.
- çarh** : nisā tāifesiniñ iplik igirdigi bir nev'ālet ve döndürme dōlāb, çıkırık.

- "mişāl"-

"bir küni bir bīve-zen çarh ilgige
kildi ibrahim-i edhem yanige"

- çerm** : pōst-debbāġ, mişīn, saḥtiyān, telātin, kimsān, kögek, kīmūht, bolġar.
- çeren** : cīrān, komşu, hem-sāye. bir nev' kırmızı ve doruya māil at ve bār-ġir, esb-i cerend daḥi dirler.
- çere** : beyāz toġan. hayvanātīñ yūzi ve kafası, levn ve rengi, çehre.
- çarg** : bir nev' şikār kuşıdır.

- "mişāl"-

"gehi şebbāz ü geh çarġ ve gehi şunķar alib kolġa
nihāyetsiz şikār envāiġa sālīb kıran keldi"

çeri ve çerig : diri ve cānlu asker, ceyş, çerig, koşun, alman, başı bozuk,
nūger.

çaķa çak : esvātdandır. okuñ digdiği yeriñ akrs eylediği şadā. çar
çabuk. sohbet ve muhabbet itmek. pul ve pāre.

çek : ukde ve bend. defter, şehādet nāme, imzā. reml, kura.
hüccet, sicil, berāt, hadd. emr-i keş. şakķ. ve çekmek,
vezn, kıantar.

- "mişāl"-

"cān birib vaşlırġnı bey itkenni yazdım könglüme
derd-i tşk iki gevāhım çāķlig könglüm çekim."

çekçe : yüze karañlu ve tıre gören, mütehayyir ve mebhūt. maħv.
açık göz.

çekdiri : bir neᵛ kayıķdır, kıadırġa, bāstārde, çekdirme, zevrāk.

çegdik : ġigde, meyve. sencid. çigde.

çekirdek : dāne, habbe, bezer, çigit, meycāne, tuħm, mevcene.

çekes : çeke, kum, reml. kuş üstünde arām iden se-pāye ālet.

- "mişāl"-

"heme vahşi tuyurlardur kafesde
itelġü karçıġay fevk-ı çekesde"

çekmece : pış-tahta, sanduk ve tolak közi, sandukça, gencine, kasd.

çekmen : bārāni, yaġmurluķ, abā. belħ civārında bir memleket
ismidir.

- "āgehi"-

"in'ām çü kıldı şāh-ı çekmen
boldum büyük öyle kim felek men"

çeküc ve çeküş :fastıs, mıtraka, tokmak, bāluka, pütek.

- "mişāl"-

"kögsüme ğam tağı vü işkıñg belā mismārını
birkitürde eyledi ferhād mītinen çeküç"

çeke :kum, rīg, mīl, ārīne, reml, çekes.

çeke :pīşāneniñ iki tarafı, şaķıka. pek küçük bir şey. çigide ve
süzme yoğurta ve katıka daħi dirler.

çeke çüke :çeñe yarışdıрмаq, lāfazanlık, apuk sapuk söylemek, mız
mız, beyhüde kelāmı çok itmek.

çigil :tavlanmış, mergüle, turre, piçide. türkistānda bir meki'
ismidir.

- "mişāl"-

"çigil birle yığmadın eyleb'ubūr
niçük kim çemendin şabā vü debūr"

çegildem :çābuk gitmek, tünd ü tiz, serī, cıdam, ve ıldam.

çigin :ātık, omuz başıyla boyuna rası, merc, çemen-zār, sebze.
heltek ve siyāh dāne. qalmuq lisānınca kulak ve gūş
mānāsına.

çel :şebile, örümcek ağı ve torı, örümcek ağına düşen meyes,
tartañg.

- "mişāl"-

"örgemçi şibākğa çelni tirmab
tumşuğını rişte birle çirmab"

çalab :tañrı, rabb, allāh, kird-gār, bīr ü bār, izzī.

çelpek :yağ içinde pişürülmüş etmek ve yupka, katlama, koyman.

- "mişāl"-

"ger kolum yitüşmese katlamage
rāzī min bir yupka yağlı çelpege"

- celebi** : okunmuş, okuma bilen, monlā, müéddeb, kâtib, āhünd, mükerrerem, nâzik, zekî, tûvân-ger, mûteber kimesne.
- celebiş** : mâhir, üstâd, kâmil, hâzik, birinci, dānā.
- çalğave** : kızıl tilkû, rûbeh, kırşak.
- çelek** : koğa, delv, ağac küp, bermil, bal zarfı, ve semerkanda karîb bir memleketdir.

- "mişāl"-

"men özüm şehr-i çelekdin kile men
sorsañiz küteh keçeñni bilemen"

- çelmek** : karma karış, ğayr-i müretteb yazı ve sâire meşk.
- çelenk** : sorğuç, balmumu, pey-cet, ciğa, tâc-ı dabalğa.
- çeli ve çelpe** : rişte tar-bağı, mihnet, meşakkat, zih, kiriş, çel-tar, zünnâr.

- "mişāl"-

"toklar bolmış çeli tartarğa imān ehlini
halkalar zencir-i zülfiñ rişte-i zünnârıda"

- çeliş** : babası ve vâlidesi ayru ayru cinsden olub andan türeyen çocuk ve bala ve etfâl, pây-piçek.
- çelik** : pülād, tabān, āhen, cevher-dār. güreş tutanların bir amel ve hüneri. ilişdirmek.
- çelig** : ayı, dük, alet-i kınnāb.

- "mişāl"-

"yügürdüm der-ğāhıñda niçe yilig
koşuştum her tarafğa mişl-i çelig"

- çelim** : endām, reftār, şüret, reviş, kıyāfet, nārgüle, kalyan.
- çelimlig** : endāmlu, cüsselü, şurētlü, kir yumak, y sabun ile köhne libāsları yıkamak ve tazeletmek.
- çamaşır** : yıkanur esvāb, cāme-şüy.
- çemçe** : kef-çe, çömçak, kef-ğir, susak, büyük ağaç kaşuk.

- "mişāl"-

"yanıñğa kildim ğonça dik
aş ile kilgen çümçe dik"

çemçe balığı : yaşsı bir nev büyük balıktır.

çemender : baṭıyy-ül-ḥareket, tenbel süvārı. ve ulak. ve merkeb.

çençek : bir nev ağac ve dirahṭ ve şecer ismidir.

çendavul : askeriñ zahrince gelen bölük muḥafızı ve medār ve
yasaḳcı, girü ve peş-mānde kalan almanı toplayıcı,
karavul, cendekçi.

çengek ve çengel: çeng, çengel, pençe, keff-i dest, avuç, havuc, kabza.

- "mişāl"-

"bir çengel ile ururdi şemşir
bir kolı bilen atar idi tir"

çenge : çengiler arūsı karşıladıkları vakit rakş iderek def çalarak
çağırdıkları bir lahn-ı maḥşūşdır, ekseri yār yār lafzını
āhirine redif iderler.

- "mişāl"-

"kaysı çemendin isib kildi şabā yār yār
kim demidin tüşti ot cānim ara yār yār"

- "ḥamse-i nevāyi"-

"ayaḳcı kitür cāmnı leb-be-leb
ki toy oldı eyyām-ı ayş ü tarab
muḡannī tüzüb çenge zibinde çeng
nevā çik ki hay hay öleñg hay öleñg
diseñg sin ki can qardaşım yār yār
min aytay ki muñluḡ başım yār yār
nevāyi çü ser-menziliñg çingedür
sürüdiñg daḡı sor ara çengedür
ayalḡuñg niçe yār ār otḡusı
miñg yıḡlarım zār zār olḡusı"

çengiz : moğol t̄āifesiniñ h̄akanı olub 600 sene evāliinde bütün asyā-yi vustādaki kabā il-i muhtelifeyi taht-ı itāātine idhāl ile bāde çin, hind, iran ve rusyada bir çok memāliki žabt ve teshīr ile memālik-i mezkūreyi h̄in-i vefātında oğulları miyānında takstīm itmişdir.

- "misāl" -

"temūçin ibn-i yesūgey çingiz encüm-sipāh
biş yüz ve toksan tokuzda dehre oldı pād-şāh"

çene : kurt, bōri, gürg, zīb.

çöp : rize otluq, has ü h̄aşāk. münāsib, lāyık. çalı, hamçe, ağac, şāh.

- "misāl" -

"bī-edebleriñi tayaq itmes mi h̄üb
h̄aresni mollā ider bil žarb-ı çöp"

çubar : kır tonlu at. āb-ı revān

çöpek : şikār kuşı, qarçığay gibi, qarğı.

çopan : trāī, remyān, egnām sürücisi, çoban, pādecı.

çopan aldatan : fejtek, kırlanğıcdan büyücek bir kuşdur.

çopan kuşı : güncişk ve serçe mānend bir kuş ismidir.

çupçurga : kamçiniñ destesine ürenilen çerm pārçesi.

çopçuk : serçe, güncişk, cādū kuşı.

- "misāl" -

"niçe bolsa çopçuğa cādū lakab
köpidin kılur. şayd ger köp tarab"

çöpçümek : idhār itmek, yığmak, toplamak, cerm ve teröküm eylemek.

çoprumat : yek-digeriniñ izince gitmek, mürādif olmak, takılmak, katār. iz-be-iz.

- "mişāl"-

"çü derbedniñg ağızıǵa yaruşub
niçe kün çirig öttiler çopruşub"

- çopruşmak** : sık sık, peyveste, muttaşıl, lâ-yenkâti".
- çopur** : sık. çalılık, balık kılıcı, izdiḥām. çiçek bozuğı. katur.
dağal. pest ü bülend. çotur.
- çopuruşmaq** : sifri sifri yığılmaq. toplanub hazin ḥazīn bükā eylemek.
tecemmüf
- çupuşmak** : uçuşmaq, muñanika itmek. mülākāt. yüzünden būs
eylemek, öpmek.
- çupuk** : uzun degnek, kalınca ḥamçe, kaşab, sürgün, dal, asā,
çüb-i derāz, toğrı yığac. islambol ve rüm yāni pāy-i taht-i
āl-i oşmānda tütün ve duḥān içmek üzre bir ālet ve
esbābdır.
- çupulmak** : tartar, tāaffür itmek, uqde açılmak, çözülmek, pūsīde
olmak.

- "mişāl"-

"her çupulğan fārīdür eflāk kaşrıǵa kemend
ol ki bolmış ışık iski şālının kisvet arıǵa"

- çüt** : neccār tişesi, kebīr ḥesāb tahtesi ki birden milyona kadar
bilinür. gerek pāre pul, gerek ḡalle ve zehāyir, gerek arāzī
tināb ve dönüm çüt ile zarb-ı taksīm, cem-i tefrik idilür,
rusyada ve asyā-yi vustāda mārūfdur. fikr-i endişeye dahi
itlāk olunur.
- çotur** : yāşsi, çalık, bir parça. dağal, katur.
- çoturgay** : şap, kulp, deste, kulak, kabza
- çuçak** : zarf-ı sifālīn, şac ayak, se-pāye. bodur, cüce, yavru, sabī,
tıfl. türkistānda ceyhun nehrinin kenārında bir mevki
ismidir.

çoçğa : toñuzun yavrusı, tokuz, hıznır. belh hizāsında
amuderyānıñ bir güzer-gāhıdır.

- "mişāl"-

"çoçğa tik bed-āfet bed-haslet kişi
köp yaman ve hem muzırtur her işi"

çüçütme : tatlandırmak, şekerlemek, şirın itmek.

çüçümek : tatlı olmak, lezzetlenmek, şeker-şiken.

çüçügenmek : tatlıya temāyül itmek, bir şeyin tatını taqdır iylemek.
meyelān itmek.

- "mişāl"-

"hūblar lāl-i hayālğa çüçürgenme ki bar
özi her nice çüçük hecr ara miñneti köp"

çüçük : güvār-ül-leziz, tatlı, şirın.

çüçüklüg : lezzetlü, şehdli, şekerlü.

- "mişāl"-

"munça kiçik bolur mısın
tilge çüçük bolur mısın
kelteğine boyuñg bile
‘ālemi köydürür mısın"

çüçüklüg : tatlı, lezzetlü, şehd ü şirın.

çüçümen : leziz, tatlı, şirine māyil.

çok : bisyār, vāfir, kesir, çoñ, ziyād, köp.

- "mişāl"-

"çok kişi ‘ālemde ser-kerdān irür
ravza-i pākī için giryān irür"

çuda : dive yūni, peşm-i şütür, tive tüy.

çüdemek : münderis, şikest olmak, kırılmak.

- çor, çör** :ince çöp ve çalı, çalı çırpıdan māmūl ev. top ve toplanmış şeyi, ictimāf. bir kuş ve kanarya ismidir. 'āfiyet. hūb.
- çörpe** :sülūnün pilici. pilic, körpe, genç. taġ toñuzu yavrusı, miçkey daħi dinür.
- çörtge** :çekirge, cerād, melh.
- çortun** :laġım, cedvel. yılan balığı. tezer, nakb
- çortun köli** :hārezmde koñgrad kalesi piş-gāhında olan göl. ve çortun balığı.

- "mişāl" -

"çortun köliniñ balığı yaħşıdır
fika vü zāġāre anıñ naķşıdır"

- çörçek** :efsāne, beyhūde kelām ve kıssa-i mühmel.
- çördük** :zufa, muattar bir otdur, siyāh dāne, çöre oti.
- çurga** :yayık, atık, küpi, fıçı ayran. zemīn-i vāsı, yayla.
- çürük** :çürümüş, rahnelenmiş, müteaddim, harāb, füsürde. mürġ. münfesih.

- "mişāl" -

"çürük köprüge koymasın ayağıñ
yörürge kolda bolsun bir tayağıñ"

- çörge** :çay yatakı, mecra, āb-ı revān mahalli.
- çörgemek** :āteşde alazlanmak, köymek ve germ olmak. piç ü tāb.

- "mişāl" -

"ot çıkiben şüle-i bī-bākni
çörgeben encüm bile eflākni"

çörgek ve çörek: çörek ve nān, gömec. müdewer, degirmi, toplanmış. külçe. ekmek.

çürümek :müteaffin itmek; mahv, harāb, müteaddim olmak, efsürde, çürümüş.

- "mişāl"-

"hasretinġden kanlar yġlab yüregim tende çürüdi.
ayrılıġınġ şiddetinden bedende dermān kırudı"

çüre : eş, arkadaş, çift, münāsib, lāyık, yoldaş, muvāfık, dü dāne, refik.

- "mişāl"-

"visālinġ isterem men çüre cānım
niçe kün yoldaşım bol mihibānım"

çürü : kenizek, süriyye, cāriye, halāyık, kırnak, dedek, ġuma, odalık.

çözmek : hall, fesh, faşl itmek. tel tel, fitil fitil ayırmak, cüdā ve münfekk eylemek.

çözük : givşek, münhall, mefsül, ġayr-i merbüt, açık, ġuşāde ve münkati.

- "mişāl"-

"bezm vişāli tüzgeninġ bir kiçedür çeki çeki
bend kabānı çözginiġ bir kiçedür çeki çeki"

çözulġuc : çözülmüş, münhall, peiřān, ġuşāde, münfekk, vāz, bāz, yele.

çusurmak : itkin ve keskin ve bürrān itmek, tiz, iti.

çüşkür : atse, fişkirmek, akse.

çüşkürmek : atse itmek, öġürmek, fişkirik.

çoşmak : cūş u huruşa gelmek, sular kaynatub taşmak. izhār-ı mā fi-l-bāl itmek. coşkun, mestāne söylemek.

- "mişāl"-

"lık lik çay-ı cūşımısdur zıkr-i kalb-i bāyezid
ġaj ġaj köknārimızdur minġ ibād-ullāh şeyh"

çuğ : boyunduruğ ağacı, yūğ, zūle, zelve. āteş kesilmiş kömür. kalmuğların külāhlarına dikdikleri zīnet ve mercān. elvānī dūd. nār, kızgın ot.

- "mişāl"-

"ger yürürsen munda bil merdāne sen tañgla aṅgğla çuğ içinde yana sen"

çoğa : sibā yavrısı. gürg. sāye, zıll, gölge.

çürük : çürümüş, rahnelenmiş, mütēaddim, ḥarāb, füsürde. mürğ. münfesih.

- "mişāl"-

"çürük köprüge koymasın ayagiñg yürürge kolda bolsun bir tayağıñg"

çörge : çay yatağı. mecrā, āb-ı revān maḥalli.

çörgemek : āteşde alazlanmak, köymek ve germ olmak. piç ü tāb.

- "mişāl"-

"ot çikiben şu'le-i bī-bākni çörgeben encüm bile eflākni"

çörgek ve çörek: çörek ve nān, gömec. müdewer, degirmi, toplanmış, külçe. ekmek.

çürüme : mütēaffin itmek; maḥv, ḥarāb, mütēaddim olmak, efsürde, çürümüş.

- "mişāl"-

"ḥasretinğden kanlar yağlab yüregim tende çürüdi ayrılığıñg şiddetinden bedende dermān kurudı"

çüre : eş, arkadaş, çift, münāsib, layık, yoldaş, muvāfık, dü dāne, refik.

- "mişāl"-

"vişāliṅ isterem men cüre cānım
niçe kün yoldaşım bol mihribānım"

- çüri** : denizek, süriyye, cāriye, halāyık, kırnaq, dedek, guma, odalık.
- çözmek** : hall, fesh, faşl itmek. tel tel, fitil fitil ayırmak, cüdā ve münfekk eylemek.
- çözük** : givşek, münhall, mefsül, ğayr-i merbūt, açık, güşāde ve münkatf.

- "mişāl"-

"bezm visāli tüzgeniṅ bir kiçedür çeki çeki
bend kabānı çözüniṅ bir kiçedür çeki çeki"

- çozulğuc** : çözülmüş, münhall, peişān, güşāde, münfekk, vaz, baz, yeke.
- çusurmak** : itkin ve keskin ve bürrān itmek, tiz, iti.
- çüşkür** : atşe, fişkirmek, akşe.
- çüşkürmek** : atşe itmek, ögürmek, fişkirik.
- çoşmak** : cüş u hurūşa gelmek. sular kaynatub taşmak. izhār-ı mā fi-l-bāl itmek. coşkun, mestāne söylemek.

- "mişāl"-

"lık lık çāy-ı cüşımızdur zikr-i kalb-i bāyezid
ğaj ğaj köknārimızdur miṅ ibād-ullāh şeyh"

- çuğ** : boyunduruq ağacı, yuğ, züle, zelve. āteş kesilmiş kömür. kalmuqların külāhlarına dikdikleri zīnet v mercān. elvānı dūd. nār, kızgın ot.

- "mişāl"-

"ger yürürsen munda bil merdāne sen
taṅgla aṅgla çuğ içinde yana sen"

çoğa : sibā' yavrısı, gürg. ~~sə~~ye, zıll, gölge. benāt, māvət, cūha.

çuğa : arık, zāif ve uzun, bārık, harāb.

çoğaltmak : teksir, tezyid, tevfir eylemek, bisyār, köp.

çoğalmak : çok olmak, tekessür, tezāyüd, teveffür, feyz ü bereket bulmak.

çoğan : çevgi, melbūsātın kirini gideren ve beyāz idici bir nev' erik ismidir. tüt-i hām, şehtüt.

- "mişāl"-

"ol naşihat tiñlemes boynı yuğan
bişmemişdür hāmdur mesel-i çoğan"

çoğurçuk : küçük bir perende ismidir, sigircık, saç gibi.

çoğul : nemāim, ğıybet, künende, şikāyetçi, bāfendi, sözci, avuykat.

çoğullanmak : nemāmlık itmek, fesāde virmek, bed-hū, vākla-cūy, ğıybetçi, şekve-ger.

- "mişāl"-

"öziniñ 'aybını aytmay oğullar
ki yahşını yamandur dib çoğullar"

çuqal : örtü, raş-ı āhen-püş, zer esved. durı. dikdike.

çoqalmak : çoğaltmak, teksir ve tezyid itmek.

çoqluk : sincabiñ başlarını toplayarak aniñla dikilen kürk. keşret, vefret, miñglene.

- "mişāl"-

"her ne ğavğa kilse çoqlukdan kilür
renc ü mihnet yana yoklukdan kilür"

çoqmar : çoqmak, topuz. iri başlu çopan köpeki. toqmak, keltek.

çoqmak : dirin kazmak. bir yere ictimā' itmek, toplanmak.

- "mişāl" -

"barur irdim çıkarğa gâh gâhî
şehimniñ sözi köñglümge yaqardın
çü yūsuf hace çaktı imdi bar min
atıvirdi bizni āhir bu çıkardın"

çukur :cevf, kâvek, kağun. lağm kuyusu. derin, çay-i pestî.

çukuşmak :kuşlar gağa gağaya tutuşmaq. derin kazmaq, gūr itmek,
gömmek, defn itmek.

- "mişāl" -

"közümni çukunğ tenimni tişleñ
anıñ közin ve fenin bağışlañg"

çök :reng, levn, yalnız renglü olan kumāş, mülewen, reñge.

- "mişāl" -

"çün atlasdın eyleb özige libās
kiyüb börk ornığa başığa tas"

çök :diz çökmek, oturmaq, secde. dive aşağı gelmek. kaızıb.
lağm, cedvel.

çöke :diveniñ kögsü, tös, sīnesi, kadrı, gövdesi.

çökermek :diveyi oturdırmaq. çökermek, çökdürmek, yatırmaq, diz
bükdürmek.

- "mişāl" -

"çökürdi tivesini kārvanıñg
kuşattı girdini meşreb deveniñg"

çökeri :mekke darısı, beyāz darı, mışır darısı. egri boyun. cevārî.

çökek :egilmiş, secde. burun, omuz, çökük, oyulmuş.

çökelik :bir nev turşıdır, leçr, açar.

çögen ve çögeç : mıtıraķa, çekikç, akāz, şolucan, bālūķa, pütek, seng-dān, çeküç.

çögen ve çöyen : dökme dimür, hām timür, siyāh meskūf timüri, cöyen.

- "mişāl" -

"hem hāsīs ü bī-hayā anġ irür
metīn ü çöyen kibi ķatıġ irür"

çökçek : sıġırcık nevinde bir kuş ismidir, sād.

çöker : alacalı, muhtelif-ül-elvān. emr-i oturtur, ve şenāniden. yol
yol. dü reng.

çökme : bayrak, alem, sancak, beydaķ, tuġ. bendere.

çökmek : aşıġı koymak, egilmek, secde itmek, deve aşıġı gelmek,
hasf, inhinā olmak, diz bükme, çökmek.

- "mişāl" -

"tīve tik zūr āver ķāyim irür
ķalkmak çökmekliġi dāyim irür"

çöküdi : gemi ve kayık kıçı, arķa ve dümen mahalli.

çöküç : çeküç, çekikç, mıtıraķa, bālūķa, pütek.

çökür : iri saz ve çeng, ġāyet iri kemān. diken, hār, tiken.

- "mişāl" -

"çökürler kim seniġ yoluġda tivrilmiş ayaġımġa
çikib ol ķüy-ı gerdīn sürme tartar min ķıraġımġa"

çögürtke : çekirge, cerād, melh.

- "allāh yār" -

"kişit içinde koysalar bolġay amān
tikmeġey çögürtkedin anġa ziyān"

çökürmek : diveyi oturtmak, çökdürmek, diz bükürmek.

çöl, çul : berriyye, kır, şahrā, beyābān, deşt, taşra, bīrūn, hāmūn.
çul, ķıldan örme at pūşidesi. dūrī. at örtüsü. örümcek aġı.

- "mişāl"-

"başım alıb dimey ābād ile çöl
hem ol maqşad şarı tuttum durur yol"

çolak :topal, eczem, ārec, şell, leng, aksak.

- "mişāl"-

"gerçi ol zāhirde bir çolaqdur
hile ve nirengde lîkin fāqdur"

çölek :girdāb, kaşırğa, külek.

çölen :zencir, ğull, köstek, bend, kayd, işkil, şiken, boğa, kaşkan.

çolpa :lāfezenlik, gevezelik. at şavlını atan.

çolpan :çolpan yıldızı, ahter.

- "mişāl"-

"müneccim kördi çolpan közleriñg ay dik yüziñg üzre
didi kim hüsñ iklimi ara sâhib-i kırāndur bu"

çolpu :pilav ve çalav şāf idici. çubdan māmūl kefgir, yilgın ve
kameşdan kefçe, şebkeli delik delik şuşaq, süzme.

çulçu :bir nev kuş ismidir. çırçır, torğay.

çuldu :mükāfāt için virilen enām. märekede çeng-āverler eline
geçen māl-i ganāyım.

- "mişāl"-

"hecr ara tüzdi nevāyī vaşl-ı mülkin irdi āyr
andaq iş kılğanga mundın kim kirekmes çuldusu"

çulgamak :ihāta ve piçide itmek, burmak, kaplamak, örtmek, setr
eylemek, lifāfe, çevirmek, aylanturmak.

çolganmak :kaplanmak, örtmek, bürimek, piçide olmak, örülmek, táb.

- "mişāl"-

"deriğa ir atın bolğab yürübmiz"

imame bir abes çulgab yürübimiz"

çulğav ve çulğak: örtü, lihāf, zarf, tobra, pūşış, pūşide, kab, yorgan, gūrfe.

çülge :dere. iki tağın ortasındaki musattaḥ ova, kūy.

- "mişāl"-

"çü irdiler irmes idi ol dere
açuk çülge irdi hūb u serre"

çöllemek :çölde kalub şuya tālib olmak, şuşamak, teşne ve ātşān olmak. şiddet-i harāretten dest ü hāmūnda yolda kalmak. çölī merg.

çölmek :sifālīn çömlek, kab, çanāk, sifāl, gūlçe, desti.

çumadu :küçük karınca, mūrçe, neml-i şağir, mūr, karınçka.

çomak :çokmak, degnek, keltek, tayak.

çümelmek :çummak, şuya talmak, batmak, gavvāşlik etmek.

- "mahdūm kuli"-

"mahdūm kuli ḥaṭādın ğayr-i eldin iş kelmez
çümdüm güneḥ çeşmesine yürek kaynab cūş kelmez"

çömele :kadınların gelū-bend, gerdenlik.

çoman :tenbel, kāhil, ten-gīr, ten-perver, fāriğ-ı bāl.

çömçe :çömçe, kefçe, şuşak, çāy-gerdān.

- "mişāl"-

"köz açturmas her dilikden nāzırdur
çömçe kibi tāām yiseḅ ħāzırdur"

çömrenmek :teşmīr-i sāk, telebbūs itmek, gayret ve cesāret, işi ilerületmek.

çümçek :serçe kuşu, çumçuk, gündişk, dāğser, mācık.

- "mişāl"-

"leklekleri çöl kölge kitedür"

çumçaqları şehir içige yitedür"

- çombak** : bilmece, muammā, lugaz, çistān, tital, üşük, tuyuk.
çumrı : yalancı, kezzab, nemmām, yumruk, müşt-dest, il.
çummak : şuya talmak ve batmak, şuya talub çıkmak, tolanub batmak, çümmek.

- "mişāl" -

"çünkü gusl eylemekke köz yumgay
kulağ ve burinnı tutub çumgay"

- çömünmek** : çömelmek, yıkanur kibi oturmıyarak çöküb egleşmek, ayakı üzre turmak.
çumurgay : şu ile oynaşmak, şuya batub çıkmak.
çomur : şalgam, çoğundur. leblebi.
çömüş : büyük kefçe, kefgir, çomşuk dahi dinür. çömüç, şuşah ve şuşak, büyük kaşuk.
çumluşuk hitay : tavāyif-i özbekiyyeden bir kabile ismidir.
çömük : batağ yer, lāy-dān, lāyqa, balçık, batkağ.
çonak : kulaqları ve boynuzları ma'yub olan, 'ayb-nāk, çöntük, kesik, ebter.
çuntay : çanta, tağarcık, tobra, çelbend, kīse, senāc-pāre, hemyān.

- "nevāyi" -

"eyleseñg dāvā bahāsın dağı ol
yolda harc eylerge çuntayınğa sal"

- çündük** : ibigin emzigi, nül-i āf-tābe, burun.
çunçurğa : saç örmesi, bāfte.
çunçuk : kırlanğıç, kaldırğaç, ferāştürük.
çunkaymak : denk durmak, başı aşağı, secde ider gibi

çöngül : ufağ bataklık, göl, çukur, dirin su bataklığı, havz-ı kadīm, āb-ı köhne-dār.

- "mişāl" -

"kaddı ham yaşı līkin yūzdin aşmış
közi çöngül kibi kirüye kaçmış"

çöyen : çögen, cuyan, dökme timür.

çuymak : ber-taraf itmek, lağv, inidām, inhirāb eylemek.

çıpar : kır ve beñleklü ve alacalu, ablağ, güldār, çıpar, māşī, gül bādem.

- "mişāl" -

"bir çıpar kuş uçar başım üstünden
mañga gül-endāmdan haber bermes mü"

çıparmak : kabarmak, intifāh, intibāh itmek, kable, uçuk tebhāl.

çiprik : paçavra, pās-pāre, letre, şermüte.

çıpkalış : izdiḥām, galebelerik, dürtme, taklīş, yığınlık, cem'iyet.

çıpkan : qarḥa, dümel, nemsī, çübüşk, çipan.

- "mişāl" -

"şeh tamarı şiş hem kızıl kan
köptür bedeninde mişli çıpkan"

çit : kenār, taraf, hişār, ḥāyit, egreti divār, perde, hudūd-ı arāzī-
hiddet ve gāzab çin-i cebīn

- "mişāl" -

"bir çitge bağıñg gül-endām
bir yanında serv sīm-endām"

çitmak : turş çehre, tarş-rū olmak, targin bolmak. elde oğuşturub
çikişdirmek.

- "mişāl"-

"zāhir eylesin cebiniġ üzer çin körseġ meni
teġri üçün mudāi ħayliġa hem qaşınıġni çit"

çitıklamak : parmaqların ucu ile degen gibi nesne çıkartmak,
cımıltlamak.

çituk : taġın, turş-rū ādem, bed-çehre, bī-nemek, bed-şekl,
daġın.

- "mişāl"-

"meni körüb çatmaġıġ qaşını
ġanim raķib bu ħālimi körmesün"

çıçan : ġāfil, fērzāne, ħired-mend.

- "mişāl"-

"şalāġġa ħired ehli mini yavuk dirler
körünġ ki uşbu çıçanlar soraġ yaġılmışlar"

çıçavub : tavāyif-i özbekiyeden bir qaбіle ismidir.

çıçkan : sıçan, fāre, mūş, sıçkan.

çiçek : şükūfe, ezġār. cederī, çiçek illeti. ġül ve reyġān.

- "mişāl"-

"bir ācāyib ħānedür baġın bu māder qaġbeni
kötide bir tonı yoķ başına saçmış yüz çiçek"

çiçlak : serçe parmaġı, cicilik, küçük barmaġ. lilik.

- "mişāl"-

"çiçelik barmaġı birlen attı
piti maġmūdī kibi dem yatdı"

çiçmek : çözmek, uķde ve düġmeyi ġuşād itmek.

çiçe : amme, ħāle, küçük hemşire, deyze, içe.

çıdamak :şabr, şebât, taħammül, katlanmak.

- "mişâl"-

"hecr zulmîğa çıdarmin ölgeli yok aňglasam
kim ürür katlimğa ol cān u cihān kayğurğu dik"

çıdam :şebât, rüsūh, şabr, taħammül, qarār, çidemek.

çır :mādde, dümel, qarha. fevc ile uçar bir kuş ismidir.

çıray :çehre, şekl, ruhsār.

- "mişâl"-

"beyti içinde körünür bir qarı
saçı perîşān çırayı sapsarı"

çırpı :çırpılmış, çalı ve çırpı, tırāş renkde, has ve hāşāk.

çırpıcı :kaşşār, ipekci, ibrişim-fürüş harîrî.

çirt :su tulumı ve tolabi, ceriş, at yarışı, çapmak mızrāb

- "mişâl"-

"bahşılar sâz çirtar herîrden oqur
şanevberden ğayrısını diñlemem".

çirtmak :çarpmak, oynamak, terennüm itmek, sâz çalmak, kesmek,
neşter urmak, raħne itmek, delmek.

çircaymak :kahkaha ile gülmek, bülend-āvāz ile ğande itmek.

çirgalaň :herat taraflarında seyr-gāh, işret-gāh, ğayyet-gāh, teferrüc-
gāh bir maħall ismidir. zevk ü şefā, 'ayş, işret ve neşāt.

- "mişâl"-

"yeti iklîmde her sancış vuruş yok
kösice çirgalañdıñın özge iş yok"

çirğamak :'ayş ü neşāt ve bezm itmek, zevk sürmek.

- "mişâl"-

"av avlab kuş salib çirğab hemîşe
kiçe kündüz tenāum kıldı pîşe"

- çirgamiş** : fayş üişret, zevk ü şefā ve neşāt, bezm. kūrēng.
- çirgavlan** : ihtiyār at, kart hayvān. pes-mānde, süvārī.
- çirge** : şaff, kaṭār, şādervān. hayme, gar-gāh. bir nev' şikār ki avcılar halka kurarak vuhūş, sülün, çirgavul ortaya alurlar.
- çirikmek** : mülāhaza, mütālaā, tefekkür, te'mmül, hayāl.
- çirgelik** : hem-silk, hem-kaṭar. şāhib-i hayme, ḥar-gāh, şāhib-i dest-gāh, bay. çadır-ı çemen ehl-i şervet.
- çirkin** : kabīh, bed, zişt, bed-likā, bed-āfet, kılık ve kıyāfeti bozuk.
- çirkinsimek** : begenmemek; münteḥab, pesendide tercih etmemek.
- çirkinmek** : bed olmak, tiskinmek, kerḥ.
- çırlamak** : hırāş, taḥdīş, itmek, tırnakla didiklemek, ḥudūş itmek.
- çırmaş** : sıрмаşık, inḥinā, büküm, çengel, tırnak.
- "mişāl"-
- "koyun yaŋlıg ögerse ibrişin ol şūḥ-dem örmeŋg
nevāyī dik niçün kim bara uşbu ser-küb çırmaş"
- çirmamak** : talfīf, ihāta, istiāb itmemek, şarmak.
- çırmaşmak** : şarmaşmak, şarmaş ve tolaşık olmak, der-āgūş idişmek.
- "mişāl"-
- "balta urdım tiki taş
bir yastukda iki baş
peçek yaŋlıg çırmaşmış
ikisi hem kalem kaş"
- çirmangan** : şarılan, melfūf olan, piçide, örelmiş.
- "mişāl"-
- "kaşırŋ içre rişte-i cānımga çirmangan köŋgöl
'ankebūfidür ki kılmışdur vaṭan miḥrāb ara"
- çirig** : asker, leşker, ceys, koşun, ordu, alman, nūger.

- "mişāl"-

"ni biklenmekdür ey şeh mūr hayli dik çirigtin kim
süleymān dik yile bardı bu vādī içre çendīnler"

- çiriglemek** : asker ve leşker sevķ itmek, koşun ve almanı yola salmak.
- çirim** : buruşuk. çirk, rīm, iriŋg, kir.
- çirimek** : kurumak, buruşmak, füsürde olmak, çürümek.
- çiritmek** : hicāb itmek. ceviz ve fındık ve bādām gibi meyveleri diş ile kırmak, cirtmek.
- çizgimek** : devr ü celevān itmek, etrāfda deveṙān eylemek. çizitmek. raķş eylemek.
- çizlik** : çirik, kuyruk yađınıñ kıkırdağı ve yanığı. hassās şey, cüz.
- çizmek** : hatt çekmek; tayy, hazf itmek. redd, hatāsıñ bozmaq. çizgi çekilmek, hatt örmek, cedvel.
- çirnik** : ark gibi şapan yolu, tar yol. çigir, çirik, hatt, rāh, çizgi.
- çiz u piz** : kebāb, isğarada bişen biryān. hām ve hatle.

- "mişāl"-

"siz ü biz ve ciz u pızdan yağşı
çağır u boza kıımızdan yağşı"

- çizig** : çizik, hatt, müdir, yol yol, çizgi.
- çizilge** : oraķ böceği, circirik, perrende.
- çımsalmak** : dört ayak koşmak, öñce gitmek, çapmak, yügürmek.
- çis** : kudret helvāsı, terencübīn, gezengīn.
- çiskin** : kırağın incesi, gāyet ince yağmur, bārān u boran, kırav.
- çisimek** : gāyet ince yağmur yağmak, çisik yağmak, tolı ve jāle.
- çişek** : tavşan yavrısı, beçe-i hargūş.
- çişmek** : çıkarmak, def itmek, kazā-yı hācet itmek, teşelşül açmak ve gūşād eylemek.
- çişindirmek** : birisiniñ libāsını soyub çıkarmak, soyundurmak.

çığ : çığ. taş. yuvarlanan kar kümesi. kâmiş ve çöpden örme yüksek çit. feryâd ve figân. der-perde. fûnûn. âvâz-ı bülend.

- "mişâl" -

"yirde kitkeç min zâif zârğa âsân irür
yollardın çığınıñ salmaq özümni içkeri"

çıkamak : çignemek, pây-mâl itmek, çeynemek, yincmek.

çıgan : çıgan, hâle-zâde, amm-zâde.

çığavul : çigil-dân dâ-dân, kûrsak kuş gerdenligi.

- "mişâl" -

"bâzi kuşlar başıda zerrîn tumağa sîm-keş
bâzi kuşlar boynıda sîmîn çığavul zer-nigâr"

çığıt : fâdes, çil lekese, çekirdek, kabuklı tuhm, panbuk tuhmı, çigit, penbe dâne.

çığıldan : kuşların boğazına aşılan alâka, avk, tavk.

çığnak : dirsek, zâviye, kûşe.

çığnamak : ses ve âvâv itmek, gürüldemek.

çığırğu : ses, âvâz, gürüldi, velvelelü ses, şamaça.

çığır : şu tolabı. kar içinde açılan yol, iz.

çığırmak : seslenmek, çağırmak, davet itmek.

çığırışmak : birlikte ses, birden feryâd ve gırv itmek, birbirine nidâ itmek.

çığıldek : büyük gırbâl. çigil, kuş ve tavuk çığıldanı.

çıgın : bağça, dört ucu bir yere gelmiş ve dökülmüş ufak bağça, çigin.

çifta : haşır, buriyâ, firâş.

çık : hoş makâmında seg ve kilâbı def itmek üzre müstâmel bir kelimedir, çıp dahi dirler.

çıkār : karkara kuş. hisāb, menfāat. emr-i bīrūn-kerden.

çıķan : üfürölme, kabarcık, çıpķan, şebūşk, dünbel.

- "mişāl" -

"başdan ayağında kör çıpķan
gūyā bedini maķām sıçķan"

çıķıb : kulak tozu. yayıñ ucu.

çıķrık : dewāre, küçük dōlāb, kuyı tōlabı. çehre, mengele, ĥallācī.

- "mişāl" -

"çıķrık dik bütün sergeştelikdin teşne-lebdür min
velī köz yaşıdın kūyide itdim çeşmeler peydā"

çıķğur : çıkār ādem, urūc, ĥurūc, tecāvüz idici.

çıķguk : çıkık, ĥal, saķat, ziyāde.

çıķmak : yerinde, ĥaddinden ĥārice varmak; urūc ve ĥurūc ve
tecāvüz itmek; zuhūr, tulū, taĥaddüd itmek.

- "mişāl" -

"nāz-ı nīm eylemes ĥiç terk-i ĥāb
çıķmağunca pāyga tā āfitāb"

çıķış : yoķuş, atıñ şavlı. tāzīr, ĥaķāret, dargınlık

çıķıldak : yorgucaķıñ ve degirmeniñ destesi, şapı, ās ve ĥarāsıñ
zebānesi, çıķıldak daĥi dirler.

çig : ĥām, nā-puĥte. ney ve kāmış, bānkes. çiy.

çigit : çigit, pamuk çekirdeği, tuĥm, penbe-dāne.

- "mişāl" -

"yigit dik kalmadı tabında kuvvet
çigit dik bolmağın fikrinde dikķat"

çigde : senced^f ineb, igde

- "mişāl"-

"çigdelik yirde buluşdım yār ilen
alma yangağlı közel dil-dār ilen"

- çigdelik** : sencedi çok olan maḥall, igdeli mevķi, celālābād ile kābil beyinde bir mevziğir.
- çigdirmek** : çıldırmaq, dīvāne gibi bazı hareketlerde bulunmaq, budalalık itmek, deli tilbe, şeydāy.
- çigremek** : uyku ve ḥāb kaçmaq, givşemek, uyuyamamak, uykusuzluğa mübtelā olmak, bīdār-ı ḥāb.

- "mişāl"-

"öyle ki ol ye's çü te'sir itib
çigreyiben közdin uyku kitib"

- çiglik** : çiylik, iy, öreke.
- çikmek** : çekmek, cer, celb, cezb ve kabz itmek. icmāl tartmaq, sürmek.

- "mişāl"-

"tā yüzde gāze çiktiñg qanımnı tökti gamzeñg
nāz ilgide nigārā bolsun ḥinnā mübārek"

- çikürtgey** : çekirge, ceṛād, melḥ, çöktürtge.
- çike** : aşıķiñ çuķur tarafı, çepesi, çeke. hırsız.

- "mişāl"-

"sağ qaldığı çerke yeke tüke
meydānda körüdi çeke püke"

- çigin** : omuz, āşıķ, uķde, bend, düğüm, girih.

- "mişāl"-

"çiginliğ turre-i zülfünĝni açĝın tartar ile
şemiminden bu işret-ḥānnı meşķ-i tetār ile"

çil :pūdene, bir nev' yaban tağugı. ebraş ādem, illet-i baras, ve bahak olan, ebraş yüzli.

çin :ğazab, hiddet, çin-i ebrū, çin-i pīşānī. girih, ukde, perçin. şahih ve rāst. nām-ı şehri-i hitā.

- "misāl" -

"çin-i zülfile çiker ebrū-yı şūhı öltürür
çikdigim ol kaş ile zulf-i dutāsından bütün"

çileg :çiktik, çilig, iy. divek.

çilik :çelmek, pāy ü pīç virmek, ayak tolaşdırmak. bir nev' ayı. kınnāb āleti hīle-i pehlivān, güreş-gir.

çılamış :tefaqqud, tefahhus, araşdırmaklık, tecessūs, cüst ü cū, pejūhīş.

çılıpık :bozūk gözlü ādem, kapakları cerāhatlü ve cām, şılıfık dahi dinülür.

çalpış :esnāyı güreşde ayaklarını haşminiñ ayaklarına tolaşdırub yıkmak, pāy-pīçek, toğanak.

çılıldamak :çatır çatır konuşmak, lâfezenlik itmek. şuda korkudan çirfinmak.

çıldam :çābūk, tiz, seri, ācele, çābūk, yıldam.

- "misāl" -

"çıldam cörünġ ki çöl uzaqtur
bu çöldeki kırġız ve kazaktur"

çılbur :at reşmesi. zūnnār, rismān-ı bārīk. cell yeke, çılav.

çılım :nārgūle, kalyān, hokka.

çimildürük :perde, bürkā, tutuk, cibīnlik, peşşe-hūne, nāmūsiyye, çimilduruk.

çimbay :şemerķand hittasında bir kaşaba ismidir.

çim :buḥārā muzāfātında bir şehir ismidir. acırk, çemen cir.

çin :şahih, şadık, rāst, toġrı, bī-şekk ve bī-gümān.

- "mişāl"-

"kem eyleñg çin ü yalğan sözleridin
geh köprekni yasalar özleridin"

çignemek :taşavvur, sencide itmek, izmek.

- "mişāl"-

"çiyneb taptı ki serdārı zebūndur
hiç iş bilmes yaraqsız bī-fünūndur"

çinçanak :serçe parmağı. çilelik. leylek. hınşır.

çindavul :giceleyin orduyu lā-cel-üt-teftiş gezen kol, 'ases ve şeb-
gerd koşun.

- "mişāl"-

"tekresinde gerçi asker bardur
çindavul şeb-tā-seher bīdārdur"

çinğragu :çañg, cingirdak, zeng, zengüle, nākūs, ceres.

çinğ :göl kenār, şarp yer, çit, çil. asker noqtası, istihkām, cig.

çinğsenğ :hidiv, nāib-üd-devle, vekil-i saltanat.

çinğe :büklüm büklüm, pür-çin, 'uqde, mergüle, turre. ve bir nev'
āheng ve maqām.

çingirik :mişir darısının pāyesi, şapı, sākı, çevārī pāye. beyāz darı.

çivremek :çivirmek, devirmek, döndürmek, inqılāb, inītaf itmek,
eylentürmek, devr, ihāta.

çivrülmek :büklünmek, dönmek, eymek, ber-geşten, çarh-zeden,
muğlāk.

çivrük :çivrüdi, kāsra, girdāb, külek.

çivilmek :ağzına geldiğini söylemek, sayıklamak, saçma şafan
tekellüm eylemek.

çivit :nīl, çivid, reng, boya.

-"misāl"-

"çün baķam irmes turur bu reng-i çit
rūyīn ü zengār ve kırmız ü çivit."

- çüremek** : feryād figān itmek, cüremek, tazarrū-ı zārī ve ricā eylemek.
çih : ālū-bālū, ālūçe-i semerkandī, dūce, irik.
çiy : çig. kāmıřdan der-perde.
çivdirmek : çildir çildir baķmak, mildir mildir göz dikmek, mütehayyir.

faşl-ı hā (h)

ħaltan ve paltan: mühmelâtdandır, acele düşe kalka, ħeltekle peltekle daħidirler.

ħariş : ğāyib, nā-būd, zāyi, murdār, mekrūh, mezmūm.

- "mişāl"-

"bir içri barça ħarām u ħariş
bu yimekle içmeledin ańga perveriş"

ħarmańġ : yorulmańġ, yorġun olunmaķ, mānde-i nüşvid.

ħarun : yorġun olan, hefāk ve mānde, yorulmuş kişi.

ħaramaķ ve ħarmaķ: yorulmaķ, yorġun düşmek, mānde-şeden.

ħaşer : nehir ve ırmaķ ħazmaķ için her sene toplanılan amelesi mükellefe, cūy-gār, mürd-gār, ħaşerci, pengār.

- "mişāl"-

"keldi ħaşer ħazmaġa her ħāneden
tā ki çıkargay şu-yı nev-ħāneden"

ħaķķ ħulasa : ğümrük, bāc, ħarāc, zekevāt.

ħaķķ kuşı : ħaķķ uran bir nev kumrı ve fāhte, ħaķķ-ġuy, işġaķ kuşı, çuġz.

ħaķlamak : ödemek, ifā itmek, borcu edā ve vādeye vefā eylemek.

ħaķlatmak : ödetmek, ifā itdirmek.

ħaķlaşturmak : ödeştirmek, müsāvāt üzre kısmet virdirmek, rāzileştirmek, ihkāk-ı ħaķķ itdirmek.

- hāklaşmek** : ödeşmek, taksīmleşmek, edā-yı karz idileşmek.
- hekri** : rind, ferzane, ferāsetlü ādem, āzāde, serbest, mağrūr.
- hana** : egerin yüksek maḥalli, şāḥı. bir nev' illet.
- hucek** : hikāye, mişāl, efsāne, maḳal, naql, kışşa, oşük, sergüzeşt.

- "mişāl" -

"ceybim ḥüsni vaşfın öyle mühlik anġla kim bolġan
kaşida kışşa-i yūsuf bir uyku kiltürür hucek"

- hulasa** : nevrüz günü, 'ıyd, ḥayt. ve rüz-ı fūrüz.
- hük ve çük** : mühmelâtdandır, yañi pest ve bülend, naġz ve bed, iyi ve kötü.

- ḥayd ve ḥayt** : bayram, 'ıyd, ḥayt. namāz günü.

- "kazaķı" -

"hey hey ölung cān ölung kildi ḥayt yār yār
bay beçe dik barmugin yaḥşı yigit yār yār"

- ḥatun** : ḥanım, şāḥibe, nisā, kadın, zā'if zen, hatun; kıyāmet āḥiret kardaşı.

- "mişāl" -

"baķ bu ḥatunıñg libāası köp derāz
közge mekrūh körünür ey ser-ferāz"

- ḥade** : şarıķ. ince ağac, kulaç çüb.

- "mişāl" -

"ḥamāyil daġı fiġı bīcāde dik
ķol içre sinānı daġı ḥade dik"

- ḥaşa** : ġāşiye, zīn-pūş, dorı, küpçük.

- ḥakan** : pādişāh, şehen-şāh, aşlı huhangdır, işbu ünvan umūmā
her pādişāha itlaķ olunabilür ise de faķaķ çin

hükümdârlarına mahşuş ve münhaşırdır, fağfür, hakan-ı çin.

- "mişâl" -

"cây-ı çininiñ bütün fağfura etmek nisbetin ber-güzâr çingiz ve hakan ile cemdür bu cây"

- hak pelek** : bir nev' oyundur. ve çinde bir şehir ismidir. tüflek bāzī.
- han** : pādişāh mānasına müstāmeldir, aslı hang ve anğ, onğdur. ulus büyügi, hane başı, hükümdār.
- han balıg** : pekiniñ kadīmi ismidir, baçin dahi dirler.
- hanlamak** : bir ulus veya bir kavmi kendisine intihab itmek. büyük kaldırmak.
- hitā, hitay** : çiniñ şimāl kıtası, hitay. kara hitay, ak hitay. tenezzüh, nāfe, rivend. çay, çub-i çini. mā-mirān, çini hitā beldesine mahşūs bir eşyadır
- hoten** : şehir-i azīm ve qalā-i büzürg dimekdir. türkistānda kāşgar ve yarkende yakın bir belde ismidir.
- hitāyi** : bir nev' kavun-ı hitāy. tavayif-i özbekiyyeden bir kabile ismidir, hitā-yı kıpçak.
- hocend** : türkistānda seyhūn kenārında bir şehir ismidir. kemāl-i hocendī meşhūrdur.
- haçır** : ester, kaçır, bağı.

- "mişâl" -

"haçır ve tive barçası zībā barçaniñ rahtı atlas u dībā"

- harhaşa** : nizāf, dirdir, karkāşa, haş ü ferhaş, ceng ü cidāl, güft ü şinid, bülend ü pest söyleşmek.
- harhaşalamak** : dögüşmek, münāzafa itmek, sögüşmek.

- "mişāl"-

"bu giş-i qarhaş nidür ey maşhara
bir pûçek pul dik irürsin nâsıra"

hurūs :horoz, mâruf erkek tavuğdur.

hurūs pupugi :tac-ı hurus cücügi, horoz tâcı.

hazan :il, şûbe, kabîle, bir hâne halkı. nihâyet ve mevsim-i meyve,
maḥşulâtın tışı yafraq dökicek zamân. fire-mâ.

hazar :tavayif-i etrâkden bir kabîle ismidir. hazar yer-i bahr
meşhûrdur.

harās :büyük degirmen, at ve hayvân ile döner.

- "naqşî"-

"halk içinde dâne yanğlığı yer ve kög. dür bir harās
kim tüşerse ortasıge sağ qalır itmeḡ kıyās"

haşel :çirişli bir nev un aşıdır. aş-ı ubra gibidir, şériye. hamîr aşı.

haşet :girec, kışa el nîzesi. kerfic.

- "mişāl"-

"binâsı sibsiyeh mânend-i engişt
eşirden qalmamışdur hiç bir haşet"

haşıl :zînet, tâyife-i nişâ zîveri. at takımı, haşe. devrî, dik dike.

haftan :kaftan, ton, hilât, ser ve pâ engâmi, libās ve cāme.

halta :kîse, tobra, küçük ceyb.

- "mişāl"-

"bir haltada dār u bār koymuş
bir kîsede kerb bahār koymuş"

halme :kuzı, bere, büzgāle, toklı.

halac :râz ve tūs şehirlerinde ve afğanistân taraflarında ve iranda
müteferriḡ ve perişân ve hüsn ü melâhatle meşhûr ve
benām bir büyük ulus ismidir. türkistānda vâkıf şehir ismidir.

hanc :zahm, mühlik, yara, ceḡahat.

hance ve hamçe: nāzık, şāh-ça, dal, ince degnek.

- "mişāl" -

"yārim kiledür meşrebge güllerini taşlab
hance bilini uşlab şeker lebini tişleb"

hu : kav, sifān, kurum.

- "mişāl" -

"dikel hu bile köngülli boldı taş
ki andın imeş muṭlaka şule-fāş"

hoça ili : Hārezm kıtasında bir memleket ismidir.

hārezm : cercan ile deşt-i kıpçaq ve baḥr-i ḥazar ile buḥārā emāreti arasında vāqıf ülke-yi azīmedir. pāytaḥtı qadimde köhne ürgenc olub elyevm hivaqdır.

haval : büyük çuval, izār, qālīb kaval.

havablamak : istemek, arzū, taleb, hāhiş.

hubla : çakmak.

hobulmak : mezārdan umacı çıkmak, hortlamak.

hudek : eşek yavrisı, kürre.

huran : ekele, çoh yiyici, hūrende.

horlamak : tevbiḥ, tezlil ve tazir itmek.

hurnaḳ : behrām-ı gūr için yemende numāniñ yapığı bir qaşdır.
mimārı daḥi seni mārdır.

- "nevāyi" -

"qaş-ı aysı aniñg hurnaḳ olub
işretidin yemēga revnaḳ olub
böyle qaşrınğ yesār-ı zamān mimār
çarḥ mimārı dik kilib seni mār"

horuldamak : horuldamak, horul horul horlayub uyumak, uyurken boğazdan kalın ses itmek.

hoş	: güzel, eyü, latîf, zaîf, metbû.
hoşlaşmak	: vedâ itmek, kendi kendine hoş-hâl olmak nikû ve âlâ güyek.
hoşlamak	: hazz itmek, hoşuna gelmek.
hır	: bend, rabt, aqd. aralık. çizik.
hına	: hinnâ, reng-i dest.
hivak	: hârezmiñ pāytahtı hive şehri, ürgenc.

faşl-ı de (d)

da ve de : edâtdır, zarf ifâde eyler.

daban : zâg. cebel, kûh, tell, tepe, kûtel.

dabķu : t̄an, serzeniş, t̄ayib, yazuķ, mef̄amet.

- "mişāl" -

"ser-geşte vü dil-şikeste kördi
dabķuladı vü bu yoldan urdı"

dabğulı : çivi, bir nev isperme. üfürülme, kabarcık, işgene.

dabusun : tuz, milh, nemek, şure.

dabķur : deste, fevc, bölük, defa, merre, kaçā.

- "mişāl" -

"yasalı ki bu t̄ul ile körgüzüb
budur t̄urfa kim yiti dabķur t̄üzüb"

dahı : dahı, edâtdır, t̄a ki, kezā, ve hem mânāsına yine, bāz hem.

dada : dede, büyük baba, cedd, vālideniñ büyük birāderi,
pederiniñ pederi, vālidesiniñ pederi.

dadek ve dedek: keniz, cāriye, esire, cevārī, halāyık, kırnak.

- "mişāl" -

"zemāne ehli ki devlet çağı ķulungdurlar
mülāyemet yanu köp ķılma ol dedekler ile"

daduñglu : bu miķdār, bu kaçadar, bu cins, bu rütbe, bu pāye.

dara :hemîşe, dâima, ale-d-devâm, peyveste, hem-vâre, ebedî.
dārâyî :cānfes, harîrden mensûc kumâş. şâhî.
daruğa :türkistānda bir rütbe ismidir. gemici, mellāh, öşr ü harāc istifā idici. taraf-ı hükümetden harmen ve zehayir muhāfızı, emlāk-dār. müşrif.

- "mişāl" -

"bir taptı daruğalık işretin
biri urdı serhad sarı nevbetin"

darımak :dūçār ve giriftār olmak işābet etmek. getürmek.

- "mişāl" -

"hāsıl uşol öyge belā darıban
kaysı belā belki vebā darıban"

darıtmak :getürmek. çekmek. tāsāl ve taqdīm etmek.

daş :uzak, bāid, dūr. maıyyet. bīrūn, hāric, tış.

- "mahdum kuli" -

"iki sevgüli birbirine yakın
kelsün daş bolmasun"

daşırğanmak :yürürken ayagını taşāa tokundurmak.

dağ :yanık nişān, damğa. yakmak, alamet-i vāz etmek.

- "mişāl" -

"boldum dahi dāğ u dāğ-dāriᅇg
cānānlar ara nişāne-dāriᅇg"

dağlamak :ateş ile nişān yapmak, dağ urub yakmak, sābıkalı günāh-kārı dağ ile bilmek. ilki ve tavarı dāğ ve neşter iderek mefāya gitdirmek.

dağar :harb, rezm ü cidāl. hayvānı nāl-bend etmek.

- "mişāl"-

"bolub leşker āmāde-i kār u zār
siçilmiş bedevler bütün dāğ-dār"

dağan : se-pāye, üç ayak, ocağ sifri, saç ayak.

dāğser : serçe kuşu, kündişk-i ner, çumçuk, aşfūr.

- "mişāl"-

"başkaca ger yok ise de zahmeti
dāğser ü keklike köp rağbeti"

dağıl : mekkār, harām-zāde, dāğülī, hīle-kār, nīreng-bāz, kezzāb.

- "mişāl"-

"bir dāğūliye dūçār boldum
akd itdim vü hār üzār boldum"

dağı : daḥi, yine, eyzan, kezālik, bāz, diger, defā, merre.

dal : arka, şirt, girü, omuz. şāh. il ve kol.

dala : beyābān, şahrā, ova, kır, deşt, hāmūn, çöl, arāzi-yi
hāliyya.

- "mişāl"-

"kūy-be-kūy ahtariban bī-gümān
mecnūn-şifat dalada yördim bir zamān"

dalav : aḡu, simm, zehir, zıkkum. dalak ve ispürc.

dalay : deñiz, baḡr, ummān, deryā, büyük göl. bir rütbe ismidir.
çok kimesne, enbūh ve cemīyyet.

- "mişāl"-

"bir dalay ādem kilür eṭrafdın
top itinḡ ni bolsa tīḡ u şāfdın"

dalda : her şeyin şirtı ve arkası ve omuzu.

- "ğaybî" -

"bir dalıda bülbül-i suhan-ver
bir şahıda mindi hayli kefter"

- daldağay** : bir nev kuş ismidir. torğay gibi.
daldalamak : bir şeyiñ arkasına girüb saklanmak
daldırma : ters, muğlak, aks, vâj-gün, çepe.
daldırma : tağa, telâtum, mevc. başa giydikleri demir külâh
dabulğa. cüş u huruş.

- "mişâl" -

"tağa tağada çin yalavuz pezir
yana cevşen üstige çini harir"

- dalmak** : talmak, tefekküre gitmek, nîm-hâb, nîm-bîdâr, yağağa,
pinek, gavta, gavâs.
dalu : tağ, şâne, düş, ketf, yağrı, omuz, qol, şah-ı ten.
damırluk : öz, her şeyin mâyesi, cins. damuzluk. hamîr-i turşî.
damlanamak : itekle gitmek, yağa ve kenâr ile yol yürimek, etraf ve çit ve
çilden yürüşmek.
dan burnı : böcek, şana burnı. bir giyâh ismidir.
danışmak : müşâvere, istişâre, müzâkere, meşveret itmek, kiñgeş,
çelse.
davul : boran ve furtına, rüzgâr-ı şedîd. tağl, zügame. semerkanda
kañb bir mevki ismidir.
davulğa : zırhlı külâh, dobulğa, dimirden bork, savut edevâti.
vâldenîñ büyük hemşiresi.

- "mişâl" -

"kümüş dik yaruq barçanıñ künesi
baş üzre davulğaları çergesi"

- dayın** : düşmen, adū, haşm, raqib, ganîm, yavu.

dibengü :üzengü, rikâb, tipengü.

- "mişâl" -

"dipengüsi altun irür kâr-ı çın
yügeni zer-efşân ü firûze-zin"

dabulğa :davulğa, mîr-i börk, zirh, cevşen, savut âlâti, külâh-ı
âhenîn, dobulğay. otağa daħi dinilür.

debelemek :kahr u helâk itmek, urmaq, çiy-nemek. zîr-i pâ itmek,
tepgilemek.

debeletmek :îdâm itdirmek, baş aşığı idüb öldürtmek, çiy-netmek,
yencdirmek, ayağ altına almak.

dede :büyük baba, cedd. tařík babası, dede, peder ve mâderiñ
babası.

- "mişâl" -

"dedemden kaldı köp māl-i firāvân
yedi tağalarım korkmay hüdâdan"

dergaş :düşmen, adū, yavı gānîm.

dürlük :incüden māmül gerdānlık, avize-i nîsâ, gafa-bend.

- "mişâl" -

"tola dürlük şadef birle bolub kim
bu deryâ içre yüz miñg çarḥ-ı encüm"

darhan :tarḥan, âfv-i umūmi, virgü ve tekâlif mîriden müstesnâ olan
şâhib-i fermân. teşhîr-i memâlikden soñra almanîñ yağma
ve gâretten meñi, ahâliniñ âfvı ve âsayişi.

- "mişâl" -

"almanı kan yiglatı uruştı
memleketi aldı tarḥan eyledi"

dermek :tirmek, intiḥâb itmek, çiden.

derilmek :tirilmek, cānlanmaq, zinde-şüden.

dernek : cem'iyet, velîme, encümen, maḥfel, sūrūr-gāh.

derya : nehir, büyük akar şu, deḡgiz.

- "mişāl"-

"deryāniñ ol yağıdın kördim sini
çāder ü çemen bile sivdim sini
şunca kim sivdim sini söğdiḡ mini
nāmerdiḡ oğlu bolay qoysam sini

dester-hān : sofrā, simāt, yayğı, destūr-hān.

- "mişāl"-

"kim ki kilse aḡga destūr-hān qoyar
yahşı söyleb ḡrmet eyleb nān qoyar.

dester-hāncı : sofracı, mā-beynci. türkistānda bir rütbe ismidir.

desleb : ewel, nuhist, ibtidā, muḡaddem, pīş.

- "mişāl"-

"ol desileb barıb ḡayber taḡında
kafirler qanı şaçdı muḡammed"

dek : tik, tik tur. rāhat, hāmūş, dem.

- "mişāl"-

"bir zaman yanıda tik turdım men
söylemey qaşıda olturdım men"

degşürmek : deḡişmek, tebdil, tahvîl, taḡyîr, becāyiş itmek.

deḡiştürmek : mübādele, muāvaza, istibdāl itmek, bir şeyi alub diğeri
virmek.

- "mişāl"-

"fuzülî bende zevḡ-ı āfiyet az işte kim çoḡdan
ben anı arzū-yı taḡāt-ı cānāne döḡüşürdüm"

degül ve degil : edātđır, leys ve lā mānāsına müstāmeldir, yoḡ, nīst, nefy.

deñle ve teñle :nīm-ten, mintān, semā', gūş, işit.

diñlenmek :istirāhat ve sūkūt itmek, ārām ve ferağat bolmaq, āsāyiş kalmak.

- "mişāl" -

"hāl-i dilimi yāre kāsıd eger ārz itsenġ
iglenme ve dinleñme çābük kit ve çābük kil"

diñlentürmek :müsterih ve āsude itmek, teskīn eylemek, kışşa ve efsāne ile ārām itdirmek. okumak, dāstān söylemek, diñme. gerekli lāzımlu. istekl. diñerlü.

dilberçin :taht, señir, şandal, dingil, hevdec.

delüçe :azġın, buġda içinde olan. faş la, zevān, lüpek.

delüçe toġan :muymul kuşı, toġaġ.

deyr :şubh, ālem. büyük zil, kūs, def naġgare, tabl, dāyire

- "mişāl" -

"çalġı çalma raqş kılmay sürre
oyun itme alma kolge dāyire"

demel :tönpekü yaprakı destesi, demet, pençe, baġ, beste, kañıha, cībān, çübüşk.

demür :timür, āhen, hadīd.

dengel :cemiyet, encümen, meclis meşeveret-gāh.

duvac :hicāb, niķāb, perde, birķā. bir kuş ismi. çeşm-i bend, yüz örtüsü.

- "mişāl" -

"hem itti nāfei sunuġ kamerni müşg-duvac
hem itti gülşen-i lütfuġ şafaķı gülgün-puş"

dubdurun :ayaķ taķırdısı ve ses-i pāy.

dutaķun :yedinci cedd, cedd-i heflüm, püşt-i sābi.

dutu :tutuķ, tutula, pepe, ebkem.

- "mişāl"-

"kürüb lāl olub üzige kilmedi
tutaldı dili ağızı açılmadı"

dudur :rehīn, kürevī, istidāl, ĩcāre-gīr.
düdük :tütük, çubuk, nāy, mizmār, safāre, balaban.

- "mişāl"-

"balaban düdük sūr-nāy
çaldılar kūs def ve ker-nāy"

dud pulı :hükümetin hīn-i müzayakada salıg tarzında her hanede
aldığı iāne-i naqdīye dinür. mürgān pulı, kıl kuyruk daħi
dinler.
durak :tarak, binek yeri, cā-yi ārām ve tevaḳḳuf, istāden.
dur ve tur :edāt-ı haber için müstāmeldir.
durbatmak :inhizām itmek, mağlūb idüb kaçırmaq.
durban :moğollar rüesāsi. vezīr, reīs, erbāb. derban. asyā-yi
vuştāda bir rütbedir.

- "mişāl"-

"firāşıng irür kapuğda kayşer
durban dernik irür sikender"

dörpi :törpi, ige, mibred, sūhān.
dörpilemek :törpi ile işlem, hırāş itmek hūrde ve rīze itmek, talāş.
dürsülmek :dürtülmek, tahrik, tahdīs, halās olmak, iḳaz olmak.
dürtüşdürmek :hayvānatı keder-i tān itmek, dürtmek, dögelemek.
dürme :hacılardan tarḥ olunur bir nev ḥarācdır.
dürmen :tavāyif-i özbekiyyeden bir kabile ismidir, ve bir mevki.
duzak :tuzak, dām, tor, şebeke, ḥapek.
düzenlik :tüzemek, ārayiş virmek, zīb ü zīnet.

düzgün :tüzgün, galiye, gaze, sepide. hem-var, musattah. bî-naks ve bî-ayb.

- "mîsâl"-

"gaze ile rengi ru-yi gül-gun
hem galiye ile itti düzgün"

düzme :tüzme, tokuma, dokuma, uydurma, koşma, nevha-ger.

düşünmek :uzun uzadıya bast-ı makal itmek; endişe, tefekkür, mülâhaza ve tēemmül eylemek.

duş :rû-be-rû, muḳâbil, duḳâr olmak.

- "hikmet"-

"seher vakti ḡafil bolmañ yâranlar
der-gâhlar açılar çağdır bu çağlar
rahmet duş kildi bu vakt yâranlar
haḳḳ nûri açılar çağdur bu çağlar"

dögulan :topal, aḳsaḳ, ârec, leng, çolak, keclik. keçel.

dögeç :dibek ve büyük havan tokmaḳı, şoḳı destesi, uḡur şaḳı.

dökmeç :yaḡa batırub yidikleri şıcaḳ etmek, yencimen, tirit, pite.

- "mîsâl"-

"gümeç ile dökmeç yir irdi
aldıḡa ni bolsa mingē birdi"

dögmak :zârb-ı cild ve saḡḳ itmek. ḳıçḳıрмаḳ. hayḳırmaḳ. dögmek, zeden, şette.

dögük :ḡafakân, yürek çarpındısı. dögülmüş. zârb-ı hürde, dayaḳlanmış.

dögüldemek :dil çarpmak, dögünmek, ḡafakân olmak.

- "mîsâl"-

"ni tüş ki hecr belâsın kölerde siskensem
dögüldemek bile cānîbni uyḡatur yüregim"

- dökülek** : nārs harbüze, olmamış, bî-tîh, develik. türk kavun, sabçe.
- düğün** : düğüm, uqde, bend, girih, ziyāfet, sūr, velīme, sūrūr, hitān, cemīyyet, toy, ma'feke.
- "mişāl"-
- " tā üstühānım itti çüdā tîğ-ı firkaṭing
tüşdi ğamiṅla rişte-i cānıḡa miṅ düğün"
- döki** : piriñç, çelik, mīs, nehās.
- döl, dol, dul, davul, düvel:** ırq, uruq, māye. tekerlek, tolam. jāle, tolı, dul hatun, seyyibe. tabl, nakkāre. devletler ve krallar. ve daḡi semerkand civarında bir mevki ismidir. davul ve lüle, kūs, zügāme.
- dolaşuk** : mültevi, mülettef, piç, inirāc, sarılmış, karma karış, maḡlūt.
- "mişāl"-
- "egri yolda sini hiç kim körmesün
dolaşık yirlerdin kitme gül-endam"
- dolamaç** : girdāb, tolanbaç, kūlāb, merc, qaşırġa.
- dolamak** : ihāta ve iştimal itmek, şarmak, melfuf, piçenden, teniden.
- dolaşmak** : devr, seyr, cevelān, müdāvele itmek, geşt ü güzār, seyāhat, çevrilmek, gird-ā-gird tolaşmak.
- dolaşturmak** : gezdirmek. şarmak, eylentirmek, bilā-ṭaraf gezmek, devr itmek.
- dolana** : ālūça nevinden bir dürlü erik ismidir, ceylān-ānnāb, dolana ağacı meşhūrdur.
- dolayı** : eṭrāf, ḡavl, ḡaṭṭ, müstedir. ker, saġır, aşamm, ağır kulaqlı.
- dültü** : güvercin ve keftere şebih bir ḡayvān ismidir.
- "mişāl"-
- "mekr ile sevād-ı ānber ālūd
dültü tişükige salıban dūd"

- dölcel** : yavrulıyan kısrak, beytel-i zāyīde, tavar ve ilki balası, beçe-i mādiyan.
- dölek** : rām, reftār, nerm, revīş. iki yüz biñ aded ismī. dölek tüy çıkarmış.
- dölgenc** : zağan, ğılvac, çaylak, gülhat, ğal.
- dölmek** : retile, ankebūta şebīh bir hayvāndır, tartanĝ, örümcek.
- dögmü** : yarılmış olan buğday, bulğur, nīm-köfte, çöküb, gendüm-i kefide.
- dolma ve dolama** : içi tolmuş şey, maruf bir nev taamdır. kebāb-ı tākī, yafrag dolması.
- dolbulğa** : tobulğa, zirhli külāh, bōrk-i āhen, fūlādan cevşen edevāti, ser-pūş, kelle-pūş.
- "mişāl"-
- "kaddi cevşen ara köñglümde aniñg dik kim yok
çergesi dolbulğa oğ üze peykān yañlıg"
- doli** : tolu, pūr, memlu, tola, leb-be-leb. Jaleye daħi itlak olunur.
- duman** : hevā pusı, āteş dūdı, tuman, dūhān, būğ, dūd.
- "mişāl"-
- "dumanlı kün yola kitsenĝ şaşarsın
yaħşı künde tağda yörseñg aşarsın"
- dombak** : tepe, tell, pūşte, altun karışık tuc. lünde, yuvarlak, top, tombalak.
- dümbek** : küçük nağgāre, tabl, kūs, dümbürek, davul, tek nakkāre.
- dumsaymak** : tumşuk ve burun şallamak, tarılmak, bed-hışm olmak.
- dunan** : dört yaşar at, esb.
- donanmek** : tezyīn ve tecmil itmek, pīrāste bolmak, ālāyiş, nūmayiş, şehir-āyīn, çeşn, şenlik, alay ve görünüş.
- donbay** : yatak, şilte, bister, gurefçe, ça-yı hab.

donbul : hubūbāt ve meyvecātīñ henüz olmuşu, nīm-pez, nīm-puhte.

- "misāl"-

"ni sūvār ol baht nā-fercāmdur
nā-reside nīm-donbul hamdur"

dönmek : çevrilmek, tolaşmak devr itmek, gerdāniden:

dey : kıış, zemistān, şitā, sermā, güz, tīre-māh.

- "nevāyi"

"sākiyā dey şiddetidin ākl u hiss bī-tāb irür
çāresi cām-ı billürin içre lāl-i nāb irür"

dib : diyüb, diyerek. cāy, taht, esfel, alt, zīr.

- "misāl"-

"öyle çukur kim tek ü pāyānı yok
dibi anıñ taht-ı serāya yavuk"

- "sūfi"-

"yana şıbyāngā mekrūhātdın biş
dib irdim kil işit ay merd-derviş"

dib yakısı : telence han bin türkūñ ođlı ismidir. mānā terkibi baht-ı bülend.

dizi ve tizi : nazm, silk, şaff, sıra, dizmek, pey-der-pey, katar.

dizin dizin : şıra-be-şıra, şaff-be-şaff, satır-be-satır. diz-be-diz.

dibse : kazanı ocađdan alurken üzerine vaż idecek ağacdan mamul bir ālemdir, ser-pūş dik, kapak.

dibsemak : ayağ depretmek, kıpırdatmak, iki taraftan ayak urmak, defsenmek, tepinmek, tezelzül ve nahz eylemek, ayakıla yeri ve hayvanı depmek, urmak.

dibek : beşikde çocukların altına konılan oturağ. havan, deste, golçe, tübek.

dipi : tolu yağmuri, deme, jale.

dibilik	: bir şeyin nihayeti ve altına dizilmiş <u>huşûsi</u> şey, <u>pāyende</u> , <u>esās</u> .
dirtuk	: <u>kıta</u> , <u>pārçe</u> , <u>şerha</u> , <u>tahta</u> , <u>bölük</u> , <u>külçe</u> .
dirsün	: <u>çok</u> , <u>firāvān</u> , <u>bisyār</u> , <u>besir</u> , <u>çok</u> , <u>ziyāde</u> , <u>efzūn</u> .
dirim	: <u>alaçukuñ</u> etraf ve devresindeki çöplere dinilür. <u>encümen</u> , <u>cem'iyet</u> .
dirim ayun	: <u>alaçuk</u> , <u>hayme</u> , <u>har-gāh</u> . <u>mecmā-ı fesād</u> , <u>hāne-i siyāh</u> . <u>otav</u> , <u>kibetke</u> , <u>otak</u> .
diz	: <u>tiz</u> , <u>zānū</u> , <u>rükbe</u> .

- "mişāl" -

"hükümdarı köriben turdım min
tiz bükib kaşıda olturdım min"

diz kapağı	: <u>diz ağırsağı</u> , <u>rān ü sapān</u> , <u>bend-i pāy-dizlik</u> , <u>bend-i zānū</u> .
dizgin	: <u>inān</u> , <u>efşār</u> , <u>ligām</u> , <u>cılav</u> , <u>licām-ı esb</u> , <u>gem</u> .
dizlik	: <u>tuman</u> , <u>kışa ton</u> , <u>pāy-cāme</u> , <u>salvār</u> , <u>izār</u> , <u>çalvar</u> .
deyze	: <u>gelin</u> , <u>arūs</u> . <u>āmme</u> , <u>anasınñ karındaşı</u> .
dizi	: <u>kūy</u> , <u>qarye</u> , <u>kaşaba</u> . <u>katār</u> , <u>pey-vest</u> .
dik	: <u>tik</u> , <u>edātdır</u> , <u>gibi</u> , <u>mesel</u> , <u>o bu</u> , <u>andak</u> .

- "mişāl" -

"eger tūfān-ı ğamda nūh dik sabr itseng afetdin
bolub fāriğ sürersin ömr devrānını fā miñg yıl"

dikleşmek	: <u>dik dik bakmak</u> . <u>ayağda turmak</u> . <u>beraber olmak</u> . <u>müsāvāt</u> , <u>bir yerde aram ve tevaqquf eylemek</u> .
digir	: <u>qavanos</u> , <u>sifāl</u> . <u>çömlek</u> , <u>dōlāb</u> ve <u>çıqıra</u> <u>rabt iderek zirāate</u> <u>şu çekmek için yapılmış saqsı</u> , <u>gölça-i sifāl</u> , <u>kūze</u> .
dikiley	: <u>mintān</u> , <u>nimten</u> , <u>kısa alman çapanı</u> , <u>dikeley</u> , <u>aba</u> ve <u>qaba</u> <u>dahi dirler</u> .

- "mişāl"-

"iki yüzgeçe dikiley ton birib
yalañg ton alarca yana on birib"

digin :ta, ila, nihāyet, gibi. tigin dahi dinür. söyle, buyurgüy
manasına dahi itlağ olunur.

dilçek :bilāde, hırūsek, zebān-ı hurd ve tilçik, tılağ.

dilim :tilim, pārçe, hişşe, kıta, pare.

dilimlemek :şerha şerha pärelemek, dilim dilim itmek.

- "mişāl"-

"fer'idi kim dilimlemedi bu faşl
ilm-i faqr u fena bolub aña aşl"

dimen :dimek, beyān ve ifade ve tekellüm itmek.

din : "den" gibi, min ve an manāsınadır.

- "mişāl"-

"bil edeb bihter durur şāh-ı ferīdün gencidin
belki eفزūnrağ irür alemde qarūn gencidin"

dinemek :imtiḥān, tecrūbe, āzmāyiş, muāyene itmek, sınamak.

- "mişāl"-

"kılmadılar ehl-i ḥaqq alemğa mihrin āşikār
çiktiler ilm ü edeb sanı inān ü ihtiyār"

dinkı :turağ ve tonuk, berrāğ, musaffi, sükūnet, ferāğat,istirāhat,
āsāyiş, vaqfe, diñlenecek maḥall, çāy-ist.

diñmek :sākit, sākin, farig olmak,istirāhat, tevaqquf, durmağ.

divān :vezir, divān efendi, defter-dār, münşī.

divān :memūr. manzūm eşār kitabı. türkistānda bir rütbe ismidir.

divān begi :ser-katib, nedīm. türkistanda bir rütbe ismidir. kahya, kapı
ked-hüdası, vekil-harc, bekevul.

dive :tive, cemel, şütür, nāka, tüye.

faşl-ı re (r)

- rabâ :maþhara, at kırbası, meşk-i kebir, tulum, hik.
rabâ :saþa, meşk, âb-ı suci, âb-keş.
rasık :rastık, vesme, antimon taşı, evseme.
raş :bir cedveliñ iki kenârında tûmselüb kalan toprak, ört.

- "mişâl" -

"bolmağın kim deştî ara nevmidliğ leb teşnesi
afv bağı içre sümüci yatar rāş üstiğā"

- rek :bir nev nağmedir. firib, nireg, hîle, hadaâ talkın ve savt.

- "mişâl" -

"emir eşârını her hoş-nevā muṭribğa yād itti
kemān şevkıdın şavtını reng-i reke dönderdi"

- rece :mesāha, harıta, endāze, tınāb kışı.

- "mişâl" -

"tārece çikmez yırığā bāğ-bān
bağı bolur cengel mānend-i rān"

- recelamak :bir maħallin planını almak ve harıtasını teressüm itmek,
mesāha kılamak.

- "mişâl" -

"bir recede basa kim ayağın
kılmās anı muhteseb serāğın"

rah rah : hatt hatt, satır satır, yol yol, sıra sıra, kerç kerç çizgi çizgi.

reşale ve neşale: köpük helvası, nişāle.

- "mūnis" -

"kil nūṣī lebiṅni kez kim bāde içerde
irmes mingē der-kar mürebbi vū rişala"

rāyet : ehl-i seyf ve sipāhī olmayan, zira ve kesb ehli, eşnāf.

rāyetçilik : zirā ve kesbe ehline tarh olunan virgü, tabi ve pey-revlik.

rafadan : taze yumurta, tuhm-ı mürğ, beyze.

rencimek : ziyāde ser-hōş olmak, ser-mest, bed-mest ve sekrān.

rūbe perrān : şeb-i perreye mānend bir hayvān ismidir, gice otağlarda bulunur, pervāne şebihlik.

ruzan : bir nev koyu kırmızı rengi virür çalı ismidir.

rūd : ırmağ, cedvel, aqarsu, nehir. nevhāne kām. armana rüyen.

- "mişāl" -

"anası hem közi aldığa kildi
közidin iki kanlığ rūd açıldı"

rūzgār : yel, bād, hevā, riḥ. eşyā, emvāl.

rüst : emlāk. tāayyüş, tāalluk, rūzgār.

- "mişāl" -

"rūzgār āşinā itdi ḥālimi
bu tāalluk kıldı teng aḥvālimi"

rüst : kavî, kalın, sert, pūşid-best, metin, muhkem.

- "mişāl" -

"yürüb ol sarı cāndın yub iligni
kirib rüst itti içkeridin işikni"

rusta : men ile yani kudret helvasıyla tehye edilmiş şarab.
mürebbi, kāme.

rüşen : üç taraflı peykān, se-rece, pere, ok.

rızandalık : zükām, nezle, soguk kiçirme, suāl, ŝürfe.

faşl-ı ze (z)

zāce	:vaz-ı haml. veca ve şiddeti, derd, ağrık.
zāçe	:pupa, karagöz resimleri, oyuncak, kız böbekleri, resm-i taklîd, zāçe-bāz.
zak	:zār-ı kelb, jāc. tuza şebîh bir madendir. zak meşhedî. açık taş. nūşādur, saf.
zagar	:av köpeği, tazi. görücü, handān. şayd iti, seg-i şikārî.
zagbus	:bir nev toğan ismidir, tugrul, şāhîn, yırtıcı kuş.
zelek	:aḥker, āteş yāresi, nār-ı sūhta, ḥākister, kül olmuş ot.
zamrak	:bir nev mantardır, zumruk.

- "mişāl" -

"olma dik saht ey birāder mişl-i kak
kalbîng olsun zamrak tik yumşak"

zanbuluk	:eşvātdandır, yatak ve firāş örülürken çıkan sadā.
zengü	:nerd-bān, zīne, süllem, mişād, pāye, buşāga.
zengin	:gānî, tūvān-ger, bay, ehl-i servet ve sāmān, pul-dar, tok, tinc.
zorlamak	:icbār itmek, mekrūhen bir şeyi birisine yaptırmak, bir şey zorlamak.
zorlatmak	:tas-ir itdirmek, zūr virdirmek, zūrākı birisinden bir şeyi aldirmek.
zulân	:zem, yuḳuk, şıra, tatlu, yuḳu. şehd. zulana gal ve selāşile daḥi itlāk olunur.

zulum	: zencir, köstek, bend, baĝ, işkil, keşn-i boga, kende, pāy-bend.
zıbık	: kaşir-ül-kāmet ādem, gerdeni ve boyu kışa olan insan. kadınlarîñ ālet-i ricl yerine kullandıkları alet.
zıbıkcı	: müsahaka eyleyen kadın, mālîkci, çeşpekçi, meşîn ve cerm ile sîm-āb ve civa. ve bir nev' gül ismi.
zırg	: cevşen, zırh, savut, bahādırlarîñ muhārebede giydikleri esbāb.
zirk	: zirişk, tatum ve sımak gibi ekşi hububat.
zıgır	: sisām kabilinden yağlu bir giyāh ismidir. zagır ve bedez daħi dirler.

- "mişāl"-

"ger şütür bolsa ve yā merkeb yığır
fāyide eyler aᅇga dehen-zıgır"

zık	: cān, rūh, hayāt, revān.
zil	: zil, çanĝ, zeng, zilçe. kilim ve ferş.

- "mişāl"-

"ipek zilçe hem saldurdı fi-l-hāl
didi öltürsün ol şūrîde ahvāl"

zıgıt	: hengām-ı şādmānîde halhale ve gürültiye itlaķ olunur.
zili ve zilüce	: ziliçe, bir yüzi tükli halı ve kilim.
zingıl	: kavî heykel, pür-zür, zir-dest, cüst ü çālāk, gayür ādem, metin.

- "mişāl"-

"maᅇga rakib olan zingıl
bir ādemdür hayvāna beᅇzer"

zine	: nerd-bān ayakları, pāye-i süllem, zine pāye, pelle pāye, nārūren.
-------------	---

faşl-ı sin (s)

sap :tār, cebel, rişte, hayt, iplik. edâtdır. sapsarı gibi. sap, kulp, deste. gūş, kulak. rismān, kıtım.

- "mişāl"-

"rengi tıla kibi hūrşid mişāl
sapsarı bir gül-i rahādur bu"

sapa :ücrā, kenār yer, şapa. şapak, tañik-i müstaķimdir. ve şehirden hāric, cit, kūşe, maħfi mekān.

sapağ :kol, kulp, deste, kabza, sağ, şap.

- "mişāl"-

"gūyā tūpide uzun sapagı
boldı uzun eylegen ayağı"

sapan :felāhan, mancınık, mihrāş, fidān, içid, pāze. türkistānda merğıyan cihetinde bir belde ismidir.

sapan okı :sapanın kulbı ve ağacı, destesi.

sabgun :tır, harbe, nize gibi pençe şeklinde olub anınla balık tutarlar, pençe-i şahe.

sataşmak :çataşmak, müdahale ve taarruz eylemek, dūçar ve tesādüf olmağ. şağa ve latife eylemek.

satan :bacak, teknil but, rān, san, seten.

satgun :bey, şirā, hañid, fūrūht, şatun.

- "rabgūzī" -

"oi ata birle anasın öltürüb ümmet üçün
yalbarib haq̄dın şefaāt satgun alğan muştafa"

satmak	: bey' ve fūrūht itmek, şatılmak, mübāyaa.
satışmak	: yek digesine bir şey satmak, mübādele itmek. mübāyaāt.
satılmak	: fūrūht olmak, sürülmek, revāc bolmak.
satturmak	: bey' itdirmek, şatdırmak, fūrūht itdirmek.
satu	: bey' ve fūrūht. bām, tam, saḳf, saḳūh.
satıc	: şınıf, şıra, silk, kaḫar.
satıg	: şatı, şatım, mübāyaa, fūrūht, bey' ve şıra.

- "sūfī" -

"biri nādān ile sūdā vü satıg
gerçi endekī bolsa hem oldur kaḫıg"

satıgı	: dellāl, simsār, bāyi, şatıcı, miyāne-gerd, kılavuz.
sac	: ince timūr taḫası, tava ve ḫabla, teneke.
sac ayağ	: se-pāye, üç ayaklı manḫal, oḫaḫ.
saç	: gīsū, baş tükleri, mūy, şar. sigircıḫ kuşı. pāş itmek, şaçmak.

- "mişāl" -

"kāmilce bolmağay şuarā medhiḅe faşıḫ
būlbūl gibi nevā kıla olur mı sārū saç"

saç bağ	: gīsū-bend, nişaların saçına bağladığı zīb ü zīnet.
---------	--

- "mişāl" -

"saç bağını saç ile çün kıldı bend
nefs-i hevā boynığa saldı kemend"

saçak : kumâş veya diger nesneniñ kenârına ilâve olunan perîşân hâşiyeye, kenârı püsküllü ve tağınık şeyler, havlî ve simât ve sofrâ gibi nesneleriñ hâşiyesi, zî-câme ve libâs.

saçramak : yerinden kalkmak, ihtizaz ve irti aş itmek. kığılcım, tamla ve bir parçe nesne fırlamak, sıçramak.

saçmak : perîşân ve perâkende itmek, tağitmak, bezl ü neşr ve fâş eylemek.

- "mişâl" -

"tuhm-ı vefânı saçğalı mezra-ı cânım içre aşk
âh-ı sirişkidin tiler ab u hevânı ol ikin"

saçma : saçak ve saçılır olan şey, av tufengine maşuş hürde kurşun dâneleri.

saçuk : tağınık, perîşân, menşür, müselsel, perâkende. sîm ve zer ve nağde sikke. ve darba dañi itlâk iderler.

- "mişâl" -

"gerdün körüben bu iş muvâfiğ
kiltürdi toğuz tabağda saçuk"

- "diger mişâl" -

"iki sarıdın şâh üze ser-be-ser
saçuk saçtılar dem-be-dem sîm ü zer"

sağlamak : hıfz ve viğâye ve ihfâ itmek, himâye itmek, inkâra gitmek, gizlemek, pinhân eylemek, sıyânet.

sadu : nevña, tegannî ile bükâ itmek, yığlamak, mâtem-hâneler nümâyiş itmek.

sadu sadlamak : nevña ve girye ile hâne sâhibini yeşlik iderek ceza ü feza inı eفزün itdürmek, âh u fiğân ve mâtem eylemek, müzd ile yalan ağlamak.

sar : çaylak, gâl, gülhât, galvâc.

sarpun	:kiler oḡası, ḡalle ve zehāyir mahzeni, anbār-ı ḡalle, dipūy, 'afāf-hāne, maḡāra, āzūka.
sart	:türkistānda mütevaḡḡın olān aşayire dinülür ki aşı tācık ve farsīdir, tat daḡı dirler.
sarc	:ser-keş, zārīb, zenende, muānnid, kec-ḡalk, sarılcı, urıcı.
sarça	:cām, pehlū, şīşe, züccāc, sırça, ḡudaz.
sarraḡ	:tarafraḡ, bir yana temāyül itmiş, cānib, pehlū, yek-sū.

- "mişāl"-

"ey nevāyī yār uzār bolsa muḡabbet riştesin
kilmes olsa ol seniḡ sarı sen aniḡ sarı bar"

sarsac	:bir nev kuşdur. birine siḡırcık ve birine caylak dirler.
sarsamak	:sarḡamak, şararamak, ḡareket ve tezelsül olmak, lerziden, raşe, titremek ve recce.
sargarmak	:sararmak, işfirār, ḡaste ve mariz olmak gibi, zer-fer-i meh.

- "mişāl"-

"nevāyī ārizi sargardı ḡam yib bī-ḡöd olmakdın
niçük sargarmaḡay ol nev-i ḡürd u ḡāb ile 'āriz"

sarguḡ	:aşılmış, aşāḡı gitmiş, āvizān, sarḡık, keşāl, salḡım, avīhte.
sargımak	:sarḡmak, yüksekden aşāḡı uzatmak, pāyān-ı firistāden.
sarmaşık	:sarılmış ulūf, piyāre, piçek, eftimūn sarışıḡ.
sarmak	:tekvir, telif, istiāb, ḡaşr, ḡayy itmek, tolaşmak, şarmak, bağlamak, piçiden.
saruḡ	:sarıḡ, destār, imāme, selle, sarılmış.
sarı	:ḡavāyif-i etrākden bir ḡabile ismidir. pōstīn, kürk, cihet, yan, taraf, semt.

- "mişāl"-

"maşrıq-ı ümīdin subḥ-ı zafer çün boldı fāş
çikti aşḥab-ı ğarazğa tiĝ her sarı kuyaş"

sarıca :başı bozuk asker, devābb hasteligi, şikār kuşları. ol tarafca, ol cānibce.

- "mişāl"-

"ger harām itseng ubeydi sarı ey serv-i revān
cān ü köngli birle cismi hāk-i pā bolsun saḅga"

sarı çıĝnak :türkistānda aral deñizinde bir körfez ismidir.

sarı kovan :serv-i kūh, taĝ servisi, 'ar'ar, tirek, sefid-dar.

sarıĝ :sarı, aşfer, zerd. merv şahcihānda türkmān kabilesiniñ bir şınıfıdır.

- "mişāl"-

"dime sarĝardı nevāyiniñ yüzi kim işķ ara
bile altunni kılurĝa päymāliñ ğazĝanur"

sarıĝ boĝa :sarı manda, öküz, gāv-ı zerd, baķar-ı asfer.

sarıĝ kuş :cugzuñ bir nevidir, büm, baykuş.

sarĝān :sarmaşık, piçek, ask-ender-piçān.

sarıķ aĝrıķ :yereķān illeti, sarılık, zerd-perme.

- "mişāl"-

"sarıĝ aĝrıķ boldum ey sāķi hazān-ı hicr ara
ķanı aşfer mey ki bar her ķaķresi bir kehribā"

sarımtul :sarıya māyil, sarırak, müşābih-i zerd, sarıĝ.

sarımsak :şarımsak, fum, sir.

saz :şaz, ḥaşır otı, sebet yapılan otlar, naḥ-i būriyā. sāz, naĝme, tarab, çör, āfāt-i müsiki.

- "mūnis"-

"ni belā zībā irūr mevzūn ḳaddīng ey serv-i nāz
kim bolurlar bende raḥālar ger olsaṅgilve-sāz"

- "miṣāl"-

"muṭribā saziṅgini āvāziṅgilve bile
eyle sāz u eyle sāz u eyle sāz"

sa ^z	: iyi, çör, ṣaḡ selāmet, dürüst, teḡ, ārām, rāḡat ve biḡ.
sa ^z ḳab	: maḳāre, ḡirḡira, ḡalka, toḡanak.
sa ^{siḡ}	: ḳoḳumuṣ, müteāffin, bed-būy, çirkāb, taḡayür iden ṣu.
sa ^{siḡ} mak	: ḳoḳumak, müteāffin olmak, bed-būy ṣüden.
saḡ	: sālim, ḡālis, emīn, metīn, saḡlam, yemin, rāst, emān, isen, selāmet.

- "sūfi"-

"cevāb ayḡil aṅḡa ṣirin ve yumṣaḡ
meger bolgay cehālet ḡamridin saḡ"

saḡliḡ	: ṣiḡḡat ve selāmet ve ber-ḡayāt olmak.
--------	---

- "miṣāl"-

"filān bay kim ḳoyi biṣ miṅḡdin ötmiṣ
yana hem miṅḡdin artuḡ saḡliḡ öçkü"

saḡanak	: defā, külliyetlü yagub geçen yaḡmur, saḡnaḡ, birden dökülen baran ve bereṣat.
saḡdak	: tir-keṣ, ṣadak. ḳurbān, terkeṣ.
saḡir	: saḡir, ker, aṣemm, ḳulagı iṣitmez.

- "ḡikmet"-

"ḳiyāmet kūn yaḡin kildi ḳulak saḡir
iṣitmeyüb niçük cevāb ayḡum muna"

saḡramak	: saḡir olmak, ker ve aṣem, iṣitmemek.
saḡrı	: sırt ve arḡa, zaḡr, püṣt, kimuḡt.

sağalmak	: şihhat bulmaq, iltiyām, kesb-i ʿāfiyet itmek. berrāk, tūvānā olmak.
sağmak	: il ile parmaqlarla çiküb şığamak, şıqub çıxarmaq, mevaşī ve hayvānāt südini isticlāb itmek, çüşīden.
sağı	: sadu, nevha, mātem-i girye, mānī. feryād ve figān, öleniñ fazāilī, қоşuқ, türkü ve şarkı.
sağı sağmak	: nevha ve nālān itmek, tāve ve teferrüd eylemek, mersīye oқumaq, ve mātem-hānede girye itmek.
sağıcı	: ağılayıcı, bükā idici, girye-ger.
sağın	: feryād ve figān, āh ve ānīn, nāle ve zārī. yalvarmaq, ricā itmek, siğınmaq, temelluk.

- "mişāl"-

"bu dehrde ming türlü belā kildi başımğa
bī-çāre bolub hāzret-i allāha sağındum"

sağırtka	: çekirge, cerād, melh.
sağış hisāb	: raqam, қoyun tadādi, aǵnām şemāsı. sūt saǵması.
sağın	: sütli қoyun, hūş-yārlıq. ārzū ve hāhiş. selāmet, emānlıq.
sağınc	: ārzū ve taşavvur, endişe, hayāl, temennā.

- "mişāl"-

"kāfir ü mümin sarı kılsañ sağınc
ni aña yeş ve muniñ köñli tinc"

sağınmaq	: sayamaq, ölü ve meyyitin fazāilini sayub ağılamak, yad ve hātira getürmek, taşavvur ve tadād-ı nevha itmek.
-----------------	---

- "mişāl"-

"cemāliñ aysam deyr küyide ni tañ ey pīr-i deyr
sağınur min cām-ı cem sığınan sifāliñni körüb"

sağındı	: yād itdi, ārzū ve hāhiş eyledi, görmegi murād itdi.
----------------	---

- "mişāl"-

"sağınib çün çeh-i zenehdânın
çekiben barca rişte-i cānın"

- sağ** : taraf, yan, cānib, semt, şavb, sağ, yemīn. rāst.
sakar : atlarıñ alnında şabāh-ül-ḥayr dinilen nişāneye dinilür,
kaşka pişānī, alnı beyaz.
sakav : toğrı telaffuz itmeyen, pepe, tutula, elken.

- "mūnis"-

"külse güller tökedür sözlese ağzıdın şeker
tuğı elkendür ve bülbül dağı aldında sakav"

- saksağan** : saksagañ, açak, kālice, fafağan, bir nev beyāt tuğı kuşı.
saksavul : seksevül ağacı, sazađ; amūderyā kenārı, heft-rīg, ḥārezm,
merv, çār-çuy beyninde ziyādedir, kömüri marūf ve bī-dūd
bir ağacdır.
saklav : rehīn, girü, pey. asyā-yi vuşāda ḥükümdārlarıñ ḥüddām ve
tebālarıñ hizmet için müheyyā ve ḥāzır bulundıkları bir
mevki dir. büyük dehliz, salon, mābeyn mađāmıdır, bān ve
bewab.
sakur : gözi aç adem, ḥāsīs, baḥīl, denī, gedā, suğur, hāsīd, sāil,
alçağ.
sakızgañ : sakağañ, bālāda zıkr-i sebkat iden papağañ kuşı.
sakit : meriḥ sitāresi, sebā-i seyyāreniñ beşincisi, dürr-i felek-i
ḥāmis.
sakınmak : ictināb, ḥazer, istinkāf itmek, çekinmek, mucānebet ve
ihtirāz eylemek, sakınmak.
sal : sal, bir nev kelekdir, baḥr ve nehir ve büyük sularda
merbūten taşınan direk ve sütun ağac.

- "mişāl"-

"baḥr-ı eşkim içre kim tapmas zarar köz merdümi
gūyiyā kirpik-i neyistāndın anıñ salı bar"

- salaca** :salacak, teneşür, teneşir, tahta mürde-şuy, ölü yıkamak için istimal olunan tahta.
- salt** :salt, yalnız, sade, maḥz, faḳat, ancak, pes, tenhā, münferid.
- saltak** :izdiḥām, ḡalebelik, yığın, cem'iyet, encümen-i āmm.
- saldav** :bir neḅ şal, degnek, kûb-ser-i çübîn.
- salḡamak** :baş, irsāl, ḥaber ve tebşir itmek.

- "mişāl" -

"anı hem salḡadı nevrüz bilen
köçürdi ḡali-i firüz bilen"

- salḡut** :sālyāne, mebūs, salıḡ, zekāt, ḥarāc, aluḡ, virgü-yi mīrī, endāze, i'āne toplamak.
- salḡum** :kūşe, ānḡud, üzüm şalḡumu, şingele, salkum, avize.
- salḡum küpe** :bir neḅ küpedir, ḥalka ve ḡuşvāre, asırḡa.
- salḡıncaḡ** :sallancaḡ, beşik, mehd, ercūḥa, ecl, gehvāre, alvanc, ḡolan.
- saluḡ** :salmak almak, aluḡ satıḡ, aḥz ü i'tā, bey ü şirā.

- "şûfī" -

"öti ömrüm bir nice kün rind ü şeydālık bilen
pāresi boldı çü berhem alıḡ ü salıḡ bilen"

- salkın** :sapān, felāḥan, miḥrās, mancınıḡ, felāḥmān, çift sürici şafrānı, māle.
- salkan** :ışıcak günlerde hubüb eyleyen serin rüzḡarlı yer ve serin mevki, şavuk çay, mekān-ı serd.

- "mişāl" -

"ḥayvān suyudur şu derun īsā demidür salkın
büstān sarı cānānım ḡuyā ki ḥaram itmiş"

salma :ağ, kemend, şebeke, dām, tor.

- "şúfî" -

"her kim ni bolsa nitey ihsanda nan kibi
ger salsalar tennur içidin sürh-rū çıkar"

salmak :koğmak, bina ve tésis itmek, tasalluḡ ve taarruz eylemek,
endāht, atmaq.

salınmak :her yana temayül olmak, reftār ve hırām itmek, cünbüşle
yürümek.

salmincek :boyuna aşılan tomar, nüsha tādiz, kıtas, bāz-bend.

salur :tavāyif-i türkmāniyyeden mervde meskūn bir kabiledir.
saluci. tağ han bin oğuz haniñ oğlının ismidir. mañā terkibi
şemşirzen ve uruci kavim.

salık :virgü, şālyān. nişān, eşer, tarḡ, endaze.

salık birmek :haber ve peyam birmek, beşaret itmek.

- "mişāl" -

"kılur lanet hūda salıkcılarıñ
gedaydın pul birim algucılarıñ"

salıncaq :salancaq, salgıncaq. nüsha, tomar.

- "mişāl" -

"ni hūş imdi kim üryān nigun kıadd birle ursam tek
peñilargā cünün tomarıdur boynumda salıncaq"

samar :semer, hävet, pālān, pālān, toqum, cihāz, cigāz.

saman :saman, kāh, teben, giyāh; ulūf, ḡas.

- "mişāl" -

"heme yaḡşı men yaman
barça buğday men saman"

san :yoklama, ḡisab, tādad, saq, parçe, kıta, şerha, i tibār.

- "mişāl"-

"biş yirim bilgil kadem mizāndadur
her kişi bilmes munı ni sandadur"

san körmek : askeri tādād, yoqlama itmek, kürek-i mu'ayene, say ve hisāb.

- "şūfi"-

"eger sin yapma sin ey'ālim-ül-ğayb
bolur tañgla muīn sanı yoq'ayb"

sanac : mişinden büyük çuvāl, dağarcık, külvār, tulum, kırba, meşk, sanac, hīk, rābā.

sanāğcı : hisābcı, sayıcı, muhāsebe idici, müteveffı, muāyenedici.

sanāğ : hisāb, tādād, şümār. saygı, şayub itibār itmek.

- "mişāl"-

"la' l hisābıda tutar hāreni
incü sanar barça sedef pāreni"

sancak : bayrak, ālem, bendere, baydağ, tuğ, tümen-i vilāyet.

sancığ : teymürden uci saplanır bir nev çengel-i se-pere, şeb-gerd. āseslerde bulunur sancı, mide agrısı, veca'ı kulunc, sancığ.

sançmak : saplamaq, sançmaq, soqmaq, halāniden.

- "nevāyi"-

"aᅇga her körsem tüşer kirpikleri
haste könglümge peykān dik sançılır"

sançış : sancı, muᅇāāne. harbe ve nize ile yek-digerini urmaq, sançmaq, dürtmek, hale itmek, soqmaq.

sançığ : küçük harbe, sancı, kulunc, veca, hale, sancıq.

sandulac : bülbüle şebih bir kuş ismidir. şābe, çüllük, kanarya.

sandırak : sanđı, sersām, şaşkın, ser-kerdān, hayran, mebhūt, sandırma, serserī.

sandıraklamak : sayaglamak, şaşkınlık ve hezeyan ile kelam söylemek, sersām ve medhūş olmak, beyhūde-guy.

sanğarak : mağz, iç, muhh, leb, zübde. badem içi.

sanğa : saña, sene, saŋga, saŋga, size. şümār.

- "mişāl" -

"sanğa haqq çün birdi çok māl u menāl
köp türür pes sanğa evlād u 'iyāl"

sank : kuşların tersi, vaşh, vesah, gübre, nürı, zibal-i has-keş.

sankı : sanđı, sersem olan baş, ser-geşte, tilbe, baş aylanma.

san kumatmak : sandıraklamak, mütehayyir ve budala ve sersem olmak, ser-bān, şendelemek.

saŋg : suların yüzünde incimād iden buz pârçeleri, yah parēler, muz.

saŋgrak : öküzün ayagındaki olan boynuz, süm. ufağ şāh ve kemükler.

sanmak : zann itmek, 'add, i tibār, farz, gümān, zum, hayāl, kıyās.

- "mişāl" -

"alib hatem sanab urdı yana kām
havl-i ışk üstige tutkunca ārām"

savçı : meb'ūs, mersul, tavassuţ idici, mābeynci, kılavuz, miyāne-rev, miyāncı, görici.

- "mişāl" -

"savçı barıb kildi rızā-mend itib
aldı dil-ārāmı gedā pend itib"

savaşmak : muğabele, mūrāzeme, mücādele, muğārebe, mücāhade, uğraşmak, boğuşmak, meydān-ı märekede ceng ü cidāli itmek.

savurgamak : birisine bir hediye veyā in'ām ve ihsān taqdīm etmek, bezi atıfette bulunmak.

- "mişāl"-

"kim ol birni öter celāliyyeti
bu birni savurgarı velī-niyyeti"

savaşı : ceng, cidal, rezm, müdafaa, muharebe.

- "mişāl"-

"kör oğlı big yavaş yavaş savaşıng ir ilen savaş
talaşsang merd ilen talaş na-merde seringni birme"

savgat : hediye, pīş-keş, tuhfe, ihsān, armağan.

- "mişāl"-

"kıldılar arz-ı han maqālātın
her niçük tuhfe birle savgatın"

savgun : atı yükden halas idüb dinlendirmek, tebrid etmek. ferāgat. savıtmak, köngül üzme.

savmak : sevdiğinden usanub geçmek, sancığı ber-ıtaraf etmek. bar-ı duhnek olmak. bir şeyi bütün savutmaq.

savin : davet, cem'ıyyet, encümen, yığın.

savu : şikāf, şakbe, delik, cūf, mağāk, mağara, lağım, tilşük, oyuk.

savut : zırh, zırh-püş, cevşen.

- "mişāl"-

"savut kiyib märekede cān birgen
kitman urub kice kündüz nān birgen"

savut bozan : zırh, şikaf, bir nev uci ıtar ve sivri oğ ismidür. adak, nezir, kısmet, hişşe.

savuran : dengāne.

savurman : teştib etmek, pāye ile harmeni alt üst idüb ruzgare aldırmaq. dü-şāhe.

- savug** :soğuk, berd, hanek, serd, serma.
savumak :teberrüd ve hanek olmak, üşimek. teneffür itmek. bārid olmak.
say :nehir, ırmağ, çay, büyük akarsu. dereden gelen āb-ı revān.

- "mişāl"-

"kımız boza köfük içib toyğenler
zīve cānı say boynıda körgenler"

- sayag** :yol, sayak, usul, kaide, tarz, tenhā tarık. bı-perva, serseri, hezl ü hezeyan. kanun, destūr, zükun. sayak yörigen tayak yir.

- sayamak** :harc, şaymak, hisāb itmek, ta'dād.

- saypamak** :silemek, sepemek, mālīş eylemek.

- saytalcılamak** :turağ üzer olan.

- saydam** :arı, temiz, saf, pākize. göz taşı. şeffāf, cilalı, parlak, muşaykal.

- "mişāl"-

"atı tirildi saydam idi ol yir
yıkıldı tevseninden yine ol şır"

- sayru** :üzgün, haste, mariz, seyl-i keselmend, verem, ber-camande.

- sayrusav** :geçüb te'sir itmek.

- sayrun** :sirin, salkın, mu'tedil heva, hafif soğuk, güneş ve kuyaşsız eyyam.

- sayre** :bülbul gibi elhān ider bir kuşun ismidir, sāve ve sār dahi dirler. sayremek, ötmek, ün çekmek.

- "mişāl"-

"bülbul kibi sayrarsa gül saçılır ağzından
tūtü kibi nuṭṭ itse şekker tōküb eyler lāl"

saygan : bir neḫ hayvān ismidir. soyulḡan ve kelte kelās, türki keltenkele.

saygamak : saymak, taḫḫād, ḫisāb, ḫadd, taḫḫsīb.

- "miḫāl" -

"ākl u dīn nakdi fena deydi ara kirmes iḡeç mey bile muḡbeçeler yolıda sayḡaldı yine"

saygun : sayḡın, mülāhaza, ḫisāb, pervā, ḫürmet, riāyet, ḫatır, iḫtiyāt ve ḫāye.

saygur : beyāz ḫarīr ḫumāş, şūf-i şüste, ḫāsse, büz, pız.

- "miḫāl" -

"kefen eyleb harır ile saygur sepiben ol kefen ara kafur"

saylamak : sebçek. intihab itmek, hisab tutmak.

- "miḫāl" -

"saylab aldım şehr-i rumdan bir kızi alma yanglıg reng-i ruy kırmızı"

saylanmak : hesāblanmak. muḫterem, mesmū olmak.

- "miḫāl" -

"leylı vü şırın ü azra bardılar veh ni aceb bolmagım valih sanga kim sin kalıb sin saylanıb"

saymak : taḫḫād ve hisab ve sayı. riāyet, ḫatır, itibār, farz eylemek. ḫürmet.

sayın : sayı, ḫisāb, cem, şümāre eylemek.

- "miḫāl" -

"dag-ı ışking sayısını nakşidin sin sormagıl hun hisab itseng felek encumidin yüz kat ziyad"

sayu : sayın, şayu, ḫadd, ḫisāb saymak, ḫürmet ve riāyet itmek.

sayı :vakit, hengām, ān, zamān.

- "misāl"-

"her niçe könglümni çāk itseñg kıılır ışkıñg setiz
ol şıfat kim otnı yargān sayı bolur şı'le tız"

sayıg :hezeyān, lağv, fücūr, fuḥş, hicv.

sayıglamak :hastelik buḥrānında ve uyqu ḥālinde hezeyān kelām
söylemek, ~~sepsate~~, gayr-i merbūt, saçma.

sayın :eyü, hub, seçme, müntahab, hürmetlü, saylu, ri ayetlü,
mümtaz, alem. batu bin han ibn-i tolı ibn çingiz han ismi.

sebzi :havuç, cüzer, keşir, cezer, zerdek.

sebzvāri :mürghanegi tavuk, mākiyān ma' ruf ki beyzesi nāzik ve
serddir, uruşdururlar. sebzvār ḥorāsında bir şehir ismidir.

sebircek :serçe kuşu, uşfur, güncişk, dağser.

semük tegin :sultān mahmūd ğazneviniñ laķabıdır. ma' nā terkibi
ķademdir. moğol lisānınca sebük ķadem ve tegin dahi
uğurlı ve meymenetli dimekdir.

- "misāl"-

"key ḥüsrev-i şāhib-teginler kıçti
cemşid bilen sebük tiginler kıçti"

sahtıyan :mişin, kösele, çerm, kimsān.

- "misāl"-

"sahtıyandan ķırbān kıldı yayına
sadağ tiki tır-i felek sayına"

sarak :oķ-dan, tır-keş, tır-endaz, sadağ, meşhur terkeş.

serā ve serāy :büyük hane ve havalı. ve ķale, şāf, müberrā. ķārvān saray.
maḥfel ve ķasr sultānı. dünya ve āhıret.

sarağ :sorağ, ḥayr, nevid, beşaret, müjde.

- "misāl"-

"barğalı ol şuh kim cānım sarağın almadım
cism anı isteb ni şahrā kim kademni salmadı"

- sarağuc** : gīsū-pūş, pīçet, sorguc. kırmızı mum.
- sarb** : kurşun, saht, sarb, mütéassir, raşāş, düşvār, miğ, simāb, kurğaşım.
- serpmak** : saçmak, nesr ü nişār itmek, reş eylemek, fāş itmek, sipmek.

- "mişāl"-

"közlerimle su sipib yub kipigim birle türāb
zülf-i pīç-ā-piçini aheste men itsem tarak"

- serçe** : çumçuk, ufağ gök serçe kuşu, gündişk.
- serçek** : hikāye, kışşa, efsāne, meşel, nakl ü beyān, maşal, dāstān.
- serde** : meclis, maḥfel, mecma', cā-yı şūrā ve meşveret.
- sersan** : ser-gerdān, serāsime, şaşkınlık.

- "hikmet"-

"aniñ üçün ma şukıǵa bolmas lāyık
yalǵancını ruz-ı mahşer sersan kılur"

- serkut** : giceden kalmış taām, pes-mānde, cūrā, taāmdan kalan, şeb-mānde.

- "mişāl"-

"şabr eyle eyyūbǵa hem-dest bol
cūr āsınıñ serkutidin mest bol"

- sergek** : uyanık, bīdār, bīm-ḥāb, müteyakqız.

- "mişāl"-

"min öldüm naledin naz uykusidin yar açmas köz
ni sūd andın ki hicran şāmı bolǵay közlerim sergek"

serke ve serkē: kehte yumurtası. çarkılmış üzüm suyu. şakîf, hall, bit hanesi.

sergi: besât, simât, mihād, yaymacı, ve dükkāncı, çerçi, hürdevât.

sernaç: çamçı başı, ser-tā-ziyāne nevk, kırbac.

ser ü pā: hilât, in'âm, görümlük, baş ayağ libās.

- "misāl" -

"mañga bir yaḥşı ser ü pā birdi
baş ayağ hilât-ı zibā birdi"

sırık: sık, zik, tar, teng, dar, tar.

sekenmek: uykudan sıçrayub uyanmak, ürpermek, hürkmek, tiskinmek.

soğd: soğd, türkistānda bir vilāyetdir. merkezi semerkānd. lisan-ı soğdı buḥārā farīsisi.

saka: cedvel, kanal, müşkek-āb, āb-keş.

sakağ: ğabğab, zeķan, zenaḥ.

- "nevāyi" -

"gehi köz sürterem veh yoķsa her yān şādlig eşkim
gül üzre katre şebnemler gibi sîmin sakağında"

sakal: lihye, riş, şakal.

sakal durluk: bir nev gerdānlık ismidir. kuṭas, esbāb-ı ligām ve licām-ı esb.

saklav: mābeyn oṭası, şaklanılacak maḥall, mābeynciler mekānı, ḥademe-i şāhāne yeri. erkān-ı devletin teneffüs maḥalli.

- "misal" -

"saklavda oturdi şāh-zāde
şeh istedi vü o kirdi sādē"

sakit: merih sitāresi, beşinci yıldız, sitāre-i felek-i ḥamis.

- sakız** : sakız, ağaçların zamğı, pūstī, maştakī, ālak-i çām. baħr-i sefid-i rūmda bir şehir ismidir.
- sakık** : zühre, nāhīt, sabāh yıldızı. kārvan-ı göç. sitāre-i felek-i şāliş.
- sekendür** : zūhal, keyvan, sitare-i felek-i sabi.
- sekmek** : sıçramak, labte itmek, meserretle şitab eylemek, atlamak, ırgılamak, cesten.
- sele** : sarık, imame, destar, dülbend, kaguk.

- "mişāl" -

"turmuşı hem cihil ü gavgadur körüng
selesi sepe piç-i beladur körüng"

- sılığ** : ruzgarlı, furtinalu. şeffaf, saykalı, saf, saydam, teniz.
- selikalığ** : selikalı, müsta idd, şayeste, seza-ver, layık, berr ü mend.

- "mişāl" -

"māhir dūrür her işte vü fikri irür ziyād
şāhib-i selikadur bu kişi kıılmañgız inād"

- semsek** : sümsük, serseri, beyhūde-gerd, der-be-der, herze.

semerkand ve semerkend: kadīmde merre kend-i tūrān, iskender zamānında ve soğd vilāyetinin pāyitahtı. kend-i kıarye demek olup semer daħi bānisi bulunan pādişāhīn ismindendir, semerkend hem dinilür.

- "mişāl" -

"bu kişverdin köñgöl üzme ne müşkildür dimiş hāfiz
siyeh çeşmān-ı keşmürü vü türkmān-i semerkandī"

- semiz** : şişman, yağlı, semın, ferbiş, tolgun, soğum, burdağtī.
- semizmek** : semirmek, tesmīn, lahm ü şahm peydā itmek, ferbiş.
- sinenik** : çıyan, akreb, kej-düm. ters-nāk, havf-nāk.
- sendelemek** : sersām olmak, sarsılmak, iki yana divrilür gibi yürimek.

sendeleŋg : sendeleyici, sersām, budala, şaşkın, ser-hōş, sekrān, medhūş, lā-yaqıl.

sencer : istihkām, t̄abya, müsteres, şeng. siper. bir kuş ismi. sultan-ı sencer-i māzī ma rûfdur. sençer soçmak, sançmak.

- "mişāl"-

"sin ol sultān-ı ādilsin nazarinĝ yok durur olsa
sezadur ger deringde pāspāninĝ sencer-i tuĝrul"

sendülec : sendülüs, bir ilāc ismi. bir pehlivān adıdır.

şingirak : çingirak, zengüle. çekirdek, nebat içindeki levz ve helvāya dinilür.

senger : sençer, t̄abya, siper, kalā, istihkām, şeng.

- "mişāl"-

"leşkering̃ korkusıdın vehm itdi
taşdın öŋgiye senger yaptı"

sengerlemek : bir maħalli müstaħkem itmek, t̄abya kılmak.

saŋsar : saŋsar, sūsār, samur, sincāb. mücrim ve günah saŋsarı, recm itmek.

sensizin : sen bulunmadıkça, sen olmadığı halde.

- "mūnīs"-

"kızarmış şey içib mensiz çemen dik arızinĝ gül gül
yüregim bağlamış kan ğonçe yaŋlıĝ sensizin teh teh"

senin : peykān, tır, mızrāk, ħarbe, sinān, nīze.

- "mişāl"-

"dal oldı senini şıd yaŋlıĝ
hey et bile berg-i bid yanglıĝ"

senne : ten, beden, vücūd, aza.

- "miṣāl"-

"muni bilgil ki hindustānda ḥālā
uçar ġāh kāfir sennesi bālā"

su : şu, mā, āb, suy.

- "miṣāl"-

"su dime kim şīre-i ḳand u nebāt
ṭamda hemşīre-i āb-ı ḥisāb"

sova : pīş-keş, ber-ġuzār, armağan, hediye, yād-ġār, sovġa,
tensūk.

savas : sipās, sitāyiş, berī, ve mā-sivā.

savaşmak : sa' y ve cehd itmek, ṭaşlaşmak, ceng ü cidāl. meydān-ı
mā' rekede rezm itmek.

- "miṣāl"-

"mā' rekede savaşmağan ḳatırdur
uruş küni sin çişkenler batırdur"

savaḳıl : bir nev meyvedir, şaḳaḳıl.

süp : çārüb, süpürge, miknese, süpse.

sopa : müstātıl şey, üştüvān, yüksek boylu, yüce olan, dırāz,
dayaḳ, degnek, ṭayaḳ, sopa.

- "miṣāl"-

"bir ḳolunda bir şoba başkasındadır tokmaḳ
ir naḳarnı urmaḳġa kiledür ḥittā-yı ḳıpçaq"

su başı : türkistānda bir rütbe ismidir, mīr-i āb.

subay : ḥafif süvārī, salt, serv-i āzād.

sabsun : incü, dürr, lü'lü, gevher, mürvārīd.

sübük : iz, nişāne, ālāmet. ḳadem, ayaḳ. naḳş-ı pā. izci. diger
sevmek.

sübülemek : iz ve nişane biraḳmak. ayaḳın ṭamarını kesmek. naḳş-ı pā.

- süpi** :tilkü, rübeh, böri, tülki.
- supçın** :hōş haber, eyü havādis, beşāret, müjdeci, şadı, suncı-hor.
-"misal"-
"kilgünçe haber o māh-ı tal'at
subcınğa birdi at u hil'at"
- süpürgü** :çārüb, süpürge, funda, miknese, süp ve süpse.
-"nevayı"-
"każā firāş çıktı şubhıng semmin süpürgüsin
mezheb-i perlerin andağ ki tāvus harem çıktı"
- süt** :şir, leben, haleb, kıımız.
- sotarı** :kaburğa, pehfü kemikleri, muqallid, mashara, şakacı.
- süteklegen** :sütlegen, süt viren, sulayan.
- suçuk** :suçuk, başturma, at suçuğı.
- süçük** :leziz, tatlu, şirin, süci, çüçük.
-"misal"-
"kimdin süçük kelām ile şāyeste hu çıkar
budur işitmişem ki nıķūdin nıķū çıkar"
- sucı** :şaka, suçı, ab-füruş, meşkāb.
- sudak** :seyhun nehrinde bulunan nev balıktır.
- süder** :ma'ıyyet halkı, zır-i destān, uşak takımı, hizmetçiler, hurd,
rıze men, tebāā.
- südrelemek** :sürmek, mess, tilā, mesh ü lems, tesri ve temdīd, def ve
tard ve nefy itmek.
-"nevāyi"-
"belki boynım bağlaban uşşak ibret algalı
ışk mülkidür ki pāzārıga südreb kiltürüng"
- şorağ** :şorak, suāl, haber, taḥkikāt, mālūmāt, muāyene.

- "hikmet" -

"on sekiz miñg alemde turub turub hayrān bolġan
tapmay yarınning soraġıñg yörüb yörüb ser-sām bolġan"

- soramak** :sual ve taḥkik ve tefahhuş itmek, tecessüs ve muāyene, hātir sormak.
- soruşmak** :soruşmak, muḥābere, suāl, istifsār, istintāk, istihbār.
- süren** :cem İyyet ve izdiham ve ġalebelik içinde leşker teferrüd.

- "misāl" -

"sipāhin tüzüb şāh rezm azmay
süren saldı vü kıldı cezm azmay"

- sürtmek** :sürmek, def ü ṭard ve nefy itmek. mesh olmuş, sürçmek, sürdürmek.

- "mişāl" -

"sürün yok ki yüz miñg hizberile
diken saldı kök ṭaķına velvele"

- sürtürme** :iḥrāc. sürgün ilāci, dārū-yi āmel.
- sürçe** :jale, şar, lagj, sürişmek. pürs ü cū, tecessüs, tereddüd.
- sürçmek** :zelle ve zelc itmek, ḳaymak ve taymak, lagjiden.
- sürçek** :ḳayılacak ve tayacak maḥall, sürçük, cā-yi laġciş.
- sorġuç** :tuġ, çāġa, efser. ḳırmızı mum. pīcet, tāc. bal mumı.
- sorġucı** :sorucu, suāl idici, müstantik, müstaḥbir, müstefsir. münkir ve nekır.

- "mişāl" -

"eyyube yitmek şabrda taḳatiñg yoķtur cebrde
münkir ü nekır ḳabrde sorġucı sual ḥaḳḳdur"

- sürkut** :cürāñ dibinde ḳalan şey, yutum, dürd, lay, mey-alud, salkut, pes-mande.

- "misāl"-

"sākīyā dürdi cāmīñg mañga tut
nūşidin ol dağı birsün sorşut"

sürkemek : sürüklemek, cerr-i cezb, ihmāl itmek, keşāle, südremek.

sürkenmek : sürüklenmek, mübtezel olmak, yerlerde yatmak.

- "misāl"-

"renc-i hicrān zāfīdin tiprenmegim imkān imes
anca kuvvet kayda kim kūyungga barsam sürkenib"

sürkevül : leşkeriñ âkabini gözetmeye me'mur olan bölük ve sipāh.

sürgü : kapunun ortasındaki sürme. mil sürme, ilac, amel, daru-yı
ihrac.

sürgü taşı : bileg taşı, kırak, miskal-ı kasab.

sürgün : nefy, nehy, def olmak, tard ü tebid, ihrāc edilmek, bederka,
bederğa.

sormak : sormak, suāl, taḥkīk, tefahḥuş, istifsār, pürs ü cu, hal hatır.

- "mūnīs"-

"adaşkan yolında kalğan zār u ḥayrānnı sormas mu
tutaşkan bağı köyğan ḥāne-i vīrānnı sormas mu"

sürmek : tard, nefy, def, ihrāc, sürgün, bederka göçürmek, hengāme
irmek, mesh ü lems itmek.

- "nevāyi"-

"terk-i işk itdim mini işk ehli ḥaylīdin sürüñg
çıkmasam tā'n u cefā taşı başıma yağduruñg"

sürmişi : ḥars itmek. tefahḥuş, suval. muḥārebe eşnasında çikilen
nāra ve feryād. şādmānī, meymenet.

sürtmek : lems ü mesh, tīfā itdirmek, māliš.

- "meşreb" -

"min örküleyin yüzüñni körsem
şekker lebiñni birgine sürsem"

- sürüci** : bāmıcık, at süren, menzil-hāne uşağı, seyis, bāytār, tatar, püste, dāk, çāpār.
- soruş** : soruş, taḥkīk ve tefahḥuş, suvāl, istifsār, hatır sormak.
- soruşulmak** : pürsiş, tecessüs, taḥkīk olunmak, pürsecü, suvāl cevab.
- sorug** : sorak, suvāl, mesele, pürsiş, sormak, münkir ve nekīr

- "mişāl" -

"alar cevşeni barça kayğalduruk
sinan kollarıda niçün kim sorug"

- sorug küni** : rüz-ı hisāb, rüz-ı suvāl, maḥşer-gāh.
- sürüg** : reme, süri, ḥar-gele, rā'y-ı ağnam.

- "mişāl" -

"alığa yitişti bir sürüg koy
çüpāni körüñdi āşinā-rüy"

- sorun** : soran, pürsān, cūyan, sormak.
- söz** : lafz, kelām, kelime, fıkrā, laķırdı, ḳal ü ḳil, keb, suḥan.

- "mişāl" -

"bu sözni işitib feryād ḳıldı
ḳasem içti ḥüdāni yad ḳıldı"

- söziter körici** : nemmām, söz gezdirci, ğıybetcı, şekve-ger, ḥaber-keş.
- sözci** : suḥan-ver, söz ehli, mütekellim, hiḳāye-dan, tercümān, avuḳat, tilmeç.
- sözavul** : firarıleri taburına ve fırḳasına ircā'itmek üzere memūr olar şaḥiş.
- süzgüc** : süzüci ālet, kef-ġir, kef-çe.

- "nevāyī"-

"nevāyī esrük eger deyr içinde örtedi dāg
meger ki süzgüc ile kimse bağlağay süngekin"

sözlemek : söylemek; maḳāle, nuḳḳ, suḥan, güft-ğū itmek, tekellüm ve beyān ve ifāde eylemek.

süzmek : taṣṣif, tervīk, teṣṣif, ğamz itmek. gözler maḥmūr olmak. ayrılmak, ḥumār, mekkār, mest.

- "miṣāl"-

"ḳara kōz kōziṅ süzülür
üstinde canlar üzülür
sen kitsenḡ meclis bozulur
men seni sevdüm ḳara kōz"

süzen : süzilen nesne, çekide, mās. saḥt tiregi. ḳatıḡ.

süzük : süzölmüş, sāf ve ṣeffāf olmak, berrāk.

susar : saṅsar, köcgen, ḳırkdon, samūr, sincab.

susak : teṣne, atṣan. çemçe, süzici ālet. susturan ādem, müteḥayyir. āb-ı gerdān, çāy-ı gerdan. büyük çub ḳaşuḳ.

susamak : teṣnelenmek, atṣān olmak, ḥarāretlenmek, ṣusuz, leb-i teṣne.

sustaymak : süst ve yorḡun olmak, gevṣek-mānde.

- "miṣāl"-

"bu yol ḳatīde tınmaḡın ni idi
körüb munça sustaymak ni idi"

susmak : ṣuṣ ve sākit olmak, ḥāmūṣ, helāket, sesi kesmek, epser olmak.

- "miṣāl"-

"ṣuṣturdı anı vü ḥāmūṣ itti
her ne ki didi aṅḡa ḡuṣ itdi"

susun	:ayran, çaylab, āb-ı dūğ, çalab çal.
susunmak	:sulana, ş u içmek, teskīn ve ātş olma, sīr-āb, şād-āb.
susım	:mütehayyir, şus, sūkūt, şamt, cimçik, şadāsız, hāmūs.
sug	:tam, bām, saḳf, ev örtisi. sermā ve şitā, kış.
soğat	:ātiyye, ihsān, tuḥfe, armağan, pīş-keş, yad-gār, ber-güzār, berg-i sebz, tensūh, tartuk.

- "mişāl" -

"aldı şeh soğatnı kıldı kabūl
yanına ta hinde tik ḳattı resūl"

suğarmak	:suvarmak, şulamak, iskā itmek, yer ve arāziye ş u virmek.
soğalamak	:harbe uci ile birisini sançmak, dürtmek.
suğalmak	:yaşlu kesb itmek, nem almak, mertüb, islanmak.
suğaşmak	:suyuşmak, su yere batub topraḳlar toymak, yerler çeküb tava gelmek.
soğan	:soğan, başal, piyāz.

- "mişāl" -

"piyāz u soğan tik soyub kittiler
yıkıb ğāret eyleb harāb ittiler"

soğlı	:şiş kebābı, külbastı, kızartma, bere kebāb, kebāb-ı tağı.
suğur	:koğa, delv, koğa, suğarmakdan kelime.

- "mişāl" -

"çökürdi yūsufı suğur içinde
ki yatmış āfitābı ebr içinde"

soğurmak	:cūdā itmek, ḳınından ḳıḳarmak, sıyırmak, bir şeyi diger bir şeyin içinden sıyurub ḳıḳarmak, ḳafından çekmek.
-----------------	---

- "mişāl" -

"yāni ki soğurdu tiğ-ı bı-baḳ
köngli ara saldı çak üze çak"

soğulcan :solucan, em a-ül-arz, derras, kelten keles, soyulğan. bir ilac ismidir, sürüncen.

sugun :bir nev' tağ öküzi, sugak dahi dirler, büyük destı geyik.

sok :bed-nazār, hāsıd, ğammaz, tama-ķār, gözi aç.

- "misāl"-

"birden bire ħayr ü bereket öçti
sok itti ve anı közi tüşti"

su karbarçuğı :şuyun yüzine bir taş attıkda hasil olan müdever talğa, girdab.

soķağ, suķağ :bir nev büyük geyik. şar yol, geçid. rüste bāzār, suk, yol.

- "misāl"-

"soķağ içre oldı peñiler düçār
kezib cur cur ve dib yār yār"

su kayar :iki ırmağın çatalı, dü-milkās, çit ve çetel, dü-şāhe, baħreyn.

sokranmak :mırıldanmak, şudağ altından yavaş yavaş söylenmek, fişır fişır itmek.

sokur :bir nev ördek ismidir, şuna, turna. gözi çıķmış adem.

sokķur :büyük dibek, havan, soķu, uğur.

- "misāl"-

"kōriņ ğāhil dūrür bu řarı řoķı
āceb sūfi durmuş miş-i soķı"

sokmak ve soķmağ: büyük yollarda münşe ib olan şar yol, soķāķ, zuķaķ, rāh-ı bārīķ, teng.

- "miṣāl"-

"basıb muhlis yolın tofrağı anıñg
çıķıb her sarı miñg soķmağı anıñg"

- sokmak** : zehr-dār hayvānātīñ çaķması, ıřırmaķ, tescim ve tehewür
itmek, dişlemek, emr-i dil, řıkāf it.
- sokman** : büyük yol çizmesi, bir nev'un helvāsi, sığman ovac dağı
dirler.
- sukur** : kuru, suyu çekilmiş olan yer. kör, āma gözi patlamış.
- sokuş** : müṭāāne, ĥarb, cidāl, soķuluř, birbirini ĥançer ve sinān ucu
ile içine işletmek, dürtmek, soķmaķ.
- sokum** : rizāen-li-llāh zebh olunan ĥurbān, devābb, mevāřī. zebh
içün hayvanatı semirtmek, ferbiĥ ve pervende.

- "miṣāl"-

"māl öyle yığıldı köp soķumğa
sığmay barı deşt-i tağ-ı ĥumğa"

- sokun** : çignemiş, ezilmiş, pay-mal olmuş şey.
- su kızi** : zülük, zālū, sülük, řülük.
- sög** : pōsti alınmış olan erzen. ĥam, endūĥ, derd. emr-i ĥakaret,
bir nev çirk, yirin gibi.

- "āgeĥī"-

"öz şehidi ĥāliğa sözehli mātem tutmasa
nige ĥumrı sögidindür sebz-i pūř āzā-yı serv"

- "mūnis"-

"tīre ĥıldı dūd-ı āĥımdın cihān kāřānesin
her biriniñg sög-i endūĥıdın eyleb nāle"

- sögdemiş** : iztirābdan rehāyāb olarak istirāhat için teneffüs itmek;
āsāyiř, āsūdeligi taleb itmek.

sökdenis : kahve altı, nehār tāāmi, loḡmat-üs-şabāh, nā-şitā, kuşluk.

süksük : saḡavul. bir nev' odun. seksavul.

- "mişāl"-

"süksük kibi kim çü boldımı yok
yatḡay yazı üzre tūde tūde"

sökel : haste, bī-dermān, zāif, nā-tūvān, şakat, 'alīl, marīz, nā-çār.

söklemek : eti suya ḡaynatmak, şarba pişirmek.

sökleme : suya pişmiş olan et, yahni, ḡuş-t-i puhte.

süglün : sülgün, ḡırgavul, tezerv, yabān tavuḡı, mürḡ-ı titev, mürḡ-ı yabāni, mürḡ-ı deştī.

sökmeḡ : bir şeyi kök ve ferīndan çıkarmak. ḡal, ḡall, cūdā ve şaḡḡ itmek. ḡaḡāret ve serzeniş eylemek.

- "mişāl"-

"aḡzıḡa her ni kilgenin söḡti
bir kişi bir ḡucaḡ yıḡac tökti"

söḡmek : sebb, teşnī, şetm, ḡadh, ḡazh, hetk-i nāmūs itmek.

- "hizmet"-

"arş üstide namāz kıldım tizim bükdim
rāzım aytıb ḡaḡḡa baḡıb yaşıım tökdım
yalḡan 'āşık yalḡan sūfī kördım söḡdüm
ol sebebden altmış üçde kirdım yirge"

sökü : küçük ḡarbe, nīze, mızraḡ, sinān.

söküçek : avda ḡullanılmak üzere uçları sivri ve uzun toḡrı oḡları ağaç, oḡlava.

söḡüd : söḡüt ağacı, sövüt, bid. ḡilāf. mecnūn-bīd, salḡum sövüt.

söḡüş : et kemiklerden ḡaynayub soyulmuş, münselih, derisi alınmış, post-kende. tekdir, ḡaḡāret, verz.

söḡüş : sebb, şetm, ḡadh, ḡaḡāret, ḡaḡab.

sögünc

:šetm, ğalīza, zecr ü itāb-ı şedīd.

-"mişāl"-

"kılmağ ümīd ü bīm ile hīzmet şeh alıyda
der-bānınınġ sögünc ü tayağığa arzımas"

sol

:şol, yesār, şimāl, çep taraf, ters, cenūb, pāyān, haṭṭ-ı
istivānīn aşığı tarafı.

-"mişāl"-

"sağıda anın tamam hanlar
sol yanında çını mihmānlar"

solak

:yesār, ūsr, çep, yan.

sülegey

:ağızdan akan su, mecāc, āb-ı dehen.

-"mişāl"-

"rūḥ-ül-emīn ol sarı çün bağıban
ağızdan anıġ sülegey ağıban"

sulamak

:iskā itmek, sulamak, ab-daden, şad-ab.

sülpük

:füsürde, pejmürde, fertut, sülpimek, süzülüb pek pörsüyüb
kalmak, istirha itmek, fahk, furuğ.

solduz

:tavayif-i etrakden bir aşiret ismidir.

-"mişāl"-

"nevayı sivdi bir lülīni kızıdık rub-i meskunda
eger arlat eger barlas eger tarhan eger solduz"

solğun

:sülpük, fersude, füsürde, fertut, solmuş, pejmürde, salkı,
puruğ, münfesih, pule, lafe, tert.

sülgün

:yabanı tavuğ, mürġ-i titev, kırgavul.

solmak

:sülpümeğ, tazelik ve parlaklığı gitmek, pejmürde,
taravetsiz.

- "miṣāl"-

"ol perniñg yüz soldı gül dik hazān içinde
tili yok bülbül kibi lāl qalmış büstān içinde"

sulu	: āb-dār, güzel, revnaqlu, cilālu, zībende, berrāq, sulı.
soluk	: nefes, ŝehik, zefir. soluk. gem ve liĉām demiri, at ağızlığı.
solumak	: solumak, nefes kesilmek, sıq sıq nefes almak.
sülük	: zülük, zālū, ŝülük.
solgan	: ŝolan, silkun, solmuş, zürhene, māyil.
solunđan	: zik-ün-nefes olan, sadr illeti, qalb marizi, küteh-nefes.
som	: yek-pāre, bütün qavı, hāliŝ, içi boş ve koğuk olmayan, rusya ka'imesi, qarbon, yamu, atin tuyadı, nāhun-i esb, tırnak, som-i esb.
sümük	: ru'ām, saqave, had, burun suyu, sümük, muhat. feŝk-i binı. sıvık. çocuk oturağı. tübek.
sümkürmek	: imtiħan itmek, burununda müterākim olan pisliği ĥarice def itmek, burun qağmak, efŝānden-binı.
sümkürük	: sümük, balđam, muħāt, tükürük, tükki.
sümü	: beyhüde, fāidesiz, boş, nāfile, lüzumsuz.
sömürmek	: sömmek, bütün içmek, bel ü irtiŝāf itmek, ĥort çekmek, emmek, sıbqarmak, mekidē.
songar	: sonqur, toğan, aq sonqur, soğgar, ŝođur dağı dinür.

- "miṣāl"-

"didi songar ay ulusđa rāh-ber
emriñge tābi kilib āđahlar"

sunqol	: sol dest, qep el, solaq, paytak. ser-sām, miskin, ĥarib.
song	: soñ, āhir, nihāyet, hadd, netice, ĥitām, encām, ĥāyet, pāyān, ĥattā, ilā.
songđı	: soñı, nihāyeti, āhiri, āqibeti, encāmi.

- "mişāl" -

"meni sevdi diben kıvanmasun
her şeyiñ soñgi tüşünsün"

soñgra : soñra, mu'ahhar, ba'de-sümme, pes, sanı.

soñguca : soñuna kadar, nihāyet, gāyet.

soñgi uyku : āhir ve soñ nefes, ākıbet-i hāl, yevm-i mev'ūd, nez.

soñragı : soñraki, nihāyetindeki, āhirki.

- "mişāl" -

"min kim ve uyku ki hicrān şāmi āhim sūridin
dise bolgay soñragı uyku iltken uyğanur"

süñgek : kemik, 'azm, istiḥān, süyüg.

- "mişāl" -

"su kiledür küldür küldür sivgenim kızıl güldür
sini bizdin ayırğanlar süñgeksiz kıpkızıl tildür"

süñgü : mızrāk, sinān, ḥarbe, nize, sancı.

süñgür : sümük, muḥāt, mecāc, balgam, türükür.

sunmak : şunmak; arz, taqdim etmek, iqdāh-ı mübadele. boyun
sunmak, inkiyād, bā-tāāt, gerden-dāde, rızā olmak.

- "hikmet" -

"türlüg türlüg bela kildi boyun sundım
zati ulug ḥācem sığınib kildim muna"

sönmek : parlak şeyin feri ve şulesi gidüb za il olmak, mutfi, ve
cilası gitmek. mesrur etmek, hursend, şad-man olmak.

suna : erkek ördek, turna, gerrak.

- "mişāl" -

"sunalar katar uçar baş üstinde
hüdāyım oğul birsün aş üstinde"

suvat :suyuñ maḳsim ve meāhizi menba, bulag, pıngar. süküt, şamt, ḥāmūş, ebsem.

suvarmak :şuvarmak, ḥayvān ve meZRŪĀTİ işkā itmek, şu içirmek āb-dāden.

sovurmak :ḳuwetle emmek, mass ü melc itmek. sürmek, mekiden, sıpḳarmak.

- "mişāl"-

"yoḳ kim bu libāsını sovurdu
kim cismidin anı otḡa urdı"

suvuk :revnaḳlı, cilālu. aḳar, carı. hanek. bārīd, sermā, şitā.

soy :silsile, sülāle, ecdād, nijād, ḥaseb ve neseb, soy, nesil.

- "mişāl"-

"soysız kişi kişi imes yaranlar
özi anın kılığıdan billüdü"

su yağı :siyāh yaḡ, zıḡır yağı, revḡan-ı bezir.

suyal :bir nev kilid, söke, kapu sökesi, sürme, kufı ve kilid.

söylenmek :yaşdanmak, ittikā itmek, yan üzere ḫayanmak, tekye itmek.

- "mişāl"-

"küvensenḡ irlere küven söyensenḡ merdlere söylen
sırrıñı dime nāmerde yaḫşı işiñḡ bolḡay yaman"

söyemek :yan üzere ḫayamak, ḳucaḡına almak.

soygun :geyik, guzen. selb, gasb, elbise toplayıcı, soygun.

- "mişāl"-

"öyle emniyet durur devriñḡ ḳahrıñḡ bimidin
kim irür soygun bile şir-i şıḳarı yār-ı ḡar"

söylemek :söylemek, tekellüm ve telaffuz, beyān ve ifāde, ihbār ve ihtār itmek.

- söyleşmek** : söyleşmek, müzākere ve muhavebe itmek, ittifak-pezir, müttefik-i aleyh olmak, bir birine tekellüm itmek, güft ü gu.
- süylün** : sülügün, yabün tavuğı, tedzu, mürğ-ı titav, kırğavul, sülün.
- soymak** : soymak, tecrē taqsīr itmek, gasb ve garet ve üryan eylemek.
- soyurgal** : daimi ihsan ve inam, bahşış ve ikram.

- "misāl" -

"hediye tuhaf tartgay ve mal hem
memleket ü kent ü soyurgal hem"

- soyurgamak** : ihsān ve ātiyye, bahşış virmek. bezl ü ātifetde bulunmaq.

- "misāl" -

"meger irdi ol genc ile mal kim
ki bu yanni kıldı soyurgalı hem"

- soyuk** : tar, ince, barık, soyulmuş nesne, post-kende, mukaşşer.

- "misāl" -

"postı soyuk ilan tik
renge siyah çıyan tik
boy tirketin uzun
yolunda pādşāh kördüm"

- süye** : tüme, āzāde. kapu sürgüsü, sürme.

- sehremiş** : pek kışa olmak. bahāne aramak, sebep bulmak, vasıta, vesile.

- sehne** : ser-sam, miskin. ördek gibi papagan, suna, turna, gerrak.

- siyāset** : İlmıyyāt-ı harbiyye, nümāyiş-i siyāset, ğazab, şiddet, żarb, debdebe.

- "misāl" -

"eger hākimde olmassa siyāset
törer her künde miñg türlüĝ alāmet"

- sayıglamak** : sayıglamak, uykuda saçma sapan söylemek, hab u rü yada perişān-ğuyluk.
- sipā** : mēmūr-ı tābya, istiḥkām-ı siper, tabiyye, metris, sipāh, ihtiyāt u taḥaşşun-gāh alman ve asker sipāhi.
- sipa-şiken** : bir nev büyük karabina tufengidir, kubur, cezāyil, şemhal, şiş-hāne, tūrfān.
- sıpalamak** : mihrībānlık, tarahhüm ve teleffüt itmek, oḥşamak, sıgamak, arka ve baş sıplamak. ḥarıden ve mālıden mesās.

- "mişāl" -

"sıpala başını yetim körsenğ
yilin ḥalk ile köb kim körsenğ"

- sıpalmaq** : kaymak, sürçmek, tayrılmak, lagjiş. lağcānğ, yaḥmelik, sıpanmak, sıyrılmak.
- sıpancaq** : laşsek, zaḥlūk, kayar mahall, cā-yı lağjiş, mahall-i yaḥmelik, muz meyķii.
- sıpav** : mülāgemet, müdarā, sıgamaklık, oḥşaş, māliš mānend, sıpav.
- sıpka** : çubuk, kalyān, ğalyān, duḥān ve beng ve afyon gibi şeyleri içmek.
- sıpķarmak** : süzerek içmek. şormak. yalayub almak, sümemderek içmek. birden bire ḥurt çekmek.

- "nevāyi" -

"sākī alib kil tola peymānei
yoğ ğalat itdim tola ḥum-hānei
ta anı köp köp aliban sıpķaray
köp köp içib her dem özimdin baray"

- sıpķın** : balık saydiçün müsta mel bir nev pençedir, çeng-çe, penc şahe, sıfkan.
- sipki** : sepi, tereşşuh, reşş, efşa, neşr, intişar.

- sipikel** :serpindi, irtişâş, intişâr, şārīden, reşha, çekīden.
- sipmek** :pâş ü perākende ve perişân itmek, tağıtmak, saçmak, neşr ve bezl-i aççe itmek, sipmek.
- sipilmek** :dökülüb saçılmak, tereşşuh, bezl ü neşr-i nîmet itmek.

- "mişâl" -

"firākīng āteşīdin yığlasam ışkım olur efzūn
ot üzre su sipilse her zaman dūdı bolur bisyār"

- sipurğa** :dūdük, sis, ışlık, hūşteḡ.
- siçğan** :siçan, fare, mūş, siçқан.
- soçğan yılı** :sāl-i türkân dāiresiniñ birincisidir.
- siçan otı** :semm-ül-fār, merġ-i mūş, yumran otı, aḡ sūleymān, zernih, sengiyā.
- siçencil** :āyine, mirāt, közgü.
- siçratku** :şāh-tere, meşhūr baḡlat-ül-mülük.
- siçek** :siçan ve serçeniñ adları, bir kuşdur.
- seyyak** :gezgīn, seygar; beyhūde, serseri tolaşub gezen.

- "mişâl" -

"almayur ki nārdın könglüm ḡalubdur yārdın
min bī-zār ḡudā bī-zār seyyak yörügen yārdın"

- sıh** :amīḡ olmayan, sıġ, geçid viren ḡumlu şu, yol.
- saydam** :muşayḡal, mücellā, şeffaf, mişkā, berrāk.
- sir deryā** :seyhun, türkistānda kāşġar taġlarından tugyan iderek fergāna ve taşkend muzāfātı işkā varu ve göl-i arala manşib olan büyük ve meşhūr deryāniñ ismidir.
- sırak** :moġol lisānınca sart ve tacik dimekdir, tācık, tat.
- sayramak** :elḡan itmek, ötmek, naġme itmek, ün çekmek, seyremek.
- sayram** :türkistanda kadimi meşhur bir şehrinin ismidir, hocende karibdir.

sırtı	: sırt, püşt, zahr, arka, ak̄ib.
sırtak	: bir nev paltudur, teber, balta, ay balta.
sırtlan	: sırtlan. arkaaya almak, zahre koymak, der-püşt manden.
sırçe barmak	: h̄insir, şīşe, en küçük barmak, elik, çilelig barmak, engüşt-hürd.

- "mişāl" -

"sırçe parmağı ile urdu yire
merd ile nā-merdini h̄ālin kara"

sırça	: şīşe, āb-gīne. tend ü tiz, cüst ü çālāk, rend. zücāc.
sird	: çābuk, serd, tend ü tiz, rend, katı, muhkem, kavī, zūr, sert.
sırğak	: sirincek, kayar yer, sirilmek, tiritmek.
sırku	: hastelik, marōz ve illet, derd, keder, renc, tāāb, meşakkat.
sirk	: eş ve hem-tā, arkadaş, refīk, yoldaş, hem-rāh. açık ve güşāde. cüdā cüdā, yeke yektā.

- "mişāl" -

"mültekları özbek atgunca heyhāt
düşmān turamay āhır sirklendi"

sirgek	: illet-i seher, uykusuzluk, bī-h̄āb ve bī-dar olmak.
sirmemek	: almak, kapmak, kaldırmak, sıyrub almak, birden aḥz etmek, giriften.

- "mişāl" -

"saçdim deyr içre mest olsam min mefās ni taḅ
şeyḥ destārın kice mescidga kirgeç sirmedim"

sirmelmek	: kapılmak, sıyrılıb alınmak, bir işden kurtulub çıkmak, beri olmak.
------------------	--

sırmak, sayramak	: kaymak, lagjiden. malik. tagannı ve terennüm eylemek. bülbül ve sāve kumrınıñ ün çekmesi, kuşların ötmesi, elhān-ı tuyūr.
-------------------------	---

- sırcak** :sirincek, kayar yer, kızak mahalli, buzlu yer.
- sıra** :şaff, sıra, dizi, silk, tertib, şatır, muttasıl, nesak, nizām, k̄anūn.
- siri** :menbā, pıngar, bulağ, kariz, ayn, kuyu, çāh, bir, çeşme, muşluk.
- sırığ** :bir nevtikişdir, oyulğama, oyma, bürüme, arakı kelle-paş dikişi, keşide, dūzī. imāme, destār.
- sırık** :sıyılmış ince ağac, hāde. k̄ari. dal-i hamçe, tayak, çüb.
- sırıkmaq** :kaçmaq, savuşmaq, bir işden kurtulub çıkmak, halās olmak.
- sırım** :sırım, çerm, kön, dilim dilim deri, taşme.
- sırmak** :oyalğamak, segrek, segrek hayyāt itmek.
- sıyılmak** :kaymak, yavaşça sürtünür gibi savuşmaq. oyulğalanmak, yumaklamak.
- "mişāl"-
- "sıyıldım dib tüştüm
sıp üstige tik tüştüm"
- sirin** :salkın, hafif soğuk, tarāvetli, nem-nāk mahall, havl, mertüb.
- siz** :zamir-i cem-i muhātabdır. şūma, siz gibi, entüm.
- sizgurmak** :nağş, hakk itmek, sırdırmak, terşşüh ve taarruk eylemek. sezdirmek, imā itmek, iritmek. bellü itmek.
- "lütfi"-
- "niçe ki sizgurub altun dik imtiḥān kıldı
vefāda lütfını taptı firāk dīnārı"
- sizgek** :göz perdesi, müteferris, mütefattın.
- sizgi** :ceza, feza, şikāyet, ağrı, elem, derd, keder, veca, sūz ü güdāz.
- sizlemek** :ağritmak, müteellem olmak, iştikā ve bükā ve tazallüm.

sızmak : çizmek, nakş ve hakk itmek, teressüm.

- "mişāl"-

"zanga çikib renc ana nakşını
sızmak üçün anda fena nakşını"

sizmek : teferrüs ve tefattun, derk, hiss itmek.

- "mişāl"-

"sizib irdi ki ol düşmen esiri
hemānā boldi düşmen dest-giri"

sizildemek : sızlanmaq, teşekkî ve tazallüm-i hāl itmek.

sızındı : reşehāt, az az neşf olan şü, sızıntı, katre katre akan şü.

siskenmek : dehşet ile uykudan sıçrayub kalkmaq, birden bire birdār olmak.

- "mişāl"-

"nāle kim çikgıl ser-i kūyide mūnis kiceler
barsa yāriñg uykuğa ol nāledin siskenmesün"

siğrak : piyāle, kadeh, ayağ, raql, kāse, çanak.

siğgu : güncāyiş, ihtivā, iştimāl, siğacek şey, zarf, kab, maħall.

siğal : gāret, tārāc, nehb, tālān, yağma.

siğmak : meşmūl, muħtevi olmak, siğmaq, güncāyiş.

siğnaķı : bārū, iyāz, melāz, melce, penāh. ince yazı.

- "bābūr"-

"hūblar ħaṭṭı naşibiñg bolmasa bābūr ni tañg
baburi ħaṭṭı imesdür ħaṭṭ-ı siğnaķi mudur"

siğir : siğir, baķar, gāv, cāmūs, şevr, öküz, mānda, udi.

siğir kuşı : siğircık kuş, saç, sac, çuğurcuk, sār.

siğir kuyruğı : semm-üs-semek, balık otı, zehre-i mahi.

sıgırtmac	:gāv-rān, sıgır çopanı, rā'ī, pādecı.
sıgırcın	:siyāh ve aqçıl bir kuş ismidir.
sıgın	:geyikden büyük bir nev; gāv-ı zen, gāv ez sugūn, āhū-yı deştī.
sıgınca	:küçük hişār, penāh-gāh, melce'
sık	:sık, zīk, tar, tīk, gālīz, kesīf.
sıktamak	:sıkınmak, ıkınmak, yıglamak. elemle sinlemek, sıkınarak veca' ve elemle ağlamak, kıstanmak, 'acele ile bükā itmek.

- "mişāl"-

"her ne zamān kirse bozuğ könglüm ara yār ü diyār
'ālem ehlin sıktanur min āh u efgandın dağı"

sıkık	:geyik, āhū, naḥçir, gāzāl. sıkışmış.
sıkılçım	:sıkındı, iztirāb, müzāyāka, zücret, meşakḳat, renc, veca', derd.
sıklık	:orman, çengel balkan, tuğay, çökelek, basık, kesīf, tarlık, tenglik, eşcār bī-hadd çıkmış yer.

- "mişāl"-

"sık sık maṅga kilse ol gül-endām
hicrān gāmıdın tapardım ārām"

sıkırmak	:atı koşturmak, yürütmek, sürmek, sevḳ itmek, çapdırmak, yorgaltmek.
sıkamak	:tazyīk, izāb, icbār, muḫtarr, ta'āşşur, şiddet-i zecr, taşrī' itmek.
sıkış	:ta'āşşur, izdiḫām, galebelik. zahmet çekmek. tıkilinc. yığın, cem'iyet.
sıkındu	:müzāyāka, iztirāb, 'azāb. sıkılmış meyve suyu, 'usūr. kaygu, gam, hafakan.
sigrimek	:uykudan sıçrayub kalkmak, ürpermek, sıçramak, labta sürātle şitāb itmek, az sıçar gibi davranmak.

- "mişāl"-

"merkeb üze çıktı sigriben bat
yoldaş ile yolğa tüşti heyhāt"

siksen :seksen, heştād, şemānīn.

- "maḥḍum kılı"-

"yatur irdim tüş kördüm sigsenib turdum
‘aşk bir müşkil işdür okudum kördüm"

sikmek :cimā’irmek, kāyiden, izdivāc, sikiş yapmak, menkūhasıyla
iş görmek.

sigirtmek :tekāpū, seke seke koşmak, adımı tesrī’irmek. at
oylatmak.

sigirtme :geçid gibi tar ve uçurum maḥall, cerī.

sikiz :sekiz, heşt, şemāniye.

- "mişāl"-

"şübütür anıñg sikiz şifāti
şifāt-ı zātı imes ni ğayr-ı zātı"

sigil :necīb, şoyı, nesli pāk olan, nijād, bānū-zāde, şeh-zāde,
beg-zāde. töre.

sigin :yavaş, āheste, acelesiz, bī-şitāb, uşul ile, teenni, teemmül,
siginġ.

silemek :izzet ve hürmet ve riāyet etmek, telattuf ve taattuf eylemek,
mihribānlık göstermek.

- "mişāl"-

"başın siledi firāk o baş
kim yağdurgum bu baş üze taş"

siltemek :hareket etmek, kımıldamak, silkib etmek.

silti :kara barak nām ağacın küli ve ḥākisteri.

silkmek	: şarsub düşürmek, tefrîh ve tehzîr etmek, kaçmak, efşânden.
silkişmek	: kuşlar ve hayvânât çırpınub temizlenmek, tûgleri düzmek, tûyüni kabartmak.
silgü	: sâf, tâhir, arı, temiz, şeffâf, münewver, rûşen, aydın.
silincek	: gerdânlık, âvîze, gafa-bend, silkincek dahi dirler, boyun askısı.

- "nevâyi" -

"ni hûş ümîdi kim'üryân nigûn kadd birle ürsem tek
perîlerğa cünûn tomarıdur boynumda silincek"

silkinmek	: kendi kendine şarsılmak, şallanmak, müteharrik, kımıldamak.
sılmak	: lems. toz ve pas ve zengâri mesh ve izâle etmek, cilâ ve saykal eylemek, pāk ve tathîrlemek, nesh ü fesh ve mahv.
sılığ	: silik, mahv, düzlenmiş, memsûh, şeffâf, yek-reng, muşaffâ.

- "nevâyi" -

"hüsnidin mihr ğarazdur ay'ışk
bu meseldür sılığınĝdın aylığınĝ"

sılığ akçe	: yazısı ve naķuşı mahv ü nâ-pecîd olmuş sikke ve pâre, nâ-sıra, pūçek.
silin	: bir nev'giyâh ismidir, su kenârlarında nâbit olur. pūdene, deştî, yabânî.
simiz	: şişmân, yağlu, lahm ve şahmlu. reskûm, ferbih, semîn, perverde.

- "mişâl" -

"simiz koyu vü kuzı kilib bı-şumar
tuhaf-ı piş-keşler hezaran hezar"

simizmek : semirmek, semīn ve ferbih itmek, lahm ve şahm peydā
eylemek, vücūdu kuvvetlenmek.

sin : sen, tū, ente. mezār, kabr, lahd, gūr.

- "mişāl"-

"sin sin severim kandur cigerim
yoluñgda yügürmekdür yoqdur kar digerim"

sinig : kırık şikeste, meksūr, sınık, kefide.

- "nevāyī"-

"harābāt ara kirdim āşuffe-hāl
mey isterğa ilgimde sinğan sıfāl"

sınağlık : tecrübeli, mücerreb, güzide, kār-āzmūde.

sinemek : imtiḥān, āzmāyiş, tecrübe, ihtiyār itmek, denemek,
şınamaq, şanamak.

sincamak : gül ve şükūfe termek, toplamak, sinçmek.

- "nevāyī"-

"firāk nişleri veh ki yana zahm itdi
nefs nefis nige mecruh içimge sancıla siz"

sındı : maqāşş, miqrāz, kayçı, kāz.

sınıkmak : kırılmak, bozulmak, şikeste olmak, nā-tuvān ve bī-dermān
olmak, gūsiste.

siñgek : peşe-bakka, böcek, sinek, cebin.

siñgremek : hüzün ve elem ile āheste girye ve bükā itemk

siñmek : hażm itmek, çukura gitmek. yağmur toprağa geçmek.
kuşlar başlarını kanatları altına gizlemek.

- "mişāl"-

"siñgürsem guşşadin ölmek kerekdür
işimge barça il külmek kerekdür"

siñgir : asab, pey, aşāb, siñir, tamar.

siᅅgırlamak : cengde atlarıñ bacağıñı 'arķūbı kesüb telef-i'ırķ itmek, atıñ ribātıñı ıkırmak, izince gitmek, arķasına dūşmek.

siᅅgil : kk hemşire, uht, abla, hāher.

- "nevāyi"-

"şahğa siᅅgili dik 'aziz irdi
yz tmen yir aᅅga keniz irdi"

sinlik : senlik, menlik, t ve men, siz ve biz.

sinmak : kırılmak, bozulmak, şikeste olmak. tahāret ve āb-dest şikest olması.

- "fazlı"-

"sınsa kngl şışesi tedbır ile bolmas btn
istiᅅvān irmes ki anı rāst kılsa mmiyā"

sınuk : kırık, bozuk, şikeste, kefide, yarık.

- "hikmet"-

"kayda krseᅅg kngli sınuk merhem bolgıl
andaķ mazlm yolda bolsa hem-dem bolgıl
rz-ı maᅅşer der-gāhıga maᅅrem bolgıl
mā v minlik ᅅalāyıkđın kağım muna"

sınıkturmak : sındırmak, bozulmak, şikeste itmek, pāre ve pārelemek, kırılmak, inkisār.

- "mişāl"-

"kim vefā ehlin sınıktursa bilr min anca kim
kp ziyān kılmazsa bārı kılmagay kp sd hem"

sivemek : bir şeyi yzine srmek, telvis itmek.

- "mişāl"-

"yıkmadı kk knbezin yağıb ᅅavādis
kim sıvar irkin ıkıb tamını bu kāşāneniᅅg"

sivirmek :silüb sivri itmek, çeküb çıkarmak, hādd olmak, boy uzamak, sıyrmak, yonmak, tırāş itmek.

- "mişāl"-

"rişte kim mühlik yaram ağzı tikti İngledim
kim kefen cetsi kırağıdın sivirğan tar imiş"

sivri :maḥrūtī, ḥādd, tiz, uzun şey, tene, derāz, bālā, bülend, keskin.

sivri sinek :sivri sinek, nāmūs, peşe, ḥāmūšek, zübāb, çin, meges.

- "mişāl"-

"memleket içre ne diseñg bol durur
sivri sinekler cinni oldurur"

sivgüci :sevici, muḥibb, 'āşık, vālih, şeydā, fedā-kār, dōst, yār, ḥōş-dār.

sivük :sevilmiş, muḥabbet, cāzibe, 'aşk, şevk.

- "rağbūzi"-

"sivük sivdiñg irse uyağdur müdām
sivük sivgen irge uyumak ḥarām"

sivüklüg :sivgilü, muḥabbetlü, dōst, āşina, cāzibelü, müşfik, ḥalil, muḥibb.

sivgüm :mihir, muḥabbet, sevdiğim, dil-ḥāhım.

sivik :memenin uci, ufağ, sıfiri, sivil, sivilce, sivel.

- "mişāl"-

"sivüb o muştafā muḥabbetni
yār itti özi sivüklügidin anı"

sivmek :ḥubb ve muḥabbet ve müveddet itmek, maḥbül tutmak, taāşşuk eylemek, 'āşık.

- "şūfi" -

"sivinme ger seni dünyā sivibdūr
sivibmen dib köziñge kum koyubdur"

sivinmek : memnūn ve mesrūr olmak, maḥzūz ve şād-māni, şād-kām olmak.

sivişmek : sevişmek, memnūniyyet eyleşmek, ḥōş geçinmek, muḥabbetleşmek.

- "mişāl" -

"kara közim cigi cigi
sinsin közlering bigi
kördim cihānda birliği
min sini sivdim kara köz"

sivinc : inbisāt, sūrūr, feraḥ, şād, neşāt, ḥuzūz ḥürsend, lehv, tarāb.

sivinci : müjdecı, beşāretci, muḥbir.

- "mişāl" -

"veh ni kün bolğay ki ol ğayib seferdin kildi dib
isteben her yan sivinci bitse her yandin ḥaber"

faşl-ı şın (ş)

şapur şupur :mühmelâtdandır, ziyâde sesle ve vecd ile öpmek, birbiriyle öpüşmek.

- "misâl"-

"bir birilen körüşti
şapur şupur öpüşti"

şapırdamak :acele taâm ekl iderken ağız ve tudağdan şap şap çıkan ses. hareket, şadā, āvāz.

şapırdı :acele yirken ve izerken tudağlardan şadā olan āvāz.

şapat :tokat, silli, keff-i dest, terseki.

- "misâl"-

"tenbel kişidür hemîşe yatur
şapatı ile yüzün kazatur"

şatur şatı :nerd-bān, çatı, hāze. çatırdı.

şartlamak :su ve āb akarken çağlamak, fişkirmek, şu çok seslenmek, şādurvān ve fewāreden akan şu sesi.

şarıldamak :şu akarken ses ve āvāzı çıkmak, şarlatmak, şıldırdamak.

şarıldı :su sesine mānend āvāz ve gürültü.

şaşgun :şaşgun, ser-sām, medhūş, sekrān, mütehayyir, ser-gerdān, mebhūt, ahmak, mecnūn, ser-geşte, serserī.

- "hikmet" -

"tecellini nūri birlen 'aklı şaşkan
allāh tiyü köngül bağlab turğa aşkan"

şaşmak : tañ kalmaq, ta'accüb ve ta'hayyürde kalmaq, istiğrāb ve
isticāb itmek, 'aқıl gidüb yoldan ayrılmak.

şaşı : gözleri şehlä baқan, aḥvel, ālūs, ala bula.

- "mişāl" -

"çün kul alsañg közi şaşı olmasun
cevrī alsañg levni māşī olmasun"

şağıçımak : ğiyāben bir kimseyi zemm ü kağı itmek, nemmāmlık,
ālūfte, çaқmek, ğiybet itmek.

şağırdak : su sesine beñzer gürülti, şarıldı.

şağıldak : raṭb, püşt-ğil. koyunuñ dünbesindeki kuyruk, dümgāze,
zağırdak.

şak şak : eşvātdandır, şakır şakır ses itmek. mülātafa. şıraқ şıraқ
urmak, barmak oynatmak, kırsıldatmak.

şakır şakır : üst üstüne kaṭı ve kağid şeyleriñ güriltisi. lūb ve bāzide üç
dört nefer berāber üst üstüne pey-der-pey parmaklarını
ses ve şadā itdirmek.

şakırdamak : yağmur yağmaq. bülbül hōş elhān itmek, nağme-perdāz
olmaq. şulı kazan, semāver, ibrik kaynamak. kamiş
şakırdısı.

şaldır şaldır : şu bālādan nüzül iderken hāşıl olan āvāz ve ses,
şıldırdama.

şalgurt : hem şuda ve hem karada yaşayan ḥayvānāt.

şamar : tokat, sille, terseki, keff şapatı.

- "misāl" -

"bir şamar urdı yüziğa ḥatuniñg
kaṛı bu nev'irdi bibi atuniñg"

şalı : kabuklı pirinc, pōsti alınmamış erz, muķaşşer olmayan gürünc. rūz.

- "mişāl"-

"vaşl hengāmıda seyr itse raķib incitme
şalınıñ devletidin körmek lüpek şu iķer"

şamyān : ĥayme, ĥar-gāh, çādir öñine eyvān keyvān gibi rezk olunan çār kūşe çāder, ve murabba' perde.

- "mişāl"-

"körüñüb ĥayme-i şāmyāne her yan
nażar ehline sansız kaşr u eyvān"

şanğur : zil ve kūs ve nağğāre āvāzi, ker-nāy, sūr-nāy sesi.

şanğurak : tıyak, tıynak sesi, süm āvāzi.

şavgele : kırgız kadınlarının baş örtisi.

şavhūm : velvele, ğulğule, gürülti, şavķum, telāţum, ğiriv, ğavğa.

- "mişāl"-

"bu yürüşden turuşuñ yaĥşı irür
il ara şavķum u ğavğa salma"

şahin : bir nev' kuşdur, laçın, şeh-bāz.

şay : sekenet. ğinā şāhibi, sūd-mend, ĥayırlu iş vāķıf. ĥavādis. zernik, tinc, mükemmel.

- "mişāl"-

"içgeli ihfā için müşgini ister heķim
şekker bu kāfūr ara hem zāhir irmes hiç şey"

şayak : māvet, çūĥa ve sāir nesneleriñ mensūcı.

şabırğan : herat ile belĥ arasındaki meşhūr bir belde ismidir, bir nev' siyāh üzüm buradan çıkar, üzüm-i şabırğanı dirler.

şebek : bir nev' dallara kuyruğıyla teşbik eder kuyruklu maymundur.

şekel : nigîn, üzük, hâtem, engüşterîn.

şel : kötürüm, meflûc, oturak, saķat.

- "misāl"-

"tilni ĥar-ı dellāl tapar bu maĥall
yok ki til ok lāl ilig dağı şel"

şalayın : maşĥara, şūĥ, mücez, herze-gū.

şalıtmak : tezyîn, tecmîl, tertîb.

şallakı : bî-ĥayā, lâfezen, ĥavĥacı, ĥatun şalkın. zarb ve tayak
mānāsına dağı gelür.

şamata : gürültü ve harıltılı ĥavĥa ve nizā.

şimal : ruzĥār, hevā, bād. dal, ağac sürgünü. muķābil-i cenūb.

- "nevāyi"-

"salur ahım şimāli tünd isib sarsar kibi her dem
sirişkim seyliğa şūrişni şūriş şūriş-i deryā"

şudurĥu : bir nev' düdük ismidir, balaban.

şudrun : şebnem, kırav, ince yağmur, çiy.

- "misāl"-

"yir ü köki ni tańĥ eşkim şuyı ĥark itse kim yoktur
ķaşıda nūĥ tūfānı bir iki ķatre şudrunça"

şudĥār : yeri ķazmak, yarmak, sapanla sürülmüş tarla.

- "misāl"-

"mollā bolsańĥ tekrār ķıl
diĥķān bolsańĥ şudĥār ķıl"

şūr, şor : telĥ ve tuzlu yer, mālîh, nemekîn. bir giyāh ismidir. tavāif-i
türkmāniyyeden bir ķabile nāmıdır.

şürtak : şūr ve tuzlu maĥall, bir nev' şüreżārda ĥuşūle gelen ağac
ve odun.

- "mişāl"-

"toy hānening otunu şurtak iken yār yār
ondın kilgen yingeler yurtak iken yār yār"

şūrān : karışıklık, inqilāb, nuḥūset, telāş, gurūr, nahvet.
şūrī : şūr, gükerçile, būr, kem tāli.

- "nevāyi"-

"firāk otida nevāyini ey ki köydüresin
çü'ışķiñg eyledi ḥaşça aña ni bes şūrī"

şukun : ses, şamata, gürüldi, telāş, ğavğa, sadā-yı bisyār, ğiriv,
telātüb, ğulgüle.
şük : toĝrı, rāst-gū, şahih-ül-ķavl, çin ve sādık olan. meşel ve
efsāne, kıssa.
şügür : şemsiye, sāye-bān, şāmyāne, çetr.

- "mişāl"-

"başıda şügür elinde toyĝun
şayd itmege çıktı ol hümāyün"

şügürçi : şemsiye-dār. türkistānda bir rütbe ismidir.
şükün : fāl-i ḥayr, meymenet, uğur, 'amel-i nīk. bu gün daḥi demek.
emr-i vez.
şol : şu, ol, o, hemān, bol, zālik, hezā, ḥurūf-ı işāretdir.

- "mişāl"-

"pādişāha şol kişi kıldı selām
şol sebeble kördi ol kes ihtirām"

şülegey : ağızdan aķan şu, rīk, lu'āb, yılık.
şolay : edātdır, şöyle böyle, hemān zeyl, hākezā, meşelā,
mundak, bu gibi.

şolay bolay : çünân ve çünân, leyte ve la'alle, öte beri, öyle böyle, andak mundak.

- "maḥdūm kuli" -

"bu dünyide bir murāda irmedim
şolay bolay ile ömrüm keçmişdür"

şumur : çerāg, lâmba, şām'-dân, ışık, kandil, rüşenây, aydın.

şundak : şöylece, böylece, mundak, bu gibi.

şungaca : şol vakte degin, tā, ilā, nihāyet kelimesi, bu zamāna kadar, tā in vaqt.

şunqar : şunqar, itelgü, qarğa, laçın.

- "ğarīb" -

"uçurdım şunqar kuşumrı
hiç bir yerde turarı yok
hasret birle bu şayyadı
tutmağınça qararı yok"

şöyle : edātdır, böyle, öyle, hākezā, meşelā, hem çünân. pirinc lapası, şuluca pişmiş pilav ve çilav. şu ile.

şib : yapığı, tellü, bürüncek, bir nev kumaş.

şiba : ef'ā, tır-mār.

şıbak : ufağ defek, ḥār u ḥas ve ḥāşāke dinilür ki ebniyeyi örtmek için müstāmeldir, yavşan odunu.

- "mişāl" -

"örgemci şıbağa perde salıb
ol perde içide sāye alıb"

şibke : direfş, yaprak. pencere. dilik dilik.

şıpal : bahadır, kahramān, şeci, gayūr, sālār.

- "mişāl" -

"sipeh-dārlar içre şıpal olub
tehwürde çün rüstem-i zāi olub"

- şipürme** : kuzu derisinden dikilmiş külâh, kalpak, börk, telfek, şep-püş.
- şit** : yayıñ bir esbâbıdır; çile, kemân ve kırbân gibi, zih ü şest dañi dirler.
- şidurğú** : bir nev' nâydır, düdük. zevk u tarab hengâmında müstâmeldir. balaban.

- "mişâl"-

"râst kıl âheng-i nevâ vü hicâz
tüz yatuğı birle şidurğanı sâz"

- şiralğa** : şikâr lahmı, şayd ve mâl-i ğanîmetden isâbet iden hisşe. insân ve hayvânâtıñ belinden yukaru tarafı, nisf-ı bâlâ.
- şirem** : maķâm, mesken, mevâ, ârâm-gâh, vaţan.
- şirtıldamak** : şırlıdamak, bir şeyden hafîf avaz şadır olmak, şu sesi gibi.
- şirdağ** : bir nev' câme ve libâs, beyâz kaftân, zîñ-püş. karında olan kızıl rüde, emâ, şirdân. şir-süzân ve saham.

- "mişâl"-

"mihr ile kökde şafaķ hûb irmes andaķ kim mañga
mâvi tirlik üzre ol aynıñ kızıl şirdağı hûb"

- şirlağan** : susam yağı, revġan-ı güncid, revġan-ı pāk, revġan-ı siyâh, bezir yağı.
- şiriş** : ceriş, seriş, aĥâr, şelim, yelim.

- "mişâl"-

"meyl-i muħabbet köp iter âdeme
hem de şiriş dik yapsışur her kime"

- şiş** : siħ, büyük timürden igne miħ. kabarcık, verem, nefħa, âmâs, laft, şeş ve altı, sitte, mismâr-ı tavil.
- şişek** : şişkin. bir nev' büyük koyun, iki yaşındaki kuzı, ġüsferd.

- şıslamak** : şişe saplamaq, şişe saplayub dizmek, urmaq, sançmaq.
- şışmek** : şişman olmaq, kabarmaq, intifāh, intibāc itmek, semiz ve müllaḥḥam olmaq. verem etmek, āmās-kerden, ferbiḥ-şüden.
- şışuğ** : şişkinlik, şişik, müntefih, şişman, semiz, ferbiḥ, mülaḥḥam, tenū-mend.
- şığavul** : teşrifâtçı, miḥmān-dār. türkistānda bir rütbe ismidir. süferā, maşlahat ve iş-güzārı.
- şil** : uşul-ı güz, kış ve şitānıñ tedārikini görmek, kaldıрмаq, ber-dāştēn.
- şilapçı** : kaşāblar kethüdāsı, cezzār, laḥḥam, sellāh, zebḥ idici, gūşende.
- şilamak** : sevk itmek, göndermek, tasalluḥ eylemek, yıbarmaq, firıştāden, irsāl, uzat.
- şılan** : selāṭin ve ümerā simātı ve sofrası, ifām-ı āmm, āsākire taām ve şölen virmek, güreş ve ziyāfet virmek.
- "hamse"-
- "bir kün anıñg bezmide şılan çağı
şāhğa hem iştiḥā olğan çağı"
- şiltak** : töhmet-i kāzib, yalan iddiā. çamurlı olan maḥall, bataq. şiltakçı, bühtāncı ve töhmetci. birim, taycı.
- "misāl"-
- "irkek ve urğacısı kıltaq irür
işleri hep töhmet ü şiltak irür"
- şırğa** : av, şikār, şayd, avda tutılan şatılan ḥayvānāt, şayyād ve dām-endāz.
- şılırgamak** : avlanmaq, şayd ve şikār itmek.
- şilkın** : mu'acciz, mutaşaddi'ādem, 'aqlı az, arsız kimesne, nāmüssuz, bıkdırıcı, usandırıcı, bizdirici.

- "misāl"-

"senem şılķın edebsiz bolmas nehār
bolubtur bu yosunda köp kişi ħār"

- şilki** : ağızdan tereşşüh iden su, mecāc, āb-ı dehen, yıllık, ğalık.
şilim : samğ, zamğ, şīre, kendir, samğ-ı dirañt, ağıcdan çıkan tutkal, şilim.
şimalmak : çamranmak, kolları sıgamak, teşmīr itmek, bir işe cidd ü cehd eylemek, tiz.

- "misāl"-

"katlime kol şimalib tignı çikme ki kilür
katl-i pülād kılıçdın burun ol sım bilek"

- şimdi** : edātdır, el'ān, hālā, hemīn vaķt, bu zamān, bu an, imdi, şindi, der-rev, tiz tiz, çābük çābük daħi gelür.

- "misāl"-

"şimdi āheste kilür kiçkine yār
közi şehlā kaşı yay lāle-izār"

- şımızmak** : kaynamak, ğaleyān itmek, cūş u ħurūş.
şimşek : çakın, berğ, dirañş, lemğ, rađ, yıldırım, çakmak, sārka, şimşek.
şimme : emmek, soğurmak, istirzā itmek, şormak. mekīden, şimimek.

- "nevāyi"-

"şumub yutsam gehi ħayvān şuyı dik zevkdin körgeç
tereşşüh bādedin gül yaprağı yanğlığ dudāğıda"

- şin** : şūhī, şādī, cünbüş, zevk, şefā, āyş-ı sürür, āyin-i çerāğān-ı nümāyiş.
şinik : kat, faşl. tesviye-i umūr ü muşālih. moğollar ħākimlere bu 'ūnvānı itlak iderler.

şinlik :şūhluḡ, şād-mānlık, zevk ü sürür ve memnūniyyet, envā-ı temāşā, āyin ve çeşn.

-“misāl”-

“meclisde şeyḡ dūn kice köp şin başladı
söndürdi şem’ nuḡlını ḡavz içre taşladı”

şivran :bir nev’şeftālū ismidir, ḡūḡ. būs.

fasl-ı sad (s)

şāhibī : mutaşarrıfı, igesi. bir nev'üzüm ismidir. razākī daħi dinilür.

- "misāl"-

"yar ilen kizerdim bağnıñ turında
ħüseynī şāhibī üzümler ҡanı"

şāfi pilav : irānilerin pişürdikleri bir nev'pilavdır, şāfi daħi dinilür.

şadağ : terkeş, tır-keş, ҡırban.

- "mūnis"-

"atğalı oқ ile seng'āşıqlarıñ kögsin hedef
yayıñga cānim ҡılıb ҡurbān şadağıñni öpey"

fasl-ı zād (z)

zâife	:kadın, qarı, hatun, nisā, müennes, acūze, avrat, iyāl, haîi.
zinkıl	:levende, çābük, zinde, güzel, çağan, gayur, rind, kısa yumalak.

- "hikmet" -

"zinkıl destār pūçek bolmağa satıp aldım
bî-gam bolub yir astığa kirdim muna"

faṣl-ı ta (t)

- ṭınāb** : şaşt-der-şāşt, her yanı 60 ḥaṭve-i murabbá bir ṭınāb otuz kulaç, sī karı, taḥmīnen bir buçuğ dönümdür.
- ṭur, ṭor** : eyü, güzel, münāsib, ḥüb, ḥüsünli, kıyāfetli. dām, şebeke, tuzak, tor.
- ṭınaban** : ufağ ipdir. rismān, ṭınāb gibi. virgü aqçesi, emlāk, pāresi. endāze.

- "misāl" -

"zemāne ehli denīlerle köp muḥabbet itüb
kaçarlar ehl-i kemāli körüb ṭınāb ṭınāb"

- ṭuṭḡi** : yeşil, māvī, sebz, nīl ābī gök.
- ṭıyar** : ḥāzır, muheyyā, āmāde, tamām, mükemmel.

- "misāl" -

"kul bolsa kişi ḥācesiniḡ bār ışiginde
her ne tilese ārzūsı ṭıyar ışiginde"

- ṭilā** : altun, zer, fıdḡa, kızıl ṭilā, zeheb.

- "misāl" -

"āfet endāmı irür mollā kibi
reng-i rūy kırmızı ṭilā kibi"

fasl-ı 'ayın (')

- ‘ār : hayā, şerm, nāmūs, neng, fetk.
- ‘aras : himāriñ anķırması, feryād hār, işek bağırması, ‘aruğ, ‘afar şukun.
- ‘arıldamakı : arslanın bağırması, yırtıcı hayvāniñ āvāz şadāsı, derendeniñ şamatası.
- ‘akar : laklaka mānend bir kuş ismidir; ‘ukār, sakā-yi cāneverān legleg.
- ‘akreb : kalmak, kullāb, şaşt, çengel, menteşe. çıyan, kej-düm. holta.
- ‘alanır : hammāl, bār-berdār, kirā-keş, müzd-kār, müzd-ver, bār-keş. yetim, nūger.
- ‘anak : muķarreb, ķurenā, mu‘temed. asyā-yi vuşāda bir rütbedir. emīn, mūhūr-dār-ı pādişāh.

- "misāl" -

"il tüzer şeh-zāde-i ālī-tebār
hīvede oldı ‘anak-ı mūhūr-dār"

- ‘alala : velvele, tantana, kerr ü ferr.

- "şevket" -

"nefir-i devlet urub der-gehıde gerdūndın
aşurdı tehniyetide ulus ‘alalanı"

- ‘ankud :ördekden bir nevf mürġ-ı ābdır.
‘amek :āmuca, baba ħardaşı, ‘ameki, birāder-i peder.
‘amme :deyze, pederiniñ hemşiresi.

-“mişāl”-

"bu ħarfda öleñg aytar‘ammesi
ol ħarfdan ħoşuħ okur ħālası"

- ‘ıyd :ma’rūf ħayt, bayram, nevrūz, rūz-ı namāz.

-“kāmil”-

"ıyda ne bādedin tapıban ħuwwet tamām
rūze riyāzeti bile her za’flıg mizāc"

fasl-ı ğayn (ğ)

ğacımak	: ufalmak, kırkmak, cüz ve pārçe itmek, hırāş, tırāş, rende, kırındı.
ğadbarmak	: ğırbāl itmek, ilemek, kalvurlamak.
ğazan	: kazan, büyük tencere. rusyada eyālet merkezi bir şehirdir. noğay memleketi.
ğāzī ābād	: hind-i ħārezmde bir kaşaba ismidir.
ğaşun	: eşki, telh, mürr, ħamıẓ, turş.
ğalğalak	: ğulğule, şamata, ğavğa gürüti.
ğan	: uğan, bārī, bīr ü bār, hüda, izzī, tañrı.

- "mişāl"-

"bu kün yüz şükr kim kıldı uğanım
sini yüz anca kim bolğay gümānım"

ğatış	: ħalāşa-i kelām, netīce, merām, remz ü imā.
ğacır	: ħacır, katır, ester, bağı.
ğacırcı	: katırcı, ħacırcı, kirā-keş.

- "mişāl"-

"ğacırcı başlar irken sehv itmiş
yürüben arslan yurtığa yetmiş"

ğacğar	: kuşğar kaçar irān şāhiniñ kabīlesi.
--------	---------------------------------------

ğacduvan : buhārā muzāfātında meşhūr bir şehir ismidir.

ğar : ğar, fâhişe, rūspī, kaḥbe, lūlī, celeb.

ğarav : nāy, kāmıř, kaşab. mızrāk, nīze.

- "miřāl"-

"ger nevāyī külgi dik il külgi şeker-rız imes
'ayb kılma bir dik olmiş ney-i şeker birle ğarav"

ğazar : ğazar, çuval, kanār, kab.

ğarpıçı : tīr-keş, şadak, şimşir, tīr bağı.

ğaznak : kenīz, cāriye, üsera, doğma.

ğiriv : dehşetli feryād ve fiğān, ğulğule.

- "mūnis"-

"sałđalı kōnğlümge devrān-ı devr hcrāndın ğiriv
tüşti ālem ehliğa men çikigen efgāndın ğiriv"

ğarvaş : nessāc taraķı, yāfende řānesi.

- "miřāl"-

"zāhid řaķalıda sūzüb mey mađiçe derdini kör
āhār dik kim çü leheni toldurđı ğarvaş üstine"

ğarvik : devre, girūnek, meclis, geřtek.

ğajek : bir nev'sāz ve çalğı, kemāne, kemānçe.

- "miřāl"-

"ğajek ve şanburı sāz itgin yana
bezmi bir meydān dirāz itgin yana"

ğuz : oğuz, ağız, pile, delme, řāf, pāk, řahrāy. hüsrev bin şara
ḥanıñ ālemidir.

ğazın : ğaznın, afğanistānda bir büyük şehir ismidir.

ğake : ğaka, şarğa, ğurāb, ḥake-ül-beyn, zāğ, zağān, şarğa,
zāğçe.

- ġalebe** : izdiġām, çoġ, ziyād, vāfir, kesīr, bisyār.
- ġaltek** : el'arabası, araba-i destī, dolāb.
- ġalça** : bodur, ġavs, kısa ve kısır-ül-kāmet olan, av baş, rüstāyī, ādem-i şahrāy, dürüş. tavāyif-i etrākden bir kabīledir.
- ġalgale** : eşvatdandır, ġürüti, şamata, şād-ġurrem, şād-mān, mesrūr.

- "misāl" -

"saldı beşer ġaylde ġavġa besī
ġayl-i mülk içide ġalgalesi"

- ġalake** : ġalake, ġūbdan māmūl kilid ki ġapunuñ ittişālindeki dīvārın cūffüne konulur. buġārā medārisleriniñ ġücrātında müstāmeldir. bir nev' kilid ve ġufl-ı ġūbīn.

- ġanim** : fādū, düşmen, rakīb, ġaşım, yavu.

- ġoşun** : büyük çizme, çeġme, etik ve edik, müze, ġavāf, paypak meshi.

- ġav** : ġavāle, çit, bir nev' çalı ve çırpidan inşā olunmuş tābya ve sedd. ġāle, ġutan.

- ġur** : afganistān ıttāsında bedehşana ġarīb bir memleket ismidir. ġuryan, ġücūm.

- ġul** : yabānī ādem şaġil ve çirkīn ve maġūf çeġrelü olan, nesnās, ġul-ı beyāban.

- ġol ve ġol** : ġol, il, dest, yed.

- "misāl" -

"kılıb andaġ ārāste beyti ġol
ki yıl ġayli tapmas arasında yol"

- ġulça** : türkistānda kāşġara ġarīb bir şehir ismidir. kavanos ve deste-i sıfāl, tengçe.

- ġuma** : ġuma, esīriye, cāriye, çevrī, odalık, ġalāyık, kenīze, doġma, dedek.

- ğonan** :dört yaşındaki hayvân ve at.
- ğunçacı** :ğuman, esîriye, çevrî. mâde-gāv, ğūsâle, buğuz, ğunaçı, inek.
- ğunda** :bir nev' gezende cānavar ismidir, sivri sinek, peşşe, örümcek-i deştî, biy.
- ğung** :büyük siyâh kelâğ, gülhât, zâğ-ı kelân.
- ğıdan** :kıpçak sahrâlarında vâkıf bir memleketdir.
- ğid ğid** :dır dır, çok kelâm söyleyüb melâl gitürmek, ğatun-ı mırmırî.

- "mişâl" -

"ni befâdur almış oldum ol zenni
ğid ğid eyleb kiçe uydurmas meni"

- ğıtırcan** :ğümân ribât, serây-ı kavş, zann.
- ğışa** :su yataklarında bulunan kâmişlik ve ğafa sâz, ve seleng, gevşek has, yevşen.
- ğışave** :ğışave, ikinden yabânî ot toplamak, ayıklamak, has ü ğâşakden berî etmek.
- ğılcaymak** :kendisinden gitmek, mebhût ve medhûş olmak, bî-ğödâne söylemek, abes yere gülmek.
- ğın** :edâtdır, emr-i ğâzîrlarîñ âñirine mülhâk olur. urğın, turğın gibi.
- ğıncı** :yem torbası, köpekleri kaçtırmamak için boğazlarına takdıkları falka, kulâde, halka. dolu, memlû, ğınca ğınc.

- "mişâl" -

"ey vâdî-i eyemen içre koyıcı
it min sañga öz kaşırğga ğıncı"

- ğıñışmak** :keskin bir şeyi istişmâm iderek añsırmak ve âtşe itmek. köpek havlaya havlaya kaçmak.
- ğına ve ğine** :harf-i taşğîr; kitabğına, ğurd, terkgine.

- "mişāl"-

"kahr ile tehdīd-i baydallargā barı çingına
mihr ile her vāde kim kıldı barı ötrükkine"

ğıram : çāğal, cencalī, cengere. tarīk, güreş ve kımār ve oyunda
muḥālefet iden.

ğıcım : kavram, uç, kabza, deste. izmek, ğıcımlamak, sıkmaq,
kasmak.

- "mişāl"-

"kuwetni kördüñg ol ev başını
bir ğıcım leb izdi ol ḥaṣḥaṣnı"

ğıcılamaq : avuclamak, il ile bir şeyi izmek, kavramak, sıkmaq,
yincmek.

faşl-ı fā (f)

farseng :ferseng, kefe, mizān ve terāzūyī ādl ve denk itmek üzere bir tarafına konulan dara ve seng berāberī.

fāryāb :türkistānda bir çarve ismidir, zır fāryābı andandır.

falış :būstān tōkündüsü, falız, kavun telesi, beyāre yeri, zemīn-i kilik.

falğü :bekçi, hammāl, hizmetçi, müzd-ver, melī, kirā-keş, dellāl. fāhişe, nuger-zen, kaşbe, pāygī, dile tınab.

fāl :kehen, reml, ğaybden haber, nīreng, fāl-bīn.

- "misāl" -

"hizmetinde cān könglümni koyub āzm eylediñg
ey köngülge mūnis ve cānımğa hem-dem yaşşı fāl"

fahsa :paşsa, paşsa, faşse kil ve sāde çamur ve lāydan ma'mūl olan divār.

- "misāl" -

"ay kilübdür imdi eyvān üstiğa
yār kilübdür faşsa divār üstiğa"

firrist :eşvātdandır, hevāya atılan bir şeyin itdiği şadāsı, fırlayış.

ferğana :türkistānda meşhūr ve āzīm bir şehir ismidir. hoğand daği dirler. endicān, merğiyān, nemengān oradadır.

- "misāl" -

"lütf eyledi bizlerge hudāvend tebārek
ferġana zemīn ecre birib muy mübārek"

- ferah** :afġanistānda vāqıf bir memleket ismidir, herāta qarībdir.
- ferferek** :farfara, çarġ-ı felek, rüzgārdan dönen şey, kāğızdan yapılmı fırıldak.
- farfar** :tatar, çapar, postacı, dāk, arīzeci, çeper, kāşid, müjdecı, muġbir.
- firengi** :bir nev peçī āletidir. Cillet-i zaġm, bil bād-i zaġm, bād-ı firengi.
- fere** :bildircin ve kebg gibi bazı kuşların yavruları pek ufak pilic. çarġ ve tolab-ı ġarās çıkar dişleri.

- "misāl" -

"nādīde irür buçarġ-ı ālā
bir feresi sīm ve biri tılā"

- firīse** :yeşil ūke, kürkür, kerek, zāġ-ı kebūd. yeşil ve māvi bir kumāş ismidir.
- ferik** :bir ufak şey mañāsına, fere, fāre.
- ferik** :kelābe tolabı, çarġ-ı müdever. kelb.

- "misāl" -

"ferik gibi keldi kitti ol yār
turmadi yanımda ol sitem-kār"

- fısıldu** :fısıldı, gizlü kelām, ġıs ġıs, fis fis, süġan-ı cā-gāy, pinhānī.
- fişır fişır** :insānıñ kulaġına yakından söylenilen gizlü kelām, fıcır fıcır, fis fis.

- "misāl" -

"fişır fişır anıñ işi
böyle öter yaz u ġışı"

feşek :destek, tekye, püştibān, feşeng. gürbe, hırre, kedi, mūşek, teme, temel.

feşen :ağır yükün aşağısına yuvarlak bir ağac koyarak işbu ağacın üzerinde mezkūr yüki yuvarlıyarak bir maḥalden diğer maḥalle nakl olunması. feşeng, destek.

- "mişāl"-

"hiç korkulmas anın taḳından
arkasında feşen desteği bar"

feger :kırmızı, düzgün, ğaze, ğāliye. müstağrak.

felfes :zāif, süst, 'āciz, nā-tüvān, qarı, kart, çelfes, tenbel, lāübāl.

fele fele :derece derece, mertebe, mertebe, zīne zīne.

- "maḥdum kulı"-

"künde kefen biçer bu ecel heyhāt
ne belādur hiç kutkarmas bu şayyād
fele fele aşağı düşer ādemī zād
bu kün kördiklerinġ irte kalmadı"

fümmek :inanmak, i'tikād ve i'timād itmek.

fūta :kuşak, kemer-bend, bil bağı, ḥademe beline tutan ipek peştemal, kurın.

- "mişāl"-

"yārim sen yārim sen
ni tarafa nigārim sen
kırmız fūteni uşlab
aydın kice kilge sen"

file :ğüz, koza, ipek tuḥmı, böcek ğūzesi, pamuk ve puḥte ğūzesi, ibrişim.

fır :esvātdandır, şiddet, ḥalecān, ācele maḥālarına müstāmeldir.

fıŝkırmak :suı ađza alub tereŝŝüŝ itmek, büskürmek, fıñkırmak, fāŝıden.

fıyku :cül, cıga. kaynamađ, cūŝ.

fahal :buğday, arpa otı ve ağacı, sāfı, sap ve pāyesi, pađāl pāye, iri samān.

- "misāl" -

"kiçürmes hiç kişini atızı bile yeridin
fağal payesidin ötmegiz o diñkānıñ"

fahhek :ecvef, hüpe, boŝ, serseri, fir fir ādem. gevāk, gūŝek, hālı.

fūlad :pūlad, tabān, cevher-dār, timür, āhen.

- "nevāyi" -

"köñgli mihr eyler āyān körgeç rakıbiñg yüzini
körmegünçe zengı çıkmās cevheri fulādniñg"

fasl-ı kaf (k)

kaan : hakan, padişah, hükümdar, sahib-i saltanat, ulü-l-emr. bir hükümdar ismi.

-"misal"-

"kanı hanlar ve kanı cingiz han
ki ögedey kanı irdi ol çün kaan"

kaanmak : telehhüb itmek, alevlenmek, ateş almak, şülenenmek, alarğa, şüle.

kab : zarf, gılaf, mahfaza, cild, lifafe. püşiş, çanāk, ayak, cüvāl.

-"misal"-

"káb içinde koyınız ol dārūynı
nūş itinġ her kice bir miqdārını"

kaba : hançal, iti bölük, hind kavunu. cesim, kalın, ġafs, dürüş, ġavs.

kabarcuk : tebħāle, ābile, kör çipan, uçuk, çifkan, çubüşek, dünbel.

kabarcuġlamak : intiġac itmek, kabarmak, ābilelenmek, kable çıkarmak, uçuk, tebħāl.

kaba**k** :ilerü, öñ, huzür, pîş, ser-püş, ğiṭāye, ka**pa**k, göz ka**pa**ğı, bālā-yı çeşm, kedū. ka**ba**k oyunu ve tufeng-endāzlık itmek, toy ve düğünde meşhürdur.

- "mi**s**āl"-

"kötüre almağum ka**ba**ğımını
kişi dik kim hemîşe çıkgey beng"

kaba** kuşluk** :zuhra ka**ri**b olan va**kt**, büyük çāşt-gāh, nā-şitā va**kt**i, va**kt**-i çay, kuşluk.

kabi**l ve ka**bi**** :muḥāşara, ablu**ka**. ka**mi**l. leşkeri ortaya almak, hişār ve kışlayı sarmak.

- "mi**s**āl"-

"ger kişi kalsa ka**mi**lda nā-tüvān
ha**kk** teālādan tiler dāyim amān"

kapa**mak** :örtmek, bend ve setr, muḥāşara itmek, ablu**ka** eylemek, çevirmek.

kapa**lmak** :taḥāşşun ve tesettür itmek, muḥāşaraya girmek, mesdūd olmak, inzivā ve insidād itmek.

kapa**n** :hinzīr, toñuz, hūk, çu**ç**ka, do**ñ**guz.

kapa**çurta** :pūlād ile timüri karışdırub eriderek anıñla kılıc ve bı**ç**a**kk** ve ha**nc**er gibi ālet-i ka**ti**ā i**m**āl itmek.

kapa**çuk** :kīse, ḥalita, cīb-i destī, burma halita, çanta, hemyān, pāre kīsesi.

- "mi**s**āl"-

"yulduzı ol āsmāndan aladur
her ne tapsa ka**pa**çukı**ğ**a saladur"

kapa**ka**ç**a**kk**** :zarf, ğilāf, lihāf, perde, gūrfe.

kabi**l pilav** :özbek pilavı, ğiraz, pilav-ı sāfı ve cilav.

kaba**ka**rm**a**kk**** :a**ğ**lā**kk**, i**ş**fā**kk**, i**t**ba**kk** ve imlā itmek.

- "misāl"-

"yiter her laḥẓa müjgānı ḥayālī can ara veh kim
alardur cān-sitān oḳlar bu ol oḳlarğa ḳapudur"

ḳapu : bāb, ışık, dervāze, maḳşad, fırşat, derārek, der-bār,
āstāne, der, būse-hāne.

- "misāl"-

"kadīmī ābd-i deyrniḡ bu bende
ḳapuniḡda bir ḡulām-ı zer ḥarīde"

ḳapurçak : balıḡnı pulları, pülüs-ı pülkçe, pül-s-i māhī, pülk-i semek.

ḳaburğa : ḳaburğa, göğüs yan kemiklerinin heyet-i mecmū'ası, şeş
ḳaburğa, altı kemük.

ḳapa : ḳafa, ser, baş, kelle, re's.

ḳaparmak : ḳabarmak, intifāc itmek, şişmek, üfürülenmek.

ḳapḡan : ḳapıcı, şayyād, alıcı, tuyūr-ı ḥatıfa, yırtıcı hayvānāt. ālet-i
şayd, ḳapan, tor, şebeke. ḡūtī ḳuşı.

ḳapaḳlamak : ḳab ve ḳapaḳ ile bir şeyi örtmek, ihāta ve muḥāşara itmek,
müstahkem eylemek.

- "misāl"-

"ayaḡımniḡ ḳalemi zā'īdin andaḳ ki ḳalem
ḳapaḳalıḡan tiri devride ḳalem-dān yanḡlıḡ"

ḳapan : ḡayet büyük çeki, mizān maḡalli, ḳanḡar, terāzū-yi büzürg,
ḡafek, ḳafḡan, duzak.

ḳaptan : ḡaftān, ḳaftān, ḡuzak, dām, şebeke.

- "misāl"-

"ḡırḳa anıḡ cismide ḳaptan bolub
ḳaptanı ten cismi anıḡ cān bolub"

ḳapsamak : şāmil ve hāvī olmak. şehir ve ḳal'ayı āskerle ḡaşr-ı istilā
itmek. ihtivā ve istiḡrāk eylemek. ihāta, muḥāşara.

kapgamak :ihāta, iştimāl, muḥāşara itmek, kalıplamak, etrāfını çevirmek.

- "mişāl"-

"nice künden soñg olğay imkānı
kapgamak bu iki çirig anı"

kaplamak :istiāb, ihāta ve iştimāl itmek, etrafı kapatmak, muḥāşara.

kaplan :bebir, peleng, şir, esed, leys, gāzanfer, arslan, bars, yolbars.

kaplama :mestūr, bütün örtü, rū-yı pūş.

kaplubaga :taş bağa, tosbağa, seng-pūşt, taş bağa, kaplunbağa, bağa.

- "mişāl"-

"taşbağa kibi yüzi çuturdur
ser-tā-serī büsbütün çuturdur"

kapmak :ḥaḥf itmek, gāsb, nehb ü yağma, baḥş-kerde, giriften, başub almak, zabt.

kapçı :alıcı, şayyād, gāşib, paḥş mikerdeki zeber-dest, zūr-āver.

kapu :bāb, dervāze, ışık, āstāne, buse-ḥāne, der-bār, kapı, der.

- "mişāl"-

"bir kapu mesdūd ise yüz kapı açıkdur devām
kaḥ-i ümīd eylemem tā maḥsād ḥāşıl olmasa"

kapuzag :kabuq, qaşr, post, deri, cild, tiri.

kapık :mestūr, örti, kapanık, pūşide, yapılmış.

kat :tabağa, mertebe, şıra, derece, taqım, bār, merre, defa, yan, taraf, kenār, kıfa, pāgāne, zīne, süllem, nerd-bān.

- "mişāl"-

"bir kاتا oturdı pādşālar
altında taleb kılıb gedālar"

- katarmak** : nize, harbe ile şançmak, mızrāk urmak, süngi ile soçmak.
- katag** : tabya, siper, istiḥkām, metris, şinig, cendavul, sedd-i ceng ü harb.
- katagan** : konduz hıttasından tavāyif-i özbekiyyeden bir kabīle ismidir. katgan, yasaç, merf, tātīl, sedd, kadgan.
- katangur** : biçim siz olan ādem, yaqışıqsız, kılıqsız, bed-şekl, bed-āfet.
- katramak** : tācīl ve tesrī ve şitāb itmek, sūratle yürümeç, koşmak, bat bat, tiz tiz, çābük çābük, çapmak.
- katırdamak** : sertçe olan şeyler birbirine toçanarak ses çıkarmak, āvāz, gürülti, şadā.
- katgan** : katub qalmış olan şey, saht, sert, kaç, katıç, serd, kadīd.
- katla** : defā, merre, kat kat, nevbet, kerre.
-"miřāl"-
"yana bir katla hem körgey cemālin
semā itgey revān-āsa maqālin"
- katlama** : devşirmek, qumāşı kat kat kırub bükmeç. bir nev'yağlı etmek, börek, pāçe, katlama.
-"miřāl"-
"katlama ger bolmasa mihmān üçün
ay oğul bar yağlı çālikden kitür"
- katlanmak** : eglenmek, işbār ve tahammül itmek, hamīde ve ihmāl olmaç, bükülme, piç ü tāb.
- katlav** : bir nev'sürür, şād-mānī. leşker girü gelmesi, kayıtışı, avdet, bergeşten.
- katmer** : katlı, muzāāf, katmer çiçek. bir şeyin içerisi kat kat olmaç, gül-i hab-rū, haṭmī, koyı kırmızı.

katmak : ilhāk, ilāve, zamm, ziyāde, terfīk, tahlīt, terdif itmek, mezc, hamrā-kerden.

- "misāl"-

"âşık-ı zārīng menem oynatmağın
mest olsun dib meyge afyon katmagın"

katnaşık : mürur ü ubūr, āmed ü reft, gidiş giliş, iki taraftan barma gelme.

katnamak : bi-d-defāt gidüb gelmek, mürur ü ubūr, āyende ve revende, gelen giden.

katuluk : galeyān, cūş, tuğyān, emvāc, koşulma. ecnebīden bir fırka ismidir.

katih : katık, düğ, yoğurt, mās-ı corgat. düğün harcı için dāmād tarafından kātīn-pedere gönderilen harc, "atiyye.

- "misāl"-

"gerd ü pişimde tolaşur sen müdām
sin bile nerde yidik nān ü katig"

katış : karışık, katım, memzūc, maḥlūt.

- "misāl"-

"katıştı iki çeyş-i deryā huruş
uruşdın ecel kulzūmi urdı cūş"

katig : katı, sert, saht, kavī, dürüş, metin, kaç, daş gibi.

katıklaşmak : bekişmek, serpişmek, birbirine karışmak, araraşmak, hem-vāre olmak, maḥlūt.

katılış : karışık, maḥlut, mecmū-i devābb, hem-rāhī, berāberī, berhem, şüden.

kaç ve kaçça : edātdır, çend, kim, ne kadar gibi. istifhāmdır, çend-ciz, çend-kes, -ce kadar.

- "mişāl"-

"bir kaçça kişi ilinde şimşir
bir kaççasıda kemān ile tır"

- kaçar** : seī-ül-ḥareket, kaçan ve firār iden, kaçak, perende, devende. mū teber bir kabīle.
- kaçışlıg** : kaçmaklık, firār, inhizām, güriz, azīmet, der-tāz, ricāt-ı kahkara.
- kaçag** : firārī, kaçkın; gürizende. gulām-ı bende, firārī, abd-i güriz-pā.
- kaçan** : kaçan, ne vakit, ne zamān. pehlū, arkada bulunan küçük kemikler tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir.
- kaçangaça** : ne vakte kadar, ne vakte, ne zamāna degin.

- "āgehi"-

"gāh itāb itib gehī nāz kılıb kaçangaça
ḥaste köngülğa kılğusi cevr bile cefā köriᅅg"

- kaçtek** : kaçıcı, firārī, münhezim.

- "mişāl"-

"biri yilge yoldur biri otğa yol
bozulğac revān taşkarı kaçtek ol"

- kaçgak** : kaçık, hezīmet, bozgun ve firārī, azīmet idici.
- kaçgun** : firārī, münhezim, kaçak, gürizende.
- kaçguycı** : kaçıcı, firār idici, mey gürihtigi.
- kaçmak** : hereb ve firār itmek, çekinüb savuşmak, kurtulmak, ictināb ve istinkāf itmek, ḥalās bulmak.
- kaçu** : firār, inhizām, hereb, ve ceng ü cidāl, kalemnden kaçmak, gürihten, rüy-gerdān şüden, muḥārebeden dönmek.
- kaçıkmak** : kaçub savuşmak, perākende ve perīşān olmak, bir yana çarpılmak. yüz çevirmek.

- kaçın** :su yollarınıñ, lağımlarınıñ, nehir seddleriniñ şikâflarından gelen şu şüpründisi. yek yek güriz-i leşker, bir bir firār.
- kadak** :mih, çivi, mismār, harpeçe, mihçe, nāl-bend, peyvendci. kāse, çini kadağ idici, yamayıcı, kadaqçı.
- kadaqlıg** :çivili, mihli, muhkem, kavī, mażbūt, peyvend-jende, yamaklı.
- kadağan** :cār, tenebbüh, men, yasak, kağan.

- "garīb" -

"bāg igesi bağı itme kadağan
menim yārim bāg seyrine kiledür
nergis közüñ yumub kıya bakmağıl
menim yārim gül seyrine kiledür"

- kadamak** :çivilemek, mihlamak, perçin itmek, mismārlamak, emri-têkîd.

- "mişāl" -

"kadağan oklarından cism-i efkārımıñ sığandur
kil imdi nāle-zārimni sığandın temāşā kıl"

- kadana** :mücrimlerin ayağına urılan pāy-bend, kayd, zencir, kayd-vāne, işkil, keşen, künde, tomruk, boğa.

- kar** :berf, selc, buz.

- kara** :bak, naẓar it, niğal-kün. siyāh, esved. berr, kırı, yer, haşegī, deñiz kenāri, sāhil, leb-i deryā, adak.

- "mişāl" -

"yüziga çikip perde yārim kara
bu ğam eyledi ruzgārım kara"

- karılıg** :ihtiyārlik, kocalık, pirlık. taḡāyif-i etrākden bir kabile ismidir. Çingiz hanıñ gürcistāndan hın-i āvdetinde bu kabile yolda karda kaldıkları için bunlar böyle karlık tevsim olmuşlardır.

- karagrıkı** :bir nev hasteliktir, karamuk, kızamuk.

·kara bataκ :bir nev'-i mürġ-i ābī ismidir.
·kara baş :cāriye, köle. bülbül. hezār-ı dāstān, ḥatun, siyāh-zer, zen.

- "mişāl" -

"mening refikam kara baş
çohdin berü maŋga yoldaş
hem kardeş hem sırdaş
cüdā olmam andan bir kün"

·kara boğaz :bir nev' kuş. baħr-i ḥazar kenārında bir mevzī ismidir.

·kara tarıġ :bir nev' tarı ismidir, tarık ve erzen.

·kara tavuk :māfuf ve meşhūr kumriya beñzer bir nev' kuş ismidir, kara sac dahi dinilür.

·kara tayak :büyük şopa, başı bozukların ve evbaşların muḥārebe tayakları, kara keltek, muāvene āskeri.

·kara tıġ :kuşçılar, şayyādlar, kuşların tüğünden yaptıkları bir nev' ālet ismidir.

·kara tamġa :türkistān padişāhlarının fermānı, yıllıġ.

·kara çörük :şevniz, bir nev' siyāh dāne. çöre oti.

·kara çerig :seyyāre āskeri, abşı bozuk sipāh. elān kıl kuyruk dahi dirler.

·karaḥan :tavāyif-i mülük, moġol ḥanın evlādları. ve iskender-i zü-l-karneynin muāşırı bulunan hind padişāhlarının piri.

·kara düzen :tanbūr, sāz, naġme, dü-tar, ġajek.

·karasu :türkistānda bir ırmak ismidir.

- "mişāl" -

"karasudın bir bir aştı
āskeri kirüye kaçtı
serdārlar barıb ulaştı
urusning ḥālini körüng"

·kara şenbe :mātem günü, yevm-ül-yēs, nevḥa eyyāmı.

kaṛa kaṭ : zirişk tāmından fülful büyüklüğünde nārdān bir şeydir.
tutum, sumak gibi.

kaṛa kuṛut : bir neṽ peynirdir ve yoğurt kuṛusı.

- "miṣāl" -

"āklı bir şey yitmez
kaṇd kuṛut fark itmes
kovalarıñg hiç yere kitmes
nārdān ile hem-rāh boldım"

kaṛa kuş : ūkāb, ānkā, simurğ, hümā, devlet kuşı.

kaṛa kulağ : ğül, ummacı, dīv, bir neṽ kuṛt. alacalı ādem, huş-yār, gūş-
endāz, muḥbir, bezirgān. denīm ve köle.

kaṛamuğ : buğdayın içinde bulunan siyāh dāneler, it üzümü, lüpek.

- "miṣāl" -

"gedālar çüz kizerler bay içinde
kaṛamuğ dānesi buğday içinde"

kaṛa künlük : mātem, ye's, hüzün ve ğam günü, rüz-ı siyāh.

- "miṣāl" -

"bir kaṛa kün başıma tüşdi meniñ
mātem ü ğam boldı yoldaşım meniñ"

kaṛa kiyik : yabānī tuñguz, şuğan-ı deştī, āhū-yı şahrā.

kaṛa yimiş : kaṛamiş ve siyāhlanmış, kapkaṛa, simsiyāh. emlük dinilen
bir neṽ meyve.

kaṛa sevdā : māliḥulyā, cünūniyyet, delilik, tilbelik, ās ās, kaṛa kaṇ,
sevdā-yı ḥūn.

- "miṣāl" -

"kilmedi hiç bir kişi kiñgeşime
bir kaṛa sevdā tüşübdür başıma"

- karā kırım** :türkistānda bir vilāyet ismidir.
- karā kır** :deşt-i kıpçakda vāki bir maḥallin ismidir.
- karā köl** :türkistānda buḥārā cihetinde bir memleketdir. buḥārāya yeti tümen karā köl yeti yarım tümen derler. siyāh kuzu terisi, ācem külāh bağnesi oradandır.
- karā kalpak** :moğol cinsine mensub bir ulusdur ki miyānkālāt buḥārā ve ḥārezmde ceyḥun nehriniñ kenarlarında meskündurlar.
- karā kaş** :türkistānda bir maḥall ismidir. siyāh ebrū.
- karā basmak** :uyku içinde hücūm itmek, bağteten ve defāten ḥamle eylemek. yek-pāre baḥş.
- kararak** :siyāhrak, çok esved, kapkara.
- kararamak** :soñradan karā olmak, uzakdan karamak.
- kararaşmak** :görünmek, düşmen ve ganimine uzağdan görünmek, nümāyiş karamak.
- karāğ** :göz karartmak, cesāret ile bakmak, şiddet ve sefīz ile karamak.
- karāğay** :siyāh ḥāl, ḥatt, göz, naẓar, baķış kenār, kıygac bakmak, görüş. nehb, ğāret, ğaşb, tārāc.
- "misāl"-
- "ay karāğingğa serme-i māzāg
mātağī merkebinğga koymay dāg"
- karakçı** :harāmī, ğāret-ger, ğaşşāb, hırsız, kaltaban, oğrı, düzd.
- "misāl"-
- "köngüller naqđini tārāc iterge yapmağunğ bür ka
anıñ dikdür ki yüz bağlar karakçı kārvan körgec"
- karavul** :meşe orman, pete ağacı, toğay, yığacı, karāğul, dīde-bān, gezici, tolaşıcı, pāspān, nigeḥ-bān, bekçi. āsker kolu.
- karakmak** :nehb ve ğāret itmek, yağma ve tārāc.

karalamak : haṭṭ boyamak, kir ve siyāhletmek, telvīs, tesvīd, yazmak ve meşk itmek, siyāh meşk.

- "misal" -

"kimge saldım kör közüm qaralgudın işk içre kim
kan ara pinhān közüm aḳ u karasın körmedim"

karamak : bakmak, nazar ve nigāh itmek, imān, gözetmek.

- "misal" -

"kara didim karamadınḡ
kara zülfinḡ taramadınḡ
aşıklıḡğa yaramadınḡ
min sini sivdim kara köz"

karas : nazar, tebşir, imān, nigāh, bakış.

- "agehi" -

"cānını işk ehlininḡ algusı bir nezzāredür
ay perī-fettān közinḡde ger budur oḡrın karas"

karçın : sarık, selle, imāme, destār, silāh yeri. turkmānlarinḡ kara evde kullandıkları tek ḡurc.

kart : kocamış, pīr ve ihtiyār olan. rişte ḡasteligi. zışt, çirkīn, ḡurı, yābis, ḡuşk, ḡaḳ, ḡadīd.

kartmak : keçel ve cerāhetden düşen kartılmış şeyi, kart kart kaşınmak

- << meşreb >> -

"ihsān ü seḡāvet bile ömrümni karutḡay
islām çerāḡi bile közümni yarutaḡay "

kartuk : şāḡ, hacāmet, boynuz, ḡarn.

karta : altinḡ revḡanı, iç yaḡı, kart ḡazı, oyun kaḡıdı, iskambil.

karçnak : ḡasīs, bahīl, gözi aç olan, müflis, miskīn, tamā, deñi, le`īm

karçınmak : Һāsīs ve bahīl olmak, leimlik eylemek, tamalik etmek, aç göz.

karça : bir nev'küçük mülewen kuş ismidir.

karçıġay : bāz, toġan, kartal, kırgı, çepek, cıġılbay, şeh-bāz.

-<< mişal >>-

"gürg Һaylıġa karçıġay der-miyān
alar çūje yaŋlıġ bu birme keyān "

karçımak : kazımak, kaşımak, karġıçla tıraşlamak.

kardaş : birāder, toġan, āhī, karındaş, eke, öge, apa, aġa, ini

-<< hikmet >>-

"ata ana karındaş kayan kitti fikr kıl
tört ayaklı çübīn at bir kün siŋge yiter "

kars : şal, kuşak, tokuma bil baġı, fūte, rūm cānibinde bir memleket ismidir. miyān-bend.

karsak : sincābdan büyük karını çil bir nevi Һayvān ismidir. tilki, mānend.

karsımak : alta urmak, yatırmak, çignemek.

karşu : muqabele, kabl, Һizā, rū-be-rū türkistānda buġārāya karīb bir şehir ismidir, naşşeb, nesf dahi dirler, 'ömer-ün-nesfī oradandır. ol taraf, ol cānib, yaġa, taraf.

-<< mişal >>-

"karşıdan yārim körüdi ay dik
kāşki bolsam yanında bay dik "

karġa : Һake, karġa, ġurāb, zāġ, zaġan, kelāġ.

karġa büken : mesmūmātdan bir nev'daru ismidir, köçele, tenge gibi, beyāz müdever.

karġaş : nizōġavġa, mücādele, şūriş, karışık.

-<< misāl >>-

" ni merdūdlıǵ kim bolur il işi
tün ü kün anıñǵ cānıñǵ qarǵaşı "

qarǵanmaq : bed-duā, lānet, sebb ü şetm, incitmek

-<< misāl >>-

" lūtfını kim qarǵadı yārab belāya uçra dib
kim sīniñǵ dik taş baǵırlıq bī-vefāğa uçra dib "

qarǵış : haqāret, nefrīn, lānet itmek, bed-duā, intizār etmek,
qarǵamak

-<< misāl >>-

" qarǵış alǵınca duā alǵın duādur kīmiya
yavuz olur her kişi alsa uluǵlardın duā "

qarkaşuq : deveniñ tuyaqı, şaǵanı, tiveniñ tırnaǵı, tüyeniñ tuyaqı,

qarkunak : aǵıl, kaçaman, merǵalarda hayvān melcei. ihāle, çevre,
qutan, toyla.

qarlanguc : qırlanǵıç, ebābil, qarluǵac, firāştürük, qaldırǵac.

qarlaş : müflis, tehī-dest, bī-sermāye, faqīr-ül-hāl olan, bī-qudret,
faceze.

-<< nevāyi >>-

"naqd-i can birle nevāyi mey tutar meyhanēğa
her kaçan kim köñgölge ol şūh qarlaş ivrül"

qarlıǵ : tavāyif-i etrākden bir qabīle ismidir. hīve hükümdārları
harezmiar aña mensūbdur. qaluq dahi dinülür.

qarmak : qarmaq, qalmaq. balıq ignesi, hurte, qallāb. şaşt. soqmaq,
qurcaqlamak, haliden

-<< hikmet >>-

" on üçümde nefis ü hevâ kolğa aldım
nefs başığa yüz mirîğ belâ kıarmab saldım
tekebbürni ayak astın basıb aldım
on törtümde toprak-sıfat boldum muna "

kıarmamak : kıavramak, pişirmek, cencek, birden kıutulmak, acele ağıuş.

kıarmaşmak : alt üst olmak, zîr ü zeber-şüden, kıarışmak, aralaşmak, behem-şüden.

kıarı : ihtiyâr, pîr, kıoca, (acûze. bir kıulac, iki zîrâ. kıârî, hâfız-ı kelâm-ul-lâh. kıurağ.

-<< mîşal >>-

"muşhafı yâd eylegen
kıârî-yi kıur'ân idi
ağ ve kıaranı bilen
turfa sevât-hân idi "

kıarılığ : ihtiyârlık, kıocamiş, pîr olan.

-<< mîşal >>-

"kıayğıuçı bağırğa hüz dağı kıarılığ
salğıuçı ğam ü belâ soradı kıarılığ "

kıaruça : bazu, kıoluñ üsti, kıarış, keff ü şâne.

kıarış : açık elîñ baş parmak ucundan serçe parmak ucuna kıadar olan tûl, şibr, bilek ve çeb.

-<< şüfi >>-

"bir kıarışlığ yolğa kıirseng kıoyma bî-yoldaş kıadem
bir mevîz aldınğda bolsa anı bî-hemdem yime "

kıarışlamak : kıarış ile ölçmek, saymak ve çep itmek.

karık : ihtiyār, koça, pīr, fafı karı.

-<< nevāyi >>-

"ay nevāyi hüzn ile ötker qarılığ miñnetin
kim yigitlik bardı 'ayş ü 'işret eyyāmı bilen "

karıkmak : pīr olmak, ihtiyārlamak, qarılanmak, müsinn olmak,
kartlanmak, fānī-şüden.

karılmak : ihtiyārlık, pīrlık, müsinn, sāl-hürde

karımak : ihtiyār ve pīrlanmak, 'acüz olmak, qocalanmak, müsinn,
müy-ı sefid.

-<< mūnis >>-

"bes ki hecrinğ şiddet endūhi teşīr eylemiş
yitmişem ölmekğa qarīb gerçi bar irdim yigit"

karın ve karun : hacāmet-i şāhī, boynuz, qarın.

karnı yaruk : türkistānda miñg qışlaqñ cenūbunda mevki ismidir. bir
nev' yemektir. 'ilāc.

karınca : neml, mūr, mūrçe, qarınçqa.

karınçqa : küçük qarınca, mūrçe, şağır neml.

karındaş : birāder, qaradaş, āhī, eke, öge.

-<< mişal >>-

"bir kice mihmān ol cānım qarındaş
ikimiz konuşub qaradaş bolalı "

kaz : batt, vezih, 'alcūm, ku kuşu.

kaz kanatı : fenn-i ħarb iştılāhıdır, seyrek şaff şaff dizilmek, dest-res.

kazak : qazaq. bī-hānmān. buħārā ve ħārezm şimālinde deşt-i
qipçaq-ı kebirde meskūn 'azīm bir ulus ve qabāyil ismidir.

-<< mişāl >>-

"zāl didi kim qazaq irkende şāh
tiġ çikib kim çiker irdi sipāh"

- kazakçı** : hırsıs, harāmī, kıta-ı tarıq, kaltaban, aġrı, rāh-zen, çapavul.
- kazakmak** : hırsızlık, harāmılık, kıta-ı tarıklık, itmek, kingilce çıkmak, yol kesmek.
- kazaklık** : ceng eyyāmi, seferde asker ve leşkerin hāli.
- kazalak** : çekevük, käfte, ğavaq, meġāq, cevfi.
- kazan** : rusyada eyālet merkezi bir şehir ismidir. noġay, qazan ve ğazan kavmi.

-<< mişāl >>-

"cümlesi irdi müselmān bī-gümān
sibirya ve şehir-i bulġar ve kazan"

- kazanc** : ticāret, kesb, temettüf, sūdā-kārlık, bey' ü şirā itmek, sināātdan qazanmak, fā'ide itmek, kesb-i kār-ı nef.
- kazgan** : büyük tencere, qazan, diġ-ı kelān, diġ-i kebīr.
- kazganmak** : qazanmak, iktisāb itmek, intifā-ı kār, sūd ü menfaāt, temettuf.

-<< mişāl >>-

"cismi birle barıb yatıb kildi
dōst haylini kazġanıb kildi"

- kazmak** : qazmak, hafr ve haş itmek, çukur yapmak, oynamak, kenden, amik.
- kazma** : qazacaq ālet, külüng, maħkuq ve menkūş şey, bil, kitmān, teber, tişe, çapa.
- kaznaklık** : maħkūk, menkūş, maħfūr, qazılmış olan hātem ve islimi, kende-kārī, menbet-şüde, oyma, yorma.

-<< mişāl >>-

"zāl didi kim qazaq irkende şāh
tiğ çikib kim çiker irdi sipāh"

- qazaqcı** : hırsıs, harāmī, kıta-i tarīk, kaltaban, ağrı, rāh-zen, çapavul.
- qazaqmaq** : hırsızlıq, harāmīlik, kıta-i tarīklık, itmek, kingilce çıkmak, yol kesmek.
- qazaqlık** : ceng eyyāmı, seferde asker ve leşkerin hāli.
- qazalak** : çekevük, käfte, ğavaq, meğāq, cevfi.
- qazan** : rusyada eyālet merkezi bir şehir ismidir. noğay, qazan ve ğazan qavmi.

-<< mişāl >>-

"cümlesi irdi müselmān bī-ğümān
sibırya ve şehir-i bulğar ve qazan"

- qazanc** : ticāret, kesb, temettüf, sūdā-kārlık, bey' ü şirā itmek, sināatdan qazanmaq, fā'ide itmek, kesb-i kār-ı nef.
- qazğan** : büyük tencere, qazan, dīğ-ı kelān, dīğ-i kebīr.
- qazğanmaq** : qazanmaq, iktisāb itmek, intifā-ı kār, sūd ü menfaāt, temettuf.

-<< mişāl >>-

"cismi birle barıb yatıb kildi
dōst haylini qazğanıb kildi"

- qazmaq** : qazmaq, hafr ve haş itmek, çukur yapmak, oynamak, kenden, amik.
- qazma** : qazacaq ālet, külüñg, maħkuq ve menkuš şey, bil, kitmān, teber, tişe, çapa.
- qaznaqlık** : maħkūk, menkuš, maħfūr, qazılmış olan hātem ve islimi, kende-kārī, menbet-şüde, oyma, yorma.

kazuk : ucu sivri degnek ve ağac, büyük mih, gönder, dār u direk ağacı, gül-mih.

kazı : kazı, at etiniñ sucuğı, basturma.

-<< mişāl >>-

"kaz ü kazı ve kuzı ü kız ve kıımız kirek
ay merdmān şehr-i herī barcamız kirek"

kazıdu : talāş, rende, ğāyet ince yonka, kazğan dibi, kargıç dik, kırındı.

kasmar : bir nev'illetdir, aqutma, hasmar, müy-ı hurk, suhte-ney, şer-pençe gibi.

-<< mişāl >>-

"hasmardın öldi ol perī-zād
yetse ecel kalmas ādemī-zād"

kasmak : kazındı, kazğan dibi, çiküb tarlatmak, kısmak, sıkamak, sıkıştırmak.

kasmak : kazındı, tutmak, kuzgun dibi yanmak tekir, taht, dik giriften, kargac.

kasnak : ilek, galburuñ etrafındaki olan halka ve müdever tahtası ve emşali gibi gerdiş.

-<< mişāl >>-

"ney def zer ü sīm ile mülewen
kasnakı tilā ile müzeyyen"

kasnı : bir nev'şumağdır, bizer, kına, çöre oti dānesi, zağır, kāsni, benç.

kaş : nezd, karşı, öñ huzūr, berāber. ebru, hācib, muqābil, rū-be-rū.

-<< mişāl >>-

"bahilniñ aldıda zinhār ihsāndın köpürmenğler"

hasīsning kaşida beyhūde mihmāndın dem urmaŋlar"

kaşgu : kaşav, kaşağı, koşan, kaşu, tīmār āleti

kaşşak : faqīr, müflis, gedā, bī-hānmān, bī-beyzāāt, kaşak, pāresiz, ser ü pā bürehne.

-<< mişāl >>-

"kaşak faqīr ü nā-tüvāndır
lākin körünekli pehlivāndır"

kaşaŋ : sipāh karaŋgu, tārik, zulmet. zā'if, etsiz olan, ser-keş, āsib, dürüş, zernek, bed-hūy at.

kaşanmak : hār ü māl itmek, hayvan aġnayararak tebewül ve tekeyyüf itmek, işemek, şāşiden.

kaşgaldag : bir nevi çayır kuşu, suna, almabaş, mürġ-i ābī, ördek, turna, çüllük.

kaşkamak : telehhüb itmek, parlamak, ālevlenmek, şülenenmek. şakır şakır kaynamak, cüş.

-<< mişāl >>-

"cism ara birbirleri kaldı bütün
pāre pāre çünkü kaşgalġan otun"

kaşkaralmak : gice ortayı karaŋlu başmak, şeb-i deycūr, tārik, karaŋgu gice, zulmet.

kaşka : alnında beyāz nişān olan çarpay ve at, bahadır, kahramān. her dāim ön şırada giden, muhārebe esnāsında atın cebhesine takılan ālet, nişān, kuşas, tomar.

kaşuġ : kaşuġ, şūrbe içmek isti māl olunan oyuk tahta pārcesi, muāllaqa, çemçe.

kaşımak : kaşav ve tırnak ile hār ü māl itmek, hārīden, mālīden, tīmār eylemek.

kaḳ : güneş ve âteşden kurumuş olan, kupaḳuru, kavun kaḳı, su toplanacak mahall ve mevki, seylāb, yağmur yeri.

-<< mişāl >>-

"belḥ ilning tāḳati hem tāḳ idi
barça kavun ḥasretidin kaḳ idi"

kaḳa : baba, ābi, beder, dede, büyük kardeş, ağabeg, eke, ḥandān-rūy, lala.

kaḳalağan : ziyāde bağıricı tavuk ve sā ir, ziyāde ḥayḳırmak, bīsyār çagz dend.

kaḳalamak : tavuk yumurtlarken ses itmek, kıkırdamak.

kaḳırdag : cız, cıza, kuyruk, yağın eridirken ahirinde kalan yanmış şahm pārceleri, kıkırdak, kuru şey, kadīd, ḥuşk.

kaḳırmak : kaḳırdamak, kuru şeylerin ses ve āvāzı, ağac dalları kadīd ve nāşif ve ḥuşk olmak, kaḳşak hīme, bī-dūd.

kaḳırma : kuru ve kadīd şeylerin āvāz ve şadāsı, şukun itmek, ḥayḳırma.

kaḳşak : türkistānīn tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir. ziyādesiyle ağlamak.

kaḳşalamak : kurumak, kaḳ ve kadīd olmak, ḥuşk-şüden, bir neḅ otun, sazaḳ.

kaḳşal otunı : kendi kendine kuruyub pārcelenen odun, seksavul odunı gibi.

-<< nevāyi >>-

"cism ara bir yerleri ḳalmay bütün
pāre pāre öyle kim kaḳşal otun"

kaḳılcım : şerār, cerār. ilm-i māāş, çok bilinen.

kaḳım : as, şaḅgsar, samura müşābih kara kuyruklu bir ḥayvān ismidir, derisinden kürk yaparlar, kara kulak.

-<< meşreb >>-

"sanmışam sincāb ve kākım dergehiñg toprağını
saltanat zer-baftıdur yanımda naqş-ı büriyā"

kakmac :kuru balık, kebāb-ı māhī.

kakmak :kar, zārb ile girü itmek, tepmek, el çarpmak, eñser
çakmak, mihlemek.

-<< mişāl >>-

"anda nūşirevān kirek baqğay
başını argatıb uç kaqğay"

kakış :kakmaklık, āzār, itāb, tazīr, tehewür, kar, diqq, neh, def,
urmak, dürtmek.

kakma :türkistānda bir nev cübbe ve ābā, türkmen çekmeni,
yüñden beyāzi, āhārī.

-<< mişāl >>-

"başıda bir telpek ignidedür bir kakma
topçaqa çün binerse özgesine bakma"

kakışlamak :harbe ile sançmak, dürtmek ile zārb ü def itmek, nize
sinān ile sançmak.

kakıganlıq :tağın, müteḥāsım, mütehewir, müteāzzir, müntakım,
güçenmelik, mağmūmlık, ḥafekī.

kakımak :tarılmak, āzārlamak, tazīr ve itāb itmek. dürtmek,
dikelmek.

kalamak ve halamak :begenmek, intiḥāb ve ihtiyār itmek, mizācına muvāfık
bulmak. āteş yakmak ve telehhüb itmek. toplamak,
yığmak.

-<< mişāl >>-

"kāmım oldur ki köyüb āşq otığa bolsam kül
kuruğan cismim otun yañlıg ol ot içre kolanğ"

kalbağ : kalpak, külāh, bōrk, kelle-pūş, tilfek.

-<< mişāl >>-

"şāh anı bil kim başı kalpağda
bezl iter āfāka birür çağda"

kalbur : ilek, ğirbāl, pervizen, ğirbil.

-<< mişāl >>-

"ğalburda su turmas çığılda seyl"

kaltağay : kalb, dağal. cāhil, kāhil, mütekāsil.

kaltak : eger, egeri ağacı, kalmağı, zīn.

kaltak : edebsiz, hayasız, bī-ār, uğanmaz, ārlanmaz, nāmūssuz,
ceār.

-<< hikmet >>-

"candın kiçmey hū hū digen barı yalğan
bu kaltakdın sormağ sūāl yolda kalğan
hağnı tapğan özi pinhān sözi pinhān
ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge"

kaltaban : korumsak, ağrı, harāmī, hırsız, kıtā-ūt-tarık, sarık.

-<< mişāl >>-

"yükini yolğa taşlab kovulğan bir qarvāndın kaç
kaçıb al yağşı yalrı kaltaban birle yamandın kaç"

kaltramak : ditremek, lertzān olmak, üşümekden tehezzüz itmek, irti āş
raşe, titremek ve rece, lerze.

-<< mişāl >>-

"sīm dik köğüsi yüze yitgeç qolımınğ raşesi
öyledür kim müflis ilgi kaltırar zer üstide"

kaldurmak : kaldırmak, def ve ber-dār itmek, taḥammül, tesrî, tesrîb. uyandırmak. yukarı kaldırmak, bālā itmek.

-<< mişāl >>-

"kâmetim ḥam boldı kaldur lutf eyle
ver ne kün kündin beterdür kâmetim"

kaldırğac : bir nev' ufaḳ kuş, ebâbil, firâştürük.

-<< mişāl >>-

"deryâning ol yakında kuruğ yığac
üstide el-ḥamd okur kaldırğac
kaldırğac kanatları kara bolur
her yerde qarı kempir belâ bolur"

kalkan : esbâb-ı ceng, siper, ekser gürg derisinden mamûl, müdeverdir, oḳ giçmez.

-<< mişāl >>-

"tiğ ü teber ile urdı bat bat
kalkan ü kılıc şadâsı heyhât"

kalkmak : kıyâm itmek, ḥurûc ve isyan itmek, ḥizüen ber-pâşden. korkmak.

kalkızmak : kaldırmak, kıyâm itdirmek, def ve lağv ve fesh ve ḥazf itmek, ber-ṭaraf eylemek.

kalmak : çin ve moḡol cinsinden bir ulus ismidir, kalmuş daḫi dinür. ikâmet ve bekâ, qarûr ve istikrâr itmek, sâkin olub gitmemek.

-<< mişāl >>-

"bir ṭarafı çürçüt kalmaḳtur
ol ṭarafı kalzum hem kaḫdur"

kalış : âzâr, serzeniş, itâb, taḫrî, ḥakâret, tevbiḫ, çeng-i bed-güy.

kalın :yoġan, taġayyün, ġafs, metin, ceġiz, sıķı, kilitlü, biriküb bir yere gelmiş olan şey, dürüşt, ķavı.

-<< mişal >>-

"bāri aġzıda tilbe it dik bālin
adedde veli it tükidin ķalın"

kalınlıġ yıbarmak: nāmzed itmek, geliniñ ħānesine ceġiz ve māl göndermek, bend-best itmek.

kam :tabīb, hekīm, dāniř-mend, feylosof.

kamçın :ķamçı, kırbaç, tāziyāne

-<< ħikmet >>-

"uşal demde biş yüz kamçın sināb urdı
ni āh didi ni vāh didi biling dōstlar"

kamařmak :göz nūruñ teřirinden iġtikāf olmak. ekři řeylerin teřirinden diřler ħiř itmek, tefriř, ķamařmak.

-<< mişal >>-

"rakīb körsem diş ķamařur yār yār
yüzige baķsam köz ķamařur yār yār"

ķamalamak :iġāta, iřtimāl, muġāřara itmek, etrāfi çivirmek, ķamamak.

-<< mişal >>-

"ķamab ķamsab heme ķavm-i cefā-kār
emirni tutdılar oķġa bık-bār"

ķamlamak :tabābet, hekīmlik řanāti icrā eylemek, feylesof olmak
haāķat ve mahāret.

ķamil :muġāřara, iġāta, iřtimāl, ķamılmak.

ķamlamiř :tabābet ve hekīmlik itmiş olan.

ķamu ve ķamuk: hep, cümle, kaffe, āmme, heme, tamāmi, bütün, asru,
cem, mükemmel.

-<< misāl>>-

"kılıb hükm kim mülk sultānları
kamuk hayl ü kişver nigeḥ-bānları"

ka^ḡmiş :ney, ka^ḡsab, ğiriv, bankes.

ka^ḡn :dem hūn

-<< lütfi >>-

"ka^ḡn boldi köngül firākingızdın
cān köydi hem iştīyākingızdın"

ka^ḡnliĝ :ka^ḡn-dār, ka^ḡtīl, hūnīn, hūn-dār.

ka^ḡnat :ka^ḡnat, cenāḥ, bāl, per, kāriz, balak.

-<< misāl >>-

"ka^ḡnat ka^ḡqıb uçar kuşlar hevāĝa
kanatsız men kerem kıl bī-nevāĝa"

ka^ḡnamak :ka^ḡn aĝmak, dem seyalān ve revān olmak, hūn cārī-şüden.

ka^ḡncuĝa :terkeş bendi, büktürme, ka^ḡncurĝa.

ka^ḡncık :dişi, māde, müennes, vefāsız, hāin, çiftelü, iki yüzlü olan,
müzewir. köpek urĝacısı, māçe.

ka^ḡnda :nerede, ne yanda, ne tarafda, ka^ḡnda, ka^ḡysı yerde, ne
cānibde, ka^ḡyda.

-<< misāl >>-

"ka^ḡnda barsāng ey şehen-şeh şād sen
cem-i haşem haĝan-ı mülk-ābād sen"

ka^ḡngal :bir nev zerredir, büyük ip, rismān, arĝın.

ka^ḡnk :ka^ḡnli, ka^ḡtīl, hūnī.

ka^ḡnkazın :bir nev āraba ismidir, ĝaltek, āraba.

kanlı :araba. tavāyif-i özbekiyyeden bir büyük ulus ismidir. iki ekerleklü uzun araba, araba-i hoqandı.

-<< misāl >>-

"kanığ tarafdan kelür ol meh-i şirin-likā
kaysı cihetden çıkar ol şanem-i bā-şefā"

kanığ :kaysı, hangi, edâtdır.

kanığsar :hayvānāt menheri, at kulağı. karşı-be-karşı, kanarılmak, yetmerilmek.

kanığ :tolu, memlū, pūr. tekerlek, tabla, müdever şey, gerdiş, kuşak.

kantarmak :kana kana su içirmek, atı suya toydurmak. vezn ile bakmak.

kanmak :iknā, sīr-āb ve kani olmak, toymak, işbā, sīr-şüden, şād-āb.

-<< mūnis >>-

"lāl-i mey-gūning zülālī bolmasa ey nūş-ı leb
teşne cānım özgeler nūşin lebidin kanmasun"

kani :kanı, hani, nerede. tavāyif-i etrākden bir kabīle ismidir.

-<< misāl >>-

"kanı serv-қadd gül-izarım meniğ
kanı dil-ber-i nām-dārim meniğ"

kanık :mey-nūş, pāde-nūş. adem. bir nev' ayrandır. toyğun, ziyād içmek.

kanıkmak :ziyāde toyub kanmak. iknā olmak, inanmak, taşdik etmek.

kav :kuruyub, çürüyüb ecvef ve koğuk olan şey, derūn hāli, tirek, arār, sefid-dār. mağāk.

kavcun :kavçın, mihmān, misāfir. türkistānda bir kabīle ismidir. bir gözli hırc.

-<< misāl >>-

"kim keremin gör ki bu hāli bile
kavçun ağırılar kişi malı bile"

kavşak : kuşak, kemer-bend, gevşek, süst, bir t̄ayfe-i özbek, bel-
bağ, fūte.

kavşamak : kuşanmak, kuşak bağlamak, miyān-beste itmek,
gevşelmek, süst olmak.

kavğu : teākub, def ve t̄ard, kavmak, piş-kerden.

kavğucu : def ve t̄ard idici olan, kavucu, sürici, nefy, bıdırğa, sebir,
celā-yi vatan.

kavğa : kavğa, gavgā, muhārebe, dögüş, ceng ü cidāl, uruş, rezm,
cencal.

-<< nevāyi >>-

"bebingğa eylemiş ol hāl-i ānberin gavgā
niçük keşker üze eylegey cebin gavgā"

kavlamak : kavmak, def ve t̄ard, teākub ve tebīd itmek, sürmek, nefy.

-<< hikmet >>-

"pīr-i muğan hizmetide yügürüb yördüm
hizmet kılıb közüm yummay hāzır turdum
meded kıldı āzāzilni kavlab sürdüm
andin soñra kanat kakıb uçdum muna"

kavluk : torunuñ oğlı, hafid-zāde, nebire, ferzendī, ebire, dördüncü
nesil.

kavut : leblebi, humuş, nohud, kavrulmuş olan arpa ve bğday ve
bakla mışır ve civārī.

kavucu : çuğulcu, nemmām, sühan-çin, gammāz, giybetci, şekveci,
fettān.

· kavur : kurmak. aşısız, esāssız. biryān. karagöz resimleri gibi resim, böbek, zāce.

· kavucak : karagöz resimleri, bebek, oyun şüretleri, zāce, çocuk oyuncağı, yalancı resim, böbek oyunu, şadır-ı hayāl.

· kavudak : kavurma, yağda kızartma pişmiş et, gūşt, biryān, kavurdağ, kızartma.

· kavursun : henüz çıkmış kuş kanadı ve perri, cenāh, bāl, kanat, tüy, per.

-<< mişāl >>-

"anğa dağı kavursun āb-geşdin
maᅅga hem hulle berg-i sebze-veşdin"

· kavusu : yūn, peşm, saç, şār, mūy, kıl, tüy, yūᅅg.

· kavurmac : kavrulmuş buday, kavurma, çevārī, biryān. ve kavrulmuş mışır patlağı.

-<< mişāl >>-

"harman yiride tezer ü durac
gir tābesidin tirib kavurmac"

· kavurmak : taᅅmīs ve kebāb itmek, bir şey kızartmak, biryān itmek, tef bermek.

· kavurma : kavurdağ, kızartma et, gūşt-ı biryān.

· kavuz : tanyı dökerken dānesinden ayrılan pāstı, kaşr, bir sāz ismi, ᅅajek.

-<< mişāl >>-

"hecrdin öldi nevāyī sākiyā tut cām-ı mey
ay muᅅanni sin nevā āhengide tüzgil kavuz"

· kavuş : kuşak, kemer-bend, fūta, bilbaᅅ, miyān-bend. kurūn-ı vāşıl olmak, yetişmek.

kavuşmak : birbirine teşādūf idüb çatmak, ulaşmak, rāstlanmak, duş gelmek, iltikā ve mülākī olmak ittişāl ve ittişāf itmek, arkadan giderek yetmek.

-<< mişāl >>-

"k̄aba felek meni yārdın ayırdıñg
inşāf itib şāh-şaneme kavuştur"

kavuk : şāne, içi boş olan, ecvef, k̄of, k̄ağuk, baş kisvesi, imāme sarık.

kay : hurūf-ı istifhām, k̄aysı, hangi, k̄aᅇgi, k̄aydaki, neredeki.

-<< mişāl >>-

"cümle-i ālemdin irür āgeh ol
k̄ayda k̄adem k̄oysam irür hem-reh ol"

kaya : sert iri olan taş saᅇre, şulb, cebel, şīb, nişīb. yan taraf.

-<< mişāl >>-

"k̄aya buᅇgay mu dib maᅇzūn köngül köb intizār olma
bi-ᅇamdi lillāh ki müjᅇān-ı nāvekidin behremend itti"

kayaş : mühmelātdandır, uruk ve k̄ayaş dinür. kısım ve akrabā, el, şūbe, nesl, nijād, uruᅇ, kabīle.

kayan : kadīmde bir moᅇol āşiretidir. k̄aᅇgi, hangi.

-<< mişāl >>-

"k̄ayan irdim k̄ayan çekti cünüm
cününüm yāve söz boldı fününüm"

kaysı : k̄aᅇgi, hangi, ne tarafdaki, küddāmīn.

-<< mişāl >>-

"k̄aysı bir küniñg yüziñg dik mihr-i ālem tābı bar
k̄aysı ᅇülşenniñg cemāliñg dik ᅇül sir-ābı bar"

kaypanmak : ihticāb ḥalvet, tesettür ve taḥaṣṣun itmek, muḥāṣaraya girmek, mesdūd olmak, ihfā.

kayta : mükerreren, yine, yeñiden, merreten. kayıtmak, dönme, ricāt, ávdeten.

-<< mişāl >>-

"tutmañız bu arada dağı maḳām
kaytañız ve-s-selām ve-l-ikrām"

kaytadın : yeñiden bir daha, başka defá, be-tekřār.

-<< sūfi >>-

"ḥüdā hiç yerde yokñı eyledi bar
yaratsa kaytadın irmes bu düşvār"

kaytan : kaytan, yünnden ve pamuğdan örme ip, inçe, tar kenār, zih, zīb cāme.

kaytım : kilim, ḥanbel, ḳalı, palās.

kaytmak : rücū ve ávdet itmek, taḥavül, dönme, sözünden rücū eylemek, inkār olmak, údul, girü gitmek.

-<< mişāl >>-

"boldı çün kaytmak sipāhīning işi
bile kildi yüz iki yüzçe kişi"

kaytarmak : girüye döndürme, ircā ve iáde itmek, arḳaya gitmek.

-<< mişāl >>-

"her kişi ḥaḳḳ dergehiğa ḳoysa baş ümīd ile
mümkün irmes anı kaytarđay teñi dergāhdın"

kaydađ : naşıl, ne gūne, ne cins, ne tarz, ne yañlıđ, ne yolda.

-<< naḳşı >>-

"ne müşkindür usun bu dehr ara dīv ü perī hem-reh"

rakīb-i bed-nihāda hem-dem olmuş ol şanem kaydağ

kayrak : çizlem, bileg taşı, bilev.

-<< misāl >>-

"eyledi ol kişveri tīg ile katl-i ām
köngli mülāyim imes metīn ü kayrakdın"

kayramak : bir şeyi bilemek, tesnīn, keskin ve üfkür itmek, bürīde-
kerden, iti eylemek.

kayrı : girü, arka, püşt, halef, taban, zahr.

kayrıcı : bileyici, bıçaq ve mıkrazi taş ile keskin idici, ālet-i katiāyı iti
ve tiz idici, bürān.

kayrılmak : kayub taban ve dizleri üzerine düşmek, kaymak, taymak,
tayrılmak.

kayrılmak : taymak ve kaymak, lagjiden, girü çivirmek, döndürmek.
muvazzaf bir işe mēmūr ve muqayyed olmak.

-<< misāl >>-

"āh tartarda meger cān pīç urar
ok atar da her kaçan kim kayrılır"

Kaygalduruk : muşaffā, müberrā, salıkalu, muşayqal.

-<< misāl >>-

"alar çoştı barca kaygalduruk
sinān kollarıda niçük kim sıyrık"

kayganmak : bir tarafa çekilmek, kayrılmak, kovulmak. tolu, memlū
mānāsına daği gelür.

kaygu : gam ve guşsa hüzn ve keder, fikr ü endişe hayālāt,
kaşāvet.

-<< nevāyi >>-

"maṅga mey neṣātin körüb kaygurur şeyh
neṣāt eylerim min körüb anda kaygu"

- kayguluk** : maḡmūm ve mükedder, ḡam-nāk ve mütefekkir, maḡzūn, dil-şikeste, ebter, derd, endūh.
- kaygusuz** : fikirsiz, işsizolan bī-ḡam ve bī-hüzün, fāriḡ-ül-bāl, tenbel, serv-āzād, ālākasız, mücerred.
- kaygurmak** : tervic, mülāḡaza ve himāyet itmek, ḡam yemek. bir işi yapmak. döndürmek, kayd itmek.
- kaymak** : taymak, zell ü zelc itmek, laḡjiş, zelk. şaşı göz. süt üstünde olan kaymak.

-<< mişāl >>-

"āheste yüreyişde kıl tēenni
tācilde kaymasun ayaḡiḡ"

- kayın** : bedel, pey, ivāz, anıñ için kayın aḡa ve kayın peder dimişler, kayın ata ve kayın ana gibi, kayın ini ve kayın aḡa.
- kaynaşlık** : kaynayıcı, cūş u hurūş, sebḡan, fewwāre idici şey, ḡaleyān, kaynar.
- kaynak** : kaynamış su. āb-ı cūş, yerden kaynayub çıkan su, puḡar, menbā, bulaḡ, kāriż, çeşme, āyn.

-<< mişāl >>-

"vişāl-i gülşenin ey cān kuşı köp istersin
bu dām-geh ara güyā ki asru kaynaldıḡ"

- kaynamak** : cūş itmek, nebeān, feverān olmak. ḡaleyān ihtimār itmek, kesretle bulanmak, ālūde olmak. temewüc.
- kaynavuk** : kaynak yer, kaynamış zarf, ḡaleyān iden tencere, çay-cūş, semāver.
- kayu** : kaḡı, hangisi, kaysı, küdām.

-<< şufî >>-

"âzîz kılsa kayu kulnı uşal şâh
eger çâh astığa tüşse tapar câh"

- kayuk : koyu, ğalîz, kalın, ğafş.
· kayık : zevrak, filike, salapurya, mâüne, şandal, keştî, ucan.
merkeb.
· kapak : ğitāye, ser-püş. kaş ile müjgan arası. örtü, bālā-püş.

-<< mūnis >>-

"derdi maᅡga yitmiş kapagıᅡdın ki kılurmuş
defiġa aniᅡg revġan-ı bādām temennā"

- kapiş : mücellā-gūn ve kösele cild ve deri, tasma, kolan, çerm.
· kapturġay : çanta, büyük kīse, tabra, çuntay, hālita, taġarcık, gülvār.
· kıpçak : ferġana taraflarında meskūn büyük bir ulus ve kabiledir,
deşt-i kıpçak-ı kebīr marūfdur.
· kapran : kâhil, süst, mütekâsil, tebel, gevşek, lâübāl, bī-pervā.
· kapkara : simsiyāh, deycūr, zulmet, ziyāde târik.

-<< mūnis >>-

"zulm otın ey şâh yaġma halk ara kim nā-gehān
kıлмаġay ol şūle dūdi rūzgāriᅡg kapkara"

- kaptal : yan, taraf, kenār, semt, cānib. şavb, yanbaş, yakın, yemīn,
yesār, kapu, kayan, cihet, çit, hadd.

-<< mişāl >>-

"kancurġasıda keyik nūmū-dār
kaptalıda irdi şayd-ı bisyār"

- kapçur : kātibler için virilen maaş, vazīfe-i ketebe; dīvān, mirzā,
nūvisende algusu.

katarak :iki ādem beyninde oynanılan bir lū bdur, üç katar merī oyun, ekserī yerde çizi çekerek oynarlar.

kaçır :kaṭır, bağı, ester, ḥaçır.

kaçırcı :kaṭırcı, kirācı, mekāreci, kirā-keş.

-<< mişāl >>-

"kaçırcı kitür bir bölük esteri
olsun at kibi zūr-ten her biri"

kağan :yasağ, men, nehy, tāfil, paydos, muraḥḥaş, kağan.

kara :ḥuşkī. kara, siyāh, esved. nazar, nigāh it, bağ. uzakdan görünen bir ālāmet. zulmet, karañgu, tārik.

karaca :bir nev şaç hasteligidir. siyāha māil olan, esmer. bir nev çopur. bāzū.

karacalık :karaca illetine mübtelā olan, şir-pençe. ḥalk āvām, köyli, sahrāyi. suvāy. mollā, ḥace, seyyid. şeb tāriki, deycūr.

karacı :çin ve toğru söyleyici, izhār ü mā-fi-l-bāl idici. nazar ve nigāh idici.

karacılık :şadākat, toğruluk, rāstlik.

karar :vezn, ber-hāl, ber-vakt ü ber-heyet ve ber-tarz ve ber-tavr.

-<< nevāyi >>-

"her ne büt kim var idi gār içre
ikisin saldı bir karār içre"

karāgu :bir nev şikār kuşıdır.

karakçı :kitā-üt-tārik, ḥarāmī, hırsız, düzd, ḥaydūd, kaltaman, sārık, ağrı, rāh-zen.

-<< mişāl >>-

"rüy-mālimni yudurdum
kara tālge yaydurdum"

sivib alğan yārimnı
karakçığa aldirdum"

kuragliğ :kaht-ı galā ve zaḥīre. ākd, bend. bāzū.

-<< misal >>-

"kemīn bağlab kuragliğ kulların rāst
barib çıkmeklig anı dārğa çüst"

karaltıu :karaldı, karartı. kırındı, hūrd ve rīze, tirāş.

karamtul :rengi karaya māyil olan, siyāh, esved, tārik, deycūr-ı şeb.

karamuk :buğdayın içinde bulunan dāneler, lüpek.

-<< misal >>-

"yamanıñ yaḥşısı bolgunca yaḥşınıñ yamanı bol
karamuk dānesi bolgunca buğdayıñ samanı bol"

karangu :zulmet, karañgu, tārik. mübhem, mestūr.

-<< munis >>-

"açıb kiimğa kil ey dil-beṛā hurşid yañgliğ yüz
karañgu aqşamnı eyle bu tedbir ile kündüz"

kırav :çiy, şebnem, şubdurum, çig, kırak.

-<< baykara >>-

"ol yaşıl tonluğ başı üzre kırışı borkidür
öyle kim tüşgey kırav serv-i hırāmān üstine"

karıl çıbanı :bir nev çıbandır. cāme, tan, çekmen, cübbe.

kartal :ūqābīn zümresinden envāi çok bir cins kuşdur, kırçağı daḥi
dinür, kırğı bāz.

kırça :bir nev kuş ismidir. merdüm-i āvām.

karçangı :bir nev illettir, maruf.

ķars :safka, eli ele arpmak, kefi kefe urmak, efsūs itmek, nedāmet.

ķarşı :öte taraf, mezār-istān. serāy-ı hümāyūn. buhārā müzāfātında naḥşeb ve nesef didikleri şehr-i ķadīm ismidir.

-<< mişāl >>-

"ķarşı taraftan kiledür yārimız
hūr-şifat ķarşıkı dil-dārimız"

ķurguşun :ķurşun, raşās, sürb, ķurguşım.

ķarkara :bir nev büyük tükli ve sorgulu urna, suna.

ķır ağac :keum, ķır ağac, aķasya.

-<< mişāl >>-

"ķır ağac üstünde bir kuş oturur
ol meger yārim sarı āzim turur"

ķısır kand :bir nev alıdır, ḥas ve ḥāşāk.

ķasaz :at ve devābb ile taāyyuş ider bir nev kehle, kene, böcek.

ķasırğa :ķasırğa, girdāb, müdever havā, kuyan, taflaᅅ, gerdiş-
hāk.

ķasnak :enber, ķasnak, tekerlek gibi āletler, gerdiş, ğirbāl sāyire.

-<< mişāl >>-

"ķasnakı ün öd ile ānber idi
bezm ü arab defle muattar idi"

ķasnakçı :ķasnak yapan usta. gerdiş-sāz, zağāmece, def-sāz.

ķaşmar :maşhara, mü'eddī, şakacı, rüsvā, hezzāl. muzḥik, güldirici.

ķaşaᅅ :zū'm, güzel, yaķışıklı, zībende, zernek.

-<< mişāl >>-

"çık nevāyī k̄aridīng h̄ürmet eyle meygededin
südtürler kişi çıkmalik itib bolsa kaşang"

kağcūr : virgü, harāc, bāc, sālyāne, emlāk, t̄inābāne, ōşr, dūd pulı, i āne.

kağnek : ižā, zuhr taāmi, nā-şitā, çāşt, kuşluk, şabāh kahve altısı.

kaqsara : kamışdan māmūl barak, gāze, h̄āne-i kepe.

-<< mişāl >>-

"kaqsaradan bir gāze yapdım cölde
çün zeliḥā dik oturdım yolda"

kılguz : reh-ber, defil, yol gösterici.

-<< mişāl >>-

"yükin yükleb yolğa kirgen merdān bolur
kılğuzsuz yolğa kirgen ḥayrān bolur"

kulağ : kulak, ūzn, gūş, sem.

-<< şufi >>-

"su konulsun üç yolu başdın ayag
buruş yumak kirek salgıl kulağ"

kalay : naşıl, neḡünā, ne tarz, niçük.

-<< hikmet >>-

"kamuğ dünya yığanlarını vāllāh kördüm
öler vektide kalay sin dib ḥālin sordum"

kaltramak : ditremek, soğukdan üşüme, raşe-nāk olmak, lerze, ferāşe.

kıtırık : şālī, buğday ve arpanın pōstunda bulunan tükler, tüy, kıtırık.

kıtın : ısıcağ, germ, hara, sūzān.

kıltık : balık içinde bulunan ince tikenler.

-<< mişāl >>-

"batır miltıksız bolmas, balık kıltıksız"

kılcav : hezl ve masara idici, latife-ger, şakacı, hezzāl, sotarı, güldirici.

-<< mişāl >>-

"kılcavlab kiletür bir kişi
çıkmiş ağzından iki tişi"

kalkān : kılıc muhārebesinde kendini muhāfaza itmek için istimāl itdikleri bir nev' ālet-i harb, siper.

-<< mişāl >>-

"kalkānı siyāh kürkdendür
şimşiri nümüne-i dikendür"

kalmaş : bī-hūde söyleyici, mızımız, sabsata-güy.

kalmakı : bir nev' tābya ve siperdir. ve bir kabīledir. çengci, holta, zīn, eger kalmakı

kallak : çokmak mişillü bir ağacdır. ayran halīse, keşkek anīnla hāl olunur. kaday daħi dirler, kalak

kalye : bir nev' yağla kavrulmuş sebze ve e tāāmları, kalye, birinc, kavurma, zerzevāt ile maħlūt.

kamac : kumāş, başma, şit, cit, harīr, biz, sūf, pürçe, edres, bī-kaşab, dārāy, alaca kalemi. şüste, aħarı, dāke mermer, şāhī, büz nānge, şırce, envā-ı nesāci, bezzāzi.

ķimar :ķimar-bāz, ħarām lubyātlar, misl-i şeşĥāl, şatranc, tavla, nerdse, bücul, aşık oyunu, tesme, neke, ķarta, ķatarek, ħulūs, bu gibi şeyler.

ķamtu :berāber, maān. müddēi ile müddēi-yi aleyhiñ ħuzūr-ı ħākimde muvācehe olunmasına dinür. buĥārā āmīriñiñ mühriniñ etrāfında şu ibāre maĥlūkdur.

-<< mişāl >>-

"maẓlūm ħaĥķını birmek vācib bil ve farz eyle
ger özge söziñ bolsa ķamtu kil ve arz eyle"

ķamçı :ķamçı, kırbaç, tāziyāne.

-<< rabġūzi >>-

"dīn ü şeřinġ yolu ni dib barça köndürmegin
tenġri birmiş irdi ilginde risālet ķamçısı"

ķamırġa :şikār-gāh, şayd-gāh, maĥall-i şayyād.

ķamġan :buĥārā taraflarında istimāl itdikleri bir nev uzun ibrik āf-tābe āb- deste, ħanķa.

-<< mişāl >>-

"mihmānı ketürdi öyle koydı
ķomġan ile şu yanında koydı"

ķamġa :igne-dān, sūz-dān, ibre yeri.

ķanat :per, bāl, cenāĥ, ķanat. kārız.

-<< mişāl >>-

"bir ķanatsız ķuş kelib devr itdi başım üstine
ārzū itdim tutay simurġ dik tüşdi iraq"

ķancık :dişi kelb, seg-i māde, urġacı köpek, it ve kūçekin māçesi, müennesi

- kancağ** :bükevül, dīvān begi, vekil-ğarc, kahyā, gümāşte, bekevül.
kancurğa :kançuğa, ufağ halka, büktürme, fitrāk.
kand :şeker, sükker, nebāt, şehd.

-<< diger >>-

"kıldı ol hażret-i āliğa nice pend
her sözi ümmetige irür mişl-i kand"

- kandğan** :büyük, givük, meğak, ğār.
kandehār :afğanistānda bir vilāyet ismidir. soğay ve derānilerin
mağall-i hükümetidir.

-<< mişāl >>-

"kandehār ile buhārā kittim
şāh nakşibendi ziyāret ittim"

- kandur** :şekerdir. nāzikāne, hırām ve reftar.
kankar :büyük canğırak, çanğ, zengüle, ceres.
ku :każ mānend büyük beyāz bir nev mürğ-i ābīdir ki
tüklerinden yaştık ve bālın yaparlar. per-i ku , kuş tüyü
kuvanmak :inanmak, inkiyād ve itikād itmek, güvenmek, yakīn i'
timād.

-<< mişāl >>-

"kuvanmagın kitmekniğ özünğdin
bu deni kimseye vefā eylemes"

- kovalamak** :arkasından kovmak, kavmak, def ve tard itmek, takīb.
kavala :su, ahl ve deryā kenārında yapılan ādī mesākin. buhārāda
bir mağall ile dervāze ismidir.

-<< misāl >>-

"hüdāğa her işiñg kılsañg havāle
bolur cenet bu olturğan kavala"

ḳuba : semirmek, lahm ve şahmlendirmek, tesmīn etmek.

ḳop : ḳalkḳak kum, ḥiz, ḳak, tor.

-<< misāl >>-

"seher vaḳti ḳopyanlarıñg ḥālin biliñg
ḥak teālā didārını naşib itkey"

ḳopmak : ḳakmak. ayrı ve cūdā olmak. özilmek. gice ḳalkmak,
ḥābdan bī-dār olmak, ḳiyām.

ḳopa : ḳoğa, delv, digir ḳoğa.

ḳoptı aldı : bir nev aşık oyunu, bāzi-yi becel.

ḳupatluk : büyük çāşt-gāh, şubhī, ḳuşluk vaḳti, vaḳt-i nāşitā, vaḳt-i
çay, nehārī vaḳti.

ḳoparmak : ḳat etmek, üzmek, cūdā etmek, kender, burīden.

-<< misāl >>-

"ḳaşı oçün cān birür min dōstlar
taḳı ḳoparıñg yasağanda mezār"

ḳupak : türkistānda bir vilāyet ismidir, çingiz ḥan ḥin-i vefātında
memleketi taḳsīr eylediği vaḳit bu ḳitāyı velī-ahd bulunan
ögetey ḳaana virmişdir.

ḳopal : ḳaba, biçimsiz, yaḳışksız. ḳakmak, ḳiyām etmek, ḥizten.

-<< hikmet >>-

"ana aydı ḳopalıñg öñg ḳalıñgıni kiseliñg
ḥizmetige bir elig rāzī bolsun didi yā"

qopan : büyük zm, cesm, qocaman, bzrg, keln, mzahham.
sened, puula, ŗukqa, biled, citi, pete, bitig.

qopga : qoba, qoga, delv

-<< misl >>-

"qopga suyi b-ı zindegnı
ol su bile tze hut cnı"

qupla : hit-yi hoten haqanınıñ birderi ismi. qin, maqin, py-ı
taht-ı qadm baqin, pekin dahi dirller, faqfur, haqan
hem dinlr.

qopmak : yerinden qakmak. qırılıb yerinden cd olmak, iqss, hl,
intiq.

-<< misl >>-

"yitib mehveŗnıñ aldında yir pti
bitikni yirge qoydı dağı qoptı"

qopur : oyuk maqall, neŗib, kse, qap, sifl, qanak gibi ŗeyler,
qulbe diger.

-<< misl >>-

"dem--dem kp muŗaff su keledr
qopur ve qulbesi amma bacadur"

qopurcuk : kqk qutı, ilbe, qutqe.

qopuz : qavun, qarpuz, bustn, sz, hab hab, terbuzek, bath,
ŗemmm, sz kemne, qajek, kz.

qopu : ayır, mnqatı, qopmuŗ olan, lahz, qopuk, cd, parqa, qıta,
yamaq, perkende, mefsl, bazvaz.

qut, kuvvet : tali, sadet, ikbl, baqt, tecell, zr, qav, zeber-dest.

-<< misl >>-

"dny iŗi bitkende
derd  elem yitkende

bilden kuvvet kitkende
tevbeñg kabul olur mı"

kutluğ : mebrūk ve mesūd, tāliflü olan muķbil, müyemmen,
meymün, mübārek

-<< şufi >>-

"kelim ilgindeki kutluğ āşayı
gehi köprüg idi geh ejdehāyi"

kutas : bir nev' tağ öküzidir. kıruğundan tuğ, bidāğa, saçaķ
yaparlar. bir nev' ālem ve işāretidir. at ve begiriñ boynu ve
gerdedine aşilan 'alāmet ve tomara daħi kutas dirler. hotuz,
bayraķ, yelü, sancaķ.

kutaķ : recüliyyet, kabli, zekeriyyet, hāye, kır, çük, ve cüd, ālet.

kutalmak : hotuzlanmak, giyinmek, bezenmek, yasanmak, libās,
pūšek ile zīnetlemek.

kutanmak : mesūd, şād ve memnün olmak, ferāhlenmek, sevinmek,
hāş-vakt, hürrem olmak.

kutan : saķa kuşı, ābīl, mandira, ayiñ hālesi, hişf, saķā-i cān-
veran, etrafi ihātali koyun yatan yer.

kutanlamak : hālelenmek, kuş-i kamer, hale tutmak.

-<< mişāl >>-

"ay kutanlab 'acz üçün boldı hişāri tün kiçe
tutti hüsnünga müsellemedünyāniñg nāhiyetin"

kutkarmak : rehā, taħlīs, taħliye itmām, ibrām eylemek.

-<< şufi >>-

"hāliķa kıldım günāh-ı bī-'aded
cān birür hāletde sin birgil meded
nefs-i şeytān ilgidin kırtarmasañg
boldı müşkil hālimizğa ya eħad"

kutmak : kalmak, meks, aram, tevakkuf, iskân itmek, mekân mevâ eylemek.

kutur : uyuz, cerh-dâr olan, cereb, ger, çotur, çiçek yüzli.

-<< mişâl >>-

"her yan yügücür idi urub âh
kim bir kutur itni kördi nâ-gâh"

kuturmak : kudurmak, azmak, kutur illetine mübtelâ olmak, hâriş, uyuz.

kutuz : kuduz, azmış köpek, it, kudurmuş kelb, seg-i divâne.

-<< mişâl >>-

"körünce meni tilbereb her birini
kutuz it kibi saladur her sarı"

kotuk : mihmân, misâfir, konuk, teŋgri misâfiri.

kutulmak : rehâ ve halâs olmak, tesviye ve tahliye, kaçmak, firâr.

-<< nevâyi >>-

"sipihr âsibidin sâlim kutulmağlıg ni imkândur
geh mihr taşt-ı tîg ü külgüsü berk-ı dirahşândur"

kucaşlamak : muşâfağa, muşânağa, âğuşleşmek, der-kenâr itmek, telâkî, açakleşmek.

-<< mişâl >>-

"maŋga ol cân yolu çatı yolda yekser
kucaşlaşmak ne teŋg oldu müyesser"

kuçak : âğuş, hacr, kenâr, kuç âdem, gayûr, cesûr, koca.

-<< şufî >>-

"kim yaman körsin seni ursun piçak
yağşılık kılsın anı kılğil kuçak
kim yamanlık kılsa kılğil yağşılık"

yahşılık kıl yahşı kıl yahşı kılık"

kuçmak : kenār itmek, kuçaklamak, ihātā ve iştīmāl, mālāka itmek, der-ber itmek, āgūş, koltuğlaşmak.

-<< misāl >>-

"kuçub itdi köp iltifāt aŋga
yaŋğı başıdın birib hayat aŋga"

koça : p̄ir, ihtiyār, ācūz, kemp̄ir, müsinn, karı , kühen-sāl, aksakal.

kuçın : çin lisānında menkūldür, hanım ve bānū demektir, hatun, kadın. ev barķ şāhibi olan. burc-ı serāṭān: türkistānda bir kabīle ismidir.

koç : koyun aygırı, gūsfend-i ner, koçkar.

koçalak : besāletlü, şalābetlü, şecāatlü, kahramān, koçak, koç.

koçkar : koç, koyun aygırı, kebş, şecī, şalābetlü, ner ve ir.

-<< misāl >>-

"hamaldin taptı kuzı vü koçkarlık
şevrğa yitti esed-i gerdānlık"

koçı : bir nev taht-ı revāndır, karuçe, taht-ı revān biçiminde kapalı araba, māaffe, hüdūc, maḥmil, şebriye, şudūf.

kohu : koku, rāyiḥa, būy, nūkhet, şemīm, is.

kuda : yek-digerine kız virüb alan kabīle, şihriyyet, bacanaķ.

kodalak : ecdād, āmām, āşiretin uluları ve büyükleri, ser-kār, ser-dār, derebigi.

kudusak : şarık, koğuk, destār, imāme, sele, kursak.

koduş : deyyūs, hanūd, derviş, şevgi.

kuğuk :bir, kuyu, ah, ab-yar, bulak, kariz, eşme, ayn. merkeb,
kulan yavrusinin pek ufağı, gure, har beçesi.

-<< şufi >>-

"uşal demde bir ahü keldi susab
taşib ıktı kuđukniñg ađzıġa ab"

kuğukmak :zālim-āne hareket itmek, adālet itmemek, ġaddār, cabbār,
ġazab-nāk.

kuğusan :tarġın, sitem-ger, zālim ġaddar, bī-rahm, mürüvetsiz,
kāhiş-nāk.

kur :kemer-band, kuşak, fūta, bilbaġ. düġün ve davetde halka
oturmak. maġüt, hāşye. silāh. yasaġ. karavul. māye. dām,
aġ tuzak, silāhlık.

-<< mişal >>-

"biri baġlag borkni ton üzre mīnā-reng kur
serv ranāsın gül ranāda pinhān eyleben"

kor bigi :türkistānda bir rütbe ismidir. ġirās, mmüstahfiz, ases, cib-
hāne memuri.

korci :silāh-şūr, cebeci, asker-i süvāre, mīr-şeb, ases, kütavul,
zabtiye, muġāfiz-ı belde.

kurak :yaġmursuz yer, rutübetsiz, kuruca, huşki, kaġ, bī-ābī.

-<< mişal >>-

"ol kadar yandı beden eşmimde hiç nem kalmadı
yol kurak kilgende yer elbetti bī-ġaşıl bolur"

koran :silāh, esliġā, yaraġ, edavāt-ı ġarb, silāh-ġāne, cib-ġāne.

kuranmak :tuzak ve dām kurmak, hile ve tezvīr itmek ve mekr
eylemek.

kurbaka :kurbaga, zıfda, ġük, vezġ, demde, baka, külte-puşek.

kurban :kemān maġfazası ve zarfı, ġılāf, kab, kın.

-<< mişāl >>-

"menem bende-i emr ü fermān olay
kemān keyānına kurban olay"

- kurp** : kenārın kırığı, leb-şikeste.
kurt : gürg, zīb, sirhān, dūd, kirm, yahı, böri, kurt be-māna huşki böcek.
kurt kulağı : pil-guş, bir giyā ismidir, guş-ı fil, refīde-berg.
kurt bağı : kağun, kāfiye bir çiçek ismi.
kurğarmak : halās ve rehā eylemek, tahliye ve tesviye itmek ve itmām.

-<< mişāl >>-

"başıma iş tüşdi kurğargıl meni
sedd-i iskenderdin ötkergıl meni"

- kurtğa** : acūze, ihtiyār hatun, kocakarı, kem-pir, pīzen.
kurtulmak : rehā ve halās olmak, tetmīm ve tahliye.

-<< mişāl >>-

"bir işden kurtuldum ki pāyānı yok
anı sorsañiz haddi vü sanı yok"

- kurtun** : kurt, dūd, tırtıl, kirm.
kurçak : sūret-i muhsin, nigār, resm, heyet, zāce, selib, kılık, āfet, endām, kıyāfet.
kurçalmak : kocamak, pek büyüme, ziyādelenmek. çok kaşınmak, bisyār hārīden.
kurçuk : dervişlerin külahlarına şardıkları pârçe, imāme.
kurdaş : hāle-zāde, amūca-zāde. lūgat-ı çağatayda birāder demek, kardaş.
kurdeşeng : atlarda olan ispirmi kan çıbanı.

- kurduġlamak** : koyunu kurta kapdırmak.
- kursak** : kuşların birinci midesi, rūde
- kurşak** : kuşak, kemer-bend, bilbag, miyan-bend, futa.
- kurşamak** : kuşak, ihāta ve iştimal itmek, ortaya almak, mā-beyn, giriften.
- kurġatmak** : şamaṭka, temewūc, hurūş itmek, ġavġa ġürilti, şamaṭa.
- kurġavmak** : ihāta, muḥāşara, muḥāvata, hıfz itmek, örtmek, etrafını kuşamak.
- kurġaşun** : kurşun, raşās, üsrüb, ok.

-<< mişāl >>-

"demi kim kaḥrınġ otı tutmay ārām
irib kök eyle kim bir kurġaşun ḥām"

- kurġamak** : hıfz ve şiyānet itmek, vikāye ve hirāset, gözetmek, ḥimāye ve taraf-dārlik.
- kurġal** : iki nesneniñ maḥall-i iltisāk ve irtibatlı, ictimā, ittisāl.
- kurġan** : ḥaşīn, ḥişār, kalā

-<< mişāl >>-

"köçüb kurġan sarı sürdi kemendin
salay dib kök ḥişārını kemendin"

- koruk** : ġoruk, kabarmış, kızmış taġuġ, mürġ-i ġürk. deşt, beyābān, şahrā. çiy ve ḥām üzüm, ġüre, fevākih.
- korġak** : korġak, ḥāif, muḥteriz, tersān, hirāsān, yüreksiz.
- korkmak** : ḥavf itmek, tevahḥuş ve irtiāb, hirās, ḥazer ve icṭināb eylemek, cebānet, ters, vehm, telāş endişe.

-<< mişāl >>-

"ni cünün vey ol kuyaşdın ayru hicrān deştide
gāh kōrkub sāyedin kaçmak ki anı kavlamak"

korku : havf, dehşet, havl, vehm, tehlike, varṭa, ters, ḥazer, ictināb.
korkunc : korkuṣ, mehīb, maḥūf, mūhiṣ, kōrkulacak

-<< ḥaclet >>-

"bir söz aytur bolsam aytur min beṣi kōrkunc belā
kaydadur cüret maḥga eyler ki tekrār aldıda"

korkunclıg : kōrkuluk, ḥavflu, ters-nāk, muḥāṭaralu, mehīb, mūhiṣ,
tehlikelü, i'tiraz, ictināb, vāhime.
korkuzmak : kōrkutmak, ihāfe ve tehdīd itmek, tedhīṣ, ürkdürüp
kaçırmak.

-<< mişāl >>-

"ögüt ilge birgünçe mūnis öziñg al
ḥalāyıkni kōrkuzgunca öziñgni kōrkuz"

korkulday : kōrkuluk. bir nev serçedir, tolgay, şufi, turğay.
kavurmaç : kavurmaç, kavurma. mışır, dūne, cavārī, gendüm. biryān.
mişir, buğday.
kurmak : tanzīm, çağ itme, tevşir, çiküb bend itmek. kudurmak. āleti
sāz eylemek. tertīb ve ārāste. çadır ve sāyine kurmak.
kurumsak : kaltaban, muḥtāl, delīl, dile, pezevenk, deyyūs, kavvād,
kār-güzār, celeb ve fāhişe, zinā ve livāta, miyāne-rūy.
kurma : ağac kaşık, çemçe, mağlaqa, kaşuk.
kurmiş : bir şeyi kurmaçlık, sāz ve çağ ve kök itmeklik, nişān-den,
rekz itmek, oturturmak.
kurut : sūt kurısı bir nev peynir, kıtığ ve yoğurduñ kadīdi ve
kurusi.

--<< mişāl >>--

"uzun kışka seng ü pārsāniñ farkı yok
bu şehr-i nā-pürsānda kand u kurut beřāber"

kurutmak : bir ŝeyin suyını yok itmek, inŝifāf, havl ve mertūb ŝey, huŝk eylemek.

koruğ, kuruğ : hālvet, yasağ olan maħall, kađđan ve kađđan, huŝkī, kađđ, kori, bağ.

--<< mişāl >>--

"bir kuruğ başım bile boldum revān
yolda kōrdim bir adaŝđan kār vān"

kuruk : kuru, huŝk, yābis, naħīf, lāđar. ŝāhil, kenār-ı deryā, adağ.

kurukluđ : kuruluk, huŝkī, nehāfet, kurak maħall, yūbūset, huŝkī, cāy-ı bī-āb.

kuruğ baŝlıđ : yalnız kendi başına olan, mücerred, bī-taālluk, serv-āzād, yeke ve tenhā.

kuruk say : suyu kurumuş ve çikilmiş çay, dere içi, iki tağ arası.

--<< mişāl >>--

"kuruğluğ ara hıızır olub reh-beri
teñgiz içre ilyās idi yāveri"

kurukmak : kurumak, huŝk ve teŝşüff olmak.

kurultay : müŝāvere için ictimā iden meclis, ŝūrā, meŝveret, kiñgeŝ celse, maŝlahat.

koruman : ordunun arđasını gözetmege memur olan asker bölüği. nehāfazā, cendavul.

kurumsamak : delālet itmek, yol göstermek, hidāyet eylemek, rāh-ber ve delīl. pizevenk.

kurumak : intibās ve huŝk olmak, rutūbet çikilmek, yābis, kađđid, kuru.

kuruŝmak : kurunmak, huŝk ve yābis olmak.

-<< mīṣāl >>

"luṭf-i kerem bahri leb-āleb turub
bir nice leb-teşneniḡ aḡzı kurb"

kurun :vaḡt, hengām, zamān, dehr, eyyām, āsr, kurun, devr, āvān.

kurya :bekāsız, dīvār-ı bī-pūşt-bān, baraka, ḡarābe-ḡāne. vīrāne.

-<< mīṣāl >>-

"öy içre kilīm ornıḡa būriyā
kilib bāḡ ü bostān bozuk kurya"

korin :fūta, miyān-bend, kuşak, kemer.

-<< ḡikmet >>-

"himmet korin kıl ḡāce aḡmed bilge baḡla
cāniḡ kaynab zakkum çaynab āşık bolgil"

kurişi :tartar, içi tışı bir olan külāh. börk kalfak, telfek.

-<< mīṣāl >>-

"kurişi başıda bir tāçik-i ḡüb
velī her yolda şatırlıkde mergüb"

koz :ḡüz, ḡuze. sāye, zıll, gölge. māye, urbak.

kozak :bāfende, nassāclık, mutlakā yuvarlak şey. su kızaḡı,
ḡabāb, kabarcık, ābile.

kozalak :ādetden ufaḡ olan, zāif şey. kemāle irişmemiş, nāris.

kuzay :aşlā güneş uğramıyan yer, gölge, sāye, zıll.

kuzu düğ :eşek yavrusı, ḡüre-i ḡar, ibn-il-ḡimār, beçe-i merkeb,
çemender.

kuzgılan :şamata, cūş, ḡurūş, fesād, inkılāb, telātum, mevc,
karışıklık.

-<< misāl >>-

"külbemğa çü aqşām kil zülfiñg kılıb āşüfte
encüm sipehiñg sindur āfāk ulusıñg kuzğat "

kuzğalmak : harekete gelmek, cünbüşlenmek, kılmıldanmak, temewüc ve hurüş.

-<< şufi >>-

"hükm çübī birle kuzğalsun qazan
ile gārabīl vēfādın bade-zān"

kuzğanmak : hareketlenmek, temewüc ve telātum olmak, cüş ü hurüş şamataya başlamak.

kuzğalışmak : her taraftan telātum ve temewüc itmek, yek-digerini zarb eylemek, gāvğa idişmek.

kuzğun : temewüc ve telātumlenmiş, inqilāb, şūriş, āşüb, cest ü hīz.

-<< nevāyi >>-

"birev gāmı yana kōñglümge kuzğalan saladur
birev dime ki bu āşübniñg falan saladur"

kuzğun tiñgizi : amuderyā, ceyhūn, seyhūn, sirderyā, kulzum-ı bahreyn, aras.

kuzı : koyun yavrusı, kuzu, toqılu, burc-ı hamel, bere.

-<< misāl >>-

"koy kuzı ilqısı bisyārdur
her ne derseniñ mālı bi-ħad bārdur"

kuzı kulağı : uşkun, aşkın, sıq-i ħorāsānī, bir nev sebze-vāt.

kuskun : atın kuyruğuna geçirüb egeriñ arqasına merbūt olan ip ve kayış, kuşkun, kancurğa bendi.

kusmak : kay ve ihrāc itmek, gerdāniden, istifrāg.

-<< misāl >>-

"āb-rūy yok ādemler āb-rūy leyini susturur
"yasañg koyman kuy bile bir kün sini kusturur"

kusundi : kusuk şey, kās, kay-gerde.

koş ve koşa : eş, çift, cins, cüre şey.

-<< āndelīb >>-

"ey reşk-i perī mihr-i cemāliñg ne belā hūb
vey nilüferī dik koşa hāliñg ne belā hūb"

kuş : tayr, perende, uşūr, cān-ver.

-<< nevāyi >>-

"şayd oldı köñgöl közleriñge veh kurtulur mı
bir kuş ki aniñg kaşdığa bolğay iki şayyād"

kuş hane : menzil, merhale, meşafe. kervān-sarāy, ārām-gāh, fer-
āmed.

kuşçı : kuş-bāz, tayr besleyeci. avcı, çiftçi, kāvran.

kuş bigi : türkistānda vezīr maqāmında büyük bir rütbe ismidir,, sadr-
ı āzām, baş vekil.

-<< misāl >>-

"bu bir elfāf-ı hāş şehriyār-ı kişver aradur
bi-ḥamdi lillāh ḥakīm kuş bigi mülk-i bu ḥārādur"

kuş üzimi : çekirdeksiz, ufağ bir nev üzüm, sāyekī, kişmiş.

kuş dili : diş ve budak, kara ağac envāından bir ağacdır. lisān-ül-
uşūr, zebān-ı kündişek.

koşarta : ortak, arkadaş, ḥatun, nisā-i şerik.

koştı : hem-rāh, hem-reng, refik, koldaş, yoldaş, arkadaş, cüre.

-<< fazlī >>-

"kabal eyle geç şāh-ı devrān sözün
duā-gūlara koştı fazlī özin"

kuşant :ârûsın hānesinden dāmādın hānesine gönderilen hediye ve sâire cehîz.

kuşlag :şikâr-gāh, şayd-gāh, avlak yer, kuşu çok mekân, mevki-i şayd.

kuşlamak :tayr avlamak, şayd, şikâr itmek, av avlamak.

kuşluğ :kuşluk, zahî, cāşt-gāh, nā-şifa, kabl-ez-zuhr, vakt-i çay, nehâri.

-<< misâl >>-

"kuşluğ vakti bolğanda
taâm yimek kılğanda
karnıñ tutub turğanda
ğâfil bolma hüdâdi"

kuşmar :bir nev kuş tuzağı, basma, hafek, kapkan, dām, tor, şebeke.

koşmak :ilhāk, zamm, ilāve, terfîk, kâbit, tertîb ve tanzîm ve inşād itmek. eşâr söylemek. şitâb ve tekâpü.

koşulmak :lâhik, mülhak, yügürmek, devîden. munzamm, ilâvelenmiş, karışmak.

-<< misal >>-

"yüzi vaşlıñg tiler irseñg bedeniñg rişte kılıb
çırmaşib kāküli tarığa koşul kākülige"

kuşnac :bilici, remmāl, fālcı, kâhin, çevgi, mizeng, çingānî, fāl-bîn, cifrî.

koşuk :bir nev taşnîf, koşma. mültehiq. rakş hevâsı aqşamından bir nev tağannîdir, âşıkların okudığı şarkı ve türkü eşârlarından.

-<< nevāyī >>-

"anđlamayın sözde tuyuk bağrını
kaysı tuyuk belki koşuk bağrını"

koşukluđ : memzūc, mađlūt, karışık, ālūde.

-<< mişāl >>-

"bir koşuk söyledi ofāşık-ı zār
sāzınıđ başına yığnaldı hezār"

koşuldurgıcı : zamm ve iltihāk idici, veşl, peyvend.

koşulguci : zamm ve ilāve oluci, hem-rāh şüden.

koşun : çerig, halk, cünd, asker, leşker, yığın, cemīyyet, ordu.

-<< mişāl >>-

"ki bu yanđıđ irmiş alar heyātı
koşun ilge her kaysınığ şevketi"

koş ve koşa : cüre çift, koşa şey, dügāne, tevem berāber, behem.

-<< mişāl >>-

"gülni kördüm gül içinde ançadur
yağşılar alib başığa sançadur
yağşınığ sancđan güli bir koşa gül
yamanlar başdın ayağa sancadur"

koşa miltuk : çift tüfeng, koşa karı, koş öküz, çiftci, koş havż.

koç : kof, cevf, gevāk, şikāf, hālī, boş.

koğa : koğa, delv, koba, kırba.

koğalama : āteşde kurutulmuş şey, arkasından kovalamak, piş-
kerden, def, redd itmek, ruşsat virmek.

koğmak : kavmakı, def ve tard itmek, nefy ve tebd eylemek, bıdırka.

koğurcak : kara göz resimleri, eglenceli resimler, böbek, zāce.

koğuş : lağim, şu yolu, naqb. araları boş ve koğuş şeyler. döşeme
kirişleri. maqām-ı hademe, cā-yı hizmet-kārān-ı sipāh.

kol : asker-i dewār. yed, el, dest, arış, zirā. taraf.

-<< süfi >>-

"hālikā pāy işlerim baş eyleğil
hürmen-i rahmet maṅga caş eyleğil
munda tevfikim çeragin kolğa bir
anda imānımni yoldaş eylegil"

kolamak : bir şeyi önüne sürüb gitmek. istimal ve şarf itmek. bir şeye
muāvenet ve muhāfazat eylemek.

-<< hikmet >>-

"dünyā'ışkıñg zāhid kullar tilge almas
kice kündüz mest hayrān özge kilmes"

kul : köle, abd, bende, memlūk, āsar, gulām, doğma, dedek.

kulluk : ibādet, ubūdiyyet, memlūkiyyet, hizmet-i bende. asyā-yi
vustāca bir nev tazimdir.

-<< mişāl >>-

"bir buse maṅga ol itse inām
itküm aṅga şad hezār kulluk"

kullukğa girmek : hizmetçilige dāhil olmak, istihdām olunmak, biriniñ
kapisında hizmet itmek.

kulaç : iki kez bir insān tūlı, sā, mesāha, dü zirā. qarı

-<< mişāl >>-

"ey imāmiñg yüz ellig altı kulaç
biş qarış fesni arkadın vā kıl
kırk gezini yüz üstiga koyuban
şuva baqub siyāk temāşa kıl"

kulağ : kulak, üzñ, gūş, devre, müsdedir, sem, isgā.

kuġag tutmak : istimā, ġuġ itmek, kuġak virmek, iġitmek, diñlemek. ġabūl-i
‘ahd ü šurūt.

kuġag salmak : kuġak aġmak, sem‘-i itibār itmek, ġuġ eylemek.

kuġaġlanmak : devre ve müstedīre olmak, huġ-yār olub kuġak šalmak.

-<< miġāl >>-

"ikisi ġapta kuġaklaġdılar
her ne ‘ahd olsa kisüb bicdiler"

kuġaklaġmak : šarılmak, azarlamak, takrī ve serzeniş. öyüdünü diñlemek,
kuġak ġoymak.

kuġamaġlıġ : istidā, taleb, istemek, ġāhiġ.

-<< miġāl >>-

"zinde-dil mecnūnnıñ olmiġ köngli ġün leyġiġa ġayy
bes ni asiġ anı ġaydın kuġamaġlıġ ay ‘arab"

kuġan : yabānī at, ġūr, šavar, esb-i deġtī. il ve kuġan, ve miyān-
bend. süvārī ve ġisān.

kuġan kuyrıuġı : bir nev ġiyāh ismidir. düm-i esb-i yabānī ve ġūr, ġar.

kuġanse : zīr-i baġal, parmaklar aralarında zuġüre gelen ta‘fünāt,
bevāsir.

kuġlav : peykān, nevk-i tīr, ok, ġadeng.

kuġlay : āsān, sehl, sühūlet, yüsr, meġakkatsiz, zaġmetsiz.

kuġbaġ : bilek yüzik, bilezük, dest-bend, ‘asāver, dest-i pūġek,
behle.

kuġt : bir yudum, bir loġma, bir ġurt, bir dem, bir cūra, yek reġha,
sıbġarmak.

-<< miġāl >>-

"bir kuġt su iġerse olsız iġmes
ortasıdın ġiġ kıl kiġmes"

kolturnac : eṣvāb ve haftanıñ çāki, ton ve libās ve cāmeniñ derzi, çāk-i girīban, raḥne-i dāmen, itek.

koltag : koltuk tih-i dest, zīr-i baḡal, koyun.

-<< miṣāl >>-

"koltagın yangaḡ ile toldılar
kōp ke-āmedlerini anḡa kıldılar"

kolçer : sühan-çin, nemmām, ḡaber-keṣ, ḡiybetçi, kezzāb, dürüḡ-ḡüy.

koldaş : hem-rāh, hem-pā, yār, dest-ḡir, dōst, hem-dem. çüre, çift.

-<< miṣāl >>-

"közünḡ açib kötergil başınḡ āḡir
kil kilmiṣ bu ḡazīn koldaşınḡ āḡir"

koldaguc : dest-ḡir, ḡāmī, muāvīn, yardımcı, meded-kār, tekye-ḡāh, arḡa.

koldamak : iāne, ḡimāye, yardım, meded-kār.

-<< miṣāl >>-

"kerem eyleb iki kolum koldanız
söz iklīmi sarı mini yoldañız"

kulkana : bir neṣ cerāḡetdir, insānıñ vücūdunda ve at ve ḡatırların ayaklarında zuhūra gelür, zaḡm-i yıl, illet-i firengi, kulḡana.

-<< sūfī >>-

"körmeḡey köz aḡrıḡısı ve hem zükām
kulḡana hem nāḡūnedür hem cüzzām"

kullukluk : beyān-ı teṣekkür, ubūdiyyet, arz ḡizmet için müstāmeldir, memlūkiyyet.

kullukçı : ḡidmet-kār, ḡaddām, bendelik idici.

-<< mişāl >>-

"yine hind sarı kılib terk ü t̄āz
itib kid kulluk bile çāre-sāz"

ḳullukmak : istihdam etmek, hizmetde bulunmak, 'ubūdiyyetde devām
ve sebāt etmek.

ḳolmaş : yāve ve bī-hūde kelām söyleyici, herze-gū, sapsata,
saçma.

ḳolmak : istiğfār, tevbe, iltimās, 'afv taleb etmek. te'hhül etmek için
bir kız aramak.

-<< mişāl >>-

"barça 'ālem 'āşīsin ḳolsaṅg bağışlar haḳḳ siṅge
kim tufeyliṅgdür bu halk-ı ewelīn ve ahirīn"

ḳoluk : destār, imāme, sarıḳ, ḳaḡuḳ, sele.

ḳolıncak : tavāyif-i çagataydan bir kabīle ismidir.

ḳum : reml, rīg, zimpāre, çekes ve çeke.

-<< mişāl >>-

"mārīniṅ ḳumluḡ çölide yörmegin
kızgın āteş içince olturmaḡın"

ḳumsal : ḳum karışık olan arāzī, ḳumluk, kişt, zirāat yeri, adak ve
leb-i deryā, sevāhil-i rīg-ālūd.

ḳuma : ḡuma, ḳul, esrīn, cāriye, cevārī, ḡalāyık, kenīz, ḳarnak,
bende, memluk.

-<< mişāl >>-

"bir ḳuma cevārini aldı baydan
ol ḡuma kilmiş idi hiṭāydan"

ķumarmak : ihāta, muhāşara, istilā itmek, ķamılda ķapalmak, ķabsde ķalmak.

ķumargāl : muhāşara, muhīt, ķalā, ķurgān.

ķomakıcı : yāve ve bī-hūde söyleyici, mızımız, şakacı, mashara-bāz, rüsvā, sapsata-gū, güldürici, muķallid.

ķumal : müdever, müstedīr, gird, yuvarlak, lünde, toĝalak, ķürre-i arz.

ķomalag : peşkel, koyun ve kećiniñ ve divenin tizek ve gübresi, pişķı, nōri, zebīl.

-<< mişāl >>-

"ķomalaknı ķörūben yol buldı
yolcı ķārvān içide gül boldı"

ķumbul : deste, fevc, güruh, bölük, zümre, fırķa, top, tūde, cemāat, ĥayl yigın.

ķomsı : ĥaber virici, simsār, ĝammāz, mekkār, postacı, muĥbir, vākīā-nüvis, müjdecı, arīzacı.

ķumşum : tumşuk, tuyūr ĝaĝası ve minkāri, cündük, nūl.

ķumĝan : ibrik, āf-tābe, destı, ĥanķa, āb-deste, ķumķuma.

-<< mişāl >>-

"ādem-i bī-faẓl misl-i mānde
ni kirek su bolmasa ķumĝanda"

ķomak, ķumak : koymak, vaż, ibķā, terk, ibrāz, iķāme itmek, nihāden, mānden. zemīn-i rīĝ-zār, adak.

ķumķa : ķumāş, şit, alaca, çit, basma, ķalmı.

ķumlag : ķumsal, ķumlu yer, cāy-ı rīĝ-ālūd, adak, sāĥil, leb-i deryā.

-<< mişāl >>-

"bu kumlıgıdın ötmek'aceb kârdır
çü heft-i rîg-i hârezm düşvârdur"

- ķumursġa** : mūrçe, ķarınca, neml, mūr.
ķumurķmak : mūteveccih olmak, tevġih ve ķareket itmek, ķimıldamak,
maķsad cānibine gitmek.
ķon : ārām-gāh, meşken, oturaķ, mevā. iniş ve tüşüş yeri, emr-i
tüş ve düş. ferā, nezil.

-<< mişāl >>-

"kil dil-ārām bu menzile ķonalım
eglenib bir zamān kirü dönelim"

- ķunacın** : iki yaşar ķışraķ ve inek, ġunacın, ġūsāle-i māde, urġacı
inek.

-<< mişāl >>-

"sini ķörüb hayrān ķaldım şaşurdum
ġunacına beñzer heyātiñg siniñg"

- ķonaş** : ķürre-i ķamer ile pervin yıldızlarıniñ ġisāb-ı mukāresine
dinür.

- ķonaġ** : ev, hāne, muvaķķeten mihmān mevķii, mesāfe, menzil,
merħale, ķonacak yer. bir nev' ufaķ darı ve nev-i erzen.

-<< kāmil >>-

"söz disem kim arġa ķulaķ salur
ne kim anı geh bir ķonaġa alur"

- ķonaġlıġ** : menzil-gāh, ķonacak maħall ve mesken, ārām-gāh,
misāfir- hāne, süferā ve ķāşid ve muħterem mihmāniñ
maħall-i iķāmeti.

- ķonalġa** : maħall-i nüzül, mesken, menāzil, merħale, mūteehhil yeri.
yazlık ve ķışlık mevāsı.

- ķonam** :bir nev' illet, sarıca ve ķarıca dirler.
- ķonan ve ğonan** :iki üç yaşar at, ıay, tati, donan dağı dirler, eger ķoyub rüküb itmege řāyeste olan ğayvān.
- ķoncaķ** :tūlānī-üş-şekl ıabak ve kāse. ķörpe ve nev-civān, delikanlu, genç, yigit, ođlan, beçe.
- ķund** :açık, kavī, meñ muĥkem, künd ve tünd, zūr, zeber-dest, kavī, heykel, ķuvetlü.
- ķundađ** :künde, ıop şey' tūfeng ıaķmađının yeri ve sapı. ve řarılmıř etfāl melbūsātı. pūr-piç.
- ķunduz** :afđanistānda belĥ civārında 'azīm bir şehir ismidir, ahālīsine kıđđan dirler, şışf türkdür. seđlāb, seg-ābī, sālēb, kemçed.

-<< miřāl >>-

"savuğ āhımdın olsañđ bī-taĥammül ķörge kiltür yüz kığanda atlık imiş min merteb tigrisi ķunduz"

- ķunde ve ğunde**:bir nev' zehirlü örümcek, bī, ankebūt-ı deřtī.
- ķoñđı** :ķoñđu, cīrān, hem-sāye, hem-civār, bitişik ve cār.
- ķoñđarmak** :yerinden ķılmıdatmak, ğareket itmek, ķoparmak, bīđinden çeküb ııkırmak, kenden, ez-biç ve bün.

-<< miřāl >>-

"ey ğüseynī ıarĥ zulmi bile bolsa min dağı eřk tūfānı bile gerđün bināsın ķoñđaray"

- ķoñđar** :ıamur gibi buz ve aĥzar arāzī, ķıñđır. ser-keş, züm, muānnid.
- ķoñđurak** :cıñđırdak, zeng, zengüle, celācil, ceres, zil, nākūs.
- ķonuđ** :ķonmak, maĥall, mesken, cāy-ı tavattun. mihmān ve misāfire virilen piş-keş ve etimeler.

-<< mişāl >>-

"muhabbetiñg büstānıǵa bülbül kibi
şahrālarda nāle eyleb koñgum kelür"

- koñguz** : koñguz, ħūn-feşān. cal. bir nev' siyāh böcekdir, kembūsek, kuźgun. kūh-keş.
- koñkuş** : kibir, mütekebbir olan, şāhib-i ğurūr ve naĥvet, gerden-keş.
- koñk** : büyük, 'azīm, büzürg, cesīm, kelān ve kete, uluğ, ülken, kebīr.
- koñg** : karganiñ bir nevi, ğurāb, zāğ ve zağan, kelāğ, 'ake.
- koñkaş** : saçlarda bulunan kepek, sirke, sebūsek, koñak.
- koñgurat** : koñgur esb, aĥzar, gök ve tarlan at. tavāyif-i özbekiyyeden bir büyük ulus ismidir.
- koñmak** : inmek, tevaĥkuf ve misāfir olmak, nüzül itmek, fūrüz-āmeden, tüşüş ve tüşmek. in ve koñ.
- koñuş** : koñuk, koñmak, nüzül, nişest. menāzil-i kamer, ve burc. tekellüm itmek ve muĥabbet, kebleşmek, söyleşmek.

-<< mişāl >>-

"çün koñuşdı ve koñak birdi mañǵa
nāme vü soğatımı birdim añǵa"

- koñuk** : koñulmuş, mükedder, mağmūm, müte'ellim olmuş, koñuşulmuş.
- koñukmak** : mükedder ve mağmūm olmak, te'ellüm itmek. bir yere koñmak. mihmān.
- kovadmak** : müteğayyir-ül-elvān olmak, rengini etmek.
- kovak** : tağ bili ve ortası, kemer-i kūh, vasaṭ-ı cebel, geçid, iki kütel miyānesi.
- kovan, kuvan** : arı teknesi, zenbūruñ meskeni. çelk, şādī, neşāt, ferah, inbisāt.

kıvancılık : sevinc, şād-mānlık, müjde, hōş haber, iftiḥār, beşāret, kıvanmak, hürsend olmak.

-<< mişāl >>-

"kıvanmağın dōstuḡga
saman tıkar pōstuḡga"

kovank : saçlardan dökilen kepek, konak, sirke, sebūsek.

kıvanmak : güvenmek, i timād itmek. tefāḥūr ve sevinmek, şād, hürrem olmak.

kovuş : koğuk, ecvef, kovuk, gevāk, menkūr içi boş olan, meğāk, ḥālī.

koy : koyun, ḡanem, ḥamel, gūsfend. emr-i bırakmak ve mānden. pestī, zīr, taht.

-<< mişāl >>-

"ilm-i hikmet yimekdin birdi rūy
aç yörügil köp yeme tokluknı koy"

koy yılı : sāl-ı türkân dāiresiniñ sekizinci yılıdır.

koyçı : çübān, rāf, pādeçi.

-<< mişāl >>-

"koyğa bōridin bolub amānlık
koyçı iti birle pās-bānlık"

koy kuş : bir nev' kuş ismidir.

koyar : mülteḳā, merc, iki çaynıñ birbirine koyuldığı yer, çit, dü-ābe, ceyḥunseyḥunuñ aral göline intişārı gibi.

kuyas : güneş, şems, āfitāb, hūrşid, mihr, münir, zeken beyzā.

-<< mişāl >>-

"hem kuşaydin yaruḳ zāmiri anıḡ
hem felekdin büyük seciri anıḡ"

koşak : cengde müstâmel bir nev' silâhdır.
koşan : gird-bād, müdever hevā, topalañg, koşun. tavşan, erneb, hargūş. yüz üzerine aşığı düşmek.

-<< mişāl >>-

"yüzi koşan tüşüben merkebiñg izige mülk
yir üzre kūrşnı kılğan kibi gedā-yı telāş"

koşanğū : koşanc, ırk-ün-nisā' illeti, reg-i koşun.

koşruğ : koşruk, dūnbāl, dūm, zeyl, dūnbe, pest, göt.

-<< mişāl >>-

"bir koşun kiltürdiler bürdağı var
koşruğında altı batman yağı bar"

koşuşkan : atıñ ard tarafı, koşkun, pārdüm.

koşgun : deñizden karaya konılmış pārçe, girgin şey' edavāt.

koşlamak : derin, amīk, çukur kazmak, koş ve kārīz ve çāh ve pıñgar gibi.

koşman : bir nev' yağlı çörek, katlama boğursak, pāçe, kat kat yağlı nān ve ekmek.

-<< nesīmī >>-

"kaşşatıb aldım kolındañ bir tabak koşmanını
zūr bilen kılgen şikār köp böyle lezzet kiltürür"

koşmak : koşmak, važ', terk, ibrāz, ikā' itmek, degmek, rihten, mānden, nihāden.

-<< mişāl >>-

"ey ecel koş kim koşay yüz yarıñg kūyığa kim
koşgu dikdür min ecel kūyığa ārmān birle yüz"

koşturuk : misāfire bakmak, mihmān-nevāzlık, hürmet ve riāyet itmek.

koşuk : koyu, ğalız, kalın, sıkı, kesif, ğafs, kalın, yoğan.

kuşum : altun ve sâirden zînet içün yapılan eşyâ, kuşumcı, dökmeçi, rîhte-ger.

kuşun : gird-bâd, topalañĝ, ğubar. ğusfen, ğanem.

-<< emîr >>-

"tañĝ imes ger cilve-ger bolsa tutun yanĝlıĝ kuşun otluĝ âhimni şerârı birle şahrâ boldı kü!"

koya : kızıl, kırmızı reñlü, surĝ, aĝmer-ül-levn.

koyı, kuşı : ğül-nâr, ğül-âbî, surĝ, penbe. biş, çâh, âb-yâr, kuşuk, kârîz. bir, terkit.

-<< mişâl >>-

"niçe ilni kice barıb ey köñĝül
koşmaĝay uşkuga yârâb yârniñ"

kaya : aci, şur, telĝ, ĝiddetlü, gec, tünd ü tiz. taraf, cihet. gec tuz, nemek.

-<< maĝzün >>-

"kaya baĝĝay mu dib maĝzün köñĝül köb intizâr irdi
bi-ĝamdi-lillâh ki müĝĝân nâvekidin behremend itti"

kuşat : tavâyif-i özbekiyyeden bir kabîle ismidir.

kuşaĝ : ĝaddar, cesür. şedîd, raĝmsiz, âdâletsiz, zâlim.

kuşan : taraf, yan, cânıb, şavb, semt, cihât-ı erbaâ.

-<< âĝehî >>-

"kuşan tutsañ ĝulaĝ mesmû olub âvâz-ı nûş-â-nûş
kuşaya ĝılsañĝnaşar bezm-i tarab devrânı yeksândur"

kuşan : seyl, taĝ ve dereden aĝan su. taraf.

-<< mişāl >>-

"her qayankitsēng olur allāh meded-kārīng senīng
hızır ilyās peyember olgusı yārīng senīng"

qıp : edātdır, aḥz ü qabz, kıpkızıl, yaḥi maḥz kırmızı.

-<< mişāl >>-

"kıpkızıl ay dik yüziḥḡga qapqara ḥālīng bolay
kiceler yārīng bolub kündüz giriftārīng bolay"

qıpmak : tāqīb itmek, ardınca qovalamaq, girüsinden qovmaq,
arqasından yügürmek, qoşmaq.

qıpçımak : çember, müdever sarılmış timür, ḥalka, gerdış, qaşnaq,
qulāde.

qıpçak : gözü ācele yumub açmaq, aḥz ü qabz itmek. bir qabīle.

qıya qıya : pārçe pārçe, şerḥa şerḥa, laht laht, bölük bölük, tike tike.

qıbık : ayran, çalab, dūg, çal.

qaytmak : dönmeq, āvdet ve rücu itmek. girüye gitmek.

-<< ḥikmet >>-

"imdi gāzab kılar ni sen munda ayta sen mü
ol yirde vāde eyleb bol yirde qayta sen mü"

qıyılmak : bi-hūde ve yāve söz söylemek, sapsata-gūy, herze, fecc,
lecc.

qıçgır : çağırmak, bağırmak, āvāz ve nidā itmek.

-<< meşreb >>-

"dōstlar āmīn diḡiz min bir ḥudā dib kıçkıray
iki ālem serveri yā muştafā dib kıçkıray"

qışgırış : çağırış, bağırış, feryād, fiḡān, nāra, şayḥa, ses.

-<< nevāyī >>-

"kōngüller nālesi zūlfūng kemendin nā-gehan körgec
irür andaḳ ki kuşlar kızkurişḳaylar yılan körgec"

ḳıçmak :ḳaşımak, hıraş itmek, ḥār ü māl.

ḳıçı :bir nev' nebāt ismidir, hindubāya müşābih ot

ḳıyçı :mıḳrāz, maḳaz, kāz, dü-kārd.

-<< mişāl >>-

"ḳıyçı birle şāribini alsun ol
lihyesige şānesini salsun ol"

ḳıçırdamak :tahtāni dişler ile ses ve āvāz itmek, dişleri gıcırdamak.

ḳıçış :ğid ğid, ğilğilc ḳaşınmaḳa gelmek, ḥārış.

ḳıçışmak :ḳıçışmek, ḥār ü māl hıraş.

-<< nevāyī >>-

"didi ḳözüm ḳıçışur aytım ki bāde tāmiz
didi ne ḥācet ayrur bāde mest irür ansız"

ḳıçıg :ḳıçıg, ḳaşınmak, ḥārīden. şūḥ.

-<< mişāl >>-

"kimi ki bezm ara bu gül-ruḥ ile mey içişür
ḥarāretidin anıng zevḳ ile teni ḳıçışur"

ḳıçıglamak :taḥdis ve taḥrik itmek, kicişlenmek, ḥārīden, ḳıtıglamak.

ḳır :deşt, yābān, şahrā, kütel, eşheb, kuh, hāmūn, çöl, ḥazire,
vādī, meḥā, bīr, yayla.

-<< nevāyī >>-

"yüzīngden encüm encümden ḳuyaş nūr iktisāb eyler
anıng dikdür ḳuyaşdın ay vü aydın ḳır-gūn ḡabrā"

ḳıraḡ :kenār, yan, cenb, çit, leb.

-<< mişāl >>-

"nişānı bī-nişānlıqdın ırakrak
mekānı bī-mekānlıgdın kıarakrak"

kıragu : kırag, jāle, çiy, çig, kırav, şebnem.

-<< mişāl >>-

"hulle-i kāfūr-gün ol hilāt-ı hazrā üze
sebze-i cennetga gūyā tüşti rahmetdin kıarak"

kıran : beş gurus maqāmında irān pāresidir. incüden māmūl
tezyinat. kattāl, şedid, mühlik, ve yā.

kırav : kırag, çiy, jāle. şebnem.

-<< mişāl >>-

"sac ağardı ādem āmādesi bol yig hevesing
bil hazāndın eşeri sebze üze tüşse kırav"

kırpındı : kırındı, hürd ve rīze, ufaq şeyler, dökümdi, tirāş, talāş,
meyde, müyde, pilihta, yonka, rende hürdesi.

kırbık : külāhın devre ve kenārına dikilen pōst, bere, kunduz, seg-i
ābī, sincāb, samūr gibi şeyler.

-<< mişāl >>-

"miniben at üze hey hey ne küzeldür kişden
kec küleh borkining etrafına koymış kırbık"

kırbık tiken : kirpi, kunfuz, hār-püşt, kirpi tiken.

kırtış : bir şeyin üzerine henüz çıkmış tük, tüy. timür kanat, sih-
per. tirāş, rende, kırgıç.

kırcılatmak : dişlerini kıcırdamak. küşelik, giç. dendān-hāyden.

kırçılmak : taḥdīs ve taḥrīk. yavaş kımıldanmak.

kırgavul : sülgün, yabānī tavuk, mürğ-i deşti, mürğ-ı titav, yazı
yavanī tavuğ, tezerv.

-<< mişāl >>-

"kırğavul kebg hezārān irür
güre vü naḥçir firāvān irür"

- kırġu** : atmaca k̄uşı, bāz, kırçığay, şeh-bāz, çepek, kırġi.
kırġic : kazanīn dibinde kalan yanık, kırmaç, taht-ı dıġ, kazan dibi, kırındı.
kırġin : inkisār, maḥzūniyyet, tekāsül, şikestelik, afet, hastelik, veba, k̄ürele, belā-yi āzīm, kuşendegī-ölüt.
kırġız : kazak t̄āifesindendir, asyā-yi vuştānīn şimālinde meskündurlar, deşt-i kırçak-ı kebīr.

-<< mişāl >>-

"çin boyunda çürçüt kalmaktadır
iki kardeş kırġız kırçaktır"

- kırk** : kırk, çihil, erbāin, tavāyif-i özbekiyyeden bir kabīle ismidir. emr-i kis, biç ve kaḥ.
kırkır : türkistānda bir kalé ismidir.
kırklığ : yün, peşm, şār, kırılmış nesne. mıkraż, dü-kārd, kıyçı, k̄āz.
kırkmaq : tirāş itmek, yün ve kıl k̄oparmak, bıyık ve saçalı düzetmek.

-<< hikmet >>-

"kul ḥāce aḥmed kırġa kirdinḡ nefsinḡni kırk
munda yıġlab āḥiretde bolgil arık
pōst-ı imān şerīātdür maġzi t̄arık
t̄arık kirgen ḥaḳdın ülüş aldı dōstlar"

- kır kıl** : tük ve saçları kır olan, beyāz saç, aḳ baş.
kırkın : ḥabeşī, siyāh arab, köle ve cāriye.
kırılaġan : t̄āun illeti, vebā, k̄ürele, kırġin, bela vebā, ölüt.

kırlamak : kırdā kalmak, şahrāda ve yābānda gizmek, çöl ve beyābānda yürümek.

-<< mişāl >>-

"kice kündüz tağlarda kırlağan
hācetini eylesün āsān uğan"

kıрмаç : kırğic, tencere dibinde kalan yanmış şeyler, kırıntı.

-<< mişāl >>-

"kırmacı ile pelû bişürdi
kömecici ile celû gitürdi"

kıрмаça : şas ü hāşā, pārcē ve pāre şeyler.

kırmız : dūd-ül-ābāğīn, al ve laī yaptıkları böcektir. habbe, boya, reng, dāne.

kırmak : kesr itmek, çat ve tehzīm eylemek, ufalamak vepārcē pārelemek. çok ādem öldürmek, çatlı-i-ām.

-<< hikmet >>-

"altmış üçde mu nidā kildi kul yirge kir
hem cānīng min cānānīng min cānīngni bir
hū şimşirin kolğa alıb nefsiñni kır
bīr ü bārim didānīngni körer min mu"

kırnağ : keniz, cāriye, halāyık, esīriye, cevri, guma, odalık, dedek.

-<< mişāl >>-

"kırnağı ger olmasa bil öyide
ādem imes ol kişi her küyide"

kırığ : kırık, meksūr, şikeste, kıta ve cüz, ve sınık, kırılmış.

kırgılamak : kenāra çekilmek, çitde тұrmak, ırak.

- kırımak** : ince şeyin kenārından maķāzla kırılmak. gözi açub kapamak, işāret itmek.
- kırıntı** : kırındı, ufandı, hūrd ve rīze, hūrde.
- kız** : bint, kerīme, duhter, kız evlād, ācize. emr-i kızmak, sürh-şüden.

-<< mişāl >>-

"çār-sū baradur kızgine oymak aladur kızgine miñg nāz kirışmeler bile sevdā kıladur kızgine"

- kız oğlan** : bākire, bikr, hōca ve ire varmamış kız, bī-şevher.
- kız bala** : kız çocuk, müennes evlād, duhter, inās.
- kız karındaş** : hemşire, abla, uht, apa, kız kardaş.

-<< mişāl >>-

"kız karındaşı üçün toy kılib şād hürremlikdin köp yıkılib"

- kız kuş** : ağac kaķanin yeşil nevi.
- kızlıđ** : bekāret, bint, duhteri, bānū.
- kızgına** : kızcağız, kızca, kızgine. durđın, āteşgine, duhterek.

-<< mişāl >>-

"kızgına kırdā kıoyadur yüzini sevdā-gerđā körsetedür özini sevdā-ger sūdāđa kitti māl için kızgına şeydāy boldı yār için"

- kızarmak** : kırmızı olmak, aķmerā. hayā itmek, hicāb. kızarub kızıl olmak, reñgi tagayyur olmak.

-<< mişāl >>-

"kuyaşđa geh kızarmak gāh sargarmak irür andın ki vaşfiñg bāđida bar olan sıfat yüz miñg gül-i raña"

- kızalağ** :gelincik çiçeği. kırmızıрак. ufağ ve küçük kız çocuğı, duğterçe, beçe-i ħurd tirek.
- kızamuk** :ħuşye illeti, ħummā ile karışık bir cild ħasteligidir, dāne dane çıkar, marāz-ı muħarriğdir.
- kızğanmak** :kışkanmık. ħazablanmak, ħiddet itmek. reşk, ħipta, ħased iderek yanmak.

-<< mişāl >>-

"barib söyleñg kızğanmasun gül-endām
özüm nerde bolsam köñglüm andadur"

- kızgın** :āteşde kızan şey, tabında kızmak veyā mağzūb olmak, āteş olmuş kum.

- kızmak** :ħarāretlenmek, saħn olmak, kızmak, kaħırlanmak, gazab.

-< mişāl >>-

"kaħramān kağdı yerinden kızğanıb
nizeni kolige aldı kıstanıb"

- kızmık** :tencere dibinde kalan şey, kırğac, taħt-ı dīkī, saħtī.

- kızıtmaq** :kızdırmak, āteşde teşħin itmek, sıcaklandırmak, ħarāretlendirmek.

-<< mūnīs >>-

"mūnisā köydür ħarīdāriñg dükkānını tüzeb
derd ü ħam ecnāsı birle işğ bāzārın kızıt"

- kızışmak** :teleħhüb ve ālevlenmek. revāc bulmak. şiddetlenmek, ħarāretten tekelüme girmek.

- kızık** :kızış, saħn, germ, ħahāretlü. ũcb.

-<< mişāl >>-

"yitürdi bir birige nāme-i şevk
kızık boldı yine hengāme-i şevk"

kızmak : kızmak, kükremek, azmak, hırslanmak, ısrar etmek, ser-
germek, meşgul olmak.

kızıl : kırmızı, ahmer, sürh. altun, güzel. aşikar. al. kan. nar, ateş.

-<< mişal >>-

"bir kızıl tilâ için hem öldürür
bir söz üzre yiglatır hem küldürür"

kızıl deli : azgın, mecnun, kızgın, sürh.

-<< mişal >>-

"ne âsmâni bilür tilbe ne yiri
munıng kibi kızıl deli körmedim"

kızıl ala : bir nevi balıktır, semek, mâhi.

kızıl ayak : bir nevi beyaz kuş ismidir. hücum-i am. baldır çıplak, onğ
ayak. sayak, serseri gizen, çapkun.

kızıl balçığ : gül armanı. ufağ ırmak. kızıl kisek.

kızım tul : rengi kırmızıya mayil, sürh-rü.

kısac : kısac timürcilerin büyük kelpetân gibi âletleri, girâ-yi kebîr,
mâşe-i büzürg, enbur.

-<< mişal >>-

"kısac ile tutdı ol taraftan
enbur ile çikdi bir taraftan"

kısak : kısıcı âlet, mengene, kelpetân, kısık, girâ, enbur.

kıstak : acele, sürâten, çabuğrak, şifâb, şiddet, tazayyuk.

-<< mişal >>-

"yiglamay mu ötti ömrüm eyâ şahım
kıstak kildi karanguluk çıkıl mâhim"

kıstamak : şitâb ve acele ve sürâten etmek.

kısrac : kısarak, baytal, dişi at, mâdiyân, esb-i mâde.

kıskarmak : kıstamak, ácelelenmek, sūrát itmek, şitāb, tiz, bat.
kıskanmak : hased, hıkd, buğz ve ádāvet, reşk, dirīg itmek, ğibta, kıskınc.

-<< mişāl >>-

"ağyār ile men olunmıyım yār
bir yirde turalmas iki kıskınc"

kıskınc : ğibta, ğāzāb, ğayret, reşk, rekābet, kıskanıcı, kundaş.

kıska : kışa, maqsūr, kūtāh, muhtaşar, alçaq, kelte, kaşır, pekne, cüce, kıska.

kısmak : sıkışdırmak, kısmak, sıkub tutmak.

-<< hikmet >>-

"boynın kısıb yığlab aydı şeyen-lillāh
fakır miskın otda ne dib hevā kılsun"

kısnaq : kışık, tar yol, güzer-i teng, zukağ, küçe, rüste ve bāzār, rah-ı tar.

kısımlamak : avuclamak, tutamlamak, kabzalamak, karışlamak, avuşlamak, ellemek.

kısır : kısır kısrak, ákım, hiç toğurmaz olan, boğuz olmayan.

kısıq : tar yer, zık, mañnūn, kısq ses.

kaysı : hangisi, kañi, kūdām

-<< nevāyī >>-

"kaysı yarıñg kāmēti serv-i hırāmāniñça bar
kaysı gül-şening güli ol lāl-i ħandañingça bar"

kaysı : zerd-ālū, irik, mişmiş, ğulung.

kış : şifa, sermā, zemistān, berd, zemberir, şovuk, ħanūk, dey, işkıring.

-<< mişāl >>-

"zāhir iter işbu kış içre áceb tuğyān savuķ
kim ulusnı kıldı şāh-ı bīd dik lertzān savuķ"

kış kış : esvātdandır, kış kış, kavmak için müstāmaldir.

kışık : egri, kec, ivec, kavs münhanī.

kışlak : karye, aşayirin avlı olan evi, nāhiye, kuy, kazā.

-<< mişāl >>-

"bu kışlaklarını çapavul kılıb
yörüb tağdan ázm-i kabül kılıb"

kışlamak : şifa zuhūr itmek. meştāya girmek, kışlamak.

kışmak : egilmek, bükülmek, muķavves. ses, gürültisi, patırdı ve şamata, gala gıla çıkarmak, giriv.

kıgrat ve kıgat : tavāyif-i çağataiyyeden iki meşhūr kabīle ismidir.

-<< mişāl >>-

"men tileb hüsn velī şāh tileb haseb ü neseb
mānga lūlī bile hindū ānga kıgrat ü kıgat"

kıgız kıyız : nemed, keçe, çul, yūnden māmūl kalın fers, falas, kikiz.

-<< mişāl >>-

"mihmānnı cāyin itmışler temyız
bir ev taķurmişlar üstı aķ kikiz"

kıyık : kırkılmış olan, püskül, hurde şeyler.

kıykın : gāyet ufak sivri yonga.

kıl : şār, mūy, şac. itgin, yap.

-<< mişāl >>-

"ger sānga her kim iderse sin āngu
yaşılıķ kıl yaşılıķ kıl yaşılıķ"

ķılıĝ :killu, mūyly, ŧaŧ ve tūklū, ħūy, ħilkat, ŧyinet, ŧūret, ŧekl, meŧreb, vicdān, ħuy.

-<< miŧāl>>-

"bu ķılıĝda ŧū seni kōrdūm men
bu ķiyāfet ne diben turdum men"

ķıl ķuyruĝı :asākir-i muvazzafanın ħāricinde olarak toplanılan mūāveneye dinūlūr, alaman.

ķıla ķıla :ide ide, yapā yapa, kerde kerde.

ķılav :bahadır, ŧeci, parlak, keskin, bŧrrān, cilālu.

-<< miŧāl >>-

"ķundalĝan acın yalavuz pezīr
yana cevŧen ŧstige ŧinī ħarīr
ŧamūĝ ŧūlesi barħa rengīn yalav
bilinib yalav cilvesidin ķılav"

ķılavlamak :cilve ve perdāz virmek, ķılıcin āĝzını ziyāde keskin itmek, perdāhtlemek, iti ve bŧrrān itmek.

ķılbaŧ :bir nev pāredir, pelūs, akħe, pul ħaħa.

ķıltık :ķılħık, tŧkler, balıkda bulunan ufaħ tikenler, ŧeftālū ve sāĝir meyvalarda bulunan tŧyler.

ķılsık :yŧn maħazı, bŧyŧk mıkraŧ, ķıycı, dŧ-kaŧd, kāz.

ķılgulı :āmil, her dāim iŧliyici, ķılıcı, yapıcı, kār-ger, idici, ŧstād-ı kār.

ķılmak :itmek, eylemek, olmak gibi fil-i ŧmŧmī yerine mŧstāmeldir.

-<< miŧāl >>-

"ol ne ħŧkm itse anı yapmak kirek
her ne emr olsa anı ķılmak kirek"

ķılic :ķılic, seyf, ŧeŧŧir, ŧaŧŧam.

-<< sūfī allāh yār >>-

"kılıçdın tiz irür kıldın inçke
peşimānlar uşal kün tüşgey içke"

kılış :fil, âmel, iş, gerdār, etmek, kılmak, kerden, yapmak.

kılığ :kiyāfet, timsāl, tarz, resm, şūret, hūy, etvār-ı şūret.

-<< mūnīs >>-

"hulk-ı hōşingnı kıl maᅇga ey şūh-ı cān-fezā
kim hūblargā yaᅇşı kılığdur besī sezā"

kılığlı :hūyılı, matbū, mergūb, hōş-vakt, vecāhetlü, endāmlu.

kılınc :kılış, efāl, etvār idilmiş, kerde, şūde.

kıyım kıyım :tike tike, pârçe pârçe, laᅇte laᅇte, daᅇne daᅇne, pāre pāre,
bölük bölük, meyde meyde.

-<< mişāl >>-

"kıyım kıyım kılsalar hergiz anı söylemem
tike tike aytsalar söylemegi öylemem"

kımac :kec nigāh, ahvel göz, kışık, ālūs.

-<< lutfī >>-

"ay közi kımac yanıma kil raᅇm itib efᅇānıma
kılığil belālig cānıma köz uçıdın baᅇtib kıya"

kımşanmak :yavaşça ve uşul ile kımalданmak, āheste ᅇareket itmek,
yavaş yavaş yürümeᅇ.

kıymak :kıyma itmek, ufaᅇ ve ince toᅇramak, rīze rīze kesmeᅇ, taᅇktı
eylemeᅇ. ādeme sitem itmek. birisine cānı edā ve ᅇurbān
ve idām itmek, cānına kıymak.

-<< lutfi >>-

"cānımğa kıymasa naqqāş-ı sūret
ni mānīdin köziği kıldı kımac"

- kıımamak** : inhizār ve hareket itmek, şallanmak, cūnbāniden,
kııldamak.
- kıymık** : balta zārabātiyla aḥşābdan fırlayan pāre ve pārceler.
kapanık ve pūşide beste.
- kıyma** : kıyılmış ve pārelenmiş zārblenmiş et ve laḥm. gāyet ince
ve pārceli olan, meydelenmiş, rīze rīze, köftegi.
- kımırlanmak** : kııldanmak, şallanmak, āheste hareketlenmek,
cunbiden.

-<< hikmet >>-

"resūlnı yatqab ornı yana ısıg turubdur
salib kitgen zencir kımırlaşur irdi yā"

- kıımız** : at ve dive südi.

-<< nevāyi >>-

"ayaqçı mey olmasa kiltür kıımız
kıımız içmege muntazı barımız"

- kın** : zarf, gılāf, esliḥa kabı, şikence, azāb, meşakkat, kışās,
düşvārlık, zahmet virmek.

-<< nevāyi >>-

"cebesi yok irdi çün kim kördiler
kalbini kın astıda öldürdiler"

- kınak** : parmakların çıtlar kıılur yeri ve mefaşalı. lisān-ı moğolda
āziz dimekdir. çingiz ḥan bin oğur ḥanın oğlu ismidir.
- kınak** : şikence, tādīb itmek, renc ve elem virmek, şedid, tañiz,
tekdir itmek.

kınalgú dik : şikenceye müstáidd, azāba müstahikk.

-<< misāl >>-

"bir zamāndur ömrüm ázm-i rāh itib āsūde bol
bolsang ebnā-yı zamān bī-dādıdın kınalgú dik"

ķinc : meyl, meyelān, ğinc, memlū, deryā-yı ğinc ve king ismi.
tinc ve dinc yerine daħi müstāmeldir.

ķinçir : muftır, āyblu, saķat, çeşm-i ahvel, ālūs, çası, ala göz,
ħıyre.

ķındırmak : levm, kađħ, istihzā, hücūm, zemm, melāmet, inħirād,
taħrık itmek, taāyyüb eylemek.

ķındıra : bir nev kaşab ve kaşıdır, bānges ve ney gibidir, ney-
istān, ney-zār.

ķinĝir : muānnid, cesūr, şeçi, zuĝm, dürüşť.

-<< misāl >>-

"ķırķ ādem bir yana ķinĝir ādem bir yana
söylemişler bu sözi irtekiler merdāne"

ķinĝiraymak : inād itmek, taşlımak, āzārlamak, ser-keşlik etmek.

ķinĝir : aħzār, gök, kebūd, sebz, yeşil.

ķınlamak : kılca ķın yapmak, ĝılfa şoķmak, bir mühim ve lāzim şeyi
ķab ve zarf yapmak. ķısaş ve zecr itmek.

ķına : edātdir, tasĝiriyyet için müstāmeldir, ķına ĝına gibi.

-<< misāl >>-

"yār rañāçaĝına
kaddı bernāçĝına"

-<< diyer >>-

"kilse ger kilim serey lütf eyleb ol dilbergine
ķameti mevzūngine ħāl-i lebi ānbergine"

ķını	: kenār, sāhil, it, leb, adak, araf, yan, yek-sū, cānib, yanbař.
ķıvrak	: ziyāde ķivrılmıř, fettān, cād, kākūl, urre, merġūle, ekel, pūr-in.
ķıvramak	: bir řeyi büküb pi pi itmek, řaları lūle lūle bükmek, halka ve tāb-dār eylemek, girih ve muācced, urre ve merġuleli.
ķıvrım	: ķivrılmıř olan, kākūl, lūle, lūleleri kūlale, cād, merġūle, halka, urre.
ķıyı	: kenar, sāhil, taġ etegi, leb-kūh. ķıyılıb kesilmıř olan kaya.
ķıyık	: uci kisik kenārlu, ķıvrıma, maķtū.
ķıyın	: müřkil, meřakkat, zaĥmet, etin, řuūbetlū, maķāz, mıkřāz. ķin, kab, ı gılaf. ķıyın, dūřvar.
ķin	: istinak, źarbelet ile iķrār itdirmek, ķıřāř, zerc ve āzāb etmek, ķıřāř 32 nev dimiřler, źarb etmek. bir yeri permi ve burġi ile dilmek. bařına yaġı sıcaķ dökmeķ gibi.

--<< miřāl >>--

"otuz iki ķını icrā itdiler
o tōhmetin hi iķrār olmadı"

faşl-ı kâf (k)

kâbil :aşlı zâbil, afgânistânın pây-ı tahtı ve tağlık hıttası, kânde hâr, celâlâbâd, ğazne, konduz anġa tâbîdir. iklim-i râbîde, vasat-ı mâmûrede vâkîdir. hâlâ belh ve bedehşân, herât anındır.

ketē ve kete :büyük, büzürg, kebîr, ulu. nisâ ve merde taâşşuk iderek pul ve pâre şarf idene daġi kete dirler.âşık.

-<< mişâl >>-

"ebû tâlib âlîning atasıdır
kamu ârâbîlerinġ ketesidir"

kât :ġârezmde bir kaşaba ismidir.

-<< mûnis >>-

"mûnisâ şâhîng dūâsın kıl ki âdlidin anîng
reşk-i cennet boldı ġivek genc meskûbât-ı kât"

kec :firib, hadaâ, ġîle, tevzîr, mekr, telbîs.

-<< baykara >>-

"çarġ-ikeci birle çehrem gerçi boldı nil-gûn
ni kıla alġan kişi bu nil-gûn târem bile"

kernāy : asker düdigi, çalgısı ve borı, tuc ve nuḥās ve birinçden ve şāḥdah māmüldür. baca, tümlük. ker-nāy, sūr-nāy mārūfdur.

-<< mişāl >>-

"çü leşker itdi şukum ve haya hay
bu yandın ğulğul-ı kernāy ü sūr-nāy"

kārvān kıran : akşam yıldızı zühre.

kaşğar : türkistānda büyük bir kıtānīn kürsisi bir şehirdir, kaşğar daḥi dinilür, çin ḥudūdunda vākıdır. yedi vilāyet daḥi dirler, ḥaten, yarken, ğolca ile tūfan, sirem, ğulbağ, aqşu.

-<< mişāl >>-

"kaşğarīnğ ağçası köbtürür
ḥüsnde bu dehr ara mergūbturur"

kāğāy ve kegey : araba tekerleklerinin ayakları, pāy-ı ğaltek.

kāfri : afğanistānda tağ içinde büyük bir kabīle ismidir, hindikūş, tağına karīb, tibet kaşğar, bedehşan, kābil beynindedir.

kāl : ḥoş kelām, iltifāt, politika. şehirlerde bulunan yarık yerler, seyl yolları aldatmak, ḥile ve nīreng ile kandırmak.

-<< mişāl >>-

"koyundan koy atdan at alurken
aḅga hiç māl birmey kāl birdi"

-<< diger >>-

"ḥatuna māl birme
kāl birgin"

kele ve gele : mevāşī, devābb, süri, rāī, reme.

keler : kerten keler, saḥliye, kelte kelez, şoyulğan, kerten kele, yeşil baş, kesten ke daḥi dinülür.

keme : gice, tün, leyl, şeb, bīgāh akşam, leçer.
ken : çok, keşir, vāfir, bisyār, mādēn, ziyāde, taķım, kōp.

-<< mişāl >>-

"hokka-i lebing indim taraf-ı lezzetin kördüm
ken tüz igendür bol sīnemiz nemek-dāndur"

kevs : otlamaklık. kundura ayak kabı, kefs, pāpūç, keften.

kevşek : otlayıcı. çerēnde, süst, gevşek.

kevşemek : boşamak, münfekk ve münhall olmak. sakız gibi
çiynekemek, tive ve diveniñ diş gevşemesi.

kevek : kovak, kof, ecvef, kağuk, hālī, içi boş olan, meğāk.

-<< mişāl >>-

"yerniñ keveki bar hūş-yār bol
deryāniñ külegi bīdar bol"

kāvlamak : karışdırmak, gömmek ve deñin kazmak, taħarrī itmek,
kāviden.

kevreke : büyük tavul, kūs, nağgāre, tabl

-<< mişāl >>-

"kevreke dehr ara salīb ğivrīvi
niçük kim mest bolğay nere-i dīvi"

kebze : omuz küregi, şāne-dest ve āyine-ketf, geveze dağı dinülür.

kebzeci : kürege baķub kehānet iden budala, fāl-bīn, şāneye baķıcı,
remmāl çevgi.

kepsik : kile zaħāyiri, vezn bilmek için kullanılar ölçek, kile,
zağāme, kaşnak, ğirbīl gibi, keşe.

kepenek : çübān ve kaķırcı cūbbesi, abā, yağmurluk, degley.

kep : söz, kelām, sūhan, güffār, fıķra söyleşmek, şöhet.

-<< mişāl >>-

"köp kep urma söyleme sen bi-ḥisāb
fuḥş-ı lagv sözlerden eyle ictināb"

kepe :kakra, kāmıřdan ve ḥařırdan maḥmūl alaçuk, barak, külbe,
kāze, çirtak, öy, kulube.

ket :sediye, erike, miştaba, serir, taht, ādi tezkere.

-<< nevāyi >>-

"ket yüzide dōšek salıb nice kat
anda yatguzdı zār ü ḥasteni bat"

ketek :kümes, ḥāne-i mürğ, tavuk öyesi, ařiyāne, zecāḥ.

-<< mişāl >>-

"hem il menzilin şirketi dik bozub
tavuk ornıga cuğz olturguzub"

ketun :keten, kendir, bezir-ül-benc, beng, zağır.

ket hindī :bir nev ilac ve boyadır.

kete :büyük, ulu, büzürg, cesim, āzım, uluğ, kelān, ülken.

-<< mişāl >>-

"anbār kete ber-ṭaraf ḥamme ber-ṭaraf
ḥuyıř ü tbār ber-ṭaraf āmme ber-ṭaraf"

kete kurgan :semerkanda karib büyük bir memleket, büyük şehir
dimekdir, buhārādan iki fersah yerde vāki bir kaladır.

keçek :ördegin kuyrugunda kanatında bulunan kec tükler, halka,
turre.

-<< nevāyi >>-

"kullāb-ı muḥabbetdür ser-geşte köngüllerge
çün kuş salıb ol çabūk başıga keçek sancar"

keçe oyunu : bir nev' oyun, keçe bâzî. bir şey tofrağ ya yumruğda gizlemek.

kece : tutula, pepe, budala, avanık, serseri, ahmağ, peltek.

-<< nevāyî >>-

"nevāyî ol yüz ü kadd şevkidin nā-geh nevā çıksem
dem urmas bülbül ü tūtî oldur kece bu peltek"

keçe : nemed, kikiz, palās, pıstancık, yapıncık.

keçikür : keçici. amir, amir. kesür, mey-güzeştegi.

keçebe : tahta ve ağacdan mamûl dör kuşeli sandıka müşābih üzeri açık zarfdır. üzüm keçesi.

kethüdā : amir, hākım, büyük ve bözürg olan, müteāhil, ve şahib-i hāne olan, aksakal, erbāb, ked-hüdā-yı der-hāne, ışık ağası, şeh-zāde beg-zādeleri nezāretinde bülunan muy-ı sefid, etke, lāla, ağalar.

keci : kabak, dübbe, kedü.

kedük : gedik, alusig, dişlü gibi olan, bir taraftan cüzî şikeste, rahne, leb-çāk.

kerek, kürek : kürekden. har hayt. bir nev' kuş ismidir. kürkür kürek.

-<< mişāl >>-

"kürmeyünce kürkür kürekni
olma tak üstniden hergiz hākni"

kereyit : tavāyif-i etrākden bir kabîle ismidir, ekseri şehr-i sebz ve miyān-ı kelat, buharādā sākindirler.

kiyemit : büyük ağaca dinür, altında kandil yakub dallarına hastalık için bağlanılan bez pârçeleri. islembil ve tav ebâtında yağmuruñ muhafāzası için icād edilmiş olan bir nev' kerfic ve tula.

kirpi : har-püş, kirpik, kirpi tiken.

kerti	:kāsibleriñ hisāb bilmek için yontub, kesüb istīmal itdikleri ağac, çetele, ḥatt-ı çüb, çüb-ḥatt. kerc ve ruḥ. ḥarbūze. revḡan-ı gūsfend, tilim tilim.
kertmek	:azıcık kesmek, bir pārçe koparmak, çetele itmek, certmek, rahne rahne kesmek, nişān, ālāmet eylemek.
kertik	:çetele, bir pārçe yonulmuş olan ağac, çizilmiş olan çüb-ı ḥatt, hisāb-ı ser-desti.
kerpiç	:çiy tuḡla, ḥışt, kiremit.
kirhan	:gūraht, bī-ḥād, mebhūt, bī-derk, maḥv olmak, bī-ḥāş, serserī.

-<< mişāl >>-

"mūnisni bes ki firḡatīḡ endūhı kıldı saht
körgin meni gamım eşeridin bolur ki gūraht"

kerç	:dilim, pārçe. raht. kert.
-------------	----------------------------

-<< mişāl >>-

"bir kerç kavun dik oldı şirīn"

kersen	:ağacdan māmūl büyük ṭabaḡ, zarf, tekne, kārşān, teḡāre-i çübīn.
---------------	--

kürsi	:vāizlere maḥşuş yüksek serīr. büyük temel ṭaşı, esās-ı beyt, sadelī, iskemle, kürsī, diş.
--------------	--

kirḡake	:zirh, savut, ahen-pūş, cevşen.
----------------	---------------------------------

kerek	:lāzım, ihtiyāc, kerden. kerten kelez, ḥar ḥayt.
--------------	--

-<< mişāl >>-

"perdegī oldı ikin içre kerek
uçtı açib perdelerin şeb-perek"

kirkev	:emrūd ağacına şebih yabānī bir ağac ismidir, alaçoḡun eṭrafındaki çüblara dinülür, tirkev, tirsek.
---------------	---

kerilmek : şiddetle terilideyerek başmak, kerkinmek, tiriᅅg etmek, def ve tabıla deri germek.

kirke : bir neᅇ cübedir, elbise ve cāme, ton.

kerki : büyük balta. amuderyā kenārında bir memleket ismidir.

-<< miᅇāl >>-

"kerki vü aᅇçe vü Őbirᅇanı
kizdim kördüm amuderyāni"

kermek : genişlenmek, tevᅇi itmek. böcek tuᅇmi, ᅇüze, ibriᅇim.

kerenguruᅇ : zengüle, çingirdaᅇ, zeng, ceres, çanᅇ, kuᅇguraᅇ, derāy.

kirve : meᅇiᅇ, behrām, sebā-i seyyareniᅇ beᅇincisi.

kerim : cömerd, saᅇi, allāᅇu teālāniᅇ ismidir.

kezek : meze, bir neᅇ ᅇastelik, cerāhet. hevālanmak, naᅇl.

-<< miᅇāl >>-

"ᅇasret iligin tiᅇleb iᅇer men ᅇamıdan ᅇan
ayᅇimni ᅇayal it bu mey yā ol kezekimdin"

keziklik : küçük bıᅇaᅇ, kalem-tirāᅇ, kārᅇe ᅇurd.

kesel : ᅇastelik, marāᅇ, ālil, illet.

-<< ᅇikmet >>-

"kırk sikizde āziz cāndin bızār boldum
köhne derdi kesel ᅇıldı bīmār boldum
ol sebebden ᅇaᅇdın ᅇorkub bīdār boldum
zātı uluᅇ ᅇācem siᅇitib kildim sangā"

kesmik : dilim, pāᅇe, ᅇarmende topraᅇa ᅇarıᅇan başaᅇ pāᅇeleri, tekerrüre dökülen şey. kesim, kaᅇ, bahāᅇı biᅇilmiş, bürīden.

kesemlik : ᅇalāke, aᅇac kilid. taᅇ ocaᅇı, maᅇara, or. anbār zemini. ova.

keşir :havuç, çezir, sebzi, zerdek.

kekre :bir nevi acı ot ismidir, deltek.

-<< āgehī >>-

"dimenġ hicrānda bolġay telġge min mey kıur širīn
bolur kāmıġa mašuk siz ol nevi kim kekre"

kekik :buġarā muzafātında šehr-i sebzin ġadīm ismidir, šehr-i kīš
daġi dirler, ġabāyili kinkesdir.

keklig :azmak, kekremek, kikremek, kebek.

kelaç :mıšr unundan yapılmıš etmek.

-<< kāmīl >>-

"ötkerdi ruzeni ehliġına šükür
bi-çāreler šaġurlik ve iftāra yer kelaç"

keles :kerten keler, kerten kelez, kelte keles, soyulġan, gökbašın
bir nevi.

külber :külver, taġarcık, šaksı, sanaç, burma ġalte.

-<< mišāl >>-

"köp pul aldı birce⁴ām u ġaššdın
külberin toldırdı her ecnāsdın"

kelte :kıša, kašır, kütah, dümsüz, kıyruksuz, alçak.

-<< mišāl >>-

"aklı kelte boy kelte bir kıšı
bu taaccüb-der uzatur her iši"

külçe :māzīde türkmen ġabāilinden bir ġabīle ismidir. çörek,
külçe etmek, bir nevi müdever ufak nān, etmek, külçe
širmāl mešhurdur. külçe yer ve arz. nān-ı devre-ġurd,
girdek.

-<< mişāl >>-

"k̄ülçe yaṅgaqlı dilberim
bādām k̄abaqlı dilberim
birgine baḡ bu ḡālime
perī sıyaqlı dilberim"

kelki : pepe, tete, saçma şapan söz, herze, sapsata, düzme.

kem : az, noḡşān, eksik. dūn, kötū, bed, fenā, künde.

-<< mişāl >>-

"tişlerimdin iki dūr-dāneni çark eyledi kem
raḡneler boldı ecel kireli cān çıḡalı hem"

kem kem : endek endek, az az, ḡalıl ḡalıl, āheste āheste, zerre zerre,
ḡatre ḡatre.

kem pīr : iḡtiyār, ācūze, ḡoca ḡarı, kühen-sāl, pīre zen.

kemlik : şeḡāvet, bed-kārlıḡ. cefā. azlıḡ.

-<< mişāl >>-

"kemlikde kemāl
köpligde zevāl"

kemel : ḡıymet, deḡer, narḡ. şarāb, bāde. mey, mūdām, ḡırḡıf,
çaḡır.

kemirte : olmamış zerd-ālū, ḡām erik, divçe.

kemişek : ḡuyruḡūn kemiklü yeri, ḡuyruḡ şoḡumu, kikirdiṅ kimükli yeri,
dūnbe, dūm-ḡāze.

kemirdek : dişleri fevk-al-ḡadd uşlūb ḡizāsından çıḡan, eski diş ve tiş,
artuḡ, ziyād.

kenerseke : şeker, ḡand, sūkker, nevāt, nebāt-ı kele-ḡand.

-<< mişāl >>-

"ḡılıb pīş-keş hediyyeler bat bat
kenersekeler ile mişri nebāt"

künde :kötü, bed , fenā, zeşt, çirkīn

-<< mişāl >>-

"kişiniᅡ hem nişini bolsa künde
yamanlardın çıkārgılı bende"

kence :ihtiyārılıkda tevellüd idüb pek söyleyen çocuk, kence
hindistānda bir memleket ismidir.

kenc :defīne, hazīne.

-<< āgehī >>-

"bī-kenc-i izzet istemē ālemde maᅡz-ı fażl ile
kim bu zamāne ehliga bolmuş durur manzūr-ı kenc"

kenderemek :taāffün itmek, kōkumak, çürimek.

-<< mişāl >>-

"kōᅡglek ara müşg ü ānber ve tarab
kōᅡglide yüz it ulub ve kendereb"

kendir :kinnāb, keten, bezr-ül-benc, zaᅡir, benc, tuᅡm-ı beng.

kendirlik :keten ve kendir ekilen yer. rismān-ı kendir mārūfdur, alīka,
lif.

kindik :gōbek, naf, iᅡ, maᅡz, miyān, orta. yer kindigi, meke
mekreme.

-<< mişāl >>-

"kindiginden yukarı koysun kolın
ᅡatun amma merd ise avuᅡlab belin"

kenes :şaşkın, budala, avanık, metehayyir, mebhūt, deli.

king :gic, mütēᅡᅡir, kēᅡiᅡ, vāsi, fezāli, pehn, ferāᅡ.

-<< mişāl >>-

"şahni kerem ehli kõngli dik king
bil vüśāt ara cihān bile ting"

kene : ufak müziyāt, hurd ve rize hayvanāt, böcek, tahta biti,
tahta kene. hāla asyā-yı vustāda kene-hāne nāmıyla bir
habs-hāne vardır ki mücrimleri āzāb için anğa atarlar.

kene otlı : habb-üs-selātin, hint yağı bundan çıkarılır, habb-ül-mülük
(dend).

kū kū : eşvāt ve nāmedendir, kumrının ötme ve sayraması.

-<< münīs >>-

"çiker zevk sehī kadding bile kumrı figān kū kū
tüzer şevk-i gül-rüning bile bülbül nevā çih çih"

köp : çok, keşir, bisyār, vāfir.

-<< mişāl >>-

"ol nedür kim zerre zerre kân bolur
tuğmı birdür meyvesi cendān bolur
ağzı birdür tili iki cānı yok
köp kişi bu māniğe hayrān bolur"

köprağ : ziyaderak, iktisār, bisyār-ter.

-<< nevāyi >>-

"nevāyi olsa ni tang bezm içide batrak
ki guşsa cāmını devrān tutar anğa köprağ"

köplük : çokluk, izdiḥām, cemīyyet, galebelerik, keşret, vefret, bisyārī.

köpiçi : ekşeriyā, ekser evkātında, ziyād olmağda olan, hemesi,
cümlesi.

köpçük : küçük, ufak, tekerlek, galtek ve āraba çarḫı, galdirek.

köpçik :egerin üzerine konulan küçük şilte, zīn-pūş, kötlük.

köprüg :köpri, şırat, cısr, pül, maâbir.

-<< sūfī >>-

"hālīkā dīdemge eşk-i zārī bir
könglüme dāim maḥabbet nārī bir
āb-i kūrđın minī şād-āb itib
hem maḅga köprüg öterde yārī bir"

küpser :tulum, kırba, meşk, hık, sanac, işbu küpser ile deryā ve nehirden külek gibi ūbūr iderler.

köpek :kelb, seg, it. küçük. kelāb.

köpük :kesb. kef, zübd, tafāret, luāb, süngār, kefg-i deryā, deniz köpügi.

köpük taşı :lüle taşı. deniz köpügi. göbek taşı, ḥammal-i mezdūrūn teneffüs yeri, cayı tevaffuk, arka daşı, seng-i āsāyiş. ferseng, fersah.

köplemek :çoklaşmak, tekessür, vāfir, çok olmak, ziyādeletmek, bisyār-kerden.

köpmek :şişmek, intifāc olmak, verem-kerden.

köpürmek :ğayz itmek, kudurmak, şımr-i muğ-ı ziyāde, mest olub ağız köpürmek.

-<< mişāl >>-

"bahār boldı çemenler sebze sürdi
tüyeler mest olub ağız köfürdi"

köpün :tıflı, çocuk, püser, ferzend, oğul, evlād, maḥdūm, beçe.

küpi :yoğurtı ayran itmek için kullanılan yayık. pamuklu hırka ton ve cāme-i sīrinçte. birden bire yek-bāre mānasına.

-<< mişāl >>-

"yağmur yağadur küp tonum hül boladur
babam kuçadur öyni içi çul boladur"

köpe :cevşen meşellü bir nev'libās.

-<< āgehī >>-

"gedā vü hırkada ölmek niçük ki pervane
yok ol ki hulle ara şādīd eyle kim köpelig"

küpe :serrāc ve keş-düz kunduracılarının bir şey düz ve perçin etmek için istimal ettikleri bir nev'küpe çikiç ve müşte ve destek.

köt :makād, dib, dübr, kün.

-<< mişāl >>-

"bu öyüñg arkasında lete fūta
bu öyüñg şāhibining kötü kete"

kötlük :egerin palanin arkasına dikilen mişin, tıfl, şir, hurde, ufak çocukların altına konulan eski lete paçavra.

kütac :bir nev' matbūhdur, kumac gibi.

kötermek :kaldırmak ber-dēr itmek, def' ve selb ve mahv eylemek.

-<< mişāl >>-

"çü mezrá içre saçtıñg her ne dāne
hemel dāne kötargüñg hem-çü dāne"

köterimlik :kaldırmaqlık, itābe şabr ve taḥammül itmek. ber-düş eylemek.

kütavul :muḥāfiz, pās-bān, bekçi, nigh-bān, kalā-bān, ketavul, erike nāzırı, orda-bān, ḥarem-i serāy muḳayyidi.

kötrüm :meflūc, otrak, şekil, sebil, mānde, düşkün, ber-cā mānde, il ayağı tutmayan.

kütel :tağ, kūh, cebel, şāb-ül-mürür bend, geçid, süvārī, bülend nā-hemvār.

-<< mişāl >>-

"bir nice küh-ı kütelden aştım
kâbilning kurgânına yitişdim"

- kütmek** :reh-şıra yürüyerek mevâşiyi sürmek, ray ve irâ itmek, tâkib eylemek, bakmak ve nezâret itmek.
- kütük** :kesilmiş omaça pârçesi, tomruk, künde, hatab. ana defteri, kütüb. secelât, bîh ü bün, dirah-ı büzürg.
- küçük** :köpek yavrusu, beçe-i seg, it ve kelâb, tıfl ve şagîr daği itlâk iderler. bir şeyin esâs ve silsilesidir.
- küçer** :arabanın düz dingili, boyunçuruk takımı, kücen.
- küçi** :tavâyif-i etrakden bir kabîle ismidir, zûri ve kuvveti.
- küçüklemek** :köpek yavrolamak, beçelemek, küçük, beçe, zâyden, seg.
- küçe** :zuğāk, soğāk, mağalle. konar ve göçer bedevî gibi olanlar. tarîk, rāh, yol, rüste.

-<< baykara >>-

"veh ki işkıngdın cihân içre figânimdur mining
barça kûy u küçede bu destânimdur mining"

- köçmen** :her zaman göçer olan, bedevî, şahrâ-nişîn.
- köçe aşı** :beyâz mercimek taâmi, cevâri aşı, beyâz tarı çorbası, mâşâbe ve mercimek şûrbası gibi.
- küdeş** :kötülükden bir şey, fenâlık, edesizlik emâresi.
- küredemek** :perâkende ve perişân olmak, tağılmak, târ u mâr, tit ve pit.
- küreş** :güneş, şar, rezm tutuşmak, güneş, küştin, pehlivânların birbiriyle yağa yağa, kuçak be kuçak savaşmaları.

-<< mişāl >>-

"rakîb ile itme yarış
birgine meydânda küreş"

- küreşmek** :güreş tutmak, pehlivānlar müsāraā itmek.
- küreşçi** :pehlivān, güreş tutucu, bahādır. zūrāver, zeber-dest, kuştūn-gīr.
- körelmec** :eskimiş ve karımış çam ağacı, dirāht-ı erce, tırel ağacı.
- küremek** :kürelmek, küreklenmek, toprağı sürüb ber-taraf itmek, küreklemek.
- körpek** :hafif, sebük, nigil.
- körpe** :yatağ yorgan, lihāf ve şilte, bālā-pūş, bere, tāze, nev-res, nev-cihān, ulūf-i nev-demīde.
- körtün** :pālān, eger, semer, cihāz, tokum-ı esb ve har, palaᅅg ve ciyāz.

-<< mişāl >>-

"bu ne taht bu ne hevdec ne serīr bu ne ket
ne hicāz bu ne haᅇab tivede kerten körtün"

- kürtük** :bir nev matbūhdur.
- kürçek** :kürek, hāk-endāz, bir ucı yaşı ālet. āteş ve hākister keşi, firāş.
- körüşmek** :göstermek, irāe ve ibrāz itmek, izhār ve nümāyūn, nümūde-kerden.

-<< muzmer >>-

"savuk āhim bile hecristde ālem-i faşl dey oldı
yüzüñg körsetgl ey gül-ruᅇ nigārim kim bahār olsun"

- körek** :görmek, kürek, āsker ve alamanı yoᅇlama idüb nazardan geçürmek, görük. sipāh āskeri tādād itmek, baᅇmak. buᅇurāya karīb bir mevᅇi ismidir.

-<< mişāl >>-

"körüg körüb ᅇisab aldı
yüz ming dib defterga"

kütrek : post, ferbih, semiz, posten.
kürke : bir nev borı ve sur-ney ismidir. kikiz, nemed, keçe, nug.

-<< mişāl >>-

"yana ker-nay ve kürke üni
kılıb aşkara kıyamet küni"

körgen : gören, görülmüş, görmege şāyān, müşāhade olunmuş,
nümāyiş, göriniş. emīr timuruñ laqabıdır.

-<< hikmet >>-

"hikmet yādı tekebbür ni oyun bozdı
meşāyihler bu halkanı körgüñg tüzdi"

körkü : su tulumı, kırba, meşk, hık.

kürgüldemek : gürültü itmek, çarılmak ve azarlamak, hiddetlenmek, ezhār,
ğayz ve hışm itmek.

kürge : alaçoquñ eṭrāfı, gird-i hāne-siyāh, kara öy ve öyün devri.

körtek : görünüş, gösteriş, nümüne, ibret, tecrübe, ādet, hasb-el-
āde mütād. mesbūk-ül-emşāl, bezm-i sohbət.

köriniliş : manzar, manzara, didār, zāhir-i hāl, şüret, gösteriş,
nümāyiş, tefātur.

körük : el körügi, minfāh, dem , hamlāc.

-<< mişāl >>-

"vakti bile kıldı hurūs ün'iyān
kılmadı bir lahza körük ve mākiyān"

körügsemek : cān u gönülden taleb itmek, ārzū, ricā ve hāhiş, temennī,
ibrām.

körüklenmek : üfirilerek yanmak, şüle tehellüb itmek.

kürüldü : gürilti, şamata paṭırdı, ğava, āvāz-ı bülend ile ses.

köremek : körük ile puplamak, āteşe hevā virmek.

kömür :kõri geçmiş kömür, ahger, kavlanmış şey, âteş, siyâh engişt, zağâl.

küz, köz :yaz ile kış beyni, mevsim-i hafız, güz faşlı, tîre mâh, yığım tirim. çeşm, ‘ayn, merdüm.

-<< mişāl >>-

"ger tapmasaol bahâr faslın
sarğarğamın öyle kim küzûn min"

közül :yanmış ve yakılmış‘ulüfden kalan pârçe, has ü hâşâkden dökilmiş pılıhta.

közü :‘ayine, mişât, ‘aynik.

-<< nevāyî >>-

"tutuklı lemâ-i ruhsârığa cânân közü
süddur bes ki kalubdur anğa hayrân közü"

küsev :nîm-süht, mahrûk hatâb pârçesi, kesev, âteş karışdırıcı çüb.

küskü :bir uci yanub sönmüş kütük, künce, künde, amaca.

-<< mişāl >>-

"tîreler lütf eyleben tüterse şafâ ehlin yerin
yarumak birle uci şem‘-i özünü tütmes küskü"

kötebek :sebel dinilen kör sıçan, yer kabarığı.

köstermak :irâe, ibrâz ve izhâr itmek, ‘ayân ve nümâyân eylemek, nişân-dâden.

köstek :bend-zencîr, bağı, ‘avk, ğull, silsile, ağılâl, kayd.

kösem :koyun sürüleriniñ önünde giden keçiler, serke, önünde kös kös giden kulağuz koyun ve büz.

küsmek :kopmak, münkaşı‘olmak. gücenmek, iğbirâr itmek.

küşek :bir senelik dive yavrusı. kulağa pinhân kelâm söylemek.

-<< maḥdūm ḳulı >>-

"aḳ maya aldırsa elden küşegin
çocuġnı izlemeyen bolur mı"

küşegi :ictināb, inzivā, ihtifā, pinhān olmak, gizli söylemek, āheste
tekellüm itmek, ḳulaġına söylemek.

kök :māi, ezrak, kebūd. āsmān, semā, ḥaṣḥāṣ. bīh, rīşe, aṣıl,
çaġ, ten-dürüst, menşe. ibtidā. göġüsün şadā ve āvāzı.

-<< mişāl >>-

"yığlaṅ ey şem ü surāḥı ki ölürümni bilib
mutrīb-i nevḥa-serā nevḥa kökin çaldı yine"

-<< ḥikmet >>-

"aḥker ḳılıb külin köge savurdılar
taġ ü tüzler ana el-ḥaḳḳ dib köyer imiş"

kök anal :bir nev' şikār ḳuşıdır, ḳartal ve curġ gibi, ġılvac.

kök böri :yeşil ḳurd, böri, yüz, zīb-i aḥzar.

kökeṅ :maḥall-i aṣıl, vaṭan-ı yenbu, yerlü, mücāvır ve muḳīm,
mesken, selāsil-i ḳayd ü bend etmek, birbine çenber iderek
baġlamak.

kögene :zencir, ḳayd, bend, ġull. selāsil, köstek.

-<< maḥdūm ḳulı >>-

"aşḳ daġı asdı kökan boynından
kök titreyüb çekebilmez bu derdi"

kökeyin :müzıyāt hayvānātın bir nev'dir, diveye ve ata yapışur, peşe
ve sinek.

köktemek :sāz çalmak, āheng ve terennüm ve naġme itmek.

-<< mişāl >>-

"sāḳiyā mey tola bir'arbede ister köṅlüm
ey ḳalender çala başlar o köz ü kökte ḳopuz"

kökçek :güzel, mergüb, hōş, hūsnli, yahşı sūretli, tüz kılıklı.

kögrek :sine, gögüs, şadr, gönül, yürek, bağır.

-<< mişāl >>-

"hançeriñg canımğa yetti kögrekimge sançılıb
nāvekiñg yanımğa olturdı iyādetğa kelib"

kökşün :ihtiyār, pīr, koca, çok yaşlı. mūy-ı sefid, pīr fāf.

kökel :imdirici, sūd virici, rezāā. mekīden, şīr-hūrde, köke.

köglemek :yamaq ve pārcē dikmek, bir şeyi bir şeye dikiş ile bend ü
rabt itmek. sāz köki düzüb āheng itmek.

-<< mişāl >>-

"didim terāne-i cānçes maṭrabasın hād
firāk sarı tüzüb olturur kögi çaldıñg"

köktaş :sūd karındaş, rezāā şīr-hūrde.

-<< mişāl >>-

"bolub nisbetde bel köktaşī anıñg
ṭarīkat bābıda karındaşı anıñg"

kögem :serd bir şecerdir, hūc-ūd-dübb. hazīrān.

köger :kāşgār lisānınca çanāk ve kāse demek, sāgar, ayak.

kögüretli :hīve ṭaraflarında bir mevkī ismidir, ceyhūn ve amuderyā
kenārlarında.

-<< mişāl >>-

"kögüretliden kārṵān köçti
hīve şehrine yetiştī
mehter-i denglerin açtı
zekāt diyüb almasun mı "

kügüz :merğub, maqbûl, hediyyeye lâıyık olan, pesendide ve armağana şâyân.

kügüm :bakır, desti, güvüm, küze mıs.

köl :ahmak, nādān, şaşkın, budala.

-<< mişāl >>-

"köz yaşı bile rû-mâlini hevl kılsa bolur
bahâne bilen âşıkni köl kılsa bolur"

kül :remād, ahker, âteş, nār, ot.

külac :bir nev helvā ve tatlı nāndır.

-<< mişāl >>-

"nān cūyni faqr ilige hoşturur besī
şeh süfre-i nevālide kandın külacdin"

külber :sanac, gülver, dervişlerin arkalarına taqdıkları tulumdan tobra.

-<< hikmet >>-

"özini şeyh olur külberi hālī
yigirmi beşge yetmey māh ü sālī"

kölge :sāye zıll, kölenge.

-<< mişāl >>-

"kice kundüz luṭf ü ihsāndır işi
kölgesine kiçinür yüz miṅg kişi"

külgec :gülüci, mütebessim, zāhik, hānde ger, kaḫḫaha-zen.

kölçe :mezrāa kıṭası, tarla taḫsīmi, pārçe pārçe kişt-i zirāat yeri.

-<< āgehī >>-

"yir yüzide āgehī yokdur saṅga bir kölçe yir
barça ömrünġde ni ḥāşıl eyleseṅg mîr-âblıġ"

kölügçe : her dürlü kümeli top şey, yığıntı, tûde, küme.

külek : külāk, telātum, emvāc, rüzgār, bād. derin ve kulplu koġa.

-<< mişāl >>-

"kime agzı dime kim'ışkıda köksüm çākîdür
mevcesî yokdur anıġ eşkim sili külegidür"

külgü : gülüş, kaḥkaḥa, zaḥk, ḥande, gülmek, tebessüm,
ġılçaymek.

-<< mişāl >>-

"aql ağzıġa kiltürüb külgü
köziker ve hitik salıb uyku"

kül kök : mużmaḥil, müflis, ḥarābatî, rengi ve beñzi kül gibi olan.

külmek : gülmek, tebessüm ve ḥande itmek, zaḥk.

-<< nevāyî >>-

"muniġ dik mihr körgeç şād olub külgen zihî ġafil
aylarda bir hem uçramadım yaḥşî yüzige"

külümsemek : tudaqlar tebessüm itmek, yavaş ve laṭif zaḥk, gülme.

kömeç : bir neví etmektir, deşt-i yābānda çübān ve bādye-nişinler
yaparlar, köme daḥi dirler.

kömek : yardım, himāye, îāne, imdād ve müāvenet.

-<< emîr >>-

"köz ile könġlümni tārāc itġü dik ġam leşkeri
şākîyā yitkür maṅga bir nice sāġardın kömek"

-<< kāmīl >>-

"terk anı rācī kılmamış irdi
lik endek aṅga kömek birdi"

kümbür :taṅtana ve āvāz-ı bülend ile çıkan ses.

kümbürlemek :güm güm ötmek, arslan ve dive meşellü ḥayvānāt
gümbürdisi, zemzeme, hemheme, taṅtana.

kümes :tavuk kümesi, ketek daḥi dinür.

kümle :yığındı, birikindi, depe ve künbed, tel, cem olmuş
mez ḥurfāt.

kömür :faḥm, engişt, zaḡār.

-<< mişāl >>-

"sipsiyeh kömür kibi rengi aniṅg
hiç kitmes yayḡasıṅg zengi aniṅg"

kümürdemek :gümbürlemek, debdebe ve taṅtana itmek, sadā-yı dehşet-
dār.

-<< mişāl >>-

"ey yārānlar müsülmānlar taḡlar kümür kümürlendi
her taraftın ḡarsıldaşıb taḡlar kümür kürlendi"

kömürmek :eti kemikden diş ile ḡoparub yemek, kimürmek.

kümüş tepe :baḡr-i ḡazar kenārında ve etrek ve gürgān taraflarında
yumut türkmenleriniñ meskeni bir mevḡidir.

kömük :kemük, aḡm, istiḡdān, kimük.

-<< mişāl >>-

"kimüklerim ḡırsalar
itlerimi tilseler
köpeklere birseler
henüz maḡga az irür"

- kömüglüg** : gömili, maḥfi, medfūn, pinhān, mesfūr, pūşide, gizli.
- kömüldürüg** : at ve diveniñ gerdānına aşdıqları mercān ḥalkası, kılāde, gerdenlik.
- kün** : āf-tāb, güneş, şems, gündüz, nehār, ḥürşid, kuyaş, rüz, yevm.

-<< kāmıl >>-

"yüz şükür ki kördüm bu kün ol mäh-liḳānı
miñg luṭf ile yanımdın ötüb boldı revānı"

- künlik** : yevmiyye, bir günüñ vazıfesi, muḥaşşaşāt, rüz-merre, gündelik.
- küncilik** : bir günlük, gündelik, kirā ile işleyen 'amele ve leşber, ḥammāl, müzd-ver, gündelikçi, kārī-ger, rüz-merre.
- kün batar** : ḡurüb, maḡrib, güneşin batıcaḳ tarafı, kün çıkarın muḳābili.
- kündeş** : kadın ortaqı, iki ḥatun bir ādemiñ nikāhında bir ḥānede bulunması.

-<< mişāl >>-

"iki kündeş urıştılar
bir ir üçün tutıştılar"

- kün toḡar** : şarḳ, maşrıḳ, gün çıkış tarafı, kün batar muḳābili, kün çıkar, āftāb-ı berā, maḥall-i şafaḳ.
- kün çiçeḡi** : ay çiçeḡi, āftāb-perest, bir nev' çiçekdir, yüzi güneşe māyildir, gündöndi, gül-i kuyaş.
- kün kulaḡı** : bir nev' çiçek, müdevver ḳalkān gibi.
- küneş** : pek sıcak gün, eyyām-ı bāhūr, güneş, kuyaş, şems, āf-tāb.

-<< mişāl >>-

"çün mihr otıdın semender oldı serṭan
āteş-gede dik tutaştı gülzār-ı cihān
irmes bu ısıḡ küneşde çıkmaḳ lākin
ḥōşdur kişige bolsa savuḳ sāye mekān"

künay :maşrıq, kün toğar, şark, kün çıkar, maḥall-ı şafaq ve tulū,
āftāb-ı berā.

künci :küncid, susām, simsim.

-<< mişāl >>-

"küncit kibi meyde meyde itti
dārūlar içine anı kattı"

künde :künde, kütük mücrimlerin el ve ayaklarına urdukları künde
ve bend. asyā-yi vustāda künde-ḥāne mārūfdur, ḥabs-ḥāne
dimekdir. behr-i yevm, behr-i gün.

kündeletmek :tedvīr itmek, yuvarlatmak. künde-ḥāne ve ḥabs-ḥāneye
koydurmak.

kündeleṅg :keç, ivec, egri, kavş, pīç. ara ve ortaya konulan
münāsebetsiz vāsita ve ḥāyil. iki nimrese miyānın zuhūr
iden nā-münāsib bir şey ve ālet.

kündelik :gündelik, yevmiyye, ücret-i vazife, cerāye-i rūzī, aṭā-yi
misāfir ve mihmān muḥaşşāşāti.

-<< mişāl >>-

"kaşr için sáy ittiler leyl ü nehār
kündelikle işledi miṅg merd-kār"

kündüz :nehār, rūz, yevm, gün.

kündük :ibrīk, desti, āf-tābe, kündük, komğan, ḥanḳa daḥi dinülür.

künge :toz, ğubār, gerd, topalaṅg, çeng.

küngeç :hezl, herze, muşara, şūhī.

küngremek :kendi kendine eṣnā-yı ḥiddetde tarılmak, mırıldanmak.

-<< mişāl >>-

"her ni ḥaḳḳ emri dūrür şükr ile kim kılmak
bendedin yaḥşı imes ḥāce işin küngeriben"

kökgü :göñül, yürek, kalb, fuād, meyl, rızā

-<< mişāl >>-

"cilve cilve her taraf yüz cāme kölgü nedür bu kün
ey köñgöl merdāne bol 'āşık olar küdür bu kün"

könġlek :gömlek, kamış, pīrāhen, körte köylüg.

-<< nevāyī >>-

"teri cismimde her yan tāze dāğı kan ile gūyā
kazzā mecnūnġa tikmiş lāleler yaprağının köñglek"

künġlük :buġār, āteşe yakılan güzel koġulu şamġ. kendir, sünbül.
güneş toġarken büt-perestleriñ buhur itdikleri lübān.

künġüs :mütehāyyir, mebhūt, serserī, şaşkın, serāsime, tilbe,
dīvāne.

könmek :gömmek, defn itmek, üstini örtmek, ketm eylemek, kayıl
ve rızā olmak.

köndelmek :ādet, ülfet peydā itmek, āmūhte olmak, rāzılaşmak.

-<< mişāl >>-

"ölügni yub kefen eyleb kömüñġ tiz
fiġān-ı nāleden hem eyle perhīz"

kön karga :bir nev ^{keleler} kelez, soyulġan, kelte keles.

küni :ħakd, ħased, kıskanç, reşk, ġayret, ġıbtā, ġanīm, bed-
gir-dār, fenā.

küev :küyegi, dāmād, şıhr, küyev, 'arūs.

-<< mişāl >>-

"bir naşga saldılar ikevni
cānsız kilin vü ölüġ küyevni"

-<< diger >>-

"kilin küyev yorğalıb öyge kildi yār yār
yeti kışlaq ulusı toyğa kildi yār yār"

küevlemek :birisini dāmād idinmek.

köydürgi :āteş çıbanı, dümel, hısmār, sūhteni, köydirici.

-<< nevāyī >>-

"āşık bolarda bilmedim min nā-tüvān haste kim
hecr olsa ğam köydüĝisi vaşl olsa yār öltürgüsi"

köygenek :bir nev kırtal cinsinden şikār kuşıdır.

-<< mişāl >>-

"uqāb ü köygenekni kılsalar kıyd
kaçan kılgay anıñg saydını bu şayd"

köyğüci :yanıcı, müstehlik, müteharik, suhtenī.

köylenmek :hammāde olmak, harāretlenmek.

köymek :yanmak, münharik olmak, karatmak, sūhten.

köydürmek :yandırmak, iħrāk itmek, yakmak.

-<< fazlī >>-

"yār kūyidin öterde başıma yağsalar
anda eyler min tevaqquf her cihet din küymenib"

köynek :gömlek, pīrāhen, kamış, kört köylüg.

köynekci :ufağ gömlek ve kamış. at üstine konılan çul devrī, dikdike.

küynük :ufağ kab, sūt toluĝı, küdüşe.

köyüg :yanmış ve mahrūk olan şeyler.

-<< mişāl >>-

"tişi birmiş seni ol ac itmes
bir köyüg nāñga muhtāc itmes"

key : bir nevf şikār kuşıdır.

-<< mişāl >>-

"keyde dağı bardur uluğ bāl ü per
bar mu hümā hāşıtıdın eser
keyāniyān elķābı
küdām mánısine dahi kilür"

kip : ğayet, peyveste, merbūt, münķaid olan.

kiçik : ğiçik, kiçik, ufak, hurd, sagır, kiçkine, rize.

-<< mişāl >>-

"aķlım aldı bir perī-rū kiçkine
māh-ı talāt bir semenber kiçkine"

kipper : okuñ ucuna vaz'olunan büyük peykān.

-<< mişāl >>-

"çünkü saldı iki ķolığa şikāl
kipper atıb boğuzladı fi-l-hāl"

kipleşmek : pek mütelāhik olmak, peyveste ve merbūt olmak, yakın
olub söz söylemek, kipürmek, tekellüm.

-<< mişāl >>-

"kip urmañlar buğlını aldıda ehl-i keremdin siz
niçük hōşnūd olsun ber-cāyda islām ile dınsız"

kipri : kirpi, ķarbiķ dahi dinür, har-ı pūşt, kirpi tiken.

kitermek : gidermek, def ve izāle, ref ü fesh itmek, temizlemek, pāk
itmek.

-<< mişāl >>-

"dilden köterür derd-i ğamı fikr ü hayāli
ni hāl kilür yetse mañğa yār ü sāli"

kitülük : izāle ve defī lāzım ve vācib olan tebīd itmege şāyān.

kitmen : büyük inli kazma, külüng ve külünd, çapa kitmen.

-<< mişāl >>-

"allāh digin cān birgin
kitmen urgin nān birgin"

kitmek : gitmek ve reftār, zehāb, hıram hareket ve azımet, cereyān ve sevk olmak, geşten.

kitürmek : getürmek, āverden, cıelb itmek, hāzır, nümüden, qamtu itmek.

-<< mişāl >>-

"kıyāmet küz azāb üçün kitürgeyler
uşal vaqde hālinġ sening malūm olur"

kiç kiten : bir nev devāi ve ilāc nebātdır, çağır tiken gibi.

kiç burun : aḡşam üsti, vaqt-i zevāl ve ġurūb, vaqt-i şam-ı bi-gāh, şeb.

-<< nevāyi >>-

"ger öter yüz miñg sūbet birle kündüz miḡneti
vay yüz miñg vay min bidelge bolġay kiç kurun"

kiç : şeb. keçe, nemed, lebed, palās, kikiz.

kiçik : küçük, şair, ġurd, ufaq, tıfl, beçe, büte, bala, yavrı.

-<< rāhī ḡārezmī >>-

"nazar kıлмақ kiçiklerge uluq laqabı ziyād eyler
sülemān mürlarga köz salur irdi kerem birle"

kiçim : rezm-i meydānda ata giydirilen zırh, savt, diddike.

kir : pas, çirk, vesah, arqa, zahr, püşt. zeng. emr-i al.

-<< mişāl >>-

"özr anı ireb urar özüni
kir basmış anıñ qaş közüni
vāmik buruşda tağlarda
"özr içmen içre bağlarda"

kirpiç :tuğla, hışt, ācür, çig, şaqa, kiremid, tula.

kirpe :körpe, yorğun, örti, li af, bālā-pūş, çāder-ı şeb.

-<< mişāl >>-

"kemimni murād etmedim men
bir kirpe içinde yatmadım men"

kirpik :müjgan, müje, kirpik, peykan. ^{növek,}

-<< āgehī >>-

"bir baqub hūş u hürd naqđini ğāret kıldı
közi kāfirgine kirpigi neştergine"

kirtek :esvatdandır, hırtlaq, kikirtek, boğuz, hulqūm, gelu, ğargāra.

kirtmek :bıçaq ile çizüb çeteleye nişan itmek, hafif kedmek, hatt-i
çub ve çub-i hatt, bir nev çizgi ve kertmek hesābı.

kirec :caşş, saruc, gec, āhek.

kirgüzme :girdirmek, idhat itmek, şoqmak.

-<< maħzūn >>-

"felek her kimni ālā rütbe kılsa bī-sebeb irmes
kuyayşnı yirge kirgüzme için bilgim bülend itti"

kirmek :uqde, düğüm, bağ, girih, bend, çīn, tügün.

kirmek :gidmek, dāhil olmak, tebādur itmek, girişmek, der-
āmeden, tuhm girmek, böcek tuhmı, kırt-ı file, ğūze.

kirneşmek :girişmek, sığışmak, birleşmek, cāyleşmek, taqılmak, cāy-
şüden.

kiryas : kapu, der, āstāne, dervāze, kapu, bāb.

-<< mişāl >>-

"yetti ve kördü bir büyük kiryas
tāk ü eyvān aᅇga sipihr-i esās"

kiryal : kaimān dinilen hayvān.

kiriş : girmek, müdhil, muᅇaddime, giriz-gāh, der-āmed. āheng
ve naᅇme. zih-i kemān ve kemānᅇe. perde, tanbūr ve
dütār.

-<< āgehī >>-

"ham bolib il ᅇaddi ᅇaᅇuᅇ ᅇiddetidin yā kibi
eşᅇ meddi tonlaban tā ᅇaddi aᅇga semīn kiriş"

kirişmel : kibᅇī, ᅇingene, mezeng, ᅇevgi, lūlī. sūhān-dān, naᅇilci,
şāhib-i nireng.

kirişmek : girişmek, müdāhale, mübāderet ve muvāfaᅇat ve tamīᅇ
itmek.

kiz : kikiz, keᅇe, nemed, lebed, ᅇul, falās.

-<< edā >>-

"ᅇün min mecnūn başın etfāl taşı sindurur
āh otı jülīde saᅇımdın aᅇga kiz küydürür"

kiz turluᅇ : nemed ve keᅇeden inşā olunmuş ᅇara öy, ᅇāne siyāh otav,
alᅇacauᅇ, otak, iv, ᅇayme, ᅇerge.

kizek : geziş, ᅇirām, reftār, seyāhat, azīmet, gezmek, kizek kizek
naᅇl-i meze mānisine daᅇi gilür

-<< mişāl >>-

"nebātdın kizek itsenᅇ iᅇerde bāde-i nāb
lebiᅇᅇga yitgec olur nebāt lāl-i ᅇōşāb"

- kizlemek** : gizlemek, ihfā ve setr itmek, ket ü pinhān eylemek, şaklamak, pūşayenden, çākā-kerden.
 -<< mişāl >>-
 "niçün üzüm kizlerim ağıyārdın
 ictināb itmek kirekdür mārđın"
- kizletmek** : ihfā ve pinhān itdirmek, ketm-gūnāniden, yaşınturmek, gizlentürmek.
- kizlenmek** : gizmek, seyr ü temāşā, teferrüc ve seyāhat ve sefer itmek, fešt ü güzār.
 -<< mişāl >>-
 "bāg-bān bağıñg işikni açıb koy
 miniñg yārim kizib bağa kiledür"
- kisek** : külūh, yapışmış katı toprak pārçesi, hak-i tūde, kisek.
 -<< nevāyī >>-
 "kıl özlüküñg kisekin pāy-māl birle ğubār
 yok irse balçuk olur fisk suyu birle kisek"
- kisten** : peyaz dinilen bir nev' harb āletidir, gürzūñ şeklinde olur.
- kiskülemek** : koyun ve kurban zebh itmek, ser-buriden, kismek, be-şadaqa-küşten.
- kismek** : kesmek, kaṭ ve cūdā itmek. tefrīk, cezm, ḥall, faşl eylemek. biçmek ve budamak.
- kisişmek** : muḳātaā, muḳavele, qarār virmek, pazarlık yapmak. ceng ü kıtāl itmek. sözleşmek, icār.
- kisük** : maḳtū, maḳzūm, kesik, bölüklenmiş, parçelenmiş.
- kiysi** : esvāb, sev̄b, libās, cāme, ton, kisve, pūşek.
- kiş** : şeh̄r-i sebziñ ism-i kadīmi ve emīr timürūñ maḥall-i mevlūdi bir şehirdir.

-<< nakşî >>-

"kiş mülkini sinsin ercümendi
sādākat ü sâfîd ü ser-bülendi"

kiş :kaķım, semūr, sincāb, kunduz.

-<< haclet >>-

"koydı tā kiş bōrkni ol sīm-ber baş üstine
ni belālar tūşti anı fışkıdın baş üstine"

kiş :kuru yoğurt, yağsız penir, kurut, çeke ve çekide, süzme
yoğurt hülāşası.

kiş :kim. örti, lihāf, perde, gūrfe, yorğan.

kişen :zencir, pāy-bend, boğa, işkil.

-<< hikmet >>-

"dūzeḥ aytur min artuķ münāfıķlar mende bar
münāfıķlar boynıda otdın işkil kişen bar"

kişnemek :atlar ānsırmaķ ve kişirdi itmek, kışkıрмаķla kişnemek.

kişi :kimesne, kimse, kes, erkek, recül, ādem, zāt, şaḥş.

-<< mişāl >>-

"dil-ārām ḥālimi sormas
hiç kişi derdimi bilmes
ġam tekremden ayrılmas
çāresiz derde düşüb men"

kişik :burmalu, çatallu, dü-şāḥe, çatal.

kişimek :egilmek, bükülmek, egri ve inhinā olmak, dü-tā, ḥam-
şüden, mütavāzi.

kifte :zarar-dide, mutażarrır, ḥasār-gün, fāydesiz.

kiyik :giyimlik, esvāb, libās, cāme. āhū, naḥcır, ġazāl.

-<< mūnīs >>-

"yalañg kün hālidin bolğay haber kaydın soğuk tonlar
sañga ey şeh ki kiyigüñg tū-be-tū sincāb ile kunduz"

kiygürmek : giyinmek, giydirmek, iltibās itmek, esvāblandırmak,
pūşānīden.

kiygürlük : esvāb, libās, cāme, giyim.

-<< mişāl >>-

"yandılar şehri sarı yol başlab
bir iki iski kiygürlük taşlab"

kikirtek : hırtlak, kikirtek, hulkūm, boğaz, nāy.

kigirmek : gegirmek, cüşen, ācül, midesi bozuk olanlarıñ ağızından
rīh gelmek, cüşā itmek, ārüg virmek.

kikiz : kiz, nemed, keçe, lebed, palās.

kil : efāl-i müāveneden olub bazı fillerin āhirine ilāve olunur,
kiltürkil ve söylegil gibi. kil, evzān, beyā.

kilmek : gelmek, vürūd, vuşūl ve ilhāk olmak, tebādur, beyā.

-<< gāzī >>-

"hāl-i dilimi sorğalı ey sīm-tenim kil
ey sīmten-i zālīm ü bīdād-ı fennim kil"

kiltürmek : getürmek, ihzār ve īsāl, īrād ve peydā, sevķ ve ikāme
itmek, teferrüd.

-<< mişāl >>-

"sipāhī zulm ile çün kiltürür zūr
cihān mülkiğā salıb gāret ü gūr"

kilü : geliş, teşādüf, vusūl, kudūm, gelmek.

kilürtek : fāşıla, aralık, mā-beyn, ortalık, vāz, yele, güşād.

kile : hubūbat ölçüsü, bir nev meyvedir, ölçek, beyā.

-<< mişāl >>-

"gāretinde zeri köp çaldılar
kil ile ölçek itib aldılar"

kili : bir nev büyük ha vandır, sūkī, uğur.

kiliş : geliş, vusūl, kudūm, rüş, āmeden, gām-ı hīrām, resīden.

-<< mişāl >>-

"toya kilür küdür küdür
meniñg yārim onda durur"

kilin : gelin, farūs.

kim : licām, ligām, kantarma, yüyen, yügen, cilav, zergen, yular,
başlık, cilav.

kim : ki mañāsına her kim gibi. istifhām için kañgi şahıdır
dimek, kim geldi, ki āmed.

-<< nevāyī >>-

"bil ü ağıñg aldı ten ü cānı kim
añga āşikār ü nihānım fedā"

kiymek : giymek, libās, pūş itmek.

kimircek : kimirtlik, burun, göz, kulak kıkırdağı.

kimirse : kimesne, kimse, kim, ki kudām.

kimsan : talebe-i ulūmuñ cüz-dān yapıqları ferāyız raķimine lāzım
olan bir nev çermdir, mişīn, kimsan.

-<< mişāl >>-

"tāc ile kisvet ki tertib eyleben
bāri kimsan birle tezhīb eyleben"

kildaş : refik, yoldaş, arkadaş, hem-pā.

kimür : kömür, faħm, engişt, zağār.

kimür :sevb, libas, came, kisve, kuşam.

-<< misal >>-

"kimür şam u dem anda subh-dem bil
şihab ol kürredin çıkkan alem bil"

kimürmek :ihfa itmek, gizlemek, kaçırmak, pinhan-kerden, çiynek, hayden.

kime :gemi, sefine, keşti, fülk, zevrak, merkeb, gurab, ucan, cihaz.

-<< mişāl >>-

"çün yil öz itidālidin aştı
zevraq ol kime birle yandaştı"

kin :hulk, arka, verā, zahr, pūşt, akab, hıkd ü hased, buğz u adāvet.

-<< mişāl >>-

"bir min bilemin teŋri bilür hiç kişi bilmes
tün kice taŋ atgunça bu körgeŋ sitemimni
ey bād-ı şabā barıban elbette digeysin
kin kitedür ilgeri koysam kademimni"

kint :tel, timür, çengel, rabt, kūy ve kaşaba, kışlak, kend.

kiŋ :geniş, vāsi, bol, ferāh, kelān, kete.

-<< mişāl >>-

"ki aniŋ ağız tar idi tübi kiŋ
ağız revzençe tübi öy bile tiŋ"

kiŋeş :meşveret, maşlahat, şūrāy, encümen, yığın, celse.

-<< fazlī >>-

"iki zalim kaşlarıŋ baş indirib katlim üçün
rū-be-rū oturdılar birbirge kiŋeş üstine"

kingeşmek : meşveret ve maşlahat itmek, âkd-i tefekkür.

--<< mişâl >>--

"kaşları baş bir kılıb ğamzesi birle kingeşib
ol biri cān u dil alıb bir kaşd-i ömr iter"

kingelmek : genişlemek, ferāh ve tevsi olmak, bol.

kiniçe : ricāt-ı kaḫḫārī, ardınca, arḫasınca.

--<< bayḫara >>--

"ey hüseyñi yārsız sin nilgün-i ālem ara
ḫop ādem ser-menzili āzmin kılıb kiniçe bar"

kivürmek : idḫāl ve taḫdīm itmek, iḫerüye şokmak, vaż ve ilḫā
eylemek.

--<< mişāl >>--

"tārāc itiben dīn taḫıban boynuğa zūñnār
yüz yılığıca küffār ḫisābığa kivürdi"

kivāñi : kethüdā ḫatun, ayim, ümerā, ḫanımlarınñ kār-güzārı, ḫāne
ḫalīḫası.

--<< mişāl >>--

"ger imes şeh-zādeniñ bevānesi
līk irür ber-müteber kivāñisi"

kive : reng, boya, levñ, şabğ.

faşl-ı kaf-ı fārisī

- ge** :işāret-i mużāf-ı ileyhidir, ға, ға gibi.
- gege** :lala, dāye, çaye, aға, etke, şeh-zādeler, terbiyet-geri. pās-bān. harem-serā.
- << mişāl >>-
- "gegesine birdi at ve encām
lalasına birdi köp ser-encām"
- gez, gāz** :yatak, beşik, sedye, mehd. maķāz, kıycı, dü-kārd. bi-mānā müft, beleş.
- gevşemek** :çeñe oynadub ağızda şeyi öğütmek. sert şey yumuşak olmak, rahv itmek, gevşemek. çiynek, hāyiden.
- gevşek** :yumuşak, rahv, süst, kabran, levend, mülayim, boş.
- gebermek** :helāk olub vefāt itmek, hayvān gibi çatlamak, mürden, ölmek.
- gebe** :hāmile hatun, bār aķa, hublā, buğuz.
- << mişāl >>-
- "her işe ger bol nisā maķdūrdur
gibedür amma bu dem mażūrdur"

- gedeyiş** : hatunların hamile oldukları eşnâda yiyecek nesneye talib olmaları, arzû eylemek, aş yerüyür.
- gedek** : bir kuşdur, cesîm hayvân. lâzım , lâ-büdd, muqtezi, vâcib.
- gereyit** : tavâ-yif-i etrâkden bir kabîle ismi. âraba esbâbindan bir âletdir.
- gerekmek** : vücûb, iktizâ, lüzûm görünmek. arkadân dürtmek, girmek, tiriñg etmek.
- gerenğuruğ** : canğirdak, celâcil, kuñgurak, cingirdak, zengüle, zeng, ceres.
- gerühleşmek** : toplanmak, yığılmak, bir yere tecemmü olmak, gürûh, enbûh.
- gez, kez** : kerre, merre, defâ, mertebe, âyib. arşın, endâze, zirâ, dört karış. yilğın çübî.
-<< sūfî >>-
"seyyid-i ibrâr-ı destârın işit
heftede yeti irdi ey yigit
cumâ ve İydında on iki kez
bağlar irdi ol şehensâh-ı eâzz"
- gezlemek** : yayîñ kirişine takub kurmak, germek. bir şeyi ölçmek ve arşunlamak, endâze ve zirâlemek.
- geb** : söz kelâm, sūhan, fıkrâ. gice muhabbeti ve ziyafeti, encümen ve cemîyyet, sohbet, keb.
-<< meşreb >>-
"men gep ursam takat itmes küh-ı kâf
âsümân âhim ile bolğay şikâf"
- gikiz** : burunuñ içi, kik yeri, lağd, boğazîñ hayşûm tarafı, hulqûm. nemed, keçe.
- gelincik** : sañsar gürûhundan gâyet küçük ince nevi bir tarz sıçan.
- gelincik çiçeği** : kızalak güli, çöl ve şahrâ lâlesi, lâle-i deşti, şakâyık.

gemük : ázm, kemik. istiḥān, süñek.

-<< misāl >>-

"bakı̇b közüm kara oldı
yürek bağrım yāre oldı
gemüklerim pāre oldı
ne boldı yārim kilmedi"

güng : dilsiz, ebkem. lāl, elken.

-<< nevāyī >>-

"yok bu vādī içre cüz ḥāmūşlık
güng ü ker bolmađlıđ vü bī-hūşlık"

-<< mūnīs >>-

"nāle kılsa ḳadd ü yüziñg şevḳidin mūnīs eger
ḳumrı özüyni unutmağay bülbül olđay güng ü lāl"

güvenc : ḳuvanmađ, iftiḥār ve mübāhāt itmek, güvenmek.

güvenmek : güvenmek, itikād ve itimād itmek, tefāyyür eylemek,
ḳuvanmađ.

göbek : orta, iç, mağz, vasat, ḳarın, nesil, merkez. nāfe-i ḥitāy,
müşg, kindik. vasat-ı arz ve ve dünyā göbegi, mekke-i
mükerreme. merdümek-i çeşm.

göbek sarığ : kediden büyük bir nev ḥayvāndır, derisinden kürk yapılır.
tīn ü mānī gibi.

göbelek : kelebek, bir nev ḥurd perende, gezende, at cibini, peşe-i
kelān, it megesi.

gütmek : ardı sıra yürüyerek ḥayvānı sürmek, tesrīb, irā, itbā, tāḳīb
itmek, götürmek, irsāl eylemek, uzatmak, vāşıl eylemek.

göç : nakl, eşyā-yi menḳüle, riḥlet, hicret, taḥvīl-i mekān.

-<< mişāl >>-

"āhīr bu cihāndan riḥlet itdi
göç itdi āhīretğa kitdi"

- göçmen** : konar göçer bedevī meşellü olan ḥalk, göçmen ulus.
kabāyil-i türkmāniyye gerd, kırğız, kazak, kıpçak içinde
cārīdir. mezeng ve çevgi ve çingeni daḥi bu gibidir.
- güçkenmek** : gücenmek, münkesir olmak, mağmūm, mükedder kalmak,
darılmak.
- güçlenmek** : güç ve kuvvete gelmek, zūr olmak, kavīlenmek.

-<< mişāl >>-

"yārim gücenür menden
bir müçi alsam andan"

- göçmek** : irtiḥāl ve indirās, muḥāceret ve intikāl itmek, yüklenmek.
- göçen** : kerkese beñzer bir neḥ kuşdur. ḥuteb ve çehāz. şütür
boyunca, çift öküz āraba atınıñ boynına konılan gerdiş
gibi ālet-i müdever boyunturuk.
- güçüm** : gügem ve mişe gibi bir neḥ sert ağacdır, salkım kır ağac,
at kestānesi gibi.

-<< koşuk >>-

"havaz yanında güçüm birlen tirek
gebleşib olturmege yārim kirek "

- güçün** : güçin, güç ile ıztırārı, zūr, bazu, kuvvet.

-<< nevāyī >>-

"kavs aṅğa bir ya bir geh çü tartıb güçün
astı felek taḳığa menşūr üçün "

güçe :beyāz mışır darısından matbūh bir nevtāām, güçe aşı çevārī, aq bař. kũçe, rũste ve bāzār. yol ve tarīq. güçe ve māsābih aşları asyā-yi vustāda meřhũrdır.

gũrbũzlũk :cerbezelik, mekkārlik, gũrbũzlũk, zũrbalik, zeber-destlik.

gũdũng :kumāřlara mengene ile cilā ve şayqal virici ālet, kũndũk-ger, perdāz-ger.

-<< miřāl >>-

"meger sansız kũmāřı itdi perdāz
gũdũng kirlẽr taqa taq eyledi bāz"

gũrbek :bir nevtkavun ismidir.

gũrsetmek :gũstermek, ibrāz, irāe, izhār itmek, niřān-dāden.

-<< miřāl >>-

"bir bile kildi vũ kiçdi ĥayırdur
ĥaqq-teālā birine gũrsetmesũn"

gũrũřlũg :debdebelũ, řānlu, itibārlu, muşabber, dũr-bĩn, gũrmege řāyān.

gũrk :hũsn, melāĥat, gũsteriř. dem-i āhen-ger. tādād-ı asker ve nũger, bir bir almana baqmaq, şay.

gũrkebay :řāĥib-i hũsn ve cemāl, ziyāde gũzel olan, me-liqā. 'arũs, gelin.

-<< miřāl >>-

"bu debdeb gũrkebay birle
bu velvele cemāl birle"

gũrkenmek :řāĥib-i cemāl olmak, gũzelleřmek, tecemmũl ve hũsn peydā itmek.

gũrken :cemāl, gũzel, hũsnli, cāndan. ĥaqañ. irān ile tũrkmāñ bādiyeleri arasındaki nehriñ ismidir. gũrgāñ tũrkmenleri,

esterâbâd civārlarında meskûn türkmenlere dinür. gören
ve dîden mânîsine dağı gilür.

-<< mişāl >>-

"yolında semender kibi köygen bar mu
men dik ğam-ı hicrinde görölgen bar mu"

- görkey** : ğüsn, güzellik, cemāl, melāĥat. görici, mîdîdegî.
görküz : alāmet, eşer, nişāne, emr-i derr, göster demek, nişān-dih.
görküzmek : işāret ve izhār itmek, göstermek, iāre ibrāz, nümāyiş
eylemek.
görülük : görüb itimād olinacağ şey.
görmek : rüyet ve müşāhede. tesviye ve tecrübe itmek.

-<< mişāl >>-

"hem-sāyeniĝ kızını gör
kaşı bile közini gör
ewelinde birdi köĝül
aĝirinde nāzını gör"

- gören** : asker ğalkası, ğafa-i talîm. münewere.
görniş : mülākāt, istikbāl. şüret-i dîdār, manzara, nümāyiş. sipāh
ve 'asākiri müretteb görmek, teşrifāt uşûline bağmak, orun
ve mesned-nişîn kesāne, hükümdār nazār eylemek.
görenk : tecrübe, mütād, mesbûĝ-ül-emsāl, nümüne, müsātere,
gösteriş.
görünĝ : bezm, şoĝbet, cem'iyet, meclis.
görümlük : şahib-i ğüsn, gösterişli.
görünĝleşmek : şoĝbet ve mükāleme itmek, ĝil ü ĝāl ve muĝabbet
eylemek, gebleşmek.

-<< naqşī >>-

"irler bilen görüñleşgen merd olur
yaman bilen şöhet tutgen tırd olur"

göz : dīde, ʿayn, çeşm, başar, nazār. menbā, puñgar, bulağ,
kārīz. mağāre. tīr-i māh, ḥarīf.

göz, güz : dīde, ʿayn, çeşm, başar, nazār. menbā, puñgar, bulağ,
kārīz. mağāre. tīr-i māh, ḥarīf.

-<< meylī >>-

"göz kara kıılma gayr-ı kanığa
kanım iç kana kana ey kara göz"

gözetmek : nigāh ve intizār itmek, tarkīb ve ḥazer.

gözlemek : gözetmek, ārzū ve intizār itmek, bakmaq, terbiye.

güzek : güz mevsimi, ḥarīf, ḥazān vaḳti, köhne bahār, tīr-i māh,
yığım tirim vaḳti.

göz futmaq : beklemek, intizār itmek, ümīd-vār ve tamā eylemek, ārzū,
ḥāhiş.

gözü : āyine, mifāt, nezzāre, ʿaynik.

-<< mūnīs >>-

"tīredür köñgöl asru güzel kim ğubārıdın
şaykal it bu gözüğā köl kıılıb ḥased yārab"

güzel : iyi, aḥsen, ḥōş, zībā, ḥüb, ḥüsnā, rañā, maḥbūb, bernā,
merğūb.

gözlük : ʿaynek, nezzāre, gözü.

gözen : örü örür gibi dikiş, ḥayt, rufū.

gözenk : gözem, ḥayvān naqışı.

geveze, küze : lāf-zen, sapsata-ğū, saçma söyleyen, bīhūde-ğūy. küze
desti.

- gözemek** : örü örür gibi dikmek, yürmelemek.
göstermek : göstermek, nişân-dâden, irâe ve ibrâz itmek.
gevşek : yumşak, rihtvet şeyler, süst, kabran.

-<< misâl >>-

"safıga teslîm ider olsam mülki
beceralmañg seni gevşek köremen"

- göşmek** : göçmek, muhâceret, intikâl itmek, göçmen, bâdiyen yazıya giden kabâyil.
gök : mâvi, ezrak, kebûd. âsmân, semâ. gök be-mâni hâşhâş, köknâr. keyif, şafâ, yahşî.

- gök taş** : semerkand kafasında emîr timür gürgâniñ taht-ı kadîmisi olub gökden zer-endûd bir taşdır.

-<< misâl >>-

"bu şecâât birle kim şayd itdi sultân şîrini
tañg imes olursa devlet birle gök taş üstine"

- gökumtul** : göke mâyil, yepyeşil gibi.
gökcek : güzel, hōş iyi nağz, hûb.
gögermek : mâvileşmek, ağaclar yapnaqlanmaq, sebzlenmek, yeşillenmek, nümüv etmek.
gükremek : azgınlıqla köpürmek, nihâyet gayz itmek, mest olmak, nâra atmaq.
gükreşmek : azgınlaşmaq, köprüşmek, ser-bestâne.
gükrüs : deve ve arslaniñ feryâd ve şadâsı.
gökle : gönül, kalb, yürek, dil. bir nev it sinegi, cebin, meges.
gögüs : gökrek dañi dinür, sîne, gögüs, şadr, yürek.
göl : büyük göl, bahîre, deñgiz, liman, halîc. aral deñgizi.

-<< mişāl >>-

"tim tim tamub göl bolur
hiç tabmasa çöl olur"

gömemek :kapının arka tarafı, pes-i der.

gömül :defn olmak, yere batmak, zîr-i zemîn.

-<< mişāl >>-

"gömülür ol şevb-i hûn-âlûd ile
bolgusu aḥvâli behbûdlig ile"

gömgök :büsbütün mâvi, şırf kebûd, firûze reng, kimûhtî, âsmânî
reng.

-<< mişāl >>-

"zârb-ı çüb ile tayaḡdan yek-ser
gömgök olmuş yüzi vü közi anıḡ"

gümüş tepe :baḡr-i ḡazar ve etrek kenârında gürgân mülḡakâtında
türkmâniyyeniñ yumut ḡabîlesiniñ bir mesken-i maḡşûsıdır.

günenmek :gün görmek, gün gibi mücellâ olmak. şü göllenüb çok
olmak, tecemmü' etmek.

göymak :yanmak, iḡrâḡ olmak, sūhten.

gibmek :edât-ı meksûrdur, mişlî, meşellü, tıḡkî, tıḡḡ, tekî ve tek,
mânend.

giç :denk, mebhût, giç, dūr.

giç ḡurun :aḡşam üzeri, şeb, namâz-ı şâm, giç vaḡit, aḡşam vaḡti, bî-
ḡâh.

-<< münis >>-

"ger ḡuyaş dik salmasaḡ kündüz öyimḡa pertevi
kilme ey şeb-gerd yaḡḡlig başım üzre giç ḡurun"

giçke : kafaniñ ve gerdeniñ arka tarafı, eñse. 'askeriñ arkadan gelen taburı ve kol ve topı, arka ve yeñgse, pes-i gerden, püşt-i ser.

giçmek : ūbūr, teveffük, sirāyet, taqaddüm, tevāfüt, tecāvüz, mürūr, ber-ṭaraf eylemek, zühül itmek, terk itmek.

-<< mişāl >>-

"künc-i ūzlet bihişt irür mūnis
giç cihāndın daḫi ulusdın kaç"

giçe : ūseb, leyel, gece, akşam.

-<< mişāl >>-

"gice gülimğa pinhān kilsün ol meh-veş emīr idem
bu luṭf-ı merḫametni bilmesün aḡyār ḫōş kildiñg"

giçi : kīçik, ūḫ, ūşeng, işve-ger, dil-ber. kiçi, büz, içki, serke, büzgāle.

giçi boynuzı : ḫarrūb, kiçi kulğaḡı, ḫarn-ı ūḫ.

giçit : geçid, dar yol, rāh-ı teng, dere ve ṭaḡ yolu, cirit, cerid.

giçiş : kīçik, ḡiçik, ḫāriş, ger, cereb, kīçişmak, ḫārīden, ḫaşu-kerden.

giçik : küçük, ḫaḫīr, ūḡīr, ḫurd.

-<< mişāl >>-

"bir giçik dil-dāre āşık bolmışam
bir perī ruḫsāre āşık bolmışam"

girek : lāzım, lā-büdd, gerek, der-kār.

gireklig : lüzūmlu, iḫtizālu, der-kārlu.

girev : kirev, rehn, pey, abone, istidlāl.

-<< nevāyī >>-

"çün muḡçebe aldıda kılar secde birev
yoḡ ūyb-ı muşallāsı anıñg mīḡa girev"

gizlemek : ihfā, setr, ketm itmek, pinhān eylemek.

ging̃ ve ging̃eş : meşveret, maşlahat, müşāvere, müzākere, şūra, encümen.

ging̃elmek : ferāğ bolmaq, tevsī itmek. kiñgeşlenmek, müşāverelenmek.

gidürmek : idhāl, vaz', taqdīm itmek. giygürmek. āriğ ve ārüg-dāden.

faṣl-ı lām (I)

lā : edâtdır, āh, eyvāh, efsūs ve taḥassür maḳāmında müstāfemeldir.

-<< miṣāl >>-

"lebiñg fikri bağrımni ḳan ḳıldı lā
çü ḳan ḳıldı közdin revān ḳıldı lā"

lap : edâtdır, şırf, bütün bütün mânāsına, birden bire lapa yāni yek-pāre.

lapa : suluca pişmiş tāām. lüzüceltü, koyuca şeylere dinür, şüle tirid.

laçın : beyāzlu şāhin. ḳadīm bir türk aşiretidir. şarb, şedīd. tâzī. gürci.

-<< mūnis >>-

"bāzı alıb ḳarçığay bāzı itelgü ilgige
laçın ve şunḳar itib bāzılar ilgide ikrār"

laş : lāşe, cīfe, cesed, mürde.

-<< nevāyi >>-

"ve ligec itin ey ḥaste nevāyi ve raḳībinğ
çün körsem iti alıyda laşinğ sağınur min"

laşmak : bāşe. çıḳmak, ağraşmak.

-<< nevāyi >>-

"ey nevāyi ışık şahrāsıga çün koyduñg kadem
tā niçük laşgeysin ol yabānī yok vādī bile"

- lak, lağ** :lāh, ism-i mekân edâtı, kumlağ, evlak gibi.
lağlağ :bāzī, hezl. zerāfet. leglek, laqlak.
lavaşı :umūmen yaşşı şeyler, bir nev' yaşşı ve uzun ekmek. yaşşı
gümüş külçesi.
lāy :kül. çamur, tıyn.

-<< mişāl >>-

"kar yağdı lāy boldı kūçeler
ışkıdın bīzār boldım kicele"

- lāylamak** :çamurlamak, şıvamak, endāve itmek, kil sürmek.
layın, layı :edāt, kelime āhirine teşbīh mánāsıyçün gibi, ve kadar
yerine dāhil olur, uğurlayın, yinçleyin gibi.
leba :ihtiyār, müsinn, müdir, nāzır, mürebbī.
lebāşak :kāide, uşul, irtibāt, inzibāt.
lete :kumāş, envā-ı bāfte, paçavre, şermūte, ekşer müstāmel
bāfteye itlāk olunur.

-<< mişāl >>-

"hīlesi boldur bu āsmānī bitib
leteğā leteni taşğa birkitib"

- leçek** :harir mendil, baş örtisi, yaşmak gibi asyā-yi vustāda
müstāmeldir.

-<< şufi >>-

"leçek artuk beziñg destārimızdın
irenler ĩr iter girdārimızdın"

- laçalmak** :münāzāā, mücādele, gavğa, itmek, lecāc.

lafadan : yarım uyudulmuş tuhm, beyza, yumurta.

lık ve lik : içi bozuk yumurta ve fevākih, lük.

lenk ve lünk : fuṭa, peştamāl, peşkīr.

-<< misāl >>-

"līk şādīk bilge bağlag lenk
suğa kirdi niçür ki baħrde çeng"

lenger : yayvan topraq ve nuḥās kab, qaravana, büyük çaāk, taqāre
ve kārşān, müdever tekne, şahn, lengerī.

lav : ḥam, pecmürde, süşt, levend, selikī, pürş, lâübāl, meyl-
nāk.

lavlav : alevli, lehāb ile pertev āteş, şiddetli eieñge.

-<< mūnis >>-

"cānima tüşdi yüziñg firqatdın ile alav
kim süñgeklerni anıñg ħurqatı örter lavlav"

lük : iri, büyük parça, azimetlü, toplanmış, müdever, tūde.

lüçe : bağçe iriki. ħücre, göz, maḥall. tākçe, revākçe.

lüç : çıplak, bürehne, üryān, lūht.

-<< ħikmet >>-

"eyā dostlar yaşım yitti yigirmi üç
yalğan dāvā tāātlarım barçası pūç
kıyāmet kün ni kılğay min bürehne lüç
ol sebebdin ħağğa sığınib kildim muna"

lüçek : şeffāf, tüysüz, cifālu. parlak bir nev şeftālū ve ħavuç.

lurs : kaba rustāyī, bādiye-nişīn ve şahrāyī.

lüğ-lüg : liğ, lik, edāt-ınisbetdir, aluğlig gibi, aḥbāblik, curalığ gibi.

lev : sarkıq, asılğan, salqu, gevşek, māyil, münhenī, āvizān,
salqum, ḥam.

lök :içi bozulmuş kavun ve yumurta. iri, battāl, kavî. ağır, tenbel. ner tive ve şütür.

-<< mişāl >>-

"yana bir üstād-i çābük irdi
ki hem lök şanâtı hem nāzük irdi"

lökçe :gevşek, boş, bî-pervā ādem.

lük lük :yortak at ve işek, ğayr-ı yorġa rehvan.

löke löke :löp löp, pârça pârçe, top top.

lülî :çengānî, kıbtî, raqqās, bāzenger, köçek, hîz, celeb, fāhişe.

lüm lüm :yumşak, mülāyim, nerm. mum ve sāyir mülāyim şeyden yapılmış yalancı yalancı lülû ve mercān.

luy :peleng, arslan. bürc-i hūta dahi itlāk iderler. sāl-i türkân dāiresiniñ üçüncisidir.

lüngî :leng, çolaq, topal, aqsak.

lülû ve lülî :fāhişe, çengānî, tıbtî, celeb, orospu, zen-i raqqās, şermûte.

liyārā :afġān ve lisānınca yol, rāh, tarîk dımekdir.

lıcaq :kişmiş ile maḥlût bir nev' tāāmdır. yencimen, maçun.

lik lik :lık lık, leglek, yavaş yavaş, āheste āheste, kıp kıp, kem kem.

-<< mişāl >>-

"taġdan iner lik lik bir kişi
kice kündüz yürümeğdür işi"

fasl-ı mīm (m)

maç ve müçi :būse, öpüş, kâbla, pūs.

-<< mişāl >>-

"köyleğiñ bardur tiziñdin
köpler yügürdim iziñdin
bir müçi bir aķ yüziñdin
men seni sevdim kara köz"

mardaç :bağdaş, oturiş, çār-zānū, murabba, bardaş kurmak.

marımak :havlamak, hürmek, 'af 'af itmek.

māri :mervşāh-ı cihān şehrine dinülür, kabāyil-i türmāniyyeniñ
pāy-ı tahtıdır.

-<< mişāl koşuk >>-

"māriñniñ yolında yördük kiçeler
karşumuzğa kildi tükman beçeler"

meske :revğan-ı tāze, tāze tereyağı, semīn, dühn.

maşab :bir nev kaba ve kalın şaldır.

maşmil :sık, eclef, kavī muşamma, bir nev teri.

mag : baş, kanat ve kuyrukların ucu hep bir reng olan gügercin, kebüter ve hamām kuşu.

-<< mişal >>-

"çünkü hürşid sandlı mağı
uçun açtı kanatını dağı"

mākār, maķar : delikanlı, civān. zebānelü, dilli. mīl üzre döner ip. genc, yigit. rismān, çarḥ ve perik ve maķara.

maķta : sitayiş ve senā, vaşf, medḥ, maḥtemek.

maķtamak : maḥtemek, medḥ, senā itmek. taarīf, tavşif itmek, zikr-i cemil, sitāyış itmek, ögmek.

mala : divārcı ve şivacı sürgisi, māle, endāve, hırmən düveni, sāpe.

malay : hizmet-kār uşak. yetim ādem, nūger.

-<< mişal >>-

"kazağdın bir malay aldım bu yolda
kişinğ katıglıgıydın kaldı çölde"

mamur : tamur, reg, rīşe, tamur, ırk, tire, kabīle, uruğ, kök, ben, özlük, özü.

mamuğ : pamuk, puhta, pembe, kutn.

-<< mişal >>-

"güneh şulesin çün çikib ol tamuğ
köyüb ebr-i rahmet niçük kim mamuğ"

manab : asil-zāde aşālet, beg-zādelik.

mantuy : kıymalı yufka taāmi, mantu tüşbere kulağ böregine müşābih köfteli hamir işi kāşgar cānibinde müstāmeldir.

man manık : iri, koca başlu şey. şaşkın, hayrān ādem. aḥmak, köl.

mañg : üç senelik kuzı, ve bere.

maṅgurdamak : yürürken vücūdını şallamak.

-<< mişāl >>-

"kaytı kilgen yolu birlen yörüb
kebg-iḥirāmın biri bir maṅgdurup"

maṅgramak : hayvānātın teferrüd ve teve itmesi, seslenmek, bağırmaq.

-<< mişāl >>-

"hamel maṅgrab koyun sevr aldıda baş
ki bolsak ikimiz kurbān sarḡa kāş"

maṅglay ve maṅglay: alın, nāşiye, çin, pişānī. ilerüye giden asker,
mukaddime, talīā, piş-dār.

-<< nevāyi >>-

"öpdi maṅglayını çoçub anı rüst
munça sözni çü naqlı kıldı dürüst"

maṅmak : şallanarak yürimek ḥirām ile gezmek.

maṅgiş : ḥirām, reftār, nāz ile hareket, yürüyüş.

-<< mişāl >>-

"bir maṅgişide bu yüz letāfet
yok yok ki saçıb cihanḡa āfet"

mankışlak : aslı miṅg kışlakdır, baḥr-i ḡazariñ cihet-i şimāl şarkında
vāki bir maḡall ismidir, minkışlak.

manmak : şuya ekmeki batırmak, tirid etmek.

maniknit : maṅgit, tavāyif-i etrākden bir kabīle ismi olub buḡarā
ḡükümdārları bu kabīleye mensūbdur.

mane : yol başına dikilen nişān taşı, seng-i fermah gibi.

mavlamak : kediye mav itmek, ḡara ve peşki ḡav timek, seslenmek,
mavletmek.

māvi : ezrak, açık gök, su rengi, āsmānī.

may :yağ, maylamak, yağlamak, maylanmak, semirmek, semin, dühn.

mayda :meyde, ince, hurde, rize, ufaklemek, süfre, ince doğramak.

-<< mişāl >>-

"kıyma kıyma meyde meyde kılsalar
söz birniñg söz bir allāh bir"

maydalamak :teczi itmek, hurde hurde, rize rize itmek, ufaltmak, meyde meyde eylemek, kıymak.

mayruk :zāif, lāgar, nārīn, cilt, hamide, yanbaş, kec māyil.

mayrın :yassı baçak, sakat, ayblu.

-<< nevāyi >>-

"benefşeni búi hoşdur dimāği munça uluğ
kim ol seniñg yolınğa hindūyi durur mayruk"

meyin meynen :beyni, dimağ, mağz-ı ser, meyni.

mayuk :açılmamış çiçek, gonca, melül, na-şüküfe gül.

-<< mişāl >>-

"lebleriñgi kim uçuk tutmış hem ol heyet bile
ağziñg andak pistedür kim tüşmemiş andın mayuk"

metyar :şikāyet-i şüküh, giybet.

metyarlık :teşkī, tazallüm itmek, gammāz.

metiz :seri, çābük, bat, tiz.

mahal :vakt, hengām, eyyām, mekān.

-<< mişāl >>-

"emr itdi bu maħalde olturuñg
her ne söylerse size siz tik turuñg"

- maḥ** :öpüş, pūse, müçi.
- mehānik** :otaniñ ortasında yaqılan ocaq ve külḥān, baca, tennūr.
- maḥtamak** :şenā, tavşif, istiḥsān itmek, sitāyiş.
- maḥav** :pis, baraş, uyuz, kaşu, kirpigi dökülen ādem, miskīn, cūzzām.
- meded** :özbek lisānınca zer ü zīver-i nisāyī dimekdir, nümāyiş. himmet, yardımcı, arkatma.
- merd** :şābān ayına dinūr. ādem-i saḥī, irkek.
- merdar ağacı** :bir nev zaqqūm ağacı, mūr ağacı, mūrd şeceri.
- merḡavul** :şeci, bahādır, kaḥramān, zeber-dest, zūr-āver, pehlivān, tehemten.
- merḡinan** :ferḡanada bir şehir ismidir, merḡılan, sāhib-i hidāye oradandır.
- mergen** :tüfengci, miltık-endāz, nişāneci.
- << mişāl >>-
- "yanıda bar irdi bī-hadd mergen
attılar şehre tüfeng çıktı kağan"
- meral ve maral** :āhū, geyik, ḡazāl, naḥçir, keyik.
- << mişāl >>-
- "ḡūyiyā saydlardın ol çengel
vāki irdi tövle buḡu ve maral"
- mervi** :teke, sarık, salur türkmenleriniñ istinād-gāhları bulunan meşhūr mervşāh-ı cihān, māri dahi dirler.
- meriv** :ḡālibiñ hīn-i ḥarbde ellerini uzadarak irād eylediği kelime-i zaferiyedir.
- mez** :ḡūze, kürk-i puḡta, mez, beyz. it içinde olan lünde toflaḡ it. bir meyve-i hindī ki avīs-ül-ḡarini daḡidinülür. mūz, muz, buz, yaḡ, ḡar.

maskarmak : bezle, suhriyye, latife itmek, istihza itmek mizaka almak, gılmek, tebessüm eylemek, maskara tutmak.

mestan : savruk adem, humar.

meske : taze yağ, sarı yağ, tere yağ, süt ayrandan taze alınan duhn ve semin.

-<< mişal >>-

"meske yağıyla karıştır dārūnı
hab kılıb yut eylesün rāhat seni"

meşil : yüzü düz, cilalu, ince gön, meşin, çerm, sahtiyān.

meşmeşe : gavğa, niza, mücadele, ceng ü cidāl, şuriş-ser, gürliti, gülāgüle, keşmekeş.

-<< mişal >>-

"iki taraf meşmeşeni arturub
ceng kılıb bir birini öltürüb"

mākūl : yahşi, pesendide, akla karib, akıl ile münfehim olan, münāsib, hūb, iyi, güzel, nağz.

moğol : aşlı, moᅅgul. tataristanda kadim bir ulus olub çine tabi ilati pek çokdur, cümlesi özbek, tatar, noğay gibi hālā türki zebān olub asyā-yi şarkide hitā ve hoten mülhakātında meskündurlar.

meken : tataristanda şugını, ahunūn büyük cinsi.

mekegi : özbek lisānında küpe dimekdir, halka gūş-vāre, ısırğa, kulaktaş.

meleş : tavāyif-i etrakden bir kabile ismidir. kayun, reme, çifte kızılık, hoş, hiram, güzel, ziba, rana.

-<< mişal >>-

"ey nevāyi neyley il-i tarhan ile barlasni
kim birür könglümge hālā mālīş ol şuh-ı meleş"

- mındağan** : bir ālet-i ḥarbirdir, gülle ve mermi endāhtı için istīmāl olunur.
- mantal** : başı toparlak çomak ve āṣā, degnek, keltek, tayaḳ, gevşek ağac.
- mınṭa** : benefşe, menekşe, benefşec, gül-i bünefs, mor rengli gül ve çiçek.
- menmenlik** : enāniyyet gibi ğurūr, naḥvet, ser-keşlik.

-<< maḥdūm kulı >>-

"menmenlik itmeĝin fānī dūnyāda
sendin ulūĝ niçe yārānlar kiçdi"

- mene urmak** : çok söylemek, çeñe yarışdırmak, ğid ğid, dır dır, ziyāde sözi uzadmak. kıssa ve efsāne gibi kişel itmek.
- menmī** : min ve men, ben demek, ene.
- mu** : mı gibi ḥarf-i istifhāmdir. mav, miyav, gürbe ve kedi ve ḥirre, püşek mavlaması ve bağırması.
- möçek ve müçek**: küçük cān-ver, böcek. öpüş, buse, müçi. sivri sinek. kırt, kumursĝa.

-<< misāl >>-

"tīr öterde nefis yüzini kuçurmak ni idi
meyl kılmasdur, ölüĝ kimsedin almagda müçük.

- müçülge** : varak, sened, ḥüccet, küçük varak-pāre, sicil, pete, bitig, muḥzır, ḥatt, şukka.
- mücene** : bādem ve erik gibi bāzi meyveleriñ maĝzi ve dānesi, çekirdek, tuḥm, kaşr, bezr, mucane, dāne.
- mevcūdluk** : ḥāzır, mevcūd ve tehyiē olan şey, muheyyā-vārlik esbābı.
- mucumak** : ihtiyārlikdan kadd ḥamīde olmak, münhaniyy-ül-kāmet, müsinn ādem, ḥace-i müsinn.
- müçül** : müçü, küçük varak-pāre, sened, şukka.

-<< mişāl >>-

"keturġan mālimi aldı kalemge
zekāt eyleb müçül birdi kolumge"

müçe : şuġl, âmel dīvānı, hatt-ı nüvis mîrzānîñ rûz-nâme şuġlı,
vekāyi-i yevmiyye, kitâbet.

mor : mâvi ile gök arasında olan reng.

murçal : kule, burc-ı bâre, kalâ küngüresi, kîl-i burc.

-<< mişāl >>-

"ulaştı murçal bendin kılıb şakk
çerig etrâfiġa kuzdurdı hândek"

murkı : altıncı arka, cedd-i sâdis, püşt-i şeşüm.

mori : baca, borı, cedvel. türkistânda vilâyet ismidir. mor. ocak,
âteş-dân, puc.

-<< mişāl >>-

"tişükler bornıda ve hişt tennûrı
tennûrı yok nukat ornıġa morı"

muz : buz, incimâd, yah, kaymak ağacı, meyve-i vis-ül-karnî.

-<< mişāl >>-

"tûr-ı şebistân içre şöhet kim işâret meygadur
şem-i kâfûrî ki astı şu şeh muzlar birledi"

muzuk : korkak, hâif, tersende.

muşt : yumruk, tokat, dest.

-<< hikmet >>-

"aġzın açib işiñge mini sürdi
himmet birseñg şüm nefsimni muşlasam men"

musun : buz, icnimâd, yah, kar, berf, selc.

müş :kürşunlu fişeng, vezne. fāre, sıçan.

müşek, müşük :kedi, kıttı, hirre, gürbe. fişek, āteş-bāzı, müşek-i havāyī
izār dük. çarh-ı felek mehtābı.

-<< mişāl >>-

"egerçe irür müşek atmağ işi
bulut mamukın örte almas kişi"

müşük :fişeng, müşek, fişek.

muşluk :maşlāk, dāyim açar boru, şuvak çeşme. gügercin südi.
burgı. borı-yı āb.

muğ :būğ, buḥār. ğam, endūh. bulut, ğamām, ebr. āh ü derd.

-<< mişāl >>-

"kici kizey cān günāhimdin meniḡ
korkuḡız muğluklu āhimdin meniḡ"

moğol :moğul, şāf-derün, şāf-dil. moğol bālāda zıkr olındı.

moğulçın :beyāz, aq, şāf, berrāk, şeffāf, mücellā.

mük :gizli, gizlenmiş, mestūr, maḥfı, pūşide.

mol :bol, kiḡ, vāsi. hırsız.

-<< mişāl >>-

"kefflerniḡ āyini çevirmek bolub
mol muḡa ḥātem aḡa birmek bolub"

muldur :şebnem, çiy, nem-rize.

-<< mişāl >>-

"tişleri lāl içinde riştedür
maḡa ḥayvān suyu ara muldur"

-<< diger >>-

"külüben lîk yaş döküb dür dik
gül-i handân yüzide muldur dik"

mulduramak : hayret ve nigerānlık ile bakub yaş tökmek, ağlamak.

mülen : kumāş, cānfes pārcesi, hārīr dārāy, edres, şāhī parça.

muluz ve mulus: müleyyiz, farsık suyu. kārışık şey, ahlāt ve süpründi, āb-ı kende. arpa ve dāri kārışık buğday, kārışık hubūbāt, hirmen āleti, mezile.

müele : mehd, şalincak, bār-ı bendī, alvac, gehvēra , bişik.

moluy : ālim-i kāmīl, ders vekīli maqāmında en büyük müderris, hindüstānda ülemā-yı benāma ıtlak olur. afğanistānda han mollā. buhārā cānibinde ālem derler.

mollā : rabb, seyyid, efendi, şāhib, hüdāy, müteāl, ige, velī, hāce.

-<< mişāl >>-

"belhde bar irdi şāhib-i hişāl
moluy vü ālim ü şāhib-i kemāl"

mollā ve mollām: hāce ve hocam, āhūd ahūdum, üstād üstādim.

-<< mişāl >>-

"bir naşihat saᅇga kılay tinglegil
mollāniᅇg aykgenin kıl kılgenin kılma"

moli : hırsız, hayırsız ādem, bī-fāyda, yaramaz, mule, mühmel.

muna ve mene : işte, ana, mene, mene urmak, çok söylemek, çeñe yarırdırmak, lā-takīf söz etmek, levend, tenbel.

-<< mişāl >>-

"ene mene digünce
yaᅇşı yaman bilgünce
kite kiçik körgünce
zeber ü zir iderler"

munça : bu kadar, bunca, şunca.

-<< āgehi >>-

"nāz ü edā ve ğamzesi katlim kılurlar dem-berdem
ven munca āfet mü bolur bir ādem-zād üstine"

muntuk : sakat, çolak, nākış-ül-vücūd, bir āzāsı eksik ādem, çontuk.

munda : burada, şurada, mundın, buradan, mundağı, buradaki,
munca.

-<< şūfī allāh yār >>-

"munda tevfi̇k çerāĝim kolĝa bir
anda imānımnı yoldaş eyle ĝil"

mundak : şundak, şölece, böylece, bunuñ gibi.

-<< rāci̇ >>-

"ħak kimge birse ĝurt ħār olmağı ne mümkün
koy ey ħüsūd mundak bī-hūde iş ne ħacet"

munday : munuñ dik, mundak, böyle şöyle.

-<< mişāi >>-

"mundayın pādşeh talii onuñ
kelmemişdür ne kilür mundan soñg"

mundu : mızrak şeklinde bir nev'sih, ħaşm ve'adā ubürını men için
ħandekin etrafına vaz'olunan ālet. şikāri ve sayyādlarıñ
vühuş ve sibāi şayd eyledikleri ālet ve esbāb.

-<< mişāi >>-

"dime bu sipehni ħayl-i hindu
çin deşti kiyiklerige mundu"

munduġı : bir nev s̄ıhdır, n̄ize ve mızrāk Şeklinde, yetimce n̄ize daġı dinölür.

munġal : kalmak ulusuna mensüb bir kabiledir, ġin hududlarında s̄akindirler.

munġan : aġçe, nuġud, p̄are, pul ve p̄ise, t̄ilā ve nukre, zer, altun, kızıl.

mongġul : moġul, türkiŧtānda kadīm ve meŧhūr bir Őehirdir. kabayil-i keŧŧireden mađud bir kavmdir.

muġgu : bir p̄adiŧāh ismidir. faġfūr ve ġakan neslinden bir sülāedir.

muġguŧ : zāviye, bucaġ, kūŧe, penāh, muġga.

muġg : derd, ġam, elem, keder, muġ gibi.

-<< nevāyi >>-

"tiŧ bile muġgluġ kōġgöldin müddei ġikdi aġın
rāst it yaġlık ki s̄ailniġ 'aŧasın tiŧledi"

munġalak : ġam-nāk olmak, ġam yimek, endühlik olmak, mükedder, ġātır, derd, elem, ġüzn, ŧāġibi olmak.

munġaymak : meyūs kalmamak, taġammum, teellüm itmek.

-<< miŧāl >>-

"kimse yāri birleġoŧtur ġamdaŧıb ve muġgdaŧıb
yat daġı ġırmaŧıb ölürse daġı yandaŧıb"

muġgraman : nāl e, feryād, fiġān itmek, aġvālınden ŧikāyet eylemek, rāz-ı dil etmek.

-<< miŧāl >>-

"bir biriyle muġglaŧdır taġ atġunġa
oġlamadı hiġ birisi söz bitkünġe"

muġgurgamak : muġgar itmek, bükā ider gibi söz ġudāz giriŧmek, maġzūnlanmak.

munğ : laymak. mağmūm, mükedder, méyūs durmak, düşünmek, tefekküre dalmak.

-<< mişāl >>-

"ğam-ı hicrānıdın munğlaydı bir zāt
taaşşuk bir biledür şonğu heyhāt"

munğlaşmak : munğraşmak, söz güdāzī söysemek, hem-rāz olmak.

-<< mūnis >>-

"munğlaşğalı bir kimse tapılmas ğamıñ içre
hem-derd temennāsıdın imdi tarıkıb min"

moñguz : boynuz, şāh, karn.

-<< hurd >>-

"köz ezrak saķal sarıĝ ve tīre yüz
çıkıb barçanıñ mañglayıda moñguz"

munğan : pek müsinn, pīr, ihtiyār ādem, aķsaķal, kadd-i hamīde, kühen-i sāl.

muymul : kütketek daħi dinülür, bir nev terbiye kabūl etmez hayırsız toĝan. ve tevellūd iden insān.

moyun : boyun, gerden, derāy.

mitin : büyük kerpetān. seng-i tirāş āleti, mişrān, mītīn, ğāyet serd maħlūt timur. müstaħkem ve metānetli ve mażbūt yer ve sedd.

-<< kerāmī >>-

"olca baĝırımĝa kılur ğam nişidin hicrān ğamı
taĝınık baĝrıĝa mitin birle ferhād eyleses"

miçin : biçin, maymun. mübārek. miçin yılı, sāl-i türkān dāiresiniñ toķuzincısıdır, sāl-i biçin.

mibçen : bir nev meyvedir, mincene, meyve çekirdegi, dāne, tuħmı, çigidi, bezri.

mejde : ufağ, pārçe, rīze dāne, ħurd.

-<< mişāl >>-

"iki köziñg öltürür iki lebiñg birgey ħayāt
hüsniñg bāride yāra yār ğuçağnı mejde tart"

mişe : mişe-zār, orman, ğaba bişe, çalılık, pete-zār, çengel, toğay, çeklik.

mise : çemen, çerā-ğāh, merā, mise-zār, sebze, otlak, yeşillik.

mişmiş : olmuş zerd-ālū, bişmiş erik, fevākih.

-<< vaħşī >>-

"köp mektebe lāl ü bār birdi
mişmiş ile şīr-i bār birdi"

mişik : kedi, ğürbe, hirre, pişik.

mıyığ : bıyık, burūt, müy-i leb, şārib.

meygen : reşki mey, mey-i dü-sāle, kırkık, çağır-ı köhne, müselles.

mikçin : tağ toñuzı yavrusı, miçkey.

mignik : ħāl, dāne, megnik, benek.

-<< āzerī >>-

"mignik irniñg yüzüñg ey reşk-i ihvān
belāl ü kevşer ü bāğ-ı cenāndur"

milen : ilen ve birlen, ma, bā mānāsınadır, hem-rāh, berāber, gibi.

miltık : tüfeng, filinta, kādır-endāz.

-<< mişāl >>-

"ol mürğān hem uruy miltıkıyla
sudradı ayıkñı bir iliyile"

mil̄k : kenār, yan, çit, hadd, leb, edres, alacaniñ iki tarafı.

min : bin, zamir-i şahıŝdır, men, ben dimerdir.

-<< vālih >>-

"mindeyin bir zār bolğan bar mugin
bir gül isteb hār bolğan bar mugin"

mıncaĝ : bincuk, mincak, ħırz, ŝebah. serçe.

-<< mişal >>-

"ilāka bāriĝa ser-ā-ser ipek
dürr ü lāl ü firūze mincaĝı tek"

minceŝmek : ħarf-endāzlık itmek, münāzaā, mücādele itmek, sen men,
sen tek, güft ü güy.

mindev : yaĝar, yaĝır, egerden atıñ arka ŝırtındaki yāre, cerāhat,
zahm.

miñĝlay : ayıŝ, piŝāne, taīā, öñĝ, cebhe.

-<< mişal >>-

"bir ħüdā dib kābet-ül-lāh bara men
her ne kilse miñĝlayımdan köre men"

miñĝ : biñĝ elf, hezār. tavāyif-i özbekiyyeden bir kabīle ismidir.
ĥāl, dāne, benek.

miñĝiz : beñiz, çehre, vech, rūy.

-<< mişal >>-

"miñĝizleri gül gül müjeleri hār
kaĝları kiñĝ kiñĝ aĝızları tar"

miñĝizemek : beñzemek, müŝābehet, leīaikat, mümāsele itmek, 'adīl,
naẓir olmak.

-<< meylī >>-

"kim aşınığnı hilāle mıngzeyti
anı'ışk ehli kec nazār didiler"

minmek :binmek, sūvār olmak, rākib.

-<< mūnis >>-

"ıřk ili atlin isteseñđ märeke-i cūnūn ara
đamze kılıcını ıkib nāz-ı semendi üzre min"

minyek :atıñ cilavanı bırakıvermek, boş bırakmak, şalıvirmek, licām
ü gemsiz omak.

miye :biye, mağz, ser meyni.

faşlı nūn (n)

nacan :toĸmaklu büyük balta, teber-i büzürg.

nācū :bir ağacdır, narun gibi.

-<< mişāl >>-

"bolub her şecer naĸl-i nācū kibi
ni nācūge bu çarĸ-ı minū kibi"

naĸne :bir nev at hastalığı, at burnunu kiserek illeti def iderler.

-<< aĸker >>-

"kördi didi naĸne olmış bu at
burnunu kis okla anı ayat"

narge :cerge ve ĸalka ĸurmak, devre etmek.

narı :ve narın, öte kic, taĸdın narısı. taĸiñ ol tarafı, narıraq. ol tarafraq.

-<< ĸamse >>-

"narı yüzde dārā-yı encüm sipāh
başı üzere gerdūn kibi bār-gāh"

-<< mişāl-i ĸaşuĸ >>-

"bol taraf baĸıb kiletür bir perī
çü reh-cān yārim kiletür kit narı"

- narın** :kalā, iç hisār. türkistānda bir deyā ismidir. konduzda daḥi bir mevkiidir. narın sert, tünd, tireñg.
- narvan** :nerd-bān, merdivān, süllem, zenih-pāye. nāşpūti, armūduñ bir kısmıdır. busağa, pillem, pāye.
- nağaçı** :cedd, ṭayı, ṭağayı, dāy.
- nāgu ve naḡu** :niçün, ne ḡayl. ne gūne, ne yañlıgca, ṭarık, ḡarf-i suāldür, çirā.

-<< şūfi >>-

"bir ḡāle turmağan kişi tilpek naḡu kiyer
bir bir kitmegen söz aḡızdın naḡu çıkar"

- naḡçı** :kāzī, nāibī, nedīm, newāb.
- nav** :nav, nāve, ternāve, mizāb, ternev.
- nebek** :nebā bir meyva ismidir, sīv-i al. el ve ayağa fazla çıkan, dümle, artık, ābile.
- nebire** :ḡafīd, ṭorun, evlādiniñ evlādi.
- nabza** :nīze, mızrak ve sinān. kırāḡay.

-<< misāl >>-

"nīzesini ḡolge aldı ol zamān
kildi meydānğa ḡoşub şir-i cijān"

- nayman** :neymen, özbeklere ḡarışmış bir ṭāyfa ismidir ki aşlı tatar aşiretlerine mensūbdur. moḡol lisānınca sekiz dimekdir. meyañgalat, buḡārā ve soḡd-ı semerkand civārında meskūndurlar.
- nites** :istirāḡat, rāḡatlık, āsāyiş, dinc ve tinc olmak.
- nitang** :ne'aceb, ne güzel, ne ḡüb, ne yaḡşı, ne tañg.
- nesne** :şey, nime irse, ne irse, nime nasıl, nedir, nedür, çe, çiz, küdam.

nesheb ve nehşeb: buhārā ve şehri sebz beyninde kadīm bir memleket ismidir, nesef ve karşı. meşhurdur.

nesvec: hacend tarafında bir nāhiye ismidir. märeke, çerçe, hala ve dām şikārcı.

natas: sürülenmiş tarla, kurudılmış arāzī, şüdkār, boş yer, sürülmüş ve heydetilmiş zemīn ve toprak.

nakāre: nağāre, nār, nāre, tabl, davul.

-<< mūnis >>-

"nevbet-i saltanat irür bizge bu nāre-i hazīn
oti sipihr ucıdın velvele-i nakāremiz"

nakab: lağm, hafr, tezr, yer yolu, rāh-ı zīr-zemīni, yer altından şu yolu.

-<< kerāmī >>-

"nakab urub fethni āsān itdi
kalāyı hāk ile yek-sān itdi"

nukre: gümüş ve sīm, fızza.

-<< mişāl >>-

"luṭfı miskīnğa körgüzse 'addıngı luṭf ile
bu gedādın nukreni yēngiñde pinhān kılmagıl"

nakş: maḳām-ı mūsikī, şūbe ve teferruāti müşkilāt talkın, tağannī ve terennüm uşūli, nağme-i dāvudī.

nekende: kubaşı oyulgalama, yörme dūzi, kökleme, iri kūrge dikişi çatma.

nukat: başaḳ, hūşe-çin, tarlanıñ ikini biçülüb alındıktan soñra kalan buğday dökündisiniñ toplanması.

-<< meknūn >>-

"açlıkda idi gedāy yañgılgı
nukat ile oldı bay yañgılgı"

nutukci : çalağana şebih bir şikar kuşudur.

-<< misal >>-

"münāsib imes karı başığa t̄ac
tumağa nutukciğa ni ihtiyāc"

nüce : iri, büyük, cesim bir kuş, tayr.

nüce kuşu : bir nevf bukalemün kuşdur.

nöri : gübre, pislik, fışkı, küng, mez harfāt, k̄azürāt-ı hayvānāt,
süprüti.

nöker : çāker, mülāzim, h̄ādīm-i alman, yetim, meli.

-<< misal >>-

"padişānıng nökeri bisyār idi
çin ü hindū her ulusdan bar idi"

noğay : moğollardın münfekk olan bir kabile ismidir ki hālā
müslümān ve turkī zebān olub ekseriyā kazan
memleketinde meskündurlar.

noyat : kalmuklar hükümdārlarını bu ünvan ile yād iderler, kalmak.

noyan, noyin : sipeh-i sālār, ser-dār, ser-āsker, şāh-zāde.

ne : edātdur, aşı ni, kaᅇı, nime, hangisi, kaᅇı demekdir.

-<< fuzūli >>-

"ne sendedür ne bendedür ne çarᅇ-ı kine-verdendür
bu derd-i ser humār-ı neşe-i cām-ı kaderdendür"

ne : ne karar, ne miqdār, ne tavr, ne cür, ne gūne.

ne deñlü : edātdır, ne, kaᅇı, nidin, nedür, kaᅇı sebeb için, nige,
niçün, ne sebebdin, nige kim, öyle kim.

-<< nevāyi >>-

"tübā şāh-ı sidredür kūyīng giyāhı nige kim
"uşşāka"ışka āhıdın her dem tapar āb hevā"

ni :şikār kuşlarıniñ gerdenine aşdıqları calkuya çıgavul,
gerdenlik.

ni irse :aşlı ne irse, nime dir, nidir, nime irse.

nitedür :aşlı ne aytadur, ne kıladur, ne işleydir, ne yapar.

-<< misāl >>-

"ne itedür bu rakıbi bilmem
ne kıladur bu ħabisi bilmem"

nites :ferāgat,istirāhat, bi-teşvīh, meyl-gün, muĥayyer, fāriğ-i
bāl.

niten :ne güne, nasıl, nütüg, niçük, ne yañlıg.

-<< nevāyi >>-

"cisme çü nevāyiniñ peykānı güzer kıldı
bilmen ki sinān imdi bağrığa nitek sancar"

nitük :neçük, ne güne, nasıl, ne tarık, ne yolda dimekdir.

nitüri :nasıl, çü güne, çe tarz, ne yolda.

-<< misāl >>-

"bu netür ve tarz ü reftār
bu ne şekl ve ni şemāyil"

niçağ :ne vakt, ne zamān, ne eyyām.

niçün :naşıldur, ne vechedür, ne-güne.

-<< nevāyi >>-

"ey nevāyī işk şahrāsıgd çün koyduñ qadem
tā niçük bargey sin ol pāyānı yok vādī bile"

niçükleşmek : istiṣāre itmek ve istiḥṣāl-i réy eylemek ve meşveret kılmak.

nice : ne miqdār, çok keyfiyyet ve kemiyet için.

-<< ceḫi türkmān"

"nice ādem bu dinyeye kelib kitti
bol felek hiç kime vefā itmedi."

nirsün ve ni irsün : degil maḥāsına, ni, lā gibi, yok.

nir merden : temiz tuḥm, pāk tuḥm. nize, mızrak, niş-ḥürt. etik, pes-
mānde.

nişe : nice, ne tarz, ne, ne miṣāl, ne güne, kaç ve ne kadar
maḥāsına daḫi gelür.

nimte : biraz, bir pārçe, bir bölük, endek.

nime : hiç bir şey maḥāsına, nitemik, nim irse nesne ki, nev var,
her ne ki.

-<< nevāyi >>-

"meṣāliḫ ki der-kārdur her nime
alıb saz kılğaylar üç miḥg kime"

neylesün : ne yapsun, ne itsün, ne kılsun.

-<< maḥdüm kulı >>-

"zemāne zemāne aceb zemāne
zemāne neylesün fi li yamāne"

nimem : ne şeyim, ne nersim gibi, ne mülküm, ne mālım, ne varım,
ne sāmānım, ninem var.

-<< miṣāl >>-

"hiç ninem yok sarf itegin yolında
bir ḡarīb ben kanlı yaşımdın başka"

ninek : merdümek, göz bebegi, merdüm-i çeşm, göbek-i dīde.

ning

:revābit-ı mefūldür, ki , gibi.

-<< emīr >>-

"şonevberniġ ħaddinge nisbeti yok
niçük kim serv birle tink imes tal"

nivçün

:ne içün, ne sebeb, ne deñlü, ne dimek, ne kılamak, ne
itmek, ne gūne, çirā.

-<< mişāl >>-

"felek eyledi rūzgārım ħara
ki sıgmas bu derde neçün ü çirā"

faṣl-ı vāv (v)

varsakı :koşuk, öleḡ, sebzımen, işvele manzūme bir şeyi okumak, türkū, māni, şarkı.

-<< mişāl >>-

"söz ü güdāz birle aşık ġarbnı kördi
sazını kolge alıb bir varsakı okudı"

vay vay :vah vah, efsūs ve nedāmet ve ḡasret itmek, nāliş.

-<< nevāyī >>-

"her kime bir derd yitişe nā ilācdır vay vay
ḡarf-i illet koydılar āt vāv elif ve yāynı"

-<< diġer ḡotenī >>-

"ḡarf-i illet üç türür kim cem kılsa vay bolur
her kişi tekrār kılsa şarf içinde bay bolur"

vay :kelime-i taḡsın ve taāccüb, vey nere devr-i zuhūr itse nige
vay nere cigde takdīr, zihī gibi maḡallerde istimāl olunur.

- vakır vakır** :fıkır fıkır kaynamaktır, üst üstin cüş itmek, kaynamak, kaynar çoşar gibi.
- vakılamak** :çok söylemek, vaq vaq itmek, inād itmek, bî-hüde abes ses çıkarmak.
- vah veh** :vah ve âh mânâsındadır, taḥassür, teessüf için müstâmeldür.

-<< mūnis >>-

"yüzim üzre yol itmeye her sarı eşkim uyub raḥ raḥ
kerem kıl bu esîriñg onca yıḡlatmak nidür veh veh"

- versakı** :tatardın bir aşiretdür. bir nev'kaya başı. aşıklık ile türkü çağırmaq, taḡannî itmek. varsakıya mürâcaat.
- verce** :ısıtma, bezgek, ḥummā illeti, kaḡşıtma, titreme, teb-i muḥarrık, teb-i lerze.

-<< misāl >>-

"verce tutsa bir kişini eger
ḥab-ı künin itsün istimāl"

- vese** :tavana vaż olınan ufaḡ direkler gibi aralarına konılan kısa ağaç pâreleri, vese çift, būriyā-puş ḥâne meşhürdur.
- vesme** :vesme, kaş rengi, kaş boyası.

-<< vezir >>-

"ulusnı secdege turḡıb iter ki ḥazar-reh boldı
dimes min vesmelik kaşına minâreñg mihrâbiñg"

- vişne** :ekşi kirās nevi, âlû-bâlû, irik, dūçe, vişne siyâh erük.
- vehveh** :köpek, çaḡalıñ havlaması, hürmesi, sesi, âfâf. kelime-i taḡsîn, âferin dahi olur, peh peh dahi dinülür.

-<< nakşî >>-

"bâḡa ḥicâm kıldı ol yâr-i serv-i kâmet
vehveh bu ne temâşâ peh peh bu ne kıyâmet"

faşl-ı hā (h)

hēp ve hep : edātdır, heme, kāffe, kātibe, cümle, umūmen, bütün, yek-pāre.

-<< misāl >>-

"hep yaḥşı yamanı bilguci ol
hep luṭf ile kaḥr itguci ol"

hargen : yorğun, mesīrā, erāniyye, zebūn, mānde.

harmak : yoculmak, ḥaste olmak, bī-tāb olmak, kelāl gelmek, taāb çekmek.

-<< nevāyi >>-

"yol yörmekdin tün ü kün harmayın
her bile kim kilse yüz kaytarmayın"

harun : azgın at, ḥaşarı kaşaṅg.

hav, havu ve havuh : evet, belī, ārī, pek, toḡrı, maḳūl, mūnāsib, güzel, iyi, ālā.

-<< nevāyi >>-

"hav dise şehḡa naḳs-ı rāci idi
yoḡ dimek ḥōd-ı ḥilāf-ı vāki idi"

hay hey : edātdır, tenbīh, isticāl, şaķın içündür.

-<< ekrem >>-

"bu toy bu temāşā hey hey ne dil-güşādur
etrāfdın kilenler hep yār ü āşinādur"

hay huy : eyzān, bağışma, gürilti, zırlıtı. hevā ve heves.

-<< ekrem >>-

"hay huy ile kiçürdüm ömri
hay huy āhīretten korķa men"

hey tülügün hey tülüm: düğünlerde okunılan şarkılara terdif olunur, öleNGde okunılan yār yār şarkısı gibi.

hey hey öleNG hey öleNG: kazak ve kara kalpak, kırgız, kıpçak toy ve düğünlerinde türkü ve şarkı yerine okılmakta olan yār yār kâfiyeli öleNG ve koşuktur.

-<< mişāl >>-

"hey hey öleNG cān öleNG öleNG köbtür yār yār
öleNG itgen tiliŋdin maŋga öptür yār yār"

haydamak : sürüb aķın itmek. hay huy itmek.

-<< sūfi >>-

"gāv-ı himmet bilen anı yince sen
hayda anı meyde hūb bolğunca sen"

haykırmak : bağırmak, çağırmaq, feryād fiğān itmek.

-<< āgehi >>-

"köŋül tilgen murādiğa yitse kişi
ya barça murādları terk itse kişi
bu ikisi bolmasa müyesser munda
başını alıb haykıriban kitse kişi"

hayıklamak : temyiz, tefrik etmek, ayırtlamak, intihab etmek, halas ve cüda.

herat : meksürdür, afganistan tevabiâtında horāsanda vâki heri vilâyetinin merkez-i meşhûri bir kalâ ismidir, kadimde arya ve arban dinürdi, oh manâsına sonra bu isim irânilerin dağıldığı vilâyetlerin cümlesine tāmim ve irak şekliyle takrib olundu.

-<< nakşî >>-

"kandehâr ile heratı kördüm
dügen ve belhde köp olturdum"

heravul : talî â, muqaddim, pişad askeri, kılavuz.

haray : feryad, figan, istigase, nefir.

her batın : galebelik, cemiyet, izdiham, hücum, yigin, kesret, köplük.

hart pirt : itbadandır, gayret, isticâl, çarçabük.

-<< misâl >>-

"hart pirt atığa mindi ol zemân
bi-nihâyet olca kiltürdi hemân"

hartuman : çiy, şebnem, jâle.

hürkak : havlayan hayvân, köpek, hürmesi, hürmek, hürkmek.

hürel : tarma sürmeklik, çüpe ve çapa ve kitman ve bil ile devr etmek, şüdkâr eylemek.

hezâre : afganistan mülhakâtında hulûm, ibek, cebel-i hinduş, bamyân, belh ve konduz liyânesinde meskûn aşl-ı moğol tâyfesidir, gilcay ve hezâcât dağı dinülür.

hoklavuk : oklağub, çüb ve tir oklav, oklava, tir-âş, okla, ok.

hulâgû : aşlı kulâhû, kula at, alem-i ülver.

hulâgû han : bin toli han bin cengiz han ki meşhûrdur, bağıdad, şâm, kâbil ile ekşer bilâdi teşhir iderek vefâtı 663, ömri 48,

eyyām-ı saltanatı sekiz senedir. h̄āce naşır t̄usi anıñ
emriyle mürāe-i tebrizde bir rasad-h̄āne bünyād etmişdir.

hemol :hemān, hem o hem, ān-kes.

-<< şaykañ >>-

"hemol dem yıgladı üftāde bende
yetişdi başı üzre hıızır zinde"

henek :şaka, latife, hezl, muṭāyēbe, maşhara, bāzī.

hendek :ḥandek, or, zih-keş kalā, cār, cer, ḥafr, umk, eṭrāf-ı kalāda
kazalan ḥendek ve çukur zih-keş.

hup :ḥarmen sürmek, hergele ve ḥayvān ile ḥarmen dögmek,
buğday samandan cūdā ve temīz eylemek.

huplamak :lup lup yutmak, cem' itmek, ḥarmen dögmek, birden
yutmak.

hupuş :bir nev' büyük kerte keledür, büyük çalpābedür, soyulğan,
kelte keles-i kebīr.

hüpüşk :bir nev' kuşdur, hüdhüd kuşı, turğay daḥi dirler, püp kuş.

hupukmak :batmak, ğark olmak, derin suva gitmek. çümmek, batıb
batıb çıkmak.

-<< nesimī türkmān >>-

"deryā taşdı bāre bāre
o cān kırıldine çāre
ğark oldum teñgri saqladı
hupukub kenare çıkdım"

hüretmek :tebid itmek, ṭard eylemek, bıdırka, nefy, celā-yi vaṭan,
bıdırğa, sürgün.

hürd :uzak, bāid, dūr ü dirāz, mühmel söz.

hürketmek :ihāfa itmek, korçutmak, ṭalebden men' itmek, şiddetini
teskīn eylemek.

hürkünc :rem, vaḥşet, ḥavf, ürkünc.

-<< haclet >>-

"çıdalmay kaçdılar birden bire hamun-ı sahraga
mening şeydalıgımdın hürküben mecnun ile ferhad"

hürmek : püf itmek, söndürmek, dem ü nefes eylemek.

hürmak : havlama, köpekler şayha itmek.

-<< haclet >>-

"uykuñga mānī eger bolmasa ol kūy içre
yügürüb itler ile kice tañg atkunca hüray"

hürük : ziyāfet, toy, sūrūr, şādmānī, düğün, temāşā , görenek,
māreke.

hürün : tenbel , mütekāsıl , ten-kīr , ten-perver, levend. ağır, hōş
yakmaz.

höge : kambur , högek , bügri , kāmēt-i hamīde , hörgüçi çıkan
deve.

-<< mişāl >>-

"bağa ve bağa eti gūşt bolmas
högek ve kıskadın dōst bolmas"

hükünmek : hālās , rehā itmek , bitirmek , yoluna komaq , becermek,
itmām eylemek.

hulanmaq : ul olmak, hul, mertüb olmak , ıslanmaq , ter-şüden.

hul : ıslak, mertüb, nem-keşide.

-<< sūfī >>-

"nicük kim dutdı tūfān-ı nūh tağı
ve līkin bolmadı hul nūh ayağı"

hüne : geyik, āhū, şıgın, şugan, erkegi, maral, naḫçır , ğazāl ,
cire.

hüni : şuvni , kif , şulğur , şugan-i yabānī , büyük şāhli geyik.

hünilemek : yayıñ kirişine oğ naşb itmek, tīri cele-i kemāne važ itmek, atmaya hāzır olmak.

hayrān : ayran, muztarr, ser-gerdān, eşini ğāyib itmiş hayretde kalmış.

-<< rāmī >>-

"müddetidür ey perī yolıñda hayrānıñ menem
zār u dil efkār-ı maḥzūn dīde giryānıñ menem"

faşl-ı yā (y)

yā : harf-i nidā, yāhūd mānāsına. temeyyüz, terdīd, faşl, cūdā, ayrı, fark, şart ve kazā ve kader mānālarına. kināye ve nidā için niz müsta'meldir. kemān, kavs daħi itlāk olunur.

-<< rabgūzī >>-

"yā ālihā kadirā sen sen cihānı halk iden
kibriyā sen teŋgri sen kevn ü mekānı halk iden"

yap, yep : mihrāb, āheste, sessiz devr iden şu, arıca, ufağ ırmağ, yapca, cūy-çe. sekiz yap, aħelde kabāyil-i türkmāniyyede teke içinde meşhūrdur.

yapağ : yapağ, lebed, ince yūñ, tiftik, tibit, pet, tetev.

yaban : beyābān, kır, taşra, hāric, şahrā, deşt, hāmūn. yād ādem, bī-gāne. şeb-mānde, yoğan aş, bayat.

yabānī : ehl-i būsānī, vaħşī, bī-gāne, deştī, tagī, garīb, yād, rustāy.

-<< misāl >>-

"yabānī seniŋ işiŋ bilelmes
ayt digen işiŋni ol kılalmas"

yabāne : hezeyān, halt, perākende, bī-gāne. şahrāya, deşte, yabāna itlāk olunur.

yibenleşmek : göndermek, irsāl itmek, yibermek, rāhī eylemek, isrā itmek, firistāden.

-<< misāl >>-

"şerh-i ğamim işit hem it irsal-i ruķa
yok ʿayb dōstlar yiberişmek mūrāsele"

yabu : beygir, yük atı, paltora münāsib tih ve diḥ at, kuvvetlü ḥayvān.

-<< revnak >>-

"yabulara paltarı kılıb bār
ilgeri yibardı sūy-ı kūh-sār"

yap : edātdır, yapyalnız gibi. cūy-ı ḥurd, yapçe. bul, tap, kıl, peydā it, bünyād itmek, esās virdirmek, icād.

-<< kerāmī >>-

"uluĝ emridin itmegin ictināb
ne ḥükm eylese ḳullĝu it anı yap"

yapalak : yaba ile ḥarmen şavurmak, kürek, zarf-ı teḅg, pehn yalfak, yapalak.

yaprak : varak, berg, filiz, ṭabaka, ḳāĝid.

yapmak : ḳapamak, sedd itmek, ḳılmak, imāl itmek, yapılmak, ḳapanmak, mamūlmetin olmak.

-<< hikmet >>-

"yiti yaşda arslan babam izleb tapdı
her bir körüb perde birle büküb yapdı
bi-ḥamdi lillāh kördüm didi yüzüm öpdi
ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge"

yapu : heykel, binā, esās, kār, bünyād.

yapurĝan : lāle yapraĝı müşābehesinde olan bir ot, varak, yafrak, berg.

-<< mişāl >>-

"āh otı uçkunları kim çarḥ urub
lāle yapurḡanını yil savurub"

yapuşḡan :lazūcetlü, yılımşak, yapışmak, mülşak olmak, çespiden,
yapışmak, salurmak.

-<< lütfi >>-

"pil ne ḥācetdür yapuştırmaq gül ruḥsārıḡa
zīb birmiş'ariz-i raḥāsıḡa ol ḥāller"

yapuḡ :at cevşeni, uzun kebe, yağmurluk, basturuk, yanicaḡ, çul,
yeḡsiz, büyük aba. gelinlerin yüzine yapıştırdıkları zīnet,
pülekçe, pul. tege daḡi dinülür.

-<< zīnet >>-

"bu otak cūyları tūbādandur
yapuḡi atlas ve dibādandur"

yapı :yapug. dāmen-i kūh, taḡ etegi. binā, imāret. geçid. ḡāne
ve binā itmek.

-<< mişāl >>-

"bu cihānda merdden yapı ḡalur
bī-vefā nā-merdlerden ni ḡalur"

yapıncı ve yapıncak:uzun kıllu kebe, yağmurluk, basturuk, çul, dikdike.

yāt, yād :yad, garīb, yabāncı, muzırr, muḡālif, bī-gāne, ḡāricī.

yat yaraḡ :mühimmāt-ı ḡarbiyye, āteş-ḡāne, ḡor-ḡāne, ceb-ḡāne,
esliḡā, āsker ālāti.

-<< mişāl >>-

"yitişmey anda yāt ilniḡ ayaḡı
ni yāt il kim üzüb yāt otı daḡı"

- yatağ** :döşek, firāşet, mekân-ı meyt, h̄aste, üftāde. h̄irāmī ve h̄aşerāt mekānı.
- yatağan** :büyük bıçak, şāf, kārđ-ı büzürg, sikkīn-i kebīr. seylābe. h̄ançer.
- yatsı** :yatacağ vakit, 'ışā, yatsu namāzı, vakt-i h̄uften, namāz-ı h̄uften, yastu.

-<< mişāl >>-

"yatsıdan şoñgra oķu yüz bir kere
sūre-i ihlāşı ey merd-i sūrre"

- yatğurmak** :yatırmak, bir yana egmek, meyl itdirmek, yan yatırmak.
- yatkun** :çok yatmış, bir yana māl, yatgın, üftāde.
- yatlamak** :yadırgamak, yabāncı, 'add itmek, aba.
- yatalak** :marīz, 'alīl, esīr-i firāş, h̄aste, şahib-i illet, üftāde, nā-tüvān.
- yatlığ** :mechül, yāt ādem, yabancı, 'adū, meşūm, bed-baht.

-<< hamse >>-

"egerçe baraydim yanuğa yatlığ
olar demde oyatlığ min oyatlığ"

- yatmak** :basīt olmak, yere uzanmak, tav itmek, beytūlet itmek, h̄aste düşmek, temāyül eylemek, yatmak.
- yatuğan** :kucağa, yatlağ, sazlık, kārñn, santūr, muzıka, rebāb, ğajek.
- yatugancı** :nevā-zende, sāz-ende, santūr çalan, mutrib, nağme-yer, mūsikī-dān. yatık.
- yatuk** :yaşşı şu kabı, şūrāhī, çal-i ayran yeri, yayık küpü.

-<< mişāl >>-

"rāst kıl āheng-i nevā vü h̄icāz
tuz yatugı birle şıdurğanı sāz"

yatış : hükümdārīn yatdığı oṭayı kıravul, bekleyene dinür, mahrem-i yasavul, havāşdan münāvebe tarīkle hükümdār etrāfında yatan, kesāne yatışıcı dinilür.

yatık : yatgūn, yatıcı, yatışmış.

yada ve yede : hac̣er-ül-matar, yede taşı, seng-i yede.

-<< nevāyi >>-

"yada taşığa kan tikec yağın yağkandın ey sākī
yağar yamğūr dik eşkim çün bolur lāliŋ şarāb ālūd"

yadağ : tereddūd ve meşellü dāyimī, devām, hemīşe.

yadak : yorulmak, zāif, nā-tüvān olmak, hār olmak, lāğar.

-<< mişāl >>-

"körüb zāif mini töhmet itme cürüŋge kim
yadadı her ni mini yoksa cürüŋge yadaman"

yar : yarılmış, uçurum, verṭa, hāviye. yer, cerī, refīk, dōst, cür, dü-gāne. yaratmak, yavrulanmak, maḥlūt.

-<< mişāl >>-

"yār aldıda yörür şūm-ı raqīb
anı kördüm yüregim yarıldı"

yara ve yāre ve yerā: cerh, riş, gezend, cerīha, yara.

-<< nevāyi >>-

"köŋgölüni kılibdur yara ışık okı
terahḥum itinğ kim dil-efkārlarımız"

yaratmak : kuweden file getürmek, halk, ihdās, ibdā, hatr, inşā, tekvīn itmek.

-<< nakşî >>-

"munça'ālemni yaratğan bīr ü bār
yer kökni halk iten perverdigār"

yarasık :şeb-pere, şeppek, huffaş.

yaraş :müşālaḥa, barış, il-dōst olmak.

-<< misāl >>-

"ilinḡge digil kim bu kilgen resūl
yaraşinḡ did sözni kıldım kabūl"

yaraşık :muşlilh, barışık. münāsib, zīb, ārā, tārā, libās ve cāme-zīb
ādem, yaraşıklı.

-<< mahmūr >>-

"ol kırmızı ton kāmēt-i dil-cūya yaraşmış
müşātelik ol zūlf-i semen-būya yaraşmış"

yaraşmış :münāsib, zībende, şāyān.

yaraşmak :yaraşmak, sulḡ ü müşālaḥa itmek, muvāfaqat iderek güzel
olmak, sābıkī meşellü dōst olmak, reft ü āmed.

yaraḡ :silāḡ, ālet-i lāzime. münāsib, müfīd. şemşīr, ḡançer ve
ālāt- i harb.

-<< mişāl >>-

"bu endişedin ḡaşıl olḡac ferāḡ
sepe zīnetin eyler irdi yaraḡ"

yaraḡlıḡ :silāḡlı, esbāblı, ālātlı.

yaraḡlanmak :teşemmūr itmek, āmāde olmak, ḡāzırlanmak, silāḡ ile
müheyyā olmak.

yaramak :yarlıḡ itmek, nef, kār, fayda itmek, kār-ger olmak, liyākat
göstermek.

-<< mişāl >>-

"bu dem ger icāzet birürsin baray
kiley eyle kim her işiñge yaray"

yarpu : çocuk, güdük, tıfl, şağır, beçe, yavru, büte, bala, nev-
resīde, maśūm, dāne, hurd, türk, kiçkine.

yarpuz : kekik gibi bir otdur, cıyık, deltek.

yarpi : yarısı, nişf, nīm, yarım, buçuk, nīme.

-<< koşuk >>-

"yarpısı birinç yarpı māşdur
küce yañlıg karışık bir aşdur"

yarğag : debbāğı olmamış deri. kazak ve moğollarıñ deriden
dikdikleri kürk ve libās, pōstīn.

-<< hüseyñ-i baykara >>-

"senbuluñga bir hitāyı bendedir müşg-i hoten
ger delīl ister iseñg bardur libas yarğagi"

yargu : müşādere, tazīr, pālmāl, zabt-ı emvāl ve emlāk itmek.

-<< mişāl >>-

"bu kilekdin irdi ğarež bu mañga
ki bolğay cenāsıñga yargu mañga"

yargucak : el degirmeni, ās, tegrmān-ı harās.

-<< nevāyi >>-

"hażm iter fikrin hem itgil farž itey nāniñg üçün
kılsa çarh encümeni dāne ay ve küñni yargucak"

yarguci : emīr dīvāni, bir manşıbdır, kati, faşıl idici. hükm fermān.

yargılamak : teskīn, faşıl itmek, davā kesmek.

yargı : yargu, müşādere-i emlāk, tazmīn.

yar kanat :şeb-pere, huftāş, şeppek.
yarılgaş :hediye, hibe, tuhfe, ihsān, armağan, tensūk, ber-güzār,
başış, cūd ü kerem, †atā, yād-gār.
yarlı :faķır, sāil, gedā, miskīn.

-<< mişāl >>-

"islām için yarlı boldim
dīn için zār olub yügürdüm"

yarlıg :menşūr, fermān, yarlık, tevkī, †nāme-i hümāyūn, †amel-i
rütbe, mansīb.

-<< mişāl-i nakşī >>-

"yarlıg-nāme ve inşāsı bilen
çağatay lafzınıñ imlāsı bilen"

yarlıga :raḥmet, mağrifet, †afv, yalқанmak, ihsān, †ināyet-i ḥakk.
yarlıgamak :āmürziş, raḥmet itmek, †afv.

-<< sūfi >>-

"ḥālikā yarlaқа ḥalk-i †āmmeni
ortada min dik māāsī ḥāmeni
ḥaşrde her kimge kilse bir bitig
anda birgil onğ kavlimğa nāmeni"

yarlıgan :āmürziş, raḥmet idilmiş, mähüw.

yarmak :sike, pāre-i beyāz, altun, yamu.

-<< ḥamse >>-

"cānnı yormakğa şatdı ḥāce-i ḥaş
kim bu sevdānı tācir itgey vü bes"

yarılmak : pārelenmek, pārçe, tike olmak, cüdā-şüden.

yarmanmak : tırmalanmak, tirāş, hırāş.

-<< mişāl >>-

"altı yiti katla tüşer yarmana
tüşti uşol tam başıġa yarmana"

yarımça : kâbil-i inşikāk, biçme olamyān odun.

yarmak : iki bölük ayırmak, şakk, şudġ, kısım,, kat, faşl, yeri hafr
itmek.

-<< mişāl >>-

"yeri yarmak bile yol şüdkār kıl
koş sürüb toz ile geşt ü kıl"

yardurmak : yardırmak, ik bölük ayırtmak, pāre cüdā itmek, berāber
kısmet.

yarma : kâbil-i inşikāk. yarma şeftālū, tirāşe, otun, hīme, hīzem ve
odun.

yaruġ : rüşen, şikāf, aydın. çatlak, şakk, ferce, cibāl, ışık.

-<< mişāl >>-

"biyik zātı şevketde cemşiddin
yaruk reyī fikretde hūrşiddin"

yaruġlıġ : aydınlık, rüşenlik, zıyā.

-<< nevāyi >>-

"ey cemālinġ nūrdın rüşen ezeldi tā-ebed
zerre yaruġlıġ ol yaruġlıġ içre ser-gerdān-ı hürd"

yarumaġur : mızımız. revnaqsız, bir şeyiñ saklı. yaramaz, bī-hūde, ġayr-ı
maġbūl.

yarumak :mücellā olmak, rūşen, aydın olmak, yarutmak, ışıklandırmak, şûle, ziy-dār eylemek.

-<< hamse >>-

"yarıt âlemni mihring zâhir eyle
minim bu şām hecrim âhir eyle"

yaruşmak :yaruşlamak, yaraşık almak. rūşen, aydın.

yarı :ortalama, nişfî, vustā, buçuk, yarısı.

yariş :sebk, müsābaka, berāberî imtiḥān, tecrübe, koşmak, dü-
nefer ber-zidd-ı yek-diger, tāz-ı bāz, cirîd, biris takaddüm
itmek.

yeke yarım :birer, yarımşar, yāni perākende ve perîşān.

yarım :nişf, yarısı, buçuk, nīme.

yarın :ferdā, erte, yarınki gün, gelicek gün.

yarındası :ferdāsı, yarınki günü, erte.

yaringi :yarınki gün, ferdāsı erte, bükre.

yaz :tāb-istān, şayf, cevzā, sertan, ker.

yazgurmek :mukāşşır itmek, suçlu itmek, kabāhatlü.

-<< baykara >>-

"ol perî közdin çü muḥaffidür hemîşe veh nice
isteb anı tabmasa mecnūn köngülñi yazuray"

yazmak :yapmak, dürüstlemek, başt itmek, taḥrîr, kitabet, kayd,
meşq, zabt-ı defter itmek, nüvişten, imlā, bimek, tecrîd,
nüvisende.

yazuk :günāh, kabāhat, suç.

-<< hikmet >>-

"yazuḳ bileh yaşıḡı gitti yigirme biş
sübhan igem zıkrögretib kögsümni tiş
kögsümdeki girihlerim sin öziñg yış
ol sebebdin haḳğa sığınıb kildim muna"

- yazı** : sebze ve nebātdan hālī deşt, yazlık yer.
yazıglıḡ : yazulu, nüvişteḡī, muḳarrer-şüde, hükm.
yazım : ser-nüvişt, haṭt-ı ezeli, rūzī muḳadder.
yas : mātem, 'azā, ye's, me'yūs, ihzān, keder, melūl, ḡam-gīn.

-<< sāki >>-

"aḡyār ile berāber ol reşk-i hūr kildi
kıldım teşekkür ammā ye's-i fütūr kildi"

- yasak** : nizām, uşul, ḳāide, zükün, tenbīh, men' zecr, (yasaḡ
çingiz) devlet-i tatar ve moḡol nizāmāt-ı esāseyyidir,
siyāset ḳānūn-nāmesi. (yasaḡ timür) etrākle idāre-i
mülkiyye düsturiy-ül'amelleridir.
yasal : şaff, dizi, berāber, āleste.

-<< misāl >>-

"yörüş resmide bolmas birdi usal
köçerde barrurdu bar irdi yasal"

yasamak :yapmak, imāl, ibdā, inşa, taşbī, binā, inşād, tezyīn itmek.

yasar :yasatmak, yaptırmaq, tezyīn itdirmek, tūzer, bünyād, sāhten.

-<< mişal >>-

"nergis alur alsa bādedin kām
nārih tirisidin yāsar cām"

yasamış :naẓm, tertīb, yapmış, dürüst etmiş, hüner şarf itmiş, icād elyemiş.

yasamış :giyinmiş, libās giymiş, esvāblanmış elbise der-ber itmiş, zīnetlenmiş.

yasancak :tekye-gāh, yaşdıq, visāde, müttekā, yaşdanğac, bāliš.

yaşağ :geniş, vasī, tüzeğ, tertīb itmek.

-<< mişal >>-

"görünür yüzi közgü içre bozuk
üzün yoksa yaşağ kiçik yā ulug"

yasav :şaff, dizi, tertīb.

-<< mūnis >>-

"közleriğ katlim üçün gamze kılıcın tartib
müjelerdin yasamış her sarı kaşdımgā yasav"

yasavul :yasaqçı, yasaq memuru, muhāfaẓa memuru, kawās, asyā-yi vusṭāda yasavullar tayak ve degnek ile hidmet-i mirīde gezenler.

-<< mişal >>-

"muşaffā idilmiş re-ver üste
yasavullar itmiş şaff-ı ārāste"

yastamak :ve yatsanmak, bāliš itmek, düzletmek, tesviye itmek, tayanmak, tekye itmek, sügenmek.

-<< müzmer >>-

"kulluk için āstānıñ yustanıb yatğan ulus
şehr-i fūrāndın biridr mülk-i irāndın biri"

-<< mişal >>-

"dü-gāne cān boldı toy
toy yostuğa başıñg koy"

yastancak :arka virüb rāhatlanmaq, yaşdangac, tekye-gāh, süyenmek,
āsūde.

yastuk :bāliš, yaşdıq, ittikā olunacaq visāde, müttekā, bālin, tekye.

yastanmaq :dayanmaq, süyenmek, tekye itmek.

-<< nakşî >>-

"nāz ile qolıñgı koyma bilıñge
kılğa yastanmaq bolur mu ey nigār"

yaskamak :yatsamak, tekye edinmek, müttekā bulmaq, taziz itmek,
dayaklamak, dögmek.

yasmak :yatsamak, ārāste itmek, şaff şaff dizmek, berāber itmek,
pūşişlenmek, elbise giyüb zinetlenmek.

-<< şarkı >>-

"yol üstünde turmage raflar yasaldı yasaldı
şah pesendi körmege şaflar yasaldı yasaldı"

yasmuk :ades, mercimek, māş, cevāhiri.

yasun :üstühān, kemik, azm, süyek.

yaşşı :yaşşı, pehn, ariz, kiñg, düz, yalfak.

-<< mişal >>-

"yaşşı yüzli közleri tar bir kişi
kalmuk-şifat çölde yörüb kiledür"

yaş : çocuk, hadâsetlü. ıslak, tâze, ter, körpe, rutûbetlü, nem-nâk, yeşil, dümü, eşk, sirişk.

-<< maḥdüm kulı >>-

"eger pîr sin ve ger yaş
sırrıñ ħalka kıılma pāş
sırr saklayan mihekk daş
zer yanında billüdür"

yaşlıg : tufüliyet. rufûbet. kiçik. yaşlıg, ḥürd-i sâl. beçe.

-<< mişâl >>-

"āgehî bil kicevü kündüz işidür āh fiğān
köymege kim üçrese bir yaşgına dil-bergine"

yaşar : üç yaşar, biş yaşar gibi bive. kühen-i sâl olmak, terakķî ve ziyād.

yaşarmak : eşk-âlûde olmak, nem-nâk olmak, sirişk dökmek, göz yaşı akıtmak.

-<< mûnis >>-

"raḥşırñı bu yan sür ayakı tofraķnı sal
közmege ki hicrān semtidin yaşarıbtur"

yaşamak : muammer olmak, imrār-i ömr itmek, terakķî, izdiyād, büyümek.

yaşımak : yaşmak, tarz maḥşûşda olan nisā örtüsü, yaşamak, örtmek, örtünmek, tutunmak, lüçek, ser-endāz.

yaşımtul : yeşile çalar reng, sebz-vārî.

yaşurmak : örtmek, pinhān, ihtifā itmek.

-<< mûnis >>-

"yaşurgalı ānızınğ kuyaşın
eşk itti közümni aḥter-efşān"

yaşurukluğ : muḥtefî, gizlü, pinhān, pūşide, mestūr, mektüm, caķa.

yaşurun : gizli, maḥfī, pinhān.

-<< meknūn >>-

"her nice kim zār-ı işkıng yaşurur min il ara
bir maḥalsiz āh ile barın āyān eyler köngül"

yaşunmak : örtünmek, pinhān olmak, ihtifā itmek. (yaşulmak) eyzan bu gibidir.

-<< misāl >>-

"tağ ara yaşundi bu zerrin gazāl
müşg-i hoten saçtı nesim-i şimāl"

yāşık ve yaşık : ve yışık, āzlāb. yağız at, çender, sengiz, şilmuk, pey.

-<< efsūs >>-

"yaşig gūştinġ şūrbāsında tat olmas
ğuma her cend ayim olsa zāt olmas"

yaşıl : tāze. sebz. ḥāzrā, aḥzer, yeşil, kebūd, gök.

-<< maḥdūm kulı türkmān >>-

"igeni akdır eli yaşıl nikablı
uğraşdı men bile bir irni kördüm"

yaşıl baş : yeşil baş, gök-ser demek. bir nev ördek ismidir, gök kūrān gibi.

yaşın : berķ, sāika, yıldırım çakmak, rad.

-<< sūfi >>-

"ināyet kılsa bāzi ād-ı mizād
öter andın yaşın dek bāzi çün bād"

yağ : revġan, semin, dühn, şahm. rūh, cevher.

-<< mūnis >>-

"her nice tōksem eşkni derdim otı bolur füzūn
gūyā ol otğa eylemiş işk ğamı sunı yağ"

yağcamur : yağımcur, etmek, çörek, taħn ve yağ ile yapılır rencir
taāmi.

yağdu ve yahdu: nūr, ziyā, aydınlık, rūşenlik.

-<< nevāyi >>-

"mihr-i ālem-tāb ara bolsa cemāliñ közgüsi
kice hem kündüz kibi kılğan cihānnı yağdusu"

yığac : dirah̄t, şecer, çūb, yığac. seng. ferseng. taş çakırım, saātle
yol fersah̄.

-<< hikmet >>-

"horāsānda tōrt yüz yaşnı yaşadılar
yigirmi tōrt yığac her kün öçer dōstlar"

yağduluk : şāne, muşt, tarak, aydınlık, rūşenlik, nūr ve ziyā. türki
yahtı.

yağrın : yağır atıñ omuzları arasında yağlu yeri, arka tarafı, yaralı
yağrını.

-<< mişāl >>-

"olmuş ol yabu bütün çirk yağır
tük anğa zerih̄ni yasur çağır"

yağlagumak : tilā ālāti, tehdin, kayıncaç itmek, tezlin itmek, etimeye yağ
kıymak.

yağlamışı : yağlamak fiili. moğollarda ilk ewel bir delikanlınıñ şikāra
gıtdığı vakt büyük barmagnı yağ ile şüretler ve buña
yağlamış tabir iderler.

yağılbaş kuşu :bir nev kuş ismidir. meydān-ı harbde daħi ālemiñ ayağına ilk önce başına getirildiği hālde bunda daħi ālemi yağlamış tábir iderler.

yağlıg :bir pārcesi envāi vāder, mendil, dest-māl, çevre, rüy-māl, kılağı.

-<< misāl >>-

"bāzār baradur kızgine
yağlıg aladur kızgine"

yağmak :nāzil olmak, yukarıdan düşmek, yağmur, kar, dolu dökülmek.

-<< nevāyi >>-

"saçsa encümdin felek yaşığa yüz miñg dürr-i nāb
jale-i ğam bil ki yağdurgay bir āfetliĝ sehāb"

yağmur :maṭar, bārān, rahmet, bāriş, yağış.

-<< misāl >>-

"yağmur yağar dāne dāne
her biri mişl-i dūr-dāne"

yağı :düşmen, yabancı, fakīr, yağı, ğanīm, yavu, ādā, bī-gāne.

yağır :atiñ omuzları arasında yağlu yeri, at yağırı, omuzlarını eger urub peydā olan yāre, cerāhat.

-<< misāl >>-

"bir yağır at mañga inām eyledi
dehrde özini bed-nām eyledi"

yağız :siyāh, kır, şeb-dīz.

yağız kara :kara yağız, siyāh tonlu at, kara siyah, müşĝin, eşheb.

yağış :yağmur, bārān, rahmet, maṭar.

-<< nakşî >>-

"yağış yağıban tağ dere güm boldı
āmū ile aras bahri mādūm oldı"

yağıkmaq : düşmen olmak, izhār-i ādāvet itmek, ādā, yav olmaq.

yağın : yağış, bārān, rahmet, maṭar.

-<< nevāyî >>-

"çikib kavs-i kuzahdın ya köngüller zahmine anıñ
yağın meddi ḥaddıñ ve katre sular anda peykāndur"

yafrag : yapraq, berg, varak, vert.

yak : semt, cānib, kenār. girībān. kurb, yakın. taraf. sūzān.

-<< hikmet >>-

"kırk yitide yiti yakdın ilhām yitti
sākī bolib cām-i şarāb ḥācem tuttı
şeytān bile nefs-i hevā özi kitti
zātı uluğ ḥācem sığınib kildim sañga"

yāka, yaқа : girībān, taraf, dest-be-girībān. kināye ez ceng ü cidāl.

yaқarmak : ācz-ül-ḥāḥ itmek, iltimās, ricā eylemek.

yaқalamak : tutmaq, yaka pāçe kavramaq, sarılmak. mesūl tutmaq, ele
giçdirmek.

yaқtu : nūr, ziyā, aydınlık, rüşenāyî, yaḥtı.

-<< kāmî-i şaşî >>-

"mihr yaқtusıda zerre bolmağan dik aşikār
yüz tümen miñg mihr pinhāndur yüzüñg yaқtusıda"

yaқturmak : tutuşdırmak, yapışdırmak, taşdıq, kabūl itmek, münāsib.

yaқmak : iḥrāk etmek, işāl itmek, sūḥten.

-<< mişal-i āgehī >>-

"kalmağay gül bolmayan bar u yokım
ger bu irse işve üyten yakışing"

yākın, yakın : kařīb, zūd, yağuk, yavik, civār, nezdik, nevāhī, sahir.

-<< fużūlī >>-

"yakınım dur ki maqsūdum olur hāşil saŋga yetsem
bi-ħamdi lillāh bükāsındın yaŋga rehber yakınımdir"

yakınlaşmak : taķarrüb, iķtirāb, muķārenet itmek, yakın olmak, hem-
civār, hem-sāye.

yañ : cenāh, kenār, ķurb, civar, nezd, cihet, semt, yan.

yalağ : hayvānātīn şuladığı bir taş tekne.

-<< āgehī >>-

"heves-i cām-ı cem itmen āgehī mey-nūş iter çağda
ki cām-ıcem miŋge yār itleri siŋgen yalağı bes"

yal : parlak, düz, musattah.

yalaymak : iltimā, tiz, dirahşān olmak.

yalamak : līs itmek, dil ile silmek.

-<< mūnis >>-

"geh künim deşt gāhī tağ itegi
men şeydānı dimēngiz yalangāç"

yalanğirat : bir nev büyük fāre, sıçan ve mūş-ı büzürg, sıçkan, yumran.

yalanğ : bürehne, üryan. dikilmemiş kumāş, alaca. cāy-ı meydān-ı
vāşī. bir kat, bir tabaka, yalinğ kat, yalinğ tuş, yalinği
gibidir. emr-i līsiden, yilmek, silmek.

-<< misāl >>-

"zāhir kılıban ol leb-i ḥandān üze ḥatt
ḥālīng tüşüb ol ḥatt üze andak ki nuqat
ḥāh olsun alar rāst-ı rakam ḥāh-ı ğalaṭ
almak yalab ārzū durur maṅga fakat"

--<< āgehi >>-

"tā cünün deştığa kirdim kılıban başı yalaṅg
şarsar āhim ile tuttı cihānı topalaṅg"

yalanġacġuci : üryān idici, çıplak ve soyġuci.

yalanġaclamak : üryān, bürehne itmek, çıplak kılmak, sāde itmek, tecerrüd
itmek, lüç ve lüht eylemek.

-<< misāl >>-

"ḥükm kıldı ki açingiz resenin
yalanġaclab āzāb iter ki tenin"

yalanlaşturmak : üryān itdirmek, çıplak kıldırmak, lüç ve lüht eylemek.

yalanġsamak : bir şeyiñ peyine düşüb aramak, arkasına inġsesine zahrine
düşerek, cüst ü cü itmek.

yalanun : bir yere sürätle āsker sevġ itmek, leşker irsāl itmek, çerig
ve koşun ve almanı ordu-gāha göndermek, şilāt-ı ser-bāz,
başı bozuk nūger ātf itmek.

yalanlamak : parlamak, dirahşān olmak, yalvarmak, ricā itmek, pür-
ḥande olmak, şaşāalanmak, lemēān, yıldıramak.

yalav, yalavuz : külāhiñ etrafına tutılan kırmızı ipek pārçesi, bayrak, ālem.

--<< āgehi >>-

"ışk mülki şehi min ḥin-i belādur sipehim
medd-i āhim ālemim şulesidür anġa yalav"

yalparmak :yalvarmak, temelluk eylemek, ricā, tazarru', iltimās itmek.

--<< sūfi >>--

"taķı zencir iterler ger deniġa
terahhum bolmaġay yalparġanıġa"

yalpak :pehn, geniş, yalpuķ, yaŗı, yayvan, raķik, teng, vāsi.

--<< misāl >>--

"o yalpak kāseden ıktı bir āvāz
didi birden hūdāġa yalbarıng bāz"

yaltak :mūdāhaneci, iki yūzlū, hōŗ-āmed gūy, yūze gūlici.

yaltaķatmak :mūdāhane itmek, oŗşamak, medh itmek, vaŗf eylemek,
birisine pey-rev olmak ve tabiyyet etmek, naķl ũ politikacı.

yaltaġlıġ :mūdāhane, senā ve sitayıŗ itmek. rūŗenlik.

yaltırak, yaldırak: yaldırak, sitāre-i sūheyl. rūŗenāy, parlak, řaŗāā.

--<< misāl >>--

"kubbesi tıla revāķı zer-feŗān
yaldurar ol künbed-i gerdūn-niŗān"

yaluk :eli, sefir, resūl, vekil, miyāne-rev.

yalımak :behre bulmak, rāhat etmek, sāyesinde geinmek.

yalı :düzlenmiŗ, temizlenmiŗ, yoluna konılmıŗ.

yaldamak :atiñ yolından utmak, gerdenine il omak, misās etmek.

yalduz :yaldız, yaldırak, parlak şey, cifalı.

--<< miŗāl-i maŗmūr >>--

"pes kāġıdı yaŗı ġattı ālā
yalnuzladı oldu āyn-ı tılā"

yalduzlamak :tezhīb, tezyin itmek, zinet virmek.

yaldıramak :parlamak, dirahşān, lemeān itmek, uzakdan şaşaalı ve mutallā görünmek, şavklı, cilālī.

yaldırayış :parlayış, berrāk, rūşen, lemeān, pertev.

yalğan :yalan, kez̄b, bühtān, dürüg.

-<< nevāyi >>-

"ve ger yalğanğa āhir bolsa rāci
bes ol söz vāki olmış gayr-ı vāki"

-<< mişal >>-

"yalğan olsa mülāyemet āmiz
vahşet-engiz çindin anğla āziz"

yalguz ve yalınguz:yalnız, āri, sāde, tenhā, tek.

-<< sūfi >>-

"āmelning nefi hem imān bilendür
kaçan yalguz āmel kılğan bilendür"

yalgın :serāb, şibh-i bi-āb.

yalkamak :müāvenet itmek, imdād eylemek, yardım, kuvvet virmek, dest-girlik eylemek.

yalkımak :dişi hayvān kızmak, gevşenmek.

-<< mişal >>-

"bular ilge mining işkim işidin
kulağım yalkıban il karğaşidin"

yalkıtmak :taşdı, taciz itmek, ilticā ve tazarru, ibrām eylemek, yalvarmak.

yalmağuz :yiyüb toymaz, dāyim aç, karpıb, sarılıb yiyici, cūf.

yalman :tiz, tünd, tizlik, bürrān, rahşende.

yalı :deryā kenāri, leb-i deryā, sāhil, adak.

yalın :pertev, şüle, āteş, alev, efrūhte. ricā iltimās, tazarru,
yalvarmak, temelluk, germi ve şiddet-i nār.

-<< nevāi >>-

"ot yalın dik raḥş her yan kim sürüb
ol çakın birle cihānı köydürüb"

-<< mişāl-i diger mūnis >>-

"raḥş-ı himet min tutub muḥkem yalın
yār izidin yit kerem kıl dib yalın
yok u barımını yakıb kül eyledi
ışk otıdın kökge çıрмаşğan"

yalınkat :yalnız, mücerred, münferid, bir kabt, bir tek.

yalıng :yalıncaḳ, üryan, bürehne, lüç, çıplak, lüh, bī-libās.

yalınmak :yalıng, oynar, alev, şüle, leheb, eleñge, pertev. yalvarmak,
şāhibi oḥşamak, ricā itmek temelluk eylemek.

-<< mişāl >>-

"sañga niçe yalıglıb yalbarayın
ni kim kilse başımğa ḥōş köreyin"

yam :menzil, bār-giri, çelek, āsel, bermil, pici koğan. semerkan
ile ḥocend beynindebir memleketdir.

yamcı :tatar, kaşid, postacı ve dekci ve ārizacı müjdeci, çapar,
ḥaberci.

yamac :tağa yamanmış gibi pārçe yer, gedik, ilāveli, mevki, cebel.

yamağ :yamağ, munzamm, muāöin, pārçe dikmek, yamak tike
ulamak, pare komak.

-<< mişal-i kâmil >>-

"ey hoş ol kim kiyedür fakr tonın
anğa yüz rukâ sehâvet yamalıb"

yamağlıg : pāre ve pārçe konılmış libās ve cāme, jende-i dervīşān ve
kalenderān.

yaman : kötū, habīs, muzırr, fenā, musallaṭ, bed.

-<< nevāyī >>-

"yaman yahşını tıngıridin anğlagıl
yamannı yaman yahşını yahşı bil
yamannı eger yahşı kılsañg gümān
irür yahşını hem digen dik yaman"

yamanlamak : fenā söylemek, mazarrat, irāş itmek, şikāyetlenmek.

yamğur : yağmur, bārān, yağış, rahmet, maṭar.

-<< fazlı >>-

"yār kaṭıg kōngli eşkimdin mülāyım bolmadı
sūd kılmās her kaçan yamğur yağar taş üstige"

yan : yañ, taraf, cenb, kenār, civār, māıyyet, nezd, cihet, ınd,
sūy, pehlū.

-<< mişal-i zevki >>-

"bir bağ bu yana sevdiğim
uyma zemāna sevdiğim
kalma ziyāna sıvdığım
züleyhā cān çiki çiki"

yana, yine : edātdır, yine, gene, defā, diger, bār, başka.

-<< mişal >>-

"bola almas yine kün tūsen gerdünğa sūvār
sin bolub çehre-güşā sigrese astıñde bedev"

-<< dīvāne >>-

"nice didim işk otına yanmayun yanay köngül
yanmayub yanding yalinma şimdi her yanay köngül"

yanındaki : nezdinde, indinde, kurbında, etrafında, cenbinde.

-<< mişal-i emir >>-

"zülf-i şeb-rengi ayağı üzre koymaklığa baş
sāye yanglıg ser-nigün serv kaddi yanındadır"

yanayı : içindnen bir başkası, digeri, gayrı.

yanışa : yakın, karib, civar, nezd, cenb, işak etmek.

yanışmak : ve yaklaşmak, yatışmak, tekarrüb etmek, yakın intibak,
intisab, rabt etmek.

-<< mişal-i edā >>-

"yitişmes saṅga arz ü dādım meniṅ
anıṅ çün yanaşmak murādım meniṅ"

yanamak : bilevlenmek, tiz, bürrān etmek, kıraklamak.

yanagan : bilevlenmiş, tiz, bürrān tünd itti, keskin.

yantak : yandak, yandık, beyāzca, dikin, hār, tiken, teken.

-<< mişal >>-

"tüye ki yantaktır kār bolsa boynını uzatur"

yanbu : çin aqçesi ve gümüşi külüle at tuyacı meşellü nukre, yamu,
yanbu.

-<< mişal >>-

"çin ü maçin yamusı bisyārdur
nukre ve tılāsi bī-hadd burdur"

yanbaş : yoni başında, kurbunda, nezd, cenb, kenār, duş, pehlü.

- yancaḳ** :yanḡic yanpuri giden ḥayvān, bergüstvān at takımı, çuḳal zırh.
- yançḡay** :bir şeyi rīze rīze idecek ālet, kıyacak esbāb.
- yançmak** :dögmek, ufaltmak, rīze, nerm itmek.

-<< hikmet >>-

"eyā nādān maḥnā bol dib aydı bildim
andın songra çöller kizib giyāh yidim
rūzī kıldı āzāzilni tutub mindim
lenger tōkūb bilin basıb yançdim muna"

- yançuk** :kīse, ceyb, ḥalta, hemyān, çanta, ḳabçuk. basılmış, çiynelmiş.
- yandaş** :āşinā, aḥbāb, dōst, teḳarrūb itmek. ḳatārda bulmak yetek at.
- yandaşmak** :hem-dūş, hem-pehlū olmak.

-<< mişāl >>-

"velī tapmas idi bu işge çāre
ki yandaştı billūra seng ḥāre"

- yandaştamak** :yandaştırmak, teḳarrūb etdirmek, yaḳın etmek.
- yanḡu** :yanḡın, ḥarīk, şerare. aks-i sada, avaz, taḡ sadası.
- yanḡu** :yanḡın, harīk, şerāre. āks-i şadā, āvāz, taḡ şadāsı.
- yanḡulamak** :yanḡılamak, taḡlar şadā itmek, āks itdirmek, inikās itmek.
- yanḡı** :taraf, cenb, pehlū, kenār, yan.
- yanḡaḡ** :ceviz, ḳūz, çār-maḡz.

-<< sūfī >>-

"riyāzet meyvesidir mişl-i yanḡaḡ
ki cendi zāhiri şaḡ bātını yaḡ"

yeng, yengi :nev, t̄āze, yeñi, cedīd.

-<< miṣāl >>-

"imdi bütken serv dik her sarı kaddi cilveger
yengi toĝkan mihr yañlıg h̄üsn-i r̄üz efz̄ün yigit"

yañga :cānib, semt, yanca gidēn; saĝdic kadın, yenge, deyze,
h̄izmetci, ŧeb-i ārūs, soygun.

yañgaçığ :iki taraf, tarafeyn, dü-cānib.

yañgarak :bu tarafrak, bu cānibrak.

yañgag :yanan, had, āriž, ızār, cevz, ĝūze, ruḥsār, r̄üy.

-<< m̄unis >>-

"ey perī kilgil beri kim al yañgağingni öpey
geh yüziñdin b̄use eyleb geh saĝağingni öpey"

yañgsılamak :birisini taklīd itmek, pey-rev, muḳallid, maŧhara.

yañgşamak :ziyāde söylemek, çeñe yarıŧdırmak, givezelik itmek.

yañgşak :aĝzı yayvan, tatsız, giveze.

yañgla :deñlü, meşellü, m̄anend.

yañlıg :deñl, meşellü, gibi.

-<< miṣāl >>-

"bil riŧtesi cān-i zār yañlıg
cān perdesi içre tar yañlıg"

yañglamak :tāzelenmek, teceddüd itmek.

-<< miṣāl >>-

"ŧaḥ-ı tarabım bu dem kılıb ĝül
baŧım üze yañglab açılıb ĝül"

yañgmak :ĝalaṭ söylemek, sehv ü ḥatā itmek, yañlıŧ, yañglamak.

-<< miṣāl-i cezmi >>-

"vaşlını tevakkū itgim yār
billāh bu degil yaŋlama zinhār"

yaŋıltmak :şaşırtmak, tağlīt itmek, ğalat, melal, ğaflet, sakım, batıl, zum.

yaŋıŋı, yaŋıglıŋ: sehv, ḥata, ğalat, melāl, ğaflet, saķım, bātıl, zūm.

yaŋıltmaç :yaŋıltma, bilmece, tekerleme, oşüg, efsāne.

yaŋı :yeŋi, cedīd, nev, tāze.

yaŋılamak :tecdīd, tāmīr, termīm, tekrār itmek.

yanmak :maḥrūk olmak, āteş-zede olmak, bişmek, köymek, yanmak, ḥarīk.

-<< kāmīl >>-

"yanurda her dem itib asru müşfikāne dūā
egerçe luṭf ile kıldıŋ maŋga vedā ammā"

yandurmak :yakmak, mum ve kandīli tīkād itmek.

-<< nevāyi >>-

"nevāyi örteben özlüg ḳadem bu yolğa koy yaŋı
ki her hem-rāh kim bolğay tecerrüd mānīl yandur"

yava :ġāyib, zāyi, faḳat, yabancı, düşmen, adūw.

-<< mūnis >>-

"tüş tüşimdin başıma kıldı ğulüw derdü ğāming
kişi dik kim ḳapğay dört ḫarafıdın anı yav"

yavaş :yavaş, ḥalīm, ḫafif, nazīf, tıp, āheste, ḫamuş, ḫirām, seken.

yavçı :ziyāfete ve düğüne dāvet idici, toy, sürür.

yavaşmak : hālīm, nazīf, sākīn olmak, mülāyīm, nerm, şahīb-i temkīn.

yavan : lezzeti ğarīb, bī-meze, lezzetsiz, savık.

yavġan aşı : aşı giceden kalma, bayad taām, şeb-mānde.

-<< mūnis >>-

"hōşdurur hān-ı kanāāt ara yavġan ve umaç
bolmasa bolmasa altun tabak ve anda pilav"

yavçın : misāfir, mihmān, konuk.

-<< mişāl >>-

"kim keremin kōrgey bu hāli bile
yavçın aġırlar kimşi māli bile"

yavruk, yavru : hayvān beçesi ve yavru, bala, buta.

yavşan : dikenlü batar şeyler, bir nev otdır. odun nevinden şıh,
dermene, has, hāşāk, seleng gibi.

-<< mişāl >>-

"meniġ önüne ni koysa berniş olmas
yavşan selengden āteş olmas"

yavlak : düşmen-istān, adūsı çok olan maħall. ācīb, ğarīb,
hengāme.

yavlamak : muħārebe, müzāreye itmek, düşmeni yenmek, ğālib
gelmek, ceng ü cidāl, yavı kaçırmaç, kırmaç, kesmek.

yavmak : pārçe pārçe, rīze rīze itmek, pāreletmek. düşmen kırmaç,
ġalebe itmek.

yav : düşmen, adā, ğanīm.

-<< mişal >>-

"bu meşel öyle ki yav kaçsa bahādur köpelür"

yavuz :pākize, ālā, nīk, hūb, güzel, müsteşnā.

yavuşkarı :yakın, karīb, nezdīk, behem, hem-reh, birlik.

yavuklaşmak :nām-zed itmek, yār olmak, yavuklamak, teḳarrüb itmek, yakın.

yavmak, yavuşmak:eyzān. teḳarrüb itmek, yakın gelmek.

-<< mişal >>-

"çü yokdur bir nazār kılmakğa tābı
çıkar ğamğa yavşur cān-ı ħarābı"

yavutmak :taḳrīb itmek, yavuk eylemek, yanına götürmek.

yavuḅgmak :tebdīl, maḥvīl itmek, döndürmek, taḳlīb eylemek, karīb olmak.

yāve :bī-hūde söz, herze, saçma kelām, sapsata, ğayr-i merbūt.

-<< mişal-i rāci-yi ḥārezmī >>-

"uyal uyal uyal ey rāci uşbu sözlerdin
mekr mekr mekr itmeş sen özge yāve hezz"

yay :okun kemānı, ḳavs, kemān. yazīn kemāli, tāb-istān, mevsim-i şayf.

-<< emīr-i ferġana ömer ḥan >>-

"ni fikriñ bar idi güller tirib bu yadaşğa asmaḳdın
teġāfūl yaynı iki muḳawves ḳaşğa asmaḳdın"

yaya ve yayak :piyāde, asākir-i piyāde. yayang.

-<< nevāyi >>-

"şen ḥayāt itti kim ürür nā-kām
yayaḳ itmek bu nev yolğa ḥirām"

- yayaklamak** : māşiyen hareket eylemek, rāhil olmak, piyāde gfitmek.
- yayang** : pā-keş, meşy, piyāde yürümek.
- yay-ı oğlak** : burc-ı âkreb. keçi boynuzu, meyve-i buyan, asl-üs-sūs cigit ve dānesi.
- yayçı** : çarcu ile buḡāranin mā-beyninde vāki bir kaşaba ismidir. yay yapan eşnāf. kemān-ger, her şey yaynı yapın isnād.
- yaydak** : sāde cevşensiz at, esb-i bürehre, çıplak ḡayvān, ūryān, bī-çabduk.
- yaykalmak** : yayıla yayıla ḡirām eylemek, naz ile pehn pehn yol yürimek, sallana sallana reftār eylemek, āheste.
- yaykanmak** : yıkanmak, iḡtisāl itmek, şuya girmek, āb-bāzi, ḡusl.

-<< mişāl-i vezir >>-

"yaykanmaḡa kirdi ol peri-rūy
āyine mişāl boldi ol cūy"

- yaykara** : tehdid, şiddet ḡürilti, baḡırış, şamata.
- yaykın** : serāb, şüre-zārda nümūd-ı āb, çöl beyābānda su mişāli görinen serāb.
- yaylak** : yayla maḡalli, şahrā, bādiye, göçmen yeri, yayla.
- yayla** : yay mevsiminde otırılan serin taḡlar, şayfiyye-i cāy-i germā. bombayda, pevne, keşmir, paḡab cānibinde, şamla mekke-i mükerrerede tāyif gibi.
- yaylamak** : yaylaya çıkmak. yābān.
- yaylamış** : mevsim-i yay, yaylaḡa çıkmak, delh ve sahrāda ḡayme-nişin, göçemen.
- yaymak** : tabsit, neşr, işāā, bast, fūrüş, nemdīd, tefriş itmek, ḡuşād eylemek ve pehn-kerden, ilān ve ilām.

-<< misāl >>-

"ustam sen ustam sen itme bahāne
āvāzīng yayıldı cümle cihāne"

- yayma** : satıcıların ufak sergisi, hurdevâtçı, yaymacı.
- yaynı** : hafif, yüngül, sebk.
- yayık** : türkistānda vāki büyük bir nehir ismidir. kufi ve ayran zarfı, düğ ve çalabı, çaykaycak peçi.
- yılar yılar** : birer birer, yavaş yavaş.
- yetül** : yer, arāzi, mülk, gābrā, zemīn, tofrağ.
- yetim** : bī-peder, bī-māder, öksüz, yeke, hizmet-kār, uşak, ücretle tutulan rençber, mezdūr, meli.
- yetmek** : elvirmek, kāfi, dāmi olmak, vāsıl-ı hadd olmak, bī-kes.
- yeti ve yiti** : yedi, heft, seb.
- yaḥşı** : güzel, eyü, mergüb, nık.

-<< kör oğlı >>-

"yuḥşīnīng yüzi cennetdür
onı körmek gānimetdür
yamanīng işi minnetdür
zer birse alıcı bolma "

- yaḥşılamaq** : eyü itmek, nef tigürmek, fāyde.
- yedek** : yedekdaş, māiyyetde giden redif şeyler, ḥuşūşen at yedegi. esb-i nümāyiş, yetik.
- yedmek** : yapışub, çeküb götürmek, delālet itmek, çekmek.
- yıratmaq** : teb-id eylemek, dūr ve peydā.
- yırmaq** : az ayırmaq, teşkik, taqlık eylemek, cüdā-kerden.
- yirekmek** : nefret itmek: tāāmdan bezmek, zemm ü kaḍh itmek. rabt eylemek, tirkeşmek, kaṭār.

yarag : esliha, âlet-i harb, esbâb-ı sipâhi, kerî, nîze, tûfeng, şemşîr ve sâyre.

-<< mişâl-i nevâyi >>-

"akara başladı baş ve tüküle başladı tiş
sefer yarağını tutgin ki tüşti başınğa iş"

yezne ve yizne : enişte, şevher-i hemşîre.

yasal : şaff çekmek, bir düzey durmak, alay çekmek, âreste.

-<< nevâyi >>-

"ey ki müjgândın yasal tartıb köngüller kâsdığa
köz yumub açkunca uş bu haylni kuzğatma köp"

yestehlemek : telvîs, tednîs, terzîl itmek, pislemek, necîs etmek.

yağak : yûn, peşm, tûy, kıl, çeng, müy.

yilkun, yilkın : korkmuş, sinmiş, ürkek, mergûb, merhûb. gez. turfet-ül-
hamkâ, yulğın.

yeling : bî-pervâ ferâh mahall. ağacdan binâlı bir mekân.

-<< mûnîs >>-

"ni âceb kılsam yolıda peyker-zârımni hâk
kim çıkıbdur şeh-süvârim atlanıb mest yeling"

yelev : rekz-i âlem, işâret-i tuğ.

yilim : yapışkanlık, lücûzet, zelc, tutkal, şamğ.

yemden : bir nev' dan unundan rakîk pişürilmiş tââmdir.

yim : yim, yimek, at yemi, hûrâk-i hayvân.

yinegen : gergadân, gürg.

yıpar : misk, müşg, nâfe, göbek.

-<< hikmet >>-

"yıpar idi kögerdi şahrâ muattar boldı
bir kulığa buyurdi çıkıb körgil didi ya"

yavaşa :azgın atların kulaqlarına urulan âletdür, arabek.

yuyan :aldatmak, eglendirmek, meşgûl eylemek.

-<< hikmet >>-

"alarnı köngli üçün kazaŋga ot yakar men
hâtırige bakar men yuyansunlar didi yâ"

yupka :hafif, zâif, rakik. açılmış hamur yaprağı, yufka.

-<< mişal >>-

"yupka şakk ayırmak içre mergüb
nevk kılmaŋnı yargu dik hûb"

yut :kar izdihamı, tûde-gün.

yutal :sürfe, sūal, öksürük.

yutalmak :sürfe itmek, öksürmek, yütelmek.

yutgun :girdâb-ı bād, halka ab, cüş u huruş, yutalmak,
yutamamak.

yutgunmak :boğazda yutar gibi yapmak.

yutum :cürâ, yudum, bir içim, cüz-i şey, bir killet, biraz.

-<< mişal >>-

"bir yutum şu kimseye birmez bañil
gerçi olsa aĝniyâdın ol rezil"

yutmak :bel, ekl, ibtilâ. taħammül, süküt itmek. yütmek.

-<< mişal >>-

"min yutub hûn-âbe yıllar il çikerler cam-i âyş
çâre yok ol kim ezeldin baht-ı nâfir-i câmni"

yu^ˆ :cū-ül-kelb, yalmağuz, yiyib içib doymaz, yuħa daħi dinülür.
yohsul :fakīr, muħtāc, gedā, sāyil, dilenci, yoksizlik.
yuhu :ħāb, uyķu, nevm.

-<< fużūlī >>-

"bu vişāli yuħu aħvāli dimek mümkün idi
eger olsaydı yuħu dīde-i giryānımıza "

yürek :fuād, kalb, dīl, yürek.

yür :hareket it, git, koş, reftār, yūri. ruħ, ru.

-<< mişāl >>-

"körünġ bol intizārını hemişe ħaste dil eyleb
yürübdür der-be-der dāyım ki ömrüm bī-ħisāb ötti"

yurt :mesken, mevā, vatan, memālik, vilāyet.

-<< mişāl-i koşuķ >>-

"yurt igesi yurtıñg kitib baradur
moġol sansız koşun bilen kiledür"

yortak :ķaba, eşkin, lük lük ve lüke.

yurtavul ve yurtaġıl: öñġde ilgār ile giden süvārī, alman piş-dārī.

yurtçı :kılavuz gibi yol baķıcı ordu, kārāvān maħall-i nüzūlini tayīn
iden memūr, kārāvān başınıñ tabīi olan yolcu.

yurtġa :mezār-istān, ġūr-istān, kabr-istān, pūşte-zar, mezārlik,
türbe. vilāyete daħi itlāķ olunur.

yortmak :devrānı gezmek. ķaba, eşkin yürümek, lüġġī, yortak.

-<< mişāl-i rācī >>-

"yorta yorta helāk boldum men
koşmadan derd-nāk oldum men"

yortma :sürāt hareketle yol yürüme, koşma, çapma.

yurdi :igne deligi. semm-ül-ḥinyāt. sūfār, şikāf-ı sūzen, meġāk-i
ibre.

yorga :eşkin, hem-cele, yorga tāz, çifte koşmak, yürüme.

-<< darb-ül-meşel >>-

"tar u teñ dik urmalab
büdene dik yorgalab "

yorgalamak :kur dişi koşmak.

-<< nevāyi >>-

"yorgalamak vakti çü salib ayak
kebg-i deri aldıda andak ki zāġ"

yorgun :bi-tāb, taāb-nāk, mānde, ḥelāk.

-<< nādir >>-

"bu kün nāz ile ol meh-veş seferden kildi yorgundur
kızarmış reng-i ruḥsāri kuyaşdan turfe gül-gündür"

yüğüzmek :tesyir, revāne, sevk itmek, yürütmek. tereddüd itmek, rāhī
mek, uzadmek, teşyī itmek, salıvirmek.

yüğüşmek :yüğüüşmek, koşşmak, çalışmak, sürātleşmek,
yüğüüşmek, hızlaşmak.

-<< revnağ >>-

"ḥirām itib yūsuf ötüb kitürdi
züleyhā arkasından tiz yüğürdi"

yormak :add, ḥaml itmek. fāl-i ḥaber eylemek, güzel tābīr eylemek,
nīk söylemek.

yürüş :yürüyüş, meşy, reftār, şavlet, hücum.

-<< ḥikmet >>-

"ger sefer kılsañg ve yakılsañg yürüyüş
düşmen üstige yürüş kıl ne turuş"

yürüşlüg : reftārlu, reh-vān, hōş kadem.

yürüşmek : şavlet itmek, hareketlemek, sefere gitmek, leşker ve alman'azîmeti.

--<< āgehī >>--

"her kaçan kim ıldiñg düşmen sarığa sen yürüş
yüziñge açdı hūda feth ü zafer ebvābni"

yörük : aslı yögürükdür, serī, sebük-bār, tiz, reftār, çalāk, tünd, çafar, koşıcı.

--<< mişāl >>--

"bu dünyāda yörük atğa miñgüciler
harbī küni mübārizlik kılğucılar
elmās fulād ötkür kılıc çalğucılar
ecel kilse big ve hanı koymas ırmış"

yürüme : meşy, hareket itmek, yayan gitmek, yürüme, gezme, cevelān.

yürgen : yürügen, yürügücü, yümel. pāre.

yurun : parçe yamak, bölük, tike.

--<< mişāl >>--

"mest-i minlik ötemin tike tāt eylese şuh
deyr-i kûy ara hırkamdın eger tüşse yurun"

yorunçğa : yorunça, yorunçka, sebrke ot, ulūf.

yüz : şad, miē. vech, çehre, satih, rūy, ruh, şuda ğawaşlık etmek, yüzmek. asyā-yi vustada bir kabīle ismidir.

--<< rācī >>--

"anı fettān közi yüz fitne ile aldı köngül
yüzi güldür saçı sünbül bedeni nuqre-i ham"

yüzleşmek : bir şeye yüz tutmak, yüze ablağ etmek, rū-be-rū.

-<< misal-i gazi >>-

"kōngül körgeç yüzingni meyl-i gül-zār ārem kılmās
ni gül-zār ārem-i yād gül-i firdevs hem kılmās"

- yüzleştirmek** :muvācehe etmek, rû-be-rû gelmek, muhākeme olmak.
yus :edâtdır, yusyuarlağ gibi, yusyumru gibi.
yusklı :sābıkda pādīşāhların giydikleri kırmızı depelü otağa, yañi bir nev cığa ve tāt.
yüsek :çul, zāğ, kırāv, şebnem, şıldur.
yosun :kendi kendine haşıl olan tarz, üslûb, kâide.

-<< mişal >>-

"özünği bil kişi sırrı bilen saᅇga nedür iş
hata-yı yosunıdır bol ki lûta celi müyu"

- yosunluğ** :bu güne, bu tarzda, bu üslûbda, bu kânûn, kâidede, bu revişende, zekûn, resm, tavır, reftar.
yuş :ğavğacı, nizāci, şamataci, dāvāci.
yoğan, yoğun :dahim, satir, āzīm, cesim, kalın, külûfet, gafs.

-<< mişal >>-

"bir yoğan ağacnı hāzır itdiler
bu tirek dib belhe kaytib kittiler"

- yoğruş** :tahmır itmeklik, un ve sāyire yoğurmak, hamir eylemek.
yoğurmak :tahnir, taciyye itmek, çeynemek, karışdırmak, kıtık ve yoğurt tabir etmek, fal-i hayr.

-<< mişal-i nakli >>-

"yoğurdılar heme derdini fil-i hāl
katiştirdılar anğa iki kal bal"

yukum : yumşak, nerm, mülayim, yufka.

yok : lâ, ne, nîst, mâ, fi, ni.

-<< meşreb >>-

"meniñ kanım sebîl yokdur munı bil
kolunğ her ne kilse ir tarağ kıl"

yok kişi, yok kimesne: yok âdem gibi nâ-bud, kesî nîst.

yuka, yufka : yufka, ting, raqik, nazik, ince.

-<< mişal-i münis >>-

"yufka şakk ayırmak içre mergub
nevk kılmanğni yargu dik hüb"

yok yok : lâ lâ, ni ni, digil digil, imez imez, imes imes, yoğ yoğ
kelimeleri gibi gibi nefidir nefidir.

-<< rübâi-i nevâyi >>-

"didim zekaniñ tutub nigaiñdin öpey
köz kaşınğa sürtüben kapağindın öpey
gül dik yüzünğ ıslaban dudaiñdin öpey
yok yok ki eger disenğ ayaiñdin öpey"

yukarı ve yukğarı: tarf-i âlâ, fevk-i semt, bâla.

yoklamak : bir şey tahkik ve teffiş etmek, tecessüs eylemek.

yukani : bir şeyi yere atarak bî-hüde vakit gayib etmek.

yoksul : yoğsul, yoksuzluk, adem-i kudret, bî-bidââ, fakirlik.

yoklamak : vücud ve âdemi tahkik etmek, taharrî itmke, tecessüs
eylemek, cüst ü cü, tefahhuş.

-<< misal-i vahşî >>-

"itme vefa şartını sin saglagın
vâle-i ser-geştini bir yoklagın"

yukmak :sirāyet itmek, bulaşmak.

<<- misāl >>-

"meger remende emri boldı tārī
ki yuqtı könglünge anıñ gubārı"

yokuş :akabe, qarār, cānib-i bülendī, yüksek yer, tepe, kütel,
mürtefī mahall.

yukı ve yukğa :yuhi, uyku, uyhi, hāb, nevm.

-<< nevāyī >>-

"nazarğa kilgegil ol iki nergis-i cādu
köngülde yokturur arām közge hem yuğu"

yük :haml, bār, ihmāl, iskāl, denk eşyā.

-<< kamil-i hārazmī >>-

"siñge maqşad haremi tarafıga irseñg talib
fakr yolıga kir özlük yükin yüzden salıb "

yükgi :mürtefī, ālī, vala, bülend, erike, yukarı.

-<< misāl-i valih >>-

"körmak üçün ālemi koyub kām
yüksek yere çıkdı ol gül-endām"

yüksük :parmak ucına takılan suyuca, engüştin, engüştērīn,
uymak. dest-pāne.

yüklemek :eşyāyı haml itmek, naql kaldırmak, bār itmek, kaldırmak.

-<< nevāyī >>-

"ol perī-veş irür andağ nāzük
kim kuyaş pertevidir cismīga yük"

yügürci :zevcenin küçük birāderi.

yüküş :çok, vāfir, firāvān, ziyāde.

-<< fużülî >>-

"bu derd ki az degil yüküşdür
hem şabr ideyim ki şabr hoşdur"

yüküşmek :tāzīm için diz çökmek.

yügürmek :yürümek, meşy, hareket itmek, kat t̄arīk itmek.

-<< fażlî >>-

"kildi yādīng kõnglime eşkim yügüridi her taraf
tıflğa ādet dūrür kilgende mihmān oynamak"

yügürüş :kaşd. āheng, kuşanmak, deviden, h̄iz-kerden.

yügürük :seri, sebük-pā.

yol birmek :tahliye-i sebīl itmek, afv idilmek, salıvirmek.

yol :sebīl, t̄arīk, rāh, meslek, şırāt, mezheb, nizām, k̄anūn,
resm, destūr, zügün, nūsk, yosun, uşul, k̄āfde, hatt, çizgi.

-<< mişāl >>-

"zerre kibi bī-karārīng oldim
yolīng üze men gubārīng oldim"

yulaşmak :irşāl, terhīl, tesyir, isbāl, teşyī itmek, uzatmak.

yol atan :merşāh cihānīn şarkında kabāyil-i türkmāniyyeden salur
t̄ayfesiniñ ikāmet-gāhı olan bir kalādır, (bend-i sultān
sencere qaribdir)

yular :zimām, mehār, licām, ligām.

yolak :düser, selt, şiklet.

yolavuc :peygamber, reh-nūma, mürşid, rāh-ber, resul, kılavuz,
delil, izçi, yol bilici.

yolbars :arşlan, kaplan, peleng.

yoldarım :yıldırım, berk, sāika çakmak, rad.

yoldaş :yol arkadaş, refik, hem-pā, vefik.

-<< allāh yār >>-

"bolmağil nāmerde yoldaş sen
kim ki merd bolsa aṅga irkeş sen"

yoldamak :reh-nümālīk itmek, yol göstermek, irāe-i tarīk eylemek.

-<< mişāl >>-

"kerem eyleb iki kolum koldaṅgız
söz iklīmi sarı mini yoldaṅgız"

yulduz :yıldız, kevkeb, necm, aḥter, sitāre, yıldız resminde sanātlü şeyler. seyyāre.

-<< mişāl-i nevāyī >>-

"yürek kanı sirişkim birle közdin çıqdı gam şāmı
kice deryāda reh-berlik kılur sahil sarı yılduz"

yılduz kırtı :hübāhib, şītab.

yolğun :yölük, yüzi tükleri yolunmuş, nā-pāk. yilgin, gez ağacı, dabalğa, ilğay.

-<< mişāl >>-

"kanlığ başım kuruğ bedenim ayb kılmaṅgız
yolgın yığacıṅ yağı acığ ilācdur"

yolmak :zūrma kōparmak, duhūl-yāb olmak, gelmek.

-<< mişāl >>-

"kiçik irkenimdin yolub kaşıma
uluğ müddeā saldıṅgız başıma"

yoluk :yolğun, yolunmuş, soyulmuş. mülākī olmak, görüş, görücü, diden ve āhürden.

-<< mişāl-i edā >>-

"yolda yolukdı mecnūn bir kıl-i hayāl kıldım
ol zārı kördüm andak bī-hūd bolub yıkıldım"

yolukmak : uğramak, mülâkı.

-<< misâl >>-

"kilür bir kârvân ol yol bile râst
yoluğuştı şehen-şehe birle bî-ğâst"

yolukturmak : işâbet itdirmek, isabet, mülâkı olmak.

yolukuşmak : teşdüf itdirmek, görüştürmek, vâsil olmak.

yoluğuşmak : teşâdüf itdirmek, işâbet itdirmek, mülâkı olmak.

yolum : mâber-i âb, râh-diden, tarîk, usûl.

-<< hamse-i nevâyi >>-

"yoldasa bu yolda nizâmı yolum
koldasa cāmî ile hüsrev kolum
dehr-i fenâ içre alar oldı kim
minhüm olay râbû hem gül-bû hem"

yulun : kemikin iligi.

yumak : gusl itmek, temizlemek, arıtmak, yaykamak, pâklemek,
lüle pamuk igirmek için hâzırlanmış, şarılmış tob penbe.
ğarbüz şeklinde yumak.

-<< misâl >>-

"ger irür mürd kil işğ otıdın bağıngi su
kibir ü nahvet çirkidin ol su bile ilingî yu"

yumalatmak : yuvarlatmak, yumalamak, yuvarlamak.

-<< âgehî >>-

"yok mecâlim hareket ile gū dik ey aḥbâb
mini sudrab yolu toprağığa iltib yumalang"

yumalak : toptoparlak, yumru top, yumak, lünde.

yumran : sınıçkan, fare, bir nev büyü sıçan, muş.

-<< mişāl >>-

"fūsūn birle yumrannı şır-jiyān
közni salabetde bebr-i nuyān

yumrancı : müş-gir olan bir kuş.

yumrān kazıgı : bir nev büyük faredir, kumda, çölde bulunur, ayağda dik durur.

yumru : muhaddeb, kürevī, gird, müdewer, topalak, lünde.

-<< mişāl >>-

"ol bed-bahtı yoldan tutıb bardılar
yumruk bilen başın urub yardılar"

yumruk : muşt, müşte, elin yumulmuşı, yumru, tokat.

yümrüklü : harāb, vīrān, köhne, füsürde, üftade, yıkıg, yıkılmış.

yumşag : nerm, sehl, leyyin, mülāyim, yavaş, süst, gevşek.

-<< mişāl-i nāmık >>-

"kalbi yumşak pāk-dil ādem idi
şāf tıynet bā-kerem hātem idi"

yumşamak : sert şeyi tesir-i harāretle ve şuda nuümet-kesb itmek, givşetmek, rikkat itmek.

yumak : pamukdan bükülmiş, kagıddan ve bezden yumru top, gülüle.

yummak : şıqub kopamak, igmāz, hisset itmek, göz kapamak, puşiden-i çeşm.

-<< mişāl-i vāmık >>-

"köz yumub bu cihān-i fānīdin
bir nice şire merdler kitti"

yumurtga : yumurka, yumurta, beyzā, tuhm-ı mürg.

-<< mişāl-i 'āzmī >>-

"bir yumurtkadan cevahir oldı bay
sabr-ı temkinden onga birdi hüday"

yumurmak : yumulub yuvarlaq olmak, ḥabb tutmaq, müdewer itmek,
gird eylemek, gūgūle.

yum : gzi yum, çeşm-pūş, kap, pūşān.

-<< mişāl-i hüveydā >>-

"ṭalib-i dūnyā hüveydā bolmağıl ol ḥaḳ ṭaleb
yum köziṅni dūnyādın taṅla peşimān bolmagın"

yumuş : yumuq, çeşm-i pūşīden, göz kıpmak.

yumak : kapalı, şişüb kapanmış, kapadılmış.

yūñ : çehre, zīnet, zīver, ārestegi.

-<< ḥüseyn-i baykara >>-

"tirlegen meh-veş yüzüṅ yūṅ eyle luṭf yār kim
körmedük ol ḥūbluḳ hergiz gül-i sīr-ābda"
yabāñi kışraq, ḥar-gele ile gezen mādiyān.

yunt

yunt yılı : at, ilki yılı, yañi sāl-i türkāniṅ yedincisidir.

yunca : bunca, munca.

yonka : yonındı, kaşābe.

yūṅ : yūñ ve yaykırmak.

yonmak : tiraş itmek, rende ile ve keserle taşı kırmak, aymak,
kalemle ve tarakla alub, silüb temizlemek.

-<< mişāl >>-

"ger yaḥşı yonulmasa kalemler
şekk yok ki yaman tüşer raḳamlar"

yona

: kiçe ve küpçük tekli belleme nevi. eger esbābı, tiki. çirkīn,
çirkī.

-<< mişāl >>-

"kiyib zīni altun licāmı daḥi
bolub yona zerrīn sitāmı dāḥi"

yav : il olmayan, düşmen, âdū, ganim.

-<< mişāl >>-

"uşal ğamlig köngülñi ipegey şav
nigūlar ortasında aglağay yav"

yuva : aşiyān, ḥāne-i murgān.

-<< mişāl >>-

"kuş yuvasın sanmagın ser-geşte mecnūn başını
ḥār u ḥas cem'eylemiş girdāb-ı deryā-yı cūnūn"

yuvalağ : yuvarlağ, yumak.

yuvlamak : yuvarlamak, ğilāniden.

yuvalamak : yuvarlamak, dürmek.

yovurğan : yorgān, lihāf, gürfe, pālā-pūş, örti, basturuk.

-<< mişāl >>-

"ger uçarsen sende bolsun yüz kanāt
yorgānıñga bağ ayaginğı uzat"

yavuşğa : ğasl-i mevtī, mürde-şūy, ğassāl-ı cenāze, öli yıkayıcı.

yovuş : kalem, kelek, ḥāme.

yuvundu : āb-ı ğassāle, yuyundi, şaḥan, taḥağ yaykama, su yuyuntı,
çirk-āb.

yuyan : yalan, kez̄b, dürüg, yalgān.

yuyan yalgān : şıf kez̄b, dürüg, ebedī yalan.

yuymak : yuykamağ, mükerrer yumak, ğasli pāk itmek, taḥir itmek.

yip : ip, ḥabl, risman, ḥayt, kütne.

-<< mişāl >>-

"mamukı devr-i piledin artuk zarīf
yipleri ketān tilidin hem latīf"

yıpar :müşg, nāfe, göbek, misk.

-<< hāzīn >>-

"sünbūli reşk-āver müşg titar
saçları ğıbtā-keş büy yıpar"

yibermek :irsāl, tesyār eylemek, göndermek, yiberilmek.

-<< mūnīs >>-

"şerh-i ğamım işit hem it irsāl-i ruķā
yok āyb dostlar yiberişmek mūraşele"

yiplik :iplik, hayt, rismān, habl.

-<< mişāl-i ālem >>-

"bir yiplik ile bağladı anıġ kolını
aldı ilidin cümle māl u pulını"

yıputmak :tedbīl, tahvīl eylemek.

-<< mişāl >>-

"firāķing bīmidin ğam şāmı yok bir yirde ārāmım
kice yirküb yıputgey kim ki bar ķasdıda bir düşmen"

yiter :kafī, vāfī, şāfī, ilvirür.

yitek :yedeķ at, tirgeşmek.

yitkezmek :yetişdirmek, işāl, ihbār itmek, vaşıl itmek.

-<< nevāyī >>-

"ķoyun dik vaşl-ı deştdin ger ey leyli meni sürding
dibgec ser-geşte mecnūnum başımını köķge yitkürding"

yitim :iki "yā" ile yetim mañāsına, bī-peder, bī-māder, öksüz çocuk.

-<< fazlī >>-

"közni hüsnüñg tābıdın üz yaş kıldı bī-naşīb
bolsa bī-tālī 'yetim burnı kanar aş üstine"

yitkürmek :arkadan göndermek, irsāl itmek.

yitmek :yedek at. elvirmek, kāfī, vāfī olmak, vāşıl-ı hadd olmak. ve nümāyiş atı yedemek, çeküb götürmek.

-<< nevāyī >>-

"bir mülāzımga hüküm kıldı ki bat
minib atıñgga yit yanga bir at

yitişmek :varmak, derk, hasil, reside olmak, ulaşmak, vasıl olmak, kemale irmek, pişmek.

yiti, yidi :yedi, heft, yiti ata, yedi felek ve sebā-i seyyāre. dört ana, anaşır-ı erbaā gibi.

-<< nevāyī >>-

"cins-i beşer yok āgehniñg
hurşid-i hāk-i der-gehniñg
kök mehd ara tıfl-ı rehniñg
yiti ata vü tört ana"

yitik :yiti, gāyib, güm-şüde. vāşıl, resid. keskin, bürrān. yedek ve yitik at. göriniş, nümāyiş hayvānı.

yetigen :nebāt-ün-nāş yıldızları, sebā-i seyyāre, heft-dāderen necmi, yeti kardeş.

yideng ve yidek:yedek, katar-ı saltanāt atları, esb-i nümāyiş.

yideng bolsun :duā-yı bed maqāmındadıñ, telef olsun, gördiğing bu olsun demek, bir kargışdır.

yidmek : yedmek, redif etmek, çekmek, hâzır-iberaber gezdirmek.

yir : türâb, zemîn, arz, maḥall, maḳâm, cāy, manşıb, cāh, memûriyyet, qara yir, qabr, yir yurt, emlāk, mesken, yirlü, yeli, mütevattın.

-<< misal-i ğazî >>-

"her yirige ot tigürgen zemân
öyidin köbürdeb yeti āsmân"

yirazuq : yiyecek, azuqa, zād-ı rāhile, tuşe. sūd, nef, yaraq. esbāb-ı āhiret.

-<< rācî >>-

"kürgüng qara yir astıĝa āhir saĝa yok sūda-ger
çıksaĝ felekge eyleben eyvānlar eyvān üstine"

yıraqlamak : iraklamak, tebd.

yıraq : uzak, irak, ke.

-<< fazlî >>-

"egerçe boldı teni riş ü daĝ daĝ tarak
ñenüz imes anı ğisūsıdın yıraq tarak"

yırav : hānende, muĝannı, mıtrāb, tırāzende, nāme-ger, müsibet-
dān, āşık, koşukçı, hafız.

yırtlas : çak çak, şikāfte. hayāsız, bî-şerm, bî-hicāb, ārsız, çapkun,
bî-bāk.

yırtmac : raḥne-i libās, çak-i cāme, şikāf, kemerçe, derz-i ğiribān.

-<< misāl-< nāylî >>-

"yırtmacından tutub çak eyledi
yūsufı bu yolda ğam-nāk eyledi"

yırtmak : yırtmak. bünyād itmek, vaücūda getürmek, nümūd
etdirmek, kemāle erişdirmek.

yirtuk :yirtık, çāl, çāk, fersüde, müteferik, deride. işmetsiz, ālüfte, perde-deride, celeb, fāhişe, orospı.

yırtıcı :derende, sebu, cānver, çengel-dār, ded.

yırlamak :ırlamak, teğannüm itmek, 'adet-i kadīm üzre şarkı ve beyt okub piyāle almak.

-<< mişāl-i nevā >>-

"sākī alıbgil kadeh-i hoş-güvār
yırlay alıb tartay anı hāce-vār"

yirlemek :yerleşdirmek maħalline vaz' eylemek, yerine komak, yek-sān eylemek.

-<< mişāl-i mūnīs >>-

"ki yer buldı kök ornıda üstüvār
yer ornıda eflāk tutdı karar"

yırmak :şakḳ etmek, yırmak, çāk etmek, kefāndan ayırmak.

-<< mişāl-i remzī >>-

"lebin yırıp ağzın yırtıng kāfiring
dīn ü diyānete karşı sögmesün"

yırınmak :yiyilecek nesne, hūrdāgı, zād u rāhile, tuşe, zaḫire.

yırık :şıkk, falak, fatḳ, gedik gibi fürce, münşakḳ, li-çāk.

yırig :taāmdan nefret idici, diksinmek, sekenmek.

yişmek :vāz, açmak, güşād eylemek, meftūh.

-<< mişāl >>-

"delil irür ki köngüllerni kılmış olğay sin āzād
bu kim selāsil-i zülfüng tügünleri yişilibdür"

yişilmek :açılmak, güşade olmak, va, meftūh, yele.

-<< mişāl >>-

"ipeklik igne başıñ üzredür sermaye-sūdā
ipekler kim yişib sen cismler zahmiga kim gūyā"

yıg :hāzır, müheyyā, āmāde. cem.

-<< mişāl-i kerāmī >>-

"öz katlini eylemiş idi yig
pinhān kılib irdi zehrlık tıg"

yıgac :yığaç ve ağac, tayak, çub. fersah, yığac bir fersengdir ve
bāzı yerde bir kulac itibar olunur.

-<< mişāl >>-

"ta bōründi alar qaraları hem
kalmadı bir yığac araları hem"

yıgılagur :ağlayıcı, giryān, yıglamak, bükā idici.

-<< lütfi >>-

"müddeā körmek tiler kögende tişing gevherin
kormiş oldur yıglalu közleri ummān bolmağan"

yıglamak :ağlamak, girye eylemek, isāle-i dümū itmek, bükā
eylemek.

-<< maḥzūn >>-

"şeker lebler tebessüm kılsalar könglünği aldırma
mini yıglatdı açığ her kaçan ol nūş kanda yetti"

yıglab :bükā eyeleb, girye-kerde.

-<< mişāl-i hüveydā >>-

"cihāndan yaḥşılıq körmey körünğ kim fātıma zehrā
yeziding deştidin yıglab hemişe dād-ı ḥāh ötti"

yıgmaq

:kilitle idhār itmek, terāküm itdirmek, birikdirmek, behem-
āverden.

-<< mişāl >>-

"yıgıb ermen ilin ferhunde hākım
kılıb ferhād üçün redd-i mezālīm"

-<< dilāver >>-

"yitti rezm cāyığa tayyitib tümen menzil
bī-hisāb leşkerni yıgnaban şeh-i ādil"

yıgıñız

:cem'idiñiz, top ve terāküm idiñiz, köp, bisyārī.

-<< kāmīl >>-

"eṭfāl itekge taş yıgıñız kim meni bu kün
divāneliğge tigüredür bī-ķarārliğ"

yıgıñak

:cemīyyet, cem'-i keşir, cem'-i gāfir, galebelik, izdiḥām,
tecemmü', yığın.

-<< mişāl-i mūnīs >>-

"māl kim şuḥ mekr ile yıgnar
meyni andın ḥelāl dibdürler"

yıgınt

:fil, pıl.

yığı

:yığın. giryə, bükā, eşk, sirişk, yaş.

-<< mūnīs >>-

"sözde lebing vü yığıda çeşmim
bardurlar ikisi gevher-efşān"

yığın

:cemīyyet, tūde, yığınlu, kilitlü, kümelü, hücüm.

-<< mūnīs >>-

"ḥatt ki yüzing kırağın baş çıkarubdur ey şānem
rūm üze kildi kibi hind sevādıdın yığın"

yıkıntı	: münderisât, ençâz, harâbe, virâne, köhne, füsürde.
yıkılmağur	: metîn, raḥîñ, yıkılmayıcı, yıkılmaz. nemy, ğaltıdeğî.
yıkmaq	: hedm, taḥrîb, virân etmek, bir âdemi münkeşir eylemek, göngül yıkmak, bir şeyi virân ve harâb etmek.
yıku	: münhedim, harâb, bir tarafa mâyil olan, yıkılmış, ğaltıdeğî cāy-ı virân.
yig	: zebûn, bed, fenâ, nâ-ḥoş, kende-şuride, bed-muâmele.
yigen	: qarındaş evlâdı, amuca, ḥâle, tayı, teyze yigeni, hemşire-zâde, çagatayca çin daḥi dinülür. ḥürdeğî, tenâvül-kerde.
yigülük	: yimeklik, ḥürdnî, yiyilmege sâlih şey.

-<< misâl >>-

"tüñge tigin taâm u soḥbet idi
yigülüklerge zîb ü zînet idi"

yigit	: delikanlı, nîkî yetişmiş, genç, hadd-i bülûğa irmiş er, civân, şâb, merd, şeci, dilir, tüvânâ.
-------	--

-<< münîs >>-

"sen irürsin sînemizni çâk çâk itken yigit
cânımızni zulm tiğidin helâk itken yigit"

yigirenmek	: yigrenmek, diksinmek, nefret, istikrâh eylemek, tiskinmek, çekilmek.
yigirmek	: yigrinmek, arûğ virmek. girmek, rişte çekmek, çarḥ ile ip ve ḥabl ve rismân keşide itmek.
yigirmi	: yigerme, iki on, işrîn, bîst, yigirmi.
yigin	: ḥûb, mergûb, pākize, temiz, yavuz.
yil	: rîh, bād, ruzgâr, şimal.

-<< nevâyî >>-

"dimey pest oldı efgânım yilidin naḥl-i âyşım kim
bu naḥlim âresi mühlik fiğan içre ḥirâşımdur"

yilek :miltān, tılaq. deve yavrusı. nīm-ten, yelek.

-<< māyil >>-

"kōnglegil berg-i gül ve üstide gül-reng yilek
gül gibi cisming üze eyle ki gül-gün kōnglek"

yıl :sene, sāl, yıl, ām, on iki ay ile fuşul-i erbaā.

yılmak :okı yānīn özine kōmak, yaylenmek, kavs ve kemānı
doldurub hāzır etmek, per-kerden. cilā etmek.

yilemek :parlamak, dirahşan, lemeān, nūr-efşān, alevlentürmek ile
parlatmak.

yılan :hayye, mār, efa, ilan.

-<< mişāl-i mūnīs >>-

"kan tökgücü oqlar ki ādū sarı atarsın
ağızlarıdın ot saçıb uçkucu yilandur"

yılan otı :ilan otı, dāfi-i sümüm bir devādır.

yılanğac :desten-bū, şemmāme, zāmū ve zāmūce. çıplak ve üryān
māhāsına daği gilür.

yılanğ :zāif, yüngül, cest ü çabük, hafif, sāde, piyāde ayağı, çıplak.

-<< mişāl-i nevāyi >>-

"ışık ser-geştesi sıyırğanı hācet-i merkeb
pūye kılmas mu koyunı ayağı bolsa yılanğ"

yılana ağı viren:yılana beñzer hayvāndır, sañgsara müşābih taviñ susar,
kunduz gibi.

yılpegüc :yelpāze, bād-bizen, yalpaguc, mirvaḥa.

-<< mişāl-i gülşeni >>-

"ışıkım arttı nesim-i zülfiñden
yalpaguc otı eylağan bisyār"

yılıclık : bir senelik yetim, hizmet-kār. qorqbān qolçı, meli, sāy-yāneci. bir senelik nūger.

-<< mişāl-i şevkī >-

"yılçün tutmuş irdim bir yitim
münselib itti ol oğrı rāhatım"

yıldız : kevkeb, necm, sitāre, aḥter, yılduz.

-<< emir-i fergane >>-

"yana gūşiden gūş āvizni gūyāimes bildim
şeref berçide yıldızdır gāltān oldı oḥşaydur"

yılıkırın : bir nev tāündür, qolera, vebā, ve bilā kırın, kırğın, ölet.

yılıkı : ilki, ḥar-gele, tavar, esb, at.

-<< mişāl >>-

"ilkılar içinde yaḥşı bir at
düldülden alib meger ki zürriyāt"

yilge : çāder-i deştī, çerge, şāmyāne, sāye-bān, çetr.

yilken : şirā, bād-bān, ucan qanadı, yelken.

yilkü : ustura, pākūmūs, ālet-i ser-tirāş.

yilgin : nāl, at nāl, çaqa esb.

yilmaq : kaçınmaq, qorqutmaq, muḥteriz, ters-nāk olmaq, ḥavf etmek.

yilmek : istiçāl itmek, sūrātle ḥareket itmek, qoşmaq, deviden.

-<< misal-i ḥarem >>-

"bülende yatarsaṅ şaḳın yil alır
çukurda yatarsaṅ seni seyl alır"

yilev : ahālī, ḥalq, cemāāt, yigın, izdihām.

yim :yim, yemek, at tamağı, at yimi, tavar boğazi.

-<< misal-i nesimî >>-

"yim bir mining atıma bir torba içinde
konak zağır māş-ı çigid cümle içinde"

yimdeş :bir yerde yem yiyen, berāber tāām iden.

yimek :ekl, tenāvül, istihlāk itmek.

-<< misāl >>-

"ol yiyib ating ğamin hemişe
zikrin kılur irdi vird ü pişe"

yimtük :yiyindi, tāme, hūrāk.

yimrülgü :harāb, vīrān, münderis, münhedim.

yimrümek :indihām, tahrīb, vīrān eylemek.

-<< misāl >>-

"yimrülür başımğa gūyā kim felek hum-hānesi
ol kuyaş hem-hanım irken ni kaçan yad eylesem"

yimlik :zād-ı rāhile, at boğazi ve yimi, bir kicelik tāām.

yimiş :fākihe, meyve, semer, kişmiş, maḥşul, fevākih, meviz,
gezek.

-<< misāl-i gāhī >>-

"maṅga sākiyā bādeni tiz yitür
çağırla berāber yimişni kitür "

yimişen :yavşan, bir nev hafif ot ve giyāhdır.

ying :āstīn, libās elmamı.

-<< lütfî >>-

"lütfî meskenğa körgüz sâidingi luţf eyle
bu gedâdin nukreni yinginde pinhân kıлмаğı!"

yinge :şagdıç kadın gine, dāye hatun, yenge, inge, givānī.
yingmek :yütmek, gālib olmak, muzaffer olmak, ütmek, yenmek,
berden.

-<< misal-i ħazmī >>-

"hüsn davāsığa kol yingdin çıkar
yüzide beyzā çıkarganlarını ying"

yingi :yengi, cedid, nev, taze, muħaddes, mücedded, yingī,
āstini, yangi.

-<< mişāl >>-

"toyge barsaᅅg toyub bar
yingi toniᅅg kiyib bar"

-<< mişāl-i gāzī >>-

"körsetmegin tesbīhiᅅgi dām u riyādırlar anı
büsceni ey zāhide yinginde pinhân eylegin"

yingirtmek :yenilenmek, tecdid itdirmek, hafiflenmek, sebük kerden,
taze ve nev.

yingil :yüᅅgöl, sebük, hafif, zebün.

-<< mişāl >>-

"gir vādī-yi işk içre yingilrek bu yolda
özlük yükini taşlaᅅan il ehl-i zihidür"

yingürtmek :tecdid, ta'mir itdirmek, taze, yengi ve yangi eylemek, nev-
kerden.

yingti, yetti :temām oldu, nihāyet boldı, temmet vāşil oldu, yetiştı, yetti.
yedi, seba, heft, yeti. faᅅat, ilviridi, bes.

-<< mişāl-ül-müellife naqşī >>-

"bu yerge çeh eyledim ser-encām
kıldım çağatay lisānın itmām
kilkim ucı bu maḥalge yetti
ḥatm oldı luğat bu yirde bitti"

leh-ül-ḥamd ve-l-minh iş bu luğat kitabı dar-ül-ḥilafe-i āleyh ve pay-ı taḥt
kostantiniyyede hicret-i nebeviyyeniñ bin üç yüzinci senesi
muḥarrem-ül harāmıñ evāhirinde ḥitāma resīde oldı
bāzı āsar-ı edebiyye ve asyā-yi vustā aḥvāline dāir
olan cild-i şānisi daḥi der-dest tab'olub
bi-āvni-teālā āhd-i karībde anıñ
daḥi itmāmı elṭaf-ı ālihiden
mēmüldür.

temmet

fī 1300 sene

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

- AKALIN, Mehmet :Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünün Araştırma Enstitüsü Yayınları :73, Ankara 1988
- AKÇURA , Yusuf :Türkçülüğün Tarihi Gelişimi, Türk Kültürü Yayını:23 İstanbul 1978
- ARAT, Reşit Rahmeti (Hazırlayan): Baburnâme (Baburun Hatıratı), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları : 491 , İstanbul 1989
- ARAT, Reşit Rahmeti (Hazırlayan) :Edip Ahmet B. Mahmut Yükneki Atabüt'ül-Hakayık, Türk Dil Kurumu Yayınları: 32, 2.Baskı, Ankara ,1992
- ATALAY , Besim (Hazırlayan) : Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l Lugatit-Türkiye, Türk Dil Kurumu Yayını Ankara 1945.
- ATALAY, Besim (Hazırlayan):Mirzâ Mehdî Mehmet Han. Senglah. Lûgat-i Nevâi. Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 1950.
- ATALAY, Besim (Hazırlayan):Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayımı, Ankara 1970.
- ATALAY, Besim (Hazırlayan):Divanü Lûgat-it-Türk Dizini "Endeks" Türk Dil Kurumları Yayınları: 524, 2. Baskı, Ankara 1986.
- BATTAL, Aptulah (Hazırlayan):İbn-i Mühennâ Lûgati, Türk Dil Kurumu Yayınları: 9 , 2. Baskı, Ankara 1988.
- CAFEROĞLU, Ahmet :Türk Dili Tarihi I-II, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1984.
- CAFEROĞLU, Ahmet :Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1993.
- ÇAĞATAY, Saadet Ş. :Türk Lehçeleri Örnekleri. VIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Yazı Dili, Ankara Üniversitesi Dil ve

Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları: 62, 2.Baskı,
Ankara 1963.

DEVELLIOĞLU, Ferit :Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydınlık
Kitabevi Yayınları, 8. Baskı, Ankara 1988.

DIVANÜ LUGAT-İT-TÜRK DİZİNİ: Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972.

ECKMAN, Janos :Çağatayca El Kitabı (Hazırlayan: Günay Karaağaç)
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:
3412, İstanbul 1988.

ERASLAN Kemal (Hazırlayan):Ahmed-i Yesevî Divan-ı Hikmet Seçmeler,
Kültür Bakanlığı Yayınları:546, Ankara 1991.

ERGİN, Muharrem :Orhun Abideleri Boğaziçi Yayınları: 95, İstanbul
1989.

GABAIN, A. Von :Eski Türkçenin Grameri (Çeviren: Mehmet Akalın) ,
Türk Dil Kurumu Yayınları:532, Ankara 1988.

GRÖNBECH, K. :Kuman Lehçesi Sözlüğü, Codex Cumanicus'un
Türkçe Sözlük Dizini (Hazırlayan : Kemal AYTAÇ),
Kültür Bakanlığı Yayınları : 1396 Ankara 1992.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin:Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Kültür
Bakanlığı Yayınları: 1348, Ankara 1991.

KARŞILAŞTIRILMALI TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ: (Ahmet Bican
Ercilasun Başkanlığında Bir Komisyon Tarafından
Hazırlanmıştır), Kültür Bakanlığı Yayınları: 1371
Ankara 1992.

KADRI, Hüseyin Kazım:Türk Lûgatı, 4 Cilt, İstanbul 1927, 1928, 1943,
1945.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat :Edebiyat Araştırmaları 2. (Hazırlayan: Orhan F.
Köprülü) , Ötüken Neşriyat, İstanbul 1989.

KUNOS, Ignaz :Şejx Sülejman Efendi's Çağataj-Osmanisches
Wörterbuch, Budapest 1902 (Erganzung zu Keleti
Szemle, III)

LEVENT, Agâh Sırrı : Ali Şir Nevaî, I. Cilt 1965, II. Cilt 1966, III. Cilt 1967, IV. Cilt 1968, Türk Dili Kurumu Yayınlarından- Sayı:244, Ankara.

ÖZBEK TİLİNİN İZAHLI LÜĞATI I-II: Özbekistan SSR Fanlar Akademiyası A.S. Puşkin Namıdagi Til ve Adabiyat İnstitutı, Moskva "Rus Tili" Naşriyatı 1981.

SAMİ, Şemseddin : Kâmûs-ı Türkî, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.

ŞÜKÜN, Ziya : Gencîne-i Güftâr (Ferheng-i Ziyâ), Farsça-Türçe Lûgatı, Maarif Matbaası, İstanbul 1944.

TANIKLARIYLA TARAMA SÖZLÜĞÜ: Türk Dil Kurumu Yayımı, cilt I İstanbul 1945, cilt II İstanbul 1948, cilt III Ankara 1954, cilt IV Ankara 1957.

TÜRK, Vahit : Mecâlisü'n-Nefâyis, Metin-Gramer-İndeks, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ 1990.

YUDAHİN, K.K : Kırgız Sözlüğü (Çeviren: Abdullah Taymas) Türk Dil Kurumu Yayımı, cilt I Ankara 1945, cilt II İstanbul 1948.

YÜCE, Nuri : Mukaddimetü'l-edeb, Giriş, Dil özellikleri, Metin, İndeks, Türk Dil Kurumu Yayınları: 535, 2. Baskı, Ankara 1993.

MAKALELER

- BEKİROĞLU, NAZAN :Bir Şairenin Salonunda Bir Şeyh, Bir Sahte Derviş,
Bir Dil Alimi. Dergah, Haziran 1995, s. 8-10.
- ECKMAN, Janos :Çağatay Dili Hakkında Notlar, Türk Dili Araştırmaları
Yıllığı-Belleten (1958) s. 115-126.
- ECKMAN, Janos :Mirza Mehdi'nin "Senglah" Adlı Çağatayca Sözlüğü,
VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler
1957, (Ankara, 1960) s. 37-40.
- EREN Hasan :Çağatay Lugatleri Hakkında Notlar, Ankara
Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi,
VIII (1950), s.145-163
- ERGİN Muharrem :Doğu Türkçesi (Çağatayca) , Türk Dünyası El Kitabı,
Ankara 1976, s. 291-296.
- İNAN, Abdülkadir :Çağatay Edebiyatı, Türk Dünyası el Kitabı, Ankara
1976, s. 484-501.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat :Çağatay Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi. III, İstanbul,
1945 s. 270-323.
- ÖZCAN, Azmi :Özbekler Tekkesi Postnişini, Tarih ve Toplum, nr.
100 Nisan 1992.

ÖZET

Çağatay Türkçesi Türk dilinin Orta Asya grubuna mensub bir şivedir. 15. yüzyıl başından 20. yüzyıla kadar Doğu Türkleri tarafından çok geniş bir alanda kullanılmıştır. Aynı şekilde Osmanlı Türkçesi de Batı Türkleri tarafından çok geniş bir alanda kullanılmıştır. Türk Dili tarihinde çok önemli yerlere sahip olan bu tarihî Türk şivelerinin her ikisine de vâkif olan Şeyh Süleyman Efendi tarafından 19. yüzyılın sonlarında alınmıştır. Eser adından da anlaşılacağı gibi Çağatayca sözlüktür ve Osmanlılara Çağatay Türkçesini öğretmek için yazılmıştır. Eser 19. yüzyılın sonlarında, 1882 yılında yazılmıştır. Biz çalışmamızda bu eserin transkripsiyonlu çevirisini yaptık. Amacımız eseri, bu gün kullandığımız Latin harfi yeni Türk alfabesine kazandırmak ve Çağatay Türkçesi ile ilgilenenlere kaynak olmasını sağlamaktır. Çağatay Türkçesi, bilhassa Ali Şir Nevâyî'nin eserlerinde klasik şeklini almıştır. Ali Şir Nevâyî ve Çağatay döneminin diğer şairlerinin eserlerini anlayabilmek için bu dönemin iyi bilinmesi gerektiği kanaatindeyiz. Yapılan çalışmanın, bu eserlerin okunup anlaşılmasına yardımcı olacağına inanıyoruz.

ABSTRACT

Chagatay-Turkish is an dialect that belongs to Central Asia group in Turkish Language. It has been extensively used from the beginning of the 15 Th. century till the 20 Th. century by the Eastern Turks. Ottoman Turkish, an dialect, has also been used in an extensive way by the Western Turks. Both of these historical Turkish Language, Şeyh Süleyman Efendi , who was proficient in these dialect, wrote a dictionary named "Lügat-ı Çağatay ve Türki-i Osmani" 1882. As it is understood by its name, this work is a dictionary in Chagatay-Turkish and written for teaching the Ottoman Turks Chagatay-Turkish. I transcription into Turkish. In my work aiming at making this dictionary a part op our new Turkish alphabet which is foamed by Latin letters as well as making it a resource for those interested in Chagatay Turkish has gone through its best period in literature . Therefore, we need to know Chagatay-Turkish period well, in order to comprehend Ali Şir Nevayi and the other poets of. I believe that my work will tribute to reading and understanding the works of Chagatay-Turkish period.

